

ПАТ КОНРОЙ

Блуе в лятна нощ

ОБСИДИАН

ПАТ КОНРОЙ

Блус
в лятна нош

ОБСИДИАН

ПАТ КОНРОЙ БЛУС В ЛЯТНА НОЩ

Превод: Иглика Василева

chitanka.info

Лирична сага за три поколения американци, беязани от трагичното си европейско минало. Вълнуващ роман за живота и смъртта, за трудния път към истината, за бремето на спомените, за крехкия свят на мечтите и любовта.

Посвещавам тази книга на моите трима прекрасни и незаменими братя: Майкъл Джоузеф, Джеймс Патрик и Тимоти Джон — южняци и свидетели на моята участ.

И на Томас Патрик, нашия лесно уязвим брат, нашето непрежалимо момче, което се самоуби на 31 август 1994 г.

ПРОЛОГ

През 1980-а, една година след като жена ми скочи от моста Сайлас Пърлман в Чарлстън, Южна Каролина, аз се преместих в Италия, за да започна живота си наново, и взех със себе си малката ни дъщеря. Нашата сладка Лия още нямаше две годинки, когато съпругата ми Шайла спряла колата си на най-високата точка на моста и за последен път погледнала към града, който толкова много обичаше. Дръпнала ръчната спирачка, отворила вратата на колата, после се покатерила върху перилата на моста с онази котешка пъргавина и мека грациозност, които притежаваше по рождение. Тя беше остроумна и забавна, ала носеше у себе си един непознат за другите мрак, който прикриваше с дантелен воал от фини намеци и тънка ирония. До такава степен беше усъвършенствала стратегията на камуфлажа, че целият и живот сякаш се отразяваше в редица от огледала, разположени тъй, че винаги да я скриват от собствения и поглед.

Вече се здрачавало и от стереото в колата се разнасяли най-известните блусове от шейсетте. Преди това сигурно се е отбила в сервиза, защото резервоарът на колата и беше пълен. Беше платила всички сметки и дори ми бе запазила час при д-р Джоузеф, нашия зъболекар. До последния си миг инстинктивно се е стремяла към ред и порядък. Винаги се е гордеела, че успява да удържа собствената си лудост най-малко на една педя разстояние от себе си и да я прави невидима за останалите; но когато повече не можеше да заглуши тътена на вътрешните гласове, злото в тях, макар и минорно, успя да проправи пътя на хаоса у нея и психическият срыв, подобно на насмолен брезент, легна върху онази част от ума ѝ, където някога бе имало светлина. След като дълго бе пребивавала в психиатрични болници, след като в опитите си за подобрене бе пробвала всевъзможни лекарства и най-съвестно бе спазвала свещените ритуали на терапевти от всякакви теоретични школи, в крайна сметка тя се оказа напълно беззащитна, когато черната музика на подсъзнанието и засвири своята сетна елегия, обявявайки края на земните и дни.

Върху перилата, в това всички очевидци бяха единодушни, Шайла залитнала и хвърлила поглед в далечината, там, където корабните маршрути се пресичаха край форт Съмтър, опитвайки се

спокойно и делово да извърши това последно деяние в своя живот. Красотата ѝ винаги е била най-смущаващото нещо в нея и когато морският бриз разрошил косата ѝ и я опънал назад като развято знаме, хората се зачудили какво ли може да накара една толкова хубава жена да посегне на живота си. Но Шайла се бе уморила от собственото си несъвършенство и преходност и единственото нещо, което искаше, бе да свие знамената на своето бъдеще. Три дни преди това тя бе изчезнала от нашия дом в Анснбъро и чак по-късно открих, че се е настанила в хотел „Милс-Хайат“, за да сложи нещата си в ред. След като уредила предварително всевъзможни срещи и други задължения и написала един куп писма и бележки, с помощта на които хармонията на нашето домакинство щеше да продължи да съществува ненакърнена още дълго време, тя белязала огледалото в хотелската си стая с един огромен окончателен знак „X“, изписан с алено червило, платила в брой, пофлиртувала с пиколото и дала огромен бакшиш на момчето, което ѝ докарало колата. На всички в хотела направило впечатление, че по време на престоя си била в повишено настроение и прекрасно разположение на духа.

Когато възстановила равновесието си върху перилата на моста, един мъж се приближил към нея изотзад, един мъж, който идвал от Флорида, замаян от слънце, плодове и красотата на „Дисни Уърлд“, и ѝ прошепнал тихо, за да не изплаши красивата непозната върху моста: „Добре ли си, скъпа?“

Тя бавно обърнала лице към него. А после, докато сълзите се стичали по бузите ѝ, отстъпила назад и тази единствена стъпка завинаги промени живота на нейното семейство. Смъртта ѝ не изненада онези, които я обичаха, но и никой от нас не успя да се съвземе след този удар. Шайла беше най-нетипичният случай на самоубийца: никой не я обвини за самото деяние; едва почувствали липсата ѝ, всички ѝ простиха и всички до един тъгуваха дълго и неутешимо по нея.

Цели три дни останах в компанията на мрачните доброволци, които се заловиха да открият тялото на Шайла. Претърсихме пристанището надлъж и шир, а зъбите на браната разчертаха тинестото дъно и дебелия кална утайка под моста, който свързваше Маунт Плезант и остров Съливан, с гротескните знаци на една странна азбука

за слепци. Две момчета, излезли да ловят раци, бяха забелязали трупа да се носи към тях сред тръстиките на плиткото мочурище.

След погребението изпаднах в меланхолия, която смятах, че никога няма да ме напусне. Известно време се залъгвах със специфичните за Юга ритуали на смъртта. Голямата мъка също има нужда от храна и аз подхранвах моята неутешима празнота, като щедро гощавах всички, дошли да ми вдъхнат сили. Имах чувството, че отговарям за препитанието на цялата налична пехота, вдигнала се на крак, за да облекчи жестоката болка, която ме пронизваше всеки път, щом чуех да се споменава името на Шайла. Самата дума „Шайла“ се превърна за мен в необезопасена мина. Аз просто не издържах на безпощадно сладкия и звън.

Затова потърсих утеха сред мазнините и подправките на отлично запасената си кухня. Угощавах приятели и роднини, започнах да пробвам дълго отлагани сложни рецепти и дори навлязох в дебрите на азиатската кулинария. С шест запалени колела на газовата печка произвеждах гладки като кадифе супи и пикантни гозби. Редувах готвенето с плач и се молах душата на моята тъжна и лесно уязвима съпруга да намери покой. Страдах, тъгувах и напълно съкрушен, продължавах да измислям най-екзотични ястия за онези, които идваха да ме утешават.

Много скоро, след като бяхме погребали Шайла, родителите й заведоха дело срещу мен за попечителство над дъщеря ми Лия и този съдебен процес бързо ме върна към действителността. Прекарах цяла една пълна с отчаяние година, в която се опитвах да докажа на съда, че съм годен да бъда баща. Срещнах какви ли не влечуги, наречени адвокати, така безскрупулни, че и побеснели кучета не бих нахранил с тях. Майката и бащата на Шайла бяха обезумели от скръб и наблюдавайки тихата им омраза към мен, аз научих много за това как един човек може да бъде превърнат в жертвен агнец. Гледах ги как се мръщят недоволно на всяко показание, свидетелстващо за моята почтеност, финансово положение, доброто ми име в обществото и сексуалния ми живот с тяхната голяма дъщеря.

Въпреки, че недостатъци не ми липсват, и то такива, дето биха изострили любопитството на съда, малцина от онези, които са ме виждали заедно с дъщеря ми, биха се усъмнили в чувствата ми към нея. Коленете ми омекват, щом я зърна. Тя е моята диплома, моят

пропуск за света на човечността, в нея е цялата ми вяра за бъдещето, доколкото я имам.

Но не моята всепоглъщаща любов към Лия ми помогна да спечеля делото в съда. Преди последното си пътуване Шайла ми бе изпратила писмо — полулюбовно, полуизвинително за онова, което се е канела да извърши. Когато моят адвокат ме накара да прочета това писмо в съда, на родителите на Шайла, както и на всички присъстващи в залата им стана ясно, че да обвиняват мен за смъртта ѝ е най-малкото несправедливо. Писмото ѝ представляваше жест на изключително великодушие, написано в най-черните часове на нейния живот. Беше ми го изпратила като въздушна целувка, свидетелстваща за рядко деликатната ѝ чувствителност. Именно това нейно писмо ми върна Лия. Но свирепата съдебна битка ме изтощи, огорчи и изостри докрай и без това опънатите ми нерви.

След онзи самоубийствен скок на жена ми от моста и последвалия ожесточен двубой в съдебната зала аз се почувствах напълно объркан, затворих се в скръбта си, а после, в отговор на безпътицата, в която бях изпаднал, заминах за Италия. Обърнах се към Европа с надежда да намеря там отшелнически отдих, а заплахата, надвиснала над тайното ми бягство от Южна Каролина, възвърна бойния ми дух. Припечелвах добре като писател на туристически и кулинарни теми, а и бягството бе едно от нещата, които несъмнено умеех да върша.

Решението ми да се скрия в Европа беше част от опита да прехвърля завинаги в миналото си спомените си, свързани с Шайла и Южна Каролина. По този начин се надявах да спася собствения си живот и живота на Лия от задухата, която бях започнал да чувствам там, където двамата с Шайла израснахме заедно. За мен Югът представляваше бreme, което не можех да сваля от плещите си независимо от границите, които ни делят, но дъщеря ми беше още дете и аз исках да израсне като европейка, блажено неподозираща онази размекваща волята гибелна поквара, която накара майка ѝ да потърси смъртта си в една от най-красивите реки на Юга. Гледах съвсем сериозно на многобройните си бащински задължения, но нямаше закон, който можеше да ме принуди да възпитам Лия като южнячка. Вярно, у мен Югът възбуждаше смесени чувства и в доброволното си изгнаничество аз носех у себе си няколко дълбоки рани. Докато

прелитахме над Атлантическия океан, Лия спа в скута ми, но щом се събуди, предприех първите стъпки към нейното преобразяване — започнах да я уча да брои на италиански. И така, установихме се в Рим с надеждата да престанем да бъдем южняци, въпреки че майка ми веднага организира кампания от писма, за да ме прилъже обратно. Писмата ѝ пристигаха всеки петък: „Един южняк в Рим? Американски провинциалист в Италия? Изключено! Джак, ти си ужасно неспокоен човек, никога не си се чувствал добре сред своите. Но помни ми думите: ще се върнеш, и то много скоро. Югът наистина не е раят на земята, но ти си белязан с неговия печат, а той е неизтриваем.“

Въпреки че майка ми не беше далеч от истината, аз продължавах да си държа на своето. На американските туристи, които любопитстваха относно акцента ми, отговарях, че вече не прелиствам с трепет „Хералд Трибюн“, за да видя колко точки са отбелязали „Атланта Брейвс“, и че повече за нищо на света няма да препрочета нито Фокнър, нито мис Юдора. Тогава не си давах сметка, нито пък ме интересуваше това, че се опитвам да залича най-истинското нещо у себе си. Знаех, че ми трябва време, за да излекувам раните си, и че душата ми се нуждае от дълъг отдых. Търсех забрава и надеждата ми да я постигна се наричаше Рим. В продължение на пет години планът ми действаше безпогрешно.

Но няма човек, който да е напуснал семейството си безнаказано: семейството е армия, и то твърде добре дисциплинирана, за да прояви състрадание към дезертъорите. Независимо че уж разбираха мотивите ми, онези, които най-много ме обичаха, видяха в постъпката ми всичките белези на едно предателство. Смятаха, че хвърляйки се от моста, Шайла бе успяла да накара и нас с Лия да прескочим перилата, прогонвайки ни завинаги от родната Южна Каролина.

Това го разбих, но се чувствах така смазан, че просто не ми пукаше. Настървено се хвърлих да овладявам италианския и много скоро вече свободно разговарях с уличните продавачи и магазинерите от квартала. През първата година от нашето изгнаничество приключих третата си готварска книга — компилация от рецепти, които бях събирал в продължение на десет години от най-реномираните ресторанти на Юга. Довърших и една книга за Рим, която стана много популярна сред американските туристи веднага щом се появи на пазара. В нея подканвах читателите да се опитат да разберат, че Рим е

едновременно величествен и нетленно красив, че в него има и глухи улици, които познават единствено музиката на листопада, но те са като дар божии за всеки авантюристично настроен посетител, дръзнал да кривне встрани от главните туристически маршрути. Цялата болка от измъчващата ме носталгия се изля в написването на въпросната книга. През тези първи години на изгнаничество моето изкусно прикрито послание беше следното: пътуването в непознати страни си струва независимо от някои лишения и неудобства, но не бива да се забравя, че то радикално променя духа. Макар и да се залъгвах, описвайки безсмъртните прелести на вечния Рим, аз все още не можех да успокоя трепета на онази моя свидна сърдечна болка, чиято диагноза гласеше: копнеж по дома.

Тази болка пазех ревниво за себе си и никому не смеех да призная за нейното съществуване. Хвърлих усилията си в отглеждането на Лия в една среда с чужда за мен култура. Наех гувернантка, която се казваше Мария Паризе и беше родом от областта Умбрия. С удоволствие наблюдавах как тя прие задачата да бъде майка на Лия. Мария беше обикновена жена с непоклатима воля, страх от Бога и толкова суеверна, колкото може да бъде само една селянка, но тя се зае с нескрито удоволствие да отгледа малкото сираче от Америка.

Много скоро Лия стана част от естествената фауна на Пиаца Фарнезе, една очарователна малка римлянка, осиновена от съкварталците си, които живееха и работеха там. Тя бързо се превърна в първия истински лингвист в моето семейство. Когато се носеше край отрупаните с плодове, сирена и маслини сергии на Кампо деи Фиори — тези същински рогове на изобилието, — нейният италиански се лееше с лекотата на роден език. Отрано научих Лия как да се ориентира по миризмите на площада. Южният му край миришеше на риба и нито кофите вода, нито усърдните метли можеха да заличат лекия дъх на амоняк, който се усещаше там. Дори камъните на площада бяха попили този мирис. Същото беше и с агнешкото, и с кафето, и с цветята и искрящите редици от цитрусови плодове, с хляба, чийто златист аромат се носеше откъм големите фурни. Опитвах се да внуша на Лия, че когато деликатните йероглифи на времето се отпечатват в паметта, сведенията на доброто обоняние са по-ценни от онези на годишните справочници. Разбрах, че Лия вече е развила нос

на хрътка, когато в средата на втората година ме спря, докато минавахме покрай магазина на братята Руджери и рече: „Тати, трюфелите са пристигнали. Тук са, усещам ги.“ В същия миг подуших типичния им аромат на чиста земя. За награда ѝ купих малко от въпросните трюфели, които струваха, кажи-речи, колкото урановата руда.

Отглеждането на Лия поглъщаше голяма част от времето ми и аз бях принуден да затворя собствената си скръб по загубата на Шайла в едно рядко посещавано задно дворче на моя живот и да не давам воля на обърканите си чувства, свързани със смъртта ѝ. За мен щастието на Лия беше по-важно от всичко друго и бях твърдо решен да не натоварвам детето си с вродената и неизчерпаема способност за страдание, така типична за цялото ми семейство. Знаех, че като дете на Шайла и мен Лия ще получи дори повече от полагаемата ѝ се част от гените на скръбта. Вzeti заедно, нашите две семейства можеха да се похвалят с толкова трагични истории, че да накарат цяла колония горски леминги панически да се хвърлят в най-близката вода. Нямах никаква представа дали семената на нашата семейна лудост са вече покълнали, дали не тровят тайно кръвта на моята красива дъщеря. Но се заклех пред себе си да я предпазя от тези истории, които изобилстваха и в двата ни рода, защото именно те можеха да задействат силите, дето докараха мен — смазан и безутешен — до римското летище Фиумичино. Признавам, че се превърнах в цензор на живота на моята дъщеря. Нощем, на заспиване, Югът, който описвах на Лия, съществуваше само в моето въображение. В него нямаше нито опасности, нито кошмари. Луната в този мой Юг нямаше тъмна половина, реките бяха кристално чисти и камелиите — вечно разцъфнали. Това бе един Юг без злоба и болка, без бодли и тръни.

Тъй като съм наследил от семейството си дарбата да разказвам, моите лъжливи приказки се превърнаха в истинските спомени на Лия. Неволно изградих от Южна Каролина един изгубен, но вечно лелеян рай и точно такава остана тя в представите на дъщеря ми. И въпреки че Рим щеше да я бележи с най-прекрасните си черти, така и не разбрах точно в кой момент я бях заразил с копнежа по неотразимата и идилична красота на нейното родно място.

В Рим почти всяка вечер, когато слагах Лия да спи, аз ѝ разказвах някоя случка от нашето детство с майка ѝ. Но тя си имаше само една любима история, която непрекъснато ме караше да повтарям и преповтарям, докато най-накрая вече я знаеше наизуст и механично ми задаваше въпроси, чийто отговор знаеше, сякаш тя бе някакъв катехизис. Непрекъснато ме молеше да ѝ разказвам историята за онази нощ, в която ние с Шайла се влюбихме един в друг. Въпреки че бяхме израсли в съседни къщи, бяхме играли заедно като деца и си махахме от прозорците всяка вечер преди лягане, ние гледахме на себе си единствено като на добри приятели. В моето семейство бяхме петима братя и за мен Шайла беше като сестра. До онази нощ на плажа в последния клас на гимназията, когато тя се разкри пред мен в доста несестринска светлина.

— Обзалагам се, че ти пръв си започнал да флиртуваш с мама — обаждаше се Лия точно в този момент от разказа.

— Съвсем не — възпротивявах се аз. — Бях голям срамежливец.

— Ами защо не си и сега? — казваше тя в желанието си да ме подразни.

— Защото твоята майка ми помогна да направя едно страхотно откритие — отвърщах. — А именно, че притежавам обаятелна индивидуалност.

— Още от гимназията ли? — изсмиваше се Лия, защото знаеше отговора.

— В гимназията аз няхах индивидуалност — заявявах смутено аз. — Тогава имах само пъпки.

— Но те не са ти попречили да се срещаш с красавицата на випуска Ледар Ансли, нали? — казваше Лия.

— И тя беше срамежлива, въпреки че ако питаш хората, няма свенливи красавици. И двамата бяхме ужасно притеснителни и може би затова се разбирахме толкова добре.

— Ама нейната майка не те е харесвала, нали? — припомняше ми Лия.

— Според нея Ледар заслужаваше нещо много по-добро — казвах аз. — Когато отивах да взема Ледар, тя имаше навика да ме поглежда така, сякаш съм урина в епруветка.

— Толкова си груб — казваше Лия. — А когато аз кажа някоя неприлична дума, ти ми се сърдиш.

— Аз не мога да ти се сърдя. Моето задължение е да те обожавам и аз го изпълнявам с удоволствие.

— Продължавай. Разкажи ми как двамата с мама сте се влюбили един в друг. Започни направо от интересната част, там, дето сте били на онзи купон на плажа заедно с Кейпърс Мидълтън, Майк и Джордан.

Докато разказвах, тя не откъсваше поглед от снимката на майка си — красавица с големи, широко отворени очи, — която стоеше на нощното ѝ шкафче.

— За пръв път се влюбих в Шайла Фокс, момичето, което бях познавал цял живот, на остров Сейнт Джордж.

— На остров Сейнт Майкъл — поправи ме Лия. — Той се намира точно преди малкия остров Орион, където сега живее твоята майка.

— Точно така — отвърнах доволен, защото тази нейна паметливост ме радваше. — Един мой приятел щеше да прави купон в къщата на баща си.

— По-точно Кейпърс Мидълтън. Неговият баща е бил собственик на компанията за бутилиране на кока-кола в Уотърфорд. Живее е в най-богаташката къща на Бей Стрийт.

— Точно така, моето момиче. И къщата на плажа беше негова...

— А мама е ходила с Кейпърс и с много други момчета. В гимназията всички я познавали, защото била любимката на училището в Уотърфорд. Но на този купон пристигнала с Кейпърс.

— Дай да се разберем, ти ли ще разказваш историята или аз?

— Ти. Харесва ми, както ти я разказваш — отвърщаше Лия с вперени в майчината ѝ снимка очи.

И чак тогава започвах моя истински разказ. Връщах се мислено на Сейнт Майкъл през онази бурна година, когато североизточните ветрове не спряха да брулят острова и ерозията по бреговата линия бе взела застрашителни размери. И именно на този подкопан плаж с плаващи пясъци бейзболният отбор на гимназията в Уотърфорд беше устроил купон по време на прилива, и то във върхната му точка. През нощта, когато се знаеше, че подгизналата къща на Мидълтън ще рухне в морето. Четири къщи на около миля южно от това място бяха отнесени по време на пролетните приливи. Къщата на Мидълтън беше обречена и пуста и за да се сбогуваме с нея, бяхме организирали това прощално веселие. Тя вече бе поела пътя си към морето и стоеше леко

килната към сребрилата пана на прибой. Огромните вълни се разбиваха в такт с нашите танци и плискът им гръмовно отброяваше последните часове на нашето щастливо юношество. Всички ние бяхме деца на рокендрола, който бе нашият отдушник. Владеехме го до съвършенство и гимназиалните ни години минаха изцяло под знака на неговия див и импулсивен ритъм. Властите бяха обявили къщата на Мидълтън за необитаема, но ние счупихме катинара на шерифа и я освободихме от неговите вериги. Специално за прощалния купон в очакване на потопа.

Бях почти на осемнайсет години, но още не се бях отърсил от невъздържаната буйност на пубертета. Въодушевен с помощта на няколко бири, аз доста се поизхвърлих, заявявайки, че ще остана в къщата и след като тя вдигне котва от стария крайбрежен булевард и отплава в морето. Ледар Ансли, моето гадже, беше прекалено здравомислещ, за да остане в полегналата на една страна къща, осветена единствено от фаровете на колите, с които бяха пристигнали моите съотборници. На път към купона Ледар ми бе съобщила с чуруликащ гласец, че е време да започнем да общуваме и с други хора и че родителите ѝ настоявали да скъсаме веднага след матурата. Кимнах не в знак на съгласие, а защото от зяпналата ми уста не излезе никакъв звук, вероятно затиснат под хормоналната ярост, която често ме спохождаше в онези дни. Освен това сподели с мен, че се кани да помоли Кейпърс Мидълтън да ѝ кавалерства на нейния първи бал в клуба „Света Сесилия“ в Чарлстън. Моето семейство бе средна ръка и в обществено отношение стоеше по-ниско от фамилията Ансли, затова и мама от години ме предупреждаваше, че рано или късно ще се разделим, но не ми беше казала, че това толкова ще ме скапе.

Момчетата от отбора и гаджетата им откриха купона с танци. Бяхме надули транзисторите и слушахме местната радиостанция, защото взе да пуска един след друг всички хитове, с които си бяхме прекарвали тези четири години в гимназията. Морето неусетно прииждаше, а луната светеше гладка и плоска като тепсия. Проблясващ сноп лъчи, проснал се като булчински шлейф пред олтара, осветяваше седефените люспи на марлините и облите гърбове на мигриращите китове. Приливът заля мочурищата и преди да се разбие в пясъка, всяка следваща вълна прииждаше широкоплещеста и огряна от сребристото сияние на луната. Не усетихме кога бе изтекъл

цял час, когато изведнъж ние, танцуващите върху океана, опълчилите се срещу стихията смелчаци, се заслушахме в тътена на морето под нас, защото вълните заблъскаха къщата с нова сила. Предишните приливи бяха вече разклатили вкопаните в пясъка основи. Морските талози като че се разбушуваха още по-сърдито и трясъкът от разцепени греди и бетон стана още по-зловещ. По някое време благоразумието надделя, танцуващите двойки се разделиха, хукнаха навън и бързо залегнаха зад паркираните коли. Водата продължаваше да се издига. Развилнелият се прилив едва ли можеше да надхвърли три метра, но в един момент ни се стори, че ще погълне целия остров. Ръждясалите гвоздеи стенеха в разхлабените си гнезда като разстроени цигулки. Тъкмо се бях разтанцувал, когато една вълна блисна и откъсна перилата на предната веранда, след което останах без партньорка, защото Ледар Ансли изпищя от ужас и на мига избяга от стаята заедно с останалите, отмъквайки спортното ми яке.

Съвсем сам, аз си взех биричката, качих се на горния етаж и излязох на балкона пред голямата спалня. Изправих се лице в лице с луната, океана и бъдещето, което се простираше пред мен, тревожно и неведомо. Това беше един особен период в моя живот, когато почти всичко ме отегчаваше до смърт и аз копнеех за чистата красота и възвишения екстаз, осеняващи само онези натури, чието въображение можеше да им подсказва какво да търсят и как да го намерят. И това бе една от причините, поради които точно тогава се залових с бейзбола. Харесваше ми зелената свежест на игрището и красотата на този спорт, в който дисциплината беше закон. Предпочитах да играя дясно крило, защото, ако бейзболистът на този пост има бързи реакции и мощен замах, той може да попречи на добрите спринтьори при един удар да стигнат от първа до трета база.

Зад мен се отвори врата.

— Мама! — извикваше Лия в този момент на разказа.

Обърнах се и видях Шайла Фокс, огряна от сребристата светлина. Сякаш беше подбрала дрехите си за този миг с помощта на луната. Шайла направи дълбок поклон и ме покани на танц.

И ние се понесохме към главното течение на нашия живот. Ветровете бушуваха край нас, когато тази странна любов се надигна като вълна помежду ни, заля ни и продължи да се полюшва върху разпенените гребени на талозите. Носещите греди проскърцаха.

Останали съвсем сами, ние танцувахме, огрени от пълната луна и фаровете на паркираните коли, докато момчетата от отбора и техните момичета надаваха боен вик всеки път, щом къщата се олюлееше върху разядените от прилива основи. Водите на Атлантика прииждаха и се отливаха. Постройката взе да се клати като Ноев ковчег. Притиснах Шайла до себе си, танцувайки с момичето, което ме бе учило да танцувам на верандата у дома. Отвън съотборниците ми бяха запалили огън от плаващи дървета и съчки. Молеха ни да напуснем пропадащата къща. Крещяха тревожно и изпаднали във възторг от нашата дързост, надуваха клаксоните с все сила.

В този миг огромна вълна удари къщата и тя се разклати. Усетих същия смразяващ страх, който бе прогонил останалите двойки оттук, но очите на Шайла ме задържаха и ние се заслушахме в ритмичните тласъци на вълните под нас. Виковете отвън се превръщаха в горещи молби при всеки нов плисък на гигантските талази.

Един от носещите пилони се счупи с трясъка на картечен откос. По радиото „Дрифтърс“ запяха „Запази последния танц за мен“. И сякаш цялата тази сцена е била отдавна предречена в неизвестно зодиакално пророчество, ние прошепнахме в един глас: „Любимата ми песен!“

Изданцувахме песента от първия до последния такт и в този миг тя стана наша. Стояхме смълчани над догонващите се под краката ни вълни, аз притиснах Шайла към себе си и я завъртях в кръг, омагьосан от взора на тези две очи, които ме гледаха така, както никое момиче не ме бе гледало. Под омаята на този поглед се почувствах като новороден принц върху гребена на пламнали от светлина вълни. Тя ми приписа красота, която не притежавах, и душата ми се възгордя от неистовото ѝ желание по мен. Усещах как нейната страст превръща сърцето ми в нещо светло и красиво. Тогава тя ме поведе към спалнята и в следващия миг се озовах върху прокъсания килим, устните на Шайла се бяха впили в моите, езикът ѝ търсеше моя, а страстният ѝ настойчив шепот прониза слуха ми: „Искам да се влюбиш в мен, Джак, влюби се, моля те!“

Още преди да успея да ѝ отговоря, чух как къщата отново проскърца зловещо, сякаш се оттласна от земната твърд, за да отплава в морето. Олюля се и после се килна напред, сломена от могъществото

на негово величество прилива. Всичко затрепери, като че планина се раждаше под нас.

Станахме от килима и излязохме на силно наклонения балкон, като здраво се държахме един за друг, за да не паднем. В черното море луната бе проправила магистрала от приказна светлина, а ние стояхме, загледани в кипналата пяна на вълните. Продължихме да танцуваме, докато къщата се яви на своята среща с прилива. Горях от любов, от чувството, което това момиче пробуди у мен.

Любовта ни започна и свърши под знака на солената морска вода. По-късно често съм си мислел, че през онази нощ, когато двамата с Шайла се влюбихме един в друг, трябваше да останем в порутената къща, в сключените си обятия и да оставим океана да свърши останалото: да влети през отворените прозорци, да ни вземе на ръце и да ни хвърли в смъртната прегръдка на откритото море, отвъд болките на земния живот.

За последен път видях Шайла, когато трябваше да разпозная натрошеното ѝ тяло в градската морга в присъствието на следовател от Чарлстън. Случи се състрадателен човек и ме остави насаме да изплача мъката си над обезобразената си съпруга. Започнах да шептя католически молитви, защото само тях успях да си спомня, и то до половината, и защото те единствени ми се удаваха със същата лекота, с която се лееха сълзите ми. Беше подпухнала от дългото стоене във водата и цялата ѝ красота бе останала в плитчините на пристанището, а и рацете си бяха свършили работата. На тръгване нещо привлече погледа ми, спрях и се загледах. На лявата ѝ ръка беше татуиран номерът 36 364 04.

— Тази татуировка е нова — каза следователят тихо. — Имате ли представа защо?

— Баща ѝ е бил в Аушвиц — отвърнах. — Това е неговият номер.

— Странно. Беше ли много близка с баща си?

— Съвсем не. Почти не си говореха.

— Ще кажете ли на баща ѝ за татуировката?

— Не. По-скоро бих го убил — отвърнах и погледнах тялото на Шайла за последен път.

Казвам се Джак Маккол. Избягах в Рим, за да отгледам дъщеря си на спокойствие. През 1985-а, когато един ден се качих по

спираловидната стълба и излязох на терасата на покрива, откъдето Рим се вижда като на длан, взех със себе си и музикалната кутия, която Шайла ми бе подарила за петата годишнина от сватбата ни. Навих я и се загледах в нощта на Рим. В далечината се обади камбана — прозвуча като зов на изгубен ангел. Откъм Тибър повя лек ветреца. Музикалната кутия свиреше концерт за пиано N21 от Моцарт — едно от любимите ми произведения. Въздухът беше натежал от кулинарни миризми, които идваха от ресторанта „Ер Джиджето“ под мен: печено агнешко, джоджен и пелин. Затворих очи и отново съзрях лицето на Шайла.

От музикалната кутия извадих писмото, което ми бе изпратила в деня на собствената си смърт. Загледах се в почерка, с който бе изписала името ми. Имаше хубав почерк и винаги изписваше името ми много грижливо. Искях да го прочета отново, но вместо това се заслушах в движението на колите край Тибър и извадих златното й колие — пак от музикалната кутия. Беше подарък от майка й по случай шестнайсетия й рожден ден и никога през живота си не го бе сваляла. Колието бе станало част от спомените ми, когато се любехме. В завещанието си Шайла пишеше, че го оставя на Лия, за да го носи, „когато вече е достатъчно голяма, за да разбере смисъла на подаръка“. Когато ме дадоха под съд, за да ме лишат от бащински права над Лия, родителите на Шайла поискаха да им върна и колието. Тъй като за мен то беше талисман, който носеше само злини и нещастия, мислех да им го изпратя по пощата без писмо и адрес на изпращача. За мен то беше само едно колие и аз отново го поставих в музикалната кутия.

Тази година щеше завинаги да промени живота ми, въпреки че тогава, загледан в движението долу, аз дори и не подозирах това.

ПЪРВА ЧАСТ

Обикновено ставам преди събуждането на Пиаца Фарнезе. Сварявам си кафето още по тъмно, взимам чашата и излизам на терасата, откъдето наблюдавам как белезникаво обагреният град бавно просветлява.

В шест сутринта пръв пристига вестникарят и започва да подрежда сергията си. След това откъм западния край на площада влиза камион, който носи вързопите с „Месаджеро“ и останалите сутрешни вестници. Двамата карабинери, които пазят входа на френското посолство, запалват фаровете на джипа си и започват бавната си, свършено формална обиколка на Пиаца Фарнезе. С лица, напомнящи израженията от измачкано тесте карти, те демонстрират безкрайното си отегчение. Закрит камион разнося ароматни торби с кафе. Спира пред „Бон Кафе“ в мига, в който собственикът му вдига кепенците. Първата чаша горещо кафе той поднася на шофьора на камиона, втората — на собственика на вестникарската сергия.

В онзи ранен понеделник на отсрещния край на площада, в двора на манастира „Санта Бриджита“ се появи една монахиня и безгрижна като пчелица, се зае с розите. Сива котка на по-тъмни и по-светли ивици залегна да дебне гълъбите, но един скитник плесна с ръце и ги изкъшка. Мъжът, който ме преследваше от известно време насам, излезе от „Бон Кафе“ и вдигна поглед към моя апартамент. Запали цигара, отиде до вестникарската сергия и си купи „Месаджеро“.

Площадът под мен се оживи: затъркаляха се ръчни колички и от страничните улички заприиждаха хора. Гълъбите, накацали по великолепните хералдически лилии, образуващи декоративния фриз на френското посолство, си загугукаха един на друг. Обичам повтарящото се еднообразие и строгата простота на моя площад.

Точно в седем часа работниците, които сменяха старите плочи от покрива на отсрещната сграда, запретнаха ръкави и звуците на длетата им огласиха въздуха. Изпих си кафето и отидох да събудя Лия за училище.

Щом вдигнах щорите от прозореца в стаята й, тя се обади:

— Татко, онзи човек още ли ни следи?

— Чака ни долу на площада, вече е там.

— Как мислиш, кой е той?

— Още днес ще разбере, съкровище.

— Ами ако отвлича деца? Може би иска да ме продаде на циганите и тогава ще трябва да си изкарвам хляба като крадла.

— Мария пак ти е наговорила куп глупости. Недей да вярваш на приказките ѝ за циганите и за комунистите. Хайде сега, побързай! Стягай се за училище. Сестра Розария се сърди на мен, когато закъсняваш.

— Ами ако той се опита да ми направи нещо лошо, а, татко?

Взех я на ръце и я вдигнах във въздуха, така че да ме погледне право в очите.

— Казвал съм ти и преди: твоят татко може да е глупав, но той е и...

— Голям — изсмя се тя.

— Колко голям?

— Много голям. Висок е метър и деветдесет.

— Как ме наричат твоите съученици?

— Il Gigante — каза тя и отново се изсмя.

— Точно така. Аз съм великанът, а онзи мъж долу е мъничето, което се катери по бобеното стебло.

— Но мъничето убива великана, като отсича бобеното стебло — каза тя.

Притиснах я към себе си и се засмях.

— Лия, ти си страхотна умница. Също като майка си. Не се безпокой, онова е приказка. А в истинския живот великаните използват костите на мъничетата вместо клечки за зъби.

— Това е отвратително! Отивам да си мия зъбите.

В този миг чух как Мария отключи външната врата и още от антрето се провикна към Лия:

— Buon giorno, piccolina. — Остави чадъра си и влезе в кухнята. Налях ѝ чаша кафе.

— Buon giorno, Dottore — каза Мария.

— Мария, не съм никакъв доктор — отвърнах ѝ на италиански. Трудно ми е да усвоя диалекта на Мария. Звучи ми като нещо средно между чуруликане и заекване, но тя е безкрайно търпелива с мен, когато не мога да я разбера.

— В Италия си доктор — отсече тя. — Радвай се и не протестирай! Приятно ми е да те наричам така пред другите гувернантки и прислужници. Нека знаят, че работя за заможен човек. Между другото, онова приятелче е вече долу.

— Знам. Видях го от терасата. Тук никой ли не го познава?

— Портиерът говорил със съдържателя на „Бон Кафе“.

Непознатият се представил като турист от Милано. Но аз не разбирам защо един турист ще зяпа някакъв си апартамент вместо Палацо Фарнезе. Бруно, който продава вестници на сергията, е убеден, че той е ченге, а ти си замесен или в търговията с наркотици, или имаш вземане-даване с Червените бригади. Нито един от карабинерите не го е виждал преди, но те са такива младоци, че надали познават друг, освен собствените си майки. Купува си цигари от магазинчето на Джанина. Целият площад е нащрек и го следи. Не изглежда опасен. Казаха ми да ти предам да не се страхуваш.

— Благодарим ви от мое име. Ще гледам един ден да им се отплатя.

— Няма нужда — отвърна тя. — Нищо, че двамата с малката сте чужденци, вие вече сте част от площада. Тук всички се грижим за съседите си.

— Мария, омъжи се за мен! — казах аз и сграбчих ръката ѝ. — Омъжи се за мен и ще ти дам всичките си пари. Освен това ще ти позволя да отгледаш детето ми.

— Глупости говориш. Побъркан! — изсмя се Мария и издърпа ръката си. — Смахнат американец. Само ми се подиграваш, ама един ден аз ще ти кажа „да“ и тогава да те видя какво ще правиш, Dottore.

— Веднага ще звънна на папата да ми запази час за една брачна церемония.

— Много си голям за мен, синьор Маккол — каза тя и ме премери с поглед. — Ще ме смачкаш в леглото.

— Само си намираш извинения — отвърнах и в този миг Лия се появи на прага на кухнята, облечена за училище. Усмихна се широко, за да видя колко грижливо си е измила зъбите. Прегледах ѝ ушите и врата и кимнах одобрително, след което я препратих на Мария да сплете косата ѝ. Лия имаше тъмна вълниста коса, която по странен начин отразяваше светлината на електрическата лампа. Тръснеше ли

глава, в косата ѝ заиграваха мъждукащи проблясъци, като слънчев поток, размътен от диво зверче.

— Bellissima. Bellissima — затананика Мария, докато сплиташе косата на дъщеря ми. — Най-красивото момиченце на площада.

Пиаца Фарнезе заемаше централно място във всекидневието на Лия. Тя живееше в блажено неведение за това, че аз всъщност съм беглец, подгонен от миналото си, който се крие от своите преследвачи. Беше твърде малка, за да помни моето бягство от Южна Каролина в Ню Йорк, а оттам с нощен полет на „Алиталия“ до Рим.

Стисна ръката ми, докато поздравявахме портиера, преди да излезем навън.

Мъжът, който ни следеше, се обърна с гръб към нас и запали цигара. Престори се, че чете някакъв исторически надпис, който висеше над вратата на аптеката.

— Татко, нали няма да го набиеш? — попита Лия.

— Няма, обещавам. Наистина ли мислиш, че съм толкова глупав? Може би след онова, което се случи последния път?

— Толкова се уплаших, като те тикнаха в затвора.

— Аз се уплаших повече от теб. След тази случка Рим сложи край на боксьорската ми кариера.

— Всички монахини знаят, че си бил в затвора „Реджина Чели“ — каза тя с разпаленото неодобрение на осемгодишните, — дори и сестра Розария. Чувствам се ужасно.

— Получи се културно недоразумение — обясних ѝ аз, докато прекосяхме оживения площад. — Твоят великан реши, че щом има педал насреща си, трябва да играе твърдо. Признавам, беше грешка, но така би постъпил всеки американец на мое място.

— Дължиш ми хиляда лири — каза Лия.

— Откъде накъде? Не съм псувал. Не ти дължа нито цент.

— Каза онази думичка с „п“. Хиляда лири!

— Педал въобще не е мръсна дума. Това е част от велосипед, която се натиска с крак, за да се приведе в действие колелото. Казва се: въртя педалите. Колите също имат педал, казва се педал за газта.

— Ти нямаше предвид такъв педал — възрази тя. — Ако си честен, ще ми дадеш хиляда лири.

— Лия, аз съм възрастен човек — продължих. — Разбери, да баламосвам дечурлига като теб е част от служебната ми

характеристика.

— Не забравяй, че аз също трябваше да лежа в затвора с теб — нацупи се Лия. — Сестра Розария смята, че трябва да се срамуваш от себе си.

— Бях предизвикан и станах жертва на банда мъжкар, които въобще не ме разбраха.

— Стига, държа се като гамен! — отрязва ме Лия.

Всеки път, когато се каня да избухна, да повиша тон или съм просто в скандалджийско настроение, Лия не пропуска да ми напомни за моето злополучно запознанство с италианските нрави и обичаи. Случи се в първите месеци от престоя ни в Рим, когато все още не бях свикнал с грамадата от отговорности, пред които се изправя човек, решил да отглежда детето си сам в напълно непознат град. Всеки божи ден изпадах в паника пред неподозирания лавина от задължения, които трябваше да бъдат спешно изпълнени. Имах чувството, че трябва да съм най-малкото кметски наместник, за да се справя успешно с подобните на лабиринт загадки, които Рим непрекъснато поставяше като клопки по пътя ни. С Божията милост обаче открих най-добрия начин. За да получиш телефон в Рим, трябва да направиш най-малко три разходки до Градския съвет, четири до телефонната компания, да раздадеш поне три подкупа в брой (и то в долари) и да подариш кашон хубаво вино на портиера, който познава брата на един приятел, който живее в съседство с кмета на Рим. Градът неслучайно се гордее с пълната липса на експедитивност. Благодушната анархия, с която се сблъсках навсякъде, ме караше да се чувствам напълно изтощен в края на всеки работен ден.

Въпреки това не успях да се забъркам в неприятности до момента, в който не свалих гарда си. Един ден по обяд излязох на пазар под навесите на невероятните сергии за плодове и зеленчуци на Кампо деи Фиори. Поведох дъщеря си за ръка из кресливата навалица на този пъстър пазар. Обичах да се заглеждам в отрупаните с плодове красиво подредени сергии, където неизбежните оси жужах щастливо и пиеха нектара на сливите, гроздето и прасковите.

Самият спектакъл, който представляваше уличният живот на Кампо деи Фиори, караше Лия да изпада във възторг още от първата седмица на нашето пребиваване в квартала. Всеки ден тръгвахме от северния край на площада, където купувахме хляб. Последната ни

спирка обикновено беше при братя Руджери, чийто магазин ухаеше на сирена и колбаси, а от тавана висяха най-малко петдесет бута шунка. Така се случи, че ядовете ми започнаха точно пред техния магазин, когато изведнъж се сетих, че трябва да купя маслини.

Двамата с Лия се разхождахме из Кампо деи Фиори. Минахме покрай мъжа, който наточваше ножове — работилничката му представляваше неподвижно закрепен велосипед, покрай магазинчетата за карантия и дреболии и налетяхме право на една разпалена семейна свада между съпрузите Де Анджели. Мина известно време, докато науча имената им, но и преди това бях вече наблюдавал няколко разпавии между Мимо и София Де Анджели наред Пиаца Фарнезе. Мимо беше общ работник и специализиран алкохолик, който често се подвизаваше наоколо с бутилка грапа в ръка. Докато се наливаше наред площада, стиснал бутилката за гърлото, той като че по-скоро се настървяваше, отколкото напиваше. А веднъж настървен, започваше да ругае живота си, който очевидно не го удовлетворяваше. Тогава жена му непременно изникваше отнякъде и вземаше да го хока гръмогласно. Двамата с Лия бяхме наблюдавали няколко техни представления от прозореца над площада и знаехме, че тази римска двойка е ненадмината по кресливост и цветисти псувни. Разпавиите им обикновено приключваха, след като София хукваше към къщи обезумяла и разплакана, но най-вече засрамена от факта, че целият площад трябваше да търпи семейните им истерии.

— Той е отвратителен — бе мнението на Лия.

— Италианците викат, но не бият — успокоих я аз.

Но домашните свади между съпрузите Де Анджели зачестиха и взеха да стават все по-непоносими. София беше хубава, артистична и десет години по-млада от грубия си недодялан съпруг. Имаше стройни крака, едра фигура и помръкнали от ядове очи. С всеки изминал ден Мимо пиеше все повече и повече, София плачеше все повече и повече, а езикът на вечните им караници се нажежаваше с отколешната злъч на бедните и безнадеждните. Мария ми беше казала, че Мимо се заканвал да убие София, защото го позоряла пред съседите, а мъж без чест не струвал пукната пара в лицето на своите приятели и роднини.

Това, разбира се, не би трябвало да има връзка с мен и моя живот. Съпрузите Де Анджели бяха част от местния колорит, тревожно

явление във войната между двата пола, но за щастие те нямаха нищо общо с мен.

Ала през онзи ден на нашата първа година в Рим, купувайки маслини от един уличен продавач — вечно кисел екземпляр, когото бях започнал да харесвам заради самотното му цупене, — изведнъж чух Лия да пищи. Обърнах се в мига, в който юмрукът на Мимо се стовари върху лицето на София.

Изведнъж ми прекипя и то не от кръвта, сълзите или писъците на София, а от това, че в очите ѝ прочетох ужаса и отчаянието, които бях виждал толкова често като дете. Съвсем хладнокръвно се приближих до Мимо с пълното съзнание, че се намирам в чужда страна, че не познавам порядките ѝ и че мнозина ще се възмутят от моята намеса.

Мимо тъкмо се канеше да я удари отново, когато сграбчих ръката му. Като разбра, че някой му пречи да даде урок на жена си, той направо обезумя. Опита се да използва свободната си ръка, но аз отбих удара и хванах двете му ръце.

— Не, синьоре — казах му аз най-почтително, макар и неуверен в моя италиански. — Така не бива.

Тогава Мимо избълва порой от най-гнусни италиански ругатни, впоследствие помогнали ми да разгадая съдържанието на немалко надписи по стените на мостовете в покрайнините на Рим, които в един момент тръгнах да изучавам заедно с Лия. Сред тях улових думата „morte“ и реших, че Мимо се кани да ме убие, както и думата „stronzo“ — уличен термин с широко съдържание, приблизително съответстващ на американското „задник“.

Мимо успя да освободи едната си ръка и светкавично заби кроше в брадичката ми, но аз пак докопах китката му и го вдигнах във въздуха, след което го блъснах в стената на пекарницата с все сила. Хората наоколо се разпищяха, аз погледнах към Лия и видях ужасеното ѝ лице. Загрижен по-скоро за нея, отколкото за себе си, реших, че е време да се измъкна от тази сценка, която вече заприличваше на оперетен спектакъл. Точно тогава Мимо се изплю в лицето ми и моята първа мисъл бе да му откъсна главата, но извърнах очи и като видях дъщеря си, разбрах, че трябва да се махам, и то много бързо, преди да е дошла полицията.

Блъснах Мимо на земята до София, която вече с пронизителни писъци ме увещаваше да оставя съпруга ѝ на мира. Взех Лия на ръце и

казах няколко пъти „Mi dispiace“ на Мимо и жена му.

Докато се изтеглях от полесражението, доста от насъбралите се наоколо жени ме приветстваха с бурни ръкопляскания. Ала щом чух приближаващата се полицейска кола, се изпълних с лоши предчувствия.

Освободих се от тълпата, но всички погледи на Кампо деи Фиори продължаваха да бъдат обърнати в посоката на моето припряно отстъпление. Скрихме се в едно кафене на Викола дел Гало, където често водех Лия следобед, за да я черпя със сладолед. Собственичката беше по майчински грижлива жена, която не забравяше да обърне специално внимание на Лия и винаги ѝ даваше по едно бонбонче, щом разбереше, че е научила нова италианска дума.

Поръчах капучино за себе си и сладолед за дъщеря ми, но не бях забелязал, че синьор Де Анджелио ме е проследил до кафенето. Собственичката приготви първо сладоледа за Лия, после се залови с моето капучино и онзи ритуал със съскаща пара, който италианците изпълняват с неподражаема виртуозност. Не бях чул Мимо Де Анджелио да си поръчва бутилка бира, нито го бях видял да я изпива.

Но в следващия миг усетих как дъното на бутилката ме уцели точно над веждата, едната половина на лицето ми изтръпна, стана напълно безчувствена и почервения от кръв. При второто замахване улових ръката на Мимо, вдигнах го с лекота във въздуха, тъй като бе несравнимо по-дребен от мен, и го проснах по очи върху поцинкования плот на бара. Лия, собственичката на кафенето, дотичалата отвън София, а може би и още половин Рим се разпищяха колкото им глас държи, докато аз продължавах да притискам Мимо върху тезгяха и да наблюдавам в отсрещното огледало как кръвта облива лицето ми. Той обаче се отскубна, свлече се на земята като чувал с картофи, но после пъргаво се изправи на крака и побягна около бара. Застигнах го, събаряйки на земята чаши, чинии и лъжички, и го сграбчих отзад за колана. Спрях да си поема дъх и така го цапардосах, че прелетя над няколко маси със стъписани клиенти и с трясък се приземи върху една ротативка, след което се просна на земята, засипан от строшени стъкла, писъци и кръв.

Двамата с Лия прекарахме същата нощ в затвора „Реджина Чели“ край река Тибър, заслушани в подвижванията на римлянки, които зовяха своите любими от отсрещния бряг. Лекарят на затвора оправи

веждата ми с помощта на пет шева и се зае да убеждава директора на затвора, че Лия е сираче, току-що изгубило майка си, и че за нищо на света не може да бъде откъсната от баща си. Пазачът, който ме вкара заедно с Лия в една от килиите, ме попита какви спагети предпочитам за вечеря и какво вино ще пия — червено или бяло. По-късно написах една статия за списание „Европейски живот и туристически маршрути“ по повод на злощастното си задържане, в която класирах ресторанта на затвора в категория най-малко „две звезди“.

Двамата с Лия излязохме от „Реджина Чели“ като истински знаменитости. Краткото ми задържане обаче се отрази изключително благоприятно върху моя италиански и на всеки американец, който държи да овладее езика за броени дни, бих препоръчал едно не много продължително пребиваване в затвора.

Но най-дълготрайният резултат от нашето арестантско премеждие си остана промененото ми положение и съмнителната известност сред съседите от квартала. Според повечето възрастни мъже, които населяваха пейката при входа на площада, величието на Рим се дължеше изключително на безкомпромисната твърдост, с която мъжете винаги са държали юздите на своите съпруги. В една средиземноморска страна като Италия, особено в южната ѝ част и най-вече сред по-нисшите слоеве на населението, да биеш съпругата си означава да поддържаш реда и дисциплината в семейството, също като да млатиш муле, което ти се опъва наред полето, но каквото и да представлява това, то не влиза в работата на американски туристи, които се чудят къде да си заврат гагата. Жените от площада обаче бяха единодушни в омразата си към Мимо, както и в искреното си възхищение от човека, пролял кръв и изтърпял затвор в защита на италианската жена.

Така че целият площад беше нашрек през онази сутрин, когато непознатият тръгна по петите ни по Виа ди Монсерато.

Лия носеше жълта рокля и лъснати кожени кафяви обувки. Не пропускаше витрина, без да се огледа в нея. Знаеше, че е красива, а тъмната ѝ коса пробляскваше като гарваново крило на слънце. Джанкарло, четирийсетгодишният умопобъркан инвалид, се провикна към нас, докато изнемощялата му от страдание майка буташе количката му покрай английската семинария. Всички в квартала се чудеха какво ли ще стане с Джанкарло, когато майка му умре, затова

появяването им на улицата сутрин се посрещаше с всеобщо облекчение. Глухонемият Антонио ни махна с ръка и аз се спрях, за да му запаля цигарата. Край нас минаваха учениците от духовната семинария — забравили да се усмихнат сериозни момчета със странна бледност, сякаш ги отглеждаха в пещери.

— Как мислиш, татко, дали онзи мъж иска да ни убие? — попита Лия.

— Не, според мен той просто иска да разбере къде живеем, с какво се занимаваме и къде учиш ти.

— Той вече знае всичко това. Нали ни проследи в петък.

— Скъпа, няма за какво да се безпокоиш — казах аз и стиснах ръката ѝ. — Няма да успее да ни развали разходката до училище.

На Виа ди Монсерато номер дваисет влязохме в сенчест, изпълнен с ухания двор и Лия веднага подвижна на котарака Джерардо да излезе, за да си получи закуската. Храстите прошумоляха, жълтеникавокафявият котарак се появи и тръгна право към Лия. Лакомо се нахвърли върху месото, след което тържествено се заизкачва по парадното стълбище, украсено с отломъци от мраморни плочи и частично обезличени статуи. Мъжът, който ни следеше, се престори, че чете менюто пред ресторанта на малкото площадче.

— Ако ще обядва там, дано си поръча миди — рече Лия.

— Засрами се — скастрих я аз; един американски турист беше хванал хепатит от ядене на миди в друг ресторант на Рим.

— Бас държа, че е от Червените бригади — продължи Лия.

— Ти откъде знаеш за Червените бригади?

— Мария всичко ми докладва. Те са убили италианския министър-председател, след което са го заключили в багажника на една кола. Ако искаш, ще ти покажа къде са оставили колата.

— Тоя не е от Червените бригади. Прекалено добре е облечен, за да е от тях.

— Ти също трябва да се обличаш по-добре. Вземи пример от италианците — каза Лия.

— Нима! Вчерашна пикла и вече си позволяваш да ме критикуваш.

— Чудесно! Дължиш ми още хиляда лири — каза тя. — Никак не е възпитано да наричаш дъщеря си пикла.

— Но това е на галено, от обич, просто друг начин да кажа „обичам те“. Всички американски татковци говорят така.

— Звучи ужасно грубо. Нито един италианец не би нарекъл дъщеря си пикла. Защото италианците обичат истински своите дъщери.

— Така ли твърди Мария?

— Не само Мария, а и сестра Розария.

— Ти си абсолютно права. Обещавам да се погрижа за външния си вид и за добрата си фигура.

Внимателно си проправяхме път сред сутрешното движение, защото знам от опит, че в Рим мъжете не шофират, а само дебнат да се блъснат. Затова, когато придружавам Лия до училище, винаги съм нащрек. Веднъж на моста Мацини видях как един английски турист вдигна безпомощно ръце наред с движението в знак, че се предава, и спря колата си по средата на платното. Когато се приближих и го попитах дали има нужда от помощ, англичанинът отвърна: „Това не е шофиране. Това е ръгби мач.“

— Днес ще бъде хубав ден — каза Лия. — Няма замърсяване.

— В някои дни нивото на замърсяването на въздуха е толкова високо, че хотел „Хилтън“ въобще не се вижда и в един такъв ден за пръв път ми хрумна, че и от смога може да има полза.

— Главата на Свети Петър — каза тя, щом кубето на църквата се появи над големите чинари, които растяха край реката. Когато пристигнахме в Рим, тя често бъркаше смисъла на думите „глава“ и „кубе“ и това беше стара наша шега. Погледнах към завоя на Тибър. Няма река, която, макар и мръсна, да изглежда грозна. Малко неща могат да приковат вниманието ми така, както гледката на движеща се вода.

Мъжът спазваше благоприлична дистанция и дори не изкачи моста, преди да ни види, че слизаме по стълбите недалеч от затвора „Реджина Чели“. Сега, когато вече знаеше, че сме го усетили, беше станал по-предпазлив. Може би хората от нашия площад му бяха разказали как съм се справил с пияницата Мимо.

В края на дългата улица влязохме в двора на „Сакра куоре“.

Сестра Розария, дребна красива калугерка, която минаваше за една от най-добрите учителки на малки деца в Рим, ни видя, че идваме. Лия беше нейна ученичка от три години и двете бяха много

привързани една към друга. Калугерките, които познавах в Южна Каролина, бяха зли и враждебно настроени създания, които до голяма степен успяха да отровят странното ми и мъчително католическо юношество. Макар и да знаех, че е почти толкова невъзможно да станеш бивш католик, колкото и бивш православен, аз се бях заклел да не правя от Лия католичка. Но не бях предвидил, че живеейки в католическа страна, тя едва ли ще устои на могъщото влияние на църквата.

Сестра Розария и Лия се спуснаха една към друга и се запрегръщаха като съученички. Трогнах се от тази истинска, открита и всеотдайна привързаност на калугерката към Лия. Сестра Розария възкликна, че се радва да види Лия отново на училище. После озадачено ме изгледа и кимна към мъжа, който вървеше по петите ни из Рим за четвърти пореден ден.

— Chi е? — попита сестра Розария.

— Нямам представа кой е. Очаквам скоро да науча — отвърнах на италиански. — Засега той държи да знаем само, че сме следени. Може би днес вече ще ми каже и защо.

— Синьор Маккол, знаете ли, че Лия е най-умното и най-красивото момиченце в цял Рим? — рече сестра Розария.

— Да, сестро — отвърнах. — Аз съм голям късметлия.

— Ти си най-добрият баща в света — прегърна ме Лия.

— Ето, така можеш да спечелиш големи пари, съкровище, а не с дребни глоби за мръсни думи.

— Пази се от онзи мъж — каза Лия. — Ако умреш, оставам сам-самичка.

— Нищо лошо няма да се случи, обещавам ти.

Сбогувах се и преди да напусна двора на женския манастир, набързо огледах улицата. Начинаещи балерини с типичната за тях въздушна, плаваща походка отиваха към студиото, което се намираше някъде по средата на улицата, а студентите от Художествената академия седяха прегърбени по стъпалата ѝ и пушеха. Ала моят преследвач не се виждаше никъде. Спрях се да изчакам малко и тогава за миг мярнах една глава, която се появи на входа на бара срещу балетната школа и пак изчезна.

Тази сутрин си бях обул маратонките и без усилие се затичах в лек тръс по една от онези прави като опънат конец, красиви и

обикновено задънени римски улици с високи зидове от двете страни. Стигнах кафенето, влязох вътре и моят преследвач ми махна с ръка да седна на бара до него.

— Синьор Маккол, вече съм ви поръчал капучино — покани ме той с приятен глас.

— Плашите дъщеря ми, Шерлок Холмс. Трябва да прекратите тази игра.

— Една бучка захар в капучиното, нали така? — попита мъжът и добави. — Мисля, че познавам навиците ви.

— А познавате ли моята склонност да раздавам ритници, когато се ядосам?

— Вашите прояви на насилие са ми добре известни. Но аз съм завършил много курсове за самоотбрана и гардеробът ми е пълен с черни пояси по таекуон-до, жиу-жицу и карате. Най-големите майстори са ме учили как да избягвам опасностите. Но нека първо си изпием кафето и после ще говорим по същество — рече той.

— Не знаех, че и в Италия има частни ченгета — заявих точно когато барманът ми поднасяше капучиното.

Мъжът опита кафето, като сръбна не от чашата, а от лъжичката си, и поклати одобрително глава.

— Ние сме като свещениците. Хората ни търсят, когато закъсат. Казвам се Перикле Старачи. Имам кантора в Милано. Но обичам да пътувам из Италия, защото се интересувам от етруско изкуство.

— И защо ме следите, Перикле?

— Защото ми плащат за това.

— Тогава да започнем отначало. Кой ви изпраща?

— Една жена, която иска да се види с вас.

— Коя е тя?

— Една жена, която желае да сключите примирие.

— Майка ми. Проклетата ми, коварна, досадна майка.

— Не, не е тя — рече Перикле.

— Тогава е тъст ми.

— Не — отсече Перикле. — Не той, а дъщеря му.

— Марта — изненадах се аз. — За какво ѝ е притрябвало на Марта да ви наема?

— Защото от никой друг не е успяла да научи адреса ви. Хората от вашето семейство са отказали да ѝ го дадат.

— Браво! — казах. — Това е първото свястно нещо, което това семейство е направило от години насам.

— Тя иска да говори с вас.

— Кажете й, че не желая да виждам нито нея, нито някой друг от проклетата й фамилия. Няма да стане, дори сам Бог да ме помоли за това. Тя сигурно ви е казала защо.

— Каза ми само, че се е получило голямо недоразумение, което тя иска да изглади.

— Няма никакво недоразумение — отвърнах и се приготвих да тръгвам. — Заклел съм се никога повече да не се срещам с тези хора и ще устоя на думата си, при това без никакви усилия. Другото обещание, което съм дал и което също ще спазя с лекота, е никога да не виждам собственото си семейство. Съвсем демократично, нали: отказвам да общувам с всеки, с когото съм говорил на английски през първите трийсет години от живота си.

— Синьора Фокс е убедена, че нямате вина за смъртта на сестра й.

— Благодарете й от мое име и й предайте, че и аз не я обвинявам за озоновата дупка, нито за топящите се уж вечни полярни ледове, нито за скока на цените. Беше ми приятно, Перикле.

Станах и излязох на улицата.

— Тя разполага с някаква информация — настигна ме Перикле. — Нещо, което според нея ви интересува. Свързано с жена. Мадоната с монетите, мисля, че така я нарече.

— При тези думи се заковах на място. Пронизаха ме като шрапнел.

— Предайте на Марта, че я каня на вечеря. Ще я чакам в „Да Фортунато“, до Пантеона.

— Вече съм й предал, синьор Маккол — спокойно ми отвърна Перикле. — Нали ви казах, че познавам навиците ви.

Когато в началото на лятото приятели ме посещават в Рим, обичам да ги водя в Пантеона по време на гръмотевична буря. Карам ги да застанат точно под отвора на пухкавия като облак купол със съвършени пропорции, когато дъждът се лее през отворения покрив върху мраморния под, а светкавиците прорязват разлюляната стихия на небето. Император Адриан е построил наново храма в чест на старите и вече непочитани богове, но във величествените и симетрични форми на Пантеона човек все още може да почувства онова примитивно и всеотдайно преклонение. Едва ли други богове са имали по-ревностни поклонници.

При първия си престой в Рим веднъж прекарах цял ден, изучавайки външната и вътрешната архитектура на Пантеона, защото трябваше да пиша статия за списание „Американски юг“. Когато пазачът ме изгони малко преди здрач, аз се огледах наоколо за някой сносен ресторант. Шайла беше тръгнала от хотела да ме пресрещне, след като цял ден бе пазарувала по Виа Кондоти. От „Фергамо“ си беше купила шал и обувки за малките си крака, с които толкова се гордееше. Изведнъж на Виа дел Пантеон въздухът се изпълни с особен аромат на мускус и земя. Като същински хрътки двамата се спуснахме по следата, която ни отведе до входа на „Да Фортунато“. Острата екзотична миризма, пропила въздуха наоколо, идваше от кошници бели трюфели и напомняше за свеж еликсир, осветен с уханието на вино и чесън.

Същата вечер се любихме в хотелската стая. Дълго след това продължихме да се притискаме един към друг, все още изненадани и смутени от силата на собствената си чувственост и от онази плътска жажда по едно-единствено тяло и само по него. Съвместният ни живот познаваше моменти на неудържими безумства, разпалени от желанието ни за пълно отдаване. В непознати градове и стаи ние страстно си шепнехме неща, които за нищо на света не бихме споделили с друг. Устройвахме си пирове на плътта и гощавахме любовта си с огнени езици. Обичахме телата си, този сладен извор на неподозирани чудеса.

През онази вечер ни сервира келнерът Фернандо, на когото викаха Фреди. Беше набит човек с дълбок глас и владееше до съвършенство периметъра, за който отговаряше. Заведе ни до малката маса на открито с изглед към Пантеона и веднага ни препоръча бутилка „Бароло“ и ризото вместо спагети. Когато ни донесе ризото, извади елегантен остър инструмент, нарязва белия трюфел на тънки филийки и ги постави върху още димящото блюдо. Смесената миризма на ориз и трюфел зарадва обонянието ми с апетитното си съчетание и аз поднесох чинията към носа си, отправяйки благодарствена молитва към Бога не само за трюфелите, но и за Фреди.

Вечерята ни продължи дълго, но ние и без това не бързахме. Припомним си миналото и безбройните неща, в които бяхме събъркали. Но след време дойде ред на бъдещето и тогава се разговорихме за децата и как ще ги кръстим, и къде ще се установим да живеем, и как ще възпитаваме онези красиви ефирни Макколчета, които, макар и още неродени, бяха така силно обичани.

Докато Фреди наобикаляше масата ни, Шайла не пропускаше случай да пофлиртува с него, а той отвърщаше на закачките ѝ сдържано, но с много средиземноморско очарование. Препоръча ни пресни, леко препечени скариди, миропомазани със зехтин и лимонов сок. Зехтинът имаше онзи дълбок цвят по-скоро на изумруд, отколкото на маслина. Скаридите бяха с вкус на омар, угояван с мед, Шайла изля малко зехтин на пръстите си и ги облиза. После изля малко и върху моите и започна да ги смуче един по един, докато Фреди ни гледаше със завист и задоволство. Той възнагради представлението ѝ с гръцка салата, после извади джобно ножче, отвори го и много бавно, сякаш свещенодействаше, започна да бели един кървавочервен портокал от Сицилия. Оранжевата кора увисна от тъмнорубинения плод като къдрава спираловидна гирлянда. Когато дългата като смок обелка падна на пода, Фреди я вдигна и я подаде на Шайла, после разряза портокала и го нареди пред нея във формата на разцъфнала роза. Донесе ни чаши, върху които бе изрисуван Пантеона, и ни наля грапа.

Над града бе увиснала пълната луна. Една циганка продаваше дългостеблени цветя и кръшно се провираше между масите. Трима мъже от Абрузи изпълниха няколко неаполитански любовни песни, после тръгнаха с шапка между хората. Докато един фокусник гълташе

огън, певец с малка хавайска китара ни изпя „Искам да държа ръката ти“ и „Обичай ме нежно“.

— Джак, това е като филм на Фелини — обади се Шайла. — Хайде да останем завинаги тук.

Тълпа италиански младежи, безгрижни и вятърничави, се изля от околните улици в Пиаца Ротонда — спирка по пътя на вечното им преселение. Появиха се циганки в ярки, пищни костюми, шумни като папагали, и зацъкаха между масите, преди келнерите да успеят да ги разгонят.

В края на вечерта Фреди ни донесе две чаши еспreso и ни каза да не забравяме „Да Фортунато“ и неговия оберкелнер, който е имал удоволствието да ни обслужва в една красива римска нощ, която той нарече „fantastica“. Шайла целуна Фреди — спонтанен жест, който изглеждаше съвсем естествен.

Докато гледах сметката, Шайла докосна ръката ми и ми даде знак с очи.

Фреди придружаваше Федерико Фелини и две смайващо красиви дами до съседната маса. Той ни намигна и рече: „Винаги във «Да Фортунато»“. После като човек, който разбира силата и езика на жестовете, той купи роза от една млада циганка и я подари на Шайла заедно с чаша вино — за сметка на заведението.

След смъртта на Шайла в личното ѝ ковчеже намерих чашата, изсъхналата роза и портокаловата обелка, грижливо завити и съхранени завинаги. Те ми напомниха, че в живота има нощи, изпълнени със съвършенство, нощи с пълнолуние, циганки и цветя, когато ароматът на трюфели те подмамва да кривнеш в странична уличка, когато Фелини сядат на съседната маса, а Фреди с благоговение обелва кървавочервен портокал и ти го поднася в знак на обич. В такава една нощ в Рим ние бяхме влюбени един в друг, както никой никога не можеше да бъде, и тогава бе зачената Лия, дете на нашата неизразимо свята и уязвима любов, когато всичко у нас сияеше и възторжено очакваше бъдещето.

Две и половина години след това Шайла се хвърли от моста.

Тази вечер, много години по-късно, когато влязох в ресторанта, Фреди ме прегърна и, както правят европейците, ме целуна по двете страни.

— Къде е Лия? — попита той.

— У дома е, остана с Мария.

— На твоята маса чака една красива синьорина.

Щом се приближих, Марта стана от стола си. Протегна ръката си, която поех с нежелание. Не се опита да ме целуне и слава богу, защото нямаше да й позволя.

— Джак, много мило от твоя страна, че дойде — каза Марта Фокс.

— Така е.

— Мислех, че няма да се появиш.

— И аз мислех да не се появя, но тогава сигурно щеше да причакаш Лия някой ден, докато е сама на площада.

— Прав си. Точно това щях да направя. Станала е много хубаво момиче.

— Марта, не искам да се преструвам. Ти не си ми приятелка. Какво, по дяволите, търсиш тук и защо се опитваш отново да влезеш в живота ми? Мисля, че се изразих пределно ясно, когато заявих, че повече не желая да виждам нито теб, нито когото и да било от твоето семейство.

— Имаш ли намерение да се връщаш някога у дома? Имаш ли намерение да покажеш на Лия мястото, където е родена?

— Това не е твоя работа — отвърнах.

— Някога бях твоя балдъза. Признавам, че не съм те познавала добре, но, Джак, винаги съм те харесвала.

— Така ли? Доколкото си спомням, за последен път се видяхме в съда, където ти, Марта, свидетелстваше срещу мен, за да ми бъдат отнети бащинските права над Лия.

Марта наведе очи и се загледа в менюто. Дадох знак на Фреди да ни донесе вино и само след миг той пристигна с изстудена бутилка „Гави дей гави“.

— Това беше ужасна грешка — каза тя прочувствено. — Родителите ми бяха страшно разстроени от самоубийството на Шайла. Трябва да се опиташ да ги разбереш и да бъдеш по-снизходителен към тях. Лия беше единствената им връзка с Шайла и миналото.

— Щях да бъда снизходителен, ако те бяха проявили поне малко човештина към мен.

— Джак, да ти кажа право, всички в семейството като че полудяхме след смъртта на Шайла — каза Марта. — Всички

обвинявахме теб за случилото се. Аз също. Смятахме, че ако ти си бил достатъчно добър съпруг, сестра ми нямаше да се хвърли от моста. Сега вече никой за нищо не те обвинява... освен, разбира се, баща ми.

— Кажи ми нещо хубаво — прекъснах я аз. — Кажи ми, че този кучи син е пукнал.

— Джак, аз много обичам баща си и те моля да не говориш така за него.

— Той е лайно.

— Баща ми е един много нещастен човек — продължи Марта и се наведе съзаклятнически през масата към мен. — Но той има причина да бъде нещастен, и то повече от една, знаеш това много добре.

— Слушай, Марта, не е нужно да ми се правиш на прилежна дъщеря и още по-малко на рекламен агент на собствените си родители. А сега да поръчваме.

Когато Фреди се приближи, той се загледа в лицето на Марта.

— Това сестрата на Шайла ли е? — попита ме Фреди.

— Марта, запознай се с Фреди. Той си падаше по сестра ти.

— О, Марта. Сестра ти беше толкова красива. Като слънце. Ти много приличаш на нея — каза Фреди и направи дълбок поклон.

— Приятно ми е да се запознаем, Фреди. Ти си много известен в Южна Каролина.

— Джак, имаме хубави миди и прясна аншоа. Марта какво обича? Може би спагети?

— Да, Фреди, ще започна със спагети.

— За сестрата на Шайла съм готов да направя всичко. Добре дошла при нас. За теб, Джак — миди. Имай ми доверие.

Фреди се оттегли към кухнята, като по пътя си поглеждаше към всяка маса, за да провери дали всичко е наред. Усмихнах се мислено на нещата му умение.

Погледнах Марта. Меките светнали черти на лицето ѝ ми напомниха за сестра ѝ. Имаше същите очи като на кошута, същата красота и стеснителност, която у Шайла се проявяваше по-скоро като сприхавост. У Марта красотата стоеше на пръсти, със затаен дъх, и радваше окото като приятна изненада, но само когато успееше да освободи онази навита докрай пружина, която контролираше нервните центрове на спотаената ѝ несигурност. Дори гримът не можеше да

прикрие уплашеното и объркано същество, което, маскирано с перли и черна рокля, се мъчеше да мине за светска дама.

— Баща ми продължава да смята, че ти си виновен за смъртта на Шайла — каза Марта. — Не е зле да знаеш това.

— Слушай, Марта — започнах уморено, — винаги съм смятал, че ще бъда желан и обичан зет: излети за риба, бриджърски карета и тъй нататък. А взех, че попаднах на този твой мрачен, скучен, опърпан и вечно умърлушен баща. Така и не успях да го разбера. Но за какво ли ти разправям всичко това, като ти много добре го знаеш. Нали си израсла в тази оранжерия за страдалци.

— Защо ме мразиш? Защото обичам баща си затова ли? — попита тя.

— По-скоро защото не си честна, заради жалката ти преданост към него. Заради тези твои ужасни и опасни преструвки. Той отрови твоя живот, както отрови живота на Шайла и на майка ти. Но неговите жени са се скупчили като орлици, закрилят го, защитават го и във вечното му огорчение съзират добродетели. Ти не го обичаш. Ти го съжеляваш. Точно както и аз. Но мога да ти кажа, че не съм срещал по-голямо лайно от него.

— Защо го мразиш толкова много?

— Съжелявам го този гаден кучи син.

— Не му е притрябвало твоето съжаление.

— Тогава ще трябва да се задоволи с моята омраза.

В този миг се появи Фреди със спагетите за Марта и моите миди. Пристигна точно навреме, за да си отдъхнем. Чинията й ухаеше остро, пикантно и дори съдържаеше едно забранено удоволствие — свинска кайма. Макар и правоверна еврейка, Марта нямаше навика да спазва диетичните закони на Левита. Беше прекарала голяма част от съзнателния си живот в погранични престрелки с родителите си на тема свинско и стриди. Юдаизмът й беше скъп, но не можеше да се преструва, че обича да спазва безбройните му диетични забрани.

— Може ли да опитам една от твоите миди? — попита тя.

— Чиста проба треп — отвърнах и й поднесох чинията да си вземе.

— Да, но вкусен.

— Марта, за какво всъщност си дошла? — попитах. — Все още не си ми отговорила на този простичък въпрос.

— Искам да разбера защо сестра ми се хвърли от моста. Искам някой да ми обясни защо е изпаднала в такова отчаяние, след като всичко около нея изглеждаше розово. Нищо не разбирам. Родителите ми отказват да говорят за случилото се.

— Това го разбирам. И аз не съм казал на Лия, че майка ѝ се е самоубила. Така и не ми се пречупи езикът да ѝ кажа за този мост. Едва събрах сили да ѝ съобщя, че майка ѝ е мъртва.

— А знае ли, че аз съм жива? Че има леля, че има баба и дядо, които я обичат?

— Смътно — отвърнах. — Но я насърчавам да забрави. Моля те, недей се преструва. Знаеш много добре, че последната ми среща с току-що споменатите лица се състоя в щатския съд на Южна Каролина. Ако добре си спомням, всеки един от вас ясно и категорично заяви, че не съм способен да отгледам дъщеря си. Но аз отгледах едно прекрасно дете. Вълшебно дете. И го направих без вашата помощ.

— И смяташ, че е справедливо да ни накажеш, като не ни позволиш да я видим до края на живота си? — попита тя.

— Да. Смятам, че това е съвсем справедливо. Искяхте съд и го получихте! Случайно да си спомняш броя на посещенията, които се канехте великодушно да ми разрешите в случай, че спечелите делото?

— Нашите настояваха да бъдеш лишен от правото да виждаш Лия — отвърна Марта, затвори очи и дълбоко си пое дъх. — Сега съзнават, че са сгрешили. Молят те да им дадеш възможност да поправят грешката си.

В този миг Фреди пристигна с две морски лястовици на грил. Подготви се за представление до масата, като отрязва главите на двете риби с един замах на ножа, после им одра кожата и махна гръбначната кост с елегантен жест, сякаш изваждаше цигулка от калъф. Зае се да обслужи първо Марта, като постави бялото полупрозрачно филе в чинията ѝ, поля го със зелен зехтин и изстиска отгоре половин лимон. Извърши същия обред и пред моята чиния.

— Поръчвала ли съм риба? — попита Марта, след като Фреди се отдалечи от масата.

— Не, просто приличаш на човек, който яде риба. Той има страхотен нюх, освен това обича да ме изненадва.

Докато се хранеше, Марта на няколко пъти вдигна очи и зарея поглед някъде отвъд мен. Говореше превъзбудено и непрекъснато

отмахваше от челото си въображаем кичур. Безхитростното изражение на лицето ѝ отразяваше всяко нейно чувство и аз можех да го прочета като в отворена книга. Имах усещането, че нещо с Марта не е наред, и то нещо, което не бе свързано със сложните емоции, породени от мъчителната ни среща. Смръщеното ѝ чело ми подсказа, че ми предстои да разкрия нови неприятности. Откакто напуснах Юга, бях свикнал с трудностите и клопките на живота в бягство, освен това умеех да тълкувам тайния език на измамата.

— Извини ме за момент. — Станах и отидох до мъжката тоалетна. Обадох се вкъщи и помолих Мария да провери дали Лия е заспала. Тя се върна след малко и ми докладва, че Лия спи като ангел. Отдъхнах си.

Когато излязох от тоалетната, Фреди ми направи знак да го последвам в кухнята. Сред шума на приборите и войнишката дисциплина на готвачи и келнери, той ми подшушна:

— Джак, на масите отвън има един клиент, който разпитва за теб. Питал е Емилио дали не се държиш зле с Лия. Според Емилио типът е доста съмнителен.

— Благодари на Емилио от мое име — казах аз, излязох от кухнята и после през входа на ресторанта, където самият синьор Фортунато посрещаше гостите.

Огледах масите на открито и веднага зърнах Перикле Старачи, който зяпаше към вътрешната част на ресторанта. Частното ченге правеше тайни жестове на някой, който седеше вътре.

Когато се върнах при Марта, тя беше почти приключила с рибата.

— Това е най-добрата риба, която някога съм яла — каза тя.

— Това беше любимото ядене на Шайла. Именно затова Фреди ти го поднесе.

— Джак, защо не се виждаш с приятелите си от миналото? — попита тя.

— Защото не обичам миналото си — отвърнах. — Изпитвам ужас само като си помисля за него, затова!

Марта се наведе напред.

— Разбирам. С твоето семейство, с твоите приятели, дори със самия Юг те свързват отношения на любов и омраза.

— Не е точно така. Тук аз правя изключение. С Юга ме свързват отношения на омраза и омраза.

— Безсмислено е човек да гадае откъде си родом — каза Марта и отново погледът ѝ мина през мен и се спря на външните маси.

— Кога напускаш Рим, Марта?

— След като се видя с Лия и след като ми кажеш какво трябва да направят родителите ми, за да спечелят отново благоволението ти.

— А наела ли си квартира? — попитах. — Може да ти се наложи да чакаш с години.

— Имам право да видя Лия. Не можеш да ми откажеш.

— Разбира се, че мога. Вместо да ме заплашваш и предизвикваш, по-добре смекчи тона си. Животът ми е така уреден, че мога да напусна този град за броени минути и без никаква трудност да се заселя другаде. Отдавна живея като беглец, защото се опасявам от срещи като тази. Аз нямам нужда от теб, Марта, а още по-малко дъщеря ми.

— Тя е моя племенничка.

— Тя е племенничка на много хора и — тук проявявам завидна последователност — нито един от братята ми също не я е виждал. Отглеждам Лия така, че един ден, ако се стигне до това, да бъде прецакана само от един свой роднина. И това съм аз. Моето семейство е пълно с неудачници, както и твоето, затова съм взел мерки да пресека тази опустошителна тенденция, преди да засегне дъщеря ми.

— Щом стане дума за Лия, родителите ми се разплакват. Плачат, защото не са я виждали от толкова време.

— Добре — усмихнах се самодоволно. — Мисълта за твоите цивреши родители кара сърцето ми да подскача от радост като горска сърничка. Могат да хленчат колкото си щат.

— Твърдят, че отсъствието на Лия за тях е по-лошо и от онова, което са преживели през войната.

— Моля те — казах аз и закрих лицето си в шепи, уморен от усилието да любезнича с единствената сестра на покойната ми съпруга. — Във вашето семейство независимо за какво говори човек — за косенето на трева, зашиването на копче или карането на кола, в крайна сметка винаги се стига до Аушвиц или Берген-Белзен. Още преди да си казал, че отиваш примерно да си купиш сандвич или млечен шейк или пък че бързаш да хванеш някой филм по телевизията,

и ето, те започват да ти разправят за каруца, която се тътри някъде из Източна Европа.

— Джак, приеми моите извинения, ако наистина смяташ, че родителите ми прекаляват с темата за Холокоста — сърдито ме сръза Марта. — Но те са преживели ужасни страдания. И до ден-дневен продължават да страдат.

— Но не и толкова, колкото страдаше сестра ти — отвърнах. — Колкото страдаше моята жена.

— Как смееш да ги сравняваш!

— Смея, защото Шайла е мъртва, а твоите родители са още живи, въпреки Холокоста. Доколкото следя резултата, тя печели голямото надбягване.

— Баща ми смяташе, че Шайла никога нямаше да се самоубие, ако се беше омъжила за евреин.

— Така ли? И ти продължаваш да се чудиш защо не пускам дъщеря си при тях?

— Джак, защо Шайла се самоуби? — попита Марта.

— Не зная. Знам само, че в един момент започна да страда от халюцинации, но не искаше да говори за това. Смяташе, че са нещо временно и ще изчезнат. И те изчезнаха, когато скочи от моста.

— Разказвала ли ти е за халюцинациите, които имаше като дете?

— Не. Нито за онези, които е имала като жена. Тя пазеше лудостта си в тайна.

— Джак, аз знам какви са били тези халюцинации.

— Погледнах я право в очите.

— Е, и? Какво очакваш да ти кажа?

— Джак, мама иска да те види — продължи Марта. — Затова съм тук. Мисли, че знае защо Шайла го е направила. Исква да ти каже, но на четири очи.

— Рут — изрекох бавно, сякаш опитвах вкуса на името в устата си. — Рут. Смятах я за една от най-красивите жени в света.

— Вече е остаряла.

— Като ученик бях влюбен в майка ти.

— Да, но всепризнатата красавица на града беше твоята майка.

— Нали е грехота да желаеш собствената си майка. А към твоята аз нямах похотливи желания.

— Мама смята, че са сбъркали, като се опитаха да те лишат от бащинските права над Лия. Направили са го от скръб, ярост и страх. Мама е наясно, както и татко, но той никога няма да си го признае.

— Ела утре да вечеряш у нас — рязко я прекъснах. — Ела и ще видиш своята племенничка.

Марта взе лицето ми в ръце и ме целуна.

— Освободи Перикле. Повече нямаш нужда от това копеле.

Марта се изчерви, а аз се обърнах към вътрешния двор и отпъдих с ръка частния детектив, който се криеше зад букет цветя.

— Трябва да подготвя Лия за срещата ѝ с част от нейното родословно дърво.

— И още нещо, Джак.

— Казвай бързо, преди да съм се разколебал.

— Мама ми поръча да ти кажа, че тя е убила Шайла и е толкова виновна, колкото ако сама бе натиснала спусъка.

— Защо твърди така? — попитах изненадан.

— Искат тя да ти каже. Лице в лице. Тук или в Америка.

— Остави ме да помисля — казах. — Утре заминавам за Венеция. Можеш да се преместиш в апартамента и да се опознаете с Лия. Моля те, не ѝ казвай за Шайла. Не още. Аз ще реша кога е дошъл моментът да узнае, че майка ѝ се е самоубила.

Като се прибрах, Мария беше задрямала, а Лия спеше в моето легло. При вида на спокойното ѝ лице така се разнежих, че се запитах наум дали всички бащи изпадат в такова умиление пред своите дъщери. Знаех всяка линия и извивка на профила ѝ; за мен той беше таен образец за съвършена красота. Въобще не можех да си представя как ще кажа на това прекрасно дете, че майка ѝ се е самоубила, защото смяташе, че животът не е нищо друго, освен непоносима агония.

Тайната за смъртта на майка ѝ се спотайваше несподелена помежду ни, а това, че бях избрал Рим за място на нашето изгнаничество, съвсем не бе случайно. Красивите мостове над Тибър бяха много ниски и никъде в града не можеше да се убиеш, хвърляйки се в реката.

Откакто се преместих да живея в Италия, бях написал осем статии за Венеция в седем различни списания. Венеция е златна мина за всеки писател пътешественик и аз наистина я обичам, защото тя е единственият град, който се оказа по-красив от предварителната ми представа за него. Това е градът, който ме преобразява, който направо ме екзалтира, щом тръгна из каналите му, търсейки онези неуловими словесни еквиваленти, които ще извикат у вечно невидимия мой читател същото трепетно усещане за приказно вълшебство.

Щом се качих на водното такси, вдишах морския въздух — остра смесица от ветровете на Адриатика и катастрофалното замърсяване, което заплашва самото съществуване на града. Лакираната махагонова лодка заплава по Канале гранде. Нечистотиите и болестите продължават да грозят града. Гондолите, които задминавахме, се поклащаха мечтателно като черни, уродливи лебеди — творения на болезнени кошмари. Слънцето изскочи иззад плътна дига от облаци и аз отново си помислих как във Венеция дори същността на светлината се преобразява. Светлината навсякъде е красива, но само във Венеция тя може да разкрие възможностите си докрай. В родния град на огледалата всеки дворец предизвикателно се кипри край канала и потрепва като снежинка в безброй неуловими водни отражения.

Отседнах в „Грити Палас“ — един от най-люксовите хотели в този своенравен, изпълнен с балюстради град. Ако ти се пие сухо мартини, терасата на „Грити“ е най-доброто място в света за тази цел. Погледнах надолу към речния трафик и вдигнах тост за всички божествени заведения под сводовете на Мария дела Салуте. Преди време бях написал кратък хвалебствен химн в чест на „Грити Палас“, който се появи в „Ескуайър“, и оттогава при всяко мое посещение съдържателят ме посреща като кралска особа. У всеки пишещ пътешественик има нещо от проститутката и това ме тревожи навсякъде с изключение на Венеция. В „Грити Палас“ всичко е прекалено лъскаво и всички преливат от внимание и любезности, но това са отличителните белези на големите хотели по света. Там цари тишина и тайнственост, обслужващият персонал си знае работата и

неговото присъствие остава незабележимо — той съществува единствено да улесни живота ти и да го направи по-безоблачен.

И така, седнал сам-самичък пред едно питие в града на маските, там, където Византия и Европа се срещат, аз чаках да пристигнат двама мои приятели от детството. За втори път в продължение на по-малко от четирийсет и осем часа се изправях лице в лице с миналото си. Но Венеция е такова въображаемо убежище от света, че в нея човек е готов на абсолютно всичко. Седях, загледан в пищните дворци, сякаш целият град беше проектиран от трупа латернаджии и вманиачени шахматисти, за да бъде издигнат в чест на стъклодухачите. Тържеството на волните прищевки и фантастични хрумвания го превръщаше в град-загадка, място, където декадентството си имаше работно време и почивни дни. Във Венеция винаги ми се е искало да бъда по-бляскава и по-екстравагантна личност.

— Добър ден — каза портиерът на хотела и ми подаде една бележка. — Как сте?

— Много добре, Артуро — отвърнах. — Синьор Хес и синьора Ансли пристигнаха ли вече?

— Да, тази сутрин. Пристигнаха поотделно — отвърна Артуро. — Синьор Хес остави тази бележка за вас. Той е известен холивудски режисьор, нали?

— Не си ли личи?

— Изглежда самонадеян.

— От дете е такъв.

— Дамата е много красива — рече Артуро.

— По рождение е такава — отвърнах. — Мога да свидетелствам за това.

Разгърнах бележката на Майк до мен и веднага разпознах нечетливия му почерк, който ми напомни развързани връзки на кецове.

„Здравей, ебач — започваше мило той, — ще се видим в шест на терасата за по едно питие. Хотелчето си го бива, нали? Недей да machкаш чаршафите. Чао и всичко най. Майк.“

Гимназията е нещо като старт в живота, мислех си аз, докато чаках приятелите си, заслушан в движението по Канале гранде. Винаги съм гледал на приятелите си от детството като на нещо специално, но това, че един от тях доби световна слава, преди да е навършил трийсет, наистина ме изненада. В мрака на слона „Бриз“ Майк Хес се влюби в

киното и всичко, свързано с него. Той гледаше филми с онази благоговейна страст, с която един изкуствовед изучава картините на Тициан. Способността му да се съсредоточава и запомня беше невероятна. Можеше да назове по име всеки актьор от „Всичко за Ева“, както и имената на героите, които изпълняваха. „Снежанка“ беше първият филм, който бе гледал и, разбира се, го знаеше наизуст. Можеше да го преразкаже от надписите в началото до самия край, когато Снежанка и принцът се отправят към собственото си розово бъдеще, и то в най-дребни подробности. Дори характерът му беше крещящ и ексцентричен, така че Май беше направо роден за киното.

Но с по-голямо любопитство очаквах да видя Ледар Ансли. Двата с Майк останахме близки и след колежа, докато Ледар изчезна веднага след като завършихме университета в Южна Каролина. Въпреки че имаше един период, в който с нея бяхме гаджета в гимназията, аз така и не успях да я опозная, нито пък тя мен. Красотата ѝ я правеше недостижима и тя живееше малко откъснато от нас. Беше от онези момичета, които не оставят в живота ти видима следа, само тайна разруха. И след това продължаваш да я помниш, но заради онова, което трябва. Тя първа ми посвети любовно стихотворение и ми го подари на рождения ден, но то бе написано с помощта на код, за който тя така и не се престраши да ми разкрие ключа. През цялата първа година на гимназията аз обикалях училището с лист от написани на ръка безсмислици, едно непреводимо любовно послание, на което не можех да се радвам, защото не бях в състояние да го разшифровам. Сетих се за това стихотворение сега, във Венеция, където всички образи са фалшификати, прекопирани от водните отражения.

Някой докосна рамото ми — познато докосване.

— Здравей, страннико — каза Ледар Ансли. — Подари ми този хотел и ще ти изпратя въздушна целувка преди заспиване.

— Ледар! — възкликнах и се изправих. — Ти си родена да притежаваш този хотел.

— Сигурно и в рая не е толкова хубаво — каза тя и двамата се прегърнахме. — Как си, Джак? Всички се тревожат за теб.

— Sprawям се — отвърнах. — Магнах се навреме от Южна Каролина и това си има своите предимства.

— И аз вече пет години живея в Ню Йорк — каза тя. — Не е нужно да ми обясняваш защо си се махнал.

— Нямам и намерение — отвърнах. — Как са децата ти?

— Предполагам, че са добре — смънка тя, по което разбрах, че съм докоснал болно място. — И двете живеят с баща си. Кейпърс успя да им внуши, че без тях не може да се кандидатира за губернатор.

— Ако Кейпърс стане губернатор, аз преставам да вярвам в демокрацията.

Тя се изсмя.

— Помоли ме специално да те поздравя. Той все още има високо мнение за теб.

— Щом ще си разменяме послания, кажи на Кейпърс, че и аз имам мнение за него. То съвпада с мнението ми за вирусите и отровните гъби. Кажи му още, че винаги се сещам за него, щом стане дума за хемороиди или диария.

— Разбрах мисълта ти — прекъсна ме тя.

— На това разчитах — отвърнах. — Че схващаш бързо.

— Точно обратното — каза Ледар. — Схващам бавно. Иначе нямаше да се омъжа за онова очарователно копеле.

— Грешка в разписанието. Сбъркала си влака.

— Не ми приличаше на грешка, а по-скоро на въоръжен конфликт — каза тя. — Пощурих целия град, изтормозих приятелите си, изгорих стърнищата, поръсих земята със сол и вдигнах във въздуха всички мостове, по които можех да се върна там, откъдето бях тръгнала.

— Но нищо не помогна, нали? — зарадвах ѝ се аз.

— Винаги си умееел да четеш между редовете — каза тя.

— Виж ти! — извиках, поглеждайки към фойето на хотела. — Насам се носи някакъв чешит.

Майк Хес се приближи с бърза уверена крачка. Винаги енергичен, той изглеждаше превъзбуден като разклатена преди отваряне бутилка пепси. Всички очи на терасата бяха обърнати към него, докато Майк дефилираше между масите. Видът му бе безупречен; маниерите му — делови.

В мига, в който се изправих да го посрещна, той ме сграбчи в мечешката си прегръдка и ме целуна по двете страни — както правят по-скоро в Холивуд, отколкото в Италия. Целуна Ледар по устните.

— Ледар, холивудските мадами не могат да стъпят на малкия ти пръст. Само като си спомня каква мажоретка беше, веднага ми става. До ден-днешен.

— Майк, винаги си знаел как се печелят нежни дамски сърца — каза Ледар и тримата седнахме.

— Майк, не мога да те позная без златните ти синджири — започнах аз.

— Това беше грешка, Джак — изсмя се той. — Не трябваше да идвам на десетгодишнината със златни синджири. Но нали всички съученици очакваха да ме видят в ролята на прочут филмов режисьор. Любовта ми към тях надделя. Дадох на публиката онова, което иска. Широко разкопчана копринена риза. Златни вериги върху космати мъжки гърди. С кого бях тогава?

— С Тифани Блейк — припомни му Ледар. — Тогава тя ти беше съпруга.

— Страхотна жена — каза Майк. — Не ми беше лесно да я разкарам, след като ми роди един син. Имаше лошия навик да се чука с мъже, без да е омъжена за тях.

— Самият ти имаш този навик — подхвърли Ледар.

— Внимавай какво говориш — каза й Майк и посочи към мен. — Последния път, когато се видяхме тук с Джак, той ме нарече тъпо копеле.

— О, колко грубо, колко нелюбезно от моя страна — усмихнах се и добавих: — Прощавай, Майкъл, тъпо копеле такова!

Майкъл се престори на прострелян в корема, драматично залитна назад, олюля се и увисна безжизнено върху перилата на терасата. Представлението му беше достатъчно убедително, за да привлече вниманието на двама озадачени келнери, които го попитаха дали не му е зле.

— Изправи се, Майк! — подвикна му Ледар. — Защо не се опиташ да ни изиграеш ролята на човек, отседнал в луксозен хотел.

— Уцелиха ме право в червата, амигос. Не ми водете доктора, няма смисъл — продължи да театралничи Майк. — Кажете на мама, че съм умрял с молитва на уста.

После се изправи, застана мирно и се върна на мястото си. Преди да седне, се поклони на една възрастна италианка, която изглеждаше отвратена от безвкусното му представление и през цялото време го

фиксираше със смразяваща неприязън. Майк като че ли се притесни от демонстративното ѝ презрение.

— Виж това лице и всичко ще ти стане ясно — каза Майк. — Ще разбереш защо чуждестранните филми са пълно фиаско. Защото в тях няма живот. Няма дух.

— Няма дух ли? — повторих аз. — В Италия?

— Няма живот ли? — попита след мен и Ледар. — В Ана Маняни? В София Лорен? Та те са измислили живота.

— Случайно да си гледал чуждестранен филм напоследък? — каза Майк, без да обръща внимание на Ледар. — Нищо не се случва. Само някакви хора се мотаят, излизат и влизат през цялото време. Цели два безкрайни часа. И никой не умира. Никого не застрелват. Никой не се чука, никой не се смее. Само влизат и излизат през някакви врати или вечерят с часове. Влизат през едната врата и излизат през другата. И ето, представи си, сервират им супа. После половин час екранно време си разрязват пилето.

Приближи се един нов келнер и аз поръчах сухо мартини с лимон. Майк сбърчи нос.

— Мартини ли? Като във филм на Джун Алисън. Има опасност да пукна от предозиране с лимон и минерална вода. Вече съм изцяло на безоловно гориво. Трябва да ви взема вас двамата и да ви откарам в Лос Анджелис. До месец ще заухаете на папая.

— Обещавам да ти превеждам от италиански — обърнах се към Ледар, — ако ти ми обясняваш какво ми говори Майк.

— Иска да каже, че вече не пие — отвърна ми тя.

— Майк, да си чел Толстой напоследък? — попитах, докато келнерът поставяше питието пред него.

— Това ми харесва. Слушай, момче, където и да цъфна в Лос Анджелис, камбани бият, а ти само гледаш как да ме zlepоставиш. По дяволите, човече, аз по цял ден чета сценарии, нонстоп от сутрин до вечер. Ако първите две страници не ми грабнат вниманието, хвърлям ги, свободно падане през прозореца... това е положението, братче, за мен времето е благороден метал.

— Превод, моля! — провикнах се аз към Ледар.

— Иска да каже, че четеш много филмови сценарии, че повечето от тях не му допадат и че е много зает човек — каза Ледар.

— Пия за нашето приятелство — казах и вдигнах чаша към двамата.

— Има нещо неповторимо в приятелствата от детските години — каза Майк с леко пресекващ глас.

— Говори само за себе си — подметна Ледар. — Това със сигурност не важи за мен.

— Още не си се разнежил и Ледар пуска студения душ. Не се е променила много, нали, Джак?

— Няма защо да питаш Джак, аз съм тук, Майк — изпревари ме Ледар.

— Защо поиска да се срещнем във Венеция? — бързо попитах Майк, като видях, че се засегна от думите на Ледар. — Спомена за някакъв проект.

— Проект ли каза? Идеята ми е толкова бомбастична, че мога да вдигна целия свят във въздуха.

— Искате да кажете, че идеята му не е лоша — обясни Ледар.

— Ледар, не ти разрешавам да охлаждаш естествения ми ентузиазъм. Затова по-добре престани!

— Майк, какъв е този проект? — подканих го аз нетърпеливо.

— Ей, по-полека. Къде си се разбързал? Никой не ни прищпорва. Дай да се отпуснем и да потънем в погледите си дълбоки, както казва поетът.

— Джак, как е Лия? — попита Ледар.

— Да. Как е загадъчното хлапе, което ти отвлече от Южна Каролина?

— Майк, не съм я отвлечал. Тя е мое дете и аз просто реших, че ще живеем в Италия.

— Ей, много чувствителен си станал! Само казвам какво се шушука сред старите приятели от нашата банда.

— Старите приятели ли? — попитах тихо. — Чуя ли за тая банда, само гледам къде да се скрия.

— Е, имаше провали, но имаше и страхотни моменти.

— Джак си спомня повече за дадените жертви — обади се Ледар.

— Жертви ли? Ха, това ми харесва. И винаги ми напомня за касов филм.

— Добре казано — обади се Ледар. — Ти придаваш допълнителна екзотика на Венеция. Сериозно.

— Ледар, надявам се, че това няма да върне отношенията ни назад към времето, когато от дъното на душата си те молах да изчезнеш от хоризонта ми. Сега може би разбираш защо никога не стигнах до твоя сценарий.

— Прочете го — каза тя студено — само защото беше един от героите в него.

— Да, и се обидих. Смятам, че не беше честно от твоя страна — каза Майк.

— Това звучи като музика в ушите ми — отвърна тя и махна на келнера да ѝ донесе още едно питие.

— Вече съжалявам, че се съгласих да дойда на тази среща — рекох аз. — Не ми е приятно, когато се опитвате да водите безнадеждни битки, в които няма победител. Особено когато самият аз съм ветеран от същата война.

— Спокойно, Джак — каза Майк и вдигна ръце в знак, че се предава. — Предупредиха ме, че всеки момент можеш да рипнеш на крака и да офейкаш. Но трябва да ме изслушаш. Отдавна умувам върху това, което ще ти кажа. Вече съм го обмислил. Досега се опитвах да извоювам мястото си в тая индустрия, така че, когато му дойде времето, да съм в изгодна позиция. Всичко е под контрол. Имам готов филм, който излиза на екран през есента и с него ще гледам да се пласирам на филмовия фестивал във Венеция, защото той е по така, нали разбираш, братче, изкуство. Освен това се надявам да посъбера малко мангизи, за да си напълня гушката, да се опарича. Загриваш ли? Затова, мила тикво, престани да се дърляш с мен. Един ден ще стигна и до твоите сценарии, за да ги пренеса на синия екран — каза той и най-неочаквано погледна Ледар.

— Майк, много добре знаеш, че пет пари не давам дали ще филмираш някой от моите сценарии или не. И точно затова ме обичаш.

— Аз държа вие двамата да се заемете с един сценарий специално за мен. Сериал за Юга, за нашия град и нашите семейства. От самото начало, когато дядо ми е пристигнал в Уотърфорд, та чак до днешно време.

— Сериал — възмутих се аз. — Каква грозна дума!

— Мисли за нея като за много долари и това ще ти помогне да забравиш естетическите си проблеми, когато пишеш за телевизията.

— Моят проблем е да работя за теб, Майк, а не за телевизията — рече Ледар. — Казах ти го, когато за пръв път сподели идеята си с мен, казвам ти го и сега.

— Но без проблем прие да ти платя билета до Венеция, нали?

— Защото исках да се срещна с Джак и той да ме разведе из всички потайни и недостъпни места във Венеция.

— Джак, водата в този град пие ли се? — попита Майк, като нарочно сниши глас. — Искам да кажа от чешмата. Миналата година бях в Мексико и така се намъчих, имах чувството, че самият Монтесума се е заврял в задника ми.

— Това е Венеция, а не Тихуана. Водата става за пиене.

Майк се зарадва, че с помощта на моите уверения му отпадна поне една от неприятните страни на пътуването.

— Какво мислиш за южняшките серии? Казвай!

— Отпиши ме — обади се Ледар.

— Не бързай, сладурче. Майк не е казал най-важното.

Той взе писалка и изписа едно число върху къс хартия, после го вдигна във въздуха, така че и двамата с Ледар добре да го видим.

— Ето сумата, която възнамерявам да отделя за сценаристите. Нека си го каже. Това са повече пари, отколкото Джак припечелва, превъзнасяйки се по разни забележителности, а ще има и още — от издаването им под формата на книга и от международните продажби. Джак, от рецепти за агнешки бърбечета и пици не можеш да изкараш толкова.

— Благодаря ти, че оценяваш професията ми така високо, Майк — раздразних се аз.

Ледар се загледа в изписаната цифра, после каза:

— Значи затова в Калифорния всички са такива тъпанари.

— Може и така да е — отвърна Майк, като леко повиши тон, за да парира иронията в гласа ѝ, — но това несъмнено изостря апетита към висшата математика.

Поклатих глава, загледан в движението на лодките отдолу.

— Преместих се в Италия, за да избягам от всичко това.

— Слушай, аз не искам от теб да ми пишеш автобиографията си. Нито как си се отдал на дълбоко замразяване. Нито за Шайла, нито за онзи идиотски мост. Аз ти говоря за онова, което се случи в нашия град. В общи линии. За моите прародители. За твоите, Джак. За дядото

на Кейпърс, който навремето се славеше като един от най-големите политици. Искам да кажа, че във всичко това има хляб. Произхождаме от нищо и никакви хорица, но те са имали у себе си онова желание да направят живота на децата и внуците си по-добър и трябва да им признаеш, копеле, че успяха. Погледни само. В тая история има всичко. Има две световни войни. Тук е и движението за граждански права. Шейсетте. Виетнам. Настоящето.

— Колко трябва да продължи този сериал? — попита Ледар.

— Колкото да отразим века с всичките му ключови събития. Много динамика и перфектно озвучаване. Смятам, че идеята си я бива, и ако вие двамата се откажете, много други само това чакат.

— Вземи ги тях — предложих му.

— Но нито един от тях не е бил там — каза Майк и в гласа му за пръв път долових нещо от стария Майкъл, момчето, което обичах и с което израснах. — Както ние бяхме. Не са преживели онова, което ние преживяхме. Аз продължавам да очаквам от Ледар да напише онова, за което като деца станахме свидетели в Южна Каролина, а тя ми пише кой какво направил в солариума за феминистки в Манхатън.

— Дайте да не се караме — казах.

— Да се караме ли? — отвърна Майк. — Човече, ние в Южна Каролина дори не умеем да се караме. В Лос Анджелис да се караш означава целият да плувнеш в кръв и пот.

— Майк, нямам желание да работя с теб — казах. — Дойдох тук само от любопитство, защото исках да видя как ще се чувстваме заедно след толкова години. Аз, за разлика от вас двамата, не изпитвам никаква носталгия по миналото. Но изпитвам носталгия по вас и по нашата изгубена невинност, по онова, което преживяхме заедно, което можеше да бъде и по-различно, ако бяхме имали повече късмет.

— Тогава го напиши така, както би искал да бъде — рече Майк, като се наведе към мен. — Искаш да го напишеш по-красиво. Чудесно! Направи го. С мен ще работиш и ще пееш, Джак. Ще видиш какъв съм сладур, няма да имаш никакви проблеми. Ето ти няколко телефонни номера, на които трябва да се обадиш. За тяхна сметка. Те знаят, че ти си моят южняк.

— Номера ли? — попитах.

— Хора, с които работя — отвърна той. — Те ще ме подкрепят.

— Майк, нека дам на Джак едни други номера — каза Ледар. — На хора, които плюят и отминават, щом чуят името ти.

— Ти само ми създаваш врагове — каза Майк. — Това е звярът у теб.

— Тогава дай на Джак номерата на хората, дето ще ти подпалят чергата ей така, само за да видят дали запалката им работи.

Половината град смята, че си лайно, Майк.

— Защото не са ме познавали като дете — отвърна Майк. — Но вие ме познавахте. Не бях такъв навремето.

— Съжалявам, Майк — каза Ледар. — Не исках да те обидя.

— Няма нищо, Ледар. Знам защо мислиш така. Не разбирам какво се случи с мен. Именно затова държа вие с Джак да приемете работата по този проект. Така ще ми помогнете да открия какво всъщност се случи. Знам, че все още съм жив, но съм загубил предишната си чувствителност към живота. Чао, амигос. Имам важна среща. А вие запалете лулата на мира и обсъдете предложението ми.

Докато вървахме към асансьорите, Ледар каза:

— Няма да приемеш предложението на Майк, нали, Джак?

— Не. Най-обичам да не мисля за миналото.

На следващия ден следобед изведох Ледар на разходка. Обиколихме различни части на града и аз я наблюдавах как се заглежда в елегантно облечените италианки, които забързано се прибираха по тесните улички. От малък бутик излезе една жена и тръгна право към нас, така че трябваше да отстъпя зад Ледар, за да ѝ направя път да мине.

Ледар спря и очите им се срещнаха, огледа тоалета ѝ, напетата ѝ походка, красивите крака, естествената грациозност, всичко. Дори подуши парфюма ѝ.

— Ще свикнеш с всичко това — казах.

— Съмнявам се — отвърна Ледар. — Красива е.

— Има нещо загадъчно у италианките.

— Изглеждаше като изваяна от чисто злато. Ако бях мъж, щях да тръгна след нея и да не я изпускам от погледа си — продължи Ледар.

Изсмях се и отново застанах до нея. Прекосихме Кампо ди Санта Маргарита, където група момчета риташа топка под смръщения поглед на възрастен монсеньор. Старица поливаше сандъче със здравец на прозореца си, а един художник бе застанал на входа на площада и рисуваше тази сценка, обляна в меката светлина на късния следобед.

Вървах до Ледар, обзет от дълбокото усещане, че тя бе една възможност, която отказах да изживея. Навремето съдбите ни бяха така сложно преплетени, че ако се бяхме оставили на уловките на инерцията, и досега щяхме да смятаме, че сме родени един за друг. Приятелите от детството обаче ни разделиха, не без наше съгласие. Още от първо отделение нашите спокойни характери като че се допълваха. Сякаш и двамата принадлежахме към едни и същи фигури върху шахматната дъска. Майка ми бе онази, която първа ми отвори очите за това, че Ледар е болезнено стеснителна. Тя ме бе научила, че красотата често бива ценен и неприкосновен дар, но че почти винаги принадлежи много повече на света, отколкото на момичето, което я притежава. Пак майка ми бе забелязала, че Ледар се измъчва под бремето и отговорността на собствената си нежелана красота и се чувства много самотна. Съвсем безмълвно двамата с Ледар сляхме нашите две самоти в една и се оставихме на течението. Сега, когато

вървахме един до друг във Венеция, и двамата усещахме силата на онази недовършена история и на онова непредприето пътешествие. И тази сила крачеше като жива между нас, сякаш бяхме трима.

Знаех, че Ледар се упреква сурово за избора, който бе направила. Но тя бе израсла в онази по бебешки разглезена и леконравна среда, в която Югът отглежда своите момичета и ги кара да следват линията на най-малкото съпротивление. Точно когато смяташе, че вече е достатъчно самостоятелна, за да взима решенията си без страх, тя падна в клопката на най-лошите родителски инстинкти. Уж твърдеше, че е имунизирана срещу луксозно опакованата отрова на родителите си, но когато си избра съпруг, изведнъж откри, че въпросната течност не само действа, но и бавно я убива. Чрез серия блестящо измислени хитрости и внимателно обмислени възможности тя успя да се омъжи за единствения човек, който я презираше. Омъжи се за човека, който с радост потвърди и узакони най-лошите ѝ предположения и страхове за самата нея и който в крайна сметка намрази всичко, свързано с нея.

Когато бях съвсем млад, смятах, че подобни бракове са рядкост. Сега знам, че се срещат на всяка крачка. Видял съм толкова много бракове без любов, че биха могли да запълнят ширналите се пустини на Американския запад. Американските майки учат синовете си как да прекършват духа на момичетата, без дори да съзнават с какво опасно познание ги въоръжават. Като момчета, ние се научаваме как да предаваме своите бъдещи съпруги, усвоявайки изкуството да съсипваме собствените си майки чрез сприхавост и вечно натяквани упреци. Не от друг, а от майка си съм научил всички възможни начини да разбия живота на всяка жена, имала глупостта да се влюби в мен.

Ледар ме хвана под ръка и за миг изглеждахме щастливи.

Ледар се бе омъжила за един от онези американци, които използват езика и секса без оглед на последствията или приличието. Любовта към него бе уронила вярата ѝ в себе си. След като съпругът ѝ я бе напуснал заради двайсетгодишна жена, която, макар и по-млада, не представляваше нищо друго, освен едно по-предизвикателно копие на самата Ледар, в продължение на цели пет години тя се мъчеше да възвърне психическото си равновесие. Каза ми, че тогава си съставила списък на мъжете, в които би си позволила да се влюби, ако въобще някога се съвземе и реши отново да припари в тази сфера на жестока конкуренция. И моето име фигурирало в този списък, но после Ледар

се сетила, че Шайла се е самоубила. Когато си припомнила този зловещ факт, тя побързала да задраска името ми и се обадила на единствените трима, останали незачеркнати във въпросния списък. Както и другите жени, които ме познаваха, Ледар смяташе, че аз нося вина за смъртта на Шайла, въпреки, че не знаеше почти нищо за съвместния ни живот.

От мост над един от малките канали посочих на Ледар двама мъже, които строяха гондола. Бяха наети от фабриката, която продължаваше да ги произвежда ръчно.

— Имам приятел, който се казва Джино — казах аз и прихванах Ледар за лакътя. — Неговият пристан е наблизо.

— Хубав начин за препитание си си намерил, Джак. Знаех, че умееш да приготвяш стриди и да печеш прасе, но не съм си и помисляла, че един ден ще пишеш готварски книги. А още по-малко туристически справочници за красиви градове и техните ресторанти.

— А кой някога е смятал, че ти ще пишеш филмови сценарии?

— Например аз — рече тя и ме погледна в очите. — Както смятам, че ти просто избяга от Южна Каролина.

— И така да е, Ледар. Това искам, това правя — едно от малкото предимства на възрастните.

— Джак, понякога разказвам на приятелите си в Ню Йорк за ученическите ни години в Уотърфорд, за компанията, в която се движехме, и те не могат да повярват, че случките, които им описвам, са самата истина. Казват, че им звучи така, сякаш съм израсла сред богове и богини. Упрекват ме, че преувеличавам. Но, така или иначе, не ми вярват. Първо им разказах за Майк, защото всички са чували за него. После за теб и твоето семейство. За Шайла и нейното семейство. За Кейпърс и Джордан, и Макс, Великия евреин. Изглежда, не мога да улуча тона, за да ми повярват. Кажи ми, имаше ли макар и един от нас, който да не беше умен, дори тогава?

— Дааа. Аз не бях. Дори тогава. Ако бях, щях да се махна навреме.

— Да се махнеш от какво?

— Тогава не знаех, че всичко, което правиш, е опасно — всичко! — най-малкото, най-незначителното нещо може да се окаже фатално.

— А според теб имаше ли някакви поличби или знамения, които да ни подсказват какво ще се случи. Ако го бяхме предусетили, може би щяхме да отидем на гледачка.

— Човек не вижда поличбите. Те нямат цвят, нито мирис и не оставят следи. Човек дори не ги усеща, преди да се свлече на колене и да заплаче под тяхното непоносимо бремe.

Завихме в тиха уличка, покрай гостилница и химическо чистене със запарени прозорци. От гостилницата ни лъхна миризма на чесън и пушена шунка.

— Тук не съм идвал. Сигурно наскоро са я открили.

— Чудесно! — каза Ледар. — Значи така променяме темата на разговор и бързо се спасяваме от ужаса на миналото.

— Ледар, мъча се да не мисля много за Южна Каролина. Особено за онези неща, които ми причиняват болка. Например Шайла. Надявам се, че разбираш. Ако пък не разбираш, прощавай, но не възнамерявам да искам разрешение за собственото си мнение. Нито пък ти трябва да искаш моето разрешение, за да пишеш каквото намериш за добре, по дяволите. Всъщност аз не знам ти някога да си писала за онова, което се случи с нас, боговете и богините от твоето детство.

— Ей, Джак, от години не бях чувала председателят на нашия клас да държи реч — присмя ми се тя и се усмихна.

— Ах, ти, малка мръсница. И аз веднага се хванах на номера ти.

— Странно, Джак, за мен Южна Каролина винаги е била забранена тема. Една думичка не съм написала за нея, една алюзия дори и мислех, че никога няма да напиша, докато Майк не ме покани на обяд в Ню Йорк миналия месец. Моите родители живеят в постоянен ужас, че аз може да разкрия тайните на нашия дом и така да опозоря навеки семейното ни име.

— Ледар, вашето семейство няма тайни — казах. — Има само сметки за уреждане.

— Учудва ли те това, че Кейпърс се е кандидатира за губернатор?

— Кейпърс губернатор, разбира се! — изсмях се гръмогласно. — Това беше неизбежно. Не си ли спомняш как тръбеше още в първо отделение, че ще става губернатор? Представяш ли си? Такава амбиция и целенасоченост още на седем години?

— Разбира се, че си представям, Джак, не забравяй, че аз бях омъжена за него и му родих две деца — каза тя остро и в гласа ѝ се долови нотка на огорчение.

— Ти много добре знаеш какво мисля за бившия ти съпруг — казах. — Дай повече да не говорим.

— Но ти не знаеш какво аз мисля за него — продължи тя. — Не и сега. Представяш ли си, той е кандидат на републиканците.

— На републиканците ли? — зяпнах аз. — По-скоро ще си направя операция за промяна на пола, отколкото да гласувам за републиканците, особено пък в Южна Каролина. Дори копеле като Кейпърс би трябвало да се засрами. Но, не. Не и Кейпърс. За срама няма роля в театъра на абсурда, който той разиграва на живо.

— Синът ми и дъщеря ми са най-големите му почитатели. Не ме обичат така, както обичат баща си. Той умее да омайва хората. Ако го сложиш до хамелеон, Кейпърс ще си смени цвета по-бързо от него.

— Не мога и да си помисля за тези копелета, без да почувствам вина. Изпитвам угризения и за това, че мразя Кейпърс, макар да имам абсолютно всички законни основания да го ненавиждам.

— Аз пък не се чувствам виновна, че го мразя — каза тя. — Спряхме за миг да погледаме една заспала на близкия перваз котка. — Веднъж ти се опита да обясниш връзката между католицизма и чувството за вина, но аз нищо не разбрах. Това, че сте католици, е също една от чудатостите на семейство Маккол.

— Вината е моята същност — обясних. — Главната тема в моя живот. У мен църквата почива върху основи, излети от чиста вина. И върху тях тя издигна храма си наред неукрепналата душа на едно дете. И подът бе застлан с вина. Статуите на светците бяха издялани от огромни блокове вина.

— Джак, вече не си дете, време е да се отърсиш от всичко това. Сигурно съзнаваш колко смешно и глупаво е то.

— Напълно съм съгласен с теб. Но ти си възпитавана в духа на англиканската църква, а нейните последователи чувстват вина само ако са забравили да нахранят понитата, с които играят поло, или ако акциите им на борсата не печелят достатъчно.

— Не за това говоря. Ти винаги действаш така, сякаш вината е нещо реално, нещо, което можеш да държиш в ръка. От това трябва да се отървеш, Джак.

Влязохме навътре в града и продължихме да вървим в пълно мълчание. На няколко пъти хвърлих бърз поглед към лицето на Ледар. Имаше нещо свенливо и сдържано в неговата красота. Беше толкова миловидна, че хубостта ѝ приличаше повече на мисия, отколкото на дар божи. Оказа се, че Ледар няма никакво желание да отговори на предизвикателствата, породени от собствената ѝ красота.

Още си я спомням как караше водни ски в реката на Уотърфорд, след като майка ѝ ѝ беше купила жълти бикини от Чарлстън. Беше страхотна гледка! Докато моторницата даваше газ, тя изпълняваше невероятни номера на скиите, а в слалом нямаше равна на себе си. Но през онзи ден всички мъже от града бяха накацали по двата бряга на реката като врани на тел, за да се полюбуват на меките женствени извивки, които наскоро бяха заоблили слабото ѝ момичешко тяло. Съзряването ѝ беше толкова внезапно и очебийно, че се превърна в основна тема за разговор из билиардните зали и баровете. И тогава Ледар откри, че за нея красотата е истински тормоз, а сексапилната външност — гнет и непоносимо страдание. Тъй като нищо друго не я притесняваше така, както нежеланото внимание от страна на мъжете, Ледар прибра жълтите си бикини в куфара с ненужни детски рокли.

Загледах се в нея. Лицето ѝ имаше прелестни черти.

— Обеща да ме повозиш на гондола — смени темата тя, след като поехме отново към Канале гранде.

— Тук сме близо до пристана на Джино. Най-красивият от всички гондолиери.

— Налита ли на красиви американки?

— И още как! — казах и ѝ намигнах.

Докато се разхождахме по улиците — толкова тесни, че въздух не достигаше, — подушихме миризмата на пържен лук, а над каналите доловихме звука на приглушени, сякаш понесени от течението загадъчни гласове. Ледар се спря пред магазина за маски, откъдето гледаха гротескни, получовешки лица, застинали в безмълвния ужас на своето кухоочие. Продължихме да вървим сред звъна на черковни камбани и детска глъч, сред гукащи гълъби и екота на собствените ни стъпки.

Джино стоеше на пристана, недалеч от Академията, видя ни и се усмихна. Представих го на Ледар и той направи дълбок поклон. Джино беше нисък рус мъж с типичното за всички гондолиери изваяно

мускулесто тяло. Забелязах го как погълна Ледар с един-единствен поглед на одобрение и възхита.

Гондолата яхна водите на Канале гранде с гордо изпъната лебедова шия. Ледар седна до мен и ме хвана под ръка. Джино гребеше зад нас с мощни отмерени движения — съвършен синхрон на китките с останалата част на ръката.

— Този град омагьосва действителността — каза Ледар. — Откакто пристигнах, се чувствам като контеса. А сега, както сме се понесли по канала, имам странното усещане, че съм направена от коприна.

— Скоро ще ти се прииска да си направена от пари — отвърнах, — защото скъпотията е такава, че и в рая да живееш, по-евтино ще ти излезе.

— Мислиш ли, че раят е по-красив от Венеция? — попита тя и се огледа наоколо.

— О, ти искаш от мен да знам твърде много.

Спомних си моя престой във Венеция по време на големия карнавал, след смъртта на Шайла, когато трябваше да пиша репортаж за този пир, провеждащ се в навечерието на Велики пости. През най-разгулните часове на онази нощ аз не престанах да се удивлявам на венецианци, които се отдаваха на удоволствията на плътта с такова открито безсрамие, а още на следващия ден щяха смирено да потънат в мрачните радости на благочестивите лишения и себеотрицанието.

През онзи февруари беше завалял сняг и дълбоки преспи, довеяни чак от алпийските проходи, покриваха улиците. Изведнъж се почувствах като дете и заедно с другите туристи започнахме да се замеряме със снежни топки наскреда Сан Марко. Бях забравил, че южняците изпадат във възторг само при вида на сняг. Той винаги ни изненадва.

Купих си маска и карнавален костюм, за да мога успешно да се смеси с тълпата на този преобразен град.. Хукнах по улиците, като се присъединявах ту към някоя гуляйджийска компания, ту към пиршество, на което не бях поканен, оставяйки се на тълпата да ме води из побелелите от сняг, осветени с факли площади. Смълчан под прикритието на карнавалния си костюм, аз се носех из този бял, осеян със звезди свят, който ми бе така чужд, както и ангелите спасители, изпълнили църковните стенописи.

Тичах по хлъзгавите, сумрачни улички, навлизайки все по-надълбоко в утробата на Венеция. Искях да плача, веднъж да поплача за клетата навеки изгубена Шайла. Мислех, че сълзите ми ще потекат с лекота зад паравана на маската, но отново — за кой ли път — се оказах неправ. След смъртта ѝ няхах време да плача за Шайла, прикривах скръбта си с извинението, че Лия има нужда от силен, а не съсипан баща. Затова уредих тази среща със себе си по време на карнавала и докато навлизах в дебрите на заснежения град, исках да излея всичките си сълзи, които ме задушаваша. Но не пролях нито една, защото духът на този град ме издигна заедно с парцалите от мъгла, които се носеха над водата.

Смешните обувки към костюма ми бяха платнени и краката ми измръзнаха. Красиви жени зад лакирани маски се изсмиваха и разбягваха, щом тръгнах към тях. Уличките на Венеция — клаустрофобично тесни — подчертаваха моя ръст и сянката ми покриваше дворовете — огромна и заплашителна. Край бароковата фасада на Църквата на йезуитите изведнъж се появи жена. Беше сама. Изсмя се, щом ме видя — застинал на място в абсурдния си евтин костюм, — но не избяга като другите. И двамата се засмяхме, като разбрахме, че сме останали сами в тази мрачна част на града.

Жената с маска, облечена в бяло като девица, ме хвана за ръка. Опитах се да кажа нещо, но тя ме спря, като допря пръст до устните ми. Отвърщайки на жеста ѝ, аз прокарах пръст по пълната ѝ долна устна. Тя рязко захапа пръста ми. После стисна ръката ми още по-здраво и ме поведе през сокаци и арки към онази част на града, където кракът ми не бе стъпвал.

Когато влязохме в една уличка, толкова тясна, че двама души не можеха да вървят един до друг, тя метна шала си върху очите ми, завърза го на тила ми върху маската и се изсмя звънливо. Вече напълно убедена, че нищо не виждам, тя продължи да ме води по пътя си, а аз се чувствах като акробат, стъпващ предпазливо по опъната във въздуха жица. Някъде откъм града долитаха гласовете на празнуващите венецианци — далечни и приглушени.

Продължих да я следвам слепешката, оставил се изцяло в нейните ръце. Прекрачихме праг, изкачихме четири реда тесни стъпала. Влязохме в стая и тя свали шала от очите ми; в стаята беше толкова тъмно, че в топлината на съвършения мрак аз не виждах нищо.

Чувах само плисъка на водата, която миеше завързаните отвън гондоли.

Усетих как голото ѝ тяло се притисна към мен, устните ѝ потърсиха моите, езикът ѝ трескаво подгони моя и се стрелна навътре в гърлото ми. Устата ѝ имаше вкус на вино и морска вода, на дестилирана женственост. Облизах шията ѝ, гърдите ѝ, а тя ме подбутна към леглото и ме повали върху ухаещите на чисто памучни чаршафи, после започна да разкопчава костюма ми копче по копче. Облиза гърдите ми, изстена и се плъзна надолу по тялото ми. Когато стигна до пениса, тя бързо го пое навътре в устата си с гърлен бълбукащ звук, като гълтач на огън, стигайки до самата крайност на бурлеската на желанието. Игривият ѝ език ме изведе до най-трепетните висоти на оргазма, след което ме пусна и обърна тялото ми върху себе си. Отново се целунахме и аз усетих собствения си вкус. Докато прониквах в нея, почувствах различната сочност на устните ѝ. Знаех, че тя предпочита да запази своята анонимност, че церемонията по демаскирането няма да се състои. Докато се движех вътре в нея, напълно отдаден на забързания ритъм, аз потънах в нощта: нощ, в която сексът разцъфва като диво цвете в тайните кътчета на въображението, когато похотта вие и мучи, позволява си да бъде необузdana, първобитна, животинска, неименувана, както е било в пещерите и горите край светлината на огъня, когато огънят още не е имал име, а тялото вече е било същество, но също без име.

Сега, докато гондолата се полюшкваше върху игривите отражения в Канале гранде, аз се помъчих да си спомня дългите ѝ, невидени от мен крака, да извикам в паметта си всяко нейно движение в онова мимолетно царство на плътското съприкосновение, всяко притискане на гърдите ѝ, всеки тласък на бедрата, всеки трепет и въздишка на лумналата ѝ за кратко страст. Не беше промълвила дума — нито на мен, нито на себе си, и самото ни безмълвие ме бе възбудило още по-силно.

Когато се изпразних, викът, който излезе от мен, се сблъска с нейния и силата на звука охлузи езиците ни. Отмалелите ни и потни тела се разделиха и в ушите ни отново нахлу плисъкът на вода, почукването на лодките о пристана, скърцането на опънатите от котви въжета и приливът, който отмерваше ритъма на тежкото ни дишане,

докато любовната ни отмала бавно изстиваше. Косата ѝ падна върху гърдите ми, докато лежахме в черната стая.

Ледар ме докосна по бузата с мокри пръсти.

— Давам всичките си пари, за да науча какво си мислиш в момента.

— Бях се замислил за мястото на екзистенциализма в модерната литература — отвърнах.

— Лъжец! — каза тя и игриво ме пръсна с вода от канала. — Не знам за какво се бе замислил, но беше нещо приятно.

— За вечно променящия се живот — казах.

— Така са го построили този град, че веднъж попаднеш ли в него, да не искаш да го напуснеш, нали, Джак? — рече Ледар.

— Не — отвърнах аз. — Още по-хубаво: построили са го така, че човек винаги да има за какво да мечтае.

— Тази красота направо сломява сърцето ми — каза тя.

Докато лежахме в стаята, изведнъж долових шума от стъпки в снега — лек и приглушен. Жената веднага скочи от леглото и постави пръст върху устните ми. Върна се с моя костюм и прогизналите ми обувки, които бе затоплила край някакъв огън. Когато се облякох, тя ме заведе до прага, взе ръката ми и я прокара по невидимото си лице като слепец, който чете любимата си поема на брайл. Сложи маската на лицето си, после моята и отново превърза очите ми с шал. Изведе ме по тесните стълби в снега.

Вървах след нея, нощният студ пронизваше тялото ми, а тя ме водеше към долитащия отдалеч шум, към веселящите се тълпи и началото на Велики пости. Опитах се да ѝ кажа нещо на моя италиански от курса за начинаещи, поисках да узная името ѝ, помолих я да се видим отново, поканих я на вечеря.

Тя само се изсмя и със смеха си ми каза, че смята тайнствеността и безмълвието за най-важните еротични елементи в краткия досег на нашата среща.

Прекосихме един мост и докато я питах дали е родом от Венеция, ръката ѝ рязко се изплъзна от моята. Исках да извикам след нея, но изведнъж проумях, че не знам името ѝ. Свалих шала от маската си и видях, че се намирам на съвършено непознато за мен място, където се кръстосваха четири венециански улици. Заслушах се да чуя нейните отдалечаващи се стъпки, но бягството ѝ бе напълно безшумно.

Завъртях се в кръг, но единственото нещо, което видях, бяха други маскирани като мен, които минаваха по моста, някои носеха бутилки вино, други — свещи или фенерчета. Кръстосваха лъحوвете им на фона на сипещия се сняг. Гласове пронизваха въздуха от всички посоки, а аз копнеех за тишината на нейното безмълвие.

Опитах да се върна по стъпките си, но това беше Венеция и жената ме бе дарила с толкова, колкото бе пожелала.

Преди да напусна града, отидох да обиколя онзи мрачен квартал край Църквата на йезуитите, където си мислех, че се намира къщата на моята загадъчна любовница. Искях да ѝ благодаря, да я благословя и да извикам името ѝ с цяло гърло. Не бях се любил с жена от смъртта на Шайла. Дълго време тялото ми бе останало затворено и непохватно — до онази снежна нощ във Венеция, когато срещнах жената с маска, която владееше силата на безименната тайнственост и не промълви нито дума.

Години след това изведнъж ми хрумна, че тази жена трябва да е била самата Шайла, която е искала да ми каже, че трябва да живея живота си и да я забравя. Да се маскира и да играе бяха двете най-любими занимания на Шайла.

Когато двамата с Ледар пристигнахме в „Грити Палас“, платих на Джино петдесет хиляди лири. Той целуна ръката на Ледар и ѝ предложи на следващия ден да я разведе с гондолата из по-малките канали безплатно. Отидохме да се преоблечем за вечеря.

Майк вече ни чакаше, когато малко по-късно същата вечер се появихме в „Таверна ла Фениче“.

— Сядайте! Ледар, изглеждаш прекрасно, но с тази рокля могат да те арестуват — каза Майк. — Джак, тук харесва ли ти? Пицариите не са място за тримата мускетари, нали?

— Отдавна го знам това заведение — казах. — Бях сигурен, че и вие ще го харесате.

Когато келнерът пристигна за поръчката, аз започнах да им обяснявам менюто.

— Спагетите тук са страхотни. Всичките ястия с телешко са добри. Ако обичаш дроб, във Венеция го правят най-вкусно.

— Кажи на момчето, че аз искам сандвич и зелена салата с рокфор — каза Майк.

— Тук няма сандвичи. Нито Италия е мястото да опитваш рокфор.

— Няма сандвичи ли? Това ресторант ли е или какво? Дори шибаните „Четири сезона“ в Ню Йорк сервират сандвичи.

— Остави се в ръцете на Джак — намеси се Ледар. — Нали това е неговият ресор.

— Аз и за рокфора не им вярвам — додаде Майк. — Къде се прави рокфорът? Отговори ми.

— Във Франция — каза Ледар.

— Точно така. Във Франция. Те са съседи, нали? Обзалагам се, че няма и триста мили дотам. Аз не ям зелена салата без рокфор.

— Тази вечер обаче ще ядеш — отсякох аз.

— Братче, Италия си остава в Третия свят. Те още не са влезли в двайсетия век. Тогава ми поръчай зеленчуци с телешко, но тънко нарязано.

— Джак, за мен каквото ти кажеш — рече Ледар.

Усмихнах й се.

— Умно момиче!

Направих й истинска венецианска гощавка, която започваше с карпачио, после с ориз и пресни зелени връхчета от аспержи. Завършихме с агнешко бутче, патладжан, спанак и тъй като бяхме преситени, за десерт взехме по едно еспreso с грапа.

Салатата на Майк пристигна, но той не я докосна, след като видя, че е полята със зехтин. Затова помолих келнера на италиански да ни донесе разни компоненти от кухнята. Когато пристигнаха, той смеси в една купа кисело мляко с майонеза, прибави устърширски сос и табаско, после надроби вътре и горгонцола. Келнерът му донесе нова салата, като не успя да прикрие погнусата си от току-що приготвената смес.

— Страхотно! — зарадва се Майк, като я опита. — Казах ти, че не може да няма рокфор.

След малко Майк подхвана въпроса, заради който бе пристигнал във Венеция.

— Сега да си поговорим по проекта. Вие двамата какво мислите? Коя е най-голямата промяна в Американския юг след Втората световна война?

Ледар се замисли и след миг отговори:

— Изобретяването на овесените ядки като готова храна за закуска. Не, не е това. Може би такото, това, че можеш да си купиш тако във всяко малко градче на Юга.

Майк се намръщи.

— Не говориш сериозно, нали? А ти, Джак, какво мислиш?

— Аз няма да работя по твоя проект и пет пари не давам коя е най-голямата или най-малката промяна в Американския юг.

— Джак, тук става въпрос за много пари. Повече, отколкото можеш да си представиш. Направил съм проучване. Приеми го като лична услуга от мен за теб. Трябва много бързо да говоря с някои хора, за да бъдеш одобрен. Ледар има няколко плюса, името ѝ все пак се е чувало. Докато твоите досегашни писания нямат никаква връзка с киното.

— Майк, отпиши ме.

— А навиваш ли се да работиш като консултант?

— Не.

— Защо?

— Защото ще ни караш да пишем за Шайла, а аз такова нещо няма да направя.

— Не е нужно да казваме, че е скочила от моста. Или може да го направим зад кадър.

— Отпиши ме. Сигурно ще искаш да пишем за Джордан и за шейсетте.

— Не. Чакай да се разберем. — Майк вдигна ръка във въздуха. — Недей да избързваш. Най-много държа на контекста. Разбираш ли за какво говоря? Филмът няма да е просто за нас, а за този наш век. Как моят дядо пристига в Уотърфорд, без да знае бъркел английски. Среща се с твоя дядо, Джак. И тази среща променя завинаги живота и на двамата. Виждаш ли, седим сега тук, на тази маса във Венеция, и това е така, защото през двамайсет и първа в Русия е имало погром. Така ли е?

— Да — съгласих се аз. — Така е.

— Виж какво, това минало ни оформи, направи ни такива, каквито сме, независимо дали ти харесва, или не. След това минахме през някои изпитания. Ти попита за Джордан. Да, разбира се. Джордан трябва да фигурира. Кой ни е променил повече от Джордан Елиот? Джак, знаеш ли къде е той?

— Говори се, че е умрял. Нали всички бяхме на литургията, отслужена специално за него в Деня на загиналите във войните.

— Говори се, че е жив и че ти знаеш къде е. Говори се, че е в Италия.

— Може и така да е, но никога не се е свързвал с мен — отвърнах.

— Не одобрявам действията на това копеле във войната, но кой каквото ще да разправя, това е ужасна драма. Особено ако научим как е успял да избяга.

— Това можеш и да си го измислиш, нали така? — каза Ледар. — Може би Джак е прав. Може би е загинал докато се е опитвал да избяга или да се скрие.

— Искам да стигна до истината — каза Майк. — Въпрос на принцип е да бъдем максимално близо до фактите. Ще го намеря аз това копеле и ще му изсипя един тон пари, за да разкаже историята си.

— Той ли каза „принцип“? — попита Ледар с престомена изненада. — Майк ли каза „принцип“?

— Има и друг един въпрос — рече Майк, без да обръща внимание на Ледар. — Искам двамата внимателно да ме изслушате, преди да се разврякате. Знам какво ще ми кажете, но онова, което аз имам да ви кажа, може и да ви изненада. Станах член на комитета, който организира кампанията на Кейпърс Мидълтън за губернатор на Южна Каролина. Всъщност аз съм неговият изпълнителен директор и отговарям за финансите. Много бихме искали и вашите имена да фигурират в организационния комитет.

Ледар беше толкова удивена, че остана със зяпнала уста.

— Джак, как да му кажа „майната ти“ на италиански?

— Не ти трябва да знаеш, Ледар. Кажи му го на английски и после го дублирай от мое име.

— Много добре знам какво мислите и двамата. Но грешите. Котаракът вече не е същият. Говорих с него в Ню Йорк, преди да тръгна насам, и ви уверявам, че страшно се е променил. Станал е доста свободомислещ, а някои от идеите му са направо радикални.

— Уо-уо, Майк! — изръмжа Ледар с убийствен глас. — Ти май забравяш, че аз бях женена за това свободомислещо копеле. Освен това той наистина има някои радикални идеи, особено за изплащане на издръжката на деца. В смисъл, че предпочита да не я изплаща.

— Разводът му с теб е голяма пречка за кампанията му. Съвсем сериозно — каза Майк.

— Това ми харесва — рече тя. — Майк, дай да не се лъжем, той е едно коравосърдечно и безскрупулно копеле. Навремето се влюбих в него, омъжих се за него, родих му две деца, после, с течение на времето, бавно и неусетно го намразих. Той е жива отрова, Майк, с каквото се хване, отравя го.

— Ледар, той съжалява за развода. Сам ми го е казвал. Признава си, че не е бил прав.

— Майк, забрави ли? Университетът на Южна Каролина — прекъснах ги аз. — Хиляда деветстотин и седемдесета. Страхотна година. Сигурно си спомняш, че тогава ние научихме нещо много важно за нашето момче Кейпърс Мидълтън.

— Не всички — добави Ледар. — Някои от нас нищо не научиха за същността на Кейпърс, нито си направиха извод за неговата почтеност от онази показателна случка. Някои от нас направо хлътнаха в обятията му и се омъжиха за него след въпросния съществен екзистенциален момент.

Майк си пое дълбоко въздух, изчака, докато ядът ни мине, и отново заговори.

— Тогава никой не намрази Кейпърс повече от мен. Но той не се отрече от постъпката си и до ден-дневен продължава да я смята за проява на патриотизъм. Той иска да ни разкаже всичко, което в крайна сметка е довело до онази нощ в наборната комисия. И това ще бъде част от сериала.

— Съжалявам, Майк, без мен — каза Ледар.

— За бога! какво толкова има? — ядоса се Майк. — На всичкото отгоре съм сигурен, че и двамата имате нужда от пари.

— Това ли било, Майк? — попитах. — Наистина ли мислиш, че ще ти се продадем, като вдигнеш цената?

— Слушай, Джак, никого не съм тръгнал да купувам — каза Майк вече с променен тон. — Тръгнал съм работа да върша, защото смятам, че като разкажем нашата невероятна история, това ще ни помогне отново да се сблизим. Парите са си пари, но не за тях ти говоря.

— И нашето приятелче Кейпърс ще ни разкаже за голямото си геройство в университета, така ли? Чист и неопетнен, американският

герой!

— Наистина стана герой в очите на много хора. Деветдесет и пет процента от населението на Южна Каролина го подкрепи.

— Това са същите хора, които подкрепяха Виетнамската война.

— Такива бяха шейсетте години. Скапахме се, но в това има пари, Джак, надушвам страхотен касов успех! — продължи Майк, макар и да се чувстваше малко неловко под строгия осъдителен поглед на Ледар.

— Дай да се разберем, Майк, още сега. Първо искам да ти кажа, че с цялото си сърце продължавам да вярвам във всичко, в което вярвах през шейсетте. От нищо не съм се отрекъл — казах.

— Трябва да си признаем, че моралните принципи, с които тогава парадирахме, се оказаха наивни измишльотини — каза Майк.

— Да, признавам, и продължавам да вярвам в тях.

— Добре — продължи Майк, — значи постъпката на Кейпърс подлежи на обсъждане. Аз съм готов, не страдам от предразсъдъци по въпроса. Но в крайна сметка никой не пострада от нея. Вярно, Джак, ти беше арестуван, но нищо лошо не ти се случи.

— Това не е вярно. Всички пострадахме. Майк, това беше убийствен удар за нас. Наистина ли не разбираш? Ние обичахме Кейпърс, вярвахме му и се водехме по акъла му — усмихнах се аз.

— Но вече сме го надживели. Всички.

— Не и онзи, когото търсиш. Обзалагам се, че Джордан не го е надживял — обади се Ледар. — Ако е жив, разбира се.

— Ти знаеш къде е, нали? — отново ме попита Майк.

— Не, Майк, не знам. Не си ли спомняш, събрахме се специално, за да му отдадем почит като на загинал във войната. По вина на Кейпърс Мидълтън никой от нас не е виждал Джордан от хиляда деветстотин и седемдесета.

Майк извади чекова книжка от горния джоб на самото си и подписа чек за десет хиляди долара. Подаде ми го.

— Ето ти аванс, за да ме заведеш при Джордан... после ще има още толкова.

Погледнах чека и се изсмях. Взех свещта от масата и го запалих в единия край. Чекът изтъня, нави се на масур и точно преди да догори, го пуснах в еспресото на Майк.

— Майк, ще трябва да се явиш на изпит при мен. Започвай да зубриш още отсега. Трябва отново да се научиш да бъдеш човек. Навремето беше по-свестен. Изглежда си забравил някои основни неща.

Майк се наведе към мен, а очите му блестяха от злоба.

— Имам новини за теб, Джак. Вече не си капитанът на отбора. Гимназията свърши и нека погледнем нещата в очите. Малкият Майк се оправя най-добре от всички. От списание „Пийпъл“ до „Кой кой е“ и наградата Оскар. В света на киното Майкъл Хес не е случаен човек. Всъщност на тази маса няма случайни хора. Ледар е известна със сценариите, които пише, ти — с готварските книги за тлъсти туристи, както и с пътеводителите, в които обясняваш на кретените как да се доберат до Сикстинската капела. Но паралията съм аз.

— Майк, моля те, млъкни! — каза Ледар. — Чуваши ли се какво говориш?

— Ще говоря каквото си искам. Погледни Джак! Толкова праведен и самодоволен. И защо, Джак? Какво толкова си направил? Изгори чека като че си самият свети Франциск от Асизи. Слушай обаче какво знам аз, човече. Ще удвоя чека, ще продължа да прибавям цифри към него, докато накрая уцеля сумата, при която ще клекнеш, ще ми паднеш на колене!

— О, доста писане ще падне, преди да уцелиш тази цифра, Майк — отвърнах и се усмихнах с надеждата да разреда напрежението. Но Майк изглеждаше решен да продължи фронталната атака.

— Подиграваш се на мен. Презираш Кейпърс Мидълтън, чийто единствен грях е, че се опитва да направи живота в Южна Каролина по-хубав. Джак, ние може и да не живеем според твоите шибани високи принципи, но нито една от нашите съпруги не се е самоубила. Всички наши мацки се разхождат с кредитни карти и с пазарски торби от „Гучи“. На нито една не са й вадили тялото от водата. Съжалявам за откровеността, стари приятелю, но това са фактите.

Затворих очи и не ги отворих, преди да възвърна самообладанието си. Първото ми желание бе да се хвърля срещу Майк и да направя физиономията му на кайма. След това си помислих за Лия и Шайла и си сложих юздите.

— Давай, Джак — спокойно ме подкани Ледар. — Убий го. Той го заслужава.

— Съжалявам — каза Майк най-неочаквано. — Боже, Джак, наистина съжалявам. Това не бях аз, който го изрече. Отвори очи, Джак. Виж, разкаянието е изписано на лицето ми. Кълна се, Джак, това не бях аз, някой друг го каза с моите уста. Никой не е обичал Шайла повече от мен. Поне това трябва да ми признаеш.

Отворих очи и казах:

— Признавам ти. Ти обичаше Шайла и това е единствената причина, поради която още не съм те удавил в Канале гранде.

— Остави ме аз да го удавя — каза Ледар. — Ще се позабавляваме.

— Страхотна идея — рече Майк. Чукни я на машината да не я забравиш. Може да я използваш в сценария.

Вечерта свърши. Докато се връщахме към „Грити Палас“, Майк се опита да замаже положението, държеше се много мило и дори успя да ме разсмее.

Нищо не казах, задоволих се само да го слушам. Познавах Майк много добре и разбирах, че шегите и смехът са част от сложния му ритуал на извинение. Но под привидния ми смях умът ми трескаво работеше. Трябваше да се върна час по-скоро в Рим и да предупредя Джордан Елиот, че Майк Хес е по следите му.

Закарах Марта до летището в Рим, където тя си завери билетите за Южна Каролина. На всяка крачка патрулираха войници от италианската армия, въоръжени с автомати.

— Никога няма да свикна с тези автомати по летищата — каза тя.

— Помагат да се намали броят на кражбите — рекох. Разреши ми да те почерпя едно капучино.

Взехме си капучиното и се загледахме в една живописно облечена група от Саудитска Арабия, която се размина с друга, от Гана — натруфена с националните си костюми. Ако човек остане достатъчно дълго на летището в Рим, има шанс да види хора от абсолютно всяка страна и тази връзка с целия свят винаги ми се е струвала ужасно вълнуваща.

— Джак, едва ли е нужно да казвам, че Лия е чудесно дете.

Отлично си се справил.

— Само наблюдавам, Марта. Тя самичка се отглежда.

— Защо не я доведеш у дома?

— Няма да стане, Марта — казах, колкото се може внимателно. — Съжалявам.

— Винаги ли си мразил баща ми? — попита тя с любезен тон. — Още от дете ли? Нали живеехме къща до къща.

— Не, намразих го, след като наистина го опознах. Мисля, че всичко започна, когато Шайла се омъжи за мен и той потъна в мирова скръб.

— Той е добър евреин. Имаше основание да скърби.

— Той е много лош човек. Марта, харесваш ли баща си? Шайла, разбира се, не го харесваше.

Марта се замисли.

— Аз го уважавам, Джак. Съжалявам го. Заради всичко, което е преживял.

На изхода пред охраната се спряхме и останахме прегърнати за миг.

— Оценявам постъпката ти, Марта. Това е страхотен жест и аз ти благодаря.

— Надявам се, че това е само началото. Джак, искам Лия да стане част от нашия живот. Освен това мама много държи да се види с теб.

— Благодари й от мое име. Ще си помисля.

— Ти и Шайла! — зачуди се Марта. — Така и не разбрах какво ви свързваше.

— Никой не разбра — отвърнах аз и тя се обърна с лице към непроницаемите погледи на тежко въоръжената охрана.

Върнах се в апартамента и до края на деня останах да работя върху една статия за Венеция и „Грити Палас“.

За да уловя атмосферата на всяка страна, която посещавам, аз непрекъснато се опитвам да превърна носталгията в съчинение, описвайки онова, което местните хора най-много ценят в собствената си страна. Да пишеш за Венеция обаче е голямо предизвикателство. Градът е като опашката на паун, разтворена на фона на Адриатика, а самата безбрежност на сияйното му водно очарование те кара да копнееш за нов таен език с още неизползвани думи. Нетленната красота на Венеция винаги ме е изправяла лице в лице с нищетата на езика. Час след час се опитвах да направя този претъпкан с чужденци град мой и само мой. Опитвах се да видя в него неща, които биха изненадали и самите венецианци.

Когато свърших, напечатах и четирите рецепти, които бях получил от различни главни готвачи във Венеция, и адресирах статията до редактора на „Пътешествия в лукс“ на „Ню Йорк Таймс“. Предадох пратката на портиера и тръгнах пеш към училището, което Лия посещаваше веднъж седмично.

Лия се появи, заобиколена от група деца. Щом ме видя, тя се затича към мен и скочи в обятията ми.

— Леля Марта успя ли да хване самолета? Татко, тя много ми хареса. Толкова неща имахме да си кажем.

— Тя направо те обожаваше, съкровище. Както и всички останали.

— Попита ме нещо, на което не можах да й отговоря — каза тя, като поехме бавно към къщи.

— И какво беше то?

— Татко, аз еврейка ли съм? — попита Лия. — Марта ми зададе този въпрос, а и равинът — той непрекъснато ни го задава. Равинът никак не е доволен, че ходя на католическо училище.

— Сестра Розария пък не харесва, че ходиш на еврейско училище. Но според еврейските закони ти си еврейка.

— А според теб? — попита тя. — Според теб каква съм?

— Не знам, Лия — признах си, докато пресичахме шумните улици към Тибър. — Особено нещо е религията. Израснах като католик, но църквата често ме е поставяла на мъчителни изпитания. Тя ме нарани дълбоко и ме накара да се страхувам от света. Но пак тя ме изпълни с изумление и вечна възхита от света. Майка ти беше еврейка и се гордееше с това. Тя би искала да те възпитам като еврейка и затова те записах в еврейското училище.

— А ти каква искаш да бъда?

— Какво искам аз, Лия, не е важно. Самичка трябва да си избереш. А онова, което бих искал, е да изучиш и двете религии и да отхвърлиш и двете.

— Те различни богове ли почитат?

— Не, скъпа. Мисля, че и в двете става въпрос за едно и също нещо. Слушай, знам, че един ден горчиво ще съжалявам за тези приказки. Има опасност да израснеш без религиозни корени и когато станеш на осемнайсет, сигурно ще се почувстваш така объркана, че ще навлечеш жълто сари, ще си обръснеш главата, ще припываш „Харе Кришна“ и ще подрънкваш на дайре наред летището в Атланта.

— Как изглежда Южна Каролина? — попита Лия, за да смени темата.

— Отвратително. Ужасно грозна и потискаща гледка. Винаги нещо смърди, а по земята пълзят гърмящи змии. Според законите й всички деца са роби от деня на раждането си, докато станат на осемнайсет. На територията на щата е забранена продажбата на сладолед и бонбони, а всички деца са задължени да изядат по два килограма брюкселско зеле на ден.

— Мразя брюкселското зеле.

— И това е още нищо. Всички малки котенца и кученца биват удавяни веднага след като се родят. Такъв е щатът. На човек въобще не му се ходи там. Повярвай ми.

— Леля Марта казва, че било много красиво и тя настоява да й гостувам през лятото. Може ли да отида?

Продължихме да вървим, без да й отговорим.

— Какъв сладолед искаш? — попитах я, като влязохме в кафенето на Пиаца Трилуса.

— Ягодов — отвърна тя, — но това не е отговор на въпроса ми.

— Трябва ли да разбирам, че искаш да ядеш по два килограма брюкселско зеле всеки ден и да бъдеш продадена в робство?

— Говориш ми всички тия неща, за да не те питам за мама.

Мълчаливо изядохме сладоледа си. Моят беше лешников и ми напомни за дим, лед и мрак. Този ден Лия си избра ягодов. Редуваше ги — един ден лимонов, на другия — ягодов; по този начин внасяше ред и порядък в живота си на останало без майка сираче.

Спряхме се на моста Систо и се загледахме в Тибър.

— Аз знам всичко за мама — каза Лия и близна от сладоледа си.

— Ако Марта си е позволила да каже и една дума...

— Не, не е тя — скочи Лия. — Знам отдавна.

— Откъде? — попитах я небрежно, без да откъсвам поглед от реката.

— Чух Мария да говори на портиера — каза тя. — Не знаеха, че ги слушам.

— И какво каза тя?

— Че мама се е убила, като скочила от един мост — рече Лия и докато произнасяше думите с детинска, но същевременно тържествена сериозност, сърцето ми спря. Опита се да ги изрече делово, но думите й отекнаха убийствено с цялата достоверност на тази смърт. В този миг осъзнах, че отнасяйки се с нея като към равна, аз всъщност я бях лишил от възможността да бъде дете. Дори още по-лошо, бях й позволил да се превърне в нещо като майка, открадвайки от едно състрадателно и енергично дете онова, което собствената ми майка почти никога не ми е давала. Бях позволил на Лия да понася моята неутешима скръб и така бях превърнал детството й в задължение.

— Мария каза, че мама се пече в ада. Така ставало с хора, които се самоубиват.

— Не е вярно. — Коленичих до нея и я прегърнах. Опитах се да видя дали плаче, но не успях поради сълзите в собствените си очи. — Лия, твоята майка беше най-прекрасната, най-милата жена, която съм срещал. Няма бог, който ще накаже толкова добра и почтена жена. Няма бог, който ще упрекне жена, страдала толкова много. Ако ли пък има такъв бог, плюя аз на него. Разбираш ли?

— Не — отвърна тя.

— На моменти майка ти изпадаше в дълбока тъга — прошепнах аз. — Тя усещаше приближаването на тези моменти и ме предупреждаваше, че ще изчезне за известно време. Но винаги се връщаше. Имаше много доктори, болници. Предписваха й хапчета, правеха всичко възможно и тя винаги се връщаше. С изключение на последния път.

— Трябва да е била много тъжна — каза Лия и се разплака, като вече не криеше сълзите си.

— Да, много.

— Не можа ли да й помогнеш?

— Опитах се, Лия. Съмняваш ли се?

— Аз имам ли вина? Тя беше ли тъжна, когато съм се родила?

Клекнах и отново я притиснах към себе си. Оставих я да се наплаче, изчаках, докато се поуспокои, и продължих:

— Лия, ти беше най-обичаното бебе на света. Очите на майка ти се изпълваха с любов, щом те погледнеше. Не те оставяше и за миг, ако можеше, щеше да те кърми цял живот. Шайла обожаваше всичко у теб.

— Тогава защо, татко? Защо?

— Не знам, съкровище. Но ще се опитам да ти кажа всичко, което знам и което съм разбрал. Обещавам ти, но само при едно условие: да махнеш ягодилия сладолед, който капе във врата ми.

Двамата се разсмяхме и избърсахме сълзите си един на друг със салфетките, които ни даде продавачът на сладолед. Лия попи разтопения сладолед от врата и ризата ми.

— Как мислиш, дали я е заболяло? — попита Лия. — Когато се е ударила във водата.

— Мисля, че не е усетила почти нищо. Беше взела много хапчета, преди да тръгне с колата си към моста.

— А мостът, татко? — продължи тя. — По-висок ли беше от този?

— Много по-висок.

— Дали си е спомнила онази нощ на плажа? Когато къщата паднала в морето. А тя се е влюбила в теб.

— Не, съкровище. Тя просто бе стигнала един предел в живота си, от който не можеше да продължи нататък.

— Много е тъжно. Много е тъжно, татко — каза Лия.

— Затова не събрах сили да ти кажа по-рано. Затова отлагах този ден. Защо не ме попита веднага щом разбра?

— Защото знаех, че ще плачеш. Не искам да си нещастен, татко.

— Това ми е работата, съкровище: да бъда нещастен — казах и погалих тъмната ѝ коса. — Това не бива да те тревожи. Казвай ми всичко, което си мислиш.

— Това не е работата ти, татко. Твоята работа е да се тревожиш за мен.

Вдигнах я на ръце и я качих на конче върху широките си рамене. За мен тя беше най-скъпоценното нещо в света.

— Хлапенце мило, сега вече знаеш всичко. Трябва да свикнеш с тази смърт, защото мисълта за нея ще те преследва до края на живота ти. Но ние двамата сме отбор, нали така? И няма да се предадем. Сега ясно ли ти е?

— Ясно! — каза Лия и продължи да плаче.

— Казала ли си нещо от тези неща на леля Марта?

— Не, защото ти щеше да ѝ вдигнеш скандал. А аз искам да ѝ отида на гости. Татко, защо да не се запозная с моите роднини? — попита тя с невъзмутимото твърдоглавие на преждевременно развито дете.

На следващата сутрин още преди зазоряване Лия допълзла в леглото ми и се сгуши до мен. Жилавото ѝ, гъвкаво като на коте телце се прилепи към гърба ми. Взе да гали косата ми, докато и двамата отново се унесохме. Нямаше нужда от повече думи. Възхищавах се от духа и силата на това дете.

Когато най-накрая се разсънихме, разбрах, че сме се успали, и нежно разтърсих Лия.

— Трябва да ставаме. Днес Мария ще те води на гости у нейното семейство в провинцията.

— Защо не дойдеш с нас? — попита тя, прегърна ме и скочи от леглото.

— Друг път ще дойда — обещах. — Първо трябва да свърша една работа в Рим.

— Мария вече е тук — каза Лия. — Усещаш ли миризмата на кафе?

След като ги изпратих до автобуса за селото на Мария, тръгнах по Виа деи Губонари. Още не се бях съвзел от шока, че Лия знае за смъртта на майка си.

Минах през еврейското гето, покрай театъра на Марцел, където един бездомник живееше под почерняла от времето арка в компанията на пълчища от котки. Човекът беше шизофреник, съвсем безобиден и жените от квартала редовно му носеха остатъци от манджите си, които сипваха в една и съща купичка — за котките и за човека.

Пресякох към Виادي Сан Теодоро, след това през Пиаца Максимус и градината от рози в подножието на Авентинския хълм. От градината като на длан се виждаха както Максимус, така и Палатинският хълм с порутените си, пръстени на цвят палати, накацали по билото му като полусрутени букви на стара азбука.

Загледах се в онази част на града, която току-що бях прекосил, и по-точно в една пътечка край розите, където можех да проверя дали някой не ме беше проследил. В такива моменти се чувствах ужасно глупашки, но ненадейната поява на Перикле Старачи наред площада и филмовият план на Майк като че ли само потвърждаваха правотата на моята предпазливост.

Измъкнах се от градината на розите и минах край оранжерията, където имаше майки с малки деца и туристи, които се снимаха на фона на Ватикана и Тибър. Отминах „Санта Сабина“ и веднага се шмугнах в един двор, преструвайки се, че разглеждам фрагментите от мозайка в главния кораб на църквата, докато всъщност се оглеждах за онзи безмилостен тип, който при най-малкото невнимание от моя страна можеше да разкрие местонахождението на Джордан Елиот.

Още от първия ден на Кампо деи Фиори разбрах, че Перикле Старачи ме следи, тъй като бях винаги нащрек, и то по-скоро заради Джордан, отколкото заради Лия. „Параноята е още по-мъчителна, когато опасността е истинска, а не въображаема“ — бях писал веднъж на Джордан в картичка от Берген, Норвегия.

Прекосих бързешката площад Кавалиери ди Малта, където беше спрял автобус с американски туристи и разтоварваше преялите им телеса.

След като се уверих, че никой не ме следи, влязох в Бенедиктинската църква на Сант Анселмо. В момента се отслужваше литургия и монасите бяха извисили глас в древни грегориански песнопения. Отправих се към третата изповедалня от лявата страна на църквата. На табелката ѝ пишеше, че изповедникът говори немски, италиански, френски и английски. Изчаках двете италианки, които се прекръстиха на излизане, влязох веднага след тях и коленичих. Свещеникът загаси светлината, което означаваше: край на опрощенията за деня.

— Отче Джордан — побързах да се обадя.

— Джак! — отвърна Джордан. — Отдавна те чакам. От сутринта минаха четирима души. Рекорден брой, ако питаш мен.

— Говори се — прошепнах, — че свят човек от „Сант Анселмо“ го е ударил на живот.

— Не вярвай. Джак, искаш ли да те изповядам?

— Не, благодаря. Още не съм готов за това.

Монашеските гласове отново се извисиха във възхвала на Бога.

— Бог е търпелив, Джак. Той ще почака.

— Не, няма да почака. Защото не съществува. Поне не за мен.

— Това не е вярно. Той съществува за всички нас по различен начин.

— Докажи ми, че има Бог.

— Докажи ми, че няма — отвърна той смирено.

— Добре, поне опитай — подканих го аз. — Разкажи ми за красотата на залезите или за невероятния живот на снежинките. Каж ми с думи, няма значение колко глупави или нелепи, защо вярваш в Бога.

Джордан въздъхна. Знаех, че собствената му вяра го беше дебнала през безброй дни и нощи на отчаяние и когато най-накрая бе решила да върхлети отгоре му, той бе напълно готов да ѝ се остави като бяло агне. Именно тази готовност е пролуката, от която Бог се нуждае, за да проникне в човека.

— Джак — каза Джордан, — за мен и крилото на една муха е достатъчно доказателство за съществуването на Бога.

— Изгубил съм дарбата да вярвам и едва ли ще успея да си я върна. Дори не зная дали го искам. Забравил съм да се моля.

— Ти и в момента се молиш, Джак. Още търсиш. Бог се явява в различен вид за всеки от нас. — Джордан млъкна. — Как мина пътуването до Венеция? Как е Майк? Как е красавицата Ледар?

— И двамата са добре, въпреки че Майк страшно се е вживял в ролята си на холивудски режисьор. Носи костюми, които сякаш са ушити от ташаците на лама.

— Какъв филм иска да прави Майк? — попита той, без да обръща внимание на забележките ми.

— Филм за историята на Джордан Елиот, който изчезнал през седемдесет и първа и оттогава никой не го е виждал.

— Църковните песнопения секнаха и се разнесе силният аромат на тамян и елей. Настана тишина и църквата като че увисна във въздуха. Джордан също притихна и в безмълвието му усетих нещо странно.

— И какво по-точно иска да разкаже Майк за Джордан Елиот?

— Искан да разкаже цялата наша история. За шейсетте години. Щяло да стане страхотен филм.

— Тази история свършва със смъртта на Джордан.

— Това е общоприетият край — казах. — Но Майк не вярва в него. Както ти намекнах, той е станал доста лекомислен, но не и глупав.

Опитах се да разгледам лицето на Джордан през решетката на изповедалнята, но както обикновено качулката на расото му го

прикриваше. В момента за мен Джордан беше само един глас, какъвто винаги се е опитвал да бъде от онзи необикновен ден, когато майка му пристигна в Рим, за да ми каже, че синът ѝ живее тайно в града. Тъй като усилията за неговото издирване продължаваха, той се съгласи на среща с мен при условие да не показва лицето си.

— Как така Майк е разбрал, че съм жив? — За пръв път долових в гласа му умора, сякаш нещо у него се бе пречупило.

— Същият източник. Все същият източник. Когато преди няколко години мисис Макичърн била във Ватикана, в изповедалнята разпознала гласа на човека, на когото преподавала английски в единайсети клас.

— Греша! — отсече Джордан. — Казах ѝ го още тогава.

— Нали знаеш, че тя преподава дикция. Твърди, че може да разпознае всеки глас, дори да го е чувала само веднъж.

Джордан се изсмя, но новината го изплаши.

— Какви са шансовете на една учителка по английски от Южна Каролина, която ти е преподавала „Животът по Мисисипи“ в гимназията, да те разпознае на тъмно в изповедалнята във Ватикана?

— Не много големи — признах аз. — Слуховете станаха сериозни, когато тя се върна в града. Но те винаги са витаели в Уотърфорд още от деня на твоята преждевременна смърт.

— Тогава бях толкова шокиран, че нямаш време да обмисля нещата докрай.

— Засега добре се справяш. Прочетох некролога ти със собствените си очи, присъствах на погребението ти и дори бях удостоен с честта да нося ковчега ти.

— Същото важи и за Майк.

— Той е говорил с мисис Макичърн. Много хора ѝ вярват. Тя не е жена, дето ще си държи устата затворена или ще се поддаде на заплахи. Освен това в днешния свят няма по-удобно убежище от свещеническото расо.

— Не, Джак. И това не си разбрал. Свещеническото расо е най-неудобното убежище, ако си решил да се скриеш от света. Човек става свещеник, за да свали маската, за да излезе от затрудненията, за да се спаси.

— Ти стана свещеник, защото умееше да се покриваш, а не защото умееше да тълкуваш нещата от живота. В това отношение ние с

теб сме кръвни братя.

— Станах свещеник, за да мога да служа по-добре на моя бог — ядосано ми отвърна Джордан. — Разбра ли, невернико?

Почуках по тънката преграда, която ме разделяше от ухото на моя изповедник.

— Прощавай, Господи, но моят изповедник ме обижда.

— Само защото беше предизвикан.

— Нося писмо от майка ти.

— Тя възнамерявала да дойде тук през пролетта.

— Не съм ти казал, но сестрата на Шайла беше в Рим. Успя да ме открие с помощта на частно ченге. Трябва да ти кажа, че неочаквано за самия мен ми стана приятно, когато я видях. Опитва се да открие истината за смъртта на сестра си.

— Значи трябва да ѝ помогнеш.

— Може би.

— Джак, кажи ѝ какво мисля за Шайла. Кажи ѝ, че според мен Шайла е единствената светица, която съм срещнал, единствената свята жена.

— Жалко, че не се омъжи за светец. — Станах да си вървя.

— Да, защото ти не си дори и подобие на светец — съгласи се Джордан. — Но затова пък се омъжи за страхотен мой приятел. — В мрака на изповедалнята Джордан тихо изрече една молитва и се прекръсти. — Сега върви, Джак, и повече недей да грешиш. Опростен си.

— Не съм дошъл да се причастявам, а да ти връча пощата — отвърнах.

— Добре де, малко необикновено причастие — рече свещеникът, — но ти си необикновен човек, Джак.

— Покрий се за известно време — посъветвах го. — Майк има достатъчно пари, за да те намери и вдън земя.

На излизане от изповедалнята минах покрай пеещите монаси и се отправих към олтара, където свещеникът приключваше литургията. Коленичих до една старица, пуснах петстотин лири в ковчежето за дарения и запалих една-единствена свещ за душата на Шайла. После се изправих припряно и тръгнах по централната пътека. Зърнах Джордан да излиза от изповедалнята в другото крило на църквата.

Откакто бяхме подновили отдавна прекъснатото си приятелство в Рим, Джордан нито веднъж не ми бе дал възможност да го огледам добре. Смяташе, че колкото по-малко знам за неговия живот като свещеник, толкова по-защитен ще бъда аз, в случай че някой разкрие самоличността му. Бях дочул, че в ордена се подвизава под друго име, но нито майка му, нито аз знаехме кое е то. Забързаната му крачка към уединения свят на пост и молитва, в който пребиваваше, все още издаваше спортиста у него. Главата му беше обръсната, беше си пуснал брада, но всяка жена, която разбира от мъже, би се обърнала след него да се възхити на атлетичната му фигура. От всички момчета, с които съм играл футбол, Джордан Елиот беше единственият, от когото се боях по време на мач. Изпитанията на монашеския живот бяха закалили още повече якото му, издръжливото тяло. Физическата му дързост сякаш не познаваше вътрешните задръжки, типични за повечето от нас. На игрището в Уотърфорд смиреният духовник, когото в момента наблюдавах да се оттегля в скромната си килия наред дебрите на града, прегазваше всеки бабаит, осмелил се да застане на пътя му, а ние, които знаехме това, гледахме да не му се пречкаме много-много. Веднъж в една финална схватка Джордан за малко да ми откъсне главата, когато се хвърлих да спасявам пас на Кейпърс Мидълтън. Тогава за пръв път ми се наложи да вдишвам амонячна сол.

Точно преди да изляза от църквата, от една от изповедалните видях да стърчи нещо, което ми заприлича на дуло. Беше насочено към Джордан. Почти през цялата си професионална кариера съм работил рамо до рамо с фотографии и много добре знам как понякога се вманиачават на тема съвършенство, но никога не бях виждал фотограф да престои цяла една литургия в изповедалнята, независимо колко са обещали да му платят. Чух припряното щракане на никона, докато телеобективът му заснемаше всяка стъпка на Джордан. След това видях как обективът се прибра в изповедалнята, а хорът на монасите отново екна.

Побързах да се скрия в малък страничен параклис, за да изчакам появянето на фотографа. В продължение на цели пет минути завесата на изповедалнята не трепна, но после оттам излезе добре облечен мъж с кожена чанта, коленичи с лице към олтара, прекръсти се, стана, обърна се и напусна църквата. Въпреки че мъжът не ме

забеляза, знаех, че ще се изненада, ако открие, че съм още в църквата. Мислено си възстанових всяка моя стъпка, докато идвах насам, с надеждата да разбера къде точно бях допуснал грешка, защото винаги, когато посещавах Джордан, взимам най-щателни предпазни мерки.

Докато наблюдавах как частното ченге Перикле Старачи се разхлажда пред купела със светена вода, върху лицето му заигра израз на блажено самодоволство. Бях съвършено сигурен какво си мисли в момента: че веднъж завинаги е разрешил загадката с изчезналия Джордан Елиот и че притежава снимките, доказващи това негово разкритие.

Сънувах Шайла, когато откъм площада проехтяха изстрели и ме събудиха в три часа сутринта. Шумът от мотоциклет, който препускаше по малката странична улица точно под прозореца на спалнята, ми напомни жуженето на пчели. Сънят ми се разми и изчезна, когато светнах нощната си лампа и тръгнах по тъмния коридор към всекидневната. От площада долетяха стъпките на тичащи хора, после писъци, а в далечината от хълма над Трастевере се обади сирена и воят ѝ проехтя надолу по тясната криволичеща улица. Лия вече се беше лепнала на прозореца и гледаше умиращия полицаи, който лежеше в локва кръв — човек трудно можеше да повярва, че в едно тяло има толкова много кръв.

Това щеше да се окаже една от предсмъртните акции на Червените бригади и този нещастен полицаи бе последната жертва, дадена от град Рим, който бе сред най-засегнатите от екстремистките действия на тази групировка.

— Толкова е млад — каза Лия.

— Още дете — съгласих се аз, загледан в човека, преди да го обгради тълпата, която мълвеше молитви и проклетия. Един карабинер, който пазеше Френското посолство, се опитваше да въведе ред. От съседната сграда се появи доктор, който провери пулса на полицаи и тъжно поклати глава.

— Защо са го убили? — попита Лия.

— Заради униформата. Защото представлява правителството. Представлява управата на Рим — казах.

— Трябва да има някаква по-сериозна причина — рече тя. — Постави се на мястото на родителите му.

— Това е политиката, миличко — казах. — От нея всички оглупяват. Като пораснеш, ще разбереш какво съм искал да кажа.

— Не казвай за това на Ледар, като се видиш днес с нея — предупреди ме Лия, докато я носех на ръце обратно към спалнята. — За да не се разочарова от Рим.

— Няма.

— Дали ще смогнат да измият кръвта, преди тя да дойде?

— За това поне европейците ги бива — успокоих я аз и я сложих в леглото. — Само нашия век като погледнеш, ще видиш, че са имали достатъчно практически упражнения по измиване на кръв. В това отношение са ненадминати.

След като настанях Ледар Ансли в гостната, веднага ѝ разказах за сутрешното убийство и я поканих да прекара с мен един типичен ден на живеещ в Рим американец. Тя беше живяла две седмици във Венеция и Париж главно в компанията на Майк и неговите несекващи спомени за собственото му семейство и родния ни град, опитвайки се да я приобщи към екипа на последния си проект. Поведох я из криволичещите улички на Рим, защото това бе единственият начин да загърбим темата. В Рим ти трябва само десетина минути, за да забравиш, че на този свят има и други градове. Да наблюдавам как Ледар изпада във възторг пред всеки камък с надпис или порутена колона представляваше за мен огромно удоволствие. В Рим всяка твоя крачка съвпада с крачките на някой отколешен цезар, папа или варварин. Сякаш се носехме над историята на Запада, докато Ледар ми разказваше за Уотърфорд. Цивилизациите се бяха подредили на пластове като колосани ризи в шкаф.

Когато изкачихме хълма, спряхме и се загледахме в една красива млада двойка, която излизаше от параклиса на Палацо деи Консерватори, сред радостните овации на роднини, приятели и случайни минувачи като нас.

Двамата с Ледар си пробихме път из тълпата, влязохме в двора на музея, където гигантските части на статуята на Константин Велики стояха разхвърляни в пълен безпорядък из целия двор. Минахме покрай огромна жилеста ръка, голяма колкото корабна кухня — само показалецът ѝ беше по-висок от мен

— Тъй като си писателка, Ледар, и тъй като пишеш на английски, тук има нещо свято, което непременно трябва да видиш — казах и посочих латинските слова върху един антаблеман.

— Но аз не разбирам латински — отвърна Ледар. — Какво пише?

— Една възрастна англичанка ми показва тази плоча, когато бяхме тук с Лия. Каза ми, че е поставена в чест на император Клавдий, превел римските легиони през Ламанша. А после добави:

„Представяте ли си изумлението на нашите деди, като са видели слонове да дебаркират по брега край Дувър?“

— Сигурно са се чувствали като нас, когато за пръв път видяхме телевизия — каза Ледар и се усмихна.

— Тихо! — изкомандвах. — Без шеги. Когато Клавдий се завърнал след успешната си кампания в Англия, той заръчал да бъде изписан този надпис върху „лист“ най-качествен бял мрамор. Погледни внимателно тези четири неравни букви: БРИТ.

— Нищо не разбирам. Предавам се — каза Ледар.

— Тук за пръв път се споменава името Британия, английският остров. Нашият роден език, скъпа южнячко, е започнал оттук.

— Не мога да си го представя. От такива неща получавам главоболие — рече Ледар.

— На това място трябва да коленичим, изпълнени с благоговение.

— Направи го ти, скъпи. Аз съм с чорапогашник, страх ме е, че ще си пусна бримка.

— Ха! Не си голяма романтичка.

— Романтичка съм, когато става дума за хора, Джак — отвърна Ледар. — Но когато става въпрос за камъни, умея да сдържам чувствата си.

Излязохме от музея и тръгнахме към Римския форум. На Виа ди Сан Теодоро спряхме да пием вода от чешмичката пред Белгийското посолство. Кристално чиста и студена, тази вода извираше от Апенините и имаше вкус на сняг, топящ се в шепите на горска самодива. Продължихме по улицата към антикварния магазин, където веднъж месечно плащах наема си.

Когато влязохме, Саво Рашкович се бе навел над дебела книга с кожена подвързия. Саво погледна Ледар и каза:

— Най-накрая и ти си намери приятелка. То не е нормално мъж да кара толкова дълго без жена. Аз съм Саво Рашкович.

— Приятно ми е да се запознаем, Саво — каза Ледар на високия елегантен мъж, който взе ръката ѝ и я целуна. — Казвам се Ледар Ансли.

— Здравей, Джак, приятелю — каза Саво. Имам толкова красиви неща за теб. Пък и ти имаш добър вкус, само че си без пари.

Сложих ръката си върху рамото на един венециански благородник, изработен от дърво, който беше висок точно колкото мен и стоеше пред входа на магазина.

— Защо не ми продадеш венецианеца. След всички наеми, които съм ти изплатил, сигурно ще ми направиш отстъпка.

— За теб — специална цена! — каза Саво и намигна на Ледар. — Дванайсет хиляди долара.

— За толкова пари аз жив венецианец ще си купя, че дори и за по-малко — отвърнах. — Това си е чисто обирджийство.

— Да, но по-добре да те обере приятел, отколкото враг, прав ли съм?

Брат му Спиро излезе от задната стаичка на магазина, където обикновено се занимаваше със сметките. Той беше много по-емоционален и веднага се хвърли да ме прегръща и целува.

— Спиро, не го целувай — каза Саво, — преди да си е платил наема.

— Брат ми се шегува. Не го взимай на сериозно — каза Спиро. Американците са много чувствителни, Саво, недей да говориш така. Те не разбират от балкански хумор.

— Това балкански хумор ли беше? — попитах. — Сега ми е ясно защо сте имигрирали в Италия.

— Тази красива жена, тази *bell'americana* — каза Спиро и целуна ръката на Ледар. — Тя е тук в отговор на нашите молитви. Ще се омъжиш ли за нашия беден наемател?

— О, трябва още много да му говорите — започна Ледар. — Засега дори една среща не ми е определил.

— С Ледар сме приятели от деца — поясних аз. — А братята Рашкович са красиви крадци, които се представят за богати хазяи.

— Виж, Джак — каза Спиро и посочи снимка някъде през петдесетте години, на която се виждаха елегантни мъже и жени, сред които и самата Глория Суонсън. — Виж какви красавци бяхме на младини.

— Ето наема за следващите три месеца.

— Това е вече приказка — каза Саво и се усмихна на брат си. — Лекото дращение на писалката върху чека е като музика за слуха ми.

— Същинска симфония — съгласи се Спиро. — Нека красивата дама се чувства винаги добре дошла в нашия магазин.

— Синьора, по всяко време. Улиците на Рим са направени за разходка, само така ще видиш истинската им красота.

— Омъжи се за него — обади се Спиро, — че да ни се махне от главата.

— Господа! — скастрих ги аз.

— Отвращаваш ме — каза ми Саво на излизане. — Вие, американците, нищо не разбирате от любов и романтика. Жените обичат да ги ухажваш, да им рецитираш поезия...

— Точно така — каза Ледар и двамата братя й целунаха ръка. — Вие, момчета, продължавайте да обработвате Джак, иначе нищо няма да излезе.

Докато вървахме по Виа деи Фораджи, показах на Ледар апартамента, в който живеехме през първата година в Италия. Намираше се на втория етаж над малко площадче на Виа деи Фиенили, където хората от квартала ни посрещнаха сърдечно и бързо ни приобщиха към своето семейство. Именно тези хора научиха Лия да говори италиански с чисто римско произношение, сякаш бяха нейни наставници. И затова, когато се преместихме на Пиаца Фарнезе, те ме обвиниха в предателство и снобизъм. Аделе, продавачката на зеленчуци, се беше разплакала, когато отидохме да се сбогуваме с нея, но сега, щом ме видя, ме извика по име. Попита ме как е Лия, а аз се загледах в грубите ѝ, позеленели от хлорофила ръце. Веднага събщи на Ледар, че Лия обича най-много диви ягоди и малини. Напазарувах всичко необходимо за нашата вечеря и вече се канех да тръгвам, защото бях обещал на Ледар да обядваме заедно, когато видях Наташа — момичето с бялото кученце. Изглеждаше по-висока и по-хубава от последния път, когато я бях срещнал. Когато наех апартамента на Виа деи Фораджи, момичето с бялото кученце, както я наричаше Лия, стана първата ни приятелка в квартала. Веднъж, докато търсех къде да пазарувам, тя излезе от съседна къща да разходи кученцето си — добре гледан териер, който се държеше като стар аристократ, но страдеше от параноята на всяко дребно животинче, тоест имаше подчертана нетърпимост към градските тълпи.

Опитах се да я заговоря с оскъдния си италиански, който звучеше още по-странно поради южнокаролинския ми акцент. Поздравих я, обясних ѝ, че съм американец, че съм отскоро в квартала, че имам тригодишна дъщеря, че името ѝ е Лия и че бих искал да зная

къде мога да пазарувам. След този дълъг монолог бях напълно изчерпал както себе си, така и речниковия си фонд. Момичето с бялото кученце отметна назад глава и се изсмя.

— По дяволите! — ядосах се аз. — Сам ще се оправя.

— Но аз говоря английски — спря ме тя. — Майка ми е италианка, а баща ми работи за Юнайтед Прес Интърнешънъл.

— Тогава, моля ви, не ми превеждайте какво съм изтърсил. Моля ви! Казвам се Джек Маккол.

— Наташа Джоунс — каза момичето. — Сега ще ви разведе из всички магазини наоколо, за да се запознаете с хората. Те са много приятни, сам ще се уверите.

Сега се приближих на пръсти до нея.

— Извинете. Случайно да се казвате София Лорен?

Наташа се обърна рязко, видя ме и се изсмя.

— Синьор Маккол, откога не сте идвали насам?

— Това е Ледар Ансли, моя приятелка от Щатите — поклоних се аз.

Наташа направи лек реверанс и попита:

— Познавахте ли майката на Лия?

— Много добре. Ние всички отраснахме заедно.

— И синьор Маккол винаги ли разказваше смешки? — попита тя, без да гледа към мен.

— Винаги — отвърна Ледар.

— И все такива, на които изобщо не можеш да се засмееш.

— Точно такива — потвърди Ледар.

— Значи никак не се е променил — заключи Наташа и ми се усмихна лукаво.

— Наташа е влюбена в мен — обясних на Ледар. — Нали знаеш, често се случва, когато млади момичета срещнат красив и елегантен възрастен мъж.

— Синьора, не му вярвайте — рече Наташа.

— Ела у дома, Лия получи нови касети на Брус Спрингстийн — поканих я. — Тя много ще ти се зарадва.

— Може би ще дойда — каза Наташа и тръгна да си върви, но след миг се върна.

— Днес един американски турист е бил убит край Салерно — пошушна ми тя. — Татко ми каза.

— Пак ли терористи? — попитах.

— Кой знае? — рече тя. — Но, общо взето, американците трябва да внимават. Ледар също. Обясни й.

— Как се обяснява такова нещо?

— Кажи й, че в Италия положението е сложно — подсказа ми тя и точно тогава зърнах Джордан Елиот, който ни наблюдаваше от една странична уличка.

В първия миг се извърнах, тъй като никога не го бях виждал на публично място. Поведох припряно Ледар по стълбите, които извеждаха от площада, но междувременно той изчезна. В Рим няма нищо по-невидимо от свещеник или монахиня. Човек ги среща всеки ден, от всички краища на света, да ситнят из града в редички като гъски.

Почудих се дали неочакван пристъп на носталгия не го беше накарал да напусне убежището си. Докато вървахме към театъра на Марсел, пресякохме оживена улица, от двете страни на която се виждаха сгради от фашисткия период на Италия. И в този миг отново зърнах Джордан, който беше седнал с гръб към нас на голям колкото пейка фрагмент от мраморна колона. Щом беше успял така да ни изпревари, значи отлично познаваше улиците на Рим и всички преки алеи. Може би просто искаше да види как изглежда Ледар след всичките тези години. Обстоятелствата бяха лишили Джордан от неговата младост и той може би изпитваше непреодолимо желание да се полюбува от разстояние на тези изгубени години.

Движеше се на стотина метра пред нас и нито веднъж не се обърна. Аз продължих да се правя на екскурзовод, показвайки на Ледар историческите забележителности, докато прекосяхме еврейското гето. От време на време поглеждах крадешком към Джордан.

Така стигнахме до Фонтана на костенурките. Видях го как мина край масите на тротоара на ресторанта „Стария Рим“, заговори един келнер и после изчезна вътре.

— Хайде да обядваме навън — предложих на Ледар. — На слънце.

— Това ли е най-хубавият ресторант на света или какво? — попита Ледар, докато сядаше. Видях, че дългата разходка я бе изтощила. Рим бързо изморява човешкото око, а и много красота

наведнъж е пропиляна красотата. След като поръчах бутилка минерална вода, извиних се, станах от масата и отидох да потърся Джордан. Той ме чакаше в една от кабинките на мъжката тоалетна. Щом влязох, започна да говори.

— Намерих това в изповедалнята на „Сант Анселмо“ — каза и пхна един кафеникав плик под вратата на кабинката. Отворих го и извадих няколко силно увеличени снимки, на които се виждаше как влизам в изповедалнята и как Джордан излиза от нея.

— Добре изглеждаш — казах му аз.

— Изглеждам много по-стар — скастри ме той. — Направо съм шокиран от вида си.

— На излизане от църквата мярнах въпросното ченге — казах. — Същото, което Марта Фокс бе наела да ни следи с Лия.

— Все пак ми стана приятно, като видях, че ти изглеждаш по-стар и от мен — опита се да ме подразни Джордан.

— Ти си монах — обърнах се аз по посока на гласа му. — Нямах дете да те буди посред нощ, не се тревожиш за неизплатени сметки, не си блъскаш главата откъде да изкараш нещо отгоре. Вие, момчета, сте открили истинския извор на живота, свещената тайна на вечната младост.

— И коя е тя?

— Да стоиш далеч от жените.

— Искаш да кажеш, че жените състаряват? — попита Джордан и аз почувствах усмивката му зад затворената врата.

— Не, жените те убиват отвътре. Всъщност пиенето, което изпиваш, за да можеш да живееш с тях, те състарява.

— Джак, моят абат ме премести в друг манастир — рече Джордан. — Не ми разрешава да кажа дори на теб къде се намира.

— Прав е — казах. — Аз те развалям. За теб аз съм проводник на външния свят.

— Получих писмо от Майк Хес, който ми пише, че иска да се види с мен. Споменава и за филма. Веднага след това се обади на мама да ѝ кажа, че трябва да бъде много предпазлива.

— Джордан, баща ти знае ли, че си жив? — попитах. — Дали тя не му е казала?

— Мама много добре знае, че баща ми веднага ще ме предаде на властите — рече Джордан. — Целият му живот представлява

еднопосочна улица. Той не може да се промени.

— На тези снимки — казах и отново погледнах към тях — съм аз и моят изповедник, когото никога не съм виждал. Сега си доста различен от онзи Джордан Елиот, с когото израснахме.

— Джак, трябва да се скрия за известно време. Дори от теб — каза падрето.

— Разбирам. Ще ми липсваш, Джордан. Не изчезвай за дълго.

— Тази Ледар. Още е красавица, нали? — подхвърли Джордан. — Какво ли не бих дал да прекарам ден-два с нея. Да си поприказваме.

— И това може да стане някой ден.

— Едва ли, Джак — каза Джордан Елиот. — Винаги ще си остана мъртъв за хора като нея.

— Трябва да има давност за всичко това.

— Може би — каза той на излизане. — Но няма давност за убийство.

Наблюдавайки дъщеря си, разбрах, че детството без майка подхранва в душата усещането за нещо неутолено. Лия не можеше да погледне жена, без да започне да преценява дали става за моя съпруга и нейна майка. Тя непрекъснато се надяваше, че един ден ще доведе у дома една специална жена, която ще внесе хармония в объркания ни живот. Когато я запознах с Ледар, безпогрешно улових момента, в който Лия безмълвно избра моята стара приятелка за водач на листата от кандидатки за нашия разбит дом. Лия имаше лошия навик да обиква всяка жена, която се случеше да дойде у дома на вечеря, но Ледар имаше допълнителното обаяние на едно от митическите създания, населяващи приказките от моето детство, които ѝ разказвах на заспиване.

— Не съм и сънувала, че някога ще срещна Ледар Ансли. Кралицата на гимназията в Уотърфорд, председателката на Националния клуб на отличниците и главна мажоретка.

— Откъде знаеш всичко това? — попита Ледар.

— Дневникът на Шайла от гимназията е като Библия за Лия — отвърнах.

Настанихме се в кухнята и аз се заех да готвя вечерята.

— Мама го е редактирала на места — каза Лия. — На теб ти е написала, че никога няма да забрави часовете, прекарани заедно в класа по икономика на мистър Моузли. Бил е петият час. Тогава сте си споделяли безброй тайни. Така пише.

— Блажени години — усмихна се Ледар. — Как ги обичах!

— Отишла си в къщата на остров Сейнт Майкъл заедно с татко — каза Лия. — После си скъсала с него и си си тръгнала с Кейпърс Мидълтън, но сте взели колата на татко.

— О, това не беше най-сполучливият ми ход в този живот — рече Ледар.

— Винаги съм си мислила, че Кейпърс е много приятен — каза Лия. — Той е бил гадже на мама в гимназията, а после ти си се омъжила за него. Сигурно е много красив.

— Като филмова звезда — казах и пуснах печката, за да сваря макароните.

Лия изчезна в стаята си и след малко се появи с дневника на майка си, който бе заприличал на баница от прелистване. Отвори го на снимката с мажоретките.

— Мама е била много хубава, нали? — попита Лия.

— Беше страхотна — каза Ледар. — Ти си наследила очите на майка си, нейната прекрасна коса и усмивка.

— Ти имаше ли си любим марш? — попита Лия. — Татко казва, че не си спомня нито един.

— Искаш да кажеш, че не те е научил бойната песен на гимназията в Уотърфорд? — каза Ледар с престорена изненада. — Това си е чиста проба неспазване на родителските задължения.

— Дори не знаех, че сте имали бойна песен — каза Лия.

— Погледни майка си. Тук, на снимката, най-отгоре — каза Ледар и посочи деветте момичета, накачулени нестабилно едно върз друго. — Щом развалим пирамидата и песента гръмва — това беше знакът.

— Ужасна песен — обадох се аз. — Няма нищо по-тъпо от боен марш от Американския юг.

— Стига, Джек. Теб никой не те пита — каза Ледар. — Изправи се до мен, Лия. Вдигни ръцете си, ето така. В този момент всички от трибуните скачат на крака. Сега се завърташ три пъти и заставаши с лице към знамето на Уотърфордската гимназия.

— Ледар се завъртя, Лия след нея — доста трмаво.

— Сега вдигаме помпоните във въздуха и ги размахваме в такт, докато духовата музика свири нашата бойна песен. Хайде, скъпа, високо помпоните!

И двете стояха в средата на кухнята и размахваха въображаемите помпони, а аз прекарвах прясно тесто за спагети през машината, докато добие светлия оттенък на ленено платно, след това го нарязвах на дълги лентички и двамата с Ледар запяхме песента — част от миналото, което толкова исках да забравя.

Напред, напред, Делфини смели.

На крак за родния ни град!

Така че всеки да трепери —

За чуждия отбор сме ад.

Напред, напред, Делфини смели.
В двубоя влезте със сърце,
а после ще ви пеем трели
и ще ви носим на ръце.

— И все пак това е най-ужасната песен на света — казах.

— Баща ти винаги е страдал от липса на локален патриотизъм — поясни Ледар на Лия. — Но затова пък майка ти беше патриотка за двама.

— Въпреки това — казах аз, като отворих бутилка бароло и оставих виното да подиша малко — поради непримиримата си честност аз се откроявах сред моите разглезени и лекомислени съученици.

— Ти беше ли на погребението на мама? — най-неочаквано попита Лия.

— Разбира се. То беше най-тъжното нещо, което съм виждала — отвърна Ледар.

— Всички много са обичали мама, нали?

— Обожавахме я.

— Спагетите са готови — казах. — Сега ще си направим царска вечеря.

— Когато татко иска да смени темата на разговор, винаги казва, че спагетите са готови.

Коприненият аромат на червеното вино се сля с издигащата се над тенджерата съблазън с мирис на неизменните домати и чесън, подправени със засмяната свежест на босилека. Целунах двете жени и напълних чашите с вино, за да вдигнем тост за собственото си здраве.

— Татко, нека да опитам виното — помоли се Лия.

— Само една глътчица. Италианските власти стават страшно подозрителни, когато малки деца умират от цироза на черния дроб.

— Ужасно е! — каза Лия и сбърчи красивото си носле.

Беше тиха нощ и въздухът ухаеше на розмарин. Ледар запали осемте свещи на терасата и аз поднесох десерта. Седяхме под обвитата с жълти рози дървена решетка. Отрязах няколко рози и ги подарих на Лия и Ледар. Ароматът им ми напомни за Южна Каролина и веднага се дръпнах назад.

— О, татко! — извика внезапно Лия и долепи двете си ръце до устата. — Забравих! Имаш телеграма. Антонио я донесе на Мария и преди да си тръгне, тя ми каза да ти я дам.

— Радвам се, че си забравила. Нищо добро не мога да очаквам от една телеграма. Каквото и да пише вътре, ще ни развали вечерята и ще ни причини лошо храносмилане. Не виждам защо трябва да спра да се храня и да чета нещо, което може да означава само неприятности.

— Джак! — каза Ледар. — Може да е спешно.

Лия вече бе рипнала от стола си и препускаше през съседната стая. Чухме я как се втурна към спалнята си и после на бегом обратно.

— Ето — каза Лия и постави телеграмата пред мен. — Бърза.

Докато разглеждах жълтия плик с матово прозорче, ме обзе странно предчувствие. Ароматът на жълтите рози отново нахлу в ноздрите ми.

— Ще я отворя, след като свършим.

— Как можеш да ядеш, като знаеш, че вътре има нещо важно? — попита Ледар.

— Представи си, че някой ти завещава един милион долара — каза Лия.

— Съкровище, твърде много телевизия гледаш.

— Това не е телевизионно шоу, Джак — каза Ледар. — Това е самата действителност, истинска телеграма. Прочети я!

Отворих плика внимателно. Телеграмата гласеше: „Връщай се у дома. Мама умира от рак. Дюпре.“

Станах, отидох до перилата на терасата и се загледах в черната лента на реката, после в светлините на хълма над Трастевере. Ледар взе телеграмата, прочете я и ахна.

След това неочаквано и за самия мен се изсмях — идиотско хихикане, което не можех да потисна. Освободих се от всички задръжки, увиснали като гроздове по буквите на тази телеграма, сякаш бяха самият забранен плод. Запривих се от смях. Смях, пълен с болка и безсилие.

— Джак — обади се Ледар. — Моля те, кажи ми какво има, за да се посмея и аз. Разбира се, човек може да реагира по всевъзможни начини на подобна телеграма, но смехът не е един от тях.

— Сигурен съм, че майка ми не е болна — казах. — Тя просто крои нещо. Нещо грандиозно. Луси е страхотен стратег.

— Откъде знаеш, татко? — попита Лия и грабна телеграмата от ръцете на Ледар. Прочете я, разплака се и се сгуши в Ледар. Телеграмата отвори стара семейна рана, която отдавна бях забравил. Не знаех откъде да започна, за да обясня на Ледар и на дъщеря си онези случки в моя живот, когато мама ме бе заплашвала със собствената си скоропостижна смърт.

— Това са нейните номера, за да ѝ обърна внимание — казах аз, но никой не ми повярва. — Това е прастара история. Между нас двамата.

— Не е ли по-добре да се обадиш на брат си и да провериш? — подсказа ми Ледар.

— Татко, ако ти ми изпратиш телеграма, че си болен — проплака Лия, — аз веднага ще тръгна.

— Кикот! — възмути се Ледар. — Това е последното нещо, което съм очаквала от теб. Луси може и да не е най-добрата майка, но със сигурност заслужава една-две сълзи.

— Казвам ви, тя не е болна от рак, а още по-малко е тръгнала да умира. Може реакцията ми да ви се струва ужасна, но когато всичко си дойде на мястото, ще видите, че ще изляза прав.

— Защо трябва да се смееш, след като баба умира? Какво ще кажеш, ако аз се разсмея при вестта за твоята смърт? — попита Лия.

Тя отново се разхленчи и Ледар я притисна към себе си.

Загледах се в двете за момент и казах:

— Лия, не съм те подготвил за този момент, защото изобщо не предполагах, че ще се стигне до него. Смятах, че родителите ми ще умрат и ще си бъдат погребани без много шум и най-важното — без някой да ме уведомява за това. Изричното ми желание беше никой никога повече да не ме безпокои за нищо — нито братята ми, нито родителите ми, нито който и да било друг от моето ужасно семейство. Но кой ме слуша!

— Татко, това е и мое семейство.

— Само в абстрактен смисъл. Ти дори не си ги виждала от години и нищо не знаеш за тях. Майка ми не е тръгнала да умира, помнете ми думите. Тя просто театралничи. Пак е измислила някаква сензация.

— Защо, Джак? Ракът не е ли достатъчна сензация? — попита Ледар, като продължаваше да гали дългата коса на Лия.

— Тя твърди, че има рак. Ако майка ми каже, че навън времето е хубаво, аз бих ѝ повярвал, само ако преди това е минала през детектора на лъжата или пък ако ми представи нотариално заверено удостоверение от дежурния синоптик. Виж какво, тя цял живот ни е натяквала, че умира от рак. Това е стар неин номер. Тя просто смята, че ракът е нещо, с което би могла да събуди съчувствие у собствените си безчувствени и неблагодарни деца.

— И никой ли няма да си помръдне пръста, ако тя наистина умира? — попита смаяна Ледар.

— Ти не слушаш какво ти говоря. Тя ни извъртя абсолютно същия номер преди петнайсет години. Това представление вече съм го гледал. Не само аз, но и братята ми. И ще ти го докажа. Ела с мен в хола и ще се обади на онзи натрапник Дюпре. Лия, ти ще слушаш по другия телефон. А ти, Ледар, ще можеш да се намесиш от моя в добродушните ни семейни закачки. Фамилията Маккол е известна в цял Уотърфорд с веселяшката си дандания, с изключителния потенциал на своята духовитост, с острия като рапира ум, с...

— Какво означава „дандания“? — попита Лия.

— Какво означава дандания ли? — повторих аз. — Италия, изглежда, ти се отразява зле. Губиш връзка с естествения колорит на родния си език.

Лия се просна на леглото ми до телефона, а аз отидох до другия апарат и завъртях номера на брат ми, с когото ме разделяха шест часови зони. Той живееше в хубава къща до Колумбийския университет.

Щом телефонът иззвъня, попитах Лия:

— Там ли си, съкровище?

— На леглото ти, татко. Не искам да изпусна нито една дума.

— Казвал ли съм ти, че ти си най-великолепното създание, което някога е живяло на планетата Земя?

— Само стотина пъти. Но ти си предубеден, защото си ми баща.

— Ало? — обади се Дюпре Маккол в този миг с произношение и интонация, които бих разпознал и след стогодишно отсъствие от Южна Каролина.

— Дюпре, това съм аз, Джак. Джак Маккол. Твоят брат.

Последва дълго мълчание.

— Съжалявам, но аз нямам брат на име Джак. Името ми е познато и съм чувал легенди за съществуването на това момче, но, съжалявам, приятелче, не мога да ти помогна. Доколкото ми е известно, в нашето семейство няма брат на име Джак.

— Много смешно, Дюпре. Мога да преглътна някоя и друга добродушна шега по повод на моето изчезване от семейния кръг, но не прекалявай.

— О, нима така ти прозвуча — като добродушна шега? Тогава извинявай, скапано копеле такова! Бесен съм и да знаеш, че щом задникът ти цъфне тук, ще го съдери от бой.

— Лия, кажи „здравей“ на чичо Дюпре — обадох се аз.

— Здравей, чичо Дюпре. Аз съм твоята племенница, Лия. С голямо нетърпение очаквам да се видим.

— Лия, мила — каза Дюпре доста смутено. — Не обръщай внимание на това, което току-що казах на баща ти. Просто се шегувахме с този разхайтен негодник. Как си, скъпа?

— Добре съм, чичо Дюпре. Скоро ще стана на девет години.

— Моят син също е на девет години. Казва се Приольо.

— Какво хубаво име. Не го бях чувала преди.

— Навремето се ожених за момиче от Чарлстън. Те кръщават децата си с фамилни имена. Странен обичай, разпитай твоя старец, той ще ти разкаже.

— Дюпре, получих телеграмата ти. Затова се обаждам.

— Скъпа, може ли да си поговорим на две уши с татко ти? — попита Дюпре. — Знам защо те е курдисал на телефона, но той после ще ти каже всичко, за което сме си говорили. Искам да сме само двамата, да си кажем някои неща като брат на брата. Съгласна ли си, Лия?

— Разбира се, чичо Дюпре. Татко, може ли?

— Да, съкровище. После ще ти разкажа всичко, нищо няма да скрия.

— Ей, Лия — провикна се Дюпре. — Тук всички много те обичат. Не се познаваме добре, но с нетърпение те очакваме.

Лия затвори телефона.

— Дюпре, телеграмата.

— Доколкото те познавам, обаждаш се да провериш дали не е номер.

— Бързо загряваш. Избухнах в смях, когато я прочетох. Дъщеря ми и Ледар Ансли, която е тук, в Рим, окачествиха поведението ми като недопустимо.

— Всеки един от братята е избухнал в смях при новината.

— И другите ми братя са се превивали от смях — обърнах се аз към Ледар, която стоеше и ме наблюдаваше. Лия беше седнала до нея на канапето. Заприличаха ми на съдебни заседатели.

— Виж, Джак, знам, че не вярваш — каза Дюпре. — Чудиш се дали не те лъжа за състоянието на мама. Нека да се разберем, тигре, мислиш ли, че ще тръгна да събирам четирима кретени като вас само за да си направя майтап?

— Не, не вярвам да си чак такъв почитател на майтапа — признах. — Тогава от какъв рак страда?

— На този въпрос няма да ти отговоря — каза Дюпре. — Имам право, нали?

— Да не би да искаш да ми кажеш... — започнах аз, досещайки се какво следва.

— Познай — каза Дюпре. — Ти си първият, на когото давам тази възможност. Ако се замислиш, Бог има странно чувство за справедливост. Мама страда от левкемия.

Изревах и пак избухнах в смях, докато Лия и Ледар се спогледаха с нескриван ужас в очите.

— Това нова лъжа ли е? — попитах, след като ми мина пристъпът.

— Самата истина е — отвърна Дюпре. — Това е болестта, която ще довърши нашата майка. — Искаше да каже още нещо, но се спря и тогава усетих как тонът му се промени. — Джак, тя е в кома. Може и да не излезе от нея. Искане да дойдеш — продължи Дюпре. — Още преди това ме бе помолила да ти се обадя. Тогава й отговорих, че си имам достатъчно проблеми, за да се занимавам с лайно като теб.

— Какъв е този звук? — попитах.

— Какъв звук?

— Дюпре, плачеш ли?

— Малко. И какво от това?

— Никога не съм те чувал да плачеш.

— Ще трябва да свикнеш с тази мисъл, приятел. Мама умира. Можеш да се кикотиш колкото си щеш, но аз бях при нея и я видях със

собствените си очи. Тя е зле, Джак, и не мисля, че ѝ остава много време.

Погледнах часовника си и започнах да премислям самолетните разписания и какви резервации мога да направя утре, когато бюрото на „Алitalia“ отвори.

— Утре вечер ще бъда в Савана. Ще ме вземеш ли от летището?

— Далас настоява той да те вземе. Вече се обадох на родителите на Шайла и им казах, че пристигаш.

— Защо, по дяволите, си направил това?

— Защото според документите, които си подписал, бабата и дядото на Лия имат право да я виждат.

— Не, в Италия нямат.

— Това вече се разбра. Сега те искат мирни преговори. Според мен идеята не е лоша.

— А казаха ли ти, че Марта беше тук?

— Тя сама ми се обади, преди да тръгне.

— Така ли? Тогава благодаря ти, че ме предупреди.

— Джак, та ти не си говорил с мен от години.

— Ще ти се обадя утре, за да ти кажа точно кога пристигам.

— Ще доведеш ли и Лия?

— Не този път. Доскоро, Дюпре.

Затворих телефона, отидох до прозореца и се загледах в строгата красота на нашия площад.

— Лия, трябва да замина за Южна Каролина — казах. — Ще остана само няколко дни. Ако мама умре, ще дойдеш за погребението. Ако не умре, ще отидем следващото лято. Време е да се сближиш със семейство Франкенщайн.

— Значи не си бил прав да се смееш, нали, татко? — попита Лия.

— Изглежда не.

— Мъчно ли ти е за своята майка?

Погледнах я и сърцето ми се сви, както винаги ми се свиваше за това дете, дало смисъл на живота ми.

— Винаги ми е било мъчно за моята майка — казах. — Но сега ще трябва да се обадя на Мария да си събере нещата, защото от утре ще спи тук.

— Ти също върви да си събереш нещата — нареди ми Ледар. — А ние с Лия ще си поговорим.

Така наруших тържествената клетва, която бях дал, след като Шайла се хвърли от моста в Чарлстън. Връщах се у дома.

ВТОРА ЧАСТ

Това, че нямаше дъщеря, беше най-голямото нещастие в живота на моята майка. Беше родила и отгледала цял отбор момчета, така че нивото на шума в къщата беше винаги над поносимото, а стаите — сгорещени от тестостерон, от енергията на нагона, от сбивания и необуздани инстинкти. Цял живот беше попълвала колекцията си с нови кукли, за да я остави един ден на дъщерята, която така и не роди. Луси Маккол винаги е била крехка като стъкло и затова всички недоумяваха как така даде живот на такова грубиянско племе от грамадни и буйни момчета. Моята майка носеше у себе си болка, която, сигурен съм, една дъщеря щеше до голяма степен да уталожил. Животът ѝ бе обсебен от вечно разпалените страсти на момчета и синове. Нямаше човек, за когото думата „мъжкар“ да важи повече, отколкото за братята Маккол.

Зърнах брат ми Далас, преди той да ме види. Беше третият по ред син и единственият, който пое по стъпките на баща ми в адвокатската професия. Далас отдавна се бе научил умело да потиска буйната си натура и да държи под похлупак тъмната си половина.

Здрависахме се и си разменихме по няколко любезности със сдържан тон.

— На тръгване не се сбогува с никого от нас — каза Далас, докато отивахме към лентата за багажа.

— Бързах — отвърнах аз, раздрусих му ръката и отсякох — „Довиждане, Далас“.

— С тази палячовщина само ще влошиш още повече нещата — рече Далас. — Имаме много въпроси към теб, Джак.

— Нямам никакво намерение да ви отговарям, Далас.

— Не можеш ей така да се върнеш в живота на едно семейство след петгодишно отсъствие и да влезнеш в него, сякаш нищо не се е случило...

— Разбира се, че мога. Аз съм свободен човек и американец, роден съм в демократично общество и в целия свят няма закон, който може да ме задължи да си общувам с моето ексцентрично семейство.

— С изключение на законите за благоприличие — каза Далас, докато изчакахме багажа. — Трябваше да доведеш Лия. Искаме да се

сближим с нея. Тя трябва да познава и другите членове на собственото си семейство.

— Лия не знае какво означава думата „семейство“ — казах. — Признавам, че в крайна сметка това може да я разцентрира. Но има и вероятност да я направи най-здравомислещото човешко същество на земята.

— Звучи ми като експеримент, като епруветъчно бебе — подхвърли Далас.

— Ти какво предпочиташ: да те отглеждат в епруетка или да те отглеждат мама и татко, както се случи с нас?

— Подвеждащ въпрос, ваша светлост — обърна се Далас към въображаемия съдия.

— Ти как възпитаваши синовете си, Далас? — попитах.

— Ами казвам им, че единственото нещо, за което трябва да внимават на този свят е... всичко. Да се крият от всекиго. Да си пазят главата, да си покриват задника и да не забравят, че у себе си винаги трябва да имат фенер и сух кибрит.

— Типичен Маккол! — изсмях се аз. — Отглеждаш ги така, че да станат типични Макколчета.

— Точно обратното, възпитавам ги така, че да се предпазват от типичните Макколчета — каза Далас. — Още не си ме попитал как е мама.

— Как е мама? — попитах.

— Днес е по-зле.

— В коя болница е?

— Държеше да остане в болницата в Уотърфорд.

— Не сте я закарали в Чарлстън или Савана? Настанили сте я в мизерната уотърфордска болница? По-добре да бяхте опрели дулото в слепоочието и да й пръснете черепа. Далас, доколкото знам, тя страда от левкемия! Човек отива в уотърфордската болница, когато е препил, настинал или има мазол, но за нищо по-сериозно. Ти би ли постъпил в проклетата местна болница, ако имаше левкемия?

— По дяволите, не! — призна си той. — Но мама сама настоя да остане в Уотърфорд. Сега имаме много нови постъпления. Дори собствен хирург.

— Значи с нея е свършено — заключих аз. — Ще умре от собствената си глупост. Сериозните болести се нуждаят от сериозни

лекари, а сериозните лекари отиват да работят в сериозни градове, за да печелят сериозни пари. Само мухльовци постъпват в мухлясала болница като нашата, също както лайната отиват в клоаката, защото там им е мястото. Ето го и моят багаж.

— Смяташ ли, че е редно да търпя възраженията ти срещу лечението на мама, след като за цели пет години веднъж не попита как е? — каза той. — Обаждането на Дюпре не беше съгласувано, а още по-малко приветствано от всички.

— Хич да не ми се беше обаждал! — изсъсках през зъби, вдигнах чантата си от транспортната лента и се влях в тълпата към изхода.

— Сигурно ни смяташ за старомодни — каза той, — но ние принадлежим към онази философска школа, според която, когато майката изрично пожелае да види сина си, ние му пращаме телеграма.

— Трябваше да го направите след смъртта ѝ.

— Мама се е променила през последните пет години. Жалко, че те нямаше сам да се увериш. Новият ѝ съпруг е много мил с нея.

— И с него ли трябва да се видя? — попитах. Мисълта за допълнително емоционално натоварване ми се струваше непоносима. Сякаш не ми стигаше срещата с роднините. Съвсем бях забравил, че ще ми се наложи да се изправя лице в лице с втория си баща за пръв път.

— Та аз не съм опознал още първия си баща — възнегодувах. — Не виждам защо трябва да си губя времето и да влизам в отношения с човек, който е извършил едно-единствено престъпление.

— Какво престъпление е извършил клетият Джим Питс?

— Сключил е брак с жената, която опропасти живота ми и напълно ме лиши от възможността да намеря щастие приживе.

Далас се изсмя.

— Ха, когато е отглеждала теб, Джак, тя е била новобранец. Още заек. Само изтърсащите усетиха истинския размах на злия ѝ гений.

— Вярно бе, какъв късмет съм извадил — рекох. — Странно създание е мама. Откакто се помня, винаги ме е вбесявала и въпреки това я обожавам. Само мисълта, че може да страда или да има неприятности, ме съсипва.

— Тя е жив парадокс — каза Далас. — Всъщност последното нещо, което човек очаква от майка си.

— Далас, как върви адвокатската ти практика?

— Имам толкова много клиенти, че трябва да им раздавам номерца в чакалнята — каза той. — Наел съм и въоръжена охрана да озаптява тълпите.

— Значи да си съдружник с татко не се оказа чак толкова добра идея — изсмях се аз.

— В малките градчета хората държат адвоката, който ще им пише завещанието или ще им защитава собствеността, да бъде трезвен — каза Далас. — А миналата седмица така се беше отрязал, че по време на свидетелски показания изпадна в несвяст.

— Нали ми беше казал, че вече не пие? — прекъснах го аз.

— Черният му дроб сигурно е заприличал на дестилационна фабрика — продължи Далас. — С една дума, това не помага на работата ни.

— Още ли ме обожаваш като герой, Далас, още ли ме смяташ за бог? — попитах. — Както ме смяташе, когато беше малък.

— Джак, винаги си ми липсвал. Знаеш, че трудно се сприятелявам. Братя сме и нямаме избор. Гледам сериозно на семейството, защото то е всичко, което имам.

— Далас, аз трябваше да излекувам раните си — казах. — Не постъпих много любезно, но навремето това ми се струваше единствената възможност. Смятах, че трябва да се махна, да отида в Рим.

— Можеш да правиш каквото си искаш — каза той. — Няма проблеми. Но защо бяха тези строги условия: никакви посещения, никакви писма?

— Когато се магнах — казах аз, — исках да изчезна от собствения си живот. Познато ли ти е това чувство?

— Не — отвърна той. — Никак.

— Ние сме различни.

— Харесвам хора като себе си повече, отколкото хора като теб — каза Далас.

— Аз също — отвърнах и двамата се разсмяхме. Въпреки че бяхме семейство от наранени души, минали през много житейски изпитания, все още успяхме да намерим утеха в лечителните свойства на смеха. Този мрачен хумор ни бе запазил както от лицемерната набожност, така и от сляпото отчаяние.

— Как са скъпата ти жена и семейство? — попитах.

— Добре. Благодаря ти, че се интересуваш — отвърна.

— Не се безпокой. Няма да се обърна към нея с „мис Скарлет“, като я видя.

— Много мило — рече Далас.

— Събра ли смелост да й кажеш, че още Линкълн е освободил негрите от робство?

— Виж какво, въобще не ми пука, че мразиш жена ми.

— Аз не мразя жена ти, Далас — отвърнах, доволен от отбранителната му позиция. — Нищо, че се носи като португалска гемия... или медуза в морето. Просто нямам доверие на жени, които плуват във въздуха с блуждаещ поглед.

— Така ти се струва, защото има хубава стойка. Двамата сме много щастливи.

— Щом чуя някой мъж да заявява с патетичен глас, че е много щастлив със съпругата си, без някой да го е питал, веднага ми замирихва на съдебни зали, любовници и среднощни полети до Доминиканската република за спешен развод. Щастливите съпрузи, Далас, никога не споменават този факт. Те просто си живеят на седмото небе и често се усмихват.

— Откога у теб това положително отношение към нещата, Джак? — каза той. — Дълго време ти липсваше.

— Няма нищо по-кретенско от положителното отношение — отвърнах. — То е прекалено американско!

— Радвам се, че отново си тук, Джак — каза Далас и поклати глава. Запали мотора и майсторски излезе от тясното място, където беше паркирал. — Сякаш беше вчера, когато те смятах за най-чудесното момче на света.

— Времето лети.

— Радвам се, че се върна, Джак. дано мама не свърши, преди да стигнем болницата.

Реших да зачекна една по-безопасна тема.

— Къде ще отседна?

— Може да останеш при нас, ако така предпочиташ, но татко настоява да идеш при него. Каза, че можеш да се настаниш в старата си стая.

— Супер! Само за това съм си мечтал — изсъсках през зъби.

— Джак, той се чувства ужасно самотен. Сам ще се увериш. Трудно е да мразиш човек, който е толкова безпомощен и гледа единствено как да ти се докара.

— Напротив, много е лесно.

— Не ти ли писва понякога да се правиш на всезнайко?

— Не! — озъбих се аз. — А на теб не ти ли писва да задаваш глупави въпроси?

— Няма ли да простиш никога на мама и татко за това, че са такива, каквито са? — попита Далас и се вторачи в тъмната лента на шосето, което водеше от Гардън Сити до малкия мост над река Савана.

— Не, това е единственото нещо, което не мога да им простя.

— Добре, великане — отвърна той мрачно. — Едната половина от твоите проблеми със света е на път да бъде разрешена.

— Внимавай в пътя, адвокате — отвърнах, — навлизаме в родния щат.

Тъй като Савана служи за граница между два щата, всички други реки бледнеят по важност пред нея. Едно крайпътно табло ни уведомяваше, че се разделяме с Джорджия, а друго ни посрещаше с „Добре дошли“ в щата, където всички деца на семейство Маккол бяха родени, отгледани и белязани с обичаите и диалектите на родния си край.

Но сред членовете на моето семейство се вие и друга река, опасва лагуните на духа и ни обрича на загадъчна, споена със силата на кръвта връзка. Хората около нас винаги са смятали съвсем погрешно, че сме по-близки, отколкото действително сме. Приличаме си един на друг като евтини недодялани копия, но всъщност за повечето неща сме на различни мнения.

Далас винаги се е чувствал добре в южняшката си кожа и никога не се е стремил да бъде нещо по-различно. Всичко, от което е черпил увереност и уравновесеност, се намирало в радиус от сто мили от родната му къща. Носеше се важно-важно и притежаваше сериозност, която отсъства у нас, останалите. От всичките ми братя Далас избра най-утъпкания път, по който бариерите бяха отдавна демонтирани. Сред идолите на неговия живот бяха мъжете, които ставаха църковни водачи в Уотърфорд, членовете на Градския съвет или онези, които оглавяваха кампанията за спонсориране на инициативата „Общ път“. Хората му вярваха, защото старателно избягва крайностите. В нашето

сприхаво, необуздано и разкъсвано от дразги семейство, където кръсците минаваха за повишен тон, а виковете — за разгорещен спор, той винаги е представлявал гласът на разума.

Протегнах ръка и сграбчих врата на брат си. Мускулите му бяха напрегнати и той премигна от болка. Въпреки че Далас бе известен с уменията си на помирител и посредник при деликатни мисии, аз знаех, че това е само поза, която бе усвоил по време на адвокатската си практика. Беше си извоювал репутация на трезвомислещ и практичен човек, но тя му бе коствала скъпо и прескъпо. Беше платил за нея с купища хапчета против киселини в стомаха. Спокойствието, което излъчваше, бе постигнато с тебеширено бялата помощ на успокоителните лекарства. Въпреки че Далас бе проправил професионалния си път чрез измами и притворство, придобивайки фалшива самоувереност и присъствие на духа, той добре знаеше, че мен не може да заблуди с тези номера. Много му се искаше да минава за хладнокръвна глава, но до сърцето му се стигаше само по нагорещена от страсти пътека.

Вдишах въздуха на блатата. Всяка миля ни отдалечаваше от индустриалните изпарения, пречистени от яркото слънце на Савана.

Окъпа ме чист, мек като коприна въздух и с всяка измината миля аз усещах все по-осезателно миризмата на моите момчешки години. Затворих очи и тя изплува пред мен като бавен, откраднат сън; отпуснах се и оставих химията на времето да ми върне онези отдавна прогонени призрачни ухания от моето юношество. Цялото ми тяло се наведе напред в трепетно очакване, когато прекосяхахме покрития с пинии пустеещ остров Гарбейд и аз зърнах дългия снажен мост над река Брод Плъм. Някак от само себе си духът ми се отпусна, сякаш потъна в дълбок шезлонг край плувен басейн. И тъй като дори красотата има своите граници, аз завинаги ще остана пленник на тези благоуханни сладни ширини на планетата, обточени с палми и зелени мочурища, които ведно с течащите реки се спускат на север и на юг към малките крайбрежни острови на архипелага, преди величествената гледка на Атлантическия океан да спре дъха ти. Тези мочурливи низини са ме белязали завинаги — като главата на древен крал, отпечатана върху медна монета. За мен целият свят дъхтеше на флотилия скаридовци, прииждащи с кипналия от змиорки прилив.

— Липсваше ли ти тази миризма? — попита Далас. — Можеш да прекараш и хиляда години в Рим, но аз се обзалагам, че миризмата на тези подгизнали от прилива низини винаги ще ти липсва.

— Рим също си има своите миризми.

— Нима старата тръпка вече я няма? — попита Далас. — Нима можеш да живееш със заместители?

— Не, аз просто живея в друга част на света — казах. — Не може ли?

— И ще възпиташ Лия като италианка, така ли?

— Да. Точно така.

— По-добре изпрати момичето тук. За седмица-две ще я направим южнячка. Нека си знае корените.

— Далас, като започнеш да се правиш на южняк, направо ми прилява — казах му.

— Аз съм южняк до мозъка на костите си — рече Далас и ме погледна. — За разлика от теб не навеждам глава, когато казвам тази дума на глас.

— Знаеш за какво говоря — казах аз и побързах да сменя темата. — Как изглежда мама?

— Като прегазена от кола — процеди той през зъби.

— Как го приемат останалите?

— Страхотно — каза Далас саркастично. — Мама умира от рак. Какво по-хубаво от това?

Болницата беше красиво разположена на брега на река Уотърфорд, но щом влязохме вътре, ни лъхна миризма на антисептик, типична за всички здравни заведения в Америка. Стените на коридорите бяха покрити с рисунки на деца, старци и лунатици, отличили се с художествения си усет в терапевтичните часове по работа с пастели и маслени бои. През последните двацет и четири часа бях положил гигантски усилия да мисля за всичко друго, но не и за състоянието на мама. За мен миналото представляваше страна, в която гледах да пътувам колкото е възможно по-рядко. Щом пристигнахме в чакалнята, където членовете на моето грубо и недодялано семейство се бяха събрали на безмълвно бдение, почувствах се, сякаш пристъпвам в осеяно с мини поле.

— Здравейте — казах аз, опитвайки се да не гледам никого в очите. — Отдавна не сме се виждали.

— Аз съм Джим Питс — обади се непознат за мен мъжки глас. — Съпругът на твоята майка. Сега се срещаме за пръв път, нали?

Здрависах се с втория си баща и в същия миг ми се зави свят, като че се намирах на друга планета с толкова плътна и тежка атмосфера, че пойните птички не можеха нито да пеят, нито да летят.

— Приятно ми е, доктор Питс — казах. — Поздравявам ви. Разбирате от жени.

— Майка ти ще бъде много доволна, като научи че си пристигнал — каза докторът.

— Как е тя? — попитах.

Доктор Питс изглеждаше объркан, после уплашен и тогава забелязах, че този висок белокоос непознат с баритонов глас е готов да се разплаче всеки миг. Когато се опита да каже нещо, но от устата му не излезе звук, той ми даде най-точната и ужасяваща информация за състоянието на моята майка. На външен вид докторът представляваше едно смекчено и доста по-уравновесено копие на собствения ми баща, но когато по-късно споделих това мое впечатление с братята си, никой не се съгласи с мен. Преди две години, когато мастилото върху бракоразводното удостоверение на моите родители още не беше изсъхнало, докторът и майка ми бяха избягали досущ като гимназисти. Братята ми поддържаха подчертано хладни отношения с доктора и продължаваха да гледат на него като на навлек в средите на нашето семейство. Той приличаше на човек, който цени постоянството и сигурността, винаги готов да ти цитира, че е по-добре да имаш „една птичка в ръката, отколкото две в храста“.

— Другите момчета ме наричат „докторе“ — каза той. — Моля те, викай ми Джим.

С изключение на най-малкия ми брат Джон Хардин, останалите „момчета“ бяха до един над трийсет години.

— Добре, Джим — отвърнах му.

— Това лице ми е познато отнякъде — каза на висок глас брат ми Тий, — но не го свързвам с никакво име.

— Ти, страннико, от тия места ли си? — попита Дюпре и намигна на Далас.

На всички им теглих по една майна, само че на италиански, и Далас се разсмя. Дюпре пръв стана от стола си и ме прегърна. Той е единственият човек в света, който може да те прегърне и в същото

време да те държи на разстояние. Като истински изгърсак, имаше вродена дарба да води деликатни разговори — от ония, дето събират разделени семейства или пък завинаги ги разпръскват на безброй несъбираеми частици.

— Радвам се да те видя, Джак — каза Дюпре. — Има ли някакъв шанс да видим и Лия?

— Шансове всякакви — отговорих уклончиво, върнах му прегръдката и веднага след това попаднах в дълбоките мечешки обятия на брат ми Тий — предпоследния от нас петимата. Емоциите на Тий бяха винаги отчетливо изписани на лицето му и често преливаха извън коритото на едрото му тяло. Мама смяташе, че той представлява най-лигавият вариант на типичния макколски мъжкар и, разбира се, най-доброто рамо, на което можеш да си поплачеш. Но от всички братя Тий най-много мразеше мама. Той единствен си позволяваше да подхвърля на глас, че тя трябва да отговаря за своята престъпна некомпетентност и липса на грижовност... И именно поради това сега най-много се измъчваше от нейната кома.

— Стегни се, Джак — каза ми Тий. — Мама изглежда ужасно. Не знам какво ти е казал Далас, но положението е по-лошо, отколкото можеш да си представиш.

— Скоро сам ще се увери в това — рече Далас.

— Мислех си, че се преструва — каза Тий. — Нали знаеш, че когато мама иска да стане нейното, тя като нищо може да разиграе една кома. Колко му е! Дори взех да си блъскам главата какво толкова може да иска. Ето, докторът ѝ купи кадилак, значи, викам си, няма да е кола. Купи ѝ и един тежък пръстен, дето, ако го сложиш на горила, няма да може ръката си да повдигне. Значи, викам си, не е и диамантен пръстен. Но нали знаеш как тя умее да те изработи — планово и отдалеч? Така че сто на сто крои нещо. Нали така?

— Не ми е приятно да слушам тези намеци по адрес на моята съпруга — обади се доктор Питс.

— Успокой се, докторе — каза Дюпре. — Тий просто си разсъждава на глас.

— Хей, докторе, имай ми вяра — провикна се Тий. — Ти не познаваш кучката. Ти си новобранец в тая война. Аз не казвам нещо лошо по неин адрес. Напротив, възхищавам ѝ се. И защо да не ѝ се

възхищавам — само защото опропасти целия ми живот ли? Няма такова нещо!

— Докторе, би ли ми направил една услуга. Драсни рецепта за някакво успокоително, ама за животни — каза Дюпре. — Защото Тий вече трябва да си ляга.

— Майка ви е най-прекрасната жена на света. Колко жалко, че синовете ѝ не могат да оценят това — каза доктор Питс, стана и напусна чакалнята.

Щом излезе, аз се обадох:

— Човек да не ви остави за малко, всичко оплесквате. Мислех, че по-добре съм ви възпитал.

— Вината не е наша. Доктор Питс просто не може да се приспособи. Липсва му чувство за хумор, ирония, сарказъм, вероломство, жестокост — въобще всичко, с помощта на което човек оцелява в това семейство — каза Далас и поклати глава.

— Въобразява си, че мама е самото съвършенство — каза Дюпре. — В това, разбира се, няма нищо лошо, нали един съпруг трябва да мисли точно така.

— Дюпре не се е променил — заключи Тий. — Продължава да бъде най-големият лицемер в света.

— Джак, върви да видиш мама — каза Далас. — Пригответи се за най-големия удар в живота си.

Тръгнах по коридора с Далас и влязохме в интензивното отделение. Една сестра с маска от марля ни заведе до леглото на мама и с пръстите на лявата си ръка ни даде знак, че имаме на разположение само пет минути. В леглото лежеше жена, която по нищо не приличаше на моята майка. Табелката над главата ѝ обаче гласеше: „Луси Питс“. Сърцето ми заби радостно, защото реших, че е станала ужасна грешка. Не можех да повярвам, че това немощно същество има нещо общо с красивата майка, която бе родила пет момчета и все още влизаше в сватбената си рокля. Тялото ѝ бе хилаво и болнаво, покрито със синини.

Докоснах лицето ѝ — пламтеше. Косата ѝ беше влажна и разрошена. Наведох се да я целуна, а собствените ми сълзи закапаха по лицето ѝ.

— Господи, Далас — промълвих. — Тя не се преструва. Кой си е мислил някога, че мама е смъртна.

— Внимавай. Докторът ни каза, че понякога, макар и в кома, те чуват.

— Така ли? — избърсах сълзите си. Отново се наведох над нея и казах: — Твоят син Джак винаги те е обичал най-много. Другите ти синове те мразеха и ти се подиграваха зад гърба. Единствен Джак остана твой верен почитател и горещ поклонник. Джак, Джак, Джак. Само това име трябва да запомниш с любов и обожание, когато се събудиш от комата.

Взех ръката на мама, внимателно я притиснах към бузата си и казах:

— Не знам защо, но очаквам всеки миг да отвори очи, да се разсмее и да ми извика: „Хвана ли се на въдицата, глупако!“

— Този път това няма да стане — рече Далас.

— Онзи, за когото се омъжи — казах аз, — не ми изглежда лош човек.

— Той е свестен. По-голям консерватор и от Атила Хунски, но иначе много приличен.

— Тя заслужава приличен съпруг. Винаги е заслужавала.

— Мама смята, че ти я мразиш — каза Далас.

— Имал съм и такива дни.

— Татко, и той смята, че го мразиш.

— И не бърка. Как е с пиенето?

— Напоследък по се ядва — каза Далас. — Когато мама се омъжи за доктор Питс, той не спря да пие цял месец, а щом изтрезня, подгони гимназистките.

— Идвал ли е да види мама?

— Джак, ти, понеже излезе от играта за известно време, не знаеш. След като мама и доктор Питс се върнаха от сватбеното си пътешествие, отишли направо в къщата си на остров Орион и там заварили татко. Разположил се в хола им и ги чака. Пресушил домашното барче на доктора и когато човекът влязъл в собствената си къща, татко насочил ловджийската си пушка право в сърцето му. Планът му бил прост: да убие доктора, да убие мама, а после и себе си.

— И защо никой не ми е казал за това?

— Без двойни игрички, приятел. Ти напусна семейството, значи семейството не е длъжно да те уведомява за всяка пикантна история.

— Току-що ми казваш, че старецът се е опитал да убие мама и нейния съпруг. И такова нещо ли трябва да криете от мен?

— Не, не, дай да се разберем. Доколкото си спомням, един улегнал и вече съвсем пораснал човек бе написал писмо до всички членове на своето семейство... — започна Далас с нескрита ирония.

— Писмото беше грешка.

— Нищо чудно да е било грешка, но то успя да пристигне благополучно до всички получатели от фамилията Маккол, за които бе предназначено. Та в него въпросният човек заявяваше недвусмислено, че повече не желае и да чуе за когото и да било от близките си. Че не желае да общува с никого, който някога го е познавал като дете или възрастен в Уотърфорд. Нито с писма, нито по какъвто и да е друг начин. Че не иска да види никого от родния си град — нито приятели, нито роднини. Защото този велик човек започвал нов живот, съвсем отначало и нямало повече да допусне провали.

— Когато седнах да пиша писмото, си въобразявах, че знам какво правя.

— Така си помислихме и ние — рече Далас. — Съобразихме се с твоите желания и през тези години почти никой не се опита да влезе във връзка с теб.

Коленичих до мама и се опитах да се помоля, но думите на всички молитви ми се струаха неподходящи за случая. Заслушах се в нейното хъркащо дишане и отпуснах глава върху гърдите ѝ. Храброто ѝ сърце туптеше силно и уверено и именно то ми даде надежда.

Ненадейно долових промяна в ритъма на дишането ѝ и, изглежда, това е било регистрирано от някакъв апарат в стаята на сестрите, защото след миг една негърка влетя и много делово се зае да мери пулса на Луси, а после регулира притока от банката за интравенозно хранване.

Пристигна втора сестра и неодобрително погледна часовника си, като учителка, която загражда с червено мастило сбърканата дума.

— Тя ще умре — прошепнах на Далас.

— Ако обаче това не стане през следващите няколко дни, тогава има големи шансове да оцелее.

Наведох се и целунах бузата на мама, взех ръката ѝ и пак я притиснах към лицето си.

— Кажи довиждане, Джак — посъветва ме Далас. — В случай, че те чува.

— Слушай, мамо. Синът ти Джак те обичаше най-много. Другите ти деца те мразеха и зад гърба ти те наричаха с какви ли не имена. Джак винаги е бил най-големият ти почитател и единствен поклонник. Спомняш ли си отвратителния Далас? Той винаги е говорел гадости за теб.

Далас се изсмя и сестрата ни избута навън от интензивното.

В коридора се почувствах съсипан, направо смазан.

— Стаята ти от едно време те чака — каза Далас. — Татко гори от нетърпение.

— И той ли ще е там?

— Да, с изключение на тази вечер — отвърна Далас. — Тази вечер ще преспи в изтрезвителното. Малко да се поизcede. Новината за мама го извади от строя. Странно, Джак, той още я обича и без нея се чувства изоставен.

— Заведи ме у дома — казах. — На мястото на престъплението.

Няма история, дето да е като права линия. Геометрията на човешкия живот е твърде несъвършена и сложна, твърде много разкривена от присмеха на времето и трудния лабиринт на съдбата, за да може правата линия да се вмести в нейните закономерности.

На следващата сутрин семейството отново се събра край Луси, докато болните клетки воюваха в притихналите подстъпи на нейното кръвообращение. Всеки идваше поединично и в различно време. Никой от нас нямаше желание да бъде в тази чакалня. Изпаднала в кома, с всевъзможни апарати за измерване и предупреждение, прикачени към нея, Луси не можеше да чуе дефилиращите край леглото ѝ Макколовци. Нямаше човек, който да обича театъра и представленията повече от моята майка, но това събиране на семейството не съдържаеше нито драматична приумица, нито остроумна шега. Луси бе научила синовете си как да се смеят, но не и как да тъжат. И тъй като няхаме какво друго да правим, ние просто се мотаехме и чакахме, опитвайки се да усвоим повелите и обредите на смъртта. Попадали под натиска на това огромно изпитание, сякаш отново се опознахме. Бяхме стигнали до онзи кръстопът в живота си, който представляваше и равностетка, и закачливо намигане към боговете на мрака.

Въпреки че уж усвоявахме протоколите на смъртта, ние не знаехме кой от тях би бил приложим за нашата майка. Сутринта отидох в седем при нея. Стаята бе притихнала в глухото бучене на апаратите, които следяха всичките ѝ жизненоважни процеси. Сестрите ми казаха, че няма промяна в състоянието ѝ, и скоро след това ме отпратиха в чакалнята, където трябваше да овладеем изкуството стоически и търпеливо да изчаквам всяка вест. Купих си кафе от автомата и то се оказа такъв бълвоч, че само една чашка стигаше да ме накара да седна и да напиша молба до всички страни производителки на кафе да спрат износа си за САЩ, докато американците не се научат да правят сносно кафе.

Втори пристигна брат ми Тий — небръснат и рошав, а дрехите си сякаш бе измъкнал от коша за мръсно бельо. Беше учител на бавноразвиващи се деца в Джорджтаун и когато някой го попиташе

защо е избрал тази професия, той отговаряше: „За човек, израсъл в семейство като моето, това е като освежително питие.“ Тий винаги се оказваше в центъра на всички семейни схватки или пък жертва на неясни дипломатически ходове със съмнителни подбуди.

— Не съм сигурен дали се радвам, че те виждам, или не — каза ми Тий.

— Имаш на разположение цяла седмица, за да решиш — отвърнах му. — След това се връщам в Рим.

— Ами ако мама умре? Не ми отговаряй на този въпрос. Забрави, че съм те питал. И така се чувствам достатъчно виновен. Прочетох, че от всички видове рак само левкемията се влияе от емоционалното състояние на човека. Спомняш ли си, когато ме скъсаха по биология? Ами когато на пет години откраднах онова пакетче шоколадово драже? Всичко това е възбудило нейните емоции. И нищо чудно точно тогава, докато ме е шляпала по дупето, в организма ѝ да се е образувала първата злокачествена клетка.

— Логична мисъл — отбелязах.

— Ти вече се отегчи от мен, нали? — каза Тий.

— Не, Тий. Тревожа се за мама — казах. — На твоето място нямаше да се шматкам, още повече в болница, с този лош дъх. Защо не отидеш на лекар?

— Защото имам подобрение — отвърна Тий. — Между другото, стегни се, великане, Джон Хардин пристига.

— Какво прави той? — попитах.

— Инаги се. Не ще да постъпи в психиатрия — отвърна Тий. — Дюпре отговаря за него и той го държи под око. Мама продължава да твърди, че нищо му няма. Но нали ѝ е изтърсакът. Винаги се е грижела най-много за Джон Хардин.

— А той знае ли, че тя е болна? — попитах.

— Казах му вчера — отвърна Тий. — Но и той се изсмя, особено като чу, че страда от левкемия. Помисли си, че се майтапя. Внимавай с Джон Хардин. Станал е много избухлив. Засяга се от всичко.

— Благодаря за предупреждението — казах и в същия миг зърнах Дюпре и Далас в дъното на коридора.

— Няма промяна, нали? — попита Далас и тежко се отпусна на канапето. — Тий, беше ли вътре да я видиш?

Тий поклати глава.

— Моята сила е в изчакването. Аз винаги стоя отвън. А когато вие се скапете, тогава ще дойде и моят ред. Гибралтарската скала Тий ще ви изправи на крака и пак ще ви засили по пистата на живота. Не, още не съм влизал при нея. Мисълта, че мама умира, ми стига. Предпочитам да стоя настрана от истинската гледка.

— Звучи убедително — отсече Дюпре и тръгна към вратата на реанимацията. — Между другото, Джак, нека те предупредя. Джон Хардин е напуснал къщата си на острова и е тръгнал насам. Татко също трябва да излезе от изтрезвителя всеки момент.

— Като картина на Норман Рокуел — казах.

— Джак, забравих да ти кажа — обади се Далас. — Животът в Уотърфорд продължава да бъде интересен. Шибан, но интересен.

— Като лош филм — добави Тий. — Отвратителен сценарий. Гнусен терен. Слаби актьори. Кофти режисьори. Иначе мелодрама и половина — да се удавиш в сълзи и сопоти.

Джим Питс, нашият втори баща, се появи откъм коридора. Походката му бе като на военен, дори прекалено енергична за човек, който накуцва с десния крак. Вдигна ръка, за да спре Дюпре, който се канеше да влезе в стаята на мама, давайки му знак, че иска първо да говори с нас. Мразех доктор Питс само защото се бе оженил за моята майка, въпреки че когато в Рим получих писмото ѝ с новината, че напуска баща ми, истински се зарадвах. Виждаше се, че никак не се смущава в присъствието на нейните синове. Състоянието на мама ни бе обединило принудително в съюз, който никой от нас не желаше. Той беше умерен благодушен човек, който внимателно обмисляше изреченията си. Когато беше нервен, се появяваше едно леко заекване, причинявайки още по-голямо задръстване в потока от думи.

— Бях при баща ви — започна той, — за да му дам пълен отчет за състоянието на Луси. Въпреки че майка ви не желае да го вижда, самият факт, че тя е в кома, променя нещата. Направих това, защото смятам, че така е редно. Помолих го тази сутрин да дойде да я види.

— Много мило от твоя страна, докторе — казах.

— Дори прекалено мило — обади се Тий. — Такава любезност ме прави ужасно подозрителен. Чуя ли за такова нещо, вдигам гарда.

— Никога не съм имал собствени деца... — започна доктор Питс.

— Нищо не си загубил — рече Далас.

— Искам да кажа, ако мога да направя нещо за вас, момчета... С удоволствие ще се съобразя с вашите желания. Ако ви притеснявам с нещо или ако искате да си говорите насаме, винаги мога да изляза и да изпуша една цигара отвън. Много добре разбирам, че в такъв един момент аз се явявам натрапник във вашите очи.

— Ти ли? — учуди се Тий. — Натрапник? Почакай да ни видиш в компанията на родния ни баща и тогава говори.

— Ние сигурно те притесняваме, докторе — рече Далас. — Но това не е лично отношение към теб. Братята Маккол имат способността да притесняват всекиго.

— Говори само за себе си — каза Тий.

— Ти винаги си бил мил с майка ни и ние оценяваме това, докторе — обади се Дюпре.

— А сега отивам да видя как е моята възлюбена — каза доктор Питс и тръгна към интензивното.

— Готин е — заключи Дюпре.

— Възможно, ако ти харесват тоя тип мъже — отвърна Далас. — На мен ми се струва много тъп. Не е мъж на място. Къде са му топките? Лигльо! Няма живот в него, няма хъс.

— Лично аз предпочитам мама да е омъжена за лигльо без топки — каза Тий.

— След живота с татко повече за хъс да не чувам — казах аз.

— Нито за мъж на място — каза Дюпре. — За мен най-хубавият ден е онзи, в който не се случва нищо особено, когато не изпускам нервите си и не се ядосвам на шефа си. Бих искал температурата винаги да бъде трийсет градуса, небето — ясно и колата ми винаги да пали. Бих искал завинаги да остана на тази възраст, никога да не се разболявам и през цялата година да се играе бейзбол. Мразя изненадите. Обожавам тъпия, обикновен, шаблонен, рутинен, установен ред. Всичко повтарящо се е балсам за душата ми.

— Говориш като наркоман — каза му Далас.

— Говори точно като теб — обади се Тий. — Ти си юрист, изметът на този свят. Искаш на теб да ти е спокойно, ама всичко останало да гърми и трещи. Ако триста души загинат в пламъците на катастрофирал самолет в Атланта, това означава, че същата нощ триста адвокати ще заспят щастливо, защото ще знаят, че ги чака по един тлъст чек.

— С това изхранвам семейството си — ухили му се Далас.

— С човешко страдание изхранваш семейството си — поправи го Тий.

— О, стига празни приказки — сръза го Далас. — Какъв е този прекрасен звук?

— Сирена — отвърна Дюпре. — За Далас сирената е като Моцарт.

— Това е Страшният съд, който идва за татко — каза Далас и никой от нас не видя баща ни, който бе цъфнал в коридора с класическата си, олюляваща се походка.

Когато влезе в чакалнята, веднага разбрахме, че е пил.

— Откъде е намерил пиене толкова рано сутринта? — попита Дюпре. — Сигурно си е заровил бутилки из целия град и като куче си ги разравя, когато му се допие.

— О, ти не знаеш какво щастие е да си негов съдружник — рече Далас. — Веднъж намерих една половинка в книга, специално издълбана за целта. Друга — в казанчето на дамската тоалетна на долния етаж. Трета — във водосточната тръба под прозореца на кантората му. Ако се плащаше за криене на вещи, той щеше да бъде милионер.

Докато татко влизаше в чакалнята, опитах се да го погледна с други очи, не с очите на момчето, което израсна, срамувайки се, че баща му е градският алкохолик. Той все още полагаше усилие да се движи с достойнство и все още притежаваше онази странна красота, с помощта на която някои мъже остаряват, без да губят чара си. Гъстата му коса бе така прошарена, че имаше цвета на потъмняло от времето сребро. Тялото му бе омекнало — отпуснато там, където това става най-често, но веднага се виждаше, че някога е бил снажен мъж. Искях да чуя гласа му — онзи чудесен баритон, който придаваше тежест на всяка произнесена от него дума. Кръвясалите му очи ни фиксираха. Гледаше втренчено, сякаш очакваше някой да го представи на компанията от непознати. Неговият отдавна усъвършенстван номер в живота беше да създава трудности.

— Сигурно си мислиш, че съм поръчал военна музика за твоето тържествено връщане у дома — каза баща ми, съдията Джонсън Хагъд Маккол.

— Аз също се радвам да те видя, татко — отвърнах.

— Не ме гледай така! — изкомандва баща ми. — Не ми е притрябвало съжалението ти.

— Исусе Христе! — промълви Тий.

— Татко, кажи „добре дошъл“ на Джак — предложи Дюпре. — Покажи добрите си обноски.

— Добре дошъл, Джак — провлачи баща ми и направи гримаса на отвращение. — Радвам се, че се върна, Джак. Благодаря ти, че не се обади, че не намери време и два реда да драснеш.

— На няколко пъти се обадох по телефона, татко — казах. — Но трудно се води разговор с някой, който се е нацепил здраво.

— Да не би да намекваш, че имам проблем с пиенето? — каза съдията, изпъчи гърди и отметна назад главата си.

— Възмутително! — подхвърли Тий.

— Все едно да кажеш, че Ной е имал проблем с лошото време, нали, папа? — обади се Далас.

— Изпий едно кафе — предложи му Дюпре. — Не е зле малко да поизтрезнееш, преди да влезеш при мама.

Баща ми ме изгледа, после седна на един стол или по-скоро падна в него.

— Предполагам, вече си разбрал, че майка ти ме напусна заради по-млад мъж — обърна се той към мен.

— Докторът е цяла година по-млад от тук седящия ни баща — каза Далас.

— Нямам нужда от редакционните ти коментари, Далас — каза съдията. — Просто уточнявам фактите. Неговите пари я заслепиха. Майка ви винаги е имала слабост към материални неща и нечестно спечелени авоари.

— Авоари ли? — попита Тий. — Мама обичала авоари? Аз дори не знам какво значи това.

— Точно затова преподаваш в общинско училище, и то в щат, който се нарежда на последно място по образование в тази страна — отвърна му съдията. — Доколкото разбирам, просто са ти разрешили да обучаваш сродни души, тоест други идиоти.

— Не се ли радваш, че татко отново е започнал да пие? — попита Дюпре, опитвайки се да отклони вниманието му от Тий. — Винаги съм го чувствал най-близък, когато е в делириум тременс.

— Не съм пиан — отсече съдията, — а съм на лекарства. Имам възпаление на вътрешното ухо и от лекарствата ми е нарушено равновесието.

— Трябва да е някакво страхотно възпаление — обади се Тий. — Държи те повече от трийсет години.

— Вие всички сте в съюз с майка си срещу мен — каза съдията и затвори очи.

— Това поне си разбрал — рече Тий.

— Боже, помогни ми да издържа хленча на тази глутница малодушни псета — помоли се съдията.

— Тий веднага се разлая, а Дюпре се обърна към мен:

— Аз, малодушно псе?

— Стегни се, татко — рече Далас. — Недей да ни излагаш пред доктор Питс. Нали той те покани да дойдеш.

— Той разби моя дом — каза съдията. — Няма сила в света, която да ме откъсне от ложето на моята съпруга, когато ѝ предстои среща със Създателя. Боя се, че Бог ще се отнесе много сурово с мис Луси. Нашият всеблаг Господ е строг с жени, напуснали клетите си съпрузи в тежък момент. Помнете думите ми.

— В тежък момент ли? — попита Тий.

— Възпаление на ухото — опита се да му подсказе Дюпре.

— Тя не е вече твоя съпруга — каза Далас, приближи се до татко и махна с ръка пърхота от измачкания му костюм. — Трябва да ти го напомня, преди да влезеш при нея.

— Реши да се разведем само защото влезе в критическата — рече съдията повече на себе си, отколкото на нас. — Да, такива неща се срещат по-често, отколкото си мислите. Обикновено се случва с жените, когато ги удари критическата.

— Татко, сега се стегни — каза Дюпре и му поднесе горещо кафе в картонена чаша. — Тепърва ще имаме нужда от теб.

— Къде е Джон Хардин? — попита съдията. — Той единствен в това семейство остана верен на баща си. През всичките тези години той и само той продължава да ме обича и да ме уважава. Можете ли да повярвате?

— Трудно — каза Дюпре.

— Трудно ни е да го преглътнем.

— Джак — обърна се към мен баща ми, — къщата е празна и аз я предоставям изцяло на твое разположение. Можеш да се настаниш при мен.

— Вече го направих, татко — отвърнах. — Снощи спях там.

— А къде бях аз? — попита той и аз зърнах ужаса в очите му, докато се опитваше да си спомни.

— Изтрезняваше — обади се Далас. — В твоето временно жилище в щатския затвор.

— Тогава тази вечер ще поговорим — каза ми съдията. — както едно време. Вие, момчета, също елате. Ще метнем нещо на скарата в задния двор, също като едно време, когато бяхте малки.

— Много мило, татко — каза Дюпре. — Благодаря за поканата.

— Страхотна идея — съгласи се Тий.

— Кажи им, Джак — продължи татко и очите му светнаха. — Кажи им какъв бях на младини. Щом изляза на улицата, и всички отстъпваха встрани, правеха ми път от уважение. Тогава бях състоятелен човек, с когото всички се съобразяват, нали, Джак? Кажи им какво разправяха хората за мен. Момчетата са по-малки, те сигурно не помнят.

— Разправяха, че си най-добрият юрист в целия щат — издекламирах аз. — Най-убедителният адвокат, който някога се е изправял пред съдебни заседатели. Най-справедливият.

— И всичко се изпари. Добрата репутация бързо рухва. Особено моята. Още не й бях усетил вкуса, и тя се стопи. Но схватката не беше честна... бях изненадан откъм гърба. Устроиха ми засада. Кажи им, Джак. Ти се гордееше, че си мой син, нали?

— Това е най-голямата гордост в моя живот, татко — казах аз и това бе самата истина.

— Джак, тази година на три пъти отказвам пиенето — каза съдията. — Но животът все ме ранява на най-слабите ми места. Точно там, където най-много ми трябва надежда. Тази работа с Луси. С моята Луси.

— Вече не е твоя — прекъсна го Далас. — Набий си го в главата, преди доктор Питс да те заведе при мама.

Тий се бе загледал през прозореца, следеше нещо напрегнато, когато доктор Питс излезе от интензивното отделение и се отправи към

баща ми. Доловихме пронизителния вой на моторница, която се носеше с голяма скорост по реката.

— Никаква промяна — уведоми ни доктор Питс, после се обърна към баща ми. — Благодаря ви, че дойдохте, ваша светлост. Лекуващият доктор каза, че следващите ден-два са критични. Ако ги преживее, тогава според него вече има шанс да се пребори с болестта.

— Давай, мамо — изкрещя Тий през прозореца. — Хайде, момиче, покажи им на какво си способна!

— Намираш се в болница — скастри го Далас, — а не в спортен клуб!

— Добре, че ми напомни, братле — отвърна му Тий. — Но според мен голямото меле сега започва. Няма да ни се размине. Джон Хардин е долу, завързва си моторницата на пристана под нас.

— Господи, помогни ни! — рече Далас.

— Сега по-зле ли е от преди? — попитах Дюпре.

— По-зле отвсякога — отвърна Дюпре. — Станал е доста опасен. Лесно пламва.

— А сега, дами и господа, имам удоволствието да ви представя на живо лудориите на лудостта — заяви Далас на висок глас.

— Не ми стигат лудориите на смъртта, после на алкохолизма, а сега... — процеди Тий през зъби.

— Спокойно, Тий — сръга го Дюпре. — Овладей се, не му давай да те спипа нервен.

— Аз не съм нервен — отвърна му Тий. — Уплашен съм до смърт.

— Този месец мина без инжекция — поясни Дюпре — и затова е зле. Иначе, като му вкарат дозата, се чувства окей.

На прозореца се почука и Джон Хардин направи знак на Тий да му отвори. В отговор Тий му направи знак да заобиколи и да влезе през вратата, на което Джон Хардин отговори, като избра една тухла от бордюра на близката цветна градина. Точно преди да я хвърли, Тий бързо отвори прозореца, Джон Хардин се прекачи с котешка пъргавина и цъфна в чакалнята.

— Джон Хардин, ти чувал ли си някога за врати? — попита го Далас.

— Да, чувал съм — отвърна най-малкият ми брат. — Но ги мразя.

Очите му обиколиха стаята и се спряха върху мен.

— Мистър Пица — каза той.

— Здравсти, Джон Хардин. Точно така, аз все още живея в Италия.

— Преди време погледнах на картата къде е Италия — рече той. — Не е дори близо до Америка. Какъв е смисълът да живееш в страна, която не е дори близо до Америка?

— Хората са различни — казах. — Затова добрите универсални магазини предлагат асортимент за най-малко трийсет различни вкуса.

— На мен ми стига вкусът на Южна Каролина — каза той.

— Джон Хардин, хубаво е, че Джак е отново при нас, нали? — обади се Дюпре.

— Ти говори за себе си — отвърна му Джон Хардин. — Как е мама?

— Зле — рече Далас. — Много зле.

— Какво искаш да кажеш с това „много зле“, а, Далас? — попита Джон Хардин.

— Ами че се чувства страхотно — поправи се Далас. — Чакаме я да се върне от сутрешното си бягане.

— По-спокойно, братле — каза Тий. — Ела да ти купя едно кафе.

— Кофеинът ме влудява — отвърна му Джон Хардин. — А не е ли по-добре да посрещнем нашия герой с дълбок поклон? — подхвърли той по мой адрес.

— Изчакай ден-два — отвърнах му. — Закъде си се разбързал.

— Дори не знаех, че си заминал — каза най-малкият ми брат и отиде да седне колкото е възможно по-далеч от мен. Запали първата си цигара и започна да пуши с най-сериозен вид.

— Чувал ли си за рак на белите дробове? — попита го Дюпре.

— А ти чувал ли си за диария на говорните органи? — отвърна му Джон Хардин и ние всички се отдръпнахме встрани.

Но вниманието ни, макар и тайно, бе приковано именно към него. Беше висок, слаб, изгорял от слънцето, но въпреки това нямаше здрав вид. Нещо в погледа на Джон Хардин напомняше ужаса на внезапно пусната на свобода птица. Ние всички бяхме преживели много мъчително детство и всеки носеше у себе си болезнените белези от това изпитание, но никой не бе така сериозно засегнат, както Джон Хардин Маккол. Още от дете проявяваше чувствителност, способна да

улови и най-леките сътресения. Той беше изтърсакът, най-обичаното дете в семейството, но не издържа на дългите години, през които домът ни започна да се разпада, татко се пропи, а Луси така се умори от всичко, че заряза майчинските си задължения.

Тий, който по години беше най-близо до Джон Хардин, го наблюдаваше с тревога.

— Джон Хардин, разкажи на Джак за твоята къща на дървото.

— Къща на дърво ли? — попитах.

— Дядо отстъпи на Джон Хардин един акър земя до водата — прошепна ми Дюпре. — Джон Хардин е станал нещо като отшелник. Миналата година сам-самичък си построи къща на дъба, който е надвиснал над залива Йемаси.

— Хубава е, но едва ли ще влезе в списъка на градските забележителности — каза Далас.

— Абе що не вземете да млъкнете? — обади се Джон Хардин. — На това семейство нещо му има — всички ченета работят едновременно.

— Тоя месец биха ли ти инжекция? — обърна се Дюпре към Джон Хардин.

— Щом се ядосам, и ти веднага ме питаш за инжекцията — озъби му се Джон Хардин, пламна целият и взе да удря с юмрук едната си длан, за да не видим как му треперят ръцете.

— Обади ми се твоят доктор — каза Дюпре и пристъпи към него. — Имал си предварително уговорен час, но не си се явил. Знаеш, че като пропуснеш инжекцията си, ставаш много нервен.

— Ставам много нервен, когато започнеш да ми натякваш, че съм пропуснал инжекцията си.

— Спри месото за известно време — подхвърли му Тий. — Опитай малко зен-медитация. Лично аз не вярвам на лекарствата.

— Ето, пръкна се нов гуру — саркастично подметна Далас. — Престани да говориш като ония от Калифорния.

— Мразя Калифорния и всичко калифорнийско — побърза да го подкрепи Дюпре. — Направо съжалявам, че сме спечелили Мексиканската война.

Джон Хардин отведнъж сложи край на всички хранително-географски приказки, като рече:

— Миналата година четиринайсет лекари са били дадени под съд за убийството на пациентите си. Това е факт. Запомнете го, глупаци.

— И какво от това? — наруши мълчанието Дюпре.

— Нима не разбираш? Това не те ли шокира? Какво повече ви трябва на вас, момчета, за да погледнете истината в очите? На небето ли трябва да ви я изпишат? Събудете се! Всичко е свършено ясно.

— Недей да плашиш Джек — предупреди го Дюпре. — Той не те е виждал, откакто се превърна в Квазимодо.

— Ще кажа на шефа ти, Дюпре — продължи Джон Хардин. — Ще те предам на съответните власти. Ще видиш, че ще го направя! Бил държавен чиновник в щатско психиатрично заведение. Ти си нула, бе! Никакъв статус, никаква заплата, най-ниското стъпало в обществото!

Тий подхвърли един вестник на Дюпре и каза:

— Братле, защо не погледнеш обявите с „Търси се“?

— Много съм доволен от работата си — каза Дюпре. — Цял ден съм в компанията на симпатяги като теб, Джон Хардин.

— Има опасност някой ден да го прекалите, задници такива! Помнете, че знам всичко, което си мислите за мен, и всичко, което ми кроите.

— Хайде, Джон Хардин — рече Далас. — Всички тези приказки идват от прекалената употреба на телешко и говеждо.

— Джон Хардин, искаш ли да отидем да видим майка ти? — попита доктор Питс. — Баща ти е разстроен и може би твоето присъствие ще го успокои.

— Знам какво се опитваш да направиш — отвърна му Джон Хардин. Лицето му се сгърчи, докато от дълбоките каньони на душата му с вой се надигна вихрушката на новата му параноя. — Недей да мислиш, че не знам какво се опитваш да направиш. Аз съм по следите ти, на всички съм по следите ви. Скоро ще ви пипна.

— Искam само да те заведа при майка ти — опита се да обясни доктор Питс. — Не желая да те разстройвам.

— Ти знаеш, че тя е мъртва- изплака Джон Хардин, но в гласа му имаше повече яд, отколкото тъга. — Искаш аз да намеря мъртвото й тяло, като много добре знаеш, че ти я уби. Ти! Тя нямаше рак, когато беше омъжена за моя баща. Замислял ли си се над този факт? Нали си доктор. Шибан доктор. Можеше да я преглеждаш всеки божи ден. Но не. Правил си се, че не забелязваш симптомите на рака, нали? Седемте

смъртни предупредителни симптома. Всеки лекар на земята знае седемте смъртни симптома.

— Исусе! — промълвих.

— Хайде да отидем заедно да ти направят инжекцията — предложи Дюпре.

— Дюпре, теб те мразя най-много от всички — каза Джон Хардин с блеснали от гняв очи. — Ти си номер едно в моя списък. След това идва Джак. Безценният Джак, първородният, който си въобразява, че е роден в ясли, като Христос. След това е Далас, който пък си въобразява, че е някакъв гений, а всъщност нищо не разбира...

— Ще дойда с теб — каза Тий на Джон Хардин — Дватамата с Дюпре ще отидем да ти направят инжекцията.

— Единственото нещо, което ще ми помогне, е всички вие да се разболеете от рак, а мама да оздравее и да излезе оттук заедно с нея.

— Моля те, Джон Хардин! — Дюпре стана и предпазливо се приближи до него. — Всички знаем как ще свърши това. Ще се почувстваш объркан и ще направиш някоя глупост. Без да искаш, дори няма да съзнаваш, че я вършиш. Всичко зависи от теб. Или инжекцията, или ченгетата ще пуснат заповед за издирването ти.

— Ако имах нужда от предсказания, щях да отида да обядвам в някой китайски ресторант — изкрещя му Джон Хардин. — Искаш да се надупча, за да служи за прикритие. Така ли е? Ти знаеш, че в момента убиват мама. Пускат отрова в кръвоносната ѝ система. Това ще разруши черния ѝ дроб, бъбреците ѝ, всичко. Разбирате ли нещо от наука, а, задници? Някой от вас случайно да е внимавал в час по химия при мистър Нан? Мама няма да излезе жива от онази стая. Няма, няма, ще видите.

— Само това ни липсва сега — въздъхна Далас. — Оптимист край смъртното ложе.

— От всички братя аз съм най-готиният — каза Джон Хардин. — Така твърдеше мама, не аз. Аз само ви съобщавам факта. Тя ми е казвала, че съм нейният любимец. Избраникът от цялото котило.

— Ти си просто най-малкият — казах. — Затова винаги те е обичала най-много.

Джон Хардин отиде бързо до прозореца и изскочи навън. Загледахме се след него. Изтича до лодката, запали мотора и запраши към главния ръкав, който водеше извън града.

— Има още да чакаме — обади се съдията, — но това ще ни сближи като семейство.

— Вече усещам благотворния ефект — каза Далас, загледан в далечината, където още се виждаше моторницата на Джон Хардин.

Късно същия следобед дойде ред и за моето петнайсетминутно дежурство край леглото на мама. Държах ръката ѝ, целувах бузите ѝ и тихичко ѝ разказвах за нейната внучка. Освен това ѝ казах, че както и да съди човек, лицето ѝ е все още красиво, макар да знаех колко мрази да я зяпат, когато е без грим и прическа. От очите ѝ като лъчи излизаха фини бръчици и прорязваха нежната ѝ кожа. Подобна мрежа от тънки линийки се бе образувала в двата края на устните ѝ, но челото ѝ бе гладко като на дете. В този град мама бе използвала красотата си вместо бръснач; това бе нейното единствено оръжие в лишения ѝ от късмет живот. В Уотърфорд имаше и по-красиви жени, но тя беше най-чувствената или може би най-демонстративно сексапилната. Никога не съм виждал по-сексапилна жена от моята майка и доколкото си спомням, мъжете вечно се тълпяха край нея на тумби. Фигурата ѝ все още бе добре оформена и в същото време слаба, с което възбуждаше завистта на връстничките си и възхищението на синовете си. Краката ѝ, с които тя много се гордееше, бяха наистина красиви, а глезените ѝ — изваяни с контурите на самото съвършенство. „Майка ти е парче и половина — не скриваше възхищението си съдията. — Парче и половина.“

Погледнах сребристата торба, от която отровата капеше във вените на мама. Имаше цвят на изворна вода или скъп джин и аз веднага си представих сражението на злокачествените левкоцити, окопали се в подстъпите на кръвоносната ѝ система. В стаята витаеше парливата миризма на развала и аз отново се сетих за вероятността Луси да бъде убита от химиотерапията, която бе толкова голяма, колкото и да умре от левкемия.

След моите петнайсет минути ме смени Дюпре и тогава забелязах, че инстинктивно се подчинявахме на вътрешната хронология, като се редувахме по възраст — от най-големия до най-малкия.

Едва издържах натежалите погледи на братята си, когато се върнах в чакалнята. Моето изгнаничество бе променило отношението им към мен. Усещах болезненото им любопитство. Водех живот, за

който нищо не знаеха, и имах дете, което никой от тях нямаше да познае, ако тоз миг влезеше в стаята. Пиших книги и статии за места, които не бяха виждали, за храни, които не бяха вкушали, за хора, говорещи езици, които не бяха и чували. Обличах се различно от тях и те се чувстваха неловко в мое присъствие, както и аз в тяхно. В известен смисъл ние всички имахме усещането, че сме премерени, отхвърлени и забравени. Според тях моята вина се състоеше в това, че чрез самото си отсъствие бях обявил Юга за нездравословно място, където отказвах да отгледам и възпитавам дъщеря си.

Непрекъснато пристигаха цветя за Луси, но тъй като бе забранено да ги внасяме в интензивното, ние с братята ми се пръснахме из болницата и започнахме да раздаваме букети на пациенти и сестри. Джанис, съпругата на Далас, се появи с двете им деца и тогава забелязах как малките Джими и Майкъл ме гледаха с подозрение, докато доверчиво се катереха по скутовете на другите братя.

— Така ти се пада, скитнико — каза Далас и двамата се изсмяхме.

В пет часа лекуващият доктор на Луси, Стив Пейтън, ни събра, за да ни съобщи мрачната, но все още нелишена от надежда прогноза. Каза, че мама не е обърнала внимание на симптомите навреме и твърде късно потърсила медицинска помощ. Повтори ни, че следващите четирийсет и осем часа са критични, но ако успее да ги преодолее, възможността да прескочи трапа е голяма. Стояхме смутени като затворници пред известен със строгостта си съдия. Въпреки че думите му ни уплашиха, решихме да се държим куражлийски. Щом той излезе, доктор Питс влезе в стаята при жена си.

Ние с братята ми се умълчахме.

— Някой да е виждал татко? — попита Далас.

— Нали ти го заведе вкъщи да се преоблече — каза Тий.

— И след това го върнах обратно.

— Преди час-два излезе да изпуши една цигара — казах.

— О, не — изохка Дюпре. — Да тръгваме да го търсим. Аз поемам западното крило.

Далас го намери в една празна стая на втория етаж, изпаднал в пиянска несвяст. Беше изпил цяла бутилка водка „Абсолют“. Баща ми смяташе, че никой няма да го подуши, ако пие водка, и затова я

предпочиташе, когато трябваше да се явява сред хора. Забравяше обаче, че не лошият дъх, а припадъците го издаваха. Двамата с Дюпре го изнесохме от болничната стая и тръгнахме надолу по стълбите, докато Тий и Далас тичаха пред нас, за да ни отворят вратите. Сложихме го на задната седалка., Тий седна до него и взе главата му в скута си. Дюпре караше внимателно по улицата с дъбовете, която вървеше успоредно на река Уотърфорд. Дванайсет големи къщи, старинни и безмълвни като кралски пешки, се издигаха от другата страна на пътя. Къщите и водните дъбове се извисяваха в изящен контрапункт и човек веднага усещаше копнежа на някогашните архитекти по съвършенство. Огромни домове — убежища за през дългите лета, постройки без излишни хитрости и приумици, които, подобно на отсрещните дъбове, трябваше да издържат погрома на връхлитащите години.

Чух, че баща ми се размърда на задната седалка. За миг ми се стори, че е спрял да диша, но после захърка тънко-тънко като малко дете и аз се успокоих.

— Мислех, че вече е спрял да пие — рекох.

— Беше спрял — каза Дюпре и го погледна в огледалото за обратно виждане. — Смяташе, че само пиенето е причина за развода му, защото иначе той си е същински принц, искам да кажа, когато е трезв.

— И кога започна отново?

— Броени минути след като спря — каза Далас. — Твърдеше, че алкохолът е единственото нещо, което му помага да преживее загубата на своята половинка. Това са негови думи, не мои. Забележи, половинка! Ужасно старомоден тип.

— Копеле такова! Да не мислиш, че съм оглушал? — обади се негова светлост от задната седалка.

— О, господи! — приплака Тий. — Татко дойде на себе си.

— Или пък смяташ, че съм лишен от чувства?

Дюпре ме погледна и двамата свихме рамене.

— Грешиш, татко. Това не са чувства, това е делириум тременс — обадох се аз.

— Джак, как ще кажеш на италиански „еби си майката“? — изрева баща ми.

— *Va fanculo.*

— Тогава се фанкулосай. Много се радвам, че премести дебелия си задник в Европа и ужасно съжалявам, че се върна тук, само да се възползваш от моето гостоприемство.

— Тий, аз и ти оставаме при татко — поясни Дюпре. — Ще спим в старите си стаи. Бъди така добър да се разходиш по алеята на спомените, която ще те отведе в къщата, където бяхме тероризирани като деца.

— Оу, оу, оу! — изхили се баща ми. — Вие, мърльовци, и хабер си нямате какво е това тежко детство. Нямаше да издържите и пет минути по време на Голямата депресия.

Двамата с Дюпре повторихме последното изречение в един глас, имитирайки съвсем точно дидактичната интонация на баща ни.

— Това Депресията трябва да е била нещо по-страшно и от ада — обади се Тий.

— И при всеки нов разказ все по-страшна става — каза Дюпре. — Жива душа не е оцеляла след онзи бич божи. Америка е била заличена от лицето на земята с изключение на неколцина храбреци като татко. Но неговите разглезени синчета нямаше да издържат и ден.

Дюпре намали и влезе в Долфин стрийт, която разделяше центъра на две. Дюкянчетата бяха сред забележителностите на този град. Всяко беше различно, но взети заедно, придаваха на улицата някакво скрито единство — сякаш огрян от луната пристан с най-различни яхти, привързани към него. Винаги съм се учудвал как е възможно толкова красив град да бъде родно място на подлеци.

— Защо мама не задържа къщата за себе си? — попита Дюпре. — Винаги съм мислел, че тя за нищо на света няма да се раздели с нея.

— Майка ти ли? Пред нея и вавилонската блудница бледнее — чу се глас откъм задната седалка. Той си знаеше своето. — Дадох семето си на Далила, след като тя ме дари с целувката на Юда.

— Щом стане дума за мама, избива го на библейски мъдрости — поясни Далас. — Смята, че това го извисява морално.

— Къщата — продължих. — Мислех, че я обича повече от нас.

— На нас само едно ни каза — рече Дюпре. — За нея къщата била пълна с толкова лоши спомени, че и заклинател не би могъл да ги прогони.

— Това е къща, пълна с красиви спомени. Красиви спомени — провлачи баща ми тъжно.

— Дюпре, какво е това красив спомен? — попитах.

— Не знам. Чувал съм, че има такова нещо, но ми е свършено непознато.

Изсмяхме се с братята, но в смеха ни се промъкна нотка на болка и огорчение. Дюпре се пресегна през Далас и стисна ръката ми. Този мълчалив жест означаваше „добре дошъл у дома“. С него искаше да ме увери, че винаги мога да намеря убежище в страната на моите братя. Огънят на тяхното приятелство още ме топлеше и дългото ми отсъствие не бе успяло да го угаси.

Къщата, в която бяхме родени, стоеше огряна от лъчите на залеза, а реката бе набъбнала от водите на прилива. Дюпре спря колата. Вдигнах очи към къщата и сякаш зърнах потайна част от живота си: място, което пазеше спомена за кратерите и белезите, осеяли тъмната половина на моята душа, в която съжителстваха непоносими страдания, мъка и болка. Това бе и мястото, където в съседство бе живяла Шайла.

— Помогнете ми да изляза от тая проклетия — провикна се баща ми.

Двамата с Дюпре праметнахме ръцете му през рамо и го затътрихме през градината — повторение на сцената, която се бе разигравала стотици пъти на това място в детството ни. Сцената, която бе белязала живота ни като малки, а по-късно и като възрастни.

— Знаеш ли? — започна Дюпре. — Не бих имал нищо против пиянството на татко, ако не ставаше толкова зъл.

— Е, ти много искаш.

— Сега разбираш ли защо живея в Кълъмбия? — попита Дюпре.

— Да кажеш нещо за Рим?

— Нищо. Винаги съм знаел защо се махна.

— Омръзна ми да слушам глупости — обади се баща ми. — Иде ми да ви набия едно хубаво.

— Само че ние сме четирима, татко — напомни му Тий.

— Ти си стар и слаб, а ние сме в разцвета на силите си и освен това не те харесваме кой знае колко много.

— Господи, чуваш ли? А аз го наредих на работа при мен — обърна се съдията към Далас. — На тепсия му поднесох разработена

адвокатска кантора за един милион долара.

— Разработена! Видят ли веднъж татко, клиентите ми веднага си купуват чифт маратонки — отвърна му Далас, — за да могат по-бързо да се спасяват от прехвалената му кантора.

— Божичко, колко е хубаво да се завърнеш у дома! — процедих през зъби. — Старото семейно огнище. Семейните албуми. Домашната кухня. Неделните пикници. И мръсните номера на подлия старец.

— Не съм длъжен да слушам тия приказки!

— Длъжен си, скъпи — казах. — Защото не можеш сам да се държиш на краката си. Не, недей да ми благодариш. За мен е удоволствие да ти помогна. Няма нищо.

— Загубеняци! — изсъска баща ми.

След няколко изкусни маневри двамата с Дюпре го внесохме в антрето, без дори да закачим рамката на вратата. Това е едно от уменията, усъвършенствано до най-малка подробност от всички синове на алкохолици. Пък и вратата лесно се отваря с лакът. За щастие Уотърфорд продължава да бъде един от онези американски градове, в които само параноиците и хората без приятели заключват външните врати на къщите си.

Татко изрева да не го качваме по стълбите, затова го помъкнахме към хола, като с последни сили тътрехме крака, сякаш бяхме пред финала на дълго надбягване. Внимателно го положихме на канапето. Заспа още преди да успеем да му свалим обувките.

— Край! — рече Дюпре. — Доволен ли си? Семейство Маккол знае как да се забавлява — нито миг спокойствие.

Погледнах татко и внезапно ме обзе съжаление към него. Каква ли тегоба е представлявало бащинството за този надменен деспот?

— Срам ме е — каза Далас, — но след всичко това имам нужда от едно питие. Ти сядай, а аз ще извадя чашите.

Първо огледах библиотеката и ме обзе онова задоволство, което бях изпитвал и преди от факта, че родителите ми бяха хора с почти необятен читателски интерес. Прокарах пръсти по прокъсаните томове на Толстой и отново се замислих. Каква ирония! Да имаш баща, който обича Толстой, но не може да си наложи да обича собственото си семейство.

Подуших книгите и разбрах, че това е моята миризма; познатият тамян на миналото ме обви в облак от всевъзможни аромати: дърва за

камина, юридическа литература, смазка за дюшеме, морски въздух и други едва доловими миризми, които бяха част от букета на тази странна отвара от атмосфера и спомени.

Зад бюрото бяха всички семейни снимки — хронологично подредени в красиви рамки. Първата беше моя — русо сладко бебе. Родителите ми бяха толкова очарователни и излъчваха цветущо здраве. Татко — як, мускулест, току-що върнал се от фронта; мама — щедро надарена с красота, чувствена и сладна като окъпана от дъжд цветна градина. Често си мисля за удоволствието, с което са се наслаждавали на телата си, за огнените страсти, които са осветявали пътя на моето зачатие.

Спомените ме разчувстваха. За да бъде като на снимка, ние, децата, бяхме вечно усмихнати, а мама и татко — засмени. Всички закачени на стената портрети говореха за променливото щастие на семейна двойка с приятна външност и куп русоляви деца, неудържимо палави, живи, енергични и здрави. „Какво прекрасно семейство бяхме“ — казах си мислено, разглеждайки снимките, които представляваха върхът на лицемерието.

„Кой не би искал да има дете като мен?“ Бях много хубав. Защо никой никога не ми го бе казвал?

Дюпре се приближи и ми подаде чаша с джин и тоник.

— Изглеждаш отпаднал. Сигурно е от смяната на часовите пояси.

— Носиш ли нейни снимки?

— Да. — Подадох му един плик и другите ми двама братя веднага цъфнаха зад рамото на Дюпре.

Заразглеждаха с интерес снимките на своята племенница, която не познаваха.

— Одрала е кожата на Шайла — каза Дюпре. — Но има очите на мама. Познавам жени, които са готови на всичко за очи като мамините.

— Тя е страхотно дете, Дюпре. Аз нищо не правя. Само гледам да не ѝ преча.

— Ние тук вече си имаме проблеми — каза Далас. — Рут Фокс се обади в кантората ми вчера, за да пита кога се връщаш. Разбрахме, че Марта също се е опитвала да се свърже с теб в Рим.

— Тази пролет много хора ме включиха в туристическите си маршрути.

— Рут много държи да те види. Тя най-тежко преживя смъртта на Шайла — рече Далас.

— О, не знаех, че е имало надпревара по този въпрос.

— Джак, тя е прекрасна жена. Надявам се, не си забравил този факт — каза Далас.

— За последен път я видях в съдебната зала. Свидетелствуваше, че съм бил лош съпруг на дъщеря ѝ и напълно неспособен да отгледам Лия сам.

Надигнах се тежко. Чувствах се ужасно уморен, без да ми се спи. Прекосих до болка познатите ми стаи на тази прекрасна, но занемарена къща, излязох на предната веранда и заставах между белите колони с изчистена форма, които символизираха изяществото и простотата, известни в цяла Южна Каролина като Уотърфордски стил. Навън бе тъмно и аз погледнах към реката и звездното небе, окъпано в прозирния млечен мрак на младата потрепваща луна. После отидох в другия край на верандата, откъдето се виждаше къщата и голямата градина, където бях прекарал годините на моето детство. Бях забелязал нейната красота пръв, още преди да започне да съзрява, и много често, когато Уотърфорд и звездите над него спяха, аз унесено съзерцавах къщата, в която се извършваше мистичната метаморфоза. Още преди да усетя тръпката на кръвта, аз бях заплепен от прелестта на Шайла. Сега зърнах майка ѝ на верандата на втория етаж. Рут Фокс, все още със стройна фигура, облечена в бял пенюар, стоеше загледана в мрака. Стоеше на същото място, от което Шайла ми пращаше въздушни целувки и така подслаждаше живота ми.

От тежката мараня на сън, твърде мътен, за да си го спомня, се събудих в стаята, където моето детство стоеше заключено и сякаш замръзнало в положението, в което го бях напуснал. Откъм реката долетя дрезгавата сирена на натоварена с дървени трупи баржа, която напразно се опитваше да събуди пазача на моста. Бях израсъл, заобиколен от реки. Всяка течаща река сякаш произнасяше моето име. Надигнах се в мрака, обзет от страх за живота на мама. Заслушах се в звуците, които се носеха из къщата — братята ми се разбуждаха в спалните си, които бяха останали непроменени от деня, когато излязохме от къщата, за да срещнем собствения си, лично наш живот. Докато се бърснех, надуших миризмата на кафе. Дюпре бе приготвил чудесна закуска, след което всички потеглихме към болницата.

— Няма промяна — каза Далас, щом ни видя да влизаме. Лицето на Джон Хардин бе забулено в такава тайнственост, че ми заприлича на свещенодействащ мистик. Тий отиде до него, сложи ръка на рамото му и рече:

— Как си, братле? Снощи трябваше да дойдеш с нас... беше като едно време. Смах, кикот, събудихме съседите.

— Не бях поканен — срязва го Джон Хардин, шляпна ръката му и я махна от рамото си. — Не пипай стоката! Знам, че всички ме смятате за педи, защото не съм женен.

— Точно обратното! — каза му Далас. — Смятаме те за голям хитрец.

— Всъщност не ни пука какъв си, братле — обади се Тий. — Единственото, което искаме, е да си отпуснеш душата, когато си с нас.

— Внимавай какво искаш — предупреди го Дюпре.

— Дюпре няма да миряса, докато не ме види в усмирителна риза — каза Джон Хардин и недоверчиво изглежда брат си. — Мисълта за това го възбужда. Нали така, Дюпре?

— Предпочитам да гледам Джони Карсън — увери го Дюпре.

— Стига, Дюпре — разсърди се Тий.

— Тий, знаеш много добре, че когато Джон Хардин закъса, все Дюпре опира пешкира — каза Далас. — При всяко представление той винаги е там.

— За какво представление става дума? — попитах.

— Много скоро ще разбереш, ако той не благоволи да си направи инжекцията, и то веднага — каза Дюпре без да вдига очи от спортната страница на вестника. Напрежението между него и Джон Хардин обтягаше атмосферата в стаята.

— Държиш се с мен като с малко дете — озъби му се Джон Хардин.

— За мен ти винаги ще си останеш моят малък брат — каза Дюпре на вестника.

— Разбираш ли колко е несправедливо. — Джон Хардин направи физиономия, като че пие чист лимонов сок. — В твоите очи аз никога няма да порасна. Защото страдам от тези пристъпи и защото имам този проблем, само за това ти не можеш да повярваш, че аз всъщност вече съм пораснал. Това, че от време на време откачам, няма нищо общо с моята възраст. То е нещо отделно. Извън мен. Прещраквам, и толкоз. Разбираш ли?

— Не — отвърна Дюпре.

— Да, разбирам — намесих се аз. — Много добре знам за какво говориш.

— Аз също — каза Тий.

— Джон Хардин, всички разбираме, докато се случи лошото — каза Далас. — Тогава вече ни е трудно да проумеем, че това е нещо извън теб и ти не можеш да го овладееш.

— Затова най-лесното е да си биеш инжекциите редовно — каза Дюпре.

— Той е достатъчно голям сам да си реши дали ще си бие инжекцията, или не — намеси се Тий.

— Благодаря ти, Тий — каза му Джон Хардин. — Оценявам постъпката ти.

— Да, ама Тий никога не е налице, когато завесата се вдигне — каза му Дюпре.

— Тий е прав — обадох се аз. — Джон Хардин трябва сам да си реши.

— Джак, много е лесно да даваш съвети тук, а да живееш в Рим — сръза ме Далас.

След тази размяна на мнения Джон Хардин се затвори в себе си, продължи да пали цигара от цигара и се загледа в реката. Забулен в

мрачно мълчание и недостъпност, той изглеждаше неутешимо самотен и опасен, въпреки че продължаваше внимателно да слуша какво се говори и да преработва чутото частично и злонамерено през собствения си деформиран филтър. Когато излязохме да се поразтъпчем в градината на болницата, Далас ми обясни в какво се състои проблемът. За Джон Хардин английският език беше инструмент за пораждаване на неразбории, недомлъвки и недоразумения. Невинно изпуснати думи добиваха заплашителен смисъл в ума му. Всеки разговор с него криеше опасност от неподозирани криволици и изненадващи обрати. Той беше човек с безброй интереси, изключително начетен, но най-малката промяна в акцента или интонацията беше в състояние да го обърка, след което той напълно изгубваше контрол над себе си. За да стигне до онези спокойни селения, където Джон Хардин се чувстваше в безопасност, човек трябваше да прекоси една мистериозна и зловеща демилитаризирана зона, осеяна с мини, препятствия и наблюдателници, и то не без помощта на ексцентрични и постоянно променящи се пароли. Душевното му равновесие беше нещо много лабилно и неустойчиво.

— Някой от вас изобщо мисли ли за мама? — попита обвитият в цигарен дим Джон Хардин. — За всичко друго говорите, но не и за нея. Някой случайно да се е поинтересувал дали ще живее, или ще мре?

— Джон Хардин, в момента доктор Питс е при нея — каза Дюпре, стана и тръгна към най-малкия си брат. — Той поддържа връзка с нейния лекар.

— Нали знаеш, че той не е нашият истински баща — продължи да се цупи Джон Хардин. — Ако си направиш труда да погледнеш свидетелството ми за раждане, ще видиш, че там не се споменава никакъв доктор Джеймс Питс. Откъде можем да бъдем сигурни, че ни казва истината за мама? Може да вкарва отрова във вените ѝ. Може да я убива бавно, за да задигне всичко онова, което ни се полага по наследство.

— То не е много — каза Далас и предпазливо се приближи към брат ми. — На мен можеш да вярваш, аз съм изпълнител на завещанието ѝ.

— Онова, което ни се полага по право, никак не е малко — продължи Джон Хардин. — Потънали сте в материални блага, за които мама цял живот се е трепала. Но аз съм направен от по-жилаво влакно.

— Доктор Питс ни харесва — обади се Тий. — Той няма да ни измами.

— Той ли? Очите му шарят като на джебчия — каза Джон Хардин.

— По-скоро бих казал, че има проницателен поглед — каза Далас. — Нали е хирург, дявол да го вземе!

— Не, Джон Хардин е прав — побърза да се намеси Тий. — Има нещо смуцаващо в очите на доктора.

Липсата на решителност у Тий често го правеше съюзник и противник на две страни едновременно. Така и не можеше да си даде сметка, че това колебание при вземането на страна е всъщност предателство спрямо всички страни.

Далас започна да крачи из чакалнята неспокойно, като подрънкваше с ключовете си из джоба така силно, че всички погледи се приковаха в него. Беше си внушил, че след като се е дипломирал и взел за съпруга момиче от добро семейство, след като и в бизнеса, и в личния си живот се държи делово и с достойнство, това ще му помогне да си спести униженията, свързани с неистовите изпълнения на нашия род. Той винаги се бе срамувал от родното си семейство и винаги се бе мъчил да се разграничи от безкрайните ни чудачества, необузданост и липса на резервираност. След малко отчаяно промълви:

— Това не е семейство. Това е цяла нация.

— Веднъж разбере ли се какво е положението с мама, омитам се — казах аз.

— Невинаги е така — започна да ми обяснява Далас, — но съберем ли се всички в една стая...

— Разбирам, и Данте не би могъл да опише ада по-правдиво — казах.

— Не, че сме го чели този правдивец — каза Далас, после огледа стаята и прошепна: — Знаеш ли, казах на жена си да не идва днес. Не защото не искам да идва, а защото се боя от неизвестността. Никога не знам какво може да се случи, нито на кого може да му изхвъркне чивията. Тук превъплъщенията на позора са неизброими. Аз просто не знам какво да очаквам.

— В нашето семейство това не е трудно — казах. — Очаквай всичко: всякакви мъже, всякакви жени, всякакъв живот.

— О, боже! — изпъшка Далас. — Тъкмо реших, че е настъпило временно затишие и ето ти татко! Как мислите — дали е пьян или трезв?

Моят баща владееше до съвършенство всички ритуали и протоколи на тържественото появяване, особено като беше трезв. Цъфна на прага гладко избръснат и безупречно облечен. Стоеше изпънат като струна. Очите му обходиха стаята като хищник, който оглежда ловната си територия за плячка.

Преброих до четири и вдишах дълбоко; миризмата на одеколона му „Английска кожа“ нахлу в ноздрите ми заедно с всички най-лоши спомени от детството ми. Ароматът на този одеколон беше сигурен знак, че баща ми ще се опита да коригира поведението си и да не пие поне през следващите няколко дни. Той като че ли притежаваше вграден барометър, който му показваше кога е прекалил, или пък някакво друго устройство за саморегулиране, което се нуждаеше от по-фина настройка. Той не беше просто алкохолик, той беше хитър алкохолик. Използваше трезвеността като изненадващо оръжие. Спомням си как през цялото ми детство току спираше да пие, напръскваше се с одеколон и по този начин подхранваше у всички, които го обичаха, илюзията, че животът може да бъде и по-различен. Това беше най-мръсният му номер. Но с течение на времето ние се научихме да не се хващаме на въдицата „татко е трезв“.

— „Английска кожа“ — казах аз. — Ухае ми на тормоз.

— Физически се разболявам, щом подуша тази миризма.

Наистина, не се шегувам. Непрекъснато му купувам други одеколони, но не! Никога не си слага от тях — каза Далас. — Цялата ми кантора вони на това чудо.

— Момчета, искам да ви благодаря, задето снощи се погрижихте за баща си — каза негова светлост с мек и добродушен глас. — Тази история с Луси така ме е съсипала, че чак вчера си дадох сметка колко съм изтощен.

— Няма нищо, папа — обади се Тий.

— Тази сутрин обаче се събудих като кукуряк — продължи съдията.

— Не познавам друг човек, на когото махмурлукът да се отразява толкова добре — подхвърли Дюпре с безизразна физиономия.

— Според мен нейната левкемия е вече пътник, както казвам аз — продължи баща ми. — Битката е спечелена и само след месец-два ще има да се смеем, като се сетим как сме киснали в тази чакалня. Погледнете се на какво приличате! Увесили нос, сякаш гемиите им са потънали. Я по-бодро!

— Татко, нямаме нужда от водач на отбора — обади се Далас, — а от баща. Той повече работа ще ни свърши.

— Едно по-положително мислене може много да ви помогне в живота — каза негова светлост. — Затова, момчета, време е да го усвоите.

— Това не е чак толкова лесно — каза Дюпре, — особено когато майка ти умира от рак.

— Не ставай смешен, брат ми — обади се Тий, — нима такава дреболия може да те разстрои?

— Може би просто не съм във форма — отвърна му Дюпре.

— Спокойно, момчета — опита се да ни успокои съдията. — По-добре от вас познавам онази жена там. Тя има жилав корен и няма да се даде току-така, слушайте ми думата. Красива е като картинка и това подлъгва хората да я съжаляват. Ама тя е като троянски воин. Ръката ѝ в огъня да сложиш, пак няма да издаде паролата към Троя.

— Скъпият ни татко — обади се Тий. — Пак започва с Омир.

— Татко, моля те, седни — подкани го Далас. — Лекуващият лекар ще дойде след малко да ни съобщи дали има промяна в състоянието ѝ.

— Няма рак, който да убие Луси Маккол — заяви съдията. — Тя е костелив орех. Ще отида в стаята да я успокоя, че съм до нея. Знам как да утеша Луси, правил съм го, когато светът се сгромолясваше край нас. Винаги съм бил нейната опора, нейният единствен пристан в бурния живот. По време на съдийската ми кариера съм изслушал безброй казуси. Аз съм юрист и цял живот съм се интересувал от правото. Знам го по вода. Познавам неговото величие и неговото бездушие.

— Ей, татко — прекъсна го Далас. — Не се намираш пред съдебни заседатели. Ако си забравил, ние сме само твои синове. Не е нужно да ни държиш речи.

— Когато законът не помага, както понякога се случва, тогава разчитам единствено на молитвите.

— Знаеш ли, повече го харесвам, когато е пиян — каза Тий, видимо раздразнен от разговора.

— Никой не го харесва, когато е пиян — поправи го Далас. — Ти имаш предвид, когато припадне от пиене.

— Хайде да се поразходим с колата — каза Дюпре на Джон Хардин, който неспокойно крачеше из стаята като преместен в нова клетка леопард.

— Татко, престани! — обадох се аз, защото изразът в очите на Джон Хардин не ми хареса. Сякаш нещо от самия него излизаше навън и го забулваше. Имаше погледа на избягал кон.

— Братле, ще отида да ти взема едно кафе — обърна се Тий към Джон Хардин.

— Кофеинът само ще влоши положението му — каза Дюпре.

— Кой ти е казал да отговаряш вместо мен? Да не си ми адвокат? — озъби се Джон Хардин на Дюпре. — Да не съм те назначил за бавачка? Кой ти е казал въобще, че можеш да се разпореждаш с живота ми?

— Никой — измънка под носа си Дюпре, като продължи да прелиства едно списание, без, разбира се, да го чете — напрегнат, готов да скочи всеки миг. — Освен сляпата съдба.

— Той нарочно ме дразни. Вие сте свидетели как ме влудява. Нищо ми няма, но имам нужда от малко спокойствие и тишина, за да се почувствам по-добре. Разбира се, ужасно съм притеснен заради мама. Те ни лъжат, ще видите. Но тия лъжи на мен не ми минават. Не казвам, че мама не е болна. Може да е пипнала грип. Но за левкемия и дума не може да става. Мама и левкемия, представяте ли си? Това е невъзможно!

— Не, не си представяме — казах аз. — Успокой се!

— Това трябва да е някаква шега — продължи Джон Хардин.

— Снощи не можах да спя... — обади се баща ми. Ръцете ми трепереха.

— Хъркаше като кютук — изсъска Далас под носа си, отиде до прозореца и го отвори, за да влезе уханието на реката.

— И започнах да се моля на нашия Бог да стори чудо и когато тази сутрин видях изгрева над Атлантика, приех го като знак, че Той е чул молитвите ми и че срещата на клетата Луси с Черния ангел на смъртта няма да се състои.

— О, така ли? Аз пък не знаех, че смъртта била негър — обади се Дюпре, без въобще да погледне баща ни. Внимателно следеше всяко движение на Джон Хардин.

— Татко, млъкни! — изкрещя Джон Хардин. — Не разбираш ли, че е по-добре да си затвориш ченето? Навсякъде около нас гъмжи от изкуствени спътници. Горе в небето. Руснаците са ги пуснали. Така ангелите ни подслушват, като използват спътниците. Те са свързани с разни инсталации и всеки може да ни чуе какво говорим или какво мислим. Затова си затваряй устата.

— Джон Хардин, ела при мен — каза Дюпре с приятелски, но твърд глас.

— Остави момчето ми на мира — прекъсна го съдията. — Разстроен е заради майка си.

— Ето защо живееш в Италия. Ти излезе най-умен — каза Далас и ме погледна в очите.

— Там място колкото щеш, да не мислиш, че всичко е заето — отвърнах му, докато гледах как Дюпре се приближава към Джон Хардин.

— Слушай мен — опита се Тий да успокои Джон Хардин. — Има две неща, за които няма защо да се тревожиш. Това са спътниците и ангелите, хич да не ти пука.

— Говориш така, защото нямаш поглед върху света като цяло — взе да му обяснява Джон Хардин.

Вратата в края на коридора се отвори и Стив Пейтън, лекарят на Луси, се появи заедно с Джеймс Питс. Доктор Питс беше с насълзени очи и докато доктор Пейтън се опитваше да го успокои, Джон Хардин започна да пищи.

— Тихо, синко — заповяда му съдията. — Тук е болница.

Именно сълзите на втория му баща провокираха състоянието на Джон Хардин. Сълзите бяха нещо много рядко сред мъжете от рода Маккол; по-рядко и от перлите в онази сурова съкровищница, където се пазеше цялата им мъка.

— Няма промяна — каза доктор Пейтън. — Няма добри новини, но няма и влошаване на състоянието й.

— Момче, стегни се! — смъмри съдията разплакания си син, който временно бе намалил силата на звука до тихо стенание, за да чуе какво казва докторът.

— Без инжекция ли? — поклати глава Дюпре. — Всичките прилепи в главата му са се разлетели.

Джон Хардин погледна към братята си, които се бяха скупчили в единия край на залата. Затвори очи, опита се да избистри ума си, да се абстрахира от шума и суматохата, но, изглежда, не успя да заглуши бученето и тътена в главата си и тогава двата свята — и неговият вътрешен, и външният — му се сториха еднакво заплашителни.

— Убиват мама там, в онази стая, а ние стоим със скръстени ръце — провикна се Джон Хардин. — Да нахълтаме и да ѝ помогнем! Тя как ни защитаваше от него, когато бяхме малки... Ето го копелето, което убива мама.

— Докторе, запознайте се. Това е Джон Хардин — каза Тий. — Може би сте учили за него в Медицинския факултет.

Джон Хардин пристъпи заплашително, но и някак механично към доктор Пейтън.

— Размърдай се, Джак! — каза Дюпре и двамата се спуснахме да пресечем неуверената атака на Джон Хардин срещу доктора. С добре отиграна маневра го пренасочихме към автомата за кока-кола, където Дюпре пусна седемдесет и пет цента и му подаде чашата.

— Предпочитам диетична кола — намуси се Джон Хардин. — Опитвам се да отслабна. В този град всички са тлъсти като свине, затова искам диетична кола.

— Аз ще взема тази — обади се Далас.

Извадих от джоба си куп дребни и започнах да търся монети по двайсет и пет цента. Преобладаваха обаче италианските.

— Какво е това? — заинтересува се Джон Хардин, взе една италианска монета от дланта ми и я вдигна срещу светлината.

— Това са хиляда лири — отвърнах. — На монета.

— Каква тъпа страна- рече той. — Няма ли монети по четвърт?

Джон Хардин пусна италианската пара в автомата и тя падна, без да задейства системата.

— Нищо не струва. Дори машината не я иска.

Но поне за момента монетата свърши добра работа — отклони вниманието на Джон Хардин.

Докторът ни изглежда и от погледа му разбрах, че нашата непредсказуемост и сприхавост очевидно го изнервят.

— Мисис Питс има висока температура — каза доктор Пейтън и при това съобщение стаята утихна. — Формално погледнато, Джон Хардин е прав, като казва, че убивам майка ви. Предписал съм й възможно най-силната химиотерапия. Количеството на белите й кръвни телца расте застрашително. Животът й е в опасност. Може да умре всеки миг. Разбира се, опитвам се да предотвратя това. Но не знам дали ще успея.

— Ха! — изрева Джон Хардин и пак се нахвърли срещу младия доктор, като заплашително размахваше показалеца си. — Вие всички го чухте какво каза. Сам си призна, че за нищо не го бива. Току-що си призна, че той не прави нищо друго, освен да я убива. След мен, братя! Трябва да спасим живота на мама.

— Успокой се, Джон Хардин, или те качвам на колата и право на Бул Стрийт — уплаши го Дюпре само със споменаването на улицата, където се намираше психиатрията.

— Ама, Дюпре, нали го чу — разпери ръце Джон Хардин. — Той просто убива мама. Сам го каза.

— Опитва се да й спаси живота — каза Дюпре натъртено. — Нека поне не му пречим.

Съдията се поизкашля от отсрещния ъгъл и разговорът в наелектризираната от емоции зала отново се измести в друга плоскост.

— Господ така е решил да накаже Луси, задето ме напусна — заяви негова светлост и всички утихнаха. — Това е, което заслужава. Нито повече, нито по-малко.

Бях решил да стискам зъби и да не се намесвам, но при тази реплика не издържах.

— Ей, баща ми, какво ще кажеш да млъкнеш? Нито повече, нито по-малко, а?

— Хич не се опитвай да ме сплаваш — отвърна ми той. — В Америка свободата на словото е под защитата на конституцията, поне така пише в книгите, които чета в библиотеката. Към това можеш да прибавиш и факта, че съм въоръжен.

Доктор Питс и доктор Пейтън го зяпнаха с отворени уста, а съдията Маккол посрещна изумените им погледи без злоба, със съвършено хладнокръвие.

— Доклад Пейтън, той се шегува — увери го Тий. — Папа не притежава оръжие.

При тези думи татко извади пистолет от завързан на глезена му кобур и започна предизвикателно да го върти на пръста си — жива пародия на големите гангстери. Далас прекоси стаята, грабна пистолета от ръцете му, отвори барабана му и показа на всички, че не е зареден.

— Внасянето на оръжие в болницата е забранено — каза доктор Пейтън и въздъхна с облекчение.

— Имам значка на заместник-шериф — каза съдията и извади портфейла си. — Това означава, че мога да нося оръжие в целия окръг Уотърфорд, така че, синко, върни оръжието на законния му собственик.

— После ще ти го дам — каза Далас. — Изнервям се, като те гледам как го размахваш в трезво състояние. Иначе много се радвам, че притежаването на оръжие е разрешено в тази страна, за да могат пияници като татко свободно да се упражняват в бързо изваждане на револвера си.

— Така плашим индианците — опита да се пошегува негова светлост, но не успя да умилостиви ядосаните си синове.

Тръгнах по коридора с желанието да остана насаме със себе си, но чух стъпките на доктор Питс зад гърба си. Продължихме заедно, докато излязохме през задния вход. Въпреки че той продължаваше да се чувства неловко в мое присъствие, неговата загриженост и тревога за живота на мама ме трогна.

— Джак, може ли да поговорим? — попита ме доктор Питс.

— Разбира се.

— Майка ти иска да получи последна благословия.

— Откъде знаеш?

— Знам всичко, свързано с нея — каза доктор Питс. — Знам, че очаква от мен да се свържа с отец Джуд от Мепкинското абатство. Ти го познаваш, нали?

— Трапистът — казах. — Мама често ни водеше при него, когато бяхме малки. Той дори живя с нас известно време някъде през петдесетте години.

Отидох до телефона и се обадох в абатството, после се върнах в залата и отведох втория си баща до отворения прозорец и по-далеч от семейния кръстосан огън.

— Обади ли се на отец Джуд? — попита той.

— Говорих с неговия абат. Ще отида да го докарам.

— Вземи колата на майка си, тя е на паркинга отпред — каза доктор Питс, след което отново се разплака и сълзите му ми показаха, че неговата любов към мама беше най-малкото равна на нашата.

Усетих маминия парфюм „Бяла гръд“ във всяко ъгълче на нейния кадилак. Широка като речен кораб и лакома на бензин, колата, в своята царствена просторност, отговаряше точно на образа, който мама си бе изградила, откакто стана съпруга на лекар. Една съпруга на съдия се чувства по-притеснена, защото винаги трябва да показва благоразумие и предпазливост. Въпреки че Луси винаги е водила подчертано неблагоприятен живот, тя все пак е усещала бремето на тези строги запрещения. Може би затова направо разцъфтя в ролята си на лекарска съпруга, когато напълно се отдаде на своята изискана суета и вродената си екстравагантност. Левкемията е нейната награда за това поведение, помислих си аз.

Тръгнах от Уотърфорд по прашните селски пътища към абатството, сгушено в полутропическата гора на трийсет мили от Чарлстън, Южна Каролина. Неговата изолация не бе случайна. Тук, сред омарата от лагуната на река Купър, мълчаливи мъже с обръснати глави се бяха оттеглили от света, изцяло отдадени на самота, духовност и спартански живот.

Тук мълчанието, тишината и постите бяха на почит. Всяка сутрин мъжете издигаха глас във възхвала на Бога — повечето от тях стари, слаби и крехки като стъкло. Продаваха яйцата и меда от стопанството си на местни посредници — баптисти и методисти, — които ги разпродаваха из целия щат. Винаги съм смятал, че това са най-странните хора на света, въпреки че Мепкинското абатство често служеше за убежище на мама и всички нас по време на най-тежките запои на баща ми. Обикновено отивахме там, за да се скрием от пиянските изстъпления на татко и да лекуваме ранените си души. Настанявахме се в стаите за гости и всеки ден посещавахме литургиите заедно с останалите монаси, а мама и отец Джуд често излизаха да се разхождат в гората и се губеха с часове. В детството си бях напълно убеден, че мама е влюбена в този загадъчен и сдържан мъж.

Докато карах по дългата алея, която водеше към манастира, едно малко червено лисиче с живи очички и дръзка муцунка изскочи от гората и спря на пътя. Гледаше с немигащ любопитен поглед. След миг

обаче майка му излетя откъм гората, грабна го за врата и бързо го върна в леговището.

Дивата природа, помислих си аз, ето какво ми липсваше в Италия — общуването с нечовешкото и неопитоменото.

Отец Джуд ме чакаше до камбаната, чийто звън разделяше строго разпределените часове в живота на монасите. Беше висок мъж с фигура на чапла, с лице на плашливо тревопасно и с изражение на леко неуравновесен човек. В отношенията си с хората той бе тромав, нетактичен и прекалено недоверчив. За мама нямаше никакво съмнение, че отец Джуд е самата святост, но в моите очи той правеше вярата да изглежда много повече като неизлечима меланхолия. Почти не си отвори устата през целия път обратно към Уотърфорд. Накрая попита:

— Бог липсва ли ти? — Простотата на въпроса ме сепна.

— Защо питаш, отче?

— Защото навремето ти беше много религиозно момче — отвърна.

— Тогава вярвах и във феи — казах. — Десет цента под възглавницата ми стигаха, но сега са ми нужни по-солидни доказателства.

— Майка ти ми каза, че си изоставил католическата вяра — рече той.

— Така е — отвърнах аз, скривайки раздразнението си. — Това не значи, че съм загубил вкус към живота.

— Вкус към живота. Само това ли означава църквата за теб?

— Не — отвърнах. — Означава още и Инквизицията. Франко. Мълчанието на папата по време на Холокоста. Абортите. Противозачатъчните средства. Безбрачието на свещениците.

— Ясно — каза той.

— Това, разбира се, е само върхът на айсберга — казах.

— А Бог? — попита. — Какво ще кажеш за него?

— С него сме като скарани любовници — отвърнах.

— Защо?

— Защото и той помогна за самоубийството на жена ми. Не в истинския смисъл на думата, разбира се. Но ми е по-лесно да обвинявам него, отколкото себе си.

— Странен поглед върху нещата — каза той.

Обърнах се към мъжа с изпито лице и профил на светец. Мрачната мършава фигура му придаваше ожесточеност, която липсваше в кадифения му глас.

— Когато бяхме малки, смятахме, че вие с мама сте любовници. Всъщност не смятахме, а бяхме сигурни.

Свещеникът се усмихна, но не изглеждаше разтърсен от това откровение.

— Изглеждахте твърде близки — продължих. — Когато бяхте заедно, между вас като че съществуваше нещо тайно и недоизказано — шепот, докосване на ръцете, после дългите разходки в гората. Баща ми беше полудял от ревност. Винаги те е мразил.

— А, съдията! — каза отчето. — И той нищо не разбра. Веднъж ме попита съвсем направо и добави, че разполагал с доказателства, че сме любовници. Дори твърдеше, че е писал на папата.

— А бяхте ли любовници? — попитах.

— Не, но се обичахме — каза отец Джуд.

— Но защо? Какво беше това привличане?

— Това не беше привличане — каза, — а цяла история.

— История ли?

— Познавам я много отдавна. Отпреди да срещне баща ти.

— Е, и? — подканих го аз.

— Нашите души намират утеха една в друга — рече свещеникът. — Свързват ни тайни. Отколешни тайни.

— По-добре ми говори направо на латински. Може би повече ще разбере — казах.

— Знаеш ли нещо за детството на майка си?

— Разбира се.

— Какво?

— Родена е в планините на Северна Каролина. Израснала е в Атланта. Срещнала е баща ми в Чарлстън.

— Както си и мислех, нищо не знаеш — рече той.

— Във всеки случай знам повече от теб — рекох и бързо добавих, — приятелю.

И двамата потънахме в пълно мълчание, после той рече:

— Не, не знаеш... — Изчака цели десет секунди, преди да довърши изречението си — ... приятелю.

Паркирах колата на мама и двамата влязохме в болницата. Тръгнахме право към интензивното и аз махнах на братята си, докато отчето ги отмина, сякаш бяха невидими. Остави куфарчето си до леглото на мама, а устните му вече нашепваха молитви, докато се приготвяше за последното причастие. Но преди да започне, отец Джуд коленичи до мама, взе ръката ѝ, целуна дланта ѝ, прибра пръстите ѝ в шепата си и тихо заплака.

Тъй като държанието му ми се стори странно и непристойно, аз се оттеглих до прозореца. Загледах се през щорите към реката, мъчейки се да направя присъствието си незабележимо. Отец Джуд бе труден човек — с ледена сърцевина и фъртуни по периферията. Винаги бях възприемал близостта му с мама като лична обида.

Гласът му ме сепна.

— Те не знаят какво сме преживели с теб, Луси. Не знаят как сме стигнали дотук.

Думите му ме изненадаха, както и сълзите. Стоях до леглото на умиращата ми майка, опитвайки се да не чувствам нищо, но в същото време се мъчех да проумея този затворен в себе си, сух, жилав свещеник. Собствените ми сълзи като че бяха пресъхнали, замръзнали, превърнали се в бучка лед, загнездена така дълбоко у мен, че нито можех да я достигна, нито докосна или разтопя. Що за човек бях, щом не можех една сълза да пророня край смъртния одър на собствената си майка? Мама ни бе възпитала да бъдем силни, твърди мъже и затова сега не можеше да получи от нас полагащата ѝ се порция сълзи. Обърнах се към отец Джуд, който се подготвяше за светото причастие. Запали две свещи и ми ги подаде. Утрения, вечерня и полунощница, причастие и освещаване, акатисти, тропари и канони, „Помилуй нас, Господи“ и „Добра майко на преблагия Цар“. Няма момче, което да е обичало повече възвишения език на църквата! Отецът пристъпи към леглото на мама. Излетелите от устата му думи запърхаха край мен като гълъба на Светия дух.

Отец Джуд, във виолетов епитрахил, допря разпятието до устните на Луси. Но тъй като тя беше в безсъзнание, пък и в предсмъртна агония, не можа да го целуне, ала въпреки това той ѝ опрости всички грехове и безсмъртната душа на Луси сигурно вече блестеше като новоизсечена монета — непорочна и бяла.

Отец Джуд поръси със светена вода леглото на мама, а после и мен. Подаде ми малка черна книга, отвори я на една страница и ми посочи с пръст. Очите ми попаднаха на думите: „Господи, Боже наш, избави този дом от лукавия, прати Твоя ангел-пазител да го закриля, дарувай му мир и блага и възпри всяка злина. В Тебе вярваме, Господи!“ Капките светена вода се застичаха по лицето ми.

Спомних си колко често като малък се бях молил татко да умре след някой от неговите гуляи и сега тази мисъл отново се появи в главата ми. Отец Джуд се беше успокоил, погълнат от формалностите на богослужението, улисан в самия ритуал.

Помаза кръстообразно ушите, носа, устните, ръцете и краката на Луси.

Най-накрая с молитва прогони всички съблазни на лукавия и се помоли на Исус да я вземе в любещите си обятия след всичките страдания, изпитания и горести на този преходен и греховен живот.

Погледнах към Луси и за пръв път, откакто се бях върнал, я почувствах като майка. Някога бях живял в утробата на тази жена, във вените ми течеше нейната кръв. Опитах да си я представя преди моето раждане, мечтаеща за детето, което носи в себе си, после как бе направила от мен точно онова, което искаше, как израснах в прекалена близост с Луси, твърде много влюбен в нея, възхитен от цветущото ѝ здраве, от ослепителната ѝ красота. Възможно ли е едно момче да обича майка си прекалено силно? Какво преживява душата му, когато тази любов кривва, както стана с моята, и тръгва да преследва други цели? Как е възможно всичко това да се случи в един-единствен живот, и то точно в моя?

Миропомазването свърши и отец Джуд свали виолетовия си епитрахил. Обърна се към мен и каза:

— Пак си длъжник на църквата.

— Защо?

— Защото майка ти ще живее.

— Откъде знаеш?

— Молитвите ми са чути — каза отчето.

— Стига глупости! — възмутих се аз. — Каква наглост!

Джуд сграбчи китката ми така, че спря притока на кръв, и изсъска в лицето ми:

— Грешиш, Джак. Вярa. Това ми казва вярата.

Напуснах болницата рано и отидох да напазарувам за вечерята, която исках да приготвя за баща ми и моите братя. След огромното изобилие на Кампо деи Фиори като че ли бях забравил каква оскъдица ме чака в супермаркета на малък южняшки град. Но аз съм доста изобретателен, що се отнася до готвенето, затова купих боб, зеленчуци и свински ребра и забързах към къщата на татко, за да ги приготвя.

Братята ми, също уморени от атмосферата в болничната чакалня, ме наобиколиха в кухнята. Баща ми продължаваше трезвото си бдение в компанията на доктор Питс и отец Джуд. Докато белех картофите, изведнъж се сетих, че откакто съм пристигнал, не съм чувал гласа на Лия. Бях се обадил два пъти, но все след като си бе легнала. Погледнах часовника на стената и видях, че много скоро в Рим ще е полунощ.

— Поканихте ли Джон Хардин на вечеря? — попитах, докато набирах номера от кухнята.

— Разбира се — каза Тий и отпи от бирата си. — И знаеш ли какво ми отвърна: „Джак да си гледа работата, не съм умрял за кулинарните му измишльотини.“

— Негова си работа. От това само той губи — казах и в този момент се обади телефонистката, на която продиктувах номера на кредитната си карта, кода на Италия, после на Рим и най-накрая номера на моя апартамент на Пиаца Фарнезе.

Телефонът иззвъня два пъти, преди да чуя гласа на Лия.

— Татко!

— Здравей, хлапе. — Усетих как гърлото ми се стяга от любов към това дете. — Тук съм с част от братята си и те всички те поздравяват.

— Как е баба Луси? Ще се оправи ли?

— Още не се знае. Докторите се надяват, но засега е рано да се каже.

— Ако умре, мога ли да дойда на погребението?

— Да, тогава се качваш на първия самолет, обещавам ти. Мария грижи ли се за теб?

— Разбира се. Но ме кара да ям по много. Направо преяждам. Освен това непрекъснато ме навлича и казва, че куклите ми са болни, защото ги държа леко облечени. Кара ме да се моля за теб. Вчера запалихме три свещи в три различни църкви за твоята майка.

— Хубаво сте направили. Как върви училището? Как е сестра Розария? Как са нашите познайници от площада?

— Всички са добре, татко — отвърна Лия, после гласът ѝ спадна с един регистър.

— Снощи ми се обадиха родителите на мама. Говорихме надълго и нашироко.

Сърцето ми спря.

— И какво ти казаха?

— Дядо не каза почти нищо. Разплака се, като чу гласа ми. После баба Фокс взе слушалката от него. Тя е толкова мила. Толкова сладка. Каза, че се надява да те видят, докато си у дома. Ще се срещнеш ли с тях?

— Ако имам време — казах. — Това няма да е много лесно, Лия. Дядо Фокс никак не ме обича. И никога не ме е обичал.

— В библиотеката намерих един албум със снимки. И там има двама души, застанали на брега на река. Това ли са родителите на моята майка? Това ли са баба и дядо?

— Сещам се за коя снимка говориш — казах. — Да, това са.

— Изглеждат много приятни хора.

— Да, така изглеждат.

— Марта се обади тази вечер — продължи Лия. — Боеше се, че ще побеснееш, като разбереш, че е дала нашия номер на родителите си.

— Наистина, не мога да кажа, че съм особено доволен, но по всичко личи, че този месец ни върви на семейни разправии от всякакъв род. Нещо ще става, Лия. А когато нещо има да става, не можеш да го спреш.

— Някой пита ли за мен? Искат ли да ме видят?

— Копнеят да те видят, скъпа. Аз също копнея да бъдем заедно. — Вдигнах очи и видях, че Дюпре, Далас и Тий се приближават.

— Може ли да кажем по едно „здрасти“ на нашата племенница? — попита Дюпре. — Съвсем накратко. Колкото да я поздравим с „добре дошла“ в нашето семейство.

Дюпре взе слушалката и рече:

— Здравей, Лия. Аз съм твойт чичо Дюпре. Ти, разбира се, още не знаеш, но аз ще се влюбя в теб и ти ще се влюбиш в мен. Всъщност

аз вече съм влюбен в теб само по това, което чувам от баща ти.

Докато слушаше отговора на Лия, Дюпре ми намигна и по удоволствието, което се изписа на лицето му, се досетих как върви разговорът. Далас посегна към слушалката, но Дюпре го плесна през ръката и добави:

— Чичо Далас иска да ти каже две думи, скъпа. Но помни, чичо Дюпре е твойт любимец в това жалко котило.

Далас взе слушалката.

— Не му вярвай, Лия. Сега говори твойт истински любимец, чичо Далас. Ще видиш, че ще ме харесаш повече от Дюпре, защото аз съм по-забавен, по-красив и по-богат от него. Имам две деца, с които ще си играеш, и освен това всеки ден ще ти купувам толкова сладолед, колкото можеш да изядеш. Да, точно така. Ще си прекараме страхотно. Окей, а сега ти давам чичо Тий. Той тежи двеста килограма, никога не се къпе и разправя мръсни вицове, дори на малки момиченца като теб. Никой не го обича, така че ти едва ли ще направиш изключение.

И той подаде телефонната слушалка на Тий, който каза „здравей“ и единствен от братята изслуша Лия най-внимателно, вместо сам да я залива с приказки. Изсмя се, после се изсмя отново и най-накрая рече:

— Боже, защо не дойдеш тук да видиш как ще си поживеем. Ще те науча да ловиш раци и да мяташ мрежа за скариди. Ще ловим риба на пристанището, а ако слушаш, ще те заведе и на дълбоководен риболов. Ако пък не слушаш, ще те науча да пушиш и ще ти купя обувки на висок ток. Сега баща ти иска пак да ти се обади. Разправят, че двамата с него много си приличаме, но това са долнопробни лъжи. Аз съм поне два пъти по-хубав.

Казах лека нощ на Лия, след това Мария пожела да говори с мен. При международни разговори тя винаги се безпокоеше за парите, които се таксуват на минута, и затова говореше много бързо, при това на родния си диалект, така че почти нищо не ѝ се разбираше. Веднага взе да се оплаква от високите цени, разправи няколко клюки от площада и ме увери, че Лия е все така умна и хубава. Преди да спре да говори, каза, че се надява да не е изхарчила много пари, и ме закле да не забравям очарователния Рим.

После Лия отново взе телефона.

— Татко, ще направиш ли нещо за мен?

— Всичко. Нима не знаеш?

— Недей да се сърдиш на родителите на мама, задето са се обаждали. Обещай ми.

— Обещавам — казах.

— И още нещо.

— Имаш го — казах.

— Разкажи ми една история — помоли ме тя.

— Никога няма да забравя годината на страшното наводнение, когато Голямото куче Чипи... — започнах.

Научихме се да отмерваме времето по капките, които минаваха през пластмасовата тръба, отвеждаща към забитата в ръката на мама игла. Пулсът на сърцето ѝ се разписваше върху лист милиметрова хартия под зоркия взор на дежурните сестри. Лекуващият доктор ни изнасяше сведения два пъти на ден със сух безизразен глас. Тий донесе футболна топка и още на следващия ден излязохме на паркинга да поритаме. Температурата на мама спадна. За пръв път ни обзе предпазлив оптимизъм.

На другия ден, след като излязох от болницата, отидох направо вкъщи, поспях известно време и после с колата на мама поех към мочурищата, където се намираше наскоро купената къща на Майк Хес.

Тя представляваше една фантастична нелепост, въпреки че бе заобиколена от изящна градина, в която цветята бяха групирани в отделни редици — момини сълзи, нарциси и незабравки. Лехи от азалии опасваха къщата като рамка на картина, а в страничния двор кучешкият дрян припламваше като нажежено до бяло огнено кълбо.

Къщата бе построена в онзи псевдоюжняшки стил, който е най-голямата атракция и най-големият позор на местните предградия. Всички подобни къщи представляват безвкусна имитация на Скарлетовата Тара.

Тръгнах бавно из грижливо фризираната градина, сякаш се боях да вляза в къщата. Минах покрай една гардения и сърцето ми ненадейно се сви при мисълта, че съм изоставил майка си в кома.

Гласът на Ледар ме сепна:

— Добре дошъл, Джак.

Обърнах се, погледнах красивата жена, която стоеше пред мен, и леко я целунах по устните като брат.

— И вътре ли е същата безвкусица? — попитах Ледар с насочен към къщата пръст.

— За вътрешното обзавеждане Майк е използвал свой колега от Холивуд — отвърна Ледар. — Докарал го със самолет дотук и му връчил непопълнен чек. Какво да ти кажа — нещо средно между Монтичело и „Хиляда и една нощ“. Уникално!

Тръгнахме по пътека от тухлички към главния вход. Вътре къщата изглеждаше набързо обзаведена; сякаш всичко бе случайно купено, а не специално подбирано и всяка стая беше по-стерилна на вид от предишната. Няколко английски гравюри, изобразяващи ловни сцени, висяха на стената във всекидневната: бледи, немощни англичани, яздеци до хрътките си по гипсовите стени на Южна Каролина.

Ледар сякаш прочете мислите ми и каза:

— Майк е много чувствителен по отношение на ловните си гравюри. Домът му в Лос Анджелис е пълен с тях.

— Разбирам — отвърнах. — А къде е самият стопанин?

— Той се обади от летището по мобифона си — отвърна тя. — Всеки момент ще бъде тук. Нека те предупредя: каза, че след вечеря ще пристигнат някакви мистериозни гости за по едно питие.

— А ти как си дошла? Не видях друга кола отпред.

— С моторницата на татко. Пресякох реката и ето ме тук — каза Ледар.

— Значи продължаваш да си на „ти“ с реката — възхитих ѝ се аз. Тя се усмихна.

— Мога ли да помогна с вечерята? — попитах.

— О, не ти ли казах? — учуди се тя. — Трябва да я сготвиш.

— Чудесно!

— Нали ти пишеш готварски книги. Аз пиша само сценарии. Трябваше да се досетиш. Татко ми връчи цял леген скариди.

— Тогава ми помогни да ги изчистя. Взела ли си спагети?

— Всичко съм взела. Майк ми нареди да заредя къщата и аз изкупих магазините на Чарлстън.

Неписан закон е, че хора, които не готвят и не са кулинали, притежават най-хубавите и най-добре обзаведените кухни и в това отношение Майк не правеше изключение. Застанали един до друг пред безупречно чистия му кухненски плот, ние с Ледар започнахме да чистим скаридите — извадихме бялото месо от бледите им полупрозрачни черупки. С остър нож махнах дългата мастиленосиня вена, която минаваше от главата до опашката.

— Работиш ли по проекта на Майк? — попитах.

— Не сме се събрали тук случайно. — Ледар кимна. — Майк бе чул за майка ти и веднага ми се обади в Ню Йорк. Не се е отказал от

идеята и ти да участваш по някакъв начин. Всъщност как е майка ти? Доколкото разбирам, още няма подобрение.

— Пълна неизвестност — отвърнах, а после тактично смених темата.

— Ти къде си отседнала? При вашите ли?

— Засега — отвърна тя. — Предполагам, че ще ми трябват поне шест месеца подготовка, преди да напиша и един ред. За теб все още има запазено място в проекта. Ще бъда много щастлива, ако го заемеш.

— Това не е за мен, Ледар.

— Помисли си. Майк гледа много сериозно на тази работа. Ако нещата потръгнат, това ще бъде най-дългият сериал в историята на киното.

Погледнах дали водата за спагетите е завряла.

— В този град не са се случили толкова неща, че да има материал за сериал. Не са се случили достатъчно неща дори за рекламен клип от шейсет секунди.

Ледар ме погледна.

— Ние с теб сме двама от главните герои... разбира се, в по-късните епизоди. Имената ще бъдат други, всичко ще бъде романизирано, но ще сме вътре.

— Майк, разбира се, ми спести тази подробност.

В същия миг чухме, че пред входа спира кола. Майк влезе в къщата тичешком.

— Джак, съжалявам за майка ти — каза той и ме прегърна. — В Холивуд има най-малко стотина души, за които бих платил, само и само да им се случи една левкемия, а Бог я раздава на такива прекрасни хора като майка ти.

— Благодаря ти, Майк.

— Здравсти, скъпа. — Майк целуна Ледар по бузата. — Ужасно се радвам, че ви виждам и двамата. Вече не мога да се позная в този Лос Анджелис. Вчера съм крещял като луд на една деветнайсетгодишна хлапачка, при това стажантка. Разплаках я. След това не можах да си намеря място.

— Ти си известен с това, че крещиш на хората — каза Ледар.

— Но аз не обичам да крещя. Това не е истинското ми „аз“.

— Сигурно е, щом продължаваш да го правиш — подхвърлих. — Искаш ли нещо за пиене?

— Разбира се, и то не сода — отвърна Майк. — Направи ми един коктейл.

— Не мога — рекох. — Аз съм американец.

— Тогава бърбън — каза той.

— За мен също, Джак.

Пригответих питиетата и седнахме на покритата веранда, където човек можеше да вдиша уханието на градината и аромата на града. Бях благодарен за този малък отдых от дежурствата в болницата.

— Джак — започна Майк, — дължа ти извинение за начина, по който се държах във Венеция. Тогава не бях на себе си, просто не бях аз, а задникът, в който съм се превърнал за мой срам. Държа се така, защото в нашия бранш нещата така се правят. Всички се присмиват на приличното поведение и любезността... а на добротата се гледа с откровено презрение. Чувствам се ужасно, но се надявам, че ще ми простиш.

— Нали сме израснали заедно — отвърнах.

— И тримата — додаде Ледар. — Майк, винаги ще те обичаме.

— Знаем кой си и откъде идваш — казах. — Трудно е да си прочут, нали?

Майк вдигна рязко глава. Очите му блестяха.

— Няма нито едно нещо, за което да си струва. С изключение на парите. И понякога си мисля, че това е най-лошото.

— Успокоение за гузната съвест — подметна Ледар. — Тогава раздели парите с приятелите си.

— Всичките ми филми са отвратителни — каза Майк. — Оказах се страхотно лайно и какво направих? Пари.

— И аз се оказах страхотно лайно, но не направих пари, а само спагети — успокоително потупах Майк по рамото. — Хайде, ставай да вечеряме.

— Нека ти помогна — предложи Ледар.

Върнах се при електрическата печка и скоро миризмата на пържен чесън и зелен зехтин стигна до верандата, където Майк продължаваше да седи, загледан в градината и реката. На нас с Ледар като че ни олекна и тя започна да ни разказва подробности от живота на Майк, които се бяха случили след моето заминаване. В продължение на пет години Майк посещавал най-известния психиатър

в Бевърли Хилс и именно тогава му хрумнала идеята за уотърфордския филм.

Наситените с действие приключенски филми бяха станали негов специалитет. Всичките си приличаха по развинтената момчешка фантазия на подвизите и геройствата. Филмите му имаха нужда от повече кръвна плазма, отколкото екипите на Червения кръст след земетресение. И от повече патрони и гранати, отколкото израелски батальон на Голанските възвишения. Филмите му не бяха долнопробни, само незначителни. Бяха предназначени да забавляват публиката — думи, с които Майк обичаше да убеждава своите инвеститори, които пък на свой ред имаха пълно доверие в безпогрешния му усет към лошия вкус на тълпата. Очевидно Майк разчиташе предимно на пазарните проучвания, които му разкриваха неведомите прищевки на масовия вкус. Подобно на много други влиятелни личности в Холивуд, които бяха успели да натрупат твърде много пари за кратко време, Майк живееше в някакъв странен, изпълнен с илюзии свят и копнееше да създаде значителни филми. Беше дошло време да спечели уважението на Холивуд, неговия страх и завист. Беше признал на Ледар, че няма по-опасен момент в живота на един продуцент от този. Както няма нищо по-повърхностно и патетично от филмов продуцент, който иска да каже нещо на света чрез филма си. Сантименталността го отвращаваше, но той знаеше, че я носи у себе си и тя се обаждаше — далечна, като ехото на разлюлени от вятъра камбани. В момента той отчаяно искаше да разкаже на света за дързостта на собственото си семейство и за малкия южняшки град, който бе приласкал това семейство и го бе дарил с гостоприемен подслон.

Ние с Ледар бяхме от съществено значение за бъдещите му планове.

По време на вечерята Майк ни разказа в подробности как вижда въпросните серии. Държеше да започнат с дядо му, Макс Русов, който бил касапин в малко селце в Русия, станало жертва на казашки погром. Филмът трябваше да проследи историята на Макс, който избягва от Русия в Чарлстън, и живота му като амбулантен търговец по Шосе 17 между Чарлстън и Уотърфорд. Един от първите клиенти на Макс Русов в Уотърфорд бил моят дядо и тяхното приятелство продължило петдесет години.

— Майк, ще те попитам нещо, но ми отговори честно — казах. — Смяташ ли да включваш като филмов епизод и това как съпругата ми Шайла скача от моста в Чарлстън?

Тягостно мълчание наруши оживения ни разговор и думите ми увиснаха във въздуха. Ледар погледна Майк.

— Ще променим всички имена — обади се Майк. — Историята ще бъде напълно романизирана.

— Но ще има еврейка, която се самоубива, скачайки от мост, така ли?

— Джак, Шайла е част от нашия живот. — Ледар хвана ръката ми. — Не само от твоя.

— Шайла беше моя братовчедка — заяви Майк. — Тя е част от историята на моето семейство точно толкова, колкото и от историята на твоето.

— Добре — казах. — Радвам се, че мислиш така. А какво ще кажеш за една друга твоя братовчедка — моята дъщеря, когато седне да гледа филма и види романизирания образ на своята майка да скача от моста? Питам ви, и двамата, как смятате, че ще се чувствам аз и как смеете да ми предлагате участие в подобен проект?

— Самото самоубийство няма да се показва на екран — бързо се намеси Майк. — Джак, ти ми трябваш, разбери. Без твоята помощ съм загубен. Без теб и двамата с Ледар сме с вързани ръце.

— Самоубийството на Шайла няма нищо общо с историята на този град, значи няма място и в сценария — изкрещях аз.

— Добре — продължи Майк, — но при условие, че се съгласиш да ни помогнеш с останалата част на историята.

— Вие знаете останалата част на историята — казах. — Всички минахме през едни и същи преживявания. Танцувахме под звуците на една и съща музика. Гледахме едни и същи филми. Дори гаджетата ни бяха едни и същи.

— Той говори за Джордан — поясни Ледар, опитвайки се да спазва неутралитет.

— Ние всички присъствахме заедно на погребалната церемония на Джордан — казах с равен глас. — Седяхме един до друг и заедно плакахме, защото Джордан беше приятелят ни, който умря пръв.

— Лъжеш — каза Майк. — Не искам да бъда така цинично откровен, приятелю, но ти лъжеш.

Бръкна в джоба на самото си, извади пачка снимки и ги хвърли на масата пред мен. На тях се виждаше Джордан, който излиза от изповедалнята на „Сант Анселмо“; Джордан, който влиза в градината на манастира, и още няколко, на които се виждаше как аз се оглеждам дали не ме следят.

— Хубави снимки на моя изповедник в Рим — казах, докато разглеждах снимките една по една. — А ето ме и мен на Авентинския хълм. И тук — като влизам в изповедалнята. А тук, когато излизам, пречистен от греховете и отново възлюбен от Бога.

— Увеличих тези снимки в „Уорнър Брадърс“ и ги сравних със снимки на Джордан от гимназията. Джордан Елиот е твоят изповедник в Италия. Ти му предаваш съобщения и писма от майка му. Имам запис на една от твоите така наречени изповеди.

— Ледар, ти знаеше ли за всичко това? — обърнах се към Ледар, след като дълго време не можах да проговоря.

— Без мелодрами, моля те! — каза Майк. — Аз ще ти платя за историята на Джордан, ще ти платя, за да разкажеш всичко, което се е случило между теб и Кейпърс Мидълтън в университета на Южна Каролина.

— Един въпрос, Майк — казах. — А кой ще ми плати да ти избия зъбите? Не знаеш ли, че никак не обичам някой да ме следи! Никак не обичам някой да ме снима инкогнито. А още по-малко обичам някой да прави записи на изповедите ми.

— Това не са изповеди — каза Майк. — В тях няма нищо религиозно. Искam въпросният сценарий да включва пристигането на моето семейство от Русия, Холокоста и приятелството на цялата наша компания. По дяволите, Джак, това беше истинско приятелство. И ще свърши с избирането на Кейпърс Мидълтън за губернатор на Южна Каролина.

— Ако Кейпърс Мидълтън бъде избран за губернатор на Южна Каролина, аз преставам да вярвам в демокрацията — казах, като същевременно се опитвах да запазя хладнокръвие и да успокоя треперещия си глас.

— Ти си бил шеф на предизборната му кампания, когато се е кандидатира за президент на първокурсниците в университета.

— Нямах право да му се сърдиш за това — намеси се Ледар. — Тогава Кейпърс беше съвсем различен. Аз също бях първата съпруга

на Кейпърс и майка на двете му деца.

— Той сам признава, че е бил много лош съпруг, Ледар — каза Майк. — Всъщност кой ли не е? Ето, аз се жених четири пъти. Шайла пък избра моста.

При тези думи изгубих всякакво самообладание и още преди Майк да се усети, го сграбчих за вратовръзката, вдигнах го от стола и го придърпах към себе си, докато носовите ни почти се допряха.

— Лично аз, Майк, предпочитам да смятам, че самоубийството на Шайла не е изцяло свързано с това какъв съпруг съм бил. За твоё сведение може и да съм бил ужасен съпруг, но то е само защото не съм се молил достатъчно често на Бога да запази жива моята прекрасна и доста изтерзана жена. Разбираш ли, Майк? Или да ти счупя носа, за да запомниш?

— Пусни го, Джак! — изкомандва ме Ледар.

— Прощавай, Джак. Не очаквах, че съм способен да изтърся такава гадост. Наистина съжалявам. Това не бях аз...

— ... а задникът, който Холивуд направи от мен — довърши изречението му Ледар.

Внимателно поставих Майк отново на стола му и оправих вратовръзката му със сдържана нежност.

— Съжалявам, Майк — извиних му се аз.

— Заслужих си го. Трябваше да ми сплескаш физиономията.

Изведнъж ни заслепи светлината на фарове и пред къщата спря кола.

— Мистериозните гости пристигнаха — каза Майк бодро и тръгна с енергична крачка към входа.

— Имаш ли представа кои са? — попитах Ледар.

— Никаква — отвърна тя.

В същия миг на лицето ѝ се изписаха едновременно изненада и неприязън, които дори прословутата ѝ сдържаност не успя да прикрие. Обърнах глава и видях нейния бивш съпруг и мой бивш приятел Кейпърс Мидълтън да влиза в стаята заедно с жена си Бетси.

— Здравсти, Кейпърс — поздрави го Ледар, цялата разтреперана. — Здравсти, Бетси.

— Щяхме да доведем и децата — обърна се Бетси към Ледар, — но утре и двамата имат контролно, а докато се приберем в Чарлстън, ще бъде вече късно.

— Нищо, и без това в края на седмицата ще дойда да ги видя — каза Ледар сдържано.

— Прав си, Майк — възторжено се обади Кейпърс. — Това е страхотна изненада.

— Видя ли! — каза Майк, доволен от себе си. — Право в целта!

— Здравей, Джак — каза Кейпърс. — Отдавна не сме се виждали. Разказал съм на Бетси всичко за нас.

— Бетси, хубаво ме запомни — казах, — защото повече няма да ме видиш.

— Той ми каза, че си точно такъв — каза Бетси и погледна одобрително съпруга си.

Кейпърс Мидълтън бе от ония южняци, които винаги изглеждат чисти, спретнати, блестящи и съвършени. Никакъв недостатък — нито в лицето, нито във фигурата. Красотата му беше естествено продължение на безупречното му възпитание. Навремето обичах да се заглеждам в лицето му така, както правеха и повечето момичета. Именно това лице ме научи никога да не вярвам на привлекателната външност.

Кейпърс протегна ръка към мен, но тя увисна във въздуха.

— Не съм ти простил, Кейпърс. И никога няма да го направя.

— Всичко е зад гърба ни — каза Кейпърс. — Съжалявам за онова, което се случи. Искях да ти го кажа в очите.

— Вече ми го каза. Сега се махай от погледа ми.

— Той не е тук по някаква случайност — обади се Майк. — Аз го поканих и искам да се държите прилично с нашия бъдещ губернатор и с неговата съпруга. Хайде да влезем вътре за по едно питие. Джак, Кейпърс има предложение, което искам да чуеш.

— Майк, аз си тръгвам — каза Ледар.

— Ледар, моля те, остани — помоли я Бетси. — Докато мъжете си говорят по работа, ние можем да си побъбрим за децата.

Ледар погледна Кейпърс с вид на подплашена птичка.

— Не мога да повярвам на ушите си.

— Бетси е малко старомодна и смята, че ти може би се интересуваш как са нашите две деца.

Напрежението в стаята наелектризира въздуха. Докато Майк сипваше коняка, опитах се да определя възрастта на Бетси, после се сетих, че е на двасет и пет. Физиономията ѝ ми бе позната, но не

можех да разбера къде съм я виждал. Изведнъж обаче се сетих и се изсмях на глас.

— Точно така! Бетси беше мис Южна Каролина. Ледар, Кейпърс те е зарязал заради мис Южна Каролина. Бетси Сингълтън от Спартънбърг.

— Бях много горда, че можех да служа по този начин на щата си цяла година — каза Бетси и аз харесах обърканите й думи и кавгаджийския й тон. — И да представлявам Южна Каролина в Атлантик Сити пред целия свят. След венчавката това беше другият най-хубав ден в живота ми.

— Бетси, живях в Европа твърде дълго и бях забравил за съществуването на момичета като теб. Кейпърс, нищо чудно и да спечелиш губернаторския двубой. Южна Каролина сигурно ще се хване на въдицата ти.

— Престани да се заяждаш с нея — прекъсна ме Майк. — Тя е още дете.

— И прекрасна майка на нашите деца — обади се Кейпърс. — Това и Ледар може да го потвърди.

— Държи се добре дори с мен самата — каза Ледар.

— Значи ти се отказа от Ледар Ансли заради Бетси — обърнах се аз към Кейпърс. — Какъв тъпанар си, Кейпърс.

— Джак, моля те, въздържай се, човече! — обади се Майк.

— Я си гледай работата, Майк! — обърнах се към него. — Аз и на хиляда години да стана, пак няма да забравя какво направи Кейпърс Мидълтън и никога няма да му простя на това копеле.

— Майк, не съм очаквала такъв мръснишки номер от теб — каза Ледар, изправи се, взе коняка си и го изля в тумбестата чаша на Майк. — Нито аз, нито Джак го заслужаваме. Нито дори Кейпърс и Бетси.

— А как иначе можех да ви събера, за да си поговорим заедно? — попита Майк. — Става въпрос за проекта. Моля ви, останете!

Но Ледар вече крачеше към изхода с красивите си дълги крака. Майк тръгна след нея, опита се да я разубеди, но след малко се чу шумът от моторницата, запрашила към Уотърфорд.

Обърнах се да огледам Бетси — избраницата на Кейпърс.

Тя беше от онези южнячки, които бяха прекалено красиви за моя вкус. Приличаше на дете от плакат, рекламиращ ползата от редовно пиене на прясно мляко. Всичко у нея беше преиграно, прекалено и премислено. Имаше нещо едновременно механично и мечтателно в закачливото ѝ нахалство. Беше от онези красавици, които предизвикват възхищение, но не и влечение. Усмивката ѝ събуждаше у мен единствено желание да поискам адреса на зъболекаря ѝ.

— Ти си на двайсет и пет, нали, Бетси? — попитах.

— Да, на двайсет и пет години е — потвърди Кейпърс.

— Нека се помъча да отгатна. Възпитаничка на колежа в Южна Каролина.

— Позна! — каза Майк, който в този миг влизаше в стаята.

— Членство в Дамската лига на колежа.

— Позна! — обади се пак Майк.

— По какво? — попита Бетси.

— По премрежения поглед. Всички момичета от Дамската лига първо се научават да премрежват погледа си, с който после възнаграждават съпрузите си при всяка излязла от устата им глупост.

— Джак, изглежда, се мъчиш да ме вкараш в определен стереотип — каза Бетси и този път вече гореше с истински пламък.

— Югът те е вкарал в определен стереотип, Бетси, не аз. Аз само проверявам докъде се простират границите му.

— Бетси е типична южняшка красавица — каза Кейпърс и прегърна жена си. — В това няма нищо лошо.

— Напротив, аз се гордея с това — допълни Бетси.

— Южняшка красавица — повторих. — Бетси, сега това се смята срамно. Умните жени вече не се наричат така. Ти обаче не си глупава, само дете нищо не разбираш от мъже.

— Въпреки това си оставам южняшка красавица и мисля, че разбирам от мъже, и то повече от всяка друга жена в Южна Каролина.

— Джак, ожених се за Бетси, защото ценя нейната преданост.

— Греша. На този свят има само едно неппростимо престъпление.

— И кое е то? — попита Кейпърс, докато Майк се върна на мястото си.

— Неппростимо е за човек от което и да е поколение — което и да е поколение — да предава и унижава жените от собствената си

генерация, като се жени за по-млади. Ти не си взел Бетси заради нейната преданост, приятелче. Оженил си се заради нейната младост.

— Предателството крие неподозирани удоволствия — каза Кейпърс и Майк се изсмя в знак на съгласие. — Джак, винаги съм харесвал твоята благочестивост.

— Аз съм доста по-умна от жените на твоята възраст, Джак — обади се Бетси, присъединявайки се към отбора на Кейпърс и Майк.

Измерих Бетси с поглед, преди да атакувам — този път без пощада.

— Жените от моето поколение бяха най-умните, най-сексапилните и най-очарователните жени, които някога са се раждали в Америка. Именно те започнаха движението за равни права с мъжете, а през шейсетте години излязоха на улицата, за да спрат безсмислената Виетнамска война. Бореха се като лъвици за икономическо равенство, напълниха юридическите факултети, станаха лекарки, осъдиха корпоративните организации и в същото време успяха да отгледат и възпитат децата си много по-добре от нашите майки.

— Джак, недей да се горещиш — обади се Майк. — Бетси е още дете.

— Тя е тъпанарка — казах и се обърнах към Бетси. — В сравнение с жените от моето поколение мъже като мен, Майк и твоят малодушен съпруг изглеждат жалки и безинтересни. Недей да говориш за тези жени, Бетси, освен на колене и с преклонение.

— Навремето той беше влюбен в Ледар, Бетси — обади се Кейпърс с глас, който издаваше пълно присъствие на духа. — Но тя скъса с него точно преди бала на Света Сесилия в Чарлстън. Джак винаги е понасял много болезнено факта, че принадлежи към понисшите класи.

— Бетси, ти не можеш да се хванеш на малкото пръстче на Ледар Ансли — озъбих се аз злобно.

— Но тя те е чупила и се е омъжила за Кейпърс — каза Бетси. — И с това доста израсна в очите ми.

— Смятах, че мога да разчитам на доброто ти възпитание — каза Майк, опитвайки се да разведри нажежената атмосфера. — Бетси е страхотна мадама.

— Мъча се да засегна Кейпърс, това е всичко — отвърнах. — Защото Кейпърс знае много добре, че мога още сега, в този миг и в

тази стая да седна и да напиша биографията на бедната Бетси. Срещал съм хиляди жени като нея. А на Кейпърс не му е приятно да знае, че се е оженил за жива, дишаща кукла, за крачещо южняшко клише. Мога да му кажа например за кого ще гласува Бетси през следващите петдесет години, колко деца ще роди и как ще ги кръсти.

— Тогава, кажи ми, лайно такова, къде съм защитила магистърската си степен? — каза Бетси и отпи от коняка си.

— Скъпа, предпочитам да не използваш такъв език — каза Кейпърс.

Аз обаче бях приятно изненадан от нейната реплика.

— Добре, Бетси. Добре го даваш. Моите поздравления. Не съм и предполагал. Всеки път, щом реша, че знам всичко, което има да се знае за жените на Американския юг, веднага се намира някоя да ми бие дузпата. Това е страхотно.

— Джак, недей забравя, че се женя само за умни, схватливи и красиви жени — каза Кейпърс. — Мисля, че вече съм го доказал.

— Млъквай, Кейпърс! — казах. — Трябва ми още малко време, за да накарам жена ти да побегне разплакана оттук.

— Аз пък мисля, че е време да те изритам от къщата си, Джак — каза Майк.

— За жалост това едва ли ще ти се удаде, Майк. Ти просто не си ми в категорията — казах. — Освен това ти също млъквай, защото на двамата ни предстои дълъг разговор. Ще трябва да ми обясниш защо инсценира тази среща.

— Ей, Джак — обади се Бетси. — Сега разбирам защо жена ти е скочила от моста. Чудя се само защо толкова дълго се е колебала.

— Кажи го още веднъж, Бетси, и ще размажа съпруга ти от бой. Така ще сплескам мутрата му, че не за губернатор, ами за цирков артист няма да става.

— Съпругът ми, изглежда, не се уплаши — обърна се Бетси към Кейпърс, който остана невъзмутим.

— Уплаши се и още как, ама не го показва.

— Той е бил във Виетнам, докато ти си се измъкнал.

— Точно така, мис Южна Каролина. И най-странното е, че въпреки това аз мога да го размажа, а той мен — не. Ако такива като мен бяха отишли във Виетнам, щяхме да спечелим войната. Помисли

си за това следващия път, когато седнеш да правиш бисквитки със сирене или фаршировани яйца.

— Всички либерали са един дол дренки — заключи Бетси и като че се почувства неловко в центъра на вниманието ни. — Доколкото знам, жена ти е била активна феминистка.

— И двамата бяхме — отвърнах. — Сега подготвям и дъщеря си за същата кауза.

— И какво ще спечели от това?

— Просто няма да е боклук като тебе, Бетси — казах, — защото аз собственоръчно ще я хвърля от моста на река Купър, ако се окаже нещо подобно на теб или пък се омъжи за някой като Кейпърс Мидълтън.

Бетси Мидълтън се надигна с демонстративно достойнство и се обърна към съпруга си:

— Хайде да си тръгваме, Кейпърс. Може да пренощуваме у майка ти. Ще се обадя на прислужницата.

— Лека нощ, Бетси — казах и чух как собственият ми глас прозвуча подигравателно и жестоко. — Никога няма да забравя талантливото ти изпълнение в състезанието за мис Америка. Жонглираше с горящи факли. Почувствах се неудобно заради моя щат, който ти представляваше, и заради всяка жена в него.

Бетси си тръгна разплакана, а мен ме обзе потискаща мъка.

— Добре, Джак — каза Майк и поклати глава. — Чудесно се справи.

— Майк, обади се утре на Бетси и се извини от мое име. Кажи й, че съжалявам и че обикновено не съм такъв. Съпругът й е онзи, когото ненавиждам, а не нея.

Кейпърс Мидълтън не изглеждаше засегнат от моята атака срещу жена му. Очите му си останаха бистри и сини. В сумрака на вечерта той ми заприлича на истукан, излюпен от яйце някъде в зоната на полярния кръг.

— Ако ти беше постъпил така с жена, която обичам — казах му аз, — сега щеше да си събираш зъбите от пода.

— Преувеличаваш — каза Майк и застана между нас двамата. — И това винаги ти е пречило.

Кейпърс се покашля, сякаш се канеше да каже нещо, после ме погледна право в очите.

— Джак, аз имам нужда от твоята помощ. Освен това нашето приятелство винаги ми е липсвало.

— Изслушай го, Джак — намеси се Майк. — Моля те, изслушай го. Ако Кейпърс стане губернатор, после ще се кандидатира и за президент.

— И ако това стане, Бог ми е свидетел, аз пък ще кандидатствам за италианско поданство.

— Джак, бих искал да влезеш в екипа на предизборната ми кампания — продължи Кейпърс невъзмутимо.

— Това говедо, изглежда, не разбира какво му говоря. — Погледнах към Майк с недоумение. — Кейпърс, аз те мразя и освен това ти си републиканец. Аз мразя републиканците.

— Навремето и аз ги мразех — призна си Майк. — Но после забогатях.

— Нашите преустановени отношения са добре известни в този щат и това може да ми създаде известни проблеми по време на кампанията.

— Искрено се надявам наистина да ти създаде милион проблеми, които ти напълно заслужаваш — казах.

— Следващия месец щатският вестник ще пише обстойно за мен, а местната телевизия довършва документален филм, който проследява цялата ми кариера като политик в Южна Каролина.

— Филмът ще включва ли и случката в университета? — попитах.

— И филмът, и материалът във вестника — каза Кейпърс и в иначе равния му глас се прокрадна нотка на безпокойство. — Повечето от хората в Южна Каролина възприемат случката като акт на патриотизъм от моя страна. Лошото е, че има и други, които смятат, че съм предал най-близките си приятели. Това може да се превърне във въпрос за личните ми качества, от които демократите непременно ще се възползват.

— Кейпърс сподели с мен вижданията си за щата и ако бъде избран, несъмнено ще се превърне в най-напредничавия губернатор по тези земи.

— Престани, Майк! Ще се разплача от умиление.

— Онова, което се случи в колежа, никога нямаше да стане, ако не беше Виетнамската война — продължи Кейпърс. — Но аз защитих

това, в което вярвах. Смятах, че страната ми е в беда.

— Аз наистина ще се разплача, като те слушам какви глупости дрънкаш.

— Бяха тежки времена — намеси се Майк. — Признай поне това, Джак. Тогава си хвърлих повиквателната, защото бях убеден, че така трябва да постъпя, а освен това не исках да ме стрелят в някаква страна, чието име дори не можех да произнеса правилно.

— Всички ние направихме много грешки по време на Виетнамската война — додаде Кейпърс.

— С изключение на мен — казах. — Аз не направих нито една грешка през цялата война. Гордея се, че бях против тая шибана война от началото до края.

— Сега обаче са на мода ветераните от Виетнам — каза Кейпърс.

— Не и в моите среди. Писнало ми е от оплакванията им. В тази страна няма по-големи мрънкала от тия ветерани. Не спряха да се самосъжаляват, при това го правят твърде шумно и твърде често. Нямаат никакво достойнство.

— Но когато се върнахме в родината, ни заплюваха — каза Кейпърс.

— Глупости — казах. — Това е лъжа. Градски митове и легенди! Чуval съм ги тия, но не им вярвам. И все се случвало по летищата.

— Лично с мен се случи на летището — каза Кейпърс.

— Ако наистина се е случвало толкова често, колкото твърдят ветераните от Виетнам, летищата в тая страна да са се превърнали в плювалници. Лъжеш, Кейпърс! А ако не лъжеш, би трябвало да избиеш зъбите на онзи, който се е изплюл в лицето ти. Просто не мога да повярвам — заплюват в лицето милиони връщащи се от Виетнам войници и нито един избит зъб! Не се учудвам, че изгубихте гадната война.

— Винаги съм харесвал това нещо у Джак — обърна се Майк към Кейпърс. — И още го харесвам. Някои хора се дразнят, но Джак удря право в целта, без заобикалки.

— Аз пък никога не съм харесвал това нещо у Джак — заяви Кейпърс. — В неговия свят няма място за компромиси, за нюанси, за смушкване с лакти и маневри. Твоят свят, Джак, е свят на или-или: всичко или нищо. Това е свят на крайностите, който се разиграва извън

всякакви граници. Той винаги звучи искрено, но няма нищо общо с истинския живот на земята.

— Много красноречиво — възхити се Майк. — Много поучително!

— Докато аз съм гъвкав човек — продължи Кейпърс. — Именно благодарение на това се издигнах толкова високо.

— Ти си безнравствен човек — поправих го аз. — Именно благодарение на това се издигна толкова високо.

Тръгнах към външната врата, без да кажа „довиждане“, но гласът на Кейпърс ме застигна.

— Пак ще ми кацнеш, Джак. Защото има едно нещо, което знам за теб. Ти обичаш Джордан Елиот. И там ти е слабото място.

Заслепен от ярост, дадох газ и гумите на колата изсвистяха по черния път, който прекосяваше имението на Майк. Ръцете ми трепереха върху волана и целият се облях в студена пот, въпреки че априлският въздух бе топъл и ароматен. Бях толкова бесен, че можех неволно да блъсна я човек, я някой пътен знак, но за щастие нищо не се изпречи на пътя ми и без инцидент стигнах до главната магистрала, която водеше на запад към града.

Отидох направо в къщата на Ледар, която ме чакаше на верандата, седнала в бял плетен стол. На плетената масичка пред нея имаше бутилка бърбън и кофичка с лед.

Все още треперех от разговора ми с Кейпърс и разлях част от бърбъна, докато си сипвах. Отпуснах се в стола.

— Знаех, че ще дойдеш. Бях сигурна — каза Ледар. — Какво ще кажеш за срещата си с Принца на мрака?

— Мразя този град, този щат, тази нощ, тези хора, моето минало, моето настояще, моето бъдеще... Единственото нещо, което наистина очаквам с нетърпение, е собствената си смърт. По това се отличавам от човешките същества, които, изглежда, се страхуват най-много от смъртта, докато аз гледам на нея като на дълга, платена ваканция, където повече няма да ми се налага да мисля за Южна Каролина или Кейпърс Мидълтън.

Ледар се изсмя.

— Ако това беше филм, сега е моментът героинята да каже нещо дълбокомислено и жизнеутвърждаващо. Нещо от рода на: „Разбирам те, скъпи, но какво мислиш за мен? Не ме ли харесваш?“ И тогава ти

ще ме погледнеш в очите, ще ме пожелаеш страстно, защото нощта е красива, а животът — дълъг.

— Така ли става по филмите? — попитах.

— Така става и в истинския живот — рече тя.

Погледнах я и харесах това, което видях.

— Всъщност Бетси опра пешкира — казах и изохках. — Клетата жена нищо не ми е направила, а аз се нахвърлих срещу нея като зъл пес. Само защото исках да засегна Кейпърс.

— Чудесно! — рече Ледар. — Знаеш ли, няма нищо по-унизително от това децата ти да бъдат отглеждани от едно дете.

— И на двама ни се опитаха да отнемат децата чрез съда.

Всъщност как Кейпърс успя да спечели делото? Аз за малко да изгубя Лия и това е разбираемо, но за теб... Обзалагам се, че си добра майка.

— Добра, но не достатъчно умна. След раждането на Сара доста напълнях. Сгрехих, като не направих усилия да отслабна веднага. Не подозирах, че Кейпърс се отвращава от пълни жени. Не че прави изключение от останалите мъже в тази страна. Но нито един от вас няма да миряса, докато обещанията за вечен глад не станат част от брачния обет. И това даде повод на мистър Кейпърс да започне поредица от любовни истории, която свърши с прекрасната Бетси.

— Какво общо има това с децата?

— Мина цяла година, преди да сваля килограмите, заради които изгубих Кейпърс — каза тя сякаш на мрака в градината. — В това време той разправяше наляво и надясно, че съм държала повече на сценариите си, отколкото на брака. Разделихме се и аз се преместих в Ню Йорк с децата. И започнах да излизам всяка вечер. Не подбирах — който ме покани. Сбърках, Джак. Сега се срамувам за всяка секунда. Тези истории, разбира се, притъпиха омразата ми към Кейпърс. Докато бях негова съпруга, имах чувството, че живея погребана под дебела кора лед. И мен ме изработи по същия начин, по който е изработил и теб. Частен детектив. Снимки. Един от мъжете беше негър — писател, когото бях срещнала, докато обикаляше страната с новата си книга. Някои бяха женени. И така ми отне децата.

— Искаш ли да се върна и да го набия?

— Винаги ли налиташ на бой?

— Мисля, че това е по-достойно, отколкото да се държа като мижитурка. Освен това, Ледар, аз съм мъж и много добре знам какво

може да жегне един мъж: да изяде тупаника е на едно от първите места в списъка. Пък и нали гледам да се докарам пред теб.

— Ако искаш да се докараш пред мен — каза тя, — трябва да го убиеш. Само да го набиеш не ми стига.

Ледар взе лявата ми ръка и я вдигна към тлеещата светлина, която се процеждаше откъм реката. Завъртя няколко пъти брачната ми халка около пръста. Ръцете ми са малки и изглеждат така, сякаш принадлежат на по-нисък човек.

— Защо още носиш брачната си халка?

— Защото никога не съм се развеждал. Нито съм се женил повторно... Тя ми напомня за Шайла.

— Добрият Джак. След всичките бури ти си остана същият. Истински сладур.

— Не, не съм. Но щях да бъда, ако бях имал друг баща.

— Моят случай е по-лек, но с майка ми сме винаги на нож — каза Ледар. — Чуя ли гласа ѝ, започвам да завиждам на сираците.

— Значи не ти харесва това, че продължавам да нося брачната си халка.

— Не, напротив. Смятам, че е много мило от твоя страна.

— Но и малко странно.

— Малко. Сваляш ли я, когато се срещаш с някоя мадама?

— Отдавна не съм се срещал с никого.

— Защо, Джак?

— Когато жената, която си обичал, се самоубие, преставаш да се интересуваш от себе си, Ледар. Дори и след като проумях онези сложни влияния, допринесли за нейната смърт, остана си фактът, че и аз не съм без вина. Винаги когато реша да изляза с жена, се сещам за това.

— Значи смяташ, че щом излезеш да вечеряш с някоя жена, следва самоубийство, така ли?

Изсмях се на шегата ѝ.

— Не. Смятам, че ако много харесваш някоя жена и тя те харесва, и има много вечери, и много целувки, и после сватбени камбани, то неминуемо ще се стигне и до трупа, който после трябва да разпознаваш в моргата...

— Джак, съжалявам, че го казах. Моля те, прости ми.

— Всяка нощ, всяка нощ в съня си виждам как Шайла се хвърля отнякъде. Дори да сънувам, че карам каяк в Аляска, тя ще се появи в гората над мен и ще се хвърли от някоя скала. Или пък, ако си вървя по улица в Амстердам покрай някой от каналите, чувам вик и ето я — Шайла лети надолу от онези високи къщи над водата и аз се втурвам да я спасявам. Не мога да кажа, че нощта е любимата ми част от денонощието.

Умълчахме се.

— Как успя да запазиш Лия? — попита тя приглушено.

— Какво стана с твоя дъб? — Станах да се поразтъпча, но всъщност за да сменя темата. — Ти имаше най-хубавия дъб в града.

— Кейпърс — каза тя. — През цялото време, докато бяхме женени, ми натякваше, че му закривал гледката към залеза над реката. В годината, когато бракът ни окончателно се разпадна, една вечер заедно с други негови колеги наобиколиха дървото. Всички носеха по чаша бира в ръка и взеха уж да се възхищават на залеза.

— Говори по-ясно, нищо не разбирам.

— Всъщност в чашите си носели много силен пестицид. И докато уж се възхищаваха на залеза, всеки скришом излял пестицида на земята. След шест месеца бедното дърво започна да линее и в крайна сметка умря. Всички в Уотърфорд бяха бесни, но Кейпърс отрече да има пръст в тази работа.

— А ти знаеше ли? — попитах.

— Не, разбира се, че не — отвърна тя. — Един от неговите колеги ми каза години след това. Но баща ми веднага се усъмни в Кейпърс.

— Странно, аз пък вече предпочитам компанията на дъб пред тази на човек. А пред Кейпърс Мидълтън предпочитам и плевели.

— Той все още вярва, че може отново да се сприятелите.

— Не, след тазвечерната случка вече не вярва.

— Да се върнем на Лия — каза тя. — И делото, в което се опитаха да ти отнемат бащинството.

— Родителите на Шайла, естествено, смятаха, че аз съм причината за нейната смърт. След погребението изпаднах в ужасна депресия. Моите братя ме заведоха в болницата в Кълъмбия и там ми назначиха лечение за депресия. Мина известно време, преди да живна и да се изправя на крака.

— Къде беше Лия по това време?

— Живееше у Фоксови, които, разбира се, бяха съсипани от смъртта на Шайла. И сигурно тогава, защото Лия винаги си е била истинска вълшебница, им бе хрумнало, надявам се без зъл умисъл, че Лия може да им замести Шайла. Докато бях в Кълъмбия, те заведоха дело, оспорвайки бащинските ми права.

— Как успя да спечелиш, особено след като се е знаело, че си лежал в психиатрия?

— Брат ми Дюпре, който работи в същата болница, пристигна един ден с новината какво са решили семейство Фокс. Гневът е силна противоотрова в случай на депресия. Мъката ми по Шайла беше изместена от яростта ми срещу нейните родители, които се опитваха да ми откраднат детето. По време на процеса баща ѝ свидетелства срещу мен, като най-безсрамно заяви, че съм имал навика да бия Шайла. И това не е всичко, списъкът от варварщини, които ми бяха приписани, нямаше край. Знам, че лъжеше с единствената цел да задържи Лия, да задържи нещо от Шайла.

— Сега не се учудвам, че си избягал чак в Италия.

— Семейството ми се обедини около мен. Брат ми Далас се зае с делото, без да поиска и цент. Когато се стигна до кръстосан разпит, Фоксови се провалиха. Освен това, преди да се самоубие, Шайла бе оставила писмо. Нашите също свидетелстваха в моя полза. Никога не бях подозирал, че могат с такова достойнство... с такова великодушие, въпреки всичко, преживяно от нас, да ме защитят. Тогава ги видях в нова светлина — не знаех, че притежавам такова съкровище. И затова, когато заминах за Италия веднага след процеса с намерението никога повече да не се върна, те толкова се обидиха.

— Били са прави.

— Сгреших — признах си аз. — Но вече нищо не мога да променя.

— Шайла не би одобрила твоето решение да скъсаш окончателно с Юга.

Долових леко неодобрение в гласа ѝ и вдигнах очи.

— Имах нужда да си отдъхна от Юга — казах най-накрая. — Мисълта за него ме изтощава, животът в него ме превъзбужда, а опитите ми да го анализирам ме влудяват.

— Ако Майк се откаже от проекта си, аз ще напиша нещо за всички нас — каза Ледар.

— Опиши ме като момче от Чарлстън, за да не се налага майка ти да дезинфектира верандата всеки път, щом ме зърне пред къщата си.

— Не го е правила всеки път — рече Ледар. — Тя просто искаше да те научи да използваш задния вход.

— А ти как се разбираш с родителите си?

— Татко ме гледа и си мисли: „Лошо семе.“ Мама ме гледа просълзена и си мисли: „Развалено яйце.“ И на двамата им призлява при мисълта, че тяхното момиче изпусна шанса да стане губернаторска съпруга.

— Ако той стане губернатор, птиците вече няма да идват да зимуват в Южна Каролина.

— Джак, не се отказвай от този филм — неочаквано каза Ледар.

— Защо? — попитах я. — Идеята не ми харесва. Крие опасности.

— Може би така ще се опознаем по-добре, вече като възрастни — каза тя. — Ще видиш, аз няма да те разочаровам.

Ледар протегна ръка и улови моята.

— И това е най-голямата опасност — отвърнах.

На следващата сутрин тръгнах по обления в слънчева светлина път през мочурищата и ниските шубраци, който извиваше над безброй заливчета, дето се пълнеха с вода само по време на прилива и се разливаха към ширналия се в далечината Атлантически океан. Един негър хвърляше мрежа за скариди от невисок мост, макар че имаше отлив. Тя се изду като поличка на балерина с подгъв от свършено очертан кръг, цопна във водата и потъна.

Спрях на остров Орион и казах името си на дежурната по охраната. Тя ме измери с поглед, сякаш бях дошъл да крада сребро и порцелан, които несъмнено изобилстваха на богатия остров. С неохота ми издаде временен пропуск и ми обясни как да стигна до дома на семейство Елиот.

Беше красива къща на два етажа, която гледаше към океана. Почуках и след малко на прага се появи самата Селистайн Елиот. Видя ме и се хвърли да ме прегръща.

— Все още си така огромен — каза тя.

— Все още си така хубава — отвърнах.

— Не, вече не съм. Следващият месец ставам на шейсет и осем — каза Селистайн, но грешеше. Лицето ѝ притежаваше естествена красота, която времето можеше да промени, но не и да заличи.

Селистайн Елиот беше свършената съпруга на военен — прислужница и помощница на необикновено бързото му издигане през всички чинове на Военноморската пехота. Тя беше дама, която се открояваше и блестеше без никакво усилие, а мъжът ѝ изглеждаше доста по-издигнат, отколкото беше в действителност, само защото бе успял да привлече вниманието на тази необикновена жена. Тя имаше дарбата да удостоява хората с ласкаещо ги внимание, особено онези, от които зависеше кариерата на мъжа ѝ.

Мнозина, включително самата Селистайн, смятаха, че генерал Рембърт Елиот можеше да стане главнокомандващ Военноморския флот, ако не беше имал деца. Неговото единствено дете Джордан бе успяло да навреди повече на кариерата му, отколкото японският куршум, който едва не го бе оставил на място в битката при Тарауа.

Селистайн ме покани в хола и наля две чаши кафе, докато аз се любувах на океана. След като си разменихме всички възможни любезности, ѝ подадох плик с две писма и подаръци от сина ѝ.

— Селистайн, има нови неприятности — казах съвсем тихо.

— Много повече от друг път, скъпа — обади се дълбок мъжки глас и глухо отекна, преди тя да успее да се обади.

Рембърт Елиот — военноморски генерал до мозъка на костите си — фиксираше жена си със синеок поглед, бистър и елементарен като морски въздух. Беше застанал в антрето, което водеше към задния вход на къщата. Лицето на Селистайн загуби цвят и израз. Аз се пресегнах хладнокръвно и издърпах двете писма, които държеше в ръцете си.

— Подай ми тези писма, Джек — заповяда ми генералът.

— Те са мои. Аз съм ги писал — отвърнах аз и се изправих на крака.

— Лъжец! И ти, и жена ми, и двамата сте лъжци! — извика той с лице, така разкривено от гняв, че изглеждаше цинично. — Селистайн, ти си предателка. Собствената ми съпруга — предателка!

— Как мина голфът, който трябваше да играеш в Хилтън Хед, генерале? — попитах аз. Не очаквах, че той ще си бъде вкъщи.

— Спипах ви на местопрестъплението, а? — каза генералът.

— Това не е спипване, а най-обикновено натрапване — казах. — По-добре направо се присъедини към нашата скромна компания.

— Кейпърс Мидълтън ми даде тези снимки, които са направени в Рим — започна генералът. Смяташе да ги подаде на жена си, но премисли и презрително ги хвърли на пода. Селистайн не каза нищо, само ги събра. Загледа се в една от снимките, на която се виждаше бледият ѝ, аскетичен син.

След това Рембърт Елиот направи нещо, което изненада не само жена му, но и мен. Отстъпи назад, докато Селистайн събираше разпръснатите по земята снимки. Тя смутено зачака следващия му ход, който очевидно не можеше да предвиди. За съжаление във военните училища, които генералът бе завършил, никой не го бе научил как да действа при сблъсък със собственото си малобройно семейство, как да отбива атаки или да потушава разногласия. В този момент дори собствената му съпруга, която го гледеше предизвикателно, му се струваше като вражески скаут, промъкнал се, за да взриви къщата му.

Сега, когато се видя, че този човек на действието не е в състояние да действа, аз побързах да се възползвам от вцепенението, в което бе изпаднал. Оставих го да стои като истукан, влязох в банята на първия етаж, накъсах писмата на Джордан на малки парченца, хвърлих ги в тоалетната чиния и пуснах водата. Когато се върнах в хола, Селистайн и генералът бяха седнали един срещу друг и се гледаха така, сякаш измерваха новопоявилото се недоверие помежду им.

— Накара ме да присъствам на погребението на сина ми, който ме опозори, а много добре си знаела, че е жив, така ли? — попита генералът.

— Мислех, че е мъртъв — отвърна тя.

— А защо не ми каза, след като си научила истината?

— Защото ти го мразеше, генерале — обадох се аз. — Ти винаги си го мразел и Джордан знаеше това, знаеше го и Селистайн, и аз, и ти също. Затова не ти е казала.

— Имам право да знам истината — каза генералът. — Твое задължение е да ми кажеш.

— Аз не съм морски пехотинец, скъпи, не съм на твое подчинение. Тази малка подробност, изглежда, непрекъснато ти убягва.

— Говоря за твоето задължение като съпруга — поправи се генералът.

— А защо да не поговорим за твоето задължение като баща — изрепчи му се тя сърдито. — Дай да поговорим за твоето държане към сина ти, откакто се е родил. Как съм търпяла да биеш и тормозиш това прекрасно и чувствително дете.

— Като малък беше женствен и мекушав — каза генералът. — Знаеш много добре, че всичко друго мога да понеса, но не и това.

— Съвсем не беше женствен — озъби му се тя. — Беше мил и внимателен, но ти, разбира се, не можеш да правиш разлика между двете.

— Щеше да стане като тях, ако бях поверил отглеждането му изцяло на теб — отвърна ѝ той, а в гласа му се прокраднаха нотки на обвинение и презрение.

— Като тях ли? — попитах.

— Искат да каже педераст — уточни Селистайн.

— О, ужас на ужасите! — казах. — Съдба, по-зла и от смъртта.

— Точно така — кимна тя.

— Нямах да искам толкова много от него, ако можеше да ми родиш други деца.

— Разбира се. Колко удобно — пак аз съм виновна.

— От еднака не става добър войник — каза генерал Елиот. — Единакът е опасен за всяка част, защото не умее да се приспособи към групов живот.

— Нещо като теб, скъпи — обади се Селистайн — ... в семейството.

— Ти никога не си разбирала военните.

— Напротив, разбирам ги прекалено добре — изсмя се тя.

— Цели четиринайсет години аз мисля, че синът ми е мъртъв — каза генералът и се обърна към мен. — Как очакваш да се чувствам сега?

— Радостен — подказах му.

— Вече съм уведомил съответните власти — каза той.

— Какво им каза? — попита Селистайн.

— Името на църквата, в която са направени снимките — отвърна той. — И това, че не е изключено да е извършил престъпление. Джак, има много въпроси, на които ще трябва да отговаряш.

— И малко отговори, които да дам, генерале — отвърнах.

— Предполагам, че си унищожил писмата — каза той.

— Бях нахвърлял някои неща за Ледар Ансли.

— Предай й, че искам да я видя — обади се Селистайн. — Чух, че е тук.

— Джак — каза генералът, — мога да те арестувам за укриване на беглец.

— Разбира се, че можеш — отвърнах. — Само че къде е беглецът. Престъпникът, когото подозираш, е официално обявен за мъртвец.

— Нима отричаш, че човекът от снимките е моят син? — попита генералът.

— В Италия аз нямам друг избор, освен да посещавам малкото изповедници, които говорят английски — казах.

— Това е Джордан, нали, Джак? — попита генералът настойчиво, забравил всякаква предпазливост.

— Не знам, не мога да преценя — отвърнах.

— Значи, не искаш. А ти, Селистайн?

— Скъпи, въобще не разбирам за какво говориш.

— Всички тези пътувания до Италия — подхвана генералът. — Мислех, че си луда по изкуството им.

— Изкуството винаги е било в центъра на пътуванията ми — каза Селистайн.

— Мразя музеите — каза генерал Елиот. — Защото там се срещат двамата с Джордан. Сега вече всичко ми е ясно.

Загледах се в лицето на генерала и за миг почувствах прилив на съчувствие към този емоционално ограничен, стегнат като навита пружина човек. Устните му бяха тънки като острие на нож. Беше нисък, но с фигура на здравеняк, някъде между шейсет и пет и седемдесет години. В погледа му трептяха синеоки пламъчета, които ужасяваха мъжете и омагьосваха жените. Цял живот хората се бяха страхували от Рембърт Елиот и този факт му доставяше огромно удоволствие. Той беше от мъжете, които Америка ухажваше по време на война, но се чудеше къде да ги дene след подписване на примирието.

Подобно на много други като него, прекарали живота си в тренировки да убиват вражески войници, Рембърт Елиот се бе превърнал в чудовищен съпруг и баща. През целия си брачен живот се бе отнасял към жена си като към свой адютант, който не може да покрие нормата за физическа подготовка. Джордан бе израсъл с целувките на майка си и юмруците на баща си.

Генералът се надигна тежко, взе снимките и отново се вторачи в тях.

— Този свещеник. Това е синът ми, нали? — обърна се той към мен.

— Откъде да знам? — отвърнах. — Това е моят изповедник. Генерале, трябва да ходите по-често на църква. Тогава ще знаете за съществуването на онази малка преградка, която отделя свещеника от изповядващия се грешник. Тя не е поставена случайно там, а за да не могат двамата да се видят и разпознаят.

— Твърдиш, че това не е синът ми, така ли? — попита генералът.

— Твърдя, че това е моят изповедник — повторих аз. — Никой съд не може да принуди моят изповедник да свидетелства срещу мен и обратното.

— Мисля, че това е синът ми.

— Чудесно тогава. Поздравления. Най-накрая отново заедно! Не обичаш ли щастливия край, генерале?

Селистайн се приближи и застана пред съпруга си. Гледаше го право в очите.

— Да, Рембърт, това е Джордан — каза тя. — Всеки път, когато сме посещавали Рим, аз отивах да се видя с него. Казвах ти, че излизам да правя покупки.

— Лъжкия! Лъжкия! — изсъска генералът.

— Не, скъпи — отвърна му тя тихо. — Майка. Майка.

— Значи ти си куриерът — обърна се генералът към мен.

— Може и така да се каже — отвърнах.

— А аз исках да направя от него морски офицер — каза генералът.

— Това ми звучи като Архипелаг ГУЛАГ — казах.

— Джордан израсна през шейсетте години — продължи той. — И това го затри. Какво знаете вие за преданост и патриотизъм, за стойностите и морала, с които ние бяхме отгледани?

— Защо не попиташ какво знаем за малтретирането на деца? — изрепчих му се аз.

— Вие бяхте поколение от лъжци и страхливци. Поколение от кръшкачи, които само гледаха как да се измъкнат от задължението към родината си, когато Америка имаше нужда от вас.

— Току-що проведох същия кретенски разговор с Кейпърс Мидълтън — прекъснах го аз, приближих се до Селистайн и я прегърнах. — Преместил се е в друг манастир, в друга част на Рим. В безопасност е — казах ѝ аз. — Съжалявам, че трябваше да унищожа писмата му. — И напуснах къщата.

Докато влизах в колата на мама, генерал Елиот цъфна на прага и ми извика:

— Маккол!

— Да, генерале.

— Искам да видя сина си — рече той.

— Ще му предам, генерале. И тъй като никога преди не е имал баща, този път идеята може да му се понрави.

— Ще ми помогнеш ли да уредим срещата?

— Не, няма.

— А мога ли да знам защо?

— Защото ти нямам доверие, генерале — отвърнах.
— Тогава какво предлагаш да направя? — попита той.
— Да чакаш — отговорих.
— Нима не вярваш, че човек може да се промени?
— Не, не вярвам.
— Умник! — каза генералът. — И аз не вярвам.
Селистайн се затича към мен.

— Джак, бягай бързо в болницата. Тий се обади. Майка ти е излязла от кома.

Всичките ми братя, с изключение на Джон Хардин, бяха пред главния вход на болницата и ме чакаха. Изскочих от колата и те ме наобиколиха, заблъскаха ме и всички започнахме да се прегръщаме.

— Мама! — изкрещя Тий. — Тя успя!

— Бива си я — каза Дюпре.

— Нашето момиче няма да се даде на някакъв си рак, я! — рече Далас.

— Бог да ме прости, но и досега си мисля, че тя нарочно се преструваше, че умира — каза Тий. — Ей така, за да ни накара да се чувстваме виновни.

Дюпре го потупа закачливо по рамото.

— Мама има да мисли за по-важни неща от това да те кара да се чувстваш виновен.

— Така ли смяташ? — рече Тий. — Какви например?

— Само доктор Питс я е виждал — каза Дюпре този път на мен. — Той смята, че ти трябва пръв да отидеш при нея.

Сестрите бяха преместили Луси от интензивното отделение и сега семейството ни се събра в друга, по-приветлива чакалня.

Всички бяхме обзети от еуфория и дори вечно навъсеният отец Джуд изглеждаше доволен от новото развитие на събитията.

Струпахме се около доктор Питс, за да ни повтори какво му е казал лекуващият лекар. Температурата бе спаднала, кръвното налягане се бе стабилизирало, в резултат на което тя бавно идваше в съзнание. Ние с братята ми се държахме като затворници при обявяване на амнистия. След дългите дни на потиснатост сега се чувствахме странно въодушевени и превъзбудени.

— Джак, защо не влезеш при майка си? — попита доктор Питс.

— Кажи ѝ няколко вица — обади се Тий. — Сега ѝ трябват няколко порции гръмогласен смях.

— Това не е много разумно — обади се доктор Питс.

Те продължиха да говорят, а аз се отдалечих и тръгнах към самостоятелната стая на мама.

Очите ѝ бяха затворени, но лицето ѝ все още бе необикновено красиво за жена на петдесет и осем години. Не бях говорил с нея цели пет години и този факт ме прояждаше отвътре. Бях изчезнал в Рим, за да спася собствения си живот, и нито за миг не бях помислил за жестокостта на собствената си постъпка. Луси отвори очи и аз потънах в синия ѝ поглед. Нямаше никакво съмнение, че тя е най-влудяващата, най-вълнуващата, противоречива и опасна жена, която бях виждал. Претендираше, че знае всичко, което има да се знае за мъжете, и аз ѝ вярвах. Притежаваше тънка проникателност и необуздано въображение. Беше изключително изобретателна и талантлива лъжкиня, която въобще не виждаше смисъл в това да се казва истината. Можеше спокойно да влезе в стая с мъже и да раздвижи кръвта им по-бързо, отколкото ако някой им подхвърлеше гърмяща змия. Тя беше най-сексапилната жена, която съм виждал през целия си живот. Едно от нещата, което ние с братята ми научихме след много изпитания, бе, че не е лесно да си син на най-сексапилната, най-кокетната и най-интересната жена в малък провинциален град. Нямаше брак, който мама да не можеше да развали. Сама твърдеше, че в живота си почти не е срещала жена от своята класа.

Изваках да чуя първите ѝ думи.

— Намери ми отнякъде грим — каза Луси.

— Здравей, Джак — отвърнах ѝ аз. — Радвам се, че си тук, сине. Толкова отдавна не сме се виждали.

— Сигурно приличам на вещица — каза тя. — Кажи как изглеждам.

— Красива.

— Много мразя да ме лъжат.

— Добре, тогава приличаш на вещица — казах.

— Затова ми трябва грим — настоя Луси.

— Сигурно се чувстваш отпаднала — опитах се да кажа нещо неутрално.

— Отпаднала ли? — учуди се тя. — Сигурно се шегуваш. Нали бях в кома. Никога не съм си почивала по-добре.

— Значи се чувстваш добре? — предпазливо попитах аз.

— Добре ли? — възмути се тя. — Никога не съм се чувствала по-зле. Цялата напумпана с химикали.

— А, мисля, че най-после загреях. Чувстваш се, зле, но добре отпочинала — казах.

— Доведе ли Лия? — попита тя.

— Не, но тя ти праща целувки.

— Това не ми стига. Искам да взема това дете с ръцете си и да му кажа някои неща — рече Луси. — На теб също. Искам да ти обясня някои неща.

— Не е нужно да ми казваш нищо — рекох. — Ти направи предостатъчно, за да съсипеш живота ми. Не е останало нищо за досъсипване.

— Малко хумор не е излишен, така ли? — попита тя.

— Точно така.

— Само уточнявам, защото, когато излиза от кома, човек се чувства особено. Сякаш се мъчиш да разровиш собствения си гроб, за да се измъкнеш. Добре ли изглеждам?

— Нали ти казах — красива като кукла.

— Доведи ми жената на Дюпре. Кажй й, че имам нужда от грим, и то много грим. Тя знае какво използвам.

— Комата, изглежда, не вреди на суетата — подразних я аз.

— Да, но вреди на килограмите — каза тя. — Откакто съм тук, съм свалила поне три кила.

— Мамо, ужасно ни разтревожи.

— Левкемията ще ми види сметката, Джак, трябва да знаеш това — каза тя. — Тя е неизлечима за жена на моята възраст. Рано или късно ще се върне и ще ме убие. Докторът не ми дава повече от година.

— Косите ми настръхват, като ми говориш така.

— Трябва да кажа на някого. А пред другите ще лъжа — рече тя и видях как отмаля. — Искам да ти гостувам в Рим. На теб и Лия. И без това не съм ходила в Рим. Трябва да те накарам отново да ме обикнеш. Това ми е нужно повече от всичко друго на света.

Не гледах към нея, но думите ѝ ме улучиха право в целта. Беше притихнала и когато вдигнах очи да я погледна, видях, че е заспала. Луси Маккол Питс в Рим, помислих си аз. Щом Италия бе издържала нападението на хуните, сигурно щеше да преживее и посещението на моята огнедишаща коварна майка. В момента спеше дълбоко и загледан в нея, аз — нейният първороден син — реших, че е вечна, неубиваема, самият пъп на света. Далас влезе и ми направи знак, че е време да се махам.

— Каза ли нещо? — попита ме той, докато крачехме по коридора.

— Почти нищо. Освен че от всички обича най-много мен и че не би разрешила да я надупчат с всички тия тръбички, ако е знаела, че другите ѝ синове ще я разочароват така горчиво.

— О, стига вече! — каза той. — Нещо друго?

— Иска да ѝ занесем грим.

— Значи се е освестила — зарадва се Далас. — Няма съмнение, че е дошла на себе си.

Тий и Дюпре ни пресрещнаха. Тий започна да шепти така, че да не го чуят останалите в приемната.

— Имам добри новини за вас — каза той. — Чакат ни нови семейни проблеми.

Далас изохка, но Тий продължи.

— Току-що се обади дядо. Джини Пен е избягала от старческия дом.

— Пак ли? — изпъшка Далас.

— Няма проблеми — каза вечният прагматик Дюпре. — Тя е в инвалидна количка. Няма нужда да алармираме пътната полиция.

— За трети път бяга — обади се Тий. — Започвам да си мисля, че никога няма да свикне там.

— Да, но дядо не може да я вдига — намеси се Далас. — Това е временно разрешение. Докато зарасне бедрената ѝ кост.

— Тя смята, че сме я изоставили — каза Дюпре.

Излязохме от болницата и потеглихме през града с колата на мама.

— Има само три пътя, по които може да тръгне — започна да разсъждава на глас Далас, — но и по трите едва ли е успяла да стигне далеч. Очевидно не е във възторг от старческия дом.

— Говорих с нея по телефона — обадох се аз. — Каза, че едва издържа.

След десетина минути завих наляво по пътя, който води към реката и старческия дом. Почти веднага зърнахме нашата баба да препуска в инвалидната си количка с изписана на лицето ѝ мрачна решителност. Задминах я, после направих завой и тръгнах успоредно с нея.

Джини Пен се правеше, че не забелязва колата. Продължи да върти колелата съсредоточено, като гребец, който не смее да вдигне глава в най-трудния участък на реката. Беше плувнала в пот и лицето ѝ пламтеше, но не от умора, а от възбудата на трескавото бягство. Беше успяла доста да се отдалечи от старческия дом. Погледна уж случайно встрани, видя ни и се разплака. Пак изви глава към нас и ускори темпото, като напрегна мишци с все сила, но най-накрая спря, разхълца се и закри лицето си с ръце, по които се бяха появили вече зачервени пришки.

— Джини Пен, искаш ли да те вземем на автостоп? — нежно я попита Далас.

— Махайте се от главата ми! — отвърна му тя през сълзи.

— Обади се твоят лекар — каза Далас. — Много се безпокои за теб.

— Вече го уволних тоя стар шебек. Някой трябва да ме спаси, момчета. Някой трябва да ми помогне или все съм си отишла. Никой не те слуша, когато остарееш. И никой не дава пет пари за теб.

— Ние ще ти помогнем с каквото можем — провикнах се аз от шофьорското си място.

— Тогава върнете се в онзи дом и кажете: „Дошли сме да спасим нашата баба от тази адска дупка.“ Приберете ми вещите и после, ако наистина държите да помогнете на старите хора в този град, застреляйте готвачката. Тя и суров морков не може да ти сервира, без да го направи блудкав.

— Ние мислехме да подходим по-дипломатично — сви рамене Далас.

— Тогава махайте се от главата ми — изплака Джини Пен. — Отивам у една приятелка. Ще ѝ гостувам.

— Коя приятелка? — попита Далас.

— Още не съм решила. Аз имам приятелки из целия щат и всяка от тях ще бъде поласкана да приюти дама като мен. Аз не съм боклук като дядо ви. И не съм от случайно семейство.

— Хайде, хайде! — обадох се аз. — Влизай в колата и ние ще те приютим.

— Вие ли? — изгледа ни тя надменно и презрително. — Вие сте простолудие. Клетата ви майка е бедна селянка, а баща ви — и той не е цвете за мирисане.

— Нали ти си го отгледала да бъде такъв — обади се Далас. — Не бягай от отговорност.

— Не бягам, поемам цялата вина — заяви баба. — Омъжих се за вашия дядо с широко отворени очи и много добре знаех какво ме чака. Омъжих се в пълно съзнание за най-неподходящия мъж.

— Защо го направи? — попитах.

— Защото ловеше око — каза Джини Пен. — Обливах се в пот, само като го зърна.

— Джини Пен, стига глупости! — каза Дюпре, слезе от колата и тръгна към баба. Ние с Тий я вдигнахме внимателно от количката и я пренесохме на задната седалка на колата. Все едно вдигнахме клетка с птички. Беше само кожа и кости. Твърде слаба, за да стои изправена.

— Дай да се споразумеем с теб, Джини Пен — казах. — Ние ще се опитаме да те отпишем от дома, но първо ще дойдеш с нас. Да уредим нещата както трябва.

Но Джини Пен бе вече заспала. Откарахме я обратно в старческия приют и я предадохме на сестрите, които я разбудиха и набързо я скастриха за поведението ѝ.

— Предатели! — изсъска ни тя, когато сестрата забута количката ѝ към нейната стая, нейната килия, нейния карцер.

Всички се бяхме умълчали, докато карах Далас към адвокатската му кантора.

— Забравихме да ѝ кажем, че мама е излязла от комата — каза Тий.

— Защо да ѝ разваляме настроението, и без това не беше на кеф — обади се Дюпре и всички се изсмяхме.

— Цял живот се мъчи да убеди света, че е чистокръвна аристократка.

— Спомняш ли си как ни разказваше за плантацията, където е израсла като дете? — попита Дюпре. — А ние смятахме, че ни лъже, защото никога не ни заведе да я видим тая плантация.

— Бърнсайд — казах. — Прочутата плантация Бърнсайд.

— Оказа се обаче, че не лъже — намеси се Дюпре. —

Плантацията наистина е съществувала и нашата баба е отраснала точно в нея.

— Тогава къде е тая пуста плантация?

— Потънала е — каза Далас.

— Потънала ли? — повторих изумен.

— Намирала се е в покрайнините на Чарлстън, близо до Пинополис. Но когато построили бент на реката, за да направят езерото Мултри, водата заляла Бърнсайд. Джини Пен е Синклер по майчина линия, а Бърнсайд е имение на рода Синклер.

— Сега разбирам — казах. — Джини Пен е била така разстроена от загубата на фамилното имение, че в отчаянието си се омъжила за първия срещнат пуерториканец, тоест за нашия дядо.

— Никога не ни е казвала как е завършила тази история — спомена Дюпре. — Очевидно е възприела наводнението на родния си дом като проявление на Божия гняв. И знак за нещо предстоящо.

— А ти откъде разбра това? — попита Тий.

— Жена ми Джийн пътува до Чарлстън два пъти в седмицата. Работи върху защитата на магистърската си степен по история. Докато се ровела в Чарлстънската библиотека на Кинг Стрийт, попаднала на мемоари на рода Синклер. Там името на Джини Пен се споменавало два пъти. Къщата била точно толкова красива, колкото я описваше и баба.

— Страхотна утеха е да знаеш, че в тези уморени вени тече синя кръв — казах.

Когато пристигнахме в къщата, където бяхме играли заедно като деца, излязохме на верандата и се загледахме в залеза. Спомних си как преди повече от двайсет години седях на същия този стол и хранех Тий с бутилка-биберон, докато мама — бременна в осмия месец с Джон Хардин — приготвяше вечерята за татко, който оставаше до късно в кантората си, а Дюпре учеше Далас да играе футбол на ливадата отпред. Ако не бяха спомените, времето нямаше да има никакво значение.

От мизерните запаси в кухнята на баща ми извадих студена бира и фъстъци, туршия с копър, парче сух чедар, което нарязвах върху хрупкави солени бисквитки с кръгчета червен лук отгоре. Братята ми гледаха на храната като на гориво, което им дава сила, никога не я възприемаха като вид удоволствие. Каквото и да сложеше човек на масата, те мигом го излапваха. Някъде от вътрешността на къщата иззвъня телефонът и Далас отиде да се обади.

Върна се и обяви с тържествен глас:

— Днес мама за пръв път е приела и малко твърда храна.

Ние веднага се развеселихме и вдигнахме тост към реката в чест на нашата майка, която в този миг може би гледаше към същата вода — само една миля по-надолу — от прозореца в болницата.

— От жилав сой е тя — каза Дюпре и отпи от бирата си.

— Няма жилав сой за левкемията — рече Далас. — Следващия път ще я спипа.

— Как можа да го кажеш? — засегна се Тий, скочи от стола си, облегна се на перилата и се обърна с лице към нас.

— Съжалявам — каза Далас. — Чувството за реалност ми помага да преживея лошите дни... както и добрите.

Видях, че Тий се просълзи, но бързо попи мокрите си страни. Сълзите ни изнервиха и аз се опитах да разсея тягостното напрежение.

— Мисля, че моята любов я извади от кризата. Героичният ми полет през Атлантическия океан, само и само да бъда до нея в момент на изпитание.

— Не, по-скоро сдържаната любов на нейния така често пренебрегван трети син Далас, на когото тя обичаше да се присмива, я спаси от гробницата — каза Далас и се изсмя.

— Гробница ли? — каза Тий. — Та ние нямаме семейна гробница.

— Правя опити за литературно изразяване — отвърна му Далас. — Какво, не може ли?

— Не знаех, че си литературен човек — намесих се аз.

— Не съм — рече Далас, — но от време на време обичам да се правя на такъв. Тий, моля те, спри да плачеш, защото, като гледам сълзите ти, си мисля, че не обичам достатъчно мама.

— Ами ти не я обичаш и никога не си я обичал — заподсмърча Тий.

— Това не е вярно — каза Далас. — Когато бях малък, смятах, че на света няма друга като нея. После пораснах и започнах да виждам някои неща, които не ми харесваха. естествено, бях ужасен, защото никога преди това не се бях изправял лице в лице с такава мошеническа изобретателност. Беше ми трудно да преглътна този факт и затова реших да не ѝ обръщам внимание. В това няма нищо лошо.

— Аз пък обичам всичко у нея — каза Тий. — Въпреки че съсипа живота ми и прогони всичките ми приятелки.

— Виж, за това не я упреквам — обади се Дюпре. — Всичките ти приятелки бяха като бити от градушка. Истинско природно бедствие.

— Ти никога не си ги познавал добре.

— Опазил ме бог — възкликнаха в един глас Далас и Дюпре.

— Щастливец си ти, щом можеш да плачеш — казах на Тий. — Това е дар божи.

— Ти разплака ли се, когато разбра, че мама е болна? — обърна се Далас към Дюпре.

— Не. Не съм се и мъчил — отвърна му Дюпре.

— Защо? — попитах.

— От страх да не заприличам на вечно цивреция Тий.

Беше се свечерило и звездите изгряха една по една на източния небосклон. Замислих се за собствената си неизплакана по Шайла мъка. След смъртта ѝ очаквах, че ще се удавя в порой от сълзи, но не успях да пророня и една. Нейната смърт ме пресуши отвътре и тогава открих, че в духа ми има много повече пясъчни пустини, отколкото тропически гори. Бях напълно неспособен да се разплача и това ме разтревожи, дори изплаши.

Затова започнах да наблюдавам други мъже и се успокоих, като разбрах, че не правя изключение. Опитах се да намеря някакво обяснение за твърдия стоицизъм, с който посрещнах самоубийството на моята съпруга. Но всяко обяснение се превръщаше в извинение, защото, ако някой на тази земя заслужаваше сълзите ми, то това беше Шайла Фокс Маккол и никой друг. Усещах ги у себе си — неоткрити и девствени, затворени в моето вътрешно море. Тези сълзи никога не са ме напускали.

— Тий, изпий още една бира — подкани го Далас. — Това ще ти помогне.

— Нямам нужда от помощ, брат ми — отвърна му Тий. — Плача от щастие.

— Не — намесих се аз. — Плачеш, защото можеш.

— Хайде пак да се обадим на Лия — предложи Далас.

— Може — съгласих се аз и тръгнах към телефона.

— Нещо се е случило — чух гласа на Дюпре.

— Защо мислиш така? — попита Далас.

— Джон Хардин го няма никакъв — каза Дюпре. — Дори в къщата на дядо.

— Ще цъфне отнякъде — каза Тий.

— Точно от това се боя — каза Дюпре и продължи да се взира в нощта. Надолу по реката се виждаха светлините на болницата.

Не знам защо, но винаги ми е било по-приятно да си мисля за местата, където съм бил или искам да бъда, отколкото за мястото, където се намирам. Трудно ми е да бъда щастлив в настоящето.

По време на дългите римски вечери, на приеми с красиви контеси, със звънкия им и заразителен смях, с уханието на ароматични вина се улавям, че умът ми блуждае все на запад, въпреки клетвата ми да не се върна в родния си щат. Но аз нося Уотърфорд у себе си, така както костенурката носи своята тежка броня. Тихи протяжни писъци на носталгия често отекуват в мен; затварям очи и с леко сърце тръгвам по широките улици на Уотърфорд, които трептящата ми от живот носталгия е превърнала във въздушни мостове.

А сега, докато пътувах по Блу Херън Драйв към адвокатската кантора на брат ми и баща ми, изведнъж се размечтах за шума и суматоката на Рим. Бързо изкачих стъпалата до втория етаж, където всичко бе някак занемарено и неугледно.

Далас пишеше нещо и първо довърши мисълта си, а след това вдигна глава, за да ме погледне.

— Здравсти, Джак — каза той. — Добре дошъл в моята машина за пари. Изчакай ме да свърша и съм изцяло твой.

Продължи да пише, след това сложи точка със замах.

— Днес изгубих още двама клиенти. Клиентите реагират моментално, когато видят основателя на фирмата да повръща в някоя канавка.

— Далас, как върви кантората?

— Днес списание „Пари“ ще прави интервю с мен — каза Далас и в гласа му прозвуча мрачна цинична нотка. — А списание „Имоти“ иска да ми издигне статуя пред тази сграда заради рекордните ми приходи.

— Значи не върви.

— Почти.

— Татко не ти ли помага?

— Когато е трезв. Което означава два-три пъти в годината — каза Далас. — Много е тъжно, защото в тези два-три пъти виждам какъв

блестящ юридически ум притежава всъщност. Но откакто мама се разболя, той наистина е зле.

— Той наистина е зле вече трийсет години — рекох. — Успя да компрометира дори и алкохола.

— Още обича мама.

— Дано това, че сега има друг съпруг, го накара да се вразуми — казах и погледнах към седналия зад писалището Далас. Беше красив мъж.

— Защо не започнеш самостоятелно? — попитах.

— Защото татко има нужда от мен, Джак. Той няма нищо друго, освен мен и тази кантора — каза Далас. — Няма къде другаде да отиде. Може и да не си забелязал, но нашият баща е трагична фигура.

— С какво всъщност ти помага? — попитах.

— С това, че някога е бил ценен и уважаван съдия — каза Далас. — Това не е за пренебрегване. Когато мозъкът му не е маринован в четвърт бърбън, той представлява импозантна гледка в съдебната зала.

— А как е дядо? — попитах. — Още ли ловува?

— Може да одере сърна по-бързо, отколкото ти ще завържеш обувките си — каза Далас с нескривана гордост в гласа. — Преди да си тръгнеш, трябва да отидем с него на лов за стриди. А после ще ги изпечем и ще си спретнем едно прощално угощение.

— Звучи съблазнително, но всичко зависи от това дали мама ще се стабилизира.

— Има ли новини от болницата?

— Днес още не съм ходил — отвърнах. — Това психясало семейство ме изтощава. Дюпре и Тий са вече там. Аз ще ги сменя следобед. Сега трябва да се видя с Макс. Из целия град е оставил съобщения да му се обадя.

— Той продължава да е клиент на нашата кантора — каза Далас. — Макс е твърд като скала.

Станах да си вървя, но после спрях и погледнах назад към брат си.

— Далас, ако някога имаш нужда от пари, ще ми кажеш ли?

— Не, Джак, няма — отвърна той. — Но все пак ти благодаря.

Пресяхох улицата и влязох в универсалния магазин на Макс Русов. Качих се направо горе, в канцеларията му, където Макс

преглеждаше сметките с молив в ръка. Този молив, във века на компютрите, беше ключовият спомен, който пазех у себе си за Макс Русов.

— Великият евреин — казах и Макс стана да ме посрещне.

Прегърна ме и почувствах изключителната сила на ръцете и тялото му, въпреки че главата му едва стигаше до гърдите ми.

— Кажи, Джак, къде се губиш? Откога си се върнал, а никакъв те няма да се отбиеш. Едно време първо при мен тичаше — смърми ме Макс.

Отстъпих назад и протегнах ръка.

— Здравсти, старче. дай да видя, бива ли те още в ръцете?

— О, ръцете ми не са остарели, Джак. Не и ръцете ми — каза той и се усмихна.

Пред мен стоеше набит, силен мъж, нисък и с телосложение, което напомняше уличен пожарникарски кран. Само вратът му изглеждаше достатъчно як да тегли рало, освен това го бях виждал да хвърля петдесеткилограмови чували като пухени възглавници. Приличаше на ниско дърво с дълбоки корени и широка корона. Когато бях малък, след всяко здрависване с Макс ръката ме болеше като от прищипване. Сякаш някаква машина ме бе ухапала или нещо друго с необикновена сила.

Когато пораснах, двамата с Макс често играехме на канадска борба. Бях си решил, че ще стана мъж в деня, в който победа Макс. Но този ден така и не дойде. Винаги аз бях онзи, който молеше за пощада, докато той стискаше до счупване костите на дясната ми ръка.

И сега пак, като седнахме да изиграем една канадска борба, Макс ме победи за броени секунди. Разтривайки ръката си, аз седнах в светлата подредена канцелария, от която се откриваше неописуемо красива гледка към реката.

— Печелиш ли добре? — попитах, защото знаех какво удоволствие изпитва Макс от езика на цифрите.

— Колкото да си платя сметките — отвърна той, — и то едва-едва. Работите ми никога не са вървели по-зле.

— Разправят, че печелиш милиони — подразних го аз.

— Ако и догодина имаме покрив над главата си, ще бъде истинско чудо — напевно отвърна Макс. — Но затова пък, както

дочувам, от бизнеса с готварски книги банковата ти сметка е бая набъбнала.

— Бройките, които съм продал, не стигат да купя и едни обувки на дъщеря си — оплаках се аз.

— Книгата ти се продаде в деветдесетхиляден тираж и издържа четиринайсет издания — каза Макс. — Мислиш ли, че не следя? Нищо, че ти се криеш като бандит в Италия. Знам, че данъчните ти агенти ликуват, когато дойде време да им напишеш чек.

— И твоите не са много опечалени, когато тръгнеш да им плащаш — отвърнах му аз.

— Като говорим за пари — каза Макс, — Майк ми каза, че сте се виждали. Моят внук върти сума пари в Холивуд. Каза ли ти, че се е оженил за четвърти път? И пак за християнка. Пак красива, досущ като другите. Но човек си мисли, че след толкова много бракове би могъл поне веднъж да опита и с еврейка и да ошастливи родителите си.

— Майк се опитва да ошастливи себе си — защитих го аз.

— Толкова по-зле за него — каза Макс и поклати глава. — Събрал се е значи със смахнати. Работи само с откачени хора. Наема побъркани. Или той сам ги побърква. Вече нищо не разбирам. Отидохме с жена ми да му погостуваме в онзи там измислен град. Децата му — до едно русокоси. Никога не са и чували какво е това синагога. Не можеш да си представиш в какъв палат живее. Има и друго. Съпругите му, тези, за които се жени, де — всяка една е по-млада от предишната и аз се боя, че следващият път ще вземе дванайсетгодишна. Басейнът му е толкова голям, че може китове да развъжда в него.

— Значи е преуспял — изсмях се аз.

— Кажи ми, как е майка ти? Как е Луси?

— Оправя се, но още е рано да се каже.

— Мъчно ми е за нея — каза Макс, — но, от друга страна, съм доволен, защото нищо друго нямаше да те накара да се върнеш в Уотърфорд, нали, Джак? Защо не доведе и Лия?

— Знаеш защо, Макс — казах и се загледах в един от орнаментите на персийския му килим.

— Моля те, говори с Рут и Джордж, преди да си тръгнеш.

Свих рамене.

— Не ми свивай рамене, Джак. Къде започна първата си работа, а? Кой те взе?

— Макс Русов — отвърнах.

— А втората?

— Пак Макс.

— А третата, четвъртата, петата...

— Макс, Макс, Макс — казах аз и се усмихнах на тактиката му.

— Макс бил ли е добър с Джак?

— По-добър от всички други.

— Тогава създай му малко радост и отиди да говориш с Рут и Джордж. Те вече достатъчно страдаха. Вярно е, сгрешиха, но си разбраха грешката. Сам ще се увериш.

— Макс, това беше наистина голяма грешка.

— Говори с тях. Аз ще ти уредя срещата. Аз знам кое е най-доброто. Ти си още дете и нищо не разбираш.

— Отдавна вече не съм дете.

— За мен ти винаги ще си останеш малко момче — каза Макс.

На тръгване му казах:

— Довиждане, Макс. На всички в Италия разправям за Великия евреин. Разправям им за казаците и за погрома, и за това как си стигнал до Америка.

— Престани да ме наричаш Великия евреин — заповяда ми Макс с болка и смущение в гласа. — Притесняваш ме с това име.

— Наричам те така, защото всички така ти викат — рекох.

— Където и да ида, това име ме преследва — каза Макс. — То е като тик... лесно го придобиваш и трудно се отърваваш от него.

— Идва още от онази история в Украйна.

— Ти нищо не знаеш за Украйна, нито за това какви времена бяха — сръза ме Макс. — Всичко е преувеличено.

— Но то идва и от живота ти в Уотърфорд — казах. — Дядо ми е разправял, а Сайлас не преувеличава.

— Ти още не си отишъл да видиш дядо си — каза Макс. — И той е обиден.

— Затова пък преследвах жена му из градските улици — казах. — Вчера Джини Пен пак избяга от приюта.

— Независимо от това той иска да те види.

— Макс, тук съм за броени дни. — Той поклати глава. — Покажи ми какво беше използвал, Макс — казах аз, за да сменя темата. — Покажи ми твоето оръжие.

— То е инструмент — отвърна той, — а не оръжие.

— Но навремето си го използвал като оръжие — рекох. — Знам историята.

— Само веднъж то наистина бе оръжие.

— И това е единственото нещо, което си донесъл от старата си родина.

Макс отиде в единия ъгъл на канцеларията си и започна да върти кода на сейфа, който стоеше там, откакто го помня. Щом ключалката щракна, той го отвори и извади саморъчно направена кутия. Отвори капака, разгъна парче кадифен плат и измъкна касапски сатър — изрядно поддържан. Острието на сатъра отрази светлината и за миг блесна като тънки ехидно ухилени устни.

— Това е моят спомен от родната ми Кироницка — каза Макс. — Тогава чиракувах при касапина.

— Разкажи ми историята, Макс — помолих му се аз. — Искam отново да я чуя.

— Човек не знае къде ще го отведе любовта. — И Макс започна историята, която ми беше разказвал още като малко дете.

Макс бе пристигнал от Украйна. По онова време с царски указ всички евреи били изгонени от градовете и заселени в специални оградени с колове селища, където преживявали в чудовищна немотия и лишения.

Макс бил роден на 31 март 1903-та в малкото градче Кироницка. Той бил четвъртото дете, изтърсакът на семейството. Ала последното нещо, от което семейството се нуждаело, било още едно гладно гърло, защото положението било такова, че храната не стигала за по-отдавна родените. Бедността не облагородява, а само белязва хората и тя побързала да сложи върху Макс своя неизтриваем отпечатък, който бил дори още по-ужасен, защото баща му нямал занаят, бил само един професионален просяк, дето изкарвал оскъдната си прехрана с протегната за милостиня ръка из криволичещите търговски улици на Еврейския квартал всеки ден с изключение на Шабат. Всички се гнусели от мазния и мръсен Берл Просяка, който изпълвал въздуха с протяжните си викове и молби. Често по време на тези унижителни

набези водел със себе си и децата и ги карал да искат пари от хората, които всеки божи ден се претрепвали от работа за единия насъщен. В сравнение с хора от други религии евреите гледат по-снизходително на своите просяци, но въпреки това човек мъчно можел да падне по-ниско от Берл Просяка.

Семейството живеело в коптор в най-сиромашката част на и без това бедния град, където гладът бил единственият сътрапезник на повечето семейства. Пешке, майката на Макс, продавала яйца на свободния пазар на градския площад всеки божи ден в годината и времето изваяло по грозноватото ѝ лице дълбоките следи на руската зима. Всяка сутрин преди изгрев слънце тя излизала да купува яйца от селяните; после заставала на пазара — точно на мястото, за което имала разрешително. И това разрешително представлявало единственото свидетелство за съществуването на семейството.

Макс бил отгледан от своята десетгодишна сестра Сара. Тя въртяла цялото домакинство и се грижела за Макс и по-голямата му сестричка Табел, която била на седем години.

Когато Макс станал на три години, Табел започнала работа в една фабрика за копчета и затова баща му взимал само него по време на просешките си експедиции из сокаците на града. Берл научил Макс как да моли богатите за подаяния, като им се усмихва ангелски. Той бил удивен колко много успява да извърънка едно малко красиво момченце като Макс от кесията на заможните. И Макс се превърнал в щастливото талисманче на семейството.

Пешке чула първите писъци откъм улицата, която извеждала до реката. Писъците били придружени от тропот на конски копита и казашки псувни. Търговците събрали набързо стоката си — колкото можели да носят — и панически се разбягали. В същия миг шестима казаци нахлули в площада с извадени и вече окървавени саби.

В това време Берл седял подпрян на един дувар заедно със сина си Макс. Огледал се и в същия миг зърнал неповторима възможност. Грабнал детето, прилазил покрай дувара и се скрил под една сергия, ловко задигайки в движение четири портокала, пет ябълки и два презрели банана. Като се уверил, че никой не го видял, пак протегнал ръка и свил един буркан с мед, шест глави захарно цвекло и карфиол — и всичко това събрал в бездънните джобове на опърпаната си мръсна дреха.

Останал скрит под сергията, докато чул, че конските копита се отдалечават. Тогава събрал кураж и хукнал към дома си, без да забележи, че двама от казаците, заети с оплячкосването на пазара, били изостанали от групата. С крайчеца на окото си видял как по-едрият от двамата — един светлокож великан — рипнал на коня си и го погнал. Берл продължил да тича, но вече нямал никакъв шанс да се измъкне, затова се обърнал, грабнал малкия си син и молитвено го вдигнал към казака, разчитайки на любовта на всички хора към децата. Макс изкрещял при вида на кръвожадния казак. Сабята минала под босите крака на детето и ловко изкормила Берл Просяка, без дори да докосне малкия.

Макс се строполил върху баща си, който го притиснал към себе си с костеливите си, изкривени от артрит ръце.

„Помоли се за мен“ — били последните думи на баща му. Берл умрял, а Макс — целият оцапан с кръвта на баща си — продължил истерично да плаче върху гърдите му.

Блестящото нападение на казашкия конник бил първият детски спомен на Макс Русов. Този миг на надвиснала смърт отворил очите му за светлината на съзнателния живот.

Смъртта на Берл сложила началото на мъчителната и бавна агония на неговата майка. Бедността сама по себе си е лудост, но след убийството на съпруга умът ѝ като че ли съвсем се помрачил. Едва изживяла унизителното просяшко погребение. Трагедията около смъртта на Берл обаче олекнала в очите на евреите от Кироницка заради откраднатата храна, която намерили в джобовете му. Да си просяк е едно нещо, но да крадеш от търговците, които едва спасили кожата си от нападението на погромаджиите — съвсем друго. Въпреки че майка му не казала нито дума, Макс разбрал, че срамът може да навреди на човека повече от погрома.

Когато Макс станал на осем години, пратили го да чиракува при един ковач — Арел Мускула. В продължение на пет години Макс помагал на Арел в ковачницата, като се грижел и за конете, подавал му инструментите, пренасял тежки ведра със стоманени слитъци, а освен това помагал и в домакинството на Ирис — взискателната и вечно недоволна съпруга на Арел. Той бил благ човек, изживял много страдания и изпитания. Научил Макс да пише на иврит и да чете Тората^[1].

Когато станал на тринайсет, празнувал своята бармица^[2] заедно с други свои връстници — все парцаливи хлапетии.

През същата година Арел Мускула умрял най-ненадейно в ковачницата си и жена му Ирис заявила на Макс, че за нея той е само още едно гладно гърло, а тя вече е вдовица и ядовете ѝ били повече от семките на нара. Тогава Мотеле Сатъра взел Макс да чиракува при него, макар и с голяма неохота. Мотеле имал ужасен нрав, но търговията му вървяла добре. Сред клиентите му имало доста знатни евреи, а освен това се славел с честността си толкова, колкото и с избухливия си нрав. Въпреки че всички познавали трудолюбието на Макс, малцина разбрали кога недохраненото момче се е превърнало в як младеж.

Година след като сестра му Сара и зет му Хаим се преместили да живеят във Варшава, един ден ненадейно извикали Макс на пазарния площад Муленплац. Съобщили му, че майка му полудяла, когато банда християнски гамени преобърнали сергията ѝ и всички яйца се счупили.

Макс отишъл на площада и чул протяжният ѝ вой да се извисява над общата пазарна врява.

Тя повече не се върнала да продава яйца на Муленплац, светлината я напуснала и в дълбокото ѝ умопомрачение само Макс останал да се грижи за нея. В продължение на цяла година той вършел всичко — хранел я, почиствал след нея, извеждал я на дълги разходки край реката винаги когато имал свободно време.

Но една нощ посред зима се събудил внезапно, защото усетил студеният въздух да го удря право в лицето. Бързо станал, запалил свещ и видял, че леглото на майка му е празно. Забелязал обаче, че всичките ѝ дрехи са на мястото си. Излязъл навън и видял отпечатъците от босите ѝ крака в дълбокия сняг; същата нощ над планината извила фъртуна. Облякъл се набързо и замълвил молитва след молитва към Господаря на вселената да се смили над майка му. Затичал се навън и тревожно завикал името ѝ; скоро навлязъл в безмълвен леден свят, едновременно бял и черен. Проследил стъпките ѝ, докато се изгубили в снега. На следващия ден закрачил из града отчаян, пустосвайки божие то име и самия Бог, задето оставял хората без надежда, а после милостиво им разрешавал да умрат.

Когато стигнал Муленплац, зърнал голата си мъртва майка да седи на същото място, на което цял живот продавала яйца. Покрил лицето ѝ с целувки, после я взел на ръце и я пренесъл през притихналия град. Сторила му се лека като перце. Мъката му обаче била опустошителна. Макс останал съвсем сам.

Годините на войната от 1914-та до 1918-та били трудни и изпълнени с изпитания за всички евреи от Кироницка. Но и след подписване на примирието нищо не се променило, тъй като след убийството на царя и неговото семейство в Русия със страшна сила се развихрила гражданската война. Както Мотеле казал през една от първите обсади: „Добрите времена са лоши за евреите. Лошите времена са направо непоносими за евреите.“

Когато белогвардейците завзели града, евреите пострадали повече, отколкото при болшевиките. Погромите станали ежедневие и много евреи били убити от набезите на скитащи тълпи дезертъори.

А що се отнасяло до болшевиките, Мотеле предупредил Макс навреме: „Ну, Макс. Тези, дето ти се усмихват и те наричат «товарищ», те са истинските убийци, истинските свине. Слушай мен, Макс, аз съм ги мислил тия работи. Комунизмът не е нищо друго, освен начин правителството да краде от всички. Капитализъм ли? Комунизм ли? Не ми ги хвали, един дол дренки са. Който и да е на власт, за евреите все е лошо.“

Мотеле тъкмо свършил да опява, и ето в магазина влезли Рашел Зингер и шестнайсетгодишната ѝ дъщеря Анна. Искали да си купят говеждо за съботния обяд. Абрахам Зингер бил собственик на тухларната фабрика, която давала работа на седемстотин души, и той бил без съмнение най-богатият евреин в Кироницка. Мотеле забелязал, че неговият помощник Макс на секундата се втурнал да обслужи Зингерови, въпреки да знаел, че по протокол привилегията да обслужва най-личните клиенти се пада на Мотеле Сатъра.

„Я върви там да си кълцаш месото!“ — смушкар го Мотеле и чак тогава забелязал как Макс се е захласнал по Анна Зингер. Тя била най-красивото момиче в целия еврейски квартал на Кироницка след дъщерята на равина Кушман, която хората помнели отпреди сто години. Лицето ѝ като магнит привличало погледите и на мъже, и на жени. Имала стройна фигура и благ нрав.

Когато Рашел и Анна Зингер си тръгнали, Макс се втурнал подир тях и дълго гледал от прага на магазина, докато двете се изгубили в тълпата. Като видял как Макс се е заплеснал по Анна, Мотеле се изсмял на неговата невинност. Момчето нямало представа колко непристъпни са социалните граници, разделящи евреите в Кироницка.

„Ну, Макс — рекъл му той. — Светът е така устроен от Великия, че тези като Анна Зингер да не поглеждат голтаци като Макс Русов. Някои неща в този свят, Макс, са предопределени да бъдат противоположности. Има ябълки и портокали, руснаци и евреи, поляци и руснаци, равини и вероотстъпници и така нататък. Анна цял живот е стъпвала по персийски килими, докато ти си се валял в калта. Тя е имала частен учител да ѝ преподава френски, руски и математика, а не само иврит. Тя свири на пиано като ангел и е гордостта на евреите в Кироницка.“

„Тя е като цвете“ — промълвил Макс и въздъхнал, после се върнал към работата си сред костите и кръвта на закланите животни.

„Но друг да го мирише“ — отвърнал му тихо Мотеле, защото много хора изпитвали същите чувства към Анна.

„Сгодена ли е вече?“ — попитал Макс.

„Кой ли не е идвал да иска ръката на Анна Зингер. А сега се залавяй за работа.“

На 4 май 1919-а градът се събудил от странна, неестествена тишина и жителите на Кироницка разбрали, че болшевиките са оттеглили силите си за трети път от началото на гражданската война. В продължение на два дни нито един евреин не посмял да излезе от къщата си; всички се били укрили в очакване на белогвардейците, казаците или някоя от другите банди убийци.

Не минала седмица, и градският площад отново се оживил, търговците наизлезли, купувачите пак започнали да се пазарят, петлите кукуригали, гъските кряскали тъжно, младите момичета избирали рисувани гребени за дългите си коси, селяните залитали по улиците, напоени с водка, а джобовите им, пълни с копейки от продадения добитък и птици.

В един миг обаче всички притихнали. Стотина казаци с извадени саби прекосили в галоп моста на Кироницка. Мисията им била ясна — да всяват ужас и да тероризират хората. Били част от казашкия полк, който преследвал изтегилата се преди седмица Червена армия.

Кироницка трябвало да бъде наказана, задето преди това е била окупирана от вражеските войски.

Казаците прекосили Муленплац като вихрушка. Една осемдесетгодишна старица, която продавала стафиди и грозде, издъхнала под копитата на двама от тях. Осем евреи и петима християни вече лежали мъртви, преди още казаците да погнат на сериозно местните жители, които панически се разбягали по тесните странични улички. Още десетина евреи намерили смъртта си по пътя към Голямата синагога, където решили, че Бог непременно ще ги уварди от гнева на душманите. Ала Бог останал безмълвен, когато ги нападнали, и още по-безмълвен, когато подпалили Голямата синагога. После казаците продължили извън града, за да настигнат полка си. Зад гърба си оставили седем пожара, двайсет и шест трупа, стотици ранени и мъка — мъка за всеки дом и всяка улица в града.

Щом чул суматоката и писъците, Макс веднага затворил магазина и спуснал кепенците. Така го бил научил да прави Мотеле в случай на опасност. Отвън съседите му пищели панически и въпреки че много му се искало да излезе и да помогне на своите приятели, той още помнел голямото нападение на казаците, в което загинал баща му, и само мисълта за тези свирепи конници го сковавала от ужас.

В този миг обаче чул Мотеле да думка по кепенците на касапницата и като ги отворил, Мотеле се проснал на прага с кървящ разсечен от горе до долу гръб. Макс го издърпал навътре и го проснал върху тезгяха, където продавали месото на клиентите.

Тордес Фасула — бръснарят от отсрещната страна на улицата — видял как Макс придърпал Мотеле и дошъл да помогне с каквото може. Въпреки че се прехранвал най-вече с подстригване на коси, той умее и зъб да извади, и с пиявици да те наложи, освен това бил вещ познавач на всевъзможни илачи и билки.

„Копелета! Копелета!“ — не спирал да вика Мотеле.

Тордес Фасула бил донесъл шише спирт. „Мотеле, това ще люти, ама ще дезинфектира раната, защото знае ли човек какво е колил със сабята си снощи този главорез.“

Когато спиртът залял отворената рана, Мотеле надал вой: „Това боли повече от раната“ — развикал се той.

Отвън пак се чуло хлопане — по-тихо и по-настойтелно. Макс отворил и в краката му се строполила Рашел Зингер — полужива,

цялата обляна в кръв, с голяма зейнала рана на главата.

„Съпругът ми — едва промълвила тя. — Дъщеря ми Анна. Моля ви, помогнете им!“

И Макс Русов, синът на Берл Просяка, чиято майка замръзнала гола в снега, Макс, който се разтрепервал от страх само при думата „казак“, който бил толкова дребен, мизерен и маловажен, че малцина от евреите в Кироницка го знаели, Макс, който бил тайно влюбен в красивата и недостъпна Анна Зингер — този същият беден и богобоязлив Макс се поклонил на обляната в кръв знатна дама, грабнал касапския сатър и се затичал към къщата на Анна Зингер.

До къщата на Зингерови се стигало по тясна криволичеща уличка и докато тичал като бесен, Макс не срещнал жива душа по пътя си. Жителите на Кироницка се били изпокрили. Макс спрял на прага пред широко разтворената порта, събрал кураж и си поел дъх. Помолил се на Бога, сътворил Самсон, да му даде сили за предстоящата битка с филистимляните. В този миг дочул писъците на Анна Зингер. Макар и обзет от страх и съмнения, той се втурнал в двора.

Абрахам Зингер лежал върху калдъръма, прострелян в сърцето. Двама от слугите лежали мъртви до него. Един от казаците на кон стоял и изчакал другаря си, който изнасилвал пищящата Анна Зингер точно зад отворената врата на къщата. Онзи на коня се смеел гръмогласно и не забелязал приближаващия се млад касапин. Макс стигнал точно под него и тогава казакът погледнал надолу и казал само една дума: „Чифут“. Да, точно такъв бил и освен това — касапин. Макс не знаел какво е да убиеш човешко същество и всичко у него се бунтувало срещу този акт, но като касапин притежавал подробни познания за всички артерии, уязвими места и смъртоносни удари. Казаците, както е известно, били стари познайници на евреите, но нападайки Кироницка, допуснали една-единствена, за нещастие фатална грешка; хвърлили се да изнасилват момичето, в което Макс Русов бил тайно влюбен.

Възседнал огромния си кон, казакът погледнал надолу и видял един набит нисък евреин, но, разбира се, не знаел, че Макс може да вдигне с двете си ръце цяло добиче и с един замах да го метне на касапския ченгел. Казакът се изсмял и сабята му била вече във въздуха, когато Макс нанесъл първия си удар и сръчно отрязал едната му ръка от лакътя надолу, с което прекъснал и насмешливия му кикот. Атаката

на Макс била толкова бърза и неочаквана, че казакът едва успял да вдигне кървящия си чукач във въздуха — бил толкова сащисан, че не вярвал на очите си, — когато последвал и вторият удар. Макс се хванал за седлото му, рипнал нависоко и забил сатъра си в гърлото на казака, разсичайки на две тръгналия да излиза през устата му писък.

Свидетелите на тази сцена — оказало се, че двама страхливци от слугите се били скрили в градината — после твърдели в един глас, че не друго, а бруталната атака на касапина ги уплашила най-много. След като видели главата на казака да се търкаля по калдъръма при това разчистване на сметки между евреина и казака, обзел ги панически ужас.

Анна Зингер пак изпищяла откъм къщата и сърцето на Макс се свило от болка. Втурнал се през отворената врата — лицето му опръскано с руска кръв, цялото му същество въпиещо отмъщение — и видял втория казак със смъкнати до глезените гащи да насилва проснатото тяло на Анна, която продължавала да крещи и да се противи под него.

Макс Русов сграбчил казака за косата и го дръпнал назад толкова рязко, че едва не откъснал скалпа му. Онзи изревал и се хвърлил срещу него, но не успял да изпревари острия сатър, който за втори път проблеснал в украинската нощ. Изсвистял във въздуха и penisът на казака отхвъркнал под един от столовете в трапезарията. После с две ръце и убийствено точен прицел Макс забил сатъра в главата на чернокосия казак с един-единствен безпогрешен удар. Така приключила схватката между Макс и казаците.

Обляната в сълзи Анна Зингер се обърнала на една страна, за да прикрие голотата си. Макс вдигнал от пода остатъците от дрехите ѝ и загърнал с тях тялото ѝ. После взел покривката от масата и я дозавил с нея. Искал да ѝ каже нещо утешително, да успокои това красиво, изнасилено момиче, чийто баща лежал мъртъв навън, но от устата му не излязъл звук.

Изтичал навън и видял, че до външната порта на къщата стояла изоставена каруца. Вкарал я в двора. Конете на казаците били нервни и объркани от миризмата на кръв и току издували ноздри. В този миг от градината гузно се измъкнали двамата слуги. Макс им извикал: „Заведете тези коне в касапницата на Мотеле.“

След това вдигнал телата на двамата казаци и като чували с картофи ги хвърлил в каруцата. Събрал и липсващите части на телата им — една ръка и една глава от двора и един пенис от под стола. Анна се била скрила на горния етаж. Макс дръпнал една завеса и покрил с нея двата казашки трупа. После тръгнал обратно към улицата на касапите и магазина на Мотеле.

Когато равинът Аврам Шор влязъл в касапницата на Мотеле, той за малко не припаднал при гледката на двата казашки трупа, нахвърляни като подпалки край стената. На светлината на единствената свещ осакатените тела изглеждали неестествено зловещи.

„Кой е извършил тази гадост?“ — попитал равинът.

„Аз. Макс Русов.“

„Когато казаците открият какво си направил, до един ще ни изколят.“

„Велики рави — обадил се Мотеле, като дълбоко се поклонил в знак на преданост към знатния гост. — За мен е голяма чест да те приема в скромния си дюкян. Макс има няколко въпроса, на които само равин може да отговори.“

„С постъпката си той е застрашил съществуването на цялата еврейска общност — казал равинът. — Какво има да питаш, касапино?“

„Ако равинът се съгласи — започнал Макс, — ще бъде ли възможно да пренебрегнем законите на кашер само за една нощ?“

„Евреите никога няма да пренебрегнат законите за чистата храна само заради някакъв си погром — отвърнал равинът. — Сега трябва да ги спазваме по-строго отвсякога. Бог е позволил да се случи този погром, защото евреите са се отклонили от законите си.“

„Рави, само за една нощ“ — помолил се Макс.

„Тези казашки коне — казал равинът и погледнал към двата жребеца, които изпълвали задната част на касапницата. — Кой ще повярва, че тези хубави животни са на евреите? Щом казаците открият конете, до крак ще ни избият.“

„Ти си ни свидетел, рави — казал Макс. — Животните няма да умрат в мъки, няма да има жестокост от наша страна.“

„Не ви разбирам“ — казал равинът.

В този миг краката на коня, който се намирал до равина, се огънали и той клекнал, изцвилил едва чуто и издъхнал. Макс и Мотеле били прерязали югуларната артерия на двата коня сръчно и безболезнено.

„Отдръпни се, рави“ — тихо казал Макс.

Равинът се отдръпнал и другият кон се строполил на земята и също издъхнал.

„Защо сте сторили това на бедните същества?“ — попитал равинът, тъй като бил голям учен, пък и никога не бил виждал да се убиват толкова големи животни.

„За да не могат казаците да ги намерят — отвърнал Макс. — Ако рави разреши да пренебрегнем нашите закони само за една нощ, тогава ще нахраним всички бедняци от еврейския квартал с конско месо.“

„Това е невъзможно! Конското месо е трэф, нечисто. Левита го забранява.“

„Рави, само за една нощ — примолил се и Мотеле. — И за най-бедните ще стигне.“

„Нито за една нощ, нито дори за една секунда. Човек не пренебрегва законите за храната на евреите само защото някакъв си касапин от Кироницка се е побъркал. Казвате, че съм прекалено строг, но не аз, а Тората е строга.“

„Още един въпрос, рави“ — плахо се обадил Макс.

„Питай! — отвърнал му равинът. — Сега сигурно ще искаш позволение да изядем казаците.“

„Да, пак до казаците се отнася, рави — казал Макс. — Утре, когато евреите погребват своите мъртъвци в еврейското гробище, може ли да заровим там и казаците?“

„Искаш да заровиш този боклук до светците на нашия народ? — възмутил се равинът Аврам Шор. — Нима искаш да оскверниш костите на нашите деди? Изключено!“

„Тогава какво да правим с казаците, рави?“ — попитал Мотеле.

„Въобще не ме интересува какво ще правите с казаците“ — отвърнал равинът.

„Защото нали рави сам каза, че заради тези два трупа всички ни ще избият.“

„Добре, касапино, разбирам какво искаш да ми кажеш. Нека Мачулат да сглоби един ковчег и да ги тури тези двамата вътре. След

като добре закове ковчега, те вече стават трупове, а не казаци. Оставете ми време да помисля тази нощ и утре ще ви дам отговор как да се реши този въпрос. Кажи ми, касапино — казал равинът и погледнал Макс право в очите, — ти знаеше ли, че у теб живее такъв свиреп звяр?“

„Не, рави“ — засрашил се Макс.

„Жесток си като поляк или литовец — казал равинът и пак огледал посечените от него трупове. — Животно си ти и с нищо не си по-добър от гоите. Като гледам тази стая, срамувам се заради всички евреи. Ние сме кротък и миролюбив народ и тръпки ме побиват само като си помисля, че такъв дивак и изверг е произлязъл от нас.“

„Баща ми беше убит от един казак“ — рекъл Макс.

„Макс е благочестив евреин, рави“ — обадил се Мотеле.

Равинът Шор току-що си бил тръгнал, когато петима касапи от същата улица влезли в магазина на Мотеле, въоръжени с острите инструменти на своя занаят — дълги ножове и сатъри. Всички пристигнали на минутата, щом разбрали, че Мотеле и Макс са в беда — дошли от солидарност, тихата солидарност на мъже, които изкарват прехраната си, като разфасоват животни на късове месо, и в защита на своята мръсна и тъжна професия.

Полека-лека красивите коне започнали да изчезват. Касапите работели усърдно и делово, без да вдигат глава. Изкормили и разчленили конете с удивително умение и скорост.

На следващия ден стотици опечалени евреи поели към гробището в многолюдна процесия. Двайсет и шест евреи били убити в това нападение, но понесените на рамене ковчези били двайсет и осем. Равинът Аврам Шор вече бил намислил как да се отърве от телата на двамата казаци по най-безобидния начин.

Рамо до рамо с виещите оплаквачи, касапите на Кироницка носели два от ковчезите. Процесията прекосила моста, минала в полето от макове и после се разляла сред камъните на гробището. Толкова много хора били надошли, че мнозина останали да наблюдават погребението от оградата на гробището. Докато евреите полагали в свещената земя своите мъртъвци, Макс и касапите заровили двамата казаци в полето, после добре заравнили пръстта над двата гроба. Тълпата от облечени в черно евреи скрила делото им от очите на случайни минувачи. Когато церемонията приключила, на връщане към

града всеки един от евреите минал върху гроба на казаците и се изплюл. Тъй като били пролели еврейска кръв предишния ден, щели да се явят пред Създателя си измити с еврейска плюнка.

След месец Червената армия отново превзела Кироницка. Такова било времето — мнозина били погълнати от пагубния хаос, а той владее всяка земя, където брат е тръгнал срещу брата. В тези смутни дни Русия била изгубила хиляди свои незнайни войни и двамата безименни казаци също влезли в списъците от безследно изчезнали.

Но животът на Макс Русов се променил завинаги. От този ден нататък евреите взели да говорят за него със смесени чувства на страх, отвращение и страхопочитание. Никой, разбира се, не съжалявал за смъртта на казаците, но повечето били дълбоко погнусени от начина, по който били убити. Хората от Кироницка така и не успели да заличат от съзнанието си образа на Макс като злодей, който изскача в черната нощ със сатър в ръка и безмилостно го забива в гърлото на казака.

Неусетно евреите от града започнали да странят от Макс, а от това пострадала най-вече търговията на Мотеле. Рашел Зингер повече никога не прекрачила прага на неговата месарница. Макс направил опит да се види с Анна няколко седмици след погребението на баща ѝ, но колкото да се осведоми за здравето ѝ, но един от слугите на семейството го изгонил най-грубиянски, като му дал да разбере, че не бива да идва в този дом. „Бива, но само по време на погроми“ — измърморил Макс под носа си и се върнал в месарницата. След шест месеца официално бил обявен годежът на Анна Зингер с един богат търговец на кожи от Одеса и тя изчезнала завинаги от живота на Макс Русов.

Скоро след венчавката на Анна равинът Аврам Шор привикал Макс.

„Разбирам, че с присъствието си вредиш на Мотеле“ — рекъл той.

„Така е, рави. Хората отбягват да влизат в месарницата.“

„Макс, с присъствието си ти вредиш на евреите от Кироницка — казал равинът. — Ти си ни като проклятие, като зъл дух, който се е вселил у всички нас. Онзи ден една жена заварила синовете си да играят на улицата — единият с нож в ръка се канел наужким да убие брат си. След като дръпнала детето и хубаво го напляскала, попитала

го що за игра е това, а момчето и отвърнало, че си играело на Макс Касапина, а брат му бил казакът.“

„Съжалявам, равн“ — отвърнал Макс.

„Дори децата ни са заразени от това проклятие. И все пак, Макс, бих искал да знаеш откъде идва това желание за насилие у теб?“

„Бях влюбен в Анна Зингер. Тайно влюбен“ — отвърнал Макс.

Смехът на равина прогърмял в цялото училище.

„Чирак касапин влюбен в дъщерята на Абрахам Зингер?“ — повторил равинът и поклатил глава недоверчиво.

„Не че съм искал да се ожена за нея — пояснил Макс. — Аз просто бях влюбен в нея. И Мотеле ми каза, че това е невъзможно.“

„Само да беше опитал, Абрахам щеше да те изхвърли от къщата като мръсно коте“ — казал равинът.

„Не и в нощта на погрома — рекъл Макс. — През онази нощ Абрахам Зингер щеше да ме посрещне като равин.“

„Ти си видял изнасилването на дъщеря му — продължил равинът. — На Абрахам това нямаше да му се понрави.“

„Аз убих насилника на неговата дъщеря — казал Макс. — Това щеше да се понрави на Абрахам.“

„Ти си се проявил като същински дивак през онази нощ“ — казал равинът и се изплюл върху Макс.

„Проявих се като евреин през онази нощ“ — отвърнал Макс.

„Евреин, по-жесток и от гой“ — додал равинът.

„Евреин, който не може да гледа да бъдат изнасилвани еврейски момичета“ — отвърнал му Макс.

„Ти вече не си част от Кироницка, касапино. Ти разстрои живота на евреите в този град.“

„Ще постъпя както ти е угодно, равн.“

„Моето желание е да напуснеш Кироницка завинаги. Върви в Полша. Върви където искаш. Върви в Америка, ако щеш.“

„Нямам пари за такова дълго пътуване“ — отговорил му Макс.

„Преди време майката на Анна Зингер дойде при мен — продължил равинът. — Тя ще ти даде пари за пътуването. Семейство Зингерови винаги ще се чувстват неспокойни, докато ти си в града. Братята на Абрахам са много влиятелни хора. Страхуват се, че един ден може да се разприказваш за видяното през онази нощ.“

„На никого не съм казвал“ — промълвил Макс.

„Братята на Абрахам не вярват, че един касапин може да си държи езика зад зъбите. Не и за дълго.“

„През нощта на погрома не видях братята на Абрахам да му се притекат на помощ“ — казал Макс.

„Като всички благочестиви евреи, и те са си стояли по къщите и са се молили за избавлението на нашия народ“ — отвърнал му равинът.

„Аз също се молах — казал Макс. — Но по друг начин.“

„Богохулник! Убийството не е молитва“ — рекъл равинът.

„Съжалявам, рави. Аз съм неук човек.“

И така, Макс Русов напуснал Кироницка и поел на дълго и опасно пътуване към полската граница, а оттам си запазил място в товарен кораб, който трябвало да отплава за Америка. По време на плаването в претъпканата трета класа Макс се запознал с Мойше Цукерман, учител по чужди езици от Краков. И този Цукерман дал първите уроци по английски на Макс, който на свой ред го учудил със своята възприемчивост.

Нощем Макс излизал на палубата да изучава звездите и да си повтаря на глас думите от новия език, на който много скоро трябвало да проговори. Когато стигнали на остров Елис, никой не го посрещнал за разлика от почти всички останали евреи, с които се бил запознал на кораба. Но Мойше Цукерман разбирал добре, че той не може току-така да слезе на брега, без да има къде да се подслони, затова си дал труда да му уреди временно една стая в къщата на свой братовчед, а после от Пенсилванската гара го качил на влака за Южна Каролина. Цяла нощ Макс пътувал през Щатите по Източното крайбрежие и се опитвал да обуздае разяждащите го тревоги и страхове, защото знаел, че връщане назад няма. Колкото по на юг отивал влакът, толкова по-малко разбирал от новонаучения английски. Когато пристигнал в Чарлстън в десет часа една сутрин, с недоумение установил, че до ушите му достига непозната реч, чийто думи са омекотени, навлажнени и развличени от гърлените елизии на южняшкия говор.

Там го посрещнал Хенри Ритенберг. Носел безупречно чисти дрехи и изненадал Макс, когато се обърнал към него на идиш. Поради облеклото и изисканите му обноски Макс го взел за американец. Евреите от Чарлстън били изключително щедри и добронамерени към своите непознати събратя, които пристигали в града, и Хенри Ритенберг веднага се обадил на приятеля си Яков Поповски, който

търсел търговски пътник за териториите, южно от границата с Джорджия.

Само след седмица Макс напуснал Чарлстън, натоварен като магаре с два денка.

Цяла година бродил из пустите пътища и гори на тези рядко населени места. Екзотичното му, чуждоземно присъствие правело впечатление в южняшките къщи, където се отбивал неканен. Макс разстилял на земята стоката си пред стопанката и я подканял да вземе в ръце различните джунджурии и четки и да ги разгледа. „Харесваш, купуваш“ — казвал той с тежкия си акцент, който подплашвал много жени, особено негърките. Но имало нещо в лицето на Макс, което вдъхвало доверие на жените, чиито къщи се простирали по цялото Шосе 17. С всеки изминал ден английският му ставал все по-добър и постепенно Макс се превърнал в най-често срещаната и позната гледка, радваща очите на тези отрудени и самотни хора, които след време започнали с нетърпение да очакват посещенията на Макс Русов. Децата от фермите направо го обожавали. Той винаги носел по някоя дреболия в торбата си, която им давал безплатно — било то панделка или бонбон.

По пътищата Макс често предлагал стоката си срещу безплатен подслон в плевнята и няколко яйца за закуска. Затова и жените по неговия маршрут започнали да го наричат „яйчаря“, защото отказвал да яде приготвената от тях храна и карал само на твърдо сварени яйца. Твърдо сварените яйца били единственият начин хем да не ходи гладен, хем да си остане благочестив евреин, който яде само кашерно. Като видял колко много се различава от другите хора, че дори и от евреите в Чарлстън, Макс отрязал масурите покрай ушите си и обръснал брадата си. Но за да станеш американец в Американския юг, били необходими и други, неподозирани от Макс жертви.

В края на първата година Макс си купил кон и каруца и разширил своя район на действие, както и обхвата на своята амбиция.

Именно с тази каруца поел по нови маршрути и през втората година съвсем случайно се озовал в малкия крайречен град Уотърфорд, след което смело продължил към островите, чиито брегове се миели в Атлантическия океан. Веднъж стигнал и до остров Сейнт Майкъл и докато обикалял най-отдалечените му кътчета, един човек се провикнал към него от отсрещния бряг на тесен залив.

„Хей! — извикал той — млад, широкоплещест мъж с приятно загоряло от слънцето лице. — Ти евреин ли си?“

„Да“ — отвърнал му Макс.

„Чух за теб. Трябват ми някои неща — казал онзи, — ама изчакай ме да догребам с лодката.“

„Заповядай, бъди ми гостенин — отвърнал му Макс, горд с разнообразните си американизми, с които всекидневно обогатявал речника си. — Аз не бързам.“

Макс се загледал в приближаващия се гребец. Мъжът скочил от дървената си лодка и му стиснал ръка.

„Казвам се Макс Русов.“

„А аз — Сайлас Маккол. Моята жена е Джини Пен и ние те каним да пренощуваш у нас. Никога не сме виждали евреин — човек от народа на Библията.“

„Няма да ви притеснявам“ — усмихнал се Макс.

„Джини Пен вече е сварила една дузина яйца — казал Сайлас и хванал поводите на коня. — Трябва да си отвориш магазин и да пуснеш корени — рекъл му Сайлас. — Не ти ли е омръзнало да обикаляш от врата на врата?“

„Как да не ми е омръзнало“ — отвърнал му Макс.

Така Макс Русов срещнал най-добрия си приятел в Новия свят и съдбата на един еврейски род се преплела с тази на един християнски. Пътищата на съдбата се задвижват по техни си, неведоми закони, а случайната среща на тези двама променила живота на всички около тях. И двамата били обръгнали на самота, и двамата отдавна чакали появата на другия. След по-малко от година Макс открил първото си дюкянче в Уотърфорд и довел Естер, дъщерята на Мотеле Касапина, в Америка, за да му стане жена. Сватбеното тържество било организирано от Сайлас и Джини Пен Маккол. Всички първенци на Уотърфорд го почели с присъствието си.

През 1968-а Макс и жена му Естер отишли до Израел и в Яд Вашем — мемориалния комплекс, в списъка на убитите евреи Макс открил името на Анна Зингер. Била сред евреите на Кироницка, които есесовците разстреляли пред един ров. Цял час останал Макс в Яд Вашем и оплаквал своята невъзможна и невинна любов към Анна Зингер. Имало нещо в чистотата на неговата обич към това красиво момиче, което олицетворявало най-хубавото у него. Въпреки че бил

вече на шейсет и пет години, продължавал да се чувства като шестнайсетгодишен младеж, омагьосан от красотата и очарованието на знатната еврейка с блестящи очи. Още не можел да заличи спомена за онази гледка, когато я зърнал гола и засрамена на пода, нито можел да понесе мисълта за смъртта ѝ — без почит и молитви, захвърлена в неизвестен гроб. Не споменал на Естер, че е открил името на Анна. Същата нощ сънувал сън.

В съня си видял Анна Зингер, нейния съпруг и децата ѝ, които нацистите избутвали навън от дома им. Видял ужаса, изписан върху лицето на Анна. Разпиляната ѝ коса пламтяла като огън и се спускала по раменете ѝ. Доближила се до рова, стискайки ръчичките на своите деца, между шпалир от ухилени нацистки войници.

В този сън най-ненадейно Анна започнала да танцува, но нейният танц останал невидим за войниците, както и за другите обречени на смърт евреи край нея. Минали няколко мига, преди напълно смаяният и объркан Макс да разбере, че Анна Зингер танцува за него, отдавайки почит през времето и чрез спомена на онова самотно и несправедливо низвергнато еврейско момче, което я бе обичало от разстояние, но я бе обичало с плам, огряващ целия му живот.

Макс се събудил от трясъка на картечен огън и вида на покосеното тяло на Анна, което се катурнало в рова заедно с децата ѝ.

Когато се върнал в Уотърфорд, отишъл в синагогата, за построяването на която помогнал със собствените си ръце, за да каже една молитва за успокоение на душата на Анна Зингер.

Далеч, в Американския юг, той се помолил за душата ѝ. По това време неговите съграждани вече му казвали Великия евреин не заради някакъв чутовен подвиг, а заради онова, което бил извършил за родния им град. Когато отишъл в Израел този първи път, той заминал в качеството си на кмет на Уотърфорд.

[1] Древноеврейско название на Петокнижието ↑

[2] Тринайсетият рожден ден на момче или момиче, когато според еврейската религия то навлиза във възрастта на своето пълнолетие. ↑

Цяла сутрин тичах да изпълня поръчките на мама. Двамата с Дюпре се отбихме в универсалния магазин на Русов, за да ѝ купим нова нощница и грим. Освен това ѝ взехме и три перуки за през следващите седмици, когато косата ѝ щеше да окапе от химиотерапията. Това бяха най-хубавите перуки, които човек можеше да намери в Уотърфорд. Дюпре веднага си нахлупи едната и вървя така по целия път до болницата.

През ранния следобед сестрата помогнала на мама да се преоблече в новата нощница и когато се отбих за полагащото ми се свиждане от десет минути, тя вече носеше и една от перуките.

— Тази перука сигурно струва цяло състояние — каза тя.

— Само десет хиляди долара — отвърнах. — Но и Дюпре помогна. Изрови от джобовете си една петарка.

— Нощницата е прекрасна.

— С нея приличаш на кинозвезда.

— Джак, къде е Джон Хардин? — попита тя.

— Не ми се е мяркал тези дни.

— Трябва да го намериш и да го държиш под око — рече тя. — Станал е много труден.

— Всички така разправят.

— Днес се обадох на Лия — каза тя, с което ме изненада.

— И какво ти каза тя?

— Покани ме да отида в Рим — отвърна Луси. — Обещах да ѝ гостувам, щом се оправя. Аз също я поканих да се върне у дома... и да остане за дълго. Искам да бъде тук, когато големите морски костенурки започнат да снасят яйцата си — от май до август.

— Костенурките ще снесат яйцата си и без нея — казах аз.

— Аз отговарям за програмата на остров Орион — продължи Луси. — Нали знаеш, че всеки ден обхождаме плажа, изброяваме костенурките и проверяваме дали всичките им яйца са здрави.

— Това ще се хареса на Лия. Слушай, отвън чака цяла тълпа. Дори дядо се е домъкнал. Всички се натискат да те видят, Луси. Ще дойда пак по-късно. В неделя тръгвам.

— Не. Не е честно — каза тя.

— Не е честно спрямо Лия да отсъствам толкова дълго.

— Между другото кой се грижи за нея?

— Чарлз Менсън — казах аз. — Пуснали са го за малко под гаранция и аз го наех. Трудно му е да си намери работа, нали знаеш как е с убийците.

— О, престани, моля те! Ела утре. И гледай да откриеш Джон Хардин.

Когато се върнах у дома, още нямаше три следобед; на верандата в къщата на баща ми седеше Рут Фокс. Изключих двигателя и опрях чело в кормилото. Болката и умората бяха притъпили докрай чувствителността ми; бях като изтръпнал. Затворих очи с мисълта, че нямам сили да издържа още една среща с призраците от моето сложно и объркано минало. Още по-малко пък имах желание да си разменям остри думи с майката на жената, която съм обичал най-силно в този живот. Излязох от колата и с уморена стъпка тръгнах към своята къща.

Дори на ярка слънчева светлина Рут си оставаше красива и това ме трогна до сълзи. Колко необичайно, помислих си аз — толкова малък град и само в едно поколение да има толкова красиви жени. Най-неочаквано си дадох сметка, че на шейсет години Шайла щеше да изглежда точно така.

Рут имаше стегнато, слабо като на момче тяло и сребриста коса, която сияеше със звезден блясък. Очите ѝ, обкръжени с тъмни кръгове, си оставаха черни дори на дневна светлина, така че приближавайки се, не успях да прочета мислите ѝ.

Качих се на верандата. Мълчаливо се изгледахме. От много години бяхме мъртви един за друг. Първа се обади Рут.

— Как е нашата Лия? — каза тя с акцент, който слабо напомняше за еврейските гета на Източна Европа.

— Моята Лия е добре — отвърнах.

— Тя е красиво момиче — каза Рут. — Марта ни донесе снимки. Дори е направила и една видеокасета, в която Лия се обръща към нас.

— Да, Рут, Лия е прекрасно дете.

— Трябва да поговорим, Джак. Трябва да преосмислим нашите отношения от А до Я — каза Рут.

— По-добре да започнем с това, че между нас няма никакви отношения — рекох аз. — Нашите отношения приключиха в деня, в който ти и твоят съпруг отидохте на съд, за да ме лишите от

бащинство. Сега всички твърдите, че съзнавате грешката си, но това е така само защото аз спечелих делото. Ако вие бяхте спечелили, аз нямаше да видя Лия никога повече.

— Имаш пълното право да ни мразиш — каза тя.

— Аз не те мразя, Рут — казах с равен глас. — Мразя съпруга ти. Теб никога не съм те мразил. Ти не си казвала на съдията, че съм малтретирал Шайла и Лия. Това го направи твоят съпруг.

— Той много съжалява — каза Рут. — Знае, че се е отнесъл несправедливо с теб. Той иска да ти обясни някои неща, Джак. Аз също искам да ти обясня някои неща.

— Можеш да започнеш с Мадоната. Мадоната с монетите.

— По-скоро ще свърша с нея. Не мога да започна с края — каза Рут. Лицето ѝ блестеше бледо и деликатно на ярката светлина.

— Това бяха последните ѝ думи — казах. — Но на мен те нищо не ми говорят. Марта казва, че ти знаеш тяхното значение. Кажи ми го.

— Тяхното значение няма да ти стане ясно, докато не чуеш цялата история, скъпи Джак.

— Моля те, не ме наричай „скъпи Джак“.

— Нима никога не сме се обичали, Джак?

— Ти ме обичаше, но това беше, преди да се ожения за твоята дъщеря.

— Ние сме ортодоксални евреи. Естествено, беше ни неприятно, че Шайла не взе евреин. И твоите родители не бяха много доволни от това, че се ожени за еврейка.

— Нека първо разясним това — казах, седнах на люлката и започнах да се поклащам леко напред-назад. — Ти се държа отвратително с мен.

— Ако навремето ти бях обяснила значението на Мадоната с монетите...- тя спря и се опита да преглътне сълзите си. След миг продължи, но с такова усилие, сякаш трябваше да се бори за всяка дума, преди да я произнесе — ... нямаше да те виня за смъртта на Шайла. Джак, обвинявах те, защото трябваше да реагирам по някакъв начин, иначе щях да се удавя в обзелото ме отчаяние.

— Затова предпочете аз да се удавя в обзелото ме отчаяние.

— Джак, ти въобще не познаваш отчаянието — погледна ме Рут Фокс.

— Рут, вероятно си в неведение — наведох се аз напред и тихо процедих през зъби, — но ние с отчаянието отдавна сме на „ти“.

— Нямах и най-малката представа. Навярно познаваш периферията. Аз обаче съм вкусила от сърцевината му — отсече Рут с тих, но твърд глас.

— Ето, пак започваме старата история — казах раздразнено. — Пак извади любимия си коз за Холокоста.

— Да — отвърна тя. — Това е картата, с която предпочитам да играя. Извоювала съм си правото да играя с нея. Както и моят съпруг.

— Доста често я използвахте — казах. — Ако се случеше Шайла да остави нещо неизядено в чинията си, мъжът ти крясваше „Аушвиц“.

— Джак, трябва да се видиш с него. Той много иска да говори с теб.

— Не. Предай на този жалък господин да не ми се мярка пред очите.

Рут стана и тръгна към мен, но аз не пожелах да срещна погледа ѝ. Тя взе ръцете ми и нежно ги целуна. Сълзите ѝ закапаха и аз усетих горещата ѝ мъка, целувките ѝ, допира на косата ѝ.

— Моля те да се видиш със съпруга ми. Направи го заради мен.

Погледнах Рут Фокс и видях жената, която бе първата отшелническа килия на Шайла. Представих си я как лежи свита в утробата на Рут, представих си огромната любов на Рут към нейната вечно неспокойна дъщеря и се замислих дали бих могъл да преживея смъртта на Лия, ако тя реши да се самоубие. И именно мисълта за Лия, не за Шайла ме накара да се изправа.

— Аз се връщам в Рим. Мама ще ни гостува там, ако се съвземе до декември. Ние с Лия ще се върнем заедно с нея след Коледа. Мама държи да присъства на коледната служба във Ватикана.

— Лия тук, в Уотърфорд?

— Аз обичах Шайла. Всеки, който ни е виждал заедно, знаеше, че аз обичах твоята дъщеря, Рут. Съжалявам, че съм католик. Съжалявам, че тя беше еврейка. Но любовта понякога не подбира.

— Джак, ние знаем, че я обичаше — каза Рут. — И Марта ни каза, че Лия посещава еврейско училище. Каза ни, че всяка събота я водиш в най-старата римска синагога.

— Обещах на Шайла, че ако нещо се случи с нея, Лия ще знае, че в жилите ѝ тече еврейска кръв. Винаги изпълнявам обещанията си.

— Лия — промълви тя. — Ще ни разрешиш ли да я видим?

— Ще ви разреша да я виждате колкото си искате, но при едно условие.

— Каквото кажеш.

— Искам да науча какво знаете вие с Джордж за смъртта на Шайла. Не е нужно да се обвиняваме взаимно. Ще ви кажа какво тя казваше и мислеше през онези дни, преди да се хвърли от моста. Нямам представа доколко сте ѝ разказвали за миналото си, но тя беше почти винаги тъжна. Работата е там, че аз също съм меланхоличен тип, а всъщност това бе едно от нещата, което ни сближи, въпреки че умеехме и да се смеем. Въобразявах си, че я познавам. Оказа се обаче, че не съм знаел най-важните неща — онези, които можеха да я спасят.

— Мъжът ми те очаква, Джек.

— Кажи на Джордж, че сега няма да стане. Но когато се върна с Лия... Тогава ще опитаме.

— Ходил ли си на гроба на Шайла, откакто си се върнал?

— Не, не съм — отвърнах ядосано.

— Сложихме ѝ плоча. Много е хубава. Ще ти хареса.

— Ще отидем заедно с Лия.

Когато се върнах в болницата, доктор Питс и баща ми помагаха на дядо ни Сайлас да влезе при мама. Братята ми отново се бяха събрали, а когато Далас пристигна от адвокатската си кантора, двамата се замислихме какво ни предстои, тъй като докторът на мама твърдеше, че ще я изпише до седмица. Откъм реката долитаха сърдитите клаксони на задръстеното движение. Далас започна да разказва за някакво бракоразводно дело, върху което работеше, а Дюпре отиде да погледне през прозореца.

— Мостът е отворен — каза той. — Тий, подай ми бинокъла.

Воят на клаксоните стана още по-остър.

Приблжихме се всички до прозореца и погледнахме към отворения мост над реката.

— Трябва да е малкият ни брат — рече Тий. — Не отварят моста току-тъй. Джон Хардин познава мостаджията Джонсън, често стои да му прави компания.

— Защо ли сърцето ми спря? — каза Далас.

— Какво зяпате, момчета? — попита баща ни, който се бе приближил зад нас.

— Татко, къде е Джон Хардин?

— Сутринта беше вкъщи. Изглеждаше чудесно, така казах и на майка ви. Личеше си, че е във форма. Търсеше да вземе отнякъде оръжие назаем.

Дюпре свали бинокъла от очите си и го изгледа кръвнишки. После пак вдигна бинокъла, огледа моста и каза:

— Боже господи, това е Джон Хардин. Държи нещо. Да. Браво, татко. Това е твойт пистолет.

— Дал си си пистолета на един параноичен шизофреник, така ли? — рече Далас.

— Нищо подобно. Дадох го на Джон Хардин — отвърна съдията. — Момчето каза, че иска да се поупражнява.

Погледнахме пак през прозореца и видяхме как един мъж се появи в средата на отворения мост, затича се и се хвърли с главата надолу в реката.

— Това е Джонсън — досети се Тий и четиримата се спуснахме по стъпалата на болницата към паркинга.

Натъпкахме се в колата на Дюпре и докато се носехме по магистралата, зърнахме въртящите се сини лампи на три полицейски коли, които бяха паркирали откъм градския край на моста.

— Не знам дали знаете, обаче речният трафик се следи много строго — каза Далас. — Това вече е нарушение не на щатските, а на федералните закони. И федералните ченгета сигурно ще довтасат. На всичкото отгоре и магистралата е задръстена, защото по моста минава единственият път към крайбрежните острови. А милият Джон Хардин е завзел моста и размахва пистолета на татко. Като нищо ще му видят сметката.

Дюпре зави по задните улички, за да избегне задръстването, а когато стигна до последната отсечка преди моста, взе да маневрира между колите.

Натискаше клаксона с все сила и успя да се прехвърли в празната насрещна уличка, която водеше от моста към града, профуча покрай редицата коли и зяпнали от учудване шофьори и спря пред полицейските коли, които също бяха паркирали неправилно. Четиримата изскочихме на мига и се присъединихме към строените по брега полицаи, които гледаха към неустрашимия Джон Хардин,

застанал точно по средата между двата бряга. Джон Хардин, останал най-накрая сам, се бе възправил срещу света.

Когато стигнахме до моста, видяхме шерифа Арби Вандайвър, който се опитваше да преговаря с брат ни. Но ние всички знаехме, че Джон Хардин е навлязъл в онази недостъпна зона, където гласовете вътре в него и пискливата суматоха откъм моста го караха да се подчинява единствено на своя истински вътрешен свят. Той отдавна си бе създал свой собствен остров, където беше единствен господар на себе си, а когато го обземеше неуправляемата и непонятна лудост, веднага се качваше на амвона, за да поучава света.

— Хей, Уотърфорд — провикна се Джон Хардин. — Да ти го начукам! Ето, това мисля аз за този град и за всички, които живеят в него. Пършиво селище, което въобще не заслужава името град. Всеки, който е израсъл тук или е принуден да живее тук, дори за съвсем кратко време, се превръща в най-обикновен задник. Разбира се, вината не е в теб, Уотърфорд, защото ти самият си прогнил до корените. Но дошло е време. Ти чисто и просто вече нищо не струваш и това ти личи от километри.

— Каква реч! Кара те да се чувстваш горд, че си Маккол — обади се Далас.

— Добре, Джон Хардин — провикна се шерифът Вандайвър през мегафона. — А сега натисни копчето и затвори моста, защото задръстването е страшно.

— Преди всичко строежът на този мост не биваше да бъде разрешен, разбра ли, шерифе? Знаеш го много добре. Спомняш ли си колко красиви бяха тези острови, преди да построят моста? Човек можеше да върви с километри, без да срещне по пътя си къща. Беше пълно с диви патици. Водата гъмжеше от риба. А сега? Нищо! Хиляда генерали са се настанили в луксозни къщи. Един милион полковници от запаса и тъпите им съпруги са свили тук просташките си натруфени гнезда. От тук до плажа има цели седем игрища за голф. Колко още игрища им трябва на тия задници?

— Прав е — извика някой от тълпата, която продължаваше да набъбва зад нас.

— Навремето това беше страхотен град — изкрещя Джон Хардин с надежда да събуди носталгията на шерифа по доброто старо време.

— Така е, хлапак, беше същински земен рай — уморено провлачи шерифът със странно разкривен от рупора глас. — Хайде сега, татковото, натисни копчето и затвори моста, иначе не отговарям какво може да ти се случи. Разбра ли, Джон Хардин?

Като чу това, Дюпре отиде при шерифа.

— Хей, Вандайвър, дай да се разберем. Няма да предприемаш нищо срещу Джон Хардин.

— Не точно аз — отвърна му шерифът. — Според правилника, щом има обсадно положение, съм задължен да се обадя в Чарлстън. И хората от Чарлстън вече са тръгнали насам с хеликоптер.

— Какво ще му направят? — попитах.

— Ще го застрелят — отвърна шерифът. — Особено пък, щом е въоръжен.

— Шерифе, обади им се да не идват — каза му Далас. — Кажи им да се връщат. Ние ще накараме Джон Хардин да затвори моста.

— Не става така — отвърна му шерифът.

— Тогава им кажи, че братята му са пристигнали и ще го придумат да се откаже — предложи Дюпре.

Джон Хардин не откъсна поглед от нас, докато продължаваше този разговор, а после проследи и шерифа, който отиде при колата си.

— Знам какво си им казал, Дюпре — провикна се той. — Казал си им, че ми трябва само една инжекцийка, и после ще кротна, нали? Светът може да ме мисли за луд, но аз смятам, че светът е луд. Кой ще отсъди кой е прав? Повече нито една кола няма да прекоси този проклет мост. Майната ти, Уотърфорд. Майната ти, шибано градче! Има си причина да си малък град. Малък си, защото пет пари не струваш. Не може кораб да изчаква никакви си коли. Колата е по-долно превозно средство. Аз освободих река Уотърфорд, за да могат да си плават по нея всички лодки на света.

Напред излезе Дюпре — онзи, който обичаше най-много Джон Хардин и когото Джон Хардин най-много мразеше.

— Затвори моста, Джон Хардин — заповяда му Дюпре.

— Да го духаш, Дюпре — отвърна му Джон Хардин, като илюстрира думите си с високо вдигнат във въздуха среден пръст. — Този крлив град е потънал в смрад и боклуци и затова мама пипна левкемия. Когато бях малък, никой не умираше от рак. Сега няма жив човек да не страда от рак. Как става тая работа, а, копелета такива! На

нито един от вас, ухилени идиоти, не му пука за този град. И всичко започна от моста. Прекалено много задници се тътрят по него с пръчките си за голф. Тъпанарите не се и досещат какъв е смисълът на този свят. Красотата, в нея е смисълът...

— Утре ще осъмна без пукнат клиент — изпъшка Далас. — Нито един човек от този град няма да дойде при мен, разбираш ли?

— Тя е всичко — продължи Джон Хардин. — Само красотата и нищо друго. Някой от вас да е ходил наскоро до Хилтън Хед? Така са го залели с бетон, че клетият остров всеки момент ще потъне.

— Хайде, Джон Хардин, затвори моста — провикна се пак Дюпре с все сила, та дано Джон Хардин го чуе. Уморени и изнервени от чакането, хората започнаха да натискат клаксоните на колите си и шумът стана толкова силен, че вече никой никого не можеше да чуе. Джон Хардин гръмна във въздуха и тогава шерифът и помощниците му се разтичаха сред протестиращите клаксони, като ги умоляваха да запазят тишина.

— Това е брат ми Дюпре — извреця Джон Хардин от средата на реката. — Ако има световно по тъпанарщина, шампионската титла му е в кърпа вързана.

— Добре, така да е — реших да сменя Дюпре, — ама ти затвори моста, чуваш ли ме, Джон Хардин? Това съм аз, Джак. Много те моля, затвори този мост.

— Моят брат Джак напусна Уотърфорд и семейството си, за да отиде в страна, където ядат лазаня, пица и тям подобни гнусотии. Как може да се очаква от него да разбере, че аз няма да затворя този мост, защото само красотата има смисъл.

— По дяволите красотата! — изрева Тий, изморен и притеснен от цялата тази игра на нерви.

— По-спокойно, Тий — каза му Далас. — Имаме си работа с луд човек.

— Нещастник! — изкрещя Дюпре към Джон Хардин. — Невменяем нещастник! Това си ти от деня, в който си се родил. И мама така казва. Тя вече излезе от кома.

— Мама вече не е в кома! Така ли? — извика Джон Хардин. — Лъжеш. Майната ти, Дюпре Маккол, ти лъжеш! — Гласът на Джон Хардин изтъня като пищялка на локомотив. — Няма да затворя моста, докато всички не извикат в един глас: „Майната ти, Дюпре Маккол.“

— Организирайте спявката, братя — провикна се Дюпре. Той не се шегува. А ако ония от Чарлстън пристигнат, веднага ще му видят сметката. Те не си поплюват.

Веднага се спуснахме между колите и събрахме доброволци, които да разпространят новината сред шофьорите. Шерифът изкрещя нарежданията си до голямата група, която се бе струпала от отсрещната страна на моста, тъй като от създалото се напрежение вече и въздухът трепереше.

Шерифът грабна мегафона си и даде заповед:

— Започваме на три. Едно. Две. Три...

Всички ревнаха в един глас: „Майната ти, Дюпре Маккол.“

— По-силно — отвърна Джон Хардин. — Още по-силно.

„Майната ти, Дюпре Маккол“ — отвърна му тълпата.

— Сега затвори моста — провикна се Дюпре, — преди да съм дошъл, защото пипна ли те, ще ти съдера задника от бой.

— А как ще дойдеш? С овчарски скок ли, а, педераст такъв? — отвърна му Джон Хардин.

— Ей, тук има дами — извика Далас, опитвайки се да смени тактиката.

— Извинявам се на всички дами, чийто слух съм оскърбил — каза Джон Хардин и в гласа му прозвуча истинско разкаяние. — Но мама е болна от левкемия и аз наистина не съм на себе си днес.

— Мама излезе от комата — пак му извика Дюпре. — Държи да говори с теб. Нас не иска и да ни види, преди да е говорила с теб. Спусни моста.

— Добре, но при едно условие — каза Джон Хардин.

— Боже господи, никога не е бил толкова зле — процеди Дюпре през зъби.

— Искam всичките ми братя да се съблекат чисто голи и да скочат в реката — заяви Джон Хардин и тълпата се разсмя.

— Аз съм адвокат в този град — изплака Далас. — Хората не отиват с проблемите си при човек, когото са видели да стои гол на моста.

— Няма как — отвърна му Дюпре. — Трябва да го направим.

— Майната ти, Дюпре Маккол — изкрещя му Тий. — Аз съм учител в този щат. Не мога да го направя. Просто не мога.

— Ако не го направим, ония от Чарлстън ще убият Джон Хардин.

Дюпре тръгна към отвора на моста и вървейки, се събличаше. Ние го последвахме и също започнахме да сваляме дрехите си.

— Щом се съблечем — извика Дюпре, — хвърляш оръжието във водата. А като скочим, затваряш моста, ясно ли е?

Джон Хардин се замисли за миг, после рече:

— Ясно.

Дюпре свали долното си бельо, после Тий, после аз и най-накрая и най-неохотно — мърморецият Далас.

При тази гледка Джон Хардин се ухили доволно — братята му голи и унижени.

— Всички сте с малки пишки.

Онези, които го чуха, избухнаха в смях. Дори шерифът и заместниците му се разхилиха.

— Дали има репортери наоколо? — попита Далас.

Обърнах се и видях един фотограф с няколко апарата на врата и друг — с видеокамера.

— Не само репортери, но и фотографии — докладвах му аз.

— Край на кариерата ми — каза Далас и потъна в депресия.

— Утре това ще бъде новина номер едно в целия щат — кимна Тий.

Дюпре вдигна очи към небето и после изкрещя:

— Хвърли оръжието във водата. Нали така се разбрахме.

Джон Хардин се поколеба за миг, но все пак хвърли пистолета в солената речна вода.

— Сега ние скачаме, а ти спускаш моста, ясно ли е? — извика Дюпре.

Джон Хардин ни погледна, очите му помръкнаха от озлобление и той извика:

— Скачайте, голи копелета, скачайте. И дано акулите откъснат малките ви мърляви пишлета. Скачайте и спускам моста.

— Става ми лошо, като гледам отвисоко — рече Тий.

— Тогава не гледай! — каза Дюпре и го бутна.

Тий не спря да пищи от ужас, докато не потъна във водата. Когато изплува на повърхността, ние, останалите, скочихме от Уотърфордския мост и мисля, че го направихме доста елегантно.

Разцепих студената априлска вода и потънах надълбоко в нея, толкова надълбоко, че когато отворих очи, единственият ми ориентир бе мержелеещата се над мен приглушена светлина. Водата бе матова и непрогледна, мътна от хранителните водорасли, които изобилстват в нефритените сиво-зеленикави мочурища. Когато изскочих на повърхността, очите на братята ми бяха приковани в железните скоби на моста и когато вдигнах поглед, проследих бавното му механично затваряне. Джон Хардин бе удържал своята част от уговорката. Шерифът ни махна, след това се провикна да ни благодари.

Приливът вече мощно навлизаше в реката и неудържимо ни понесе нагоре по течението, когато видяхме как шерифът и неговите хора щракнаха белезниците на Джон Хардин и го напъхаха в полицейската кола.

— Сега какво? — попита Тий.

— Да се оставим на прилива. Той ще ни стовари точно пред къщата на татко — казах.

— С кариерата ми е свършено — пак изпъшка Далас.

— Хвани се с нещо друго, братле — предложи му Тий. — Например синхронизирано плуване без бански.

Изсмяхме се, а Тий и Дюпре се гмурнаха под водата, така че само косматите им крака останаха да стърчат във въздуха, опънаха пръстите си в шпиц, ритнаха един-два пъти в синхрон и пак изплуваха сред водопад от пръски, кашлица и смях.

— Наистина са ни малки пишките — обади се Тий.

— Говори само за себе си — обади се Далас.

— Нали виждам и твоята. Надарени сме като катерици — каза Тий, докато се носеше по гръб и тъжно съзерцаваше оскъдните си гениталии.

— Имам питане — провикнах се аз, докато плувах кучешката, изпитвайки огромно облекчение от края на обсадата. — Колко често Джон Хардин изпада в това състояние?

— Два-три пъти в годината — отвърна ми Дюпре. — Но това сега е нещо ново. Никога преди не е използвал оръжие и никога не е превземал моста. Пиша му шестица по изобретателност за днешния номер.

— Тъжна работа, жалка — изкоментира Далас, обърнат по гръб.

— Така е — призна Дюпре. — Но и смешна освен това.

— Кажи ми какво ѝ е смешното — каза Далас. — Голата истина е, че откараха брат ни в лудницата с белезници на ръцете.

— А ти някога мислил ли си, че ще скачаш от моста чисто гол пред очите на целия град? — попита го Дюпре.

Разсмях се гръмогласно, обърнах се по гръб и усетих как сърцето ми се стяга от любов към моите братя. Бяхме добри плувци и добри рибари; възмъжахме в дом, притаил в себе си тайни страхове, които белязаха всеки от нас по различен начин. У себе си носехме странен мрак, изтъкан от недоверие и изкривени представи. Използвахме смеха като оръжие и ваксина.

Докато плувахме, усещах водата върху тялото си като допир на студена коприна — не познавах тази чиста животинска голота. Заслушах се в разговора на братята ми и почувствах как дребните неща, които обсъждаха, ме сближават още повече с тях. Чрез братята си можех да прозра грешките на моя собствен живот. Защото и те като мен бяха затворени, вечно потиснати хора със сприхав нрав, но в същото време любезни до глупост с всеки срещнат. Всичките бяха кибритлии, които хич не си поплюват, но едновременно с това умееха да гледат хората в очите и да изразяват чувствата си с поглед; никога не се измъкваха с нелепи обяснения за неотложни срещи и ангажименти.

Заедно с моята малка армада от братя порех водите, които извеждаха към къщата на баща ми. На следващия ден тръгнах за Европа, където ме очакваше Лия. Току-що бях преживял седмица, която щеше изцяло да промени курса на моя живот. Чувствах се свързан с тази река, с този град, с огромното небе над него, с всичко наоколо.

Дъщеря ми не познаваше тези места, нито знаеше защо са ми така скъпи. Насила я бях откъснал от онова, което и двамата бяхме. Бях ѝ дал всичко, освен Юга. Бях откраднал визитната ѝ картичка.

На следващия ден Майк Хес и Ледар ме откараха до летището в Савана. Тогава поех ангажимента, свързан с филмовия му проект. Майк ме бе хванал в момент на слабост, когато отново се бях почувствал безумно влюбен в собствената си биография.

В умопомрачителната, но свята за мен среда, потопен в особената атмосфера на годините, наречени детство, аз израснах в триетажна къща с много стаи, която още като малък ме накара да обикна непрактичния ѝ архитект, измайсторил скрити ниши и необикновени по форма стаи, в които можеше да се притаиш по време на смъртоносните скандали между моите родители. Бях изнервено спрехаво дете и любимото ми място беше една тайна стълба. Поради своята преданост към закона и привързаност към силния бърбън, баща ми гледаше на къщата като на скучна даденост. Докато майка ми — тя дишаше чрез нея, знаеше я наизуст сантиметър по сантиметър, дори често ѝ говореше, особено когато потъваше в безкрайните задължения на голямото пролетно чистене. За баща ми къщата представляваше място, в което можеше да закачи шапката си и палтото си и да складира книгите си, но за мама тя бе една сбъдната молитва.

Къщата бе построена през 1818-а в стил, който навремето наричаха уотърфордска архитектура; солидните основи бяха покрити с циментова мазилка на тъмни и по-светли ивици, а двата етажа имаха веранди с изглед на изток, откъдето дори и през най-горещите летни нощи полъхваше хладният бриз на реката.

Стаите бяха високи и просторни. Имаше и таван, който миришеше на нафталин и кедрово дърво и бе натъпкан с овехтели мебели, скринове и стари дрехи. Къщата бе попаднала в ръцете на Джонсън Хагъд и Луси Маккол по случайност и недоразумение.

Както ни бяха разправяли, от самото начало на брака си мама и татко винаги са се държали като два буреносни фронта, насочени един срещу друг. Имаше нещо сбъркано и дълбоко неискрено в техния съюз. Моят източник на тази неприятна информация бе словоохотливата ми баба Джини Пен, която все се мъчеше да ме убеди, че едва ли не майка ми била случайно изпаднала от камион със зелки и неизвестно как, но успяла да прилъже баща ми до олтара. А по всяка вероятност баща ми, като реакция на снобизма на собствената си майка, е довел Луси в Уотърфорд като законна своя съпруга, преди дори да спомене името ѝ на родителите си. Никой не я познавал и нито един от жителите на Уотърфорд не бил чувал за нейното семейство. За южняка няма по-

важно нещо от произхода, а произходът на Луси бил измислен от мига, в който срещнала баща ми в един клуб за стриптийз в Атланта. Баща ми бил мъртво пиян и въобще не разбрал, че Луси е една от стриптийзьорките, която в момента не била на смяна. Джонсън Хагъд току-що се бил върнал от войната в Европа — това било Втората световна война — и се бил нагледал на трупове за още десет живота напред. Когато двамата се срещнали, той искал да започне всичко отначало, а Луси пък гледала как да се измъкне от въпросния клуб. Оженили се в кантората на един мирови съдия недалеч от Форт Макклелън — баща ми бил с военната си униформа, а Луси — с широка, затворена по врата бяла рокля. Аз съм се родил пет месеца след брачната церемония и майка ми често повтаряше, че съм „дете на любовта“, но Джини Пен много бързо я отучи от този навик. Въпреки че на мен ми харесваше това „дете на любовта“.

По онова време, разбира се, аз нищо не знаех. Научих го много по-късно от откъслечни подмятания, настроения и прищевки след първото влизане в болница на мама, когато се установи, че страда от левкемия. Източниците ми бяха най-различни и неочаквани, но главният си остана моята майка. Този неин рак на кръвта й даде сили да се върне към едно сурово и ужасяващо минало, напълно лишено от топлина и надежда. В очите на Луси баща ми се явил като истински красавец и благородник. За нея той бил най-добрата възможност да се измъкне от предопределения ѝ жребий и тя се вкопчила за него, без да се замисли. Тъй като не можела да се похвали нито със среда, нито с минало, тя просто напрегнала въображението си, за да измисли нещо подходящо и правдоподобно. Седнала и сътворила биографията си, а щом Джонсън Хагъд налупал въдицата, тя окончателно я възприела и оттогава разказвала една и съща история, без да се отклони и на дума от нея.

Баща ми повярвал на Луси О'Нийл и заявил пред родителите си, че е взел за съпруга една танцьорка от Атланта, която усъвършенствала изкуството си като член на кордебалета. През 1947-а в Атланта е нямало нито една балетна трупа, която да се помещава на територията на града, но нашият баща, разбира се, е нямало откъде да се осведоми за този пропуск в културния живот. Луси О'Нийл притежавала особена красота, пръкнала се неочаквано в онази жабунясала генна локва, която била отвсякъде заградена с тревожни сигнали и

предупредителни надписи. Но не друго, а фигурата ѝ привличала мъжете — онези неочаквани извивки, при вида на които думата „пищни“ ляга на езика и мигом го облива със слюнка като от сладък тропически плод. Винаги съм подозирал, че навремето баща ми се е оженил чисто и просто за една женска фигура, без да има и най-малка представа за характера ѝ. Знаел, разбира се, че е примитивна и необразована, но дори и не подозирал, че е съвършено неграмотна. Въобразявал си, че в нея вижда блясъка на чистия естествен дух, и именно това го омагьосало. Но всъщност се оженил за Луси О'Нийл най-вече за да огорчи майка си и успял повече, отколкото предполагал, надминавайки и най-необузданите си фантазии за отмъщение. Щом зърнала Луси, Джини Пен Синклер Маккол я обявила за „чиста проба боклук“.

Но стриптийзът не е лоша школа за едно шестнайсетгодишно момиче, което никога не е ходило на училище. Там Луси научила много за поведението на мъжете. В нейния нов свят една жена трябвало да усвои азбуката на лъстта — предмет, който бързо се научавал, за да бъде веднага практикуван. Луси винаги е имала голямо преимущество пред добре гледаните и разглезени жени, които щяла по-късно да срещне в Уотърфорд, защото нейните познания за мъжете идвали от дъното, а не от върха. Защото добре познавала онези напоени с бира момчета, които се въргали по покрития с дървени стърготини под, молили я да свали бюстието си и нервно пъхали банкноти в жартиерите ѝ, но не познавала мъжете в смокинги, които оживено говорили за поезия по време на пролетните ергенски събирания. Нейното познание за мъжете било еднозначно, но не и погрешно: мъжете били пленници на своите гениталии, жените — пазителки на ключа към рая. Нейните теории за отношенията между мъжете и жените били грубо откровени и примитивни и до края на живота си тя не промени тези свои схващания. По време на приеми, щом тръгнала да се приближава към група мъже, всички жени в залата впервали очи в нея със завист и недоумение. Въпреки че ѝ липсвали обноски и финес, никой не разбирал човешката скотщина по-добре от Луси Маккол.

В деня, в който го срещнала, Луси измислила своето минало за пред Джонсън Хагъд — представила се за единственото дете на уважавано семейство в Атланта. Била израсла в къща в тюдорски стил

на Пелисейд Роуд 17 в квартала Брукуд Хилс. Баща ѝ бил член на адвокатската кантора „Кинг & Сполдинг“, известна като единствената католическа адвокатска кантора в града. Майка ѝ Катрин била родственица на семейство Сполдинг от Атланта по майчина линия, а освен това родителите ѝ били членове на църквата „Свещено сърце“. Майка ѝ била първата католичка в девическата прогимназия. Ала и двамата загинали в една катастрофа недалеч от Остел, когато Гарнър О’Нийл се опитал да изпревари влака на един прелез.

Луси била изпратена да живее с една своя леля стара мома в Олбъни, щата Джорджия, която ненавиждала. Избягала от къщи на шестнайсет години. Един фермер, който карал яйца за пазара в Атланта, я качил на колата си и така тя пристигнала в града. От 1947-а до 1986-а това беше официалната версия за живота на Луси и нито една дума в нея не е била променена по никакъв повод.

Джини Пен Маккол, която бе потомка на рода Синклер от Чарлстън и която носеше и в кръвта си доброто възпитание и изисканите обноски, от пръв поглед разбрала що за стока е Луси. Само като я чула да говори, Джини Пен вече знаела, че Луси не е израсла в Атланта, а още по-малко в добро семейство. Тутакси заявила на съпруга си, че Луси „е най-обикновен боклук, долнопробна помия“. Луси също разбрала веднага, че не е успяла да излъже Джини Пен, и затова се заела да спечели на своя страна свекъра си Сайлас Клайборн Маккол.

Той бил известен в околността като запален ловец и рибар, а Луси научила, че през живота си Джини Пен нито веднъж не била стреляла с пушка. Затова често зарязвала своя наниз от синове на грижите на Джини Пен и тръгвала из горите със Сайлас, особено през сезона на елените, или пък скачала в лодката с него, когато през пролетта карагюзът и кобията поемали нагоре по течението да снасят яйцата си в сладки води. Много скоро Луси открила, че прелъстяването на Сайлас Маккол за нея е детска игра. Въпреки че още от първия ден на съжителството им Джини Пен започнала да се оплаква, че Луси не прави разлика между сребърни и посребрени прибори, Сайлас не можел да се нахвали, че снаха му умее да хвърля въдицата като мъж и че няма див глиган, дето ще ѝ избяга. Обявил на целия град, че снаха му е „мъжко момиче“, и това била най-голямата похвала сред

определен кръг южняци, както и едно от нещата, за които Джини Пен най-много мразела майка ми.

През есента на 1948-а, след като се оженил за Луси, Джонсън Хагъд Маккол постъпил в Правния факултет на Южнокаролинския университет благодарение на закона за участвалите във войната младежи. Пътувал от Уотърфорд, като три дни от седмицата преспивал в общежитието, след което се връщал при жена си в родния град за останалите дни. Войната била изострила амбицията му и той с лекота вземал изпитите си. Бил добре сложен мъж, много разумен и с развито чувство за справедливост. Открил, че умее да спори убедително и красноречиво. Правният факултет му дал и една друга възможност — да общува с момичета, които биха зарязали колежа, за да изпълнят патриотичния си дълг, работейки в свързани с войната заводи, и учреждения, че дори и на фронта. За него компанията на интелигентни жени била позабравено удоволствие и затова през първата година от следването се настроил доста критично към Луси, чиято простотия биела на очи още по-натрапчиво поради неизтощимата ѝ енергия и вечно ухилен вид. Тогава Джонсън Хагъд съжалил за прибързаната си женитба и за пръв път осъзнал колко чужда и различна от него е Луси. Съвсем случайно открил, че тя никога не била чувала за Моцарт, нито за Милтън, нито дори за Свещената римска империя. Била не само необразована, но и напълно лишена от каквото и да е интелектуално любопитство.

Всеки ден слушала радио, но той никога не я видял да чете книга или дори списание; освен това изпадала в ужасно отегчение, когато се захващал да обсъди с нея някой щекотлив въпрос по собствените си правни дела. Когато ѝ предложил да се запише в някой от курсовете на колежа, за да разшири познанията си, Луси направо му отвърнала, че предпочита да отдаде силите и грижите си изцяло на децата. Ако той копнеел за жена с образование, да е мислил, когато се е женил. Луси била толкова щастлива със своята бременност, че трогнала сърцето на Джонсън Хагъд и той се оставил да бъде омагьосан от детинската загадъчност, в която се забулила.

Бременността на Луси накарала Джини Пен да се задейства. Тя буквално отвлякла Луси в Чарлстън за един месец и ѝ провела ускорен курс по обичаите, маниерите и порядките в южняшкия начин на живот. Като ѝ заповядала само да гледа и да не си отваря устата, тя на бърза

ръка я запознала с предназначението на всички прибори за хранене и съдинки, с маниерите на масата, с дребни вежливости, елементарен разговор и основни правила на поведение и всичко това само за четири седмици на интензивно обучение.

В ресторанта на Хенри на Маркет Стрийт Луси всеки път започвала да изучава менюто най-внимателно, а после си поръчвала същото като Джини Пен. Джини Пен възприела това подражателство като най-обикновена липса на въображение или кураж, но то показвало единствено желанието на Луси да се научи, а в мимикрията си тя нямала равна на себе си.

Джини Пен обаче открила с изненада, че Луси е много схватлива. Когато се върнали в Уотърфорд, Луси вече знаела как се държи вилица и можела да си нареже пържолата, без да стряска околните с излишен шум и сумтене. Умеела да сложи маса за десет души, знаела предназначението на вилицата за салата, на ножа за риба, както и разликата между чаша за червено вино и чаша за бяло вино. Джини Пен научила Луси да готви седем различни ястия — по едно за всеки ден от седмицата, тъй като Джонсън Хагъд се оплаквал, че Луси не можела и яйца да свари както трябва. Въпреки че самата Джини Пен не се славела като добра готвачка, тя била школувана по всички основни предмети на доброто възпитание и затова познавала изтънчената чарлстънска кухня.

Скоро след като се върнала в Уотърфорд, Луси Маккол и нейният съпруг наели очарователна, но доста занемарена къща, в която навремето се помещавали стаите за робите. Тя била нещо като пристройка към стопанството на Хариет Варнадоу Котсуърт. Джонсън Хагъд трябвало да използва цялата си любезност и красноречие, за да влезе под кожата на потайната мис Котсуърт, защото тя се славела като неописуема особнячка — вид, който не е рядкост в провинциалния Юг. Била ужасно зловна жена с параноични пристъпи, от която всички в града се страхували. Къщата ѝ не била боядисвана от 1920-а, за да се прехранва, продавала мебели от старото стилно обзавеждане на Хърман Шиндлър — антиквар от Чарлстън. Съгласила се да даде под наем пристройката на Джонсън Хагъд само защото имала нужда от пари, пък и знаела, че той е рода със Синклерови от Чарлстън. Сключила сделката през леко откrehнатата задна врата, без дори да

погледне наемателя си в лицето и без да попита за името на съпругата му.

Почти цяла седмица Луси прекарвала самичка, тъй като мъжът ѝ посещавал Правния факултет в Кълъмбия, и именно тогава започнала бавно и настоятелно да ухажва Хариет Варнадоу Котсуърт, като пуснала в ход всички номера, заучени по време на практическия курс в Чарлстън. Събирала цветя — диви и градински, подреждала ги старателно в най-обикновени стъклени вази и ги оставяла на стъпалата пред задната врата на къщата ѝ. Когато отивала на пазар, винаги купувала домати и краставици или каквито и да било други сезонни зеленчуци за хазайката си. Когато правела домашни бисквити или домашен хляб, винаги носела и на Хариет. В това тя не влагала умисъл, нито пък имала мотив, просто била толкова самотна и откъсната от живота в Уотърфорд, колкото и самата Хариет Котсуърт.

През първия месец от престоя на семейство Маккол в пристройката за роби Хариет нито веднъж не се показала пред Луси, но приемала подаръците, цветята и храната ѝ. Надлежно забождала стари листове за писма с благодарствени послания, които Луси пазела грижливо, макар и да не можела да ги прочете. Джонсън Хагъд ѝ ги четял на глас, когато се прибирал в края на седмицата, защото Луси го молела — уж, че обожавал гласа му и начина, по който така мелодично навързва думите в изречения. Скоро Луси започнала да възлага на Джонсън малки ремонти на къщата на Хариет. Една събота го увещала да поправи предните стъпала, които били така изронени, че станали опасни. Следващата събота и неделя той пък убедил Хариет да го пусне на тавана, за да закърпи течовете. Бил много сръчен работник и скоро Хариет престъпила своите обети за уединение и започнала да разчита на него за всякакви поправки и ремонти. Но не той, а Луси легнала на сърцето ѝ.

Веднъж Луси забелязала, че откъм двора на Хариет няма никакви признаци на живот и това продължило няколко дни. Тогава тя събрала кураж, бутнала задната врата и влязла в мухлясалата порутина, наречена къща. В някои от стаите мебелите били натрупани един върху друг чак до тавана, но Луси си пробила път между тях и така от стая в стая най-накрая стигнала до красива вита стълба с дърворезба.

В къщата човек имал чувството, че се намира под вода, толкова силна била миризмата на мухъл, йод и морски водорасли. Когато тръгнала да се изкачва по стълбата, подпряла се за миг на стената и парче от тапета останало в ръката ѝ. Тя извикала нагоре към стаите: „Мис Котсуърт, мис Котсуърт.“ Когато най-сетне стигнала до голямата спалня, отворила вратата и видяла, че Хариет Котсуърт лежи на пода в безсъзнание наред локва от собствената си урина.

Същата нощ, когато Хариет дошла на себе си, Луси била край нея и побързала да ѝ съобщи, че има двойна пневмония, но че старият доктор Лорънс вече ѝ е дал огромна доза пеницилин. Смятал, че навреме са успели да спрат болестта. Луси изчистила стаята и навсякъде поставила свежи цветя. Дезинфектирала банята, сменила бельото и дръпнала завесите, за да влезе слънце в къщата — за пръв път от години насам. Хариет се чувствала толкова отпаднала и унесена, че нямала сили да се оплаче. Въпреки че сините ѝ очи издавали силно подозрение, тя рядко идвала на себе си и не успявала да разбере какво точно става край нея. Но когато малко се посъвзела, Луси ѝ направила зеленчукова супа и сама я нахранила с лъжичка.

Луси останала край леглото на Хариет през цялото ѝ боледуване — направила го от чисто човешко състрадание, без да се натрапва. В тези две седмици омразната на цял Уотърфорд мис Котсуърт открила дъщерята, която така и не успяла да роди, а през последните две години от живота на Хариет Луси пък разбрала какво е това да стоиш край леглото на умиращата си майка. И двете носели в душите си достатъчно рани от миналото, за да запълнят огромната пропаст, която ги разделяла откъм обществено положение.

Хариет продължила онова, което Джини Пен започнала в Чарлстън. Тя също взела да посвещава Луси в клопките и засадите, които я очакват в провинциален Уотърфорд. Разкрила ѝ тайните и скандалите, белязали и осакатили живота на старите уотърфордски родове. Нищо не можело да затрие блясъка и могъществото на старо семейно име в Южна Каролина по-добре от един скандал. И тогава разказала на Луси за падението на десетки знатни родове, в които я баща, а син със слаб ангел не успявал да обуздае страстта си по някое симпатично слагинче. Въпреки че и случаят с Джонсън Хагъд не бил много по-различен, Хариет като че не правела тази връзка, вероятно заслепена от растящата си привързаност към Луси.

Аз съм се родил на пети ноември 1948-а в една от стаите на втория етаж в къщата на Варнадоу Котсуърт в легло с балдахин, където са били родени цели поколения от родовете Варнадоу и Котсуърт. По настояване на Хариет са ме кръстили Джонсън Варнадоу Котсуърт Маккол — нещо, на което Луси се съгласила с удоволствие, защото знаела, че името ще вбеси Джини Пен. Цял Уотърфорд се присмял на Луси, когато кръстила първородния си син с това достолепно и помпозно име, само Хариет Варнадоу Котсуърт се разплакала от щастие. Тя отдавна мечтаела за син, на когото да даде името на любимия си баща, и най-неочаквано доживяла да види мечтата си осъществена.

Присъствието на кръщелното име Варнадоу Котсуърт в централната ми нервна система стана причина за много обиди и огорчения в детството ми, защото целият град знаеше, че не съм никакъв Котсуърт и никога не съм и виждал жив Варнадоу. В паспорта и шофьорската ми книжка фигурирах като Джон В. К. Маккол. Само в моменти на пиянско слабодушие или в присъствието на много близък приятел съм си позволявал да споделя със срам и притеснение какво се крие зад въпросните претенциозни инициали на моето придобито име.

В продължение на шест месеца цял Уотърфорд не спрял да се присмива на грандоманията на Луси, докато един ден Хариет ненадейно умряла в съня си. Тогава присмехът секнал веднъж завинаги, защото, когато прочели предсмъртното ѝ желание, се оказало, че всичко, което притежава, включително имението Варнадоу Котсуърт, е завещано на Джонсън Хагъд и Луси Маккол.

Собствеността преобразила Луси. Тя се влюбила в размерите, формата и самата внушителност на имението, където щяла да отгледа децата си. Двамата с баща ми се заели да реставрират ценните антики и овехтелите мебели, които изпълвали стаите, антретата и таваните на цялата къща. Този дом ги сближил още повече и от моето раждане.

След придобиването на къщата Варнадоу Котсуърт страният съюз на родителите ми вече не изглеждал толкова странен, но самият имот до такава степен променил майка ми, та тя решила, че хубавият живот е пред нея, независимо от всичко останало. Луси Маккол твърдеше, че това е най-невероятната история, която се е случила в целия Юг, и непрекъснато я разказваше на изпадналите в захлас туристи, които се влачеха на тумби да разглеждат дома ни всяка година

по време на пролетната обиколка на най-забележителните къщи. Майка ми се преобличаше в южняшките кринолини, голите ѝ рамене блестяха на светлината на свещите и в този си вид разказваше на посетителите кратката история на собствената си къща, докато им отмалеят краката, заплениявайки ги с разказите, които бе научила от Хариет Котсуърт в дългите дни преди моето раждане.

Всяка година ние с братята ми слушахме как мама описва прекрасната Елизабет Барнуел Котсуърт, прабабата на Хариет, която преди много години е крачила по същия този под от широки чамови дъски, по които сега се пързалихме, ритаме и блъскахме като истински палави момчета. Тя разказваше така увлекателно и убедително, та ние, нейните обожавачи я синове, вярвахме, че това е историята на собственото ѝ моминство, когато сигурно е изглеждала толкова прекрасна и привлекателна в очите на младите мъже, както изглеждаше и в нашите.

„Казвала се Елизабет Барнуел Котсуърт — бяха думите, с които мама започваше — и тя се е родила в същото ложе, в което сто години по-късно се роди и собственият ми син Джак. Била известна с красотата си още преди родителите ѝ да я изпратят в девическото училище в Чарлстън, което трябвало да я подготви за светски живот. Веднъж, по време на танцова забава, Елизабет се запознала с красив млад лейтенант от Форт Молтри, който се казвал Уилям Текумзе Шърман. Един танц с нея, и възпитаникът на Уест Пойнт бил омагьосан.“

Щом Луси споменеше името на антихриста Шърман, групата, която се състоеше главно от южняци, изсумтяваше сърдито, защото повечето от тях са израснали с историите, предавани от поколение на поколение, за онзи Шърман, който похитил и плякосал Юга. Нито един южняк, дори либерал по дух и убеждение, не може да прости на генерал Шърман невероятния му поход до морето, когато разбил веднъж завинаги гръбнака на Конфедерацията. Мама добре използваше омразата на тълпата към Шърман. Ние стояхме по пижами над нея, увиснали по перилата на горния етаж, а тя ни намигваше и продължаваше да разказва за това как Елизабет омагьосала своя ухажор. Забелязахме, че всяка година тя допълва и доукрасява историята с измислени от нея подробности. Тъй като разказът за Шърман и Елизабет принадлежеше само и единствено на мама, той

сложи и началото на нейното ново положение в уотърфордското общество. През цялото ми детство тя посрещаше издокараните групи за пролетната обиколка на забележителностите. Те се движеха от улица на улица с гидове, носещи сребърни свещници, за да осветяват пътя. Тъй като животът на сцената не ѝ беше напълно чужд, Луси с лекота изиграваше ролята на южнячка от аристократично потекло. Когато посрещаше смълчаните в благоговение тълпи от посетители, тръгнали да обикалят старите заможни имения на Юга, сякаш бяха исторически реликви, Луси можеше да усети затаения дъх на цялата група, когато се явяваше на верандата, облечена в роклята на Джини Пен. С течение на времето мама доби самоувереност, която се подхранваше и от новото ѝ положение в града. Освен това тя стана известна в квартала и с разказваческите си умения. Мама отдаваше заслуженото на генерал Шърман и твърдеше, че всичко дължи на него. Брат ми Тий, който бе израсъл с унижението на името Текумзе, дето нашите му бяха лепнали, беше кръстен така в чест на големия воин, а не на големия индиански вожд.

Когато бях в горните класове на гимназията, една Коледа получих като подарък билет за пролетната обиколка на най-забележителните домове. Част от родителите на моите съученици се бяха наговорили за същата коледна изненада, включвайки ни в туристическата група. Една вечер през 1966-а за пръв път пристъпих към стряхата, в която бях израсъл, като турист и заедно с останалата група ахнах от възхищение, когато мама се появи с южняшкия си кринолин, с коса на масури, а лицето ѝ — осветено от меката приглушена светлина на свещниците. Вдигнах глава и видях по-малките си братя, мушнаха глави между пръчките на горните перила. През първите години на въпросните пролетни обиколки мама бе все още неопитна и не всички сведения ѝ бяха точни, но през онази вечер тя ни разказа историята на къщата с вещина и професионализъм. Посрещна групата с приветлив глас и хората се наредиха в полукръг пред входните стъпала. Когато поздрави специално десетте момичета и момчета от уотърфордската гимназия, ние ѝ отвърнахме с мощен вик.

Бях хванал за ръка Ледар Ансли — нашата гимназиална любов беше към края си. Джордан ходеше с Шайла, а Майк и Кейпърс се бяха чифтосали с откачените близначки Макгий, чийто родители бяха в борда на Историческата фондация.

Не мога да не споделя колко горд се чувствах през тази вечер, когато слушах разказа на мама за Хариет Варнадоу Котсуърт и нейната пралеля Елизабет. Била родена през бурна нощ, когато Уотърфорд за пръв път видял какво е това снежна фъртуна, и мнозина приписвали част от изключителната красота на Елизабет на шестте инча сняг, които покрили града през нощта на нейното раждане. Докато слушах как Луси описва несравнимите прелести на обаятелната Елизабет, аз се захласнах по нейния разказ.

Като даде знак да я последваме, мама поведе посетителите към гостната. Шайла беше хванала Джордан под ръка, а като видя, че ги гледам, демонстративно ми изпрати въздушна целувка и аз подскочих, уж за да я хвана във въздуха. Майк Хес още тогава си падаше по историята и поглъщаше жадно всяка дума на мама. Кейпърс взе блюдо от секретера в хола, заразглежда го, обърна го и прочете на гърба му думата „Споуд“. Той знаеше много добре, че майка ми само се преструва и че не е от никакъв стар род, и много се надяваше да я улови в проява на лош вкус. Но в сравнение с него Луси имаше преднина от седемнайсет години и бе изпипала играта си до най-малката подробност. Всичко неавтентично в нашата къща — а такива неща имаше колкото щеш — се скриваше от погледа на туристите през тези пролетни нощи, изпълнени с богатия аромат на азалиите. В началото тя бе допуснала няколко подобни фала, ала умееше не само ловко да ги прикрива, но и никога да не ги повтаря. А и такива грешки, било поради недоглеждане или невежество, бързо се забравят.

— След първия танц лейтенант Шърман написал писмо на Елизабет в типичния за него суров войнишки стил, който срещаме в мемоарите му, за да ѝ каже, че този танц с нея е променил живота му навеки — спокойно разказваше Луси.

— И аз ли ти действам така? — чух застаналата почти до мен Шайла да нашепва в ухото на Джордан.

— Ама съвсем — отвърна ѝ Джордан шепнешком.

— А на теб, Джак? — обърна се тя към мен и ми намигна.

— Елизабет! — тихо промълвих аз. — О, Елизабет! — Тя приклепна в дълбок реверанс, а една възрастна дама ни направи знак да мълчим.

— Шърман ѝ писал, че за пръв път в живота си му се приискало оркестърът никога да не спира и валсът им никога да не свърши —

продължаваше мама. — Но неговите войници го очаквали, а Елизабет била само един мимолетен красив миг. По онова време всички младежи в Чарлстън били луди по нашата Елизабет. Но не друг, а именно Шърман ѝ направил впечатление и именно него споменава тя в писмата си до своите родители, а те ги чели на глас тук, в тази стая. В тях описва как прекарвала дългите следобеди в разходки с лейтенанта — бавни, нехайни, интимни разходки, как си разказвали един на друг своите най-съкровени тайни — все неща, които не били споделяли с друг.

Кейпърс вдигна ръка.

— Кажи, Кейпърс — рече Луси. — Въпрос ли имаш?

— Шърман бил ли е хубав? — попита той. — Винаги съм смятал, че е грозен като дявол.

Туристите се изсмяха тихо.

— Всъщност Кейпърс иска да знае дали Шърман е бил красавец като него — обади се Майк. — Него само това го интересува, мисис Маккол.

Отново всички се засмяха, а Луси отвърна:

— Според неговите съвременници не е бил красив човек. Но тук присъстващите дами сигурно ще се съгласят с мен, че за един мъж външният вид не е най-важното нещо. Характерът, волята, страстта са далеч по-съществени. Хората непрекъснато споменават неговата сила. Дори съществува слух за едно момче от много добро чарлстънско семейство, което искало да извика Шърман на дуел заради Елизабет. Но след като се срещнал с него лице в лице, куражът му се изпарил.

Шърман е целунал Елизабет най-малкото един път и доказателството за това се намира в писмото на Елизабет до младата ѝ племенница — майката на Хариет Котсуърт. След тази целувка и двамата се чувствали завинаги сгодени. Именно тогава Шърман пристигнал в тази къща, за да се представи на родителите на Елизабет. Точно в тази стая той пожелал да говори на четири очи с бащата на Елизабет. От мистър Котсуърт поискал ръката на неговата дъщеря. Когато Елизабет и майка ѝ се върнали от кратката и нервна разходка из градината, и двете се разплакали, щом подушили миризмата на пура. Нека сега да влезем в библиотеката и там ще ви разкажа какво се случило.

Мама тръгна напред — с кръшна като на момиче талия, — а аз щях да се пръсна от гордост заради блестящото ѝ изпълнение. Усетих как всички в групата вече са заплениени от любовната история на Шърман и Елизабет.

— Какво станало после? — попита Майк Хес, след като всички влязоха в библиотеката, изпълнена с безброй томове, подвързани с кожа.

— Каквото и да е станало, не е било добро за Юга — обади се възрастен мъж. — Нали говорим за онова изчадие адово.

— Така както слушам, изглежда, че на младини Шърман бил приятен мъж — подразни го жена му.

— На 13-ти май 1846-а Конгресът обявява война на Мексико — каза мама — и още на следващата седмица лейтенант Шърман получава заповед, че неговият батальон трябва да се присъедини към Западната армия, преди да потеглят към Ню Мексико, за да защитят Санта Фе.

— А какво станало с Елизабет? — попита Шайла.

Мама замълча многозначително, после рече:

— Уилям Текумзе Шърман и Елизабет Барнуел Котсуърт повече никога не се срещнали.

Групата ахна от удивление, Луси изчака още миг и продължи разказа си. Владееше слушателите си до съвършенство и като наблюдавах отблизо майка си през тази вечер, научих много за това как човек може да задържи вниманието на непознати хора. Гласът ѝ отново прозвуча над притихналата в напрежение група.

— Изминала цяла година и годежът бил развален не без съжаление и от двете страни. Шест месеца по-късно Елизабет се омъжила за Танър Приоло Самс, едър търговец от Чарлстън с безупречно семейно потекло и изящни обноски, с каквито хладният и сдържан Шърман не можел да се похвали. Танър Самс бил същият онзи отхвърлен почитател, на когото много му се искало да извика младия Шърман на дуел, задето бил дръзнал да ухажва Елизабет. Неговото търпение обаче, както и избухналата война му помогнали да спечели сърцето на Елизабет и до края на дните си той бил благодарен на армията на Санта Ана.

Елизабет потънала в задълженията си на съпруга, майка и стопанка, които изпълнявала с голямо достойнство и финес. Имала

добро сърце и с напредването на годините ставала все по-красива и привлекателна.

След като Гражданската война избухнала, Шърман потеглил към Юга, но само за да го опустоши. Земята треперила под краката му, след себе си оставял само разруха и горест. От всички генерали на Севера Шърман обичал Юга най-много, защото добре разбирал неговата гордост и измъчващите го страсти, но това не го възпряло да прекоси красивите му планини и реки с огън и меч. Пристигнал от Мисисипи и спрял хората си в подстъпите към Атланта. Армията му вече се давала в кръвта на собствените си войници; земята на Юга била покрита с телата на хиляди млади момчета от Илиной и Охайо, които я осветили със саможертвенната си смърт. Шърман прекъснал снабдителните връзки на Атланта и опустошил града; изпепелил петстотин мили от прекрасния Юг и изравнил със земята всяка изпречила се на пътя му къща. От Чикамога до Атлантическото крайбрежие, сезон след сезон, предвождал хората си с неумолимо упорство, пробивал си път с ловки тактически ходове, изписвал името си с огън, жупел и кръв по цялата разпъната на кръст снага на Джорджия. През дългата студена есен на 1864-а армията му вече вилнеела на воля из щата, препускала през черните пушеци на опожарените плантации. Той бил първият завоевател на Юга.

Името на Шърман се превърнало в най-омразната дума из целия Юг. Красиви дами с обноски на контеси произнасяли гнусните две срички и плюели като слугини.

Шърман повел войниците си към Савана, за да прекъсне търговските пътища по крайбрежието. Всъщност пришпорил коня си към Елизабет. След като опустошил Джорджия, генерал Шърман превзел Савана. Всички се опасявали, че следващата му цел ще бъде Чарлстън — градът, поставил началото на войната между щатите. Чарлстън бил вече преживял една ужасна обсада и всички се готвели за евакуация още преди очакваното нападение. Гражданите на Чарлстън били склонни да подпалят собствения си град, но да не го оставят на пълчищата на Шърман, които, все едно, щели да го изпепелят. Решението им гласяло: тези, които обичат Чарлстън, те ще го опожарят. Янките не били достойни за това дело.

Чули се слухове обаче, че Шърман е прекосил река Савана, и слуховете се оказали верни. Целият Юг и цялата нация очаквала

Шърман яростно да се нахвърли срещу града виновник за ужасната война. Ала като стигнал до Покоталио, Шърман най-неочаквано насочил армията си към Кълъмбия и сринал града със земята.

След този изненадващ ход, който превърнал Кълъмбия в пепелище, той седнал и написал писмо до майката на Елизабет, която продължавала да си живее в тази къща. Когато янките превзели Уотърфорд, още в първите дни на войната, майка ѝ отказала да избяга и прекарала цялата война под тяхно господство. Те се държали с нея много почитателно. Ето тук е писмото на генерал Шърман до майката на Елизабет.

Мама прекоси библиотеката, а групата се разполови, за да ѝ стори път. Тя щракна електрическия ключ на превърната в лампа китайска ваза и светлината ѝ падна върху писмо, написано на ръка, сложено в рамка и закачено на стената.

— Тъй като всички не можете да се приближите достатъчно, ако нямате нищо против, аз ще ви го прочета.

Но мама не втренчи поглед в стената; тя отдавна знаеше писмото наизуст. Всички притихнаха в очакване.

Скъпа мисис Котсуърт,

И до ден днешен си спомням с голямо удоволствие и тъга вечерта, прекарана във Вашата къща. С прискърбие научих за смъртта на Вашия съпруг в Чансълърсвил. Разбрах, че кавалерийската атака, която е предвождал тогава, е успяла да пробие нашия фронт и да нанесе тежки загуби на силите на Съюза. Смъртта му е достойна и, надявам се, това Ви носи поне малко утеха.

Сигурно вече сте разбрали, че аз съм насочил армията си срещу силите на Конфедерацията, защитаващи Кълъмбия. Югът е съсипан и войната скоро ще свърши. Моля Ви да предадете моите поздрави на Вашата дъщеря Елизабет и да ѝ кажете, че аз все още пазя спомена за нея в сърцето си. Не съм убеден, че войната срещу Мексико и големите победи, извоювани от американските сили, си струват високата цена, която платих — загубата на Елизабет. Много често съм си мислел за нея, докато армията ми проникваше в Юга и неумолимо приближаваше онези земи, които навремето ми изглеждаха като райски кът само заради присъствието на Елизабет.

Моля Ви да предадете на дъщеря си едно съобщение. Кажете й, мисис Котсуърт, че й подарявам град Чарлстън.

С уважение У.Т.Шърман
генерал на армия

Няма туристическа група, която да се е радвала на по-въълнуващо изпълнение, от онези щастливи любители на исторически къщи, които имаха късмета да разгледат дома на Варнадоу Котсуърт под ръководството на моята майка. Знаех, че всеки път, когато разказва тази история, тя се опитва да получи известно удовлетворение. Моята майка искаше някой да я обожава, така както Шърман е обожавал Елизабет, ала знаеше, че баща ми не е този човек. Стоях на пристана, загледан в обляната от слънце къща на моето детство. Тогава си казах, че един ден ще се влюбя в жена и ще я обичам така, както е обичал Шърман. Искях да обиколя целия свят, но да намеря това момиче и да й пиша писма, които нейните потомци ще окачат в рамки по стените на библиотеката. Тази история ме беляза. Но тя промени и живота на мама.

Луси си бе присвоила историята само и лично за нея. Изглежда, тя докосваше някаква много чувствителна струна дълбоко в душата й. Не че можеше да заличи и прикрие неизмеримите страдания, които бе изживяла като дете, но очевидно й даваше вяра във възможностите на чистата случайност. Тази невероятна история правеше истината поносима за мама. Защото колкото и неправдоподобно да беше това, Луси все пак беше собственица на къщата на Елизабет, собственица на онзи може би единствен вопъл на генерал Шърман, чисто човешкия му стон от болка по изгубената любов.

Групата вече излизаше по стълбите, когато моите братя ми подвикнаха и аз се обърнах да им махна. След няколко месеца щях завинаги да напусна къщата и те, милите, щяха да останат сами.

— Хей, красавецо — обади се мама, — няма да се измъкнеш без целувка за лека нощ.

Изчервих се, изтичах към нея по стъпалата и тя силно ме притисна към себе си. Майк, Кейпърс и Джордан ни аплодираха шумно и аз пак се изчервих. Мама изтри червилото от бузата ми и двамата се погледнахме в очите. Жестокостта на препускащото време

ме обля като вълна и коленете ми омекнаха. Мама прочете мислите ми, почувства ги. Впи очи в моите и ръката ѝ леко докосна страната ми.

— Генерал Шърман, генерал Шърман — извика момичешки глас. — Ние вече тръгваме.

Гласът беше пресилено южняшки, мама се изсмя и отвърна:

— Той идва, Елизабет.

Изтичах към гласа и протегнах ръка. Учудих се, че това бе Шайла.

ТРЕТА ЧАСТ

Като човек, който изкарва хляба си с пътеписи, знам наизуст всеки сантиметър от летището Леонардо да Винчи в Рим. Но в деня, когато мама кацна при първото си идване в Италия на следващата година през декември, самото летище се преобрази и като че ли стана по-голямо в очакване на тази толкова важна за мен визита. Почти я бяхме изпуснали през онази първа седмица, когато беше в кома, но възстановяването ѝ стана пред очите на всички ни като с магическа пръчка. Нейната болест ме бе върнала в семейния кръг след едно много дълго и тъжно отсъствие на изгубено време, когато се опитвах да излекувам духа си, наранен от смъртта на Шайла.

Докато пътниците излизаха от двойната врата покрай митническите инспектори и смръщените, въоръжени до зъби войници, аз посочих моята майка с пръст на Лия и казах:

— Изтичай да прегърнеш онази жена. Това е твоята баба, Лия.

Лия си проби път сред тълпата с лекота и аз тръгнах след нея. Докато Луси ни търсеше с поглед, Лия се приближи и ѝ каза:

— Здравей, бабо. Аз съм Лия Маккол, твоята внучка.

Луси погледна прекрасната си черноока внучка и рече:

— Къде се губиш, детето ми? Откога те чакам. — После коленичи на пода и прегърна Лия. Изправи се и ме целуна. Взехме куфарите ѝ и Луси, стиснала ръката на Лия, излезе след мен от летището. Скорихме в първото такси.

Мама се бе възстановила учудващо бързо. Порумениялото ѝ лице издаваше цветущо здраве, което изглеждаше направо невероятно след атаката от злокачествени клетки, която тялото ѝ бе отблъснало съвсем наскоро. Косата ѝ бе пораснала, макар че беше още съвсем къса; вървеше с лека стъпка, привличайки след себе си доста похотливи мъжки погледи. Беше ми писала, че всеки ден изминавала пеш по пет мили и че само един месец не е ставала сутрин рано, за да проверява плажа за яйца от морски костенурки.

Луси погледна тълпите посрещачи и поклати неодобрително глава към шума и блъсканицата.

— Сега разбирам смисъла на фразата „китайски полигон“.

— Мамо, моля те, не искам Лия да стане расистка — пошегувах се аз.

— За какъв расизъм говориш, та аз дори не съм виждала китайски полигон — отвърна Луси, — по-скоро не бях виждала до този момент.

Извади италианските си пари, които бе обменила още в Савана специално за пътуването, и ги показа на Лия. Държеше банкнота от хиляда лири.

— Не разбирам колко струва това — пет цента или един милион долара.

— Бабо, това е точно един долар — каза ѝ Лия.

— Ах, каква си ми умница — рече ѝ Луси. — Щом можеш да се оправяш с числата, значи гладна няма да останеш.

— Мамо, изглеждаш чудесно — казах ѝ аз.

— Два месеца бях плешива, косъм нямах — рече тя. — Ако ти се намират свободни пари, инвестирай в перуки, сине. Лия, имаш прекрасна коса, също като майка ти.

— Благодаря ти, бабо — отвърна ѝ Лия.

— Да знаеш, куфарите ми са пълни с подаръци за теб — толкова много, че не остана място за моите дрехи — продължи Луси. — Всички от Уотърфорд ти изпращат подаръци, защото всички държат да знаеш колко много искаме да се върнеш у дома.

— На 27-и декември — рече Лия. — Заминаваме за Уотърфорд заедно с теб. А на теб сигурно ще ти хареса Коледата в Рим.

— Лия, спомняш ли си как те гушках като бебе? — попита я Луси и я притисна към себе си.

— Не, нищо не си спомням от Южна Каролина — отвърна Лия. — Често се опитвам, но нищо не мога да си спомня.

— Следващата година ще те взема да ми помагаш по програмата с морските костенурки на остров Орион. Мъчим се да спасим от изчезване голямата морска костенурка.

— О! Ще бъде страхотно — извика щастливо Лия. — Уотърфорд сигурно е прекрасен. Знаеш ли, бабо, ти си първият човек след татко, който е познавал Голямото куче Чипи.

— Чипи ли? — учуди се Луси, обърна се към мен и повдигна вежди. — Голямото куче.

— Често разказвам на Лия разни случки с Чипи — поясних аз.

— Какви случки? — още повече се учуди Луси. — Чипи беше глупава кучка, една помярка.

— Не е вярно, мамо — казах аз и тя долови упрека в гласа ми. — Чипи беше великолепно животно. Безстрашна, умна и голяма защитничка на семейство Маккол.

— На няколко пъти е спасявала семейството, нали, бабо? — рече Лия.

Най-накрая Луси загрея.

— О, да. Разбира се — каза тя. — Може би никой от нас нямаше да е сред живите, ако не беше Чипи... Голяма работа беше тя.

Същата нощ, докато слагах Лия да спи, тя ме прегърна силно и ми благодари, задето съм поканил баба ѝ да ни гостува.

— Татко, много ми харесва твоята майка — рече тя. — Толкова е мила с мен, а и ти толкова приличаш на нея. Тя обичаше ли да ти разказва приказки?

— О, не познавам по-сладкодумен разказвач — кимнах утвърдително. — Никой не може да лъже по-добре от моята майка.

— Да разказваш истории не значи да лъжеш, нали така?

Замислих се, преди да ѝ отговоря.

— Не, разказаната история не е лъжа — рекох. — Тя се разказва, за да достави удоволствие, докато лъжата причинява само болка.

— Тогава искам баба да ми разкаже някоя история — рече Лия. — Ти няма да се обидиш, нали, татко?

— Само почакай да я извикам.

— Лека нощ — каза Лия и ме целуна. — Обичам случките с Голямото куче Чипи само когато съм тъжна. Тази вечер се чувствам по-щастлива отвсякога.

От прозореца на хола погледнах към Пиаца Фарнезе и забързаните римляни, които щъкаха долу в студената зимна вечер. Енергично прекосяваха улицата и изчезваха в някоя от седемте пресечки, които водеха към сърцето на ренесансов Рим. Крачеха устремено и решително, докато всичко, което вършех аз, навършил вече трийсет и седем, ми се струваше маловажно и безсмислено. Копнеех за ангажименти, за нещо, което ще ме разтърси, ще ме извади от това вцепенение. Гостуването на мама и учудващата ѝ жизненост ми отвориха очите за това, че твърде дълго бях играл ролята на пасивен наблюдател на общата човешка надпревара. Тази излишна

предпазливост ме бе обездушила. Страхът бе сковал действията ми, бе забавил стъпката ми, бе убил енергичната ми спонтанност, настървението, с което навремето взимах завой на две колела. В черното стъкло на прозореца видях себе си такъв, какъвто съм — мъж, който се бои от жени, от влюбване, от страсти и от обсебващата сила на приятелството. Веднъж стигнал до този кръстопът в живота си, оттук нататък вече всички пътища ми изглеждаха привлекателни и беше крайно време да се поддам на тяхната съблазън.

Чух стъпките на мама зад гърба си.

— Тук е по-студено, отколкото в Аляска. Парното отопление познато ли е в тази страна?

— Да, ще го пусна. В тези стари сгради винаги има течение.

— Бъди така добър да налееш на прекрасната си майка едно уиски с лед — измърмори Луси. — В тази страна имат лед, нали?

Приготвих й уискито, сипах и на себе си, пуснах парното и се върнах във всекидневната. Луси бе заела мястото ми пред високия френски прозорец и стоеше, загледана в човешкия поток долу.

— Какво правят всичките тези хора? — попита тя и се обърна да вземе чашата си. — Благодаря ти, скъпи. Чувствам се ужасно — като прегазена от стадо бизони.

— Това е от смяната на часовите пояси. Най-добре е да си лягаш.

— Нося ти една дузина писма — каза Луси. — И още толкова новини и заръки, но те могат да почакаат. Какви са тези слухове за теб и Джордан Елиот?

— Просто слухове — отвърнах. — Измишльотини.

— В света няма нищо по-отвратително от син, който лъже умиращата си майка — отсече Луси.

— Ти не си умираща — отвърнах аз. — Срамота е да говориш така.

— Аз съм официално обявена за умираща — гордо заяви Луси. — И мога да го потвърдя с лекарско свидетелство. Кажи на Джордан, че това е последният ми шанс да го видя.

— Не разбирам за какво говориш — излъгах, макар и да знаех, че вече съм хванат натясно от жената, която ме бе учила да мразя лъжата, но и да я използвам при необходимост.

— Той ще ми се зарадва — каза тя, защото Луси въобще не можеше да си представи, че е възможно да съществува мъж, който

доброволно да се откаже от удоволствието да се види с нея.

— Има ли нещо, което много държиш да видиш тук, в Рим? — опитах се да сменя темата.

— Лурд^[1] — отвърна тя.

— Лурд ли? — попитах.

— Да, Лурд — отвърна ми тя.

— Но, мамо, Лурд е във Франция — казах. — А тук е Италия.

— Та нали Франция е на две крачки оттук.

— Не, не е на две крачки — изсмях се аз.

— Добре де, щом моят живот няма никакво значение за теб, тогава ще мина и без Лурд — нацупи се Луси.

— Но, мамо! Аз съм бил в Лурд. Страхотна безвкусица е, при това на хиляда мили оттук.

— Не вярвам — отвърна ми тя.

— Но нали това ми е работата. Търговията с чудеса е в упадък — казах аз.

— Доколкото подочух, и в Рим имало църква, където са се случвали чудеса — подхвърли Луси.

— Защо не се сетих пръв? — щракнах аз с пръсти. — Ама, разбира се. Ти чудеса ли търсиш? Този град гъмжи от чудеса. Има една църква, дето се пази отломък от истинския кръст на Спасителя и друга, където се пази неговият трънен венец.

— Трябва да отида във Ватикана — рече Луси.

— Уредил съм ти аудиенция с папата — казах. — Освен това ще идем и на вечерната служба в „Сан Пиетро“.

— Аудиенция с папата ли? — възкликна Луси. — Какво трябва да облека? Слава богу, че косата ми порасна отново. Защото с перуката имам доста съмнителен вид.

— Сега, мамо, най-добре да поспиш — казах. — Трябва да си добре отпочинала, за да почувстваш Рим.

— Аз вече го почувствах — отвърна ми тя и се умълча. — Има ли някоя специална дама, с която би желал да ме запознаеш?

— Не — отвърнах аз. — Няма никаква специална дама.

— Това малко момиченце има нужда от майка — каза Луси. — Може би не ми е работа да го казвам, но Лия изглежда зажадняла за женска ласка. Има типичните ококорени очи на дете, расло без майка.

— Въобразяваш си — раздразних я аз.

— Ти, разбира се, не го забелязваш, защото не желаеш да го забележиш — рече Луси. — Но по-добре излизай да гониш фустите, докато намериш майка за това клето дете.

— Тя няма нужда от майка — отвърнах аз, разсърден на себе си, задето не успях да прикрия гузната нотка в гласа си. — Мария й е като майка.

— Мария дори не говори английски — каза Луси. — Каква майчина любов може да получи Лия от жена, която дори не говори родния й език.

— Моето детство щеше да бъде по-спокойно, ако ти не говореше английски — рекох.

Смехът й звънна като сребърна камбана и огласи целия коридор по пътя към спалнята й.

Посетихме много римски църкви, параклиси и базилики в търсене на светеца, склонен да се застъпи за Луси. И докато обикаляхме, я научих да пие италианско кафе, като често-често сядахме за по някое еспreso или капучино. Всеки ден обядвахме в „Да Фортунато“ и Фреди се суетеше край нас с безупречните си обноски и развален английски. Той много хареса Луси и нашите обедни пиршества се превърнаха в тържество на ордьоврите и спагетите, по време на които петдесет и осем годишната Луси упражняваше своето умение да прелъстява с невинно ококорени очи в град, който винаги е ценял храната и прелъстяването много повече от невинността.

Всичко на всичко посетихме двайсет и една гробници на издигнати личности — все големи късметлии, влезли в Календара на светците. Луси си водеше бележки най-съвестно за всички места, където се бе молила. Беше сигурна, че делегация от въпросните светци ще я посрещне горе, ако молитвите й останат без ответ и тя все пак умре.

На излизане от всяка църква Луси напълваше шепите си със светена вода и обилно наплискваше лимфните си възли, които често се задръстваха с клетките-убийци на нейната левкемия. След това напускаше църквата с напета походка, а от зимното й палто продължаваше да капе светена вода най-малкото още половин пресечка. Тази кръщелна церемония ми се струваше направо смешна, да не говорим и за това, че се чувствах неловко.

— Това ме успокоява — подхвърляше Луси, усетила моето притеснение. — Трябва да ме изтърпиш.

— Ако искаш да ти викна един свещеник да освети цялата вода на фонтана „Треви“ и там да плуваш всеки ден по няколко дължини — рекох ѝ аз.

— Хич не умееш да остроумничиш — сръза ме тя.

— Както върви, изглежда, ще се прочуем като единствените хора, арестувани за злоупотреба със светена вода — продължих аз.

— Църквата може да си го позволи, сине — рече Луси.

— Тук вече съм съгласен с теб — казах аз.

Тъй като се имам за голям специалист, реших да прилъжа мама за една истинска обиколка из забележителностите на Рим, като започна от развалините на този непогребан град. Но абсолютно нищо от онова, което ѝ разказах за работата на римския сенат, нито за възхода и падението на различните цезари не успя да я заинтересува.

— Това са само камъни — беше нейният коментар, когато ѝ разказах за Арката на Тит. — Ако се интересувах от камъни, щях да отида на екскурзия из Скалистите планини.

— Но оттук започва западната цивилизация — започнах да се оправдавам.

— Говориш като рекламна брошура — каза тя и погледна в написания от мен пътеводител. — Книгите ти не се четат лесно.

— Скъпа майчице, не е нужно да надничаш в книгата, аз съм до теб.

— Ти само дърдориш, дърдориш. Не можеш ли да го обобщиш с две думи, и толкоз.

— О! — едва сдържах гнева си аз. — Мамо, това е Форумът. Сега ни остава да видим и още няколко купчини камънаци. Но преди да тръгнем, нека да ти покажа Храма на Сатурн. Там ще можеш да помолиш въпросния бог да ти излекува левкемията.

— Какъв бог? — попита тя.

— Как какъв? Сатурн! — отвърнах щастливо. — Римски бог. Няма да ти навреди.

— Не ми трябва непознати богове — гордо отвърна тя.

— Много си капризна — рекох и се обърнах към осемте колони. — Сатурне, моля те, излекувай майка ми от рак.

— Сатурне, не го слушай — обади се Луси. — Той обича да се прави на палячо.

В деня преди Коледа заведох Луси в църквата „Санта Мария дела Паче“, за да изчисти душата си от всички грехове, преди да се причести по време на вечерната служба. Разходихме се из Пиаца Навона, като спирахме почти на всяка сергия, за да може Луси да накупи всевъзможни статуйки на светото семейство, шарено боядисани влѣхви и ваклооки пастири за декоративната си ясла у дома в Уотърфорд. Площадът трептеше от коледни страсти и амбулантните търговци се промъкваха из тълпата туристи с ловкостта на пантера. Елегантна жена с кожено палто спореше с писклива селянка от Апенините за цената на пеленачето Христос. Един уличен художник без капчица талант скицираше японка, която пък се оплакваше, че я бил изрисувал като корейка.

На влизане в църквата посочих на мама изящните и смайващо изразителни пророчици на Рафаело, но тя отново нямаше време за изкуство, защото ѝ предстоеше да се моли за собственото си оцеляване. Огледа мрачната редица изповедални и рече:

— Как да се изповядам, като не знам думичка италиански?

— Ето ти италиански разговорник — казах и ѝ подадох малка книжка.

— Много смешно! — сръза ме Луси. — Ето ти проблем, за който не се бях сетила предварително.

— Затова пък майката църква се е сетила — казах и ѝ посочих една изповедалня в задната част на църквата. — Ето, онази кабинка е със свещеник, който говори английски. Какви толкова грехове имаш? Нали до вчера беше на химиотерапия, кога смогна да прегрешиш?

— На няколко пъти изпаднах в отчаяние — отвърна ми Луси съвсем сериозно, без да разбере, че се майтапя.

— Отчаянието не е грях, мамо. То е самият живот, който те потупва по рамото и ти вика „здрасти“.

— Няма да се бавя дълго — каза Луси и влезе в изповедалнята с кафява завеска. Чух как прозорчето на свещеника се отвори с щракане.

Заслушах се в тихия ромон на нейния глас зад кадифената завеса и в плътния нисък тембър на свещеника, който ѝ отговаряше. Коленичих и се опитах да се помоля, но не усетих какво

раздвижване там, където душата най-често се подвизава в търсене на утеха.

Мама ненадейно подаде глава иззад завесата и се втренчи в мен.

— Това някакъв номер ли е?

— Колко време ти трябваше, докато загрееш?

— Знаеш ли с какво трябва да изкупя греховете си? С „Отче наш“ — пет пъти, „Аве Мария“ — пет пъти и с една дузина шоколадови сладки, специално опечени от мен за свещеника.

— Ах, тези модерни свещеници! Големи използвачи са — казах аз. — Направо го прекаляват.

— Джордан обичаше моите шоколадови сладки — каза бавно тя и се прибра в изповедалнята.

— Мадам, това е църква! — чух гласа на Джордан. — Държете се неприлично.

Мама се бе хвърлила в обятията на Джордан и когато двамата излязоха, той я полюшкваше като бебе, а краката ѝ се поклащаха във въздуха.

— Джордан, това означава, че някои молитви наистина се сбъдват — каза тя.

— Така е.

— От деня, в който изчезна, се моля да си жив и здрав — каза му Луси.

— Твоите молитви много ми помогнаха, Луси. Аз ги усещах — рече Джордан и внимателно я остави да стъпи върху мраморния под.

— Истински свещеник ли си?

— Така ми казаха. Току-що ти лъснах душата за пред Бога. Напълно готова си за вечерното причастие в „Сан Пиетро“.

— Джак изповядва ли се?

— Никога — каза ѝ Джордан. — Той е непоправим.

— Накарай го — настоя мама. — Изглеждаш прекрасно. Като истински свещеник.

— А ти, Луси, продължаваш да бъдеш една от най-красивите жени на света — каза ѝ Джордан.

— Вашият орден трябва да ви отпусне повече пари за очни прегледи — отвърна му тя. — Но все пак, благодаря.

— Ще се видим във Ватикана — рече Джордан. — Довиждане.

Същата вечер Луси, Лия и аз се облякохме грижливо за коледното парти, на което щяхме да идем след службата в „Сан Пиетро“. Наконтих се със смокинг, а Лия ми помогна да си сложа ръкавелите. Самата тя носеше дълга бяла рокля с набор на деколтето, което разкриваше нейната крехкост и красота. Взех една перлена огърлица от кутията за бижута на Шайла и я сложих на шията ѝ, а после и двамата се огледахме.

— Татко, искам да си продупча ушите — каза ми Лия.

— Не си ли твърде малка за такова нещо?

— Три момичета от класа вече са си ги продупчили — рече

Лия. — Искам да си сложа обещите на мама. Толкова са хубави.

— Ще видим.

— Тази вечер може ли да си сложа червило? — попита Лия.

— Щом искаш.

— Значи може.

— Ти въобще знаеш ли как се слага червило?

— Разбира се. Когато преспивам у Наташа, тя винаги ме учи да се гримирам.

Лия отвори една дамска чанта на Шайла и извади оттам червило. Леко отвори уста и с опитно движение нанесе червилото върху красиво извитата си долна устна. След това стисна устни на няколко пъти, докато червилото се нанесе в равен слой и върху горната устна. Изведнъж си дадох сметка, че този жест на Лия, естественият и невинен начин, по който си сложи червилото, е само първият крайъгълен камък от неизбежния и невъзвратим кръг на всяко дете, по който то неумолимо напуска живота на своите родители. В моите очи тялото ѝ бе като уред за измерване на времето.

В същия миг Луси най-брутално се намеси в този обред на прехода.

— О, не, младата дама ще мине и без червило! — Приблужи се до огледалото и дръпна червилото от ръката на Лия. — Лия, още си малка за червило. А сега, марш обратно в спалнята, за да си свалиш и перлите. Перли на малко момиче! Такава безвкусица! Бягай да си измиеш лицето.

Лия ме погледна с недоумение, защото през целия ѝ живот никой не се бе държал така с нея. Когато е трябвало да поспоря с нея, единственото, което съм си позволявал, е да бъда малко по-

настоятелен. Лия не знаеше нищо за униженията на детството, нито за това как възрастните редовно потъпкват чувствата на своите отрочета, които толкова често са напълно безпомощни под техните грижи.

— Тръгвай към антрето, Лия — казах. — Изглеждаш чудесно.

Лия избегна погледа на баба си и побесняла, изфуча навън от стаята.

— Защо така я обиди? — обърнах се аз към Луси. — Да не си посмяла да направиш подобно нещо още веднъж.

— Някой трябва да се погрижи истински за това дете — отвърна ми Луси. — Облякъл си я като уличница.

— Мамо — започнах аз, опитвайки се да запазя спокойствие, но усещах как у мен се надига черен гняв. — Парис и Линда Шоу правят парти специално в твоя чест. Той е прекрасен писател, а тя е елегантна дама и опитна домакиня на подобни тържества. Живеят в чудесен апартамент. Всички мои приятели от Рим ще бъдат там. Искат да ни покажат колко са щастливи, че ти си прескочила трапа, че си добре и можеш да ни гостуваш, че след толкова години раздяла ние отново сме заедно. Но аз знам, че ти ще намериш начин да развалиш нашето празненство. Винаги си успявала да помрачиш всяко щастливо събитие в моя живот. Сякаш щастието те вбесява, кара те да се вкисваш.

— Ти чуваш ли се какво говориш? — прекъсна ме Луси и леко отстъпи назад.

— Чувам се. Току-що развали настроението и удоволствието на Лия, а значи и моето.

— Не съм аз виновна, че ти не знаеш как да облечеш малко момиче като Лия.

— Мамо, сега отивам при нея, за да й кажа, че изглежда прекрасно и че се е облякла много хубаво. Току-що ми напомни защо мразя Америка и защо винаги като дете съм се чувствал отвратително.

— Твоето детство беше съвсем щастливо — усмихна се Луси презрително. — Ти дори не знаеш какво означава да си имал лошо детство. Но ти възпитавах Лия така, че тя се мисли най-малко за Савската царица.

— Мамо, моля те, престани! Отивам да поговоря с Лия

— Ще направиш най-добре да ме подкрепиш — изсъска Луси. — Иначе това дете ще престане да ме уважава.

Намерих Лия на терасата — трепереше от студ и хълцаше неутешимо. Влязохме в хола и седнахме на канапето. Когато се поуспокои, ѝ заговорих, като внимателно подбирах думите си.

— Лия, Луси не е права — казах и я притиснах към себе си.

— Тогава защо ми говори така?

— Защото е много изнервена — отвърнах. — Заради партито. Тя страда от комплекс за малоценност и срещата с хора я притеснява. По-лесно ѝ е да си го изкара на теб или на мен, отколкото да си признае, че изпитва ужас от непознати хора.

— Да махна ли перлите на мама? — Лия бавно възвръщаше самочувствието си.

— Харесваш ми с тях. Само дето очите ти са подути и зачервени.

— Как да не плача, татко? Никой никога не ми е говорил така.

— Сигурно ти завижда — казах. — Като бяхме малки, мама често ни повтаряше, че е имала ужасно детство, но никога не ни е казвала какво му е било ужасното. Сега си мисля, че за да реагира така, трябва да е преживяла нещо наистина много страшно.

— Щом е имала лошо детство, тогава защо ще иска да ме обижда? — попита Лия.

— Защото, ако светът ти скрои номер, докато си дете, тогава през останалата част на живота си само гледаш как да му го върнеш.

— Татко, аз май не харесвам твоята майка — рече Лия.

— Не е и нужно — изсмях се аз. — Трябва да харесваш само онези, които са ти симпатични. Това е нещо, което самичка ще решаваш, Лия. Но тепърва ти предстои да откриеш много неща за моята майка.

— Какво искаш да кажеш?

— Тя е голяма, но неоценена артистка — казах аз и в този момент чухме как токчетата на Луси бързо изтракаха по мраморното антре.

Влезе като кралица с шумното подрънкване на златни синджири и гривни. Погледна Лия и възкликна:

— Скъпа, приличаш на същинско ангелче. Направо божествена. Такъв безупречен вкус. Това перлите на Шайла ли са? Стоят ти хубаво. И на нея много ѝ отиваха. Ето тук, пиленце, нека ти изтрия устните с тази кърпичка. Искам да ти сложа от моето червило. То е много по-шик от твоето. Днес купих един цвят — мисля, че е точно за теб.

Като взе да черви Лия, Луси забеляза, че е плакала.

— Баща ти ли нещо те е обидил? — попита тя и ме изгледа кръвнишки. — Мъже! За нищо друго не ги бива, освен да разбиват женски сърца и да попържат.

— Да попържат ли? Какво е това? — попита Лия.

— Просто дума, слънчице — усмихна се Луси. — Нали съм израсла в Юга, знам какви ли не изрази и думички от нашия край. Джак, трябва да бъдеш мил с Лия. Ти въобще не разбираш какво съкровище са ти поверили. Радвай й се, докато е край теб, защото няма да е вечно така.

След няколко минути тръгнахме за празненството в Трестевере, за да пристигнем точно един час след като според поканата би трябвало да е започнало. Точността е чуждо и доста разтегливо понятие в Рим и всеки чистокръвен римлянин би се почувствал ужасно неприятно, ако се случи да пристигне навреме където и да било. Когато бях още нов в града, отивах на всички вечери в точно уречения час и винаги заварвах домакинята още в банята. На американците им е нужно известно време, за да се приспособят към тази особеност, но аз все пак успях. Римляните винаги се присмиват на американците за смешната им точност.

Още на влизане представих Луси на моите приятели от Рим. Тя изглеждаше прекрасно — беше в най-очарователния си вид.

— Кой е този? — пошепна ми тя, като видя един красив мъж с лъвска грива да нахлува в стаята.

— Мамо, приятно ни е да ти представя Гор Видал — казах. — Гор, това е майка ми, хищникът, наречен Луси Маккол Питс.

— Да, да — рече Луси. — Вие сигурно не сте Гор Видал.

— Моля? — каза Гор и повдигна вежди.

— Значи, вие сте писателят Гор Видал — каза тя. — Чела съм всички ваши книги.

— Съмнявам се, мадам — рече Гор. — Аз съм писал прекалено много. Дори не бих могъл да ви ги изброя наизуст.

— Грешите — настоя Луси. — В библиотеката в Уотърфорд аз съм обявена за читателката, която е прочела най-много книги. Повече от всеки друг в цялата история на града.

— Джак, това е пиеса, в която ми се налага да играя шута. Такъв нечуван провинциализъм моментално ме разстройва и трябва да си бия

поредния инсулин.

— Какво толкова е станало? Мама се опитва да се държи естествено — свих рамене.

— Много се радвам, че можете да посетите сина си, мис Луси — каза Гор. — Майка ми, Бог да я прости, беше истинско чудовище.

— Сигурна съм, че е нямала какво друго да прави, затова — отвърна му Луси, а Гор се разсмя гръмогласно и се изгуби сред другите гости.

През следващите два часа майка ми не спря да кокетничи с римските ми приятели, като се мъчеше да ги омагьоса с южняшкия си чар. Навън безбройните камбани в Рим започнаха да се обаждат оттука-оттам, докато стрелките на часовниците бавно напредваха към полунощ. Благодарих на Линда и Парис за великолепното парти, а мама отиде да се сбогува специално с Гор Видал, който много ѝ бе харесал.

— Гор — каза мама, — ела да ни погостуваш в Южна Каролина.

— Луси, скъпа — отвърна ѝ той, — с какво съм заслужил такова наказание? — И двамата се разсмяха.

— Това дете е прекрасно — каза той, като видя грациозния реверанс на Лия. — Като че ли е родено в пелени от перли.

— Перлите са моя идея — обади се Луси и тръгна да излиза, докато ние с Лия си разменихме по един поглед зад гърба ѝ.

Таксито ни спря недалеч от Тибър и ние се вляхме в огромната, елегантно облечена тълпа, която си проправяше път през издигащите се в полукръг колони пред „Сан Пиетро“. Самата близост на църквата отново напомни на Луси, че е болна от рак, и тя побърза да каже една молитва още докато чакахме на невиджаните опашки, образували се пред всички входи. Пищният разкош на „Сан Пиетро“ винаги ме е подсещал за простотата на протестантската вяра, възникнала съвсем естествено като реакция на излишъка, демонстриран в църкви като тази. Изправени пред страшната инфлация на добър вкус в римската църква, мои приятели баптисти от Юга едва успяваха да потиснат подигравките, които бездруго бяха на езика им. Но аз харесвах разкоша и излишеството на римската църква, нейното богатство и затова се опитвах да обясня на всички, че това е представата на средновековните художници за рай.

Когато стигнахме до местата си и коленичихме, Лия се наведе към мен и ми прошепна:

— Баба не е доволна от това, че съм еврейка.

— Не ме интересува — отвърнах. — А теб?

— Казва, че това щяло само да обърка моето духовно развитие.

— Аз бях отгледан в чистата католическа вяра — прошепнах й. — И пак съм напълно объркан.

— Баба казва, че не знаеш как да се грижиш за едно еврейче.

— Права е — отвърнах. — Сега се уча. И много се старая, нали, хлапе?

— Вече ти казах, страхотен си.

— Благодаря ти. Като пораснеш, няма да мислиш така.

— Защо? — попита тя.

— Като пораснеш — обясних й аз. — А това ще стане след една-две години, всичко, което кажа, ще ти се струва ужасно тъпо. Дори самият ми глас ще те дразни.

— Едва ли. Сигурен ли си в това, което казваш? — попита тя.

— Абсолютно. Това е част от естествения закон на нещата. Като малък поглъщах жадно всяка дума на мама и смятах, че тя е най-умната жена на света.

— Не е възможно! — прекъсна ме Лия.

— Точно така беше. После обаче пораснах и реших, че тя е безподобен идиот. Както и всички останали.

— Много интересно нещо било това порастването — каза Лия и протегна шия напред, за да погледне майка ми.

— Така излиза.

Край нас базиликата продължаваше да се пълни с приглушения шепот на прииждащите тълпи. Облегнах се назад и някой ме потупа по рамото. Зад гърба си чух гласа на Джордан. В първия момент се учудих, но после се сетих, че именно той ми бе намерил пропуск за вечерната служба.

— Лия е същинска кукла. Сякаш виждам Шайла — каза ми Джордан. Мама взе да показва на Лия как да си служи с броеницата и двете се бяха втренчили в наниза от бели зърна.

— Джак, в едно от писмата, които ми донесе днес, баща ми настоява да дойде в Рим. Исква да се срещне с мен след Нова година.

— Радваш ли се? — попитах. — Знаеш, че аз никога не съм харесвал баща ти.

— Винаги си страдал от глупави предразсъдъци по отношение на садизма — подхвърли Джордан.

— Спомняш ли си, че по естествознание веднъж беше писал за кораловата змия — казах му с тих глас. — Тя е от змиите, дето рядко хапят, но ухапят ли те, с теб е свършено. И баща ти е такъв.

— Мама твърди в писмото си, че този път мисията му била миролюбива — рече Джордан. — Независимо дали искам или не, той идва. Въпросът е какво да правя.

— Избягай в Патагония.

— Шт, Джак! — смърми ме Луси. — Папата е вече тук.

— Пак ще говорим — каза Джордан и изчезна в коледната нощ.

Хорът от калугерки звънна като птича песен от балкона на църквата, докато папата крачеше победоносно по средната пътека, дарявайки всички със своята благословия. След него бавно и тържествено се точеше свита от кардинали и монсеньори.

По-късно и двамата се приближихме до перилата, за да приемем причастието от ръцете на папа Йоан Павел Втори. Докато чакахме, заобиколени от неспокойната тълпа, се загледах в свещениците — захванаха се да раздават тялото и кръвта на Христос в едно тайнство, пуснато от самите тях в масово производство. Но мама сияеше и докато се молеше на колене, имаше вид на човек, изпълнен с надежда. Върнахме се на местата си, а когато хвърлих поглед назад към дъното на църквата, видях униформени мъже с автомати, които зорко следяха поведението на паството. Папата изглеждаше крехък и измършавял. Спомних си, че един млад турчин бе стрелял по него отвън на площада. Усещах свещения обред, но той минаваше през мен, без да ме докосне. И аз страдах от голямата безпътица на моя век.

По-късно щях да разправам, че именно тогава във Ватикана започна ужасното последно броеие, преди да бъде изстрелян в орбитата на неизвестността. В следващите дни щях да се опитам да подреда блуждаещите си мисли, които нахлуха в мен още тогава, при вида на въоръжените мъже, мълчаливо охраняващи двата фланга на папата. Предстоеше ми среща с мрака, към която вървах с широко отворени, нищо неподозиращи невинни очи, потънал в кротко благополучие. Самото време ми бе хвърлило око, защото така нехайно

се мотаех в откритото му бойно поле. Бях нарочен от чифт чужди очи, които ме гледаха от дупките на черен маскировъчен чорап, и то в момент, когато бях изпълнен с оптимизъм и радост, че изпразненият ми от смисъл живот е започнал отново да се пълни, че старите рани са взели да заздравяват. Но преди това трябваше да прекося обитаваната от ужас празнота на забвението. Трябваше да изчакам разпределението на ролите, да изчакам реда си, за да ме облеят светлините на рампата и аз да кажа своята реплика. Самото зло имаше пръст в тази постановка.

След два дни, на 27 декември 1985-а, личният ми барометър не показваше абсолютно нищо. Платих на шофьора на таксито, който ми помогна да внесе багажа в чакалнята на летището. Доколкото знаех, нито една звезда не бе променила величината си в сумрака, когато Луси, Лия и аз влязохме през централния вход покрай въоръжените до зъби карабинери и се упътихме към гишетото на Пан Ам. Нищо не бе различно от другите мои посрещания, изпращания и пътувания, с които бе изпълнен животът ми.

Не си спомням дали успях да подам всички билети и паспорти на служителя от Пан Ам, защото тримата имахме десет парчета багаж и аз влязох в пререкание с чиновника на гишетото дали трябва да плащам допълнително или не. Точно срещу Пан Ам се намираше пропускът на Ел Ал, чийто полет съвпаднаше с нашия, и огромна тълпа от пътници се блъскаше пред контролните вратички на охраната. Над нас гъмжеше от въоръжени патрули, които крачеха с извадени автомати и неизменните си отегчени до смърт физиономии. Лия щеше да си спомни всичко това много по-късно.

Извадих бордните карти и се обърнах към пропуска, когато зърнах четири доста странно облечени лица да крачат срещу нас. Двама от тях носеха елегантни сиви костюми, другите двама — сини дънки. И четиримата бяха са шалове, които отчасти скриваха лицата им. След миг се наведоха и отвориха едновременно цилиндричните си брезентови сакове. Един от тях дръпна предпазителя на граната и я метна. В настаналата суматоха и четиримата извадиха автомати и започнаха да стрелят напосоки. Смъртоносният им огън се сееше слепешката, с ненужно озверение и ярост. Грабнах Лия и я метнах зад гишетото на Пан Ам. Тя се стовари върху мъжа, който още държеше нашите бордни карти.

— Стой долу, Лия! — изкрещях и се втурнах към майка ми, която беше ужасно уплашена и объркана. Тълпата я бе изтикала към центъра, точно когато охраната на летището отвърна на огъня и много бързо обгради четиримата палестински терористи, които бяха изпратени със задачата да убият колкото е възможно повече хора, преди да бъдат заловени.

Луси продължаваше да стои права, зяпнала от изумление. Пресегнах се, хванах я за дрехата, повалих я на земята и легнах върху нея, за да я защита. В същия миг усетих двата куршума от калашников — единия в главата, другия в рамото. Чух как мама нададе вик, а после хаосът, стрелбата, избухващите край нас гранати и писъците на все още живите, но парализирани от ужас хора ме захлупиха, стовариха се върху мен с непосилна тежест.

— Добре ли си, мамо? Добре ли си? — попитах, като видях как зимното ѝ палто се обагря в кръв. После изпаднах в безсъзнание. Мъжът и жената до мен бяха мъртви.

Това, което ще ви разкажа сега, го научих по-късно.

Когато стрелбата утихнала, се оказало, че убитите са шестнайсет, а ранените — седемдесет и четири. Летището приличало на касапница. Отчаяна, Лия се втурнала да ни търси, обикаляла от тяло на тяло. Захлупена под огромното ми туловище, мама не можела да помръдне, затова се наложило Лия да извика един от служителите на Ел Ал, за да ме премести. Цели три дни съм бил в безсъзнание. Цялото ми лице било покрито в кръв и Лия се разпищяла кански, защото решила, че съм мъртъв. Но точно тогава получила урок по издръжливост на духа от своята баба.

— Джак диша. Той е жив. Трябва да го вкараме в една от първите линейки. Сега ще имам нужда от твоя италиански, мъничка — казала ѝ мама.

Лия и Луси се втурнали към главния вход, когато воят на линейките вече огласял цял Рим и те се носели към Фиумичино, следвани от телевизионните коли на журналистите. Щом първата линейка спряла пред обляното в кръв летище, Лия започнала да пици неистово: „Mio papa, mio papa. Non è morto. Per favore, mio papa, signori.“

Двама мъже се втурнали след малкото момиченце, което взели за италианче, и така съм се оказал първият човек, когото линейките

вдигнали от летището, и първата жертва, показана по италианската телевизия, тъй като точно тогава пристигнал и телевизионен екип. Главата и цялото ми тяло от кръста нагоре били покрити с кръв, а от зимното палто на Луси, която през цялото време стискала ръката ми, буквално капела кръв. Именно тази картина беше предавана в цяла Италия.

Точно в този момент Джордан Елиот излизал от клас в Северноамериканския колеж, недалеч от фонтана Треви, където преподаваше вероучение. Влязъл в учителската стая и заварил преподавателите скупчени пред телевизора.

— На летището пак са избили сума народ — казал отец Регис, преподавател по латински. — Гледката е ужасна.

— Ето, сега извеждат един — обадил се някой.

Джордан, разбира се, не ме познал от кръвта, но извикал на глас, щом зърнал Лия и Луси да тичат край носилката. Почти в несвяст чул гласа на говорителя, който съобщавал името на болницата близо до Ватикана, където се събирали хирургически екипи от цял Рим, за да посрещнат ранените. Джордан изтичал от стаята без никакво обяснение и хукнал към такситата на Пиаца Венеция. В гимназиалния отбор в Уотърфорд той играеше дясно крило, аз — защита, Майк Хес — ляво крило, а Кейпърс Мидълтън — куотърбек. През 1965-а бяхме известни в целия щат като четворката на Мидълтън и когато отборът имаше нужда от къс спринт, всички се обръщаха към огромния чипонос краен защитник, тоест към мен. Но когато имаше нужда от дълъг спринт, тогава търсеха момчето, което взимаше стотаката точно за десет секунди и което можеше да обърне развоя на мача — бързия и неуловим Джордан Елиот.

Никой римлянин, видял спринта на Джордан към стоянката за таксите в този ден, не би могъл да забрави внушителната гледка на летящия отец, поне така твърдеше самият той. Хвърлил се на предната седалка в първото свободно такси и изкрещял: „Бързо! Към болницата! Бързо!“

Когато ме откарали в болницата „Санто Спирито“, Джордан вече чакал отвън.

— Лия, върви с баба си в чакалнята — изкомандвал я той. — Като свърша, ще се срещнем там. Моли се!

Докато санитарите тичали с носилката през опразнените коридори на болницата, отец Джордан се надвесил над мен, прекръстил ме, опростил греховете ми по бързата процедура — нещо, което се допуска само в спешни случаи. Измърморил опрощението на латински, защото знаел, е съм от онези раздразнителни черни овце на католическата вяра, които още изпитват силна носталгия по богослужението на латински.

„Ego te absolvo ab omnibus censuris, et peccatis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.“^[2]

И тази церемония на моето спешно опрощение и помазване с миро била първа точка в новините същата вечер. Джордан направил знака на кръста върху двете ми тежки рани, взел едната ми ръка и рекъл: „Джак, ако се разкайваш за греховете си и ако ме чуваш, стисни ми ръката.“ Аз едва съм помръднал пръсти и той продължил: „Джак, опрощават ти се всички грехове. Влез в операционната без страх за душата си. И помни кой си, Джак. Ти си Джак Маккол от Уотърфорд, Южна Каролина, най-силният мъж, когото познавам. Използвай силата си сега, Джак. Използвай я до последна капка. Надвий на куршумите, Джак. Лия, майка ти и аз те чакаме отвън. Използвай силата си, използвай я заради нас. Бори се, не се давай, Джак. Направи го заради нас. Защото те обичаме и имаме нужда от теб.“

Летящата врата към операционната се отворила, но преди да ме вкарат, каза ми той, аз съм стиснал ръката му още веднъж — този път по-осезателно.

— Поверявам те в ръцете на Бога, Джак Маккол — казал Джордан, прекръстил ме още веднъж от прага, а хирурзите вече започвали работата си върху мен.

Много по-късно, когато в съзнанието ми започнаха един по един да изплуват откъслечни моменти от инцидента, си спомних част от дивото препускане от летището обратно в Рим. Лия плачеше през цялото време и само повтаряше: „Татко, татко, татко“, а аз се опитвах да протегна ръка към нея, но цялото ми тяло бе вцепенено и изтръпнало, като под наркоза, освен това непрекъснато потъвах в бездна от мрак и тишина. Следващото нещо, което си спомних, бе един остър завой, при който Луси извика на шофьора: „Карай по-внимателно!“ — и отново сърцераздирателния плач на Лия и моята невъзможност да я успокоя.

Бях прекарал шест часа на операционната маса. Хирургите успяха да спасят лявото ми око. Куршумът, който бе влязъл през рамото, бе заседнал близо до дроба и именно той за малко не ме бе убил. Бях загубил много кръв, още преди да стигна до операционната, и сърцето ми бе спряло на два пъти по време на самата операция. Но силата, за която говореше Джордан, ми бе помогнала и аз, благодарение на съдбата, късмета или може би молитвите на онези, които ме обичаха, оживях след голямата касапница на римското летище.

В продължение на шест дни, подобно на неотдавнашното състояние на собствената ми майка, и аз лежах в кома. По-късно не можех да си спомня никакви сънища от този период на летаргия и безчувственост, въпреки някакво смътно усещане за сияйни пророчески видения. От тях обаче не бе останала и следа — само една фантасмагория от ярки цветове. От това мое пътуване в безвремието, когато тялото ми бе мобилизирано всичките си сили, за да оцелее, си спомням само редуващи се пристъпи от пищни цветове.

Най-накрая отворих очи под звуците на камбани. Полетях бавно като птица, затворена в бездънна пещера. Усетих тъй нареченото „аз“ да се пробужда в кръвта ми и чак тогава ме осени първата съзнателна мисъл от раняването ми насам. Чух как Вечният град повтаряше името ми. В продължение на цял час слушах, без да разбирам къде съм и защо нищо не виждам. Изтърпях всичко това спокойно, без паника. После чух гласове, които тихо разговаряха в стаята край мен. Напрегнах се да разпозная гласовете, които шептяха, за да не ме събудят. Тогава различих един, който ме накара да събера сили и да се измъкна от тази незнайна бездна на вцепенението. В продължение на още един час непрекъснато се мъчех да запазя съзнанието си будно, да „изплувам“ на повърхността, да изляза на светлото, да вляза в света на камбаните и гласовете, където можех да се смея и говоря. Дори се замислих коя ще бъде първата изречена от мен дума и с всички сили се напругах да я кажа сред слепотата и болката, които вече започвах да усещам. Най-накрая успях да я произнеса: „Лия!“

— Татко! — изпищя Лия, после почувствах целувките ѝ от едната страна на лицето ми, която не бе бинтована.

— Слава богу, татко, слава богу — взе да повтаря тя. — Толкова се страхувах, че може да умреш.

— Не ти се урежда въпросът — едва успях да промълвя и бавно започнах да си възстановявам случката.

— Здравсти, Джак — обади се Луси. — Добре дошъл! Отдавна те чакаме.

— Изпуснахме ли самолета? — попитах и всички избухнаха в смях.

— Защо, не си ли спомняш? — попита Лия.

— Припомни ми — отвърнах. — Но преди това ми кажи защо не мога да ви видя.

— Защото очите ти са бинтовани — рече Луси.

— Сляп ли съм? — попитах.

— За малко да станеш — отвърна майка ми.

— За малко значи — казах. — Чувствам се, като че ваяк е минал през мен.

— Две рани от куршум — обади се трети глас.

— Кой друг е тук? Ледар, това ти ли си? — казах и вдигнах ръка към нея.

Ледар взе ръката ми и седна до мен.

— Здравсти, Джак, пристигнах, щом научих.

— Много мило, Ледар.

— Лия не се е откъсвала от леглото ти — каза Ледар. — А ние с майка ти се редувахме, като отскачахме до апартамента ти да подремнем и да почистим. Но Лия не е мръдвала от тук. Какво прекрасно дете си отгледал, Джак.

Като чу тези похвали, Лия се разплака. Лия стана от леглото и дъщеря ми се сгуши в мен. Изчаках хлипането ѝ да стихне, сълзите ѝ да пресъхнат и тя тихичко да се отпусне до мен.

— Искаш ли да ти разкажа една история? — попитах.

— Да. Разкажи ми нещо много хубаво — каза Лия, напълно изтощена.

— Лия, остави го да си почине — каза Луси. — Ще те заведе въкъщи и двете ще хапнем нещо.

— Не, аз оставам тук! — отсече Лия.

— Прави, каквото ти казвам, малка госпожичке! — настоя Луси и аз веднага долових страха и облекчението в гласа на мама.

— Мамо, ние с Лия сме отбор — обадох се аз. — Нека остане.

— Като се справиш, ще тръгнем ли все пак за Уотърфорд? — попита Лия.

— Разбира се, хлапе. Този път не стана, но пак ще опитаме. Човек никога не знае какви истории са предвидени за неговото житие-битие и кога ще се случат.

— Джак, въпросът с филма е уреден — каза Ледар. — Майк ми изпрати първия чек, щом чул, че си ранен. Вече си част от екипа, независимо дали желаш, или не.

— Някои от историите, на които Майк толкова държи — казах аз, — са същите, които разказвам на Лия.

— Ти ще разкажеш всичко, което знаеш — продължи Ледар, — а аз ще попълвам пропуските, където мога.

— Ледар? — попитах. — Ти заради филма ли дойде?

— Съжалявам, че трябва да те разочаровам, Джак — отвърна тя, — но дойдох, защото имаш нужда от мен.

— Тогава добре дошла в Италия и в нейните италианщини — процеди мама през зъби. — Аз пък се връщам в Уотърфорд още вдругиден. Искам час по-скоро да се махна от тази лудница. Разбира се, ще трябва да наема бронирана кола, за да стигна до летището. Няма да се успокоя, докато не се върна вкъщи.

— И ние пристигаме, само да се пооправя — казах.

— Видях Джордан по телевизията — обади се Ледар. — Опрощаваше ти греховете. Майк има записа. Както и генерал Елиот.

— Интригата се заплита.

— Татко, Джордан защо се крие? — попита Лия. — На няколко пъти идва в болницата, но все посред нощ.

Опитах се да отговоря, но усетих, че се унасям, и бързо пропаднах в черна дупка, където времето се спускаше като безкраен скоклив водопад, който започна с липсата на думи, когато усетих допира на Лия, и свърши с мигновено оборилия ме сън.

[1] Град в Югозападна Франция, където Дева Мария се явява на Свети Бернадет (1858 г.). Сега градът е широко известно място за поклонение. ↑

[2] Опрощавам всичките ти грехове и прегрешения в името на Отца, Сина и Светаго духа. Амин! ↑

Няколко дни по-късно напуснах болницата с обаграна в тъмносиньо куршумена рана, която Лия страхливо докосна с пръст, след като окончателно свалиха превръзката ми. Доктор Гуидо Гучиоли, който бе спасил зрението ми, ми даде последни заръки как да щадя очите си, тъй като все още бе опасно да ги напругам. Обясни ми как пръчиците и конусите са се скупчили като безцветни гроздове около нервните окончания на ретината и как извършената от него операция приличала на настройване на пиано с размерите на пъдпъдъчно яйце. Докторът и три от сестрите ме изпратиха навън до таксито, с което Ледар и Лия бяха дошли да ме вземат.

На път към къщи отворих прозореца на таксито, за да усетя милувката на мекия пухкав въздух, който погали лицето ми със свежестта на чисто спално бельо. Дори Тибър издаваше богата, приятна миризма там, където се разделяше на две и единият ръкав обгръщаше малкия остров Тиберина.

На Пиаца Фарнезе ме посрещна малка група от моите съседи, които се бяха събрали пред къщата. Мария, преплела пръсти около броеницата си, беше там; две монахини с градински ръкавици се появиха от малката си като бижутерска кутийка обител, братята Руджери изтичаха от бакалницата си с умирисани на сирене ръце; там беше и Фреди с бялото си келнерско сако, продавачът на маслини и две от жените, които продаваха плодове на пазара, както и една, която продаваше яйца, също красивата блондинка от магазина за офис-оборудване, Едоардо, майсторът на еспресото, Алдо от будката за вестници и собственикът на единствения ресторант на площада.

Щом излязох от таксито, бях посрещнат с бурни овации, но бързах да се прибера, тъй като краката едва ме държаха. Поради моето раняване целият площад се чувстваше лично обвързан с кръвопролитие на летището. Всички продавачи от площада ми изпратиха плодове и зеленчуци и една седмица, след като се бях върнал, не взимаха пари от Ледар. Получих миди и риба треска, и прясно заклани кокошки. През първите седмици от моето възстановяване щедрите ми съседи се грижеха за всичко, от което имах нужда.

Всеки ден излизах да се поразходя по тесните улички и здравето ми укрепваше с всеки изминал миг.

Въпреки че бях пътувал по целия свят, опознавайки най-различни народи, така и не успях да разбера докрай онази неповторима рязкост, дори грубост, която римляни придават на нежността. Инстинктът им за дребните жестове на приятелство е безпогрешен. Моите съседи от площада ме приветстваха на всяка крачка и искрено се радваха на бързото ми възстановяване. Римляни, мислех си аз, майстори на пищните зрелища и сърдечното гостоприемство.

Както научих по-късно, завръщането ми е било наблюдавано през силните окуляри на бинокъл „Никон“, притежание на самия Джордан Елиот — гладко избръснат, облечен в джинси, ботуши и риза от „Армани“. Видял ме е, когато двамата с Ледар сме влезли в къщата, и как аз съм се облягал повече на нея, отколкото на бастуна, който ми дадох в болницата. Бюрократичните подробности по изписването ми направо ме бяха довършили, а емоционалното ми посрещане ме бе извадило от строя, изцеждайки и последната ми капчица сила. Портиерът ми отвори вратата, сякаш посрещаше принц, а фотографът от „Месаджеро“ бе успял да улови именно тази атмосфера на сърдечност и носталгия. Цветарките напълниха ръцете на Лия с букети от анемони и цинии.

Но Джордан бе наблюдавал тези вълнения съвсем безстрастно. Бинокълът му бил насочен към тълпата, а не към мен, дори не забелязал кога огромните черни порти на къщата се затворили зад гърба ми като криле на архангел. Чак когато хората тръгнали да се разотиват, успял да изолира обекта на търпеливото си бдение. Мъжът бил енергичен, спретнат и с войнишка походка и Джордан решил, че той сигурно е съзерцавал завръщането ми от прикритието на единственото кафене на площада, защото се появил чак след като тълпата бавно се разпръснала. Когато оня стигнал до фонтана пред къщата, в която живеел, Джордан потреперал. През увеличителното стъкло на бинокъла си той разглеждал не друго, а здравеняшката фигура на собствения си баща. Генерал Елиот се движел със стегнатата походка на пехотинец, като се вглеждал във всяко отминаващо го лице. Очевидно търсел сина си, който пък добре си представял сприховата му раздражителност от това, че не го открива.

Преди приемането ми в болницата, когато от линейката са ме вкарвали в операционната и Джордан е тичал до мен — тези кадри се бяха появили по всички телевизионни канали. Като трапист, прекарал почти целия си съзнателен живот в манастир, единственото нещо, което Джордан някак мъчно разбираше, бе могъществото и скоростта на съвременните комуникационни средства. Изражението на мъка и ужас по лицето на Джордан, когато ме зърнал в онзи момент, бе предавано и препредавано от спътниците във всички новинарски редакции по света. Когато се навел над носилката, за да ми прошепне словата на последното опрощение, тревогата и състраданието по ъгловатото му лице синтезирали мъчителната агония, изрязала дълбоки бръчки по суровия лик на цяла Италия. За двацет и четири часа физиономията на Джордан станала известна на целия полуостров. По случайност неговото терзание се превърна в красноречива емблема на цяла Италия. Лицето му изразило отношението на всички италианци към кървавата драма на летището. Италианските журналисти се втурнали да издирват загадъчния отец. Но точно когато снимката му се появила на първите страници и в американските вестници, Джордан потънал в тайнствените дълбини на обитавания от свещеници град.

На остров Орион генерал Елиот веднага разпознал сина си. Когато сцената с носилката била предадена и от Си Ен Ен, той я записал, за да може да я изгледа на спокойствие. Лицето на генерал Елиот винаги е било непроницаемо за разлика от това на сина му, което винаги е било като отворена книга. Добре оформената брада скривала трапчинката, която бил наследил от майка си. Но изминалите петнайсет години не били променили лицето на сина му, само го направили по-сериозно и по-лесно за разпознаване. Очите му били незабравими и баща му със сигурност ги помнел добре. Не казал нищо на жена си, а и тя чула за случилото се чак на следващия ден. Дотогава, както научихме впоследствие, генералът успял да се свърже с Майк Хес и Кейпърс Мидълтън. Същата нощ и тримата сравнили снимките на излизания от изповедалнята свещеник и онези на свещеника до моята носилка в болницата. Чули се по телефона и решили, че най-сетне са открили своя човек.

Окото на камерата, макар и уловило го за секунда, станало причина за същински наплив от посетители при Джордан — нещо,

което го накарало да действа незабавно и той бързо се потулил в смълчаните теракотени подземия на монашески Рим. Още преди да изляза от операционната, Джордан вече бил напуснал манастира и се преместил в една къща в Трастевере, където се лекували свещеници наркомани. Обръснал брадата си и си сложил очила с рогови рамки.

Щом обаче в Рим се получила снимката, на която се виждал младият Джордан Елиот и моя милост с бейзболни шапки след един мач през последната година в гимназията, огромната машина на Интерпол се задействала. Въпросната снимка пристигнала в главната квартира заедно с фотоувеличение на Джордан, загледан в проснатото ми на носилката тяло от последния инцидент. Джордан Елиот се издирваше за разпит във връзка със смъртта през 1971-а на млад ефрейтор от морската пехота и неговата приятелка. Според разпространения бюлетин било възможно Джордан да е сменил името си, освен това имало сведения, че се представя като католически свещеник на неизвестен монашески орден. Според описанието в бюлетина Джордан Елиот бил много интелигентен, физически силен и по всяка вероятност въоръжен. Генерал Елиот тайно уведомил военноморското разузнаване, което пък на свой ред се свързало с Интерпол в Италия.

За пръв път, откакто бе избягал в Европа, Джордан научаваше със сигурност, че е обект на преследване. Отдавна подозираше, че го издирват, но тъй като се бе разделил с живота в Южна Каролина завинаги — там дори му бяхме направили погребение, — смяташе, че опитите отдавна са били прекратени като безрезултатни поради липса на доказателства и пресни следи. Единствено майка му и аз бяхме съдружници в конспирацията. Джордан се залъгваше с мисълта, че е невидим, и сега, наблюдавайки баща си през бинокъла, за пръв път бе осъзнал, че тревогата му за мен бе поставила и двама ни в крайно опасно положение.

Генералът се настанил в сянката на площадния фонтан, направен от египетски гранит и заобиколен отвсякъде с неправилно паркирани коли.

Все още е необикновено красив мъж, помислил си Джордан, наблюдавайки правилните черти на загорялото му от голфа лице и мускулестите му, почернели от слънцето ръце. Джордан забелязал и първите гънки на оформящата се гуша. И до ден-днешен вярваше, че в

света няма друг син, който толкова много се страхува от баща си. От думата „отец“ — така свята и почитана във всички световни религии, така основна за хармонията и тайнството на католицизма — винаги го побиваха тръпки. У Джордан тези две срички не извикваха представи за сладостна закрила и опора, за добрия татко, който разклаща дрънкалката или пее приспивна песен, а за армия с окървавени ръце, която настъпва заплашително.

„Татко“ — Джордан произнесе думата на глас. Баща ти е вкъщи, баща ти е вкъщи, баща ти е вкъщи... В ушите му отново прозвучали четирите най-страшни думи от детството, които майка му често произнасяла. Страхът и омразата на Джордан към баща му винаги са били най-чистото и неуловимо нещо у него. Силата на тази омраза направо стъписвала всеки изповедник, при когото Джордан отивал за опрощение на греховете си, вече като свещеник. Преди година неговият абат му казал, че никога няма да влезе в царството небесно, ако не намери у себе си сили да прости на баща си. Докато наблюдавал баща си през бинокъла, изведнъж осъзнал, че продължава да бъде така далеч от царството небесно, както е бил и на десет години — облян в сълзи след поредния побой и мечтаещ за деня, когато ще убие баща си със собствените си голи ръце.

Майката на Джордан му бе писала, че баща му иска да се помирят, и Джордан вече се подготвял за тази среща, когато младежката му снимка пристигнала в римската квартира на Интерпол и по неведоми пътища прекосила лабиринта от дворове и алейки на Ватикана, за да стигне до малкия кабинет на неговия абат. Джордан решил, че баща му отново го е предал. Но не изключвал и възможността Кейпърс Мидълтън да е продал стария си приятел с надеждата да предизвика драматичен обрат в хода на предизборната си кампания за губернатор на Южна Каролина.

Няколко дни, след като се бях прибрал от болницата, на вратата се позвъни, Мария отвори и след малко въведе Майк и Кейпърс в хола, където стояхме с Ледар. Неспокойствието на Майк се усети като осезателно присъствие в стаята. Той не спря да крачи пред прозорците. Очевидно в централната му нервна система някакво моторче бе превъртяло. Кейпърс обаче се владееше великолепно и веднага прояви уж голям интерес към колекцията ми от антики и картини. Докато очите му шареха из стаята, той подметна:

— Имаш красиви неща. Това ме изненадва, Джак.

— Разгледай всичко набързо и веднага се измитай от къщата ми — отвърнах му аз.

— Това е делово посещение — прекъсна ме Майк. — Относно нашия филм. Не е нужно да обичаш Кейпърс. Просто го изслушай.

— За обичане и дума не може да става — отвърнах. — Постарах се да покажа отношението си към него най-красноречиво още в Уотърфорд.

— Показа го, но не беше прав — каза Майк.

— Майк — обади се Ледар, — защо постъпи така?

— Скъпа, подписала си договор — рече Майк. — Ако имаш оплаквания, обърни се към гилдията на сценаристите.

— За нас Кейпърс е като кибритена клечка — обърна се тя към Майк, — а самите ние сме бензинът. Знаеш го много добре.

— И двамата искахме да видим как е Джак. Тревожихме се за него — отвърна й Майк.

— Отидох да се помоля за теб, Джак — каза Кейпърс.

— Майк — казах аз. — На нощното ми шкафче има Библия. Отвори на Новия завет и прочети историята на Иуда. Ще видиш, че по нищо не се различава от биографията на Кейпърс.

— Винаги ще намериш какво да кажеш — възхити се Майк.

— Старият Джак никак не се е променил — каза Кейпърс. — Винаги се е изживявал като Исус.

— Не винаги, само в компанията на човека, който навремето ме разпъна на кръст, мен и моите приятели — казах и в същия миг усетих хлад и болка.

— Раняването ти беше най-голямата новина в цяла Южна Каролина — рече Кейпърс с равен и подчертано овладян глас. — Щом разбрах, веднага реших да дойда в Рим, за да те посетя в болницата. Всъщност следващата неделя в щатския официоз ще се появи статия по повод на нашето посещение тук.

— Която ще бъде илюстрирана със снимки — предположих аз.

— Колко ще ми струват те? — попита Кейпърс.

— Повече, отколкото можеш да платиш — отвърнах.

— Не успяхте да намерите Джордан — обади се Ледар, — затова сте тук.

— Ние дори не разполагаме с доказателства, че Джордан е жив — каза Кейпърс. — Търсихме го при францисканците. После при йезуитите. При павликяните. Трапистите. Бенедиктинците. Имах препоръката на чарлстънския епископ. Майк беше във връзка с кардинала на Лос Анджелис. Но нещо се провали и цялата ни система рухна.

— Разпространихме всички снимки, направени от детектива. Но нито един францисканец в този град не успя да разпознае със сигурност брадатия американски свещеник. Всички, с които говорихме, бяха убедени, че този човек не членува в техния орден. Въпреки това той носи техните одежди и има изповедалня в една от най-големите им църкви.

— Кажи на Джак кое е най-странното — рече Майк.

— Тъкмо се канех — отвърна Кейпърс. Срегнахме се с шефа на францисканците. Роден водач, държа се като принц. Но и той ни пробутва изтъркани приказки. Погледна снимките. Не познавал такова лице. Но после се изпусна и каза нещо интересно. Направо ни изтърси, че францисканците като орден и въпросният абат по-специално за нищо на света не биха играли по свирката на американци, които се опитват да открият човек от техния орден, нито дори от друг орден, когото търсят за военни престъпления в Америка. После ни помоли да напуснем. Но, Джак — рече Кейпърс и се наведе напред, — ние никъде не сме споменавали за никакви военни престъпления. Просто питахме за човек на име Джордан. Дори не сме казвали защо го търсим.

— Е, и? — попитах аз. — Ти мислиш, че францисканците не са си направили собствено проучване? Не забравяй, че съществуват от тринайсети век.

— Ти ли предупреди Джордан? — попита Кейпърс.

— Чуй ме добре, Кейпърс. Толкова добре, че да не се наложи да повтарям. Аз бях в болница, при това напълно изключил — казах. — Но ако знаех, че вие двамата сте тръгнали насам, щях да го предупредя. Бих го посъветвал да направи точно това, което е направил... да се покрие, докато вие двамата се навъртате наоколо.

— Няма ли Джордан, няма и договор с телевизията — рече Майк. — Няма да има и филм.

— И защо на Джак трябва да му пука? — попита Ледар.

— Защото, ако не стане филмът, няма да има и президентско помилване за Джордан Елиот — отвърна й Майк. — Това е част от нашия план, Джак.

— Разбирам — каза Ледар. — Сериалът трябва да завърши с Кейпърс Мидълтън, който успява да издейства президентско помилване за стария си приятел Джордан Елиот. И тогава, по време на церемонията по встъпването му в длъжност като щатски губернатор в Кълъмбия, миналото на Мидълтън ще бъде изчистено — символ на умението на губернатор Мидълтън да лекува раните, които разделиха нашето поколение на две.

— Не, миличка, въпреки че и така не е зле — отвърна й Майк. — Но трябва да отидеш още по-напред. Прибави още шест години и ще стане време за националния конгрес на републиканците. Или почакай още десет, когато Кейпърс ще се кандидатира за президент на Съединените щати.

— Копелета — казах и тъжно поклатих глава. — Ако бях истински патриот, Кейпърс, още сега щях да те изхвърля през прозореца и с удоволствие щях да наблюдавам свободния ти полет пет етажа надолу. Но за съжаление моят патриотизъм е само на думи.

— Слушай — започна Ледар, — който и да е твоят съперник в кампанията, отсега знай, че ще работя за него. Безплатно ще му пиша речите и ще давам интервюта за всички вестници в страната. Ще им кажа имената и размерите на всяко маце, с което си спал по време на нашия кошмарен брак.

— Няма да го направиш заради децата — делово й отвърна Кейпърс.

— Тогава ще бъдат достатъчно големи и никак не ме интересува какво ще си помислят.

— Слабото ти място, скъпа, е в това, че ти винаги си се интересувала прекалено много какво мислят те — рече Кейпърс с убийствен тон. — Много добре знаеш, че Денят на майката почти не фигурира в техния списък от празници.

— Дайте да говорим по същество — намеси се Майк. — Джак, ще ни помогнеш ли да намерим Джордан, или не? Ти също си подписал договор.

— Майк, хубаво си отвори ушите — казах. — И този път ме чуй добре. Вече изтърпях една крайно неприятна среща по този въпрос и

втора не ми е притрябвала. Никога и за нищо на света няма да ти помогна, защото ненавиждам приятелчето си Кейпърс. Сега стана ли ти ясно?

— Нима чувствата ти към мен се свеждат до ненавист? — попита Кейпърс.

— Точно така — отвърнах, — точно до това се свеждат.

— Мога ли с нещо да променя отношението ти към мен? — попита Кейпърс.

— Боя се, че не, Кейпърс. Съжалявам, стари приятелю.

— Джак, дай да си изясним отношенията — каза Майк и погледна към Кейпърс, който му кимна.

— Филмът се нуждае от Джордан, защото никой от нас не знае цялата история. Той е ключът към нея. Той трябва да фигурира в проекта ми, иначе никой няма да ми купи филма. Нали разбираш? Моят интерес е чисто професионален. Сега за Кейпърс: демократите се канят да вдигнат шум около ролята, която Кейпърс е играл, предавайки приятелите си в колежа. Събрали са снимки на Кейпърс — как кара сърф с Джордан, как всички празнуваме след победата в щатския турнир по футбол. Досещаш се, нали? Вече видях какви заглавия готвят. Истинска катастрофа.

— Значи цялата тази работа няма нищо общо нито с приятелството, нито с носталгията, нито дори с най-обикновено разкажание — казах.

— Няма — потвърди Ледар. — Има общо само с единствената любов на Кейпърс, а тя се казва Кейпърс Мидълтън.

— Ледар, когато си цинична, не изглеждаш толкова красива — каза ѝ Кейпърс.

— Но затова пък ставам доста по-умна, нали така? — озъби му се тя.

— Живееш сред подлещи, нали, Кейпърс? — обадох се аз.

— Всички живеем сред подлещи — отвърна той. — Разликата е в това как се справяме с тях.

— Справяме ли? — възкликна Ледар. — Но, скъпи, как се справяш със себе си?

— Кажи на Джордан, че искаме да се срещнем с него — отново се намеси Майк. — Поддържаме връзка с баща му. Освен това сме измислили начин да го отървем. Идеята ни е бетон!

— Разбрах — отвърнах. — Кейпърс ще бъде героят на нашия филм.

— Джак, аз винаги съм бил герой — рече Кейпърс и стана да си върви. — Ти си специалистът по второстепенните роли. Винаги си бил епизодик, фон, доброто приятелче.

— Недей да гневиш сценаристите, Кейпърс — рече Ледар. — Не знаеш как може да те изтипосаме.

— Именно затова си избрах първо продуцента — рече Кейпърс. Учудваш ме, Ледар. Ти ли ще ме учиш как да живея?

След като си тръгнаха, аз поспях малко, а когато се събудих, нощта бе настъпила — кристално студена и мастиленосиня. Вятърът, набраздил водите на Тибър, донесе миризма на листа и хартия.

Погледнах часовника и видях, че е точно девет. Светнах лампата и застанах в рамката на огромния правоъгълен прозорец. Изящното кубе на „Сан Пиетро“ осветяваше нощния силует на Рим. И тогава зърнах една мигаща в мрака светлинка. „Здравей“ — каза ми я по морзовата азбука. Махнах към нея и извиках Ледар. Показах ѝ камбанарията на „Свети Тома Кентърберийски“ и тя видя лъча, който светваше и угасваше.

— Това е Джордан — казах аз. — Засега това ще ни бъде единствената връзка с него.

— Какво казва? — попита тя.

Към нас се стрелна продължителен лъч, последван от кратко премигване, после отново дълъг лъч и мрак.

— Кило. По морза това означава „Трябва да се срещнем“.

— А как ще разбереш къде?

Почесах главата си и това означаваше, че съм приел съобщението му. После три кратки светвания бяха последвани от три дълги. Съвършено същото послание беше отново повторено след известно време.

— Трийсет и три, Ледар! — извиках аз. — Донеси ми синята карта на Рим и неговите околности; на масата е. Обърни на показалеца в края, на страница 339. В дясната колона има списък на църквите, който започва със „Сант Адриано“. Това е църква номер едно. Преброй ги до трийсет и три.

— Трийсет и третата е „Санта Чечилия“ на Трастевере — каза Ледар.

— Добре — отвърнах. — Това е голяма църква.

Отново почесах глава и светлината угасна.

— Джордан ни каза „лека нощ“. Ще се срещнем след два дни в Трастевере.

— Там ли живее?

— Едва ли — казах. — Всъщност нямам представа къде живее. Според него колкото по-малко знам за живота му, толкова по-безопасно било за мен.

Ледар погледна към пометения от вятъра площад — един скитник го прекосяваше в този момент — и рече:

— Джак, как мислиш? Самотен ли е Джордан?

— Мисля, че самотата е същността на неговия живот — отвърнах.

Взехме едно такси и започнахме да обикаляме из най-затънтените улички на Рим. Щом се уверихме, че никой не ни следи, казах на шофьора да спре пред ресторант „Галеаси“ в Трастевере. Бързо се измъкнахме от таксито и се упътихме към огромната и умислена „Санта Чечилия“. Поведох Ледар към дясната страна на църквата с Успение Богородично, изрисувано на тавана над нас. Прекосихме стария мозаечен под, за да отидем при изповедалните, строени като войници в отсрещния край на църквата.

В две от изповедалните лампичката светеше, което означаваше, че вътре има свещеник, но само върху една бе дискретно изписано: „Английски“. Направих знак на Ледар да ме изчака, влязох в изповедалнята и дръпнах завеската. После по стар навик си подадох главата навън, за да видя дали някой не ме е проследил. Чух приглушения глас на Джордан, който даряваше опрощение на безупречен италиански на възрастна римлянка, която бе толкова глуха, че тайната на изповедта ѝ се чуваше на километри.

Отворих прозорчето и зърнах закачуления профил на Джордан през решетката, която отделяше грешник от изповедник.

— Здравсти, Джордан.

— Здравей, мечок — отвърна ми той. — Радвам се, че си се оправил.

После ми разказа, че началниците му били разпитвани от представители на Интерпол относно свещеник беглец, издирван във връзка с престъпление, извършено през 1971-ва.

— Сведението може да е дошло от няколко места, но двете най-вероятни са Кейпърс Мидълтън и баща ми.

— Майка ти ще го убие — казах. — А и Кейпърс успя да ме убеди, че той има нужда от теб повече, отколкото ти от него.

— Да се довериш на Кейпърс или не — това е голяма дилема — отсече Джордан.

— Откъде другаде може да е изтекла информация? — попитах.

— Възможно е Майк да е казал на свои приятели в Холивуд как е наел частен детектив. Възможно е майка ти да е казала на някой друг от семейството. Възможно е баща ми да е споделил с някои от най-добрите си приятели. Съществуват милион сценарии.

— И сега?

— Моят абат държи да се махна от Рим за известно време — каза Джордан. — Докато се разпръснат облаците.

— Ще ми кажеш ли къде отиваш? — попитах.

— Не, Джак, знаеш, че не мога — отвърна Джордан. — Но искам да ми направиш една услуга. Искам да ми уредиш среща с моя баща. Но бъди предпазлив, много.

— Не се безпокой — казах. — Ледар е с мен, тя също може да помогне.

— Отлично. Кажи й да мине от другата страна на изповедалнята, за да видим как може да уредим срещата.

— Ти кога ще се видиш с майка си? — попитах.

— Вече се видях. Тя също смята, че трябва да се срещна с него. Джак, нали знаеш, винаги съм искал да имам баща. А никога не съм имал.

— Преувеличаваш.

— Не — каза той. — Наистина имам нужда от баща.

След два дни вече очаквах генерал Елиот в бара на хотел „Рафаело“.

Когато се появи, очите му обходиха стаята с неумолим хищнически поглед. Огледа се наляво и надясно, измарширува разстоянието до моята маса и протегна ръка. Станах на крака и двамата се здрависахме официално.

— Как заздравяват раните ти? — попита генералът.

— Благодаря, чувствам се много по-добре — отвърнах.

— Разбрахме се да ме заведеш при моя син, нали така? — рече генералът.

— Не, въобще не сме се разбирали за такова нещо — казах. — Аз ще те заведа на разходка из Рим, а Джордан сам ще си реши дали да се види с теб или не.

— Но той добре знае колко много искам тази работа да се разреши в негова полза — каза генералът. — Сигурно се досеща, че не бих дошъл чак дотук, ако не го обичах.

— Преди всичко той иска да се увери, че никой не те следи — казах.

— Това ми се струва доста параноично — рече генералът.

— Генерале — попитах, — не смяташ ли, че параноята е съвсем удачна в този случай?

— Не бих направил нищо, с което да навредя на сина си — рече генералът.

— Веднъж вече направи — казах. — До края на деня ще знаем дали желаш да поправиш стореното или не.

— Какво искаш да кажеш? — озъби се генералът.

— Нека видим какво ще стане.

Двамата напуснахме „Рафаело“ и продължихме към „Санта Мария дела Паче“. Приближихме се до една от страничните врати и аз почуках силно три пъти. В ответ чух също три почуквания, вратата се отвори и аз поведох генерала под арката към вътрешността, където отминахме грациозните нимфи на самия Рафаело и се отправихме към красивия мраморен олтар, после през входа на ризницата, който отвеждаше към килиите на манастира. Свенливи монахини проследиха

с поглед пътя ни без коментари и без любопитство. Един портиер ни очакваше с отворена врата и аз му пуснах десет хиляди лири за услугата.

Сега вече бяхме на свобода сред тесните улички на Рим — потайната част на града, която обичах най-много. Сякаш се разхождахме в поле от ръждясало желязо и прегоряла охра, в лабиринт от гъсто населени улички и дълбоки безистени, чиито собственици седяха зад антични писалища — като истукани. Повъртяхме се в кръг, после взехме едно такси и аз казах на шофьора да ни закара до хълма Пинчо, недалеч от Вила Боргезе.

— Стига с тези аматьорщини, Джак — каза генералът. — Много добре знаеш, че две години съм работил във военноморското разузнаване и тия плитки номера просто не ми минават. Не и на мен.

— Генерале, ние наистина сме най-обикновени аматьори — казах. — Затова, моля те, имай търпение.

— Кой трябва да реши дали ни следят или не? — попита генералът.

— Джордан — отвърнах.

— Той вижда ли ни?

— На два пъти минахме покрай него — казах. — Как ти харесва Рим?

— Въобще не ми харесва. Такава бъркотия. Няма никакъв ред в този град — рече той.

— Напротив, има ред, и то много добър — възразих му аз. — Но това е римски ред и затова чужденците не го разбират.

Слязохме на хълма Пинчо и двамата тръгнахме да се разхождаме. Отгоре се откриваше прекрасна гледка към Рим и градът изглеждаше някак различен. Виждаха се безброй тераси по покривите на сградите.

Най-накрая стигнахме до Испанските стъпала, но преди да се спуснем по тях, аз се подпрях на ръката на генерала за опора — твърда и мускулеста като на млад боец. Не можех да не забележа и стройната му фигура — беше представителен мъж и много добре разбирах младите войничета, готови да последват в огъня този затворен в себе си, недостижим мъж. Ако имаше слаби места, то те бяха умело прикрити.

Генералът се изнерви от тази игра на криеница. Аз също се изморих и отегчих, но като стигнахме Дал Болонезе на Пиаца дел Пополо, вече бях сигурен, че никой не ни следи. Смущаваше ме обаче това, че генералът беше много напрегнат — като пренавита пружина. Той просто не умееше да си отпусне душата, нито да води безсмислени разговори, а самият Рим въобще не го интересуваше.

Влязохме в бар „Розати“ и аз платих на касата две кафета капучино. Въпреки че генералът изглеждаше раздразнен, той знаеше, че няма друг избор и трябва да продължи да участва в тази безкрайна, изнервяща го игра.

— Сега? Какво следва? — попита накрая той.

— Не знам — отвърнах и погледнах навън към площада. — Трябва да чакаме търпеливо.

— Нали досега чаках търпеливо и какво? Въртим се като гламави в кръг.

В същия миг зърнах Ледар, която идваше забързано откъм Виа дел Бабуино. Не гледаше към нас и генералът успя добре да я огледа, докато нарочно прекоси площада, уж без да ни вижда. Откъм Портата дел Пополо влезе едно синьо волво купе и последва Ледар, после спря до нея. Четирима мъже — францискански свещеници, излязоха от колата и всички тръгнаха в различни посоки от обелиска в центъра. Един от свещениците спря, Ледар лекичко го целуна по бузата и посочи към нашата маса.

— Къде му е брадата? — попита генералът.

— Обръсна я след кадрите по телевизията — отвърнах. — Видял си я на снимките, нали?

— Наедрял е — рече генералът.

Свещеникът тръгна към нас, а слънцето светеше зад гърба му — отпусната неуверена походка, напълно лишена от решителност.

— Това той ли е? — попита генералът. — Толкова отдавна не съм го виждал. И слънцето свети в очите ми. Не мога да позная той ли е или не е той.

— Държиш ли да останеш насаме с него? — попитах.

— Още не — отвърна генералът. — Моля те, остани. Поне докато се представим един на друг.

— Какво има да се представяте? — казах. — Това е твой син.

Докато свещеникът се приближаваше към нас, той свали качулката си и отдолу се видяха гъсти тъмни къдрици. Генералът протегна ръка, за да се здрависа със сина си, и в същото време в бара зад нас се чу раздвижване, докато трима мъже изскочиха някъде отвътре. Генералът стисна здраво ръката на сина си, докато един цивилен агент от Интерпол щракна белезниците на свещеника с отработен жест. Изведнъж се оказа, че всички входове към Пиаца дел Пополо са блокирани от сини фиати с въртящи се лампи и пискливи сирени.

— Нали ти казах, че това са аматьорщини, Джак — каза генералът. — Те ми прикрепиха някакво устройство, за да ни следят на всяка стъпка.

— Джордан предполагаше, че ще стане така, затова ме помоли да ти предам нещо, генерале — казах, докато наблюдавах как двама от агентите дърпаха Ледар към нас. — Нещо простичко. Ти изобщо не успя да го изненадаш.

— Нека сам ми го предаде — рече генералът, зяпнал сина си.

— Сега Джак, момчето ми, ще ми кажеш ли за какво беше тази глупава игра и моята роля в нея? — попита ме свещеникът с подчертан ирландски акцент, толкова силен, че дори на италианските полицаи стана ясно, че човекът не е американец. После свали черните си очила.

— Къде е синът ми Джордан Елиот? — обърна се генералът към ирландския свещеник.

— Не разбирам за какво говорите — отвърна му приятелски свещеникът, който се радваше на всеобщата възбуда и тълпата, която го бе наобиколила.

В квартирата на Интерпол часове наред ме разпитваха за връзките ми с Джордан Елиот и аз съвсем откровено отговорих на всичките им въпроси. Нищо не знаех за ежедневието на свещеника в Рим. Нямах никаква представа към кой орден принадлежи Джордан нито къде спи нощем, нито къде отслужва литургия. Но с удоволствие им предоставих списък с църквите, в които си разменяхме писма, и освен това им подшушнах, че съм го виждал с одеждите на всевъзможни монашески ордени.

Селистайн Елиот също бе подложена на изтощителен разпит относно нелегалната дейност на сина си, но Джордан предвидливо я бе

предпазил със същия саван от неведение, както и мен.

Ледар бе освободена след близо едночасов разпит. Беше си признала, че е второстепенен изпълнител, че не е виждала Джордан, откакто е завършила колежа, и че е говорила само с неизвестен човек през вратичката на изповедалнята, който твърдял, че е Джордан. След като я освободили, тя отишла в моя апартамент на Пиаца Фарнезе и с помощта на Мария започнала да опакова багажа на Лия като за дълъг престой в Америка.

По-късно Джордан ми каза, че докато баща му го очаквал в кафето, самият той се намирал на терасата на книжарницата „Червеният лъв“ точно над нас и се любувал на предателството на баща си. Коварството и раздорите винаги са вървели ръка за ръка в съвместния им живот. Джордан можеше да прости на баща си неговото користолюбие, но не и поредното му предателство. Останал там достатъчно дълго, за да види смущението, когато баща му разбрал, че синът му се е измъкнал от поставения му капан, а вместо това той самият попаднал в клопка. Но на лицето му се изписало такова страдание, че за миг Джордан изпитал съжаление към него. Наблюдавал го как се завъртял в кръг, оглеждайки всички входове наоколо, после покривите и крепостните стени на Вила Боргезе, защото знаел, че Джордан го гледа как стои надхитрен и изигран от един син, който, без да е командвал и една битка в живота си, се бе оказал по-смел и доблестен воин от баща си. Освен това генералът много добре съзнавал, че с тази си постъпка е забил копие в сърцевината на собствения си брак.

Същата нощ, след като ме освободиха, се върнах вкъщи и застанах пред прозореца, който гледаше към камбанарията на „Свети Тома Кентърберийски“, но не видях нищо друго, освен черната пустош на нощта. Двамата с Ледар отново се замислихме над събитията от вчерашния ден. След сцената на Пиаца дел Пополо никой от нас не бе чувал Джордан, Селистайн или генерала. Вечерта преди лягане разказах на Лия цялата история на моето приятелство с Джордан Елиот. Нищо в живота не е случайно, казах ѝ аз. Всичко, което се случва, има своя смисъл.

След като Лия заспа, аз се върнах в хола и налях по една чаша от изстуденото „Гави дей Гави“ — на Ледар и на себе си. Вдигнахме

наздравница за отърваването си, макар че и двамата бяхме доста потиснати.

— Как се чувстваш, Джак? — наруши Ледар мълчанието. —
Още не си се възстановил и сега сигурно си изтощен.

— В цялата тази бъркотия съвсем забравих, че не съм добре —
казах и посочих главата и гърдите си.

— Как е окото ти? Виждаш ли ясно или още всичко ти е
замъглено?

Закрих с ръка дясното си око и я погледнах с лявото.

— По-добре е, но още малко му трябва. Не е съвсем на фокус.

— Обадох се на Майк и му казах, че генералът е предал сина си
на Интерпол. Той като че си отдъхна. Очевидно е подозирал и
Кейпърс.

— Планът им куцаше — казах.

— Случката обаче се понрави на Майк — подхвърли Ледар. —
Хареса му това, че генералът за втори път предава сина си. Каза, че му
приличало на библийски сюжет.

— Отвратително! — измърморих аз. — Щом нещо лошо ни
сполети, и Майк веднага решава, че това е страхотно.

Отново вдигнах поглед към прозореца. Зърнах нещо и се втурнах
към вестибюла, светнах лампата и заставах в рамката на прозореца,
който гледаше към „Сан Пиетро“. Някой сигнализираше от
камбанарията, но ако това бе Джордан, значи бе закъснял с цял час от
уреченото време. Който и да боравеше с фенерчето, виждаше се, че не
знае морза. Наложих се да предаде съобщението три пъти, докато успея
да го дешифрирам.

— Джордан е в безопасност — започваше то. — Бог да ви
благослови.

— Как смяташ — къде ли се е приютил Джордан тази нощ? —
попита Ледар.

— Не знам, Ледар. Никога не съм знаел.

— А как ще се свърже отново с теб?

Тъкмо се канех да й отговоря, когато видях, че някой прекосява
площада и влиза в нашия вход.

— Иисусе Христе! — промълвих. — Кажи ми, че простреляното
ми око ме лъже.

Генерал Елиот се вмъкна в къщата.

— Имаш ли пушка? — попита Ледар. — Най-добре да го застреляш, преди да стигне вратата.

Домофонът иззвъня дрезгаво. Ледар ме целуна по бузата и ми пожела лека нощ. Беше изтърпяла достатъчно психодрами за последните двайсет и четири часа.

Излязох в антрето, вдигнах слушалката и попитах:

— Кой е?

— Джак! — обади се генералът. — Аз съм. Генерал Елиот. Трябва да те видя. Моля те, Джак!

Замислих се. Мина почти цяла минута, преди да натисна бутона, който отключваше тежката външна врата. Изчаках бавния и шумен асансьор да се качи на петия етаж и въведох генерал Елиот в апартамента. Без да го питам, му налях едно питие — коктейл от мартини, бомбайски джин и лимон — в чаша за коняк. Подадох му го, а той рече:

— Ако бях на твоето място, никога нямаше да те пусна да влезеш.

— Помислих си и за този ход. Но вродената ми святост винаги побеждава мрачната ми, неумолима половина — казах, без дори да се опитвам да скрия подигравателния си тон. — Освен това съм любопитен да разбера какво търсиш тук. Смятах, че никога повече няма да те видя и тази мисъл бе една утеха за мен.

— Когато тази вечер се прибрах, не заварих жена си в хотела — рече генералът и се виждаше, че това болезнено признание му коства много. — Отписала се сама. На регистрацията ме чакаше само една бележка — че ме напуска.

— Не може да бъде! Селистайн най-после е дошла на себе си — отвърнах.

— Оставила ме е без пари, без паспорт, без билет за връщане, без дрехи — каза генералът и внимателно отпи от чашата си.

— Нали имаш кредитна карта, купи си билет и дрехи — казах. — Отиди в посолството и там ще ти издадат нов паспорт.

— Нямам кредитна карта — смотолехи генералът, съвсем притеснен. — Селистайн се грижеше за абсолютно всичко в нашия съвместен живот. Аз дори портфейл не нося. Тази издутина, която прави отзад на панталона, винаги ми се е струвала страшно негенералска.

— Генерале, ще ти помогна да се върнеш в Щатите — казах.

— Бях й поверил всичко, свързано с нашия брак — каза той. — Но изглежда, днес я изгубих.

— Ти наистина ме изненада — казах тогава. — А аз смятах, че Джордан го прекалява с неговата предпазливост.

— Сгреших със сина си. Смятах, че не е никакъв стратег, че не може да мисли в движение. Той ме изненада. Първо в колежа. А сега и днес.

— И изненадвайки те, си провали живота — казах.

— Освен това животът на жена ми и моя.

Опитах се да преценя човека, седнал пред мен, но той бе така напрегнат, че всеки неволен поглед го притесняваше. Въпреки че бе мъж на желязната дисциплина и хладното самообладание, сега нещо неспокойно тътнеше под изпънатата маска на лицето му като затворен в бутилка зъл дух, готов да злорадства и безчинства. Въпреки че носеше цивилни дрехи, генералското му лице блестеше като твърд диамант над скъпата риза от „Брукс Брадърс“. Знаех, че генералството е изкуство и призвание, както и неизлечима болест.

— Относно днешния ден — рече генералът.

— Да, наистина. Нека започнем с него.

— Кейпърс дойде при мен преди известно време. Имаше план как да издействаме президентско помилване за Джордан — каза той. — Това ме изненада, защото въпреки слуховете аз продължавах да смятам, че Джордан е мъртъв. Вярвах, че се е самоубил, или може би така ми се искаше. Тогава Кейпърс ми показа снимките на Джордан — как излиза от изповедалнята.

— Джак, онова време бе непоносимо за всички нас. Никога не съм мразил друго младо поколение повече от вашето. И трябва да знаеш, че съвсем не съм единствен в това отношение.

— Може да се каже, че чувствата ни са взаимни.

— Един морски пехотинец беше убит от Джордан. Както и дъщерята на друг пехотинец. Като човек на честта, аз съм длъжен да съчувствам на убитите. Не мога другояче, Джак. Такъв човек съм.

— Верен на природата си — казах. — Няма за какво да се извиняваш.

— Не мога да се променя. Аз съм преди всичко военен, а после баща, съпруг и американец. Ако върховното командване на морските пехотинци реши, че президентът представлява заплаха за нашата

нация, аз лично ще поведе батальон пехотинци по моста Мемориал в открито нападение срещу Белия дом.

Той не се фукаше, силните му думи бяха казани съвсем сериозно, дори с облекчение, каквото носи само истината.

— Докъде сте в състояние да стигнете — ти и твоите пехотинци? — попитах от чисто любопитство.

— Използвайки елемента на изненадата, най-добрите си хора и половинчасова преднина, мога да ти поднеса главата на президента още тази нощ.

— Като шоколадово бонбонче на възглавницата ми.

— Сам избрах професията на военен — рече той. — Както и този труден век, в който да я упражнявам.

— Генерале, нали ти е ясно, че въпросното младо момче и дъщерята на другия пехотинец, с която е бил... бяха убити по случайност.

— Така твърди и жена ми. Ако днес бяхме прибрали Джордан, той щеше да бъде съден и истината можеше най-накрая да излезе на бял свят. Юристите, с които говорих, ме увериха, че щом Джордан е станал свещеник — а това показва угризенията му, — може да се направи така, че и един ден да не излежи в затвора. Но аз съм длъжник на онзи морски пехотинец и неговата приятелка. Дължа им един процес, в който синът ми трябва да бъде съден. Щом те са могли да умрат, значи и той може да се изправи на подсъдимата скамейка и да обясни как се е стигнало до тяхната смърт.

— Той сигурно щеше да се съгласи с теб — казах аз. — Но ти не прояви почтеността да го изчакаш и сам да го убедиш.

— Почтеността! — възмути се генералът. — Аз смятам, че синът ми е извършил държавна измяна по време на Виетнамската война.

— Възможно е.

— Но жена ми ми казва, че ти си му помогнал да избяга.

— Той извърши измяната нарочно — отвърнах, обезпокоен, че Селистайн е доверила такова уличаващо ни сведение на съпруга си. — Той не е искал да извърши убийство.

— И ти си помогнал на човек, изменил на родината си — иззлобя генералът. — Що за американец си ти?

— Такъв, дето не би ти поднесъл на тепсия главата на президента — изрепчих му се аз. — Но да се върнем на сина ти: аз бих

помогнал на Джордан винаги, когато той има нужда от помощ, и мисля, че това вече съм го доказал.

— Дори ако той стъпче в краката си националния флаг на тази страна, така ли? — попита генералът, стана и взе нервно да крачи по мраморния под. Преди да му отговоря, аз внимателно обмислих въпроса от всички страни.

— От любов към сина ти — отвърнах най-накрая. — Да, сър. И тогава.

— Нито у теб, нито у сина ми има от онази заплата, благодарение на която нашата нация е станала велика — изкрещя генералът и гласът му проехтя из просторните стаи.

— Има, генерале, но не чак дотам — съгласих се. — Само част от нея.

— Вие не защитихте родината си — усмихна се презрително той.

— Напротив, защитихме я — отвърнах. — Точно това не разбираш.

— Как смееш да ми говориш така? На мен, който съм видял най-прекрасните младежи на тази страна да умират пред очите ми, сражавайки се за нея.

— Да, тук си прав — отвърнах. — Войната винаги убива най-прекрасните. Това е добре известен факт, генерале.

— В това, да умреш за родината си, има красота, която вие никога няма да разберете — каза генералът.

— Нито пък ти, генерале — отвърнах му. — Не ми е приятно да ти го казвам, но ти си оцелял през всичките войни на тази страна.

— Джак, ти в какво вярваш? — попита ме той с укор в гласа. — Изобщо носиш ли в душата си нещо свято, което не би позволил да бъде омърсено?

Отново се замислих, преди да отговоря. Минаха няколко безмълвни мига.

— Да. Само едно нещо. Никога няма да предам детето си.

Генерал Елиот залитна назад, сякаш бях пръснал карболова киселина в лицето му.

— Semper Fidelis!^[1] — прошепна той. — Това са двете най-силни думи, които пазя в сърцето си. Това са. Нищо друго не може да обясни днешния ден. Нито загубата на жена ми. На сина ми. Semper Fidelis.

— Генерале, това е градът, в който тези две думи са били измислени — казах. — Имаш ли пари? Къде ще отседнеш? Ял ли си нещо?

Генералът поклати глава.

— Генерале — прегърнах го през раменете и го поведох към кухнята, — аз никога не съм предвождал атака на отряд морски пехотинци в Камбоджа. Но затова пък мога да готвя като вълшебник. Джобът ми е пълен с пари, освен това имам и свободна стая за гости с прекрасен изглед. Тази вечер ще те накарам да ме обикнеш, макар и за кратко.

— Защо го правиш? — попита той подозрително. — Би трябвало да ме мразиш повече от всеки друг.

— Мразя те, генерале, но жизнерадостно — изсмях се аз. Влязохме в кухнята и аз взех да ровя из килера за спагети. — Ти си баща на най-добрия ми приятел и затова няма да те оставя да преспиш на някоя пейка край Тибър. А и това ми дава възможност да покажа естественото превъзходство на либералите пред нацистите. Такива възможности са рядкост.

И така, в студената римска нощ генерал Елиот се настани в моята кухня. Пристигащият от Апенините вятър ръмжеше навън и бързо покри полуотворените устни на всички фонтани в града с тънка корица прозрачен лед. А ние, двамата непримирими врагове, скътани на топло, за пръв път се разговорихме като мъже. Неотдавнашната ми среща със смъртта бе отворила в сърцето ми нещо, което смятах запечатано завинаги. Генералът бе прекарал един мъчителен ден. Голата самота на думите *Semper Fidelis* бе все още на езика му, когато премислил всичко и видял каква клопка е поставил на собствения си син, и то подведен от най-добри намерения.

Разговаряхме, внимателно избягвайки най-щекотливите въпроси и взривоопасни теми, които ни бяха оплели в мрежите си, за да стигнем до безразсъдните събития от днешния ден. За мен не друго, а Югът държеше в плен генерала още от рождение, той бе изковал клетките на неговия твърд характер и смяташе, че не му се полага нито отпуск, нито оставка. Генерал Елиот обаче притежаваше онова сияйно очарование, което е задължително за всеки човек, решил бързо да напредне във военната йерархия. И той щедро ми го демонстрираше, докато аз му готвех и доливах чашата му. Разказа ми истории от

детството си, случки с моя праядо и Великия евреин, пристигането на родителите на Шайла и неговите години във Военната академия.

Когато стана време да го заведе до стаята му, всеки един от нас бе видял другия в нова светлина. Бяхме разговаряли сдържано, като джентълмени. Безбройните ни огорчения и натрупана злост лежаха помежду ни като поле от мини, които избягвахме, стъпвайки на пръсти, защото в тази трудна за нас вечер предпочетохме да запазим достойнството си.

Възхищавах се на куража му, който го бе довел пред прага на големия му враг, а генералът май бе благодарен, че все пак съм му отворил вратата.

Когато му подадох кърпите за лице и една четка за зъби, той ме попита:

— Джордан добър свещеник ли е? Или само ползва сана за прикритие? Поредната му игричка.

— Синът ти е божи човек — казах му аз.

— Това не те ли изненадва? — попита генералът и поклати глава в недоумение. — Толкова ли не съм го познавал? Винаги съм го смятал за прекалено буен.

Изсмях се тихо, като си спомних Джордан, после казах:

— Джордан Елиот беше най-необузданото копеле, което някога съм виждал. Никой не можеше да се мери с него.

[1] Винаги предани (лат.) ↑

От деня, в който пристигна в Уотърфорд, Джордан Елиот стана известен като „момчето от Калифорния“. В представите на каролинци Калифорния беше мястото, където американската мечта бе започнала да се разваля на слънцето, превръщайки се в нелепо изопачение. Хората гледаха с лошо око на тази забранена зона, където вилнеещите човешки страсти бяха издигнати в култ, а границите на понятието съдържаност бяха разтеглени до неузнаваемост.

Това време се помни като „лято на Джордан“. Никой никога не бе виждал момче като него. Русата му коса стигаше до раменете и целият излъчваше лъчезарно божествено здраве. Не беше точно красив, ала изопнатото му като маска лице правеше впечатление. Имаше дръзки, но тъжни очи, от които дъхът ти можеше да секне. Уотърфорд веднага разбра, че Джордан Елиот гледа на живота като на свободно падане от високо летящ самолет. Със себе си той донесе от Калифорния революционни идеи, които разпространяваше без задръжки.

От това лято винаги ще си спомням приятелите и техните души — обветрени като лекокрили птици, пуснати на свобода сред ширналата се белота на необятните солени мочурища, невероятно щастливи сред зеленото богатство на гъмжащата от живот земя, където реките ухаеха на йод и яйчен белтък. Момчетата от крайбрежието прекарваха времето си по реките край Уотърфорд: правеха си риболовни излети, които продължаваха с дни, носеха се по водата на десетки приливи и отливи, мажеха изгорелите си рамене с плажно масло, а големите риби от тези подвластни на сребристата луна води се надпреварваха да нагълтат въдиците им — вкусната овча глава, мигриращата кобия, пъстроопашатия костур, сладката пъстърва — пресните им филета ставаха златисти на огъня и ги даряваха със сила и мъжественост.

Влиянието на Джордан върху живота в Уотърфорд беше разтърсващо, въпреки че трябваше да минат години, преди да претеглим всички поражения и ползи от неговото триумфално пребиваване. Той отвори прозорците на времето пред очите на своите

връстници и им донесе нечувани вести от широкия свят. Животът стана притча, представление и мит, защото Джордан го правеше такъв.

Бащата на Джордан беше военен — подполковник, а той — едно от онези вечно преместващи се, взаимнозаменяеми и в крайна сметка незабележими деца, които се мотаеха из безцветните сгради на двете бази за морски пехотинци и военноморската болница в града. Престоят на тези деца беше толкова кратък, че никое от местните хлапета не си даваше труд да се сприятелява с тях. Те просто преминаваха през града и неговите училища и винаги оставаха незабелязани и неоценени.

Кейпърс, Майк и аз срещнахме за пръв път Джордан на Долфин Стрийт, докато се мъкнехме към училищното игрище за бейзбол. Никак не бързахме — вървахме по главната търговска улица в един от онези изпълнени с аромат дни в Юга, когато плочите на тротоара парят, а цветята пламтят. Жегата се бе стаила навред. Само от вътрешността на магазините появяваше хлад при всяко отваряне на вратата и ни освежаваше с благодатния си полъх. Безветрието бе сковало платноходите, нищо не помръдваше, само бебетата проплакваха в люлките си, раздразнени от топлинния обрив и нервното изтощение на своите майки. Лятото бе сложило своя подпис върху нагорещения асфалт и всички кучета се бяха изпокрили.

— По дяволите, какво е това, дето се носи насреща? — попита Майк, защото той пръв от групата забеляза Джордан, който летеше върху скейтборда си, като страшно ловко се провираше между колите на замрялото движение.

— Не знам и не желая да знам — каза Кейпърс, който се правеше, че нищо не го интересува. Но в небрежното му подмятане с Майк доловихме някаква несигурност.

— Това е новото момче — казах аз. — Онова от Калифорния.

Никога няма да забравя тази първа среща с Джордан Елиот. Светлата му коса се ветрееше назад, докато се спускаше по улицата върху първия скейтборд, прекосил границите на Южна Каролина. Джордан беше облечен с бански гащета, скъсана тениска и отрязани на пръстите гугенки; носеше се по улицата шумно и дръзко, като демонстрираше остри завои и резки обръщания със скейта. Извитите рамки на слънчевите му очила прилепваха плътно по слепоочията и му придаваха вид на предизвикателен бунтар. Собствениците на магазини

и техните клиенти изтичваха навън, прекосявайки трептящата завеса на зноя, за да го погледат.

Заместник-шерифът Кутър Ривърс пишеше глоба за неправилно паркиране на един турист от Охайо, когато забеляза суматохата и свирна на Джордан да спре и да го изчака наред движението.

Заместникът Ривърс беше едър тъп човек, който подобно на начинаещ актьор обичаше тълпите и ужасно се радваше на всяка проява на внимание от страна на съгражданите си. Тръгна към дългокосото момче.

— Я виж ти какво орле! — рече той. — Какво е това тук?

— Какво обичате? Ужасно бързам — каза му Джордан, без да сваля очилата си.

— Момче! — отвърна му сърдито заместникът. — Тук на лигльовците бързо им затваряме ченето.

Макар и да недоумяваше какво става, Джордан го гледаше, без да мигне, през слънчевите си очила — съвършеният хладнокръвен пришълец.

— Какво говори господинът? Не разбирам английския му — обърна се той към насъбралите се, които избухнаха в смях.

Кутър Ривърс наистина имаше неразбираема дикция, така че дори местните хора трудно отгатваха смисъла на думите му. А когато бе ядосан, започваше да говори по-бързо от обикновено и това влошаваше лекия му говорен дефект. Когато бе превъзбуден, той сливаше думите в нескончаем и напълно непонятен поток. Кутър изсумтя нещо, надраска една квитанция и я подаде на Джордан. Няколко души изръкопляскаха, а Джордан се зачете в откъснатия лист.

— Вие завършили ли сте гимназия? — попита той.

— Завършил съм, представи си! — разтрепери се Ривърс.

— Защото „нарушение“ и „движение“ са погрешно написани — каза му Джордан.

— Но е ясно какво искам да кажа, така ли? — озъби му се заместникът.

— И какво да правя с това листче, господине? — попита Джордан.

Ривърс тръгна да си проправя път сред тълпата, после се обърна и му извика:

— Каквото искаш. Изяж го за обяд.

Хората взеха да се разотиват и повечето от тях не видяха как Джордан изяде квитанцията за глоба така бързо и съсредоточено, както магарето яде морков. Предъвка я няколко пъти, после преглътна шумно.

— Играеш ли бейзбол? — попитах го.

— Всичко играя — рече Джордан и погледна високото дългокрако и чипоносо момче, което представлявах тогава.

— Бива ли те? — попита Майк.

— Поигравам нещичко — каза и с тайния език на атлетите ни даде да разберем, че си имаме работа с роден спортист. — Казвам се Джордан Елиот.

— Знам кой си — обади се Кейпърс. — Ние с теб сме втори братовчеди. Аз съм Кейпърс Мидълтън.

— Мама ми каза, че едва ли ще дойдеш да се срещнеш с мен — подхвърли му Джордан с нескривано удоволствие. В неговата самоувереност имаше нещо небрежно и очарователно.

— Бях чул, че си особняк — каза Кейпърс. — Но ти вече го доказва.

— Кейпърс. Какво име! В Европа викат кейпърс на пъпките на един храст, които се използват за подправка на риба и салата. Имат отвратителен вкус.

— Това е фамилно име — наежи се Кейпърс. — При това много известно в историята на Южна Каролина.

— О, гади ми се! — извика Майк и взе да се гърчи, като че ще повръща.

— Баща ми смята, че тукашните Елиот са големи лайна — каза Джордан.

— Напротив, много са си гот — отвърна Кейпърс. — Много.

— Хубаво си мислех да свия плика за повръщане, когато летях с Делта последния път — каза Майк и Джордан се изсмя.

— Аз съм Джак Маккол — казах и протегнах ръка. — В този град името Маккол не може да се сравнява с нищо.

— Майк Хес — рече Майк и се поклони. — Кейпърски ни разрешават да се мотаем из краката им, колкото да лъскаме фамилния им герб и доспехите.

— Не ги слушай, и двамата са от много добри семейства — обади се Кейпърс.

— Кейпърс смята, че принадлежим към така наречения „бял боклук“ — поправих го аз. — Но той ще пукне от скука, ако не сме ние.

Ако бяхме цъфнали на игрището с някой африкански вожд или тибетски свещеник, треньорът Лангфорд нямаше толкова да се сачиса.

— Ей, кого мъкнете със себе си? — извика той. — Прилича на съветски комунист — измънка той под носа си.

— Братовчед е на Кейпърс, от Калифорния — каза Майк.

— Далечен братовчед — побърза да се обади Кейпърс.

— Калифорния ли каза? — рече треньорът. — Имам един резервен екип, синко. Тази игра позната ли ти е?

— Малко — отвърна Джордан.

— Играл ли си питчър?

— Един-два пъти.

— Слагай по едно „сър“ накрая! — скара му се треньорът Лангфорд.

— Сър — каза Джордан със същата интонация и емоция, сякаш произнесе „свиня“. Притежаваше невероятното умение да притеснява възрастните и да ги кара да се чувстват неловко, без да се показва неучтив. Джордан Елиот се отнасяше към властите като към пришълци от чужда планета, като натрапници, чието единствено задължение е да потискат естествените пориви на младостта.

Докато го гледахме да навлича екипа си, Кейпърс ни подшушна:

— Мисля, че сбъркахме, като го доведохме на тренировката.

— Той ми харесва — обади се Майк. — На него заплахи не му минават. Държи се също както бих се държал и аз, ако имах един грам смелост. Но смея да заявя, че нямам.

— Спортно копеле е. Личи си отдалеч — казах, оглеждайки скейта му. — Ти би ли скокнал да се возиш върху тези колелца?

— Мама ми каза всичко за него. Отдавна би трябвало да го изпратят в поправително училище — каза Кейпърс.

— Дай по-добре да видим дали го бива като питчър — рекох.

— Какво очакваш от копеле на морски пехотинец? Нали ги знам — местят се от пристанище на пристанище всяка година. Но нека го видим първо какво може — додаде Майк.

— Абе за нищо не стават — продължи Кейпърс. — Нито знаят кои са, нито имат родно място. Направо ми е жал за тях.

— Нали и той е Елиот. И то от Южна Каролина — подразних го аз.

— От добро семейство. Много добро — подкрепи ме Майк.

Кейпърс се усмихна, като видя Джордан да излиза на игрището.

— Хайде, новак! — извика му треньорът и му хвърли собствената си ръкавица и една бейзболна топка. — Къде ти е шапката?

— Шапката не ми става.

— С тая калифорнийска грива... — каза треньорът. — Сега да се разпределим. Отис, ти ще удряш, а вие, останалите, се пръснете по игрището.

Бени Майкълс стегна корите си, приведе се зад кутията на батера и започна да лови подхвърлените му от Джордан топки. Загриваха. Личеше си, че Джордан не играе за пръв път питчър — движенията му бяха уверени и отиграни. Тогава обаче Отис Крийд се разплямпа.

Отис беше първото момче в отбора, което започна редовно да дъвче тютюн, и то без да повръща след това. Баща му стопанисваше един яхт-клуб и като всяко израсло край лодки и вода момче той винаги имаше приятен слънчев загар, покрито с лунички лице и дрехите му винаги миришеха на машинно масло. Знаеше да демонтира двигател на моторница по-бързо, отколкото новобранец разглобява самозарядната си карабина. Иначе Отис не можеше да направи разбор на разказно изречение нито да реши най-простото алгебрично уравнение. Уотърфорд беше известен с уличните си побойници и силата на Отис бе в това да се мъкне по улиците с развлечената си походка на роден хулиган.

— Никога не съм играл бейзбол с момиче — подметна Отис на висок глас, за да го чуят всички. — При това мацката си я бива.

Всички се разсмяха, но смехът им бе нервен и колеблив.

Джордан зае позиция за хвърляне и се прицели в горното чене на Отис Крийд. Изстреля топката така силно и изненадващо, че момчетата от Уотърфорд веднага разбраха с кого си имат работа. Бени въобще не успя да реагира. Топката мина с бръснещ поглед над него и се удари в телената мрежа, която издрънча като скъсана струна на китара.

— Тя се опита да ме удари. Беше нарочно — викна Отис, изправи се, изтупа праха от панталоните си и заплашително посочи

Джордан с бухалката си. Джордан не му обърна никакво внимание. Улови подхвърлената му от кетчъра топка, после отиде до торбата с колофон, тупна дланите си няколко пъти и между пръстите му излезе облак бял прах като валмо от духнато на вятъра глухарче.

— Ей, новият, хвърляй страйкове — нареди му треньорът.

Вторият удар беше също толкова силен и изненадващ, както и първият. Топката мина на милиметри от врата на Отис, който панически се дръпна и се изтърколи на земята чак под пейката на резервите.

— Отис, много си напрегнат и затова не успяваш да батираш — скастри го треньорът Лангфорд.

— Ама, тренер, той се е развилнял като отвързан бик — извика Отис.

— Още ли ти приличам на момиче? — попита го Джордан.

— Да, Златокосия, още!

Следващият удар улучи Отис високо в гръдния кош, който изпука глухо като разрязана диня.

Стоях до Майк във външното поле.

— По всичко личи, че сме си намерили страхотен питчър — каза Майк.

— Въпросът е: може ли да хвърли над батера? — казах.

Отис изохка от болка, изправи се на крака, изрева, размаха заканително бухалката и се затича към мястото на питчъра.

Дългокосият калифорниец обаче не изглеждаше уплашен, дори пристъпи напред, за да посрещне атаката на Отис. Но треньорът успя навреме да се вклини между тях, разпери подутите си месести ръце и задържа двамата на разстояние един от друг.

— Не те съветвам да се майтапиш с момчето. Много му е силен ударът — обърна се той към Отис. — А ти, синко, можеш ли да хвърлиш над батера?

Джордан обърна сините си очи към нашия вече натежал с годините треньор, който се препитаваше от бензиностанцията си, но продължаваше да се занимава с момчетата ей така, заради едната любов към спорта. Още тогава Джордан умееше да преценява хората от пръв поглед и веднага усети добротата му под примитивната му и грубиянска външност, която е задължителен атрибут сред братството на треньорите от Юга. Джордан бе почувствал сърдечната топлина на

треньора Лангфорд, когато той постави топката в ръкавицата му и рече:

— Хайде, синко, дай да видим какво можеш.

С четири мятания показва какво може. Отис беше мор. Момчетата от отбора зашушукаха възторжено, не можеха да не се възхищават от светкавичните удари на Джордан и силния тъп звук, с който отекваха в ръкавицата на Бени.

За Кейпърс, Майк и мен Джордан беше идеалното попълнение на нашата групичка от запалени спортисти. През последните две години на гимназията той играеше десен халф в отбора по футбол и тогава за цял сезон изгубихме само два мача. Оказа се, че е и страхотен баскетболист — беше направо великолепен под коша, а когато трябваше да се стреля от корнер, нямаше равен на себе си. В бейзбола се превърна в страшилище — нямаше по-добър питчър от Джордан и само благодарение на него в последния клас на гимназията стигнахме до финалите.

През онзи първи ден обаче не друг, а Кейпърс прецени най-точно възможностите му. Под разрошената грива от руса коса той видя неотразимия му и опасен чар. Откритата щастлива усмивка рядко озаряваше лицето му, по-често зад нея се криеше едно бунтовнически настроено нещастно момче, което беше на нож със света на възрастните. Кейпърс веднага долови пленителното му излъчване, което се четеше по дръзката самоувереност на вечно нацупените му устни. И като усети потенциалния си съперник, той веднага се помъчи да го направи наш приятел, още преди да е застрашил позициите му.

Ние с Майк не се възпротивихме, защото от най-ранно детство бяхме свикнали Кейпърс да ни командва. Той също разчиташе на нашето послушание като на нещо съвсем естествено в иначе приятелските ни отношения, които още от самото начало бяха поставени на принципа на неравноправието. Тъй като бе израсъл в дом, където политиката бе издигната в култ, смяташе се, че Кейпърс разбира от тактика и стратегия, тоест от потайност, измама и извъртания. Той например обичаше да подхвърли някаква идея на Майк с мисълта, че тя ще възбуди спор между нас двамата и в безизходицата си ние ще се обърнем към него с молба да си каже тежката дума. В такива случаи обаче, когато трябваше да разреши спора на скараните си приятели, той неизменно и най-дипломатично

отсъждаше равен резултат. Желязната му ръка пипаше с кадифена ръкавица и затова тиранията му допадаше на околните. Кейпърс харесваше нашите момчешки пакости и грубиянщини, защото те разпообразяваха строгия и пуритански живот, който трябваше да води в семейството си; той никога не натрапваше своите искания или условия и ние с Майк вечно недоумявахме как успява да ни изпързали така, че все неговото да стане. В крайна сметка се оказахме най-обикновени пионки в ръцете на инстинктивното му притворство и безскрупулната му способност да лавира, и то така, че ни вадеше душата с памук. В Американския юг котилйонът на Макиавели винаги се е изпълнявал с пухени пантофки в три четвърти такт.

Скийтър Спинкс бе момчето, което спой нашата дружба. Скийтър беше злбар и отрепка. Произхождаше от най-нисшата прослойка на белия Американски юг. Сред момчетата от Уотърфорд неговото пребиваване в гимназията се помнеше като „господството на терора“, защото, както самият Скийтър обичаше да се хвали, нямало хлапе в това училище, дето да не е опухал поне един път. Непредвидим, избухлив и неконтролируем, той беше истински кошмар и можеше да направи живота на всяко момче същински ад.

През лятото на 1962-ра Скийтър избра мен за играчка, с която да се забавлява. Премахването на сегрегацията даде повод на такива като Скийтър да се развихрят в омразата си към негрите и тогава баща му беше обвинил лично моя баща, съдията Маккол, за приемането на закона в Уотърфорд. Бях в първия клас на гимназията и Скийтър въобще не беше лъжица за моята уста, но нямаше ден да мине покрай мен, без да ми натисне главата в двоен ключ пред очите на съучениците ми. Уж ме пошляпваше на майтап, но с течение на времето закачките му ставаха все по-груби и болезнени. Старателно заобикалях всички бърлоги, в които киснеше Скийтър, но той скоро разбра, че му бягам по допирателната, и започна да кръстосва улиците на града с надеждата да ме открие.

По време на шампионата същото лято вече нямаше къде да се скрия, тъй като Скийтър не пропускаше бейзболен мач. Бях станал един и осемдесет и пет и тежах шейсет килограма. В този си дългнест вид се чувствах страшно неловко, тъй като още не бях свикнал с новите си габарити. Мислех си, че в очите на хората изглеждам мек, уязвим и смешен като голямо тромаво куче. Скийтър обаче реши, че

новият ми ръст представлява заплаха за него. Беше напуснал училището от една година и работеше като автомонтьор към представителството на „Шевролет“, когато чул, че съм го нарекъл „тъп задник“.

Точно така. Вярно, бях накърнил репутацията на Скийтър с тези думи, но ги казах сред приятели и не вярвах, че ще стигнат до него. Един ден, докато с Кейпърс, Майк и Джордан се връщахме от невероятния мач със Съмървил, който току-що бяхме изгубили с един на нула, пред нас изскърцаха спирачките на две коли, от които изскочиха Скийтър с още пет негови приятелчета — всичките от отбора по футбол — и се изстъпиха пред нас. У себе си носехме бейзболните ръкавици и бяхме се още загреети от мача. Джордан държеше трийсет и четири инчовата си бухалка, която бе счупена и залепена с пластир.

Скийтър реши да действа направо, приближи се и ми фрасна един през лицето с опакото на ръката си. Падайки, усетих вкус на кръв в устата си.

— Вярно ли, че си ме нарекъл с някаква любезна гнусотия, а, Маккол? — злорадо изграчи Скийтър. — Исках да видя дали ти стиска да ми го кажеш в очите.

— За теб Джак винаги е казвал, че ти си принц сред хората и правиш чест на цялата бяла раса — намеси се Майк, като същевременно ми помагаше да се изправя.

— Млъквай, чифутче! — изсъска му Скийтър.

— Скийтър, омитай се! — каза му Кейпърс. — Никой не те е закачал.

— Закопчай си ченето, красавецо, или ще ти откъсна бърните за рачешка стръв — изрепчи му се Скийтър, след което ми загря врата отзад с такъв оглушителен шамар, че аз отново се проснах на земята.

В този миг Джордан лекичко почука паважа с бухалката си, колкото да напомни на Скийтър, че в града има ново момче.

— Ей ти, краставият — подвикна му Джордан. — Имаш ли нещо под тези пъпки.

Като го чу, Майк затвори очи в знак на пълно отчаяние, а после сподели как си е помисли, че това са последните думи на Джордан и че Скийтър вече измисля каква по-ужасна смърт да отреди на калифорниеца.

— Той те нарече крастав! — подкокороса го Хенри Аутло, един от асовете на отбора по футбол.

— Хенри, ти пък намери какво да запомниш — обади се Майк.

— Млъквай, Хес — сряза го Хенри, — или ще ти разпоря задника.

— Добре ли чух? — попита Скийтър и тръгна бавно и заплашително към Джордан, който само стисна бухалката по-здраво. — Би ли повторил, сладурче?

— Не, не бих! Виждаш ли я тая бухалка? Ако направиш само още една крачка, цяла нощ ще има да ти вадят трески от задника.

— Така ли? — изхихикаха приятелчетата на Скийтър с престорен страх, а самият той отскочи назад, уж страшно уплашен.

— Ти да не си от ония казармени копелета, дето се мъкнат тук всяка година?

— Ами да, от същите — отвърна му Джордан. — Само дето си ме случил в момента с бухалка.

— Първо ще ти взема бухалката, а после ще те ритам от тук до края на града — изсъска му Скийтър като отровна змия. — А най-накрая ще ти обръсна и тиквата.

— Едно по едно, неандерталецо, първият ти проблем е бухалката — каза му Джордан.

— Не го дразни излишно, достатъчно се е разпенявил — подшушнах аз на Джордан.

— Приятелчето ти е мортус, Маккол — намеси се Хенри Аутло.

— Само дето не ти стиска да ме халосаш — изпъчи се Скийтър.

— Моли се да е така — каза Джордан и му се усмихна широко.

Странно, но Джордан съвсем не се уплаши от Скийтър. Двубоят беше повече от неравен — все едно малко момче да се бие с възрастен. Но Джордан само стискаше бухалката и гледаше Скийтър право в очите. Беше спокоен и невъзмутим. Никой от момчетата на улицата през онзи ден не знаеше, че цял живот Джордан е бил малтретиран не от друг, а от пълнолетен морски пехотинец. И въпреки че продължаваше да трепери от него, уличните гамени и пънкари въобще не го плашеха.

Скийтър свали тениската си — цялата в пот и петна от машинно масло — и я хвърли към един от приятелите си. Плю в дланите си,

разтри ги и се изпъчи пред Джордан с голи гърди. Добре очертаните му мускули изпъкваха зловещо в своето физическо съвършенство.

— Господи! — ахна Хенри Аутло при вида на това стройно, съразмерно и напористи тяло.

— Разкажи на приятеля си за мен — каза Скийтър и размаха юмруци под носа на Джордан. — Той е отскоро в града и сигурно не разбира, че това му е краят.

— Джордан, позволи ми да ти представя нашия най-добър приятел, Скийтър Спинкс — каза Майк. — Ние всички много се гордеем с него. Той е нашият градски побойник.

Ние с Кейпърс се изсмяхме и Скийтър ни погледна така, сякаш премисляше дали първо да не види сметката на нас двамата.

— Насам, Скийтър, насам! — подкани го Джордан, като видя, че се разсейва. — Скийтър, кво е това име, бе? Звучи ми като скакалец. Плашилото на Калифорния беше един сърфист, кръстен на насекомо. Казвам ти го да знаеш, че не им се плаша аз на разни смотаняци със скокливи имена.

— О, не! — изпъшка Хенри Аутло. — Това хлапе си рита черепа.

— Трябва да си голямо лайно, щом не ти стиска да се биеш с юмруци, ами си се вкопчил в това дърво като удавник за сламка — иззлобя Скийтър.

— Така е — отвърна му Джордан. — Жалко, че нямаш късмет да те пребие някой истински супермен.

— Хвърли дървото и ела насам! — извика му Скийтър. — Бий се като мъж!

— С удоволствие, Скийтър — рече Джордан, — но не сме в една категория. Не сме и на една възраст. Ти си по-голям. Както си по-голям и от Джек. С бухалката обаче изравняваме категориите и всичко е наред.

— Аз пък мисля, че не ти стиска да я развъртиш — каза Скийтър и без никакво предупреждение се хвърли срещу Джордан.

Същата вечер, докато Скийтър Спинкс лежеше в интензивното отделение на болницата, цял Уотърфорд знаеше, че не е бил прав да мисли така.

По-късно градът щеше да научи повече за Джордан, за непоклатимото му равновесие и самообладание. Движенията му бяха бързи, енергични и целенасочени. Срещу злощастното нападение на

Скийтър Джордан реагира мигновено като усойница, по което се разбра, че атаката въобще не го е изненадала. Онова, на което станахме свидетели, не беше просто смелост, а вид безумие, което извираше от самата му същност. За малко не уби Скийтър Спинкс с бейзболната бухалка.

Джордан отскочи встрани и избегна първата атака на Скийтър, който тръгна с главата напред. Планът на Скийтър не беше лош. Искаше да повали Джордан на земята, както правеше с по-дребните защитници на футболното игрище. Но се провали, защото Джордан му се изплъзна, след което стовари бухалката отзад върху главата му. Този удар бе причината за мозъчното му сътресение. Звукът беше като от сатър, който се забива в тялото на кокошка. Вместо да остане на земята, Скийтър се изправи на крака, олюля се — унижен и вбесен — и отново се хвърли срещу Джордан, този път по-неуверено. Джордан не се поколеба отново да използва бухалката и с втория удар му счупи три ребра, едно от които продупчи десния му дроб. И затова, когато пристигна линейката, той повръщаше кръв.

Но и тогава Скийтър не разбра, че няма никакъв шанс, и се хвърли в трета, още по-безнадеждна атака срещу Джордан, който остана да стърчи смразяващо свиреп, невъзмутим и вече доста отегчен. На третия път Джордан му счупи челюстта. А счупената челюст пък сложи край на кариерата на Скийтър като голям градски побойник. Уотърфорд вече можеше да си откъхне от кошмара, наречен Скийтър. Още на следващия ден всички хлапетии в града знаеха името на Джордан Елиот. Никой не беше арестуван и срещу Джордан не беше заведено никакво дело.

Чак по-късно щях да разбера, че в живота на Джордан Елиот думите любов и болка бяха синоними. С течение на времето двамата много се сближихме, особено след като на няколко пъти стана неволен свидетел на унижението, което изпитах заради пиянските изстъпления на баща ми. Тогава ми разказа как в седми клас избягал от къщи. Майка му тръгнала да обикаля всички плажове на Южна Калифорния, докато един ден го открила навътре в морето със сърфа му, поел към Азия. След тази случка мисис Елиот насила вкарала Джордан в психиатричния кабинет на някой си капитан Джейкъб Брил. Знаех историята наизуст.

Влизайки, Джордан не само не се ръкувал с капитана, ами се направил, че не забелязва присъствието му, докато онзи нервно крачел из стаята. Стоял и съсредоточено изучавал тапетите на стената. Докторът и момчето постояли така около минута, после доктор Брил се прокашлял и казал:

— Така.

Джордан обаче не благоволил да отговори, защото мълчанието не го дразнело. Той можел да седи с часове, без да продума.

— Така — повторил доктор Брил.

Джордан пак не казал нищо, само се обърнал очаквателно към него. Бил свикнал да гледа възрастните хора право в очите и малцина от тях можели да издържат на тежкия му изпитателен взор.

— Защо мислиш, че майка ти те е изпратила тук? — попитал доктор Брил в желанието си да подхване някакъв разговор.

Джордан свил рамене и продължил да гледа безмълвно бледия човек насреща си.

— Би трябвало да има някаква причина — продължил докторът. — Тя не е глупава жена.

Момчето кимнало.

— Защо ме гледаш така? — попитал докторът. — Не си тук, за да ме гледаш, а за да говориш. Чичо Сам ми плаща добри пари, за да изслушвам хората.

Джордан извърнал поглед от доктора и се загледал в една модерна картина на стената, която представлявала квадрат, кръг и триъгълник, насложени един върху друг и различно оцветени.

— Какво си мислиш, като гледаш тази картина?

— Лош вкус — отвърнал Джордан и пак се загледал право в доктора.

— Разбираш ли от изкуство?

— Не — казал Джордан, — но се интересувам.

— Интересуваш ли се? — повторил докторът бавно. — Но само колкото да се изфукаш, нали?

— Докторе, аз говоря испански, и то не колкото да се изфукам. Освен това говоря френски и италиански. Живял съм в Рим, Париж и Мадрид, когато баща ми беше на работа в тамошните посолства. Мама, която обича изкуството, взе магистърската си степен по история на

изкуството в Римския университет. Успя и у мен да запали тази любов. Повярвай ми, и тя няма да хареса тази твоя картина, и то никак.

— Ти не си дошъл тук да обсъждаме моя артистичен вкус — казал му доктор Брил, — а да обсъждаме теб.

— Нямам нужда от обсъждане — рекъл Джордан. — Добре си живея и така.

— Твоите родители и учители обаче не са на същото мнение.

— Важно е моето мнение.

— Те всички твърдят, че си прекалено неспокоен. Мислят, че се чувстваш нещастен. Така мисля и аз, Джордан, и искам да ти помогна — казал доктор Брил с мек успокоителен глас, в който Джордан не доловил и една фалшива нотка.

Джордан се поколебал, после казал:

— Непokoен съм. Вярно е. Но не заради онова, което те мислят... А защото заслужавам по-добри родители. Бог е допуснал ужасна грешка. Доставил ме е на погрешен адрес.

— О, той често прави така — съгласил се доктор Брил. — Но родителите ти се радват на безупречна репутация. Докато това не може да се каже за теб. Те твърдят, че нямаш никакви приятели.

— Избрал съм самотата.

— Самотните хора обикновено са неудачници — казал доктор Брил.

— Също като психиатрите — отвърнал му Джордан на мига.

— Моля?

— Психиатрите са най-големите неудачници на тоя свят. Баща ми непрекъснато това повтаря. Каза го и днес.

— Какво по-точно каза? — попитал доктор Брил.

— Каза, че само най-големите скапаняци стават психиатри.

Доктор Брил поклатил глава и казал:

— В моя случай баща ти е абсолютно прав. Детството ми беше отвратително и това ме амбицира да се хвана да оправям света.

— Не можеш да оправиш моя свят.

— Но мога да опитам, ако ми позволиш, Джордан.

— Аз съм тук по погрешка. Родителите ми не ме харесват такъв, какъвто съм. Но те не ме и познават. Те не знаят нищо за мен.

— Знаят само, че бележникът ти е пълен с двойки и тройки.

— Досега не съм повтарял нито един клас. Всичките ми учители са ужасно досадни. Такава скука, че съклет да те хване. Ако можеха да слушат, и стенните часовници щяха да заспят. Скуката би трябвало да бъде един от седемте смъртни гряха.

— Какво толкова те отегчава?

— Всичко.

— Аз отегчавам ли те? — попитал доктор Брил добронамерено.

— Брил — казал Джордан и впил сините си очи в доктора, — хора като теб са смъртоносна скука. Ти никога не можеш да ме разбереш.

— Аз съм петият психиатър, при когото те изпращат — казал доктор Брил, след като погледнал бележките си. — Всички предишни твърдят, че си много враждебен и не се поддаваш на лечение.

— Докторе, не ми трябва психиатър — рекъл Джордан. — Благодаря ти, че ми отделяш време, но аз знам как да си помогна сам.

— Би ли ми казал как го правиш? — попитал докторът. — Бих искал да знам.

— Аз съм религиозен — казал Джордан.

— Какво?

— Религиозен съм. Аз съм католик.

— Не те разбирам.

— Знам — отвърнал Джордан. — Ти си евреин. Повечето психиатри са евреи. Или поне онези, при които са ме пращали.

— Хубаво е това, че си религиозен.

— Благодаря — казал Джордан и се изправил. — Сега мога ли да си вървя?

— Разбира се, че не — строго му отвърнал докторът и му посочил с пръст стола. — Майка ти твърди, че неспокойствието ти е свързано с новото назначение на баща ти.

— Нямам никакво неспокойствие. Просто този път няма да замина с тях.

— Но ти си само на дванайсет години. Нямах право на избор. Според мен е по-добре да поработим върху стратегията, за да не изживяваш така болезнено всяко преместване.

— Да, дванайсетгодишен съм — казал Джордан. — А знаеш ли досега в колко училища съм учил? В десет. Десет училища, докторе. Знаеш ли какво е всяка година да влизаш в непознат клас? Ужасно е. И

затова децата на военните са толкова задръстени. Стават или подмазвачи, или особняци — трето положение няма.

— Аз ще те науча как по-лесно да се сприятеляваш — продължил да му говори доктор Брил, а Джордан доловил в гласа му зле прикрита ирония. — Трябва да станеш по-гъвкав и да разчиташ повече на себе си. Ще те науча да си организираш времето, а това ще ти помогне да преодоляваш кризите.

— Ще ме научиш как да бъда самотен — прошепнал Джордан с дрезгав глас. — Това ще ме научиш. Ти самият не познаваш никого и трябва да се учиш как се живее без приятели. А си взел да ме разпитваш защо аз нямам приятели.

— Баща ти е получил заповед да замине за остров Полък в Южна Каролина — казал докторът, като пак надникнал в записките си.

— Южна Каролина — повторил Джордан с презрение. — Мечтата на моя живот!

— Баща ти е доволен от назначението си. Ти също трябва да си доволен, щом то е добро за неговата кариера. Това е голяма крачка нагоре.

— Баща ми ме мрази — казал Джордан и пак вдигнал поглед към безвкусната картина.

— Защо смяташ така? — тихо го попитал докторът.

— Защото имам наблюдения — отвърнал Джордан.

— Майка ти ми каза, че баща ти много те обича, но не умее да показва любовта си.

— Но умее да показва омразата си. При това много успешно.

— Джордан, баща ти бие ли те? — попитал докторът и веднага усетил как момчето пред него се затваря в себе си.

— Не — излъгал Джордан, достоен син на офицер от морската пехота.

— А бие ли майка ти? — попитал доктор Брил.

— Не — отново излъгал Джордан, таен агент на дипломатическия фронт.

— А тормози ли те? Заяжда ли се с теб? — попитал докторът.

— Да.

— А крещи ли ти? Успява ли да превърне живота ти в кошмар?

— Да.

— Тогава, дай да измислим една стратегия, която ще следваш в Южна Каролина. Дай да надхитрим великия военен. Майка ти ми каза, че по всяка вероятност баща ти ще остане на остров Полък четири години, тоест през целия курс на гимназията.

— И какво от това?

— Ще имаш предостатъчно време да се сприятелиш с някои от съучениците си. Трябва да го направиш бързо. Огледай се за момчета, които ти допадат. Да бъдат прилични деца.

— В Южна Каролина ли? — попитал Джордан. — Те въобще ако на хора приличат, пак добре ще бъде.

— Хвани се да спортуваш. Намери си гадже. Ходи да спиш по приятели. Излизай на риболов. Баща ти ще бъде много зает на тази нова работа. Ще бъде много напрегнат, защото отговорността му е голяма. Стой далеч от него, Джордан. Намирай начин да не му се мяркаш пред очите.

— И как ще стане това? Аз съм неговото хоби — казал Джордан. — Той държи да ме направи копие на самия себе си, а аз... аз по-скоро бих умрял.

— Защо не слизаш от сърфа? — попитал го докторът. — Защо носиш дълга коса? Само за да го ядосваш ли?

— Това го вбесява — усмихнал се Джордан. — Да, затова нося дълга коса. Но не затова не слизам от сърфа.

— А защо тогава? Кажи ми.

— Защото само когато съм на сърфа, усещам присъствието на Бога. Океанът. Слънцето. Вълните. Плажът. Небето. Не мога да ти обясня, докторе. Все едно да се молиш без думи.

— Родителите ти знаят ли за твоята религиозност?

— Те не знаят нищо за мен.

— Кога се породило това чувство у теб?

— Винаги го е имало — отвърнал Джордан. — То ми беше утеха като дете. Утеха ми е и сега. Молитвата е единственото нещо, което облекчава самотата ми.

— Джордан, ти си щастлив с твоята вяра. Много щастлив.

— Ти си евреин. В какво вярваш?

— Да, аз съм евреин — тихо рекъл докторът и избърсал очилата с вратовръзката си. — Аз не вярвам в нищо.

— Жалко. Сигурно е ужасно — казал Джордан.

— Ти си добро момче. Много добро момче.

— Когато влязох, исках да направя така, че да ме намразиш.

— И успя — изсмял се докторът. — Харесва ми борческият ти дух. Всичко у теб ми харесва, с изключение на това, дето лъжеш.

— Какво съм излъгал? — попитал Джордан.

— Каза, че баща ти никога не те е бил. Каза, че никога не е бил майка ти — рекъл докторът с такъв потаен тон, та Джордан решил, че той знае всичко.

— Никога не ни е докосвал през живота си — упорствал Джордан, но думите му прозвучали вяло и неубедително.

Докторът му изръкопляскал, но не подигравателно, а възторжено.

— Отлично изпълнение. И двамата знаем много добре, че ако кажеш истината, с кариерата му е свършено, нали така? Разбирам защо ти се налага да лъжеш. Мяркай се по-малко пред очите му, Джордан. Такива като него съм ги виждал много. Колкото по-големи израстват синовете им, толкова по-опасни стават. Мисля, че си достатъчно умен, за да се скриеш от юмруците му. Надхитри го, Джордан.

— Ще се опитам.

— Не е имало много радост в живота ти, а? — казал докторът.

Джордан се замислил над краткия си живот и как нито веднъж не бил получавал писмо от свой съученик. Никой никога не го канел в къщата си да пренощува, никога не бил танцувал с момиче.

— Съжалявам, че не съм те срещнал по-отдавна, Джордан. Щом пристигнеш в новото училище, хващай се да спортуваш. Баща ти ще бъде доволен, пък и така няма да имаш свободно време, за да се мотаеш пред очите му — посъветвал го докторът.

— Не е така. Той ме спипва след тренировка — отвърнал Джордан и поклатил глава. — Причаква ме и тогава е най-гадно, защото сме сами.

— Майка ти ще те посреща след тренировките. Това мога да го уредя. Цяла година се виждам с майка ти, Джордан — казал докторът.

— Не знаех — учудил се Джордан.

— Тя много се тревожи за теб, както и за себе си.

— Нищо ново не ми казваш.

— Знам какво прави баща ти с теб. Не, не се плаши. Заклел съм се да мълча. Тя ми забрани да докладвам пред военните власти, пък и всички знаем, че те едва ли ще си мръднат пръста за такова нещо.

Майка ти смята, че баща ти много те обича, но... нищо чудно някой ден да те пребие.

Джордан ми каза, че като чул тези думи, казани на висок глас, за малко не припаднал. Сякаш най-съкровенията му и отдавна пазена на тъмно тайна била разкрита. Толкова сълзи бил изплакал през живота си, че можел редовно да сменя водата на цял аквариум със соленоводни риби, но винаги го правел насаме, далеч от очите на жив човек. Сега за пръв път пред този дребен и благ психиатър усетил как по страните му потекли горещи вади. Сълзите рухнали неудържимо, защото най-сетне тайната излязла наяве и този изгърбен непретенциозен човечец бе успял да накара майка му да сподели с него ревностно пазения кошмар.

— Говорил съм и с баща ти по този въпрос — тихо продължил докторът, когато Джордан се покопитил.

— Само това не! — проплакал той с разширени от ужас очи.

— Той всичко отрече. Дори му показвах медицинското заключение от миналия септември, когато ти влезе във военноморската болница със счупена челюст.

— Счупих я, докато играех футбол — обяснил Джордан.

— Така си казал и в болницата — продължил доктор Брил и му подал голям затворен плик. — Но същата година ти нито веднъж не си ходил да играеш футбол. Джордан, баща ти те е бил. Не е нужно да продължаваш да лъжеш, за да го защитаваш.

— А какво каза баща ми?

— Отрече всичко. Отначало се държеше много спокойно и възпитано. После обаче, докато продължаваше да отрича, изведнъж се ядоса. Като разбра, че работя само с предположения, се вбеси. Сигурно е страшно да се изпречиш пред очите му в такъв момент, особено ако си му просто жена или син.

— Призна ли в крайна сметка? — попитал Джордан.

— Не. Дори му казах в очите, че не обичам възрастни хора да ме лъжат, но ефектът бе нулев.

— Ти си казал това на баща ми?!

— Да — отвърнал докторът. — Той, разбира се, ме заплаши с уволнение.

— Като нищо можеше да го направи, докторе.

— Разбира се, но аз му намекнах, че ще обжалвам, а стигне ли се до съд, кариерата му може да пострада. Затова двамата се споразумяхме. Аз ще си мълча, а той ще престане да ви малтретира.

— Смяташ ли, че ще удържи на думата си?

— Не, но майка ти ще го направи. От теб искам само да стоиш настрана от него. Да бъдеш мил и добър. Аз ще се обаждам периодично на майка ти, за да проверявам как вървят нещата. Можеш ли да си подстрижеш косата?

— Не. Още не съм готов да му доставя това удоволствие. Въпреки че сигурно ще я подстрижа, преди да започна гимназията. Обещавам.

— Добре, така е справедливо. Желая ти късмет. Ще ти пиша от време на време.

— Ходил съм и при други психиатри, докторе, но никой не ми е писал писмо. Няма да го направиш, затова по-добре не обещавай — казал му Джордан.

— Напротив, ще ти пиша. Всяка година ще ти се обаждам по веднъж.

— Кога? — попитал Джордан.

— На Свети Валентин.

Същото лято сгушеният под сенките на дърветата Уотърфорд и огрените от слънце плажове на остров Орион се запознаха с Джордан Елиот. Той стана част от нашия живот.

В шампионата по бейзбол бяхме сред най-добрите. Макар че загубихме един мач, за пръв път стигнахме до щатските финали. Загубата обаче ми тежеше, защото до голяма степен стана по моя вина. След мача Джордан внезапно реши да покани Кейпърс, Майк и мен да преспим у тях в къщата на остров Полък.

— Ще си поспим до късно на другия ден — рече той, — после ще поиграем баскетбол в салона на военноморската база и ще поплуваме в басейна на офицерския клуб.

Аз се обадох на мама, после заедно с Майк и Кейпърс скочихме на задната седалка в колата на полковник Елиот. Джордан седеше отпред, а русата му коса бе още мокра и потна. Загубата ни действаше потискащо и четиримата се бяхме умълчали. Стояхме в колата и гледахме как на паркинга пред нас полковник Елиот и треньора Лангфорд обсъждат мача.

— Пита ли баща си дали можем да преспим у вас? — обърна се Майк към Джордан.

— Питал съм мама още преди мача — отвърна му Джордан. — Той няма да забележи, ако ще и харлемските баскетболисти да пренощуват у нас.

Полковник Елиот приближи колата. Беше облечен във военната си униформа. Дори държанието му бе такова, като че си го е поръчал чрез отдел „Военни доставки“. Стойката му бе изправена. Движеше се с грациозността на пантера. Когато стигна до колата, бръкна за ключовете, отвори вратата, затвори я и запали мотора.

— Татко! — обади се Джордан в мрака.

Полковник Елиот не отговори. Вместо това зашлеви Джордан с опакото на ръката си толкова силно, че главата му се удари в облегалката отзад, а бейзболната му шапка отлетя в скута на Кейпърс.

— Пропуснал си пет възможности. Пет прекрасни удара. Казах ти да не се опитваш да направиш нещо, което не умееш. Не ти ли казах, а, лигльо такъв!

— Татко! — Джордан се опита да предупреди баща си за нашето невидимо присъствие на задната седалка.

Последва втори удар с опакото на ръката и Джордан млъкна.

— Ако не бяха твоите грешки, нямаше да загубим мача.

— Грешката, която ни костваше мача, я направих аз, полковник — обадох се от задната седалка, а изненаданият морски пехотинец се обърна и видя как и тримата го зяпаме съвсем сащисани.

— Момчета, не знаех, че сте тук. Вие тримата добре играхте, пък и какъв шампионат беше, а? Едно нещо ще ви кажа. В тази кола се намира ядрото от най-добри атлети и скоро целият град ще говори за вас. Аз съм единственият тук, който знае какви златни възможности се крият във вас. Хайде да спрем. Искам да ви купя по един млечен шейк. А, сине, пие ли ти се млечен шейк? — попита полковникът.

Джордан само кимна, защото не смееше да си отвори устата. Полковник Елиот ни купи по един млечен шейк „на победата“, както се изрази, и докато пристигнахме в къщата, се държа много мило. Тогава усетих как още една тайна нишка споява връзката ми с Джордан. Оказа се, че и двамата членуваме в тъжното братство на редовно пребиващите от бой момчета. Няма по-здрава спойка от тази между момчета, разбрали, че са синове на вилнеещи побойници. Тази нощ разказах на

Джордан за собствения си баща и парещата болка, която бърбънът бе оставил в нещастната история на моето семейство. Цяла нощ си споделяхме фамилни случки, докато Кейпърс и Майк спяха дълбоко в стаята за гости — Кейпърс и Майк, дето живееха щастливия живот на деца, които никога не са били малтретирани от родителите си.

След като бейзболният сезон свърши, четиримата прекарахме две седмици на остров Орион под наблюдението на моите баба и дядо — Сайлас и Джини Пен Маккол. Ловяхме риба във вълните на прибоя и почти всеки ден обядвахме с пъстроопашат костур и камбала. Това лято открих, че обичам да се въртя край кухненската печка или жаравата на открито и да гощавам моите приятели, че обичам похвалите им, докато примляскват от удоволствие. Имах на разположение цялата градина на моите баба и дядо и си измислях най-причудливи рецепти: събирах млади кочанчета от сладка царевица, измивах ги в солена вода, намазвах ги обилно с масло, наръсвах ги със сол и пипер и ги изпичах в алуминиево фолио. Вечеряхме под звездите със свинско, домати „биволско сърце“, бамя, грах и чушки.

При отлив хвърляхме мрежите си в малките заливчета в другия край на острова. И тримата се редувахме да показваме на Джордан как се хвърля мрежа. Той беше сръчен, притежаваше всички необходими качества и още на петото хвърляне мрежата се изду като балон, тупна под него — красива и ефирна като есенна паяжина — и очерта съвършен кръг. При това хвърляне Джордан направи първия си улов от бели скариди и един син рак. Напълнихме догоре хладилната чанта със скариди и през следващите два дни се пукнахме от ядене. Когато скаридите свършиха, отидохме да ловим раци и се върнахме с такъв улов, че после цяла седмица трябваше да се тъпчем само с тях. Напълних една двукилограмова камбала с раци и скариди, залях я със сок от лимон и чесън, сложих експериментално лют червен пипер, червени чушки, соев сос и зехтин и я опекох във фурната на баба. Тогава направих първите си стъпки в кулинарията, която по-късно щеше да стане моя професия.

След тези обилни вечери се излягахме върху пясъка по гръб и пъшкахме от преяждане. Джордан ни изненада с познанията си за нощното небе. Всяка вечер Венера първа запалваше западния небосклон. Зяпахме нагоре, разговаряхме за живота си и си

разправяхме банални историйки, защото американските момчета не знаят други.

Единственото огорчение за Джордан през това лято бяха вълните. Дори той не си беше представял, че може толкова да се разочарова от цял един океан, но се чувстваше направо предаден от Атлантическия. Застанал на брега със сърфа в ръка и втренчил поглед в подплискващите се вълнички на острова, той направо не можеше да повярва на очите си.

— Що за котенце е този океан? — недоумяваше той.

— Какво искаш да кажеш с това „котенце“? — попита го Кейпърс, сякаш Джордан бе обидил целия му роден щат. — Това е океан, момче. Атлантическият океан.

— Ами той не става за нищо — каза Джордан. — Просто не е достатъчно голям.

— Не е достатъчно голям ли? — попита Майк. — Колко по-голям искаш да бъде? За бога, това е океан.

— Истинският океан е Тихият — рече Джордан. — Това тук е нещо съвсем различно.

Още в най-първите дни на приятелството ни южняшкият шовинизъм на Кейпърс кипваше при всяка дума на Джордан.

— Всичко ли в Калифорния е по-добро от нещата, които имаме ние в Южна Каролина? — попита го Кейпърс.

— Да. В Калифорния абсолютно всичко е по-хубаво. Този щат е като страна от Третия свят — каза Джордан, тъжно загледан в спокойните вълнички, които миеха ходилата му.

— Какво искаш да кажеш? — попитах го аз.

— Сега ще ти обясня. Южна Каролина е Оклахомата на Юга. Полошо от това няма — отсече той.

— Нали си от рода Елиот — намеси се Кейпърс. — А те са от Южна Каролина. Това е един от най-прославените родове в историята на щата.

— Какво от това? — попита Джордан. — Това не пречи щатът да е пълен боклук.

Когато в края на август настъпи пълнолуние, четиримата решихме да влезем навътре в морето да посрещнем изгряващата луна. Толкова навътре, колкото никога преди не бяхме ходили. Джордан пръв навлезе със сърфа си в черните води. Ние бавно се носехме край него и

от време на време се хващахме за сърфа му, така както някои риби се прилепят към тялото на акула.

— Вече е достатъчно дълбоко — обади се Кейпърс.

— Още малко по-навътре — подкани го Джордан.

— Не забравяйте, че сме в Града на акулите, САЩ — намеси се Майк.

— Но не сме част от тяхната хранителна верига — отсече Джордан.

Бяхме вече доста навътре, на дълбочина най-малко двајсет фута, и четиримата се бяхме загледали в играта на лунните лъчи по водната повърхност. Луната бе плиснала белотата си върху океана като вино от преобърнатата чаша, а нас самите оплете в дантела от сребърни нишки. Приливът бушуваше в краката ни, а ние стискахме дъската на сърфа, безпомощно увесени като стръв. В далечината блещукаха светлинките на дядовата къща, а той сигурно четеше книга или слушаше кънтри-музика. Бяхме вече толкова навътре, че къщата ми приличаше на заседнал кораб. Бяхме се спотаили в сребролунието на вълните като миниатюрни перли в кадифената вътрешност на стрида.

Наблизо се обади делфин и шумният гейзер на дъха му ни стресна.

— Делфин! — извиках аз. — Слава богу, че не е Белоснежния гигант.

След миг друг делфин проряза водата и тихо се плъзна към нас. После се приближиха още два и ние усетихме как огромните им спотаени туловища ни наблюдават отдолу. Протегнах ръка, за да погала лъскавия гръб на един от тях — кожата му имаше цвят на нефрит, — но като усети пръстите ми, делфинът се гмурна и аз докоснах само разкъсаната лунна коприна там, където гръбната му перка бе прорязала водата. Делфините сигурно бяха подушили нашата момчешка миризма, бяха доловили песента на хормоните в мелодията на прилива. В един момент обаче се озоваха съвсем до нас; никой не посмя да се обади. Това посещение бе нещо толкова рядко и неவிжданo, толкова свършено в своята красота, че инстинктивно затаихме дъх — после така ненадейно, както се бяха появили, делфините се отдалечиха, поеха на юг, където имаше повече риба за храна.

Всички щяхме да помним тази прекарана върху вълните нощ до края на живота си. Това бе лятото, преди да постъпим в гимназията, когато още неуверено крачехме по хлъзгавата пътека между юношеството и възмъжаването. Радвахме се на собствената си дързост, когато далеч от строгия поглед на родители се носехме щастливо по водата на океана под единствения, пълен с безразличие взор на звездите и съдбата. Това беше нашият най-чист миг на свобода и неистово въодушевление. В тази нощ на делфините сякаш бяхме дали обет за безмълвие. В спомените си всеки един от нас щеше да се връща към това изживяване, да се връща към нощта, в която щастието ни изглеждаше лесно, възможно и вечно.

Повече от час се носехме по течението на собствения си гълфстрийм, разговаряхме за още неизживения си живот, разказвахме си вицове и смешни истории — все неща, които при момчета на нашата възраст са едновременно знак за близост и отбягване на същественото.

* * *

По-късно в предварителните си разговори с Ледар и мен относно филмовите серии на южняшка тема Майк щеше нееднократно да се връща именно към тази нощ.

— Кой тогава каза нещо за самоубийство? — попита ме Майк.

— Кейпърс — спомних си аз. — Искаше да знае кой каква смърт би предпочел, ако му се наложи да избира.

— И аз какво казах тогава? — попита Майк. — Нищо не си спомням.

— Ти предпочете алкохол и хапчета — припомних му аз. — Каза, че ще задигнеш една бутилка от любимия бърбън на баща си и едно шише от любимите приспивателни на майка си.

— Това е в сила и до днес — рече Майк.

— Аз казах, че ще се прострелям в главата, докато планът за самоубийство на Джордан беше далеч по-засукан.

— Него си го спомням — отвърна Майк.

— Каза, че ще задигне една моторница от яхт-клуба на Полък. Предварително щял да напише писмо до майка си и баща си, в което

щял да каже колко много обича майка си и колко силно мрази баща си. Щял да обвини баща си за самоубийството. После щял да влезе навътре в морето, докато изразходва цялото гориво. След това щял да си пререже вените много внимателно и методично. Щял да оплиска цялата лодка с кръвта си, защото много искаше баща му да види кръвта на собствения си син. А когато започнел да отпада, щял да се прехвърли зад борда и да поднесе тялото си в жертва на Кахуна — бога на сърфа. Знаеше, че баща му ще побеснее, ако трябва да прави погребение без тяло.

— Разправял е всичко това в осми клас? — учуди се Ледар. — А какво каза Кейпърс? Какъв беше неговият начин?

— Лесен. Кейпърс каза, че никога не би и помислил за самоубийство. Само страхливците се самоубивали, а той предпочитал да остане жив и да се бори срещу притисналите го проблеми и обстоятелства.

— О, какво благородство! — подметна Ледар.

— Ти си предубедена — каза ѝ Майк.

— Вярно е — отвърна му тя. — Бедният Джордан. Сигурно се е чувствал много по-зле, отколкото предполагахме.

— Ще стане чудесна сцена — зарадва се Майк.

Аз знаех, че от всички нас, които се носехме по вълните през онази нощ, основният герой беше Кейпърс. Кейпърс живееше херметически затворен в представата за себе си като за творящо се произведение на човешкия дух. Единствено той от всички нас се самонаблюдаваше, регистрирайки различните етапи в собственото си развитие. Да се съмнява в себе си бе нещо свършено непознато за него. Той винаги знаеше точно накъде отива, точно какво иска и как да го постигне.

Щяхме да разберем това по-късно, когато се случи така, че неволно се изпречихме на пътя му. От онова лято обаче и четиримата излязохме с клетва за приятелство до гроб. Ала дружбата ни щеше да донесе горчиви плодове и много сълзи в очите на всички, които ни обичаха.

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

Въображението е най-финият порцелан на душата. Колкото повече наближаваше денят, когато трябваше да отведе Лия в забранените предели на моето минало, толкова по-широко се отваряха шлюзовете на моите спомени и потокът им нямаше край. Като автор на пътеписи се бях научил артистично да отбягвам всичко, което ме засяга лично. Живеех с вперени в хоризонта очи, а гнездото, което непосредствено ме заобикаляше, не удостояхах с никакво внимание. Животът ми като професионалист беше станал възможен само благодарение на това, че успях да загърбя миналото си без колебание. Скитането беше моята тема на писане, а най-силният стимул се оказа родният ми град, който ме прогони и така ме накара да открия света. В главата ми блещукаха светлините на хиляди непознати градове и градчета, които си спомнях в най-малки подробности; с лекота можех да говоря за пристанища и кораби, натежали от екзотични стоки, за мрачни запушени базари, където малки момиченца се продават за проститутки, а маймуни — за месо; за места, където мъже редят пасианси и предсказват бъдещето на езици, в които няма гласни.

Под всичко това родният ми Уотърфорд лежеше дълбоко заровен, но свързаните с него истории още терзаеха ума ми. Дълбоко в мен звучеше една далечна оратория и на фона на тази музика аз се мъчех да подреда разпокъсаните фрагменти на миналото си, за да го разкажа на Лия. Тя обичаше уотърфордските истории, които ѝ бях разказвал, може би защото инстинктивно усещаше, че те ѝ разкриват свят, от който един ден ще стане част. Често ѝ бях повтарял, че няма нищо по-хубаво от една измислена история, въпреки че именно аз бях главният цензор на нейното въображение.

През трите месеца, които ни оставаха до заминаването в Америка, аз се опитах да разкажа на Лия всичко онова, което можеше да ѝ помогне да издържи изпитанието от срещата с роднините. И тъй като всяка история разкрива постепенно своята пълнота и смисъл, Лия често търсеше Ледар, за да чуе и нейната версия за една и съща случка. Спомените на Ледар бяха по-ясно фокусирани. Уотърфорд, така както Ледар го виждаше, представляваше център на задущливия еснафски провинциализъм. Моят Уотърфорд се мержелееше пред очите ми като

маска по време на бал, зад която се криеха лицата на лудостта и неприятната изненада. И така в съзнанието на Лия започнаха да израстват две представи за родния ми град.

По време на полета до Атланта, докато самолетът ни се носеше в чистото аквамариново небе, извадих от чантата си кожен албум със снимки, който ми беше много скъп. През изминалите години го бях държал под ключ, защото криех миналото си от Лия. Отворих го и ѝ показах снимки на моите баба и дядо, застанали пред къщата си на остров Орион, на нейните чичовци, които придружих с кратки биографии и много лични подробности.

Като всяко съобразително и изпълнително дете, Лия запомни лицата на всички свои роднини — близки и далечни.

— Татко, кой е този? — попита Лия и посочи една поизбеляла цветна снимка.

— Това съм аз заедно с Майк Хес и Кейпърс Мидълтън в първи клас.

— Изглеждаш по-дребен, отколкото съм аз сега — каза тя.

— Това прави от нас времето — рекох и се загледах в момчето, което бях преди повече от трийсет години. Спомних си точно как майката на Кейпърс ни беше снимала, както и вкуса на ореховките, които мама ми слагаше в кутията за обяд всеки ден през онази година.

— А можеш ли да познаеш кой е този? — попитах.

— Това малко кученце ли?

— Това не е просто кученце.

— О, това е Голямото куче Чипи — извика Лия. — Ох, татко, толкова е малка и сладка! А аз все си мислех, че е поне като санбернар.

— Не — отвърнах ѝ. — Тя спеше с мен. Всяка нощ се настаняваше върху възглавницата ми. Тогава мама идваше и я погваше с ритници. Беше ѝ забранила да се качва на горния етаж със спалните, но неизвестно как сутрин Чипи винаги беше отново до мен.

— А това мама ли е? — попита тя и сложи пръстче върху едно навлечено момиче с тъжни очи.

— Да — кимнах аз. — Тук е в трети клас. Един ден дойде да покаже на мама новите си обувки: тъпоноси половинки с връзки. Затова сочи надолу.

— Татко, да знаеш колко се вълнувам — каза Лия и стисна ръката ми. — Не съм си и мислила, че някога ще видя тези хора. Как

смяташ, дали ще ме харесат?

— Да те харесат ли? Направо ще те изпапкат.

— Татко, радваш ли се, че се връщаш в Уотърфорд? — попита дъщеря ми.

— По-скоро се ужасявам — признах си аз и добавих: — Но там поне е спокойно. В Уотърфорд почти нищо не се случва.

— Всичко се случва — поправи ме Лия, загледана в албума със снимки.

Ледар ни посрещна на летището в Савана и ни закара да обядваме в заведението на Елизабет, в което бях запазил маса още от Рим. Отдавна се бях замислил как ще си изкарвам хляба оттук нататък, след като пътешествията ми щяха да се свеждат до еднодневни екскурзии в околностите на Уотърфорд, но моят редактор от „Храни и вина“ ми подсказа, че се е появило едно съвсем ново поколение от готвачи сред южняците, които били класически обучени, но с амбицията да революционизират закостенялата южняшка кухня. Казаха ми, че продължавали да се придържат към едро смляното овесено брашно и печеното месо на жарава, но в същото време обичали да променят вида на класическата мешана салата с по някое и друго парче козе сирене.

Щом влязохме в красивия ресторант, който имитираше викториански стил, аз отидох направо в кухнята, за да интервюирам Елизабет Тери и нейния екип, който се славеше с благоуханните си и красиви на външен вид ястия, предимно за клиенти от средната и най-консервативна класа. Тя ме запозна с главните си готвачи, които бяха сред реформаторите на класическата южняшка кухня. През нашата първа вечер в Америка бяхме гостени с чудесна храна, която човек едва ли можеше да намери другаде в Юга, освен може би в Ню Орлиънс, и то през седемдесетте години.

Първата нощ в Южна Каролина преспахме в къщата на остров Орион, която Луси бе наела специално за нас. Ледар бе взела ключовете, за да я огледа, и щом се видяхме, ми каза, че е съвсем прилична. Беше построена на височина с изглед към лагуната.

С удоволствие установих, че старите собственици — някои си мистър и мисис Бонър — бяха избрали внимателно мебелите и картините по стените. Очевидно са били хора с вкус, помислих си, и заразглеждах семейните фотографии в рамка, на които Бонър бяха

изтъпанчили русоглавите си, напращели от здраве деца, както и собствените си зъбати усмивки — жива реклама на местния зъботехник. Кухнята беше добре обзаведена и Луси се бе погрижила да я зареди с храна. В голямата спалня имаше писалище и легло с балдахин, на което сигурно бе заченат целият им род.

На горния етаж чух как Лия извика радостно, щом отвори вратата на собствената си спалня. Докато тя се къпеше, аз се заех да разопаковам куфарите. После се качих в стаята ѝ, но още не бях довършил и първото изречение на приказката, когато тя вече спеше дълбоко.

Долу заварих Ледар, която бе запалила предварително стъкмената камина. Наля ми едно питие, аз седнах и се загледах в пламъците на огъня, които лакомо облизваха сухите дъбови цепеници.

— За твоето завръщане! — вдигна чашата си тя.

— Скоро може да се превърне в ад, но поне къщата е добре обзаведена — казах, оглеждайки се наоколо.

— Защо не се опиташ да смениш тактиката? — подсказа ми Ледар. — Просто се отпусни и се радвай на живота.

— Моля, моля! Не се присмивай на екзистенциалните ми терзания.

— За тях ще имаш достатъчно време — каза Ледар. — Обади се Майк. След месец иска подробен сценарий за сериала. Каза, че не приема повече никакви извинения и държи да получи бележка от твоя доктор, удостоверяваща, че си бил прострелян в главата от терорист.

— Още се колебая за този проект — споделих с Ледар. — Как е възможно да се обвържем с Майк, без да се закачим за Кейпърс.

— Темата ми харесва, пък и сигурно ще научим за себе си неща, които никога не сме знаели — каза Ледар. — Може би ще успеем да си върнем част от магията на онези безвъзвратно отлетели времена.

— Опасно е да пишеш за нещо, в което не си сигурен.

— Опасно е и да не пишеш — каза Ледар и стана от стола си.

* * *

На следващата сутрин се събудих много рано и когато Луси пристигна, с Лия вече бяхме пред телевизора. Един телеевангелист

предупреждаваше разпалено хората, че Армагедон е вече тук заради тяхната сексуална разпуснатост и лоша вина. Луси приготви огромна закуска за Лия и без да ѝ мигне окото, я излъга, когато тя попита какво означава думата „разпуснатост“. Аз поправих майка си. След закуска Луси каза на Лия да се облече топло и тримата излязохме да се разходим по брега. Беше отлив и моето бе толкова спокойно, че изглеждаше плоско. Събирахме миди и разглеждахме малките рачета, полепнали по изхвърлените след нощния прилив плавеи. Цареше пълно безветрие и дори чайките не можеха да се носят по небето, без да размахват огромните си криле.

Луси показваше на Лия всички безопасни за плуване места, както и онези, където често се образуват коварни въртопи. Обясни ѝ как, ако някога попадне на подводно течение, по-добре да му се остави, отколкото да се мъчи да плува срещу него.

— Остави течението да те отведе навътре, скъпа — каза ѝ Луси. — Навътре, където е дълбоко, подводното течение е слабо, и тогава само ще те пусне. Тогава ще можеш бавно да заплуваш към брега.

Двете наведоха глави и започнаха да изучават гъмжащите от живот езерца, които отливът винаги оставя след себе си.

Лия беше толкова доволна и изпълнена с любопитство, че разходката продължи часове, а и Луси бързаше да сподели с нея всичките си познания за крайбрежието. Събраха много черупки, но повечето бяха от един и същ вид миди. Луси ѝ обеща невиджано изобилие и разнообразие, но през пролетта, когато водата на океана започне да се затопля.

— Татко ми каза, че ти знаеш всичко за морето — каза Лия.

— И той знае много неща — отвърна Луси скромно, очевидно доволна от похвалата. — Но сигурно ги е забравил, откакто реши да става европейец. Ела насам, Лия. Ела да ти покажа как ерозията изяжда този плаж.

В пясъците на остров Орион Луси всекидневно откриваше следи от процеса на сътворението. Всяка сутрин се разхождаше по плажа и така укрепваше вярата си в Бога, така стигна и до извода, че с нищо не превъзхожда дребния планктон, който обслужваше и най-малките поръчки на океанската хранителна верига. Това помагаше на Луси, особено когато сравняваше собствената си кръвоносна система с море,

само че вътрешно затворено море. Нейната левкемия наподобяваше отровата на червения прилив, който нападаше плажовете на Юга през лятото и тогава умираха толкова много риби, че морските птици трябваше да преяждат ежедневно. Плажната ивица е най-подходящото място да съзерцаваш кръговрата на вселената. И това съзерцание уталожи страха от смъртта у Луси.

Погледна Лия — тичаше по пясъка към изхвърленото на брега тяло на малка акула. Раците и чайките бяха приключили с дребното си мародерство. Очите на акулите бяха изкълвани, а някой по-едър хищник бе откъснал част от гръбната перка. Докато внучка ѝ тичаше напред, Луси ми прошепна, че ще научи това дете на което знае, и ще я накара така да обикне Юга, че никога повече и да не помисли за връщане в Италия. Нямах никакво желание да споря.

Когато се прибрахме, двамата с Лия се качихме на огромния крайслер, който хазяите ни бяха оставили по настояване на Луси, и поехме по панорамния крайбрежен път.

Прекосихме моста Джей Юджин Норис и влязохме в Уотърфорд. Още докато се възстановявах в болницата в Рим, мислено си бях начертал точно този маршрут, бях си определил по кои улици ще мина и край кои къщи ще спра, за да разкажа историята им на Лия.

След моста завих вдясно и минах на бавен ход покрай богаташките къщи на плантаторите. Те всички гледаха на изток към слънцето и Африка. Тухлените стени, нашарени от сребристи лишеи, скриваха от любопитния поглед грижливо поддържани градини. Това беше кварталът, в който бяхме израсли и двамата с Шайла. Улиците му като че се вливаха в полето на изгубеното време и се носеха напосоки като самото ни детство.

Завихме с колата по търговската улица с безбройните магазини и фасади от осемнайсети и деветнайсети век. Навремето можех да затворя очи и да изброя всички дюкянчета и техните собственици, но модерните времена бяха довели много нови хора в нашия град, които бяха отворили супермаркети, мебелни магазини за обзавеждане на офиси, банки с непознати дотогава имена — обикновено клонове на гигантски финансови институции от Шарлот. Сред пъстрото разнообразие забелязах, че най-старите и най-тачени адвокатски кантори бяха сменили аристократичните си дървени табели, защото от тях отсъстваха имената на много починали съдружници, а имаше нови

енергични млади адвокатчета, които държаха техните фамилии да бъдат надлежно гравирани пред входа на кантората. Като отминахме къщата на Лафайет, посочих на Лия фирмата на моя баща и на брат ми: адвокатска кантора „Маккол & Маккол“. Аптеката на Лутер беше закрыта, както и бръснарницата на близнаците Хъдъл. Магазинът за обувки на Липзиц обаче беше оцелял — стоеше на старото си място, като необходим коректив на промяната.

Когато пристигнахме пред универсалния магазин на Русов, казах на Лия, че това е мястото, където можем да намерим Макс, Великия евреин. После я заведох в една по-бедна част на града и ѝ показах малка тухлена двуетажна сграда, където се помещаваше първият магазин на Великия евреин в Уотърфорд. Минахме покрай уотърфордската гимназия и футболното игрище, където бях играл защитник, а Шайла и Ледар — мажоретки, в онзи далечен свят, в който нашето простодушие превръщаше илюзиите ни в действителност до момента, когато реалността нахлу в живота ни. Всяка улица съдържаше живи картини от моето минало и лицето на Шайла взе да се мерзелее пред очите ми, надничайки почти зад всяка улична табелка и пътен знак. Изведнъж проумях, че се бях върнал за да се срещна лице в лице с Шайла за пръв път, откакто бе умряла.

Докато карахме по Дьо Марлет Роуд, наречена така по името на онзи френски пътешественик, който за пръв път се е озовал в Уотърфорд през 1562-а, аз посочих с пръст към реката, която пробляскваше между къщите, накацали по високия стръмен склон. Навремето знаех имената на всяко семейство и на децата, които живееха във всяка една от тях, но смъртта и порутените веранди объркаха спомените ми и аз започнах да се съмнявам в собствената си памет. Най-накрая стигнахме до малкото, но добре поддържано еврейско гробище, което се намираще на половин миля от центъра на града.

Тухлената му ограда бе покрита с пълзяща зеленина. Дъбовете и канадските тополи хвърляха прохладна сянка. Бутнах желязната врата, украсена с Давидовата звезда. Хванах Лия за ръка и я поведох покрай дългите редици от надгробни камъни, с издълбани по тях думи на иврит — това бяха евреите, последвали Макс Русов по пътя му към Уотърфорд.

Спрях пред един от гробовете, прочетох името на Шайла и дъхът ми секна. Не бях идвал тук от деня на погребението. Самият надпис „Шайла Фокс Маккол“ ме накара да закрия лицето си с ръце. Думата Маккол стоеше някак странно сред всички тези Шайнс, Щайнберг и Кейзерлинг.

— О, татко, това е мама, нали? — рече Лия.

Мислех, че ще се наложи да успокоявам дъщеря си, но всъщност аз бях стъписаният. Шокът от смъртта на Шайла бързо се върна с всички ужасяващи подробности, върна се и онова съдебно дело, в което се реши съдбата на нашето дете. Болката, която ме прониза, бе така силна, че пресуши сълзите ми и вцепени тялото ми. Погалих косата на Лия, а сълзите се стичаха по нейното лице.

Разказах ѝ историята за негърката от Чарлстън, която Шайла бе намерила в една уличка недалеч от магазина за мебели на Хенри Поповски. Шайла имаше мисленето на социалист и душата на мисионер. Цял живот не можа да се помири със страданието — нито на хората, нито на животните. Бяхме още младоженци, когато веднъж, излизайки на пазар, Шайла видяла една негърка — лежала в безсъзнание на улицата и била цялата покрита с рани.

Шайла влязла в магазина на Хенри Поповски и го помолила да ѝ извика такси, което той направил с удоволствие. След това едвам успяла да убеди шофьора да ѝ помогне да пренесе отпуснатото тяло на непознатата чернокожа на задната седалка на таксито, а после — от таксито до едностайния ни апартамент, в който живеехме под наем.

Когато се върнах у дома след работа — тогава пишех на ресторантски и филмови теми в „Новинарски куриер“ — двамата се скарахме жестоко. Шайла твърдеше, че не може да зареже една безпомощна негърка да лежи в безсъзнание наред улицата, заобиколена от това бяло, враждебно и расистки настроено общество. Отвърнах ѝ, че аз пък с удоволствие бих я зарязал. Щом така било, разкрещя се Шайла, тя очевидно е сбъркала с брака си и би трябвало да си потърси по-човечен и състрадателен съпруг. Аз обаче смятах, че състраданието няма нищо общо с това, че една чернокожа наркоманка, цялата покрита с рани и воняща на пръч, се е проснала в единственото ни легло в нашия еднотаен апартамент. Припомних ѝ също така, че нашите расистки настроени хазяи ще ни изхвърлят, щом научат, че без разрешение сме им натресли една черна проститутка. Шайла ми се

изрепчи, че нямала никакво намерение да се съобразява с желанията на расисти и че никога не би се омъжила за мен, ако знаела, че съм нацист. Нацист ли, възмутих се аз. Оплаквам се най-човешки, задето ми е домъкнала една изпаднала в безсъзнание наркоманка и я е настанила в единственото ни легло, и автоматично ставам виновен за всички нацистки крематориуми. При всеки спор, казах ѝ аз, започваме от Кинг Стрийт, Чарлстън, и свършваме при Бранденбургската врата в Берлин с кратък исторически преглед на германското нацистко движение и моята лична отговорност за неговото възникване. Ако щеш — озъби ми се Шайла. Докато двамата продължавахме да се дърляме, скъпата ни гостенка се бе събудила, без да го забележим. Разбрахме го, чак когато се обади.

— По дяволите, къде се намирам?

— В собствената ми къща, по дяволите — отвърнах ѝ аз.

— И сте добре дошла да останете колкото е необходимо, докато се почувствате добре — обади се Шайла с мазен глас.

— Само през трупа ми!

— Мъжът ми е расистко копеле — започна да ѝ обяснява Шайла. — Не му обръщайте внимание.

— Вие кво, да не сте ме отвлекли? — промърмори негърката, която очевидно не разбираше какво става.

— Точно така! — озъбих ѝ се аз. — Ще искаме голям откуп от баба ти.

— Расист до мозъка на костите си — изкрещя ми Шайла и взе да ме налага с юмруци. — Расистка отрепка! И аз спя с него всяка нощ, с този куклуксклановец!

— Чудесно! — отвърнах. — Това е голям успех! От Аушвиц до Селма с един скок!

— Ти ли си куклуксклановец? — попита негърката.

— Не, мадам — отвърнах ѝ, като с мъка сдържах гнева си. — Не съм от тях. Аз съм най-обикновен, беден, забравен от Бога бял човек с ниска заплата и ниско самочувствие, който те моли да си махнеш гноясалия задник от леглото му.

— Свиня! — изсъска ми Шайла. — Ето защо хората мразят белите южняци — защото всичките сте тирани и потисници.

— Видя ли, сладурче — изфъфли негърката и поклати глава.

— И нашата гостенка е съгласна с мен — възтържествува Шайла.

— Тя не е наша гостенка — отсякох.

— Като не съм ви гостенка, за кво сте ме домъкнали тук? — попита негърката.

— Женска солидарност — каза ѝ Шайла. — Това е нещо достойно, нали?

— Може ли да се изкъпя? — попита негърката.

— Разбира се — каза Шайла едновременно с моето „Разбира се, че не!“.

— Забрави ли, че сме поканени на вечеря от моя издател? — попитах я аз.

— Не, не съм — мило ми отвърна тя. — С удоволствие ще те придружа на приема у този неандерталец.

— А ще се разсърдиш ли, ако отидем без твоята нова приятелка?

— Вие се изкъпете на спокойствие — каза Шайла. — А аз ще трябва да изляза с този съпруг, който скоро няма да бъде вече мой. Ето ви десет долара за такси. Оставете си името и адреса. Следващата седмица ще ви се обадя да отидем заедно да обядваме.

— Аз няма да мръдна от къщата, преди тази жена да си е отишла — отсякох.

— Ще мръднеш и още как — заяви Шайла тържествуващо, — или още утре подавам молба за развод. И това ще бъде първият развод в Южна Каролина, предизвикан от проява на бял расизъм.

Шайла се втурна навън, а аз изглеждах подозрително негърката още веднъж и я последвах.

Докато сме били на приема на мистър Манигол, негърката се бе изкъпала, беше си сготвила, след което бе задигнала всички дрехи, обувки и гримове на Шайла. Беше ги набутала в кожения куфар, който Шайла ми бе подарила за рождения ден. На излизане пхнала в джоба си и сребърното преспание от писалището до вратата. След това извикала едно такси и триумфално се завърнала в чернокожия подземен свят на Чарлстън.

Споменът за тази случка ме накара да се разсмея пред гроба на Шайла.

— Много сме се смели на тази история — казах на Лия.

— Полицията хвана ли тази жена? — попита Лия.

— Майка ти не ми позволи да извикам полицията. Каза, че жената се нуждаела от откраднатото повече от нея. Дори се зарадва, че

гостенката не си е тръгнала с празни ръце.

— Не се ли ядоса, че са ѝ откраднали дрехите? — попита Лия.

— Знаеш ли, след известно време случайно видях негърката, издокарана с една от роклите на Шайла. Бях с колегата си фотограф по работа, когато я зърнах да „дежури“ по моста Купър. Накарах го да я снима. Шайла много се зарадва на снимката и дори я прибра в семейния ни албум.

— А мама купи ли си нови дрехи?

— Веднага отиде в Уотърфорд, право в магазина на Великия евреин, разказа му какво се е случило и се върна в Чарлстън с напълно подновен гардероб. Винаги можеше да разчита на Макс.

— Ти ядоса ли се тогава на мама?

— Отначало побеснях. Естествено. Но всичко, което се случи, беше типично в стила на Шайла. Можех да се ожения за стотици момичета от Южна Каролина, които щяха да отминат негърката, без да я забележат, но се ожених за единственото, което няма да пропусне да ти я доведе вкъщи.

Лия се загледа в издълбаното върху камъка име на майка си, после каза:

— Значи е била добър човек, нали, татко?

— Да, сладурче.

— Толкова е тъжно — прошепна Лия. — Това е най-тъжното нещо в света. Тя не знае нищо за мен. Не знае как изглеждам дори. А аз щях да я обичам толкова много. Сега в рая ли е?

Коленичих пред дъщеря си. Земята беше твърда и студена. Целунах я по бузата и отмахнах кичур коса от челото ѝ.

— Знам какво очакваш да ти кажа, за да се чувстваш по-добре — рекох. — Но и друг път съм ти споменава — слушай, дете, не съм на „ти“ с религията. Тя винаги ме е смущавала. Дори не знам дали евреите вярват в рая. Питай своя равин. Или сестра Розария.

— Аз мисля, че мама е в рая.

— Тогава и аз така мисля. — Хванах я за ръка и тръгнахме да си вървим.

Винаги ще си спомням за това отиване до гроба на Шайла като един от най-трудните и болезнени моменти в моя живот. Отново ѝ се ядосах, без да го показвам. Скачайки от моста, Шайла не бе помислила за деня, в който щеше да ми се наложи да изправя нашата дъщеря до

гроба ѝ, за да прозре какво е изгубила. Имаше и други неща, за които Шайла не бе помислила.

След гробището заведох Лия в моята родна къща.

— Тук съм се родил и израсъл — казах ѝ аз.

— Много е красива — каза тя — и много голяма.

Отидохме до пристана и ѝ показах града, където реката правеше остър завой наляво към морето. Опитах се внимателно да я аклиматизирам към мястото. Посочих ѝ острова, където бяхме пренощували в наетата къща, а после вдигнах ръка натам, където би трябвало да се намира Италия. Лия не прояви интерес към този урок по география, затова я поведох обратно през високата блатна трева, която бе вече придобила бледия вид на зимно изтощение.

Задната врата на къщата беше отключена и щом влязохме в кухнята, вдишах букета от миризми, които бяха съпътствали моето детство. Солените мочурища бяха част от тази миризма, но и смехът на моята майка, смляното кафе, пърженото пиле, потните спортни екипи, нахвърляни на куп до вратата на мокрото помещение, цигареният дим, перилните препарати... спомените нахлуха в мен, докато водех Лия за ръка.

Прекосихме мрачното антре и влязохме във всекидневната, където взех една солница и се опитах да поръся шепата си, но влагата отдавна бе превърнала съдържанието ѝ на каша.

На горния етаж показах на Лия моята стая, в която още висяха плакатите ми от едно време. Тетрадка със залепени по страниците ѝ изрезки от вестници разкриваше спортната кариера на едно момче от провинциалния юношески отбор до отбора на колежа.

Лия посочи с пръст една полускрита врата, която водеше към тавана. Като всички деца, и тя обичаше стаи, пълни със стари куфари и изхвърлени мебели. Намери цяла торба с летни кърпи и цяла връзка странни на вид ключове. Като се зарови по-надълбоко, попадна на албум с мои бебешки снимки. После намери един кларнет, разглобена платноходка и неотварян комплект спасителни жилетки.

Оставих я да се рови, а аз седнах и безцелно запрелиствах тетрадката с вестникарски изрезки. Бяха остарели като мен и доста пожълтели от времето. След това се загледах в книгите с меки корици. Сякаш никоя не бе изваждана от мястото ѝ с години. Тази стая бе служила дълго като убежище след скандалите и сълзите от първия

етаж и именно тук се влюбих във всичките тези заглавия и автори, и то както само заклетите читатели могат да ме разберат. Хубавият филм никога не е успявал да ме разтърси така, както това може да направи една стойностна книга, която завинаги оставя следи в съзнанието ти и променя мисленето ти. Книгите имаха тази власт над мен — те завинаги промениха моя светоглед. Докато един голям филм може да промени светоусещането ти за един ден.

Книгите ми бяха подредени в азбучен ред и за пръв път ги бях изчел по-скоро заради благозвучието на думите, отколкото заради съдържащите се в тях идеи.

— Здравей, Холдън Колфийлд — казах и свалих книгата от рафта. — Ще се срещнем при Уолдорф под часовника. Поздрави Фийби. Ти си принц, Холдън. Истински страхотен принц.

След това извадих „Погледни към къщи, ангел мой“ и прочетох прекрасната първа страница. Спомних си, че бях на шестнайсет години, когато същите тези думи ме поразиха със суровата си, сякаш извънземна красота на езика, звъннал като вик за пощада, заклинание, нощен ромон на поточе.

— Здравей, Юджин. Здравей, Бент Гант — промълвих тихо, защото познавах тези герои по-добре и от приятелите си. За мен литературата е онова място, където светът има смисъл.

— Здравей, Джейн Еър. Здравей, Дейвид Копърфийлд. Джейк, хайде в Испания, ще ловим риба. Пази се от Озмънд, Изабел Арчър. Здравейте, Наташа, принц Андрей, Итън Фром, Гетсби. Пази се от големите момчета, Пиги. Обичам те, Скарлет. И Бърнамският лес, той сякаш тръгна, лейди Макбет.

Гласът на Лия ме изтръгна от обятията на спомена.

— Татко, с кого говориш?

— С книгите си — отвърнах. — Те са още тук, Лия. Ще ги опаковам и ще ги занеса в Рим специално за теб.

Слязох по стълбите и отидох да отворя прозореца на спалнята ми, който гледаше над покрива към градината. Черчевето се бе изкорубило и едва го вдигнах. Прескочих през него и излязох върху една плоска част от покрива. Оттам се виждаше не само градината, но и реката отвъд нея.

— Лия, качвала ли си се на дърво?

— Не на толкова голямо — каза тя. — Опасно ли е?

— Като дете не смятах, че е опасно — признах ѝ аз. — Но сега, само като погледна това дърво, и свят ми се завива. Имам чувството, че ще получа сърдечен удар.

— Това ли е вашето дърво с мама? — попита тя.

— Това е — отвърнах. — Сега клоните са заякнали и можеш да вървиш прав по тях, но по-добре да пълзим. Внимавай!

— Вие с мама внимавахте ли?

— Не, ние бяхме луди.

Стъпих на един от клоните, който опираше в покрива, сниших се и улових друг един голям клон — широк и дебел като дъсчена пътека. Протегнах се назад и помогнах на Лия да скочи на клона. И двамата запълзяхме бавно към главния ствол. Дъбът се оказа единственото нещо от детството ми, което сега не ми изглеждаше по-малко, отколкото си го спомнях. Успяхме да се доберем до останките от една къщичка на дървото, която, макар и разрушена, все още представляваше чудесен наблюдателен пост. Лия беше във възторг.

Посочих ѝ малката бяла къща в края на градината. Една старица метеше стъпалата на скромната веранда.

— Това е майката на Шайла. Това е твоята баба, Лия.

— Може ли да ѝ извикам?

— Извикай ѝ. Попитай я дали може да ѝ отидем на гости.

— Как да ѝ извикам?

— Опитай с „бабо“.

— Бабо! — Гласчето на Лия проехтя като камбанка сред клоните на дървото. — Бабо!

Рут Фокс погледна нагоре изненадано. Взе метлата си и тръгна към градината, откъдето бе чула детския глас.

— Тук нагоре, бабо. Това съм аз, Лия — извика тя и ѝ махна.

— Лия, Лия! Моята Лия — заекна от вълнение Рут. — Ти полудя ли? Слизай долу от това дърво! Джак, с твоята глупост ще убиеш единствената ми внучка!

Слязохме от големия дъб и Лия се хвърли в обятията на баба си. Рут я притисна към себе си и притвори очи примаяла. Почувствах се излишен и побързах да се отдалеча. В този миг обаче до рибното езерце видях нещо, което бях забравил. Малкият надгробен камък се бе килнал на една страна, изглеждаше занемарен. Златните рибки се носеха като хризантеми в мътната вода на езерцето. Изтрих зацапаната

надгробна плоча и буквите се показаха: „Голямото куче Чипи“ — пишеше на нея.

Реших да избира друг ден, за да покажа на Лия гроба на Чипи. Обърнах се. Рут говореше нещо на Лия, а тя се усмихваше доволно. Дали Джордж Фокс знаеше, че внучката му се е върнала?

В този миг от къщата на семейство Фокс се разнесе музика — Рахманиновата рапсодия по тема от Паганини. Изборът на тази приветствена музика ме изненада, защото знаех, че Джордж Фокс се отнася с презрение към нея. Смяташе я за прозаична и просташки сантиментална. Но знаех също така, че това бе любимото класическо парче на Шайла, и чух как прочувствено го свиреше Джордж — в чест на Шайла и в знак на благодарност към мен, задето бях довел единствената им внучка.

Музиката свърши и Джордж Фокс се показва на прозореца. Изгледахме се и помежду ни отново прескочиха съскащите искри на нестихналата омраза.

— Дядо! — чух гласа на Лия, докато Рут ѝ показваше фигурата в рамката на прозореца. Общата ни любов към Лия укроти омразата ни и отново ни върна предишната доброта. Лия се затича към стъпалата на къщата и ние с Джордж Фокс си кимнахме леко. Той едва промълви едно „благодаря“ и изчезна от погледа ми.

Като кален и опитен пътешественик, който най-накрая е получил разрешение да пусне котва, аз отново се върнах в родния пристан — забранения град Уотърфорд, моята „небивала земя“, която уби жена ми, а мен отчужди от собственото ми семейство и приятели. В моите очи този град беше опасно място, пълно с глухи задънени улици и зловещи изненади.

Но не друг, а именно дъщеря ми Лия успя да ми върне града такъв, какъвто го знаех — като дар божи, отплата и възмездие. Тя лесно откри неговата магия, защото всичките приказки, които ѝ бях разказвал, започваха и свършваха тук, защото тук всеки ден тя неволно се срещаше с детството на Шайла. В училище седеше на същия чин до прозореца, където ѝ бяха казали, че някога е седяла майка ѝ. След училище обикновено отиваше у семейство Фокс, където дядо ѝ я учеше да свири на пиано, а Рут Фокс полагаше всички усилия да я разглези до невъзможност. Лия не можеше да се начуди как съм издържал толкова дълго далеч от този малък рай. Откъсвайки я от родното ѝ място, аз бях успял да докажа само едно: че изгнанието е най-сигурният лек срещу омразата към дома.

Въпреки че с никого не бях споделял намеренията си, за себе си бях решил, че връщането ми ще зависи от здравето на мама. Заедно с Ледар работехме върху филмовия сценарий за Майк главно защото заплащането беше добро; имахме достатъчно време да се потопим в собственото си минало и с учудване установихме как непрекъснато изникват нови и нови непознати подробности. За пръв път общувах безпрепятствено толкова дълго време затворен в стая с една жена. Темата, върху която работехме, беше отчасти нашата лична история, но колкото повече указания получавахме от Майк Хес, толкова по-ясно ни ставаше, че изчезването на Джордан Елиот трябва да се превърне в ключа към успеха на целия проект. Майк, изглежда, смяташе, че всичко ще се оправи, щом осмислим онази поредица от злощастни събития, която ни попари преждевременно и ни раздели завинаги. Той се измъчваше от носталгия по онези години и по приятелите, които очевидно не можеше да замени с нови. С Ледар направихме стотици интервюта и успяхме да изградим сюжет, който хвърля светлина върху

критичните моменти на всеки един от нас. Разпитвайки за другите, ние научихме много за самите себе си. Но въпреки усилията ни много въпроси останаха без отговор и сценарият увисна недовършен.

Джордан беше потънал в подземния свят на католическа Европа.

Нямахме вест от него — нито майка му, нито аз — от деня, в който баща му го предаде на Пиаца дел Пополо. Враждата между Джордан и собствения му баща, както и самоубийството на Шайла трябваше да представляват финалът на онзи смутен период в живота ни, който се разигра в пределите на родния ни Американски юг. Дватамата с Ледар направихме списък на всички неуточнени моменти и с това приключихме първия етап от подготовката. Чакахме да се случи нещо, което ще хвърли светлина върху всичките ни въпросителни. Онова, което все още ни липсваше, бе финал, убедителен завършек. Можех да се успокоявам с мисълта, че съм се върнал, за да напиша този сценарий, да покажа на дъщеря си нейния роден град и да я запозная с роднините ѝ и може би да пофлиртувам с Ледар. Но майка ми, която инстинктивно усещаше всеки нюанс в поведението ми, знаеше, че истинската причина за моето завръщане — нещо, което не можех и пред себе си да призная — бе именно тя и евентуалната ѝ смърт. Сценарият беше само извинение.

Всяка сутрин в шест и половина, преди училище, Луси взимаше Лия и я извеждаше на дълга разходка по плажа. Тогава ѝ показваше как изглеждат яйцата на морския скат, острия триъгълен зъб на акулата, различните видове морски звезди и я учеше как да си направи хубава колекция от мидени черупки. Ако питате Луси, крайбрежната ивица на цяла Южна Каролина представляваше любовно писмо, написано от самия Бог, като буквален превод на необятната му любов към вечното вълнение на човешката душа. Учеше Лия да разпознава следите на големите морски костенурки по пясъка, когато излизаха от морето, за да снасят яйцата си някъде през май.

След дългата разходка двете измиваха краката си с един маркуч, подсушаваха ги с големите хавлиени кърпи, които стояха на верандата и тогава Луси закарваше Лия на училище с колата си. Поради болестта си Луси държеше да ѝ отстъпя всички мои сутрешни задължения и пак поради същата причина аз настоявах тя да си почива. Луси съзнаваше, че дните ѝ са преброени, и гледаше час по-скоро да се справи с

нерешените въпроси в живота си, а за целта се нуждаеше от търпеливото снизхождение на своите деца.

Всеки ден Джордж и Рут Фокс посрещаха Лия след училище. След това я завеждаха у тях да я нахранят и Джордж ѝ даваше уроци по пиано три пъти в седмицата. За момиче на нейната възраст тя свиреше с ентузиазъм, но онова, което ѝ липсваше, за да стане голяма изпълнителка, бе страст и амбиция. Лия имаше прекалено много други интереси и хобита, за да посвети живота си на клавишите. Ала Джордж беше търпелив учител, пък и нейната подготовка от Италия не беше лоша. Поривистата природа на Лия и вроденият песимизъм на Джордж заживяха в странна хармония. Музиката, която изпълняваха едновременно, им доставяше голямо удоволствие и по този начин ги свързваше. След всеки урок Джордж сядаше на пианото, за да посвири на Лия за удоволствие. Опитваше се да ѝ разкрие красотата, която може да се изтръгне от клавишите, ако човек се обрече да служи като роб на този инструмент.

През първия месец от нашето завръщане в Уотърфорд аз запознах Лия с всички познати от нашия съвместен живот с Шайла; показах ѝ света, в който бяхме израсли с нея. Двамата се ровехме с часове из гимназиалните тетрадки и дневниците на Шайла, които след нашия брак бяха останали на тавана в къщата на Фокс.

Между страниците им открихме спомени от училищния живот на Шайла: изсъхнали орхидеи от абитуриентския бал, използвани билети за кино, на гърба на които внимателно бе изписано и заглавието на филма, и името на момчето, което я е завело. Усмихнах се, като видях, че повечето носеха името на Джордан Елиот. Имаше и програми от училищни пиеси, футболни мачове и събирания в синагогата. Бележките, които някой ѝ е изпращал в час, също имаха на гърба си дата и име. Едно есе по английски, озаглавено „Лейди Макбет“ имаше оценка отличен и изписани на ръка похвали от учителя ни Джон Лоринг.

— Дай да видим какво си ѝ писал ти — каза Лия и запрелиства споменика.

— О, дано не съм се подписал под собствените си глупости!

— Разбира се, че си се подписал. Нали си се оженил за нея.

— Да, ама тогава аз не знаех, че ще се ожения за нея.

— Намерих го! Татко, прочети ми го.

— О не, то е по-лошо, отколкото си представях. Направо е ужасно. Не, не! Не мога да го прочета в трезво състояние.

На една от страниците с печатни букви, затворени в големи скоби, бе изписано: „запазено място“. Именно там глупавата ми ембрионална мъжественост се бе проявила по следния начин:

Скъпа Шайла,

Ето, престаших се да драсна две-три „мили думи“ на едно от най-милите момичета в света. Никога няма да забравя петия час по английски език и как мистър Лоринг почервения като рак, когато му подхвърли, че е „жеребец и половина“. Ние, разбира се, сме често заедно — за мой най-голям кеф. С теб винаги е страшно гот и много забавно (е, за забавно може да се спори). Когато ти писне от онзи гнусен сексманиак Джордан, знаеш, че винаги можеш да се покатериш на дървото в двора и да влезеш в стаята ми през прозореца ми. (Ха! ха! Майтапя се.) Няма да ти изброявам щуротиите, в които се набърка миналото лято, но те моля сега да я караш по-внимателната. Догодина в университета всяка вечер ще си поркаме до забрава — на четири очи. Нали? На момичето, което Джак не може да забрави.

Същият

Вдигнах очи от листа. Чувствах се ужасно глупаво — бях повече засрамен, отколкото разчувстван от онова, което бях сътворил, и то в последния клас на гимназията.

— Кръгъл идиот. Абсолютен кретен. Недоносче. Сега разбирам защо родителите на Шайла ме мразеха — казах. — А защо майка ти се омъжи за мен, ще си остане една от големите загадки на живота.

— Защо пък, хубаво си го написал — рече Лия.

Рутинното всекидневие успокоява вроденото примитивно безпокойство у всяко дете. Лия свикна със своя режим и той ѝ даваше усещане за порядък и смисъл на нещата, с които се занимаваше. Ако не беше тя, аз сигурно щях да се събуждам по здрач и да обядвам посред мъртвилото на нощта под светлината на звездния блясък. Благодарение на дъщеря ми обаче заживях съвсем нормално и успях да се превърна в пълната противоположност на иначе безсистемната си, объркана и анархистична природа.

Няколко пъти в седмицата посещавахме мама и доктор Питс в шест часа за по едно питие на прекрасната им веранда с изглед към морето. Имах желание да прекарвам повече време с мама и въпреки че присъствието на доктора ме притесняваше, тъй като за мен той бе един съвършено непознат човек, давах си сметка, че е част от нейния живот. Луси винаги бе търсила мъж, който ще я гледа в очите и жадно ще поглъща всяка нейна дума. Тя бе открила този човек в лицето на Джим Питс. Той я обожаваше.

Не исках да заразявам Лия с мрачната неприветливост на собствения си характер. Дълбоко в себе си вярвах, че това може би е убило Шайла. Връщайки се в Америка, за да бъда до болната си майка, мислех, че полепналият по душата ми скреж ще се отчупи, ще се стопи, ще потърси топлината на гълфстрийма, чийто води бяха част от моето наследство.

Луси се възстановяваше бързо; кожата ѝ отново порозовя и здравето ѝ укрепна. Всички знаехме, че това процъфтяване е като циганското лято, но волята ѝ за живот беше удивителна. Беше ясно, че няма да се предаде без борба.

Седях в хола на нейната къща и наблюдавах доктор Питс, който при посещенията ми в шест часа с ритуална скованост играеше ролята на домакин.

— Каква отрова да ти наля, Джак? — попита ме той.

— Джин с малко лимон.

— А на теб, мадмоазел? — обърна се той към Лия.

— Лимонада, доктор Джим — рече му тя.

Луси пристигна откъм градината и ни целуна. Целувките ѝ бяха студени и формални, толкова небрежни, че приличаха на разсеян жест. Самата тя ухаеше на див чай и земя.

— Както обикновено ли, скъпа? — попита доктор Питс откъм бара, където се бе надвесил над цяла редица кристални гарафи. — Любовен еликсир номер девет, така ли?

— Чудесно, скъпи — отвърна му Луси и намигна на Лия. — Не е ли време да нахраниш Четирите конника на Апокалипсиса, Лия?

Лия погледна стенния часовник в дъното на стаята. Луси седна срещу мен и запя една кънтри-песен от неизчерпаемия си репертоар. Този път беше „Крача по ръба“ на Джони Кеш.

Имаше хубав дълбок глас и обичаше да го демонстрира. Доктор Питс се разнежи, като я чу да пее.

В срещуположния край на дългия хол нещо се размърда под завесата на южния прозорец. След миг четирите костенурки, които Луси отглеждаше в къщата, бавно изпълзяха от скривалищата си и важно закрачиха по пода. Лия се захласваше всеки път при тяхното появяване, въпреки че неведнъж бе гледала как Луси ги привиква с песента си, за да правят компания на останалата част от семейството, която си пиеше коктейлите. Когато и четирите се приближиха, спряха пред носовете на чехлите ѝ и вдигнаха послушно глави с онова неземно търпение, което е типично за всички студенокръвни животни. Луси подаде на Лия две купички и се загледа във внучката си, която взе да храни костенурките си с парченца сурова кайма и зелени листа от маруля. Костенурките бяха много добре възпитани и смирено изчакваха реда си. Когато свършиха, се обърнаха и с набожна благочестивост затупуркаха обратно към подземията на къщата. Точно в този момент цъфна доктор Питс с питиетата.

— Веднъж се опитах да им изпея една друга песен — не кънтри, а рокендрол — каза Луси и взе своята водка с тоник от доктора. Очите им се срещнаха за миг. — Но костенурките въобще не реагираха на рокендрол. После подхванах една коледна песен — нищо. После, в чест на доктор Джим, изпах химна на военноморския флот. Костенурките никакви ги няма. И най-накрая се върнах към доброто старо кънтри и тогава да ги видиш как се втурнаха навън като състезателни коне. Затова им викам кънтри-костенурки, защото само тези ритми признават. Нищо друго не е в състояние да ги помръдне.

— Така е, Лия — намеси се доктор Питс. — Аз съм очевидец на случката. Истина е — подписвам ти се с двете ръце. Няма да те лъжа, нали за едната чест живея.

После дойде при мен и ми подаде джина — приготвен само както бившите военни умеят да го правят.

— Това е кръв в очите, огън в корема — рече доктор Питс и вдигна наздравица.

През краткия си престой бях забелязал, че повечето от това, което говори доктор Питс, са празни приказки. Държеше се като изискан джентълмен, който знае много добре, че би трябвало да се обажда само по конкретен повод, но в същото време беше и

достатъчно разумен, за да си дава сметка, че най-добрата стратегия по коктейлно време е ухажване на съпругата. Обичаше да казва за себе си, че не е човек, който ще те изненада, но това означаваше чисто и просто че е много скучен.

— Скоро ще видиш какви интересни неща ще има да стават тук — обърна се Луси към Лия. — Откакто си дошла, всичко е много спокойно, но няма да е вечно така.

— Какво ще става, бабо? — попита Лия, отиде при нея и седна в скута ѝ. Луси пхна пръсти в черната коса на Лия.

— Страхотни неща. Утре Джини Пен излиза от болница. Всичките ми момчета ще бъдат тук за уикенда.

— И Джон Хардин ли? — попита Лия.

— Днес Джон Хардин ми се обади по телефона — рече Луси. — Беше в чудесно настроение. И той излиза от болница и в неделя ще бъде тук с нас. — После се обърна към мен. — Джон Хардин много държи да покаже на Лия къщата си на дървото. Искам и аз да дойда. Всички казват, че е построил истинско чудо.

— Мамо, Джон Хардин добре ли е? — попитах. — Последния път, като го видях, беше изправил целия град на нокти. Стори ми се малко напрегнат.

— Ти никога не си разбирал Джон Хардин — каза Луси. — Никога не си се и опитал да погледнеш света през неговите очи.

— Ако можех да го видя през неговите очи, скъпа мамо, сега щях да съм в усмирителна риза и със запазено легло в щатската психиатрия.

— Понякога хуморът ти е ужасно грубиянски.

— Това не е хумор, мамо.

— Какво му има на Джон Хардин? — попита Лия.

— Страда от болки в главата — рече Луси.

— Страда от бръмбари в главата — поправих я аз.

Беше почти седем и на запад небето още светлееше. Миещите се мечки вече се бяха събрали в задния двор на къщата, вдигаха ужасна тупурдия и се блъскаха за по-изгодна позиция. В шумния си бандитизъм приличаха на глутница помияри с извити като дъга гърбини и клоунски муцунки. Но всъщност бяха невероятни животни. Задната врата хлопна и Лия излезе с торба суха котешка храна и остатъци, които Луси бе заделила специално за мечешката вечеря. В

продължение на пет минути мляскаха, съскаха и сумтяха, докато излапаха и последната троха, а после се изнизаха от двора едно по едно и изчезнаха в отсрещната гора.

— Когато пристигнах тук за пръв път, твоят прапрадядо ми каза нещо, което никога няма да забравя.

— Дядо Сайлас ли? — попита Лия.

— Той беше моят пръв учител. Научи ме на всичко, което знаеше за крайбрежието и островите.

— А мен иска да ме научи как се стреля сърна — каза Лия. — Ама татко вика да вземе да ме научи на нещо по-свастно.

— Когато го видях за пръв път, Сайлас така ми рече — продължи Луси. — Преди белият човек да се яви по тези места, катеричките можели да стигнат от тук до Мисисипи, скачайки от клон на клон, без нито веднъж да слязат на земята. Толкова гъсти били горите по крайбрежието.

— Ами мочурищата? — попита Лия. — Как прекосявали мочурищата?

— Умница! — рече Луси. — Никога не приемай хорските думи за чиста монета.

Двамата с доктор Питс ги наблюдавахме като на филм през прозореца. Чувствах се неловко в неговата компания, сякаш поколението, което ни разделяше, беше водоем от предателство и никой не можеше да прекоси безпрепятствено опасните му, пълни с въртопи води. Знаех, че съпругът на моята майка много искаше да го харесам, и несръчните му усилия да поведе обикновен разговор с мен не бяха нищо друго освен опит да запълни разделящата ни пропаст.

— Красива е, нали? — подхвърли той.

— О, да — съгласих се аз и чак след това осъзнах, че той не говори за Лия.

— От всичко се интересува. Любознателна е като малко момиченце. Не бях срещал такава жена преди. Кипи от живот. Не мога да се меря с нея. Голям късметлия си, че имаш такава майка.

Знаех, че доктор Питс говори така колкото да предотврати неловкото мълчание. Напрегнах се, но не можах да измисля абсолютно нищо, с което да го накарам да се отпусне. Усилието, макар и напразно, ме изтощи.

— Твоите братя, Джак, говорят ли нещо за мен? Харесват ли ме? Бих се радвал на всякаква информация по този въпрос. Тайната ще си остане между нас, можеш да ми вярваш.

— Ние всички знаем, че ти обичаш мама, докторе — казах. — И сме ти много благодарни.

— Значи не ме мразят, задето съм я отнел, така да се каже — рече той и двамата се загледахме навън в жените на нашия живот.

— Докторе, татко е пияница — казах. — Знам, че там долу, под езерото от алкохол, изпит от началото на шейсетте години досега, се крие един много свестен човек, но мисля, че щеше да е по-добре, ако още в началото бе започнал да пие бензин вместо бърбън. Щеше да го убие по-бързо и ние щяхме да го мразим по-малко.

— Баща ти се обади днес — каза доктор Питс. — Трябва да кажа „и днес“. За кой ли път?

— Какво иска?

— Щом се понапие, звъни тук да тормози клетата ти майка — рече той. — Мисля, че е крайно време да се намеся и да сложа край на това издевателство, но тя ме спира, казва, че самичка ще се оправи. Нали знаеш, сега трябва да си почива, да събира сили, а не да ги прахосва, особено по глупости.

— Нямам представа от левкемията — казах. — Мама има по-здрав вид от преди. Всяка сутрин изминава по пет мили. Цветът на лицето ѝ се върна. Дали няма да се пребори с болестта?

— Всякакви чудеса стават. Тялото е странна машинка. Дотолкова пълно с изненади, че понякога прави здравия разум за смях.

— Значи и ти мислиш, че мама може да се пребори с болестта, така ли? — попитах и се улових, че за пръв път у мен проблесна надеждата.

— Лично аз предпочитам да си мисля, че майка ти ще живее вечно — каза доктор Питс, внимателно подбирайки думите си. — Просто не мога да си представя живота без нея. Надявам се, защото нямам друг избор.

Доктор Питс отиде да долее двете ни чаши и тогава забелязах нещо неестествено в походката му, сякаш се опитваше да прикрие леко накуцване. Взехме чашите си и излязохме навън при Луси.

Седяхме на верандата, заслушани в песента на приборя. Вълните се плискаха като по заповед, сякаш зрънцата на пясъчен часовник

отмерваха темпото на нестихващия им ритъм. Навред цареше порядък и тишина. Погледнах мама, която винаги бе копняла за ритуалите на домашния покой. Всичко обикновено, скучно и нормално я трогваше до сълзи.

Луси първа го забеляза. Не се издаде, само се изправи и приглади с ръка гънките на роклята си.

— Джим, скъпи — каза тя. — Би ли ме закарал веднага до „Т.Т.Боунс“, преди да затворят? Забравих да купя спагети и хляб за вечеря.

— Разбира се — каза доктор Питс и остави питието си.

— Ще дойдем двете с Лия — каза Луси и аз забелязах тревожния ѝ, вперен в далечината поглед. Извърнах очи в същата посока и разбрах всичко, без да разменим дума.

— Мамо, вземи и един буркан майонеза „Хелман“ за мен — поръчах ѝ аз.

— С удоволствие — рече тя, — а ти сложи вода за спагетите.

Погледнах към мъжката фигура, която се приближаваше. Те влязоха в къщата, за да минат през предната врата, а аз слязох по стъпалата към плажа. Приливът настъпваше, баща ми също. В ръката си държеше бутилка — носеше я така, сякаш бе пълна догоре със скъпоценни камъни. Походката му бе несигурна, но целенасочена. Изпречих се на пътя му. Изглеждахме се враждебно в сумрака.

— Сърф ли ще караш, или подтичваш за отслабване? — попитах го аз.

— Искам да говоря с майка ти — изсъска злобно Джонсън Хагъд. — Трябва да знам как е със здравето.

— Здравето ѝ е зле — казах. — Тя умира, затова изчезвай отгук, татко! Само я плашиш с тия твои посещения.

— Той погледна към къщата, после — към мен.

— Не съм пил — каза той и вдигна почти пълната бутилка. — Нося я само за кураж.

— Разбира се.

— Всичките ми синове се обърнаха срещу мен — като насъскани зли кучета.

— Само че го направиха с голямо закъснение.

— Още не си довел дъщеря си да ме види — каза той с обиден глас, в който долових самосъжаление. — Много си се нафукал, откакто

стана европейец. Нали си на „ти“ с разни кралски особи.

— Ами да. В дворци и замъци ме канят — казах и тъжно поклатих глава. — Ние с Лия идвахме два пъти, но нямахме късмет. Все в пиянски несвяст те сварвахме.

— Много ми дойде напоследък — рече Джонсън Хагъд и погледна бутилката на фона на небето.

— Много от какво?

— От това, дето се опитвам да не пия — каза той съвсем сериозно, а аз се изсмях гръмогласно. — Ти винаги си ме мразил, Джак. Винаги си съзаклятничил срещу мен.

— Не винаги — поправих го аз. — Имаше време, когато само те съжалявах. Но след това вече омразата ми се удаде с лекота.

— Всеки ден водиш Лия при родителите на Шайла, а знаеш как се отнесоха Фоксови с теб.

— Те се опитаха да ми отнемат детето — казах. — Ти се опита да ми отнемеш детството. Фоксови не успяха. Ти обаче успя.

Баща ми отново погледна към къщата, където смяташе, че Луси стои зад прозорец и ни наблюдава, и извика:

— Луси! Луси! Вдигнал съм бяло знаме. Искam да говоря с теб.

— Защо трябва да я излагаш пред съседите?

— Това винаги е било слабото ѝ място — изхихика баща ми. — Винаги е треперила какво ще кажат хората. Това ми даваше голямо тактическо предимство в продължение на години. А сега, махай се от пътя ми! Има един доктор в Хилтън Хед, който може да излекува майка ти. Използва лекарство от кайсиеви костилки, което се намира само в Мексико.

— Така ли? — казах. — Значи в Мексико никой не умира от рак. Мама вече си има доктор. Той ще успее да я довърши толкова добре, колкото и всеки друг.

Баща ми отвинти капачката на бутилката и отпи. Бях го виждал да изгълтва половин литър бърбън, без да си поеме дъх. Стоеше и ме гледаше изпитателно.

— Ти си най-странният от всичките ми синове — каза той най-накрая. — Голям късмет да попаднеш в нашето щастливо гнездо от неудачници. Роди се грозен, сине — изсъска той и пак отпи от бутилката. — Дори мен не можеш да виниш за това, въпреки че ти и цялата ти пасмина от братя сте готови да ме обвините за всичко, дори

задето водата на морето е солена. Не, не. Дойдоха хора да ми кажат, че си най-грозното бебе, което някога се е раждало в Уотърфорд — с червено набръчкано лице, сгърчено от колики, хилаво и недоносено. В лице винаги си ми приличал на убиец.

Баща ми можеше да бъде жесток и това негово умение винаги ми е спирало дъха. Тежко на детето, родено с лунички, астигматизъм, петна по кожата или рижа коса. Той винаги напипваше най-уязвимите места на своите противници и нищо не беше в състояние да го спре, ако реши да нарани онези, които най-много обича.

— Татко, мама я няма — казах. — Видя те, че идваш, и побърза да избяга с Лия и Джим. Изпрати ме да я отърва от теб.

— Къде ти е армията тогава?

— Татко — поклатих глава. — Мама е вече омъжена. Има друг живот. Не бива да я притесняваш, нито да я унижаваш пред новия ѝ съпруг.

— С нея сме се клеели пред Всевишния — заяви той тържествено. — Пред Царя на царете. Душеспасителя. Пред Създателя на всички твари, малки и големи.

— Да, но тя се освободи от тази клетва — казах. — С помощта на адвокат. Нали си чувал, знаеш какво е това адвокат.

— Тя ме напусна в момент, в който имах най-много нужда от нея. Бях безпомощен, търкалях се във всяка канавка и всяка нощ просех милост от ангелите небесни. Алкохолизмът е болестно състояние, сине. Майка ти напусна своя пост, избяга от мен като от прокажен. Затова Бог я наказва с рак на кръвта.

— Ще ѝ предам. тя ще се зарадва, като чуе — казах. — А сега се махай. Ще те придружа до къщата на дядо.

— Не понасям компанията на задници и дегенерати. А ти си и двете. Чел съм всичките ти готварски книги. Искам да ти кажа, че не бих се докоснал до педерастките ти рецепти, дори да умирам от глад.

— Тогава ще напиша готварска книга специално за теб, татко. Първата глава ще се казва „Видове сухо мартини“, втората — „Коктейли“, третата — „Скоч и сода“ и последната — „Водка с доматиен сок“.

— Обичам питието си чисто, без излишни добавки — горчиво заяви баща ми.

— Тогава ще опростя книгата си. Рецептите ще звучат горе-долу така: Купете си бутилка алкохол. Отворете я. Изпийте я до дъно. Хвърлете шишето на плажа. Отпуснете се и сега вече можете на спокойствие да изпаднете в делириум тременис. Тази рецепта ще кръстим „Закуска“.

— Имай повече уважение към баща си — смъмри ме Джонсън Хагъд. — Вече ти казах, че това е болест. Имам нужда от състрадание, а не от упреци.

— Махни се от двора на мама — казах с тон, който издаваше раздразнението ми.

— Не съм в двора на майка ти. Земята, върху която стоя, е част от крайбрежната ивица на щата Южна Каролина. Никой не може да предяви претенции за собственост или да закупи крайбрежието, което принадлежи на щата и народа за всички времена. За законите с мен няма да спориш, ясно ли ти е! Половината съм ги забравил и пак съм най-добрият юрист в щата, разбра ли, идиот такъв?

— Ти удави професионалната си кариера в бутилка „Джим Бийм“.

— Джак, аз съм далеч по-мъдър човек от теб, дори от онова, което би могъл да станеш. Аз пия от отчаяние, разочарование, безсмислие и пустота — все неща, които душата ти не познава.

— Да, но благодарение на теб бих могъл да изнеса цикъл лекции в Харвард точно по тези теми — озъбих му се аз. — Нека бъдем наясно: ти пиеш само защото обичаш да се наливаш.

— Абе какво съм седнал да те слушам аз теб! — разсърди се баща ми и пак иззлобя. — Какво представляваш ти? Мамино синче, което парадирал с мамините знания край печката, защото никога не успя да се откъсне от полата на мама! Винаги си бил лигльо и лигльо ще си останеш!

— Татко, всичко това съм го чувал и преди — отвърнах му аз, след като успях да се овладеея. — Забравяш какво говориш, защото си вечно пиян. Затова пък аз добре си спомням, защото съм винаги трезв. А сега, за да има поне едно нещо, което да си спомняш, ще те ритам по плажа, докато се изметеш оттук. На нас двамата този танц ни е добре известен, нали? Отдавна го танцуваме. Дори ти предлагам да го сменим.

— Защо? На мен той ми харесва. Аз имам нужда да изразявам презрението си към теб. Ужасното си отвращение. Скъпо дете, ти винаги можеш да се правиш, че не ти пука. Но и ти си като останалите лигльовци — твоите братя. Лесно се засягате. А аз знам от какво ще ви заболи най-много и си правя кефа. Това е спорт, който сам съм си го измислил. Любимият ми спорт за отмора. Нарича се „гавра с леваците“. Първо им напипваш слабото място, а после като зъболекар завираш свредела там и въртиш, докато оня се разкапе. Значи стържеш с машинката надълбоко, докато опре в нерва. После даваш още малко навътре — около един милиметър, — и готово! Левакът е на колене и пици от болка.

— Не го прави, татко — казах през зъби. — Предупреждавам те.

— Дами и господа, нека посрещнем с аплодисменти прекрасната и неземна Шайла Фокс!

Хвърлих се връз него, хванах го за гърлото и го вдигнах във въздуха. Той се опита да ме удари с бутилката по главата, но аз я грабнах от ръката му и я хвърлих в морето.

— Скърбта ти по Шайла е жалко театрално представление — каза той и ме заплю. — Всичко у теб е чист фалш. Гледах те как излизаш с дъщеря си от къщата на Фоксови. Каква мила картинка! Любещият баща. Скърбящият вдовец. Всичко е лъжа и измама. Ако таткото издържи да се преструва дълго, тогава всички ще му повярват, че обича малката си дъщеричка. На мен обаче тия не ми минават, Джак. Ти си студенокръвно животно. Знам го, защото дълго съм живял с тази студенина вътре в мен и тя ме погуби.

— Аз обаче не съм като теб. Изобщо не приличам на теб.

— Целият на мен си се метнал — изсмя се той цинично. — Всичките ми синове носят у себе си същото онова парче лед, с което се боря цял живот. Погледни клетия Далас. Моят съдружник по кантора. Има сваятна жена и чифт дечица, но това не му стига. Затова ходи, души като хрътка и щом някоя фльорца склони да му бутне гратис, той решава, че е попаднал на златна жила. Всички вие цял живот ще търсите любовта, но никога няма да я разпознаете, ако спи на съседното легло.

— Ти нищо не знаеш за нас — изсъсках ядосано.

— Погледни там — рече Джонсън Хагъд и обърна очи към къщата на Луси. Тя се беше върнала от магазина. Видях я как се

разхожда в рамката на прозореца — обляна в изкуствена светлина и току надничаше в естествения мрак. Ние я виждахме ясно, но тя не можеше да ни види.

— Ето какво загубих — рече баща ми. — От невежество. Защото не знаех какво имам до себе си. Бас държа, че и ти не си си давал сметка колко обичаш Шайла, преди да я видиш в моргата. Нали, Джек?

Погледна още веднъж към бившата си съпруга и изкрещя:

— Обичам те, Луси. Още те обичам.

Луси се отдръпна от прозореца, а той добави:

— Обичам те, мръсница такава!

Макс и Естер Русов много се гордееха с търговските си успехи в Уотърфорд. Макс беше истински магьосник на продажбите, а Естер водеше касовите книги с педантична точност и почерк, който наподобяваше лека лалета. За тях търговията беше като едно друго проявление на голямото им гостоприемство и всеки посетител в магазина им се чувстваше като почетен гост. Макс беше посрещачът, човекът, който дава съвети, шегаджията, а Естер работеше зад кулисите, преглеждаше сметките и отговаряше за снабдяването.

Бизнесът им процъфтяваше. Малкият магазин за хранителни стоки се превърна в първия супермаркет в града. Универсалният магазин „Русов“ беше открит през пролетта на 1937-а. Той много бързо се прочу с модните си стоки и умерените цени. Първата жена, която пристигна от Чарлстън, за да пазарува в Уотърфорд, получи безплатна чанта и снимката ѝ беше поместена още на следващата седмица в местния вестник. За най-голяма своя изненада Макс и Естер откриха, че много ги бива и в търговията, и в рекламата. Всичко, до което се докоснеха, се превръщаше в злато и те не можеха да се наравдат на добрия си късмет и Божията милост, с която бяха облагодетелствани.

През 1939-а обаче Богът на евреите се скри от света. В продължение на години Макс и Естер получаваха писма от роднините си в Русия и Полша. Естер много държеше да си пише с всички свои близки, а Макс — от първия ден на заселването си в Уотърфорд — винаги бе изпращал пари на семейството си в Европа.

През 1939-а писмата от Полша изведнъж секнаха. Пощальонът отминаваше къщата им и цяла година Естер Русов не прочете нито един ред на идиш.

Когато Сайлас Маккол научи, че двамата Русов се тревожат за роднините си, той уреди една среща с почетния Барнуел Мидълтън — местния депутат в Конгреса на Съединените щати. С навирен нос и аристократични обноски, Мидълтън снизходително се яви в ресторанта на Хари в Уотърфорд. Това стана през октомври 1941-ва. Седна и се загледа в изстрадалото лице и огромните ръце на Макс Русов. Сайлас Маккол седеше до него, докато Макс разказваше как неговото семейство и това на Естер са изчезнали и връзката с тях е

била напълно прекъсната след нахлуването на германската армия първо в Полша, а после и в Русия. Когато Макс свърши разказа си, той подаде на конгресмена списък с имената и адресите на всички свои роднини. Общо шейсет и осем души, между които и четири деца.

Мидълтън се покашля и отпи глътка черно кафе, преди да се обади.

— Времената са лоши, Макс.

— Какво знаеш ти? не лоши, а много лоши, много, много лоши.

— По дяволите, Барнуел! — сърдито се намеси Сайлас. —

Човекът ще се поболее от тревога. Недей да философстваш, направи нещо!

— Каквото и да направя, Макс, новините ще са лоши.

— Ние сме евреи — отвърна му Макс. — Свикнали сме им на лошите новини.

Мина повече от година, а от Барнуел Мидълтън — ни вест, ни кост. Междувременно съединените щати влязоха във войната. Макс обаче не бе получил никаква вест от своите евреи в Кироницка и мълчанието от Полша сега се разпростря и в Русия. През същата година двамата им синове — Марк и Хенри — се записаха в американската армия. След като изпратиха синовете си да се бият срещу германците, Макс и Естер за пръв път се почувстваха истински американци. Когато тръгнаха за Европа, Макс даде на двете си момчета по едно миниатюрно копие от Статуята на свободата, което те пазеха като очите си. Сражаваха се като истински американски войници — храбро и решително, защото като синове на Великия евреин те нямаха страх от казаците. Бяха изпратени в северната част на Европа, където колективният глас на всички Русовци бе замлъкнал завинаги.

В средата на 1943-та Барнуел Мидълтън поиска да се срещне с Макс и Сайлас за пръв път, откакто бе обещал на Макс, че ще се опита да научи нещо за съдбата на роднините му. Първите петнайсет минути и тримата се хранеха мълчаливо, след което Барнуел заговори за войната за победите и пораженията на Съюзниците и за трезвомислието, което цари във Вашингтон.

— Кажй нещо по същество, Барнуел — не издържа Сайлас.

— Успя ли да разбереш нещо за нашите роднини? — попита го Макс.

— Да — отвърна Мидълтън тържествено. — По-хубаво да не бях получил никакъв отговор. Но получих.

Тогава Барнуел Мидълтън се наведе през масата, хвана ръката на Макс, стисна я окуражително и така страшните вести от Източна Европа стигнаха до едно кътче в Южна Каролина, известно с лошото си кафе и с вкусния си ябълков пай.

— Макс — прошепна той. — Всички имена, които ми даде. Всички, Макс... те са мъртви. Всички до един.

Макс не каза нищо. Не би могъл, дори да опита.

— Как успя да научиш? — попита Сайлас. Нали е война. Цари хаос. Сражения. Не може да си сигурен.

— Прав си, Сайлас — съгласи се Барнуел. — Някои от тези хора може да са избягали или да са били пропуснати. Някои може да са се скрили. Информацията много се забави. Дори не съм сигурен точно откъде пристигна и кой я е получил. Източникът е в Швейцария и знам, че е германски. Това е всичко, което знам. Източникът твърди, че всички твои роднини, Макс, са мъртви. Че всички роднини на Естер също са мъртви. Че нито един евреин не е останал в градовете, които ми написа на листчето.

— Чистка срещу евреите — най-сетне се обади Макс.

— Масово унищожават евреите — каза Барнуел. — Или ги затварят в лагери, за да им работят. Твоето семейство обаче е сред избитите. Карали ги сами да си копаят ями, застрелвали ги и после само ги заравяли.

— Но имаше четири деца. Съвсем малки — каза Макс.

— Германците не правят разлика между деца и възрастни — каза Барнуел.

— Избивали са бебета с картечници! — зяпна Сайлас.

— Или са ги заравяли живи, след като са избили майките им — потвърди Барнуел. — Стана дума за едно малко момиченце, което смятаха, че може да е племенничка на Естер. В момента се укрива в Полша. Но се оказа, че само името ѝ е същото като онова от списъка на Естер. Казва се Рут Граубарт. Няма никаква роднинска връзка.

— Какво е станало със семейството на това дете? — попита Макс.

— Предполагам същото, което е станало и с твоето семейство, Макс. — Барнуел сви рамене. — От нелегалното движение в Полша

обаче твърдят, че могат да я изведат от страната.

— Тогава направи го! — каза Сайлас.

— Цената е доста висока — обади се Барнуел. — Искат петдесет хиляди долара в брой.

Сайлас подсвирна и Барнуел най-накрая пусна ръката на Макс. Сви показалец и даде знак на келнерката за по още едно кафе.

— Прекрасен свят — каза Сайлас. — Кажи ми едно хубаво нещо за човешката раса.

— Онова момиченце — обади се Макс.

— Какво момиченце? — попита Барнуел.

— Онова, дето се укрива в Полша. Дето са го взели за племенничка на Естер — рече той.

— То не ви е роднина. Тя е от свършено друга част на Полша.

— Нищо. Нали е еврейче и е в безизходица.

— Така е — потвърди Барнуел.

— Ние с Естер бихме искали да я изтеглим тук, в Америка — каза Макс.

И двамата го погледнаха така, сякаш не бяха чули добре.

— Макс, тя не е от родата ви. Нали разбра, че не е роднина на Естер — каза му Сайлас. — Освен това са й сложили етикетче, на което пише петдесет хиляди долара.

— Тя е самотно еврейче, което си няма никого. Значи може да стане мое дете. И на Естер. Казваш, че семейството й сигурно е избито. Като моето семейство. Ако ние не й помогнем, кой ще го стори?

— Животът на едно дете не е нищо на фона на такава война, Макс — каза му Барнуел.

— За мен е нещо — отвърна му Макс.

— Но ти нямаш петдесет хиляди долара в брой — отсече конгресменът и стана от масата с вид на човек, който вече е изчерпал неприятната тема на разговор. — В тоя град няма човек с толкова пари.

— Като изключим теб — рече Сайлас. — Изберем депутат за Конгреса и след четири години той вече е милионер. Как става тая работа, а, Барнуел?

Същата вечер Макс и Естер излязоха на верандата над реката и зареяха поглед в златистата патина на безплътния залез, обагрил пухестите туловища на ниско увисналите облаци. Пийнаха шнапс от

малки кристални чаши — един ритуал, който свидетелстваше за тяхното благоденствие и за нуждата им да се отпуснат след толкова години на неуморен труд.

Макс не знаеше как да съобщи на жената, която обичаше най-много в целия свят, че е загубила цялото си семейство. Естер идваше от семейство, в което всички бяха много привързани един към друг, и му беше трудно да ѝ каже, че нейната Европа е вече мъртва.

Гаврътна втори шнапс и ѝ го каза, но на идиш.

Цели шест дни Естер Русов оплаква своите близки и най-накрая един млад равин пристигна в къщата им да отслужи шабат. Макс и Естер дадоха клетва, че ще издигнат синагога в Уотърфорд в чест на избитите си семейства.

Скоро след това една нощ Естер се отпусна в обятията на Макс и преди да заспи, му пошепна:

— Онова момиче, Макс. Дето Барнуел ти е споменал за него.

— И аз все за нея си мисля — отвърнал ѝ Макс.

— Какво можем да направим?

— Да продадем всичко — отвърнал Макс. — Къщата.

Универсалният магазин. Супермаркетът. И да започнем отначало.

— Ще вземем ли петдесет хиляди долара? Това са много пари. Страшно много.

— Банката ще ни даде останалото — каза Макс. — Сигурен съм, че няма да ни откажат.

— Добре, така да направим — рече Естер.

— Да.

— Ти и без това щеше да го направиш — с мен или без мен — продължи Естер. — Познавам те аз. Ала съм достатъчно умна, за да не ти противореча. Но не, тук си прав. Така трябва да постъпим, макар че ще ощетим собствените си деца.

— Как ще ги ощетим? Като спасим едно дете ли? — попита Макс.

През следващите месеци Макс продаде универсалния магазин на веригата „Белк“ от Шарлот, магазина за хранителни стоки на един дребен търговец пак от Шарлот, а къщата им на Долфин Стрийт — на един генерал-лейтенант от морската пехота, разквартируван на остров Полък, който беше пред пенсиониране. След това изпрати запис за петдесет хиляди долара на Барнуел Мидълтън във Вашингтон и в

отговор получи една отрезвителна телеграма, в която се казваше колко малка е вероятността спасителната операция да завърши успешно. Но Барнуел Мидълтън обещавахе да положи всички усилия.

След разпродажбата на Макс му остана само малкото дюкянче, с което бе започнал преди много години при пристигането си в Уотърфорд. То беше празно. Русови се преместиха да живеят на втория етаж и не след дълго Макс и Естер отново развъртяха търговията.

Мина почти година, преди Макс да получи телеграма от Барнуел Мидълтън, с която го осведомяваше, че на 18 юли 1944-та в малкото пристанище на Уотърфорд ще пусне котва един търговски кораб. Сред пасажерите му се намира момиче на име Рут Граубарт. Макс веднага съобщи добрата вест на жена си, после на Сайлас Маккол, а той — на Джини Пен. Новината се разнесе от къща на къща — така както пътуват всички вести в малките градове, — скоклива, радостна и безгрижна, тя развесели всички граждани на Уотърфорд, които от дълго време живееха само с печалните съобщения за загиналите в Европа местни момчета.

Когато корабът акостира, едно симпатично момиче слезе по подвижното мостче, а до него тържествено крачеше самият капитан. Тълпата посрещачи се разшумя, а тя изглеждаше смутена и объркана. Макс и Естер я поздравиха на идиш и тя им се поклони. Макс се просълзи и разтвори обятия да я прегърне. Когато тя се спусна към него и зарови глава в големите му гърди, целият град я поздрави гръмогласно. Така тя разбра, че вече е част от Уотърфорд, Южна Каролина, и че от този ден нататък вече има роден дом. Градът прие Рут Граубарт като свое дете и с нежност следеше как расте. Завърши гимназия, стана пълнолетна и се омъжи за Джордж Фокс. Целият град се скупчи край нея, когато роди първото си дете Шайла, скупчи се и когато Рут погребва същото това дете.

Но това, което градът винаги ще си спомня най-добре, бе онзи първи миг, когато еврейското сираче, откупено от съвсем непознати хора, слезе на брега на Уотърфорд и се хвърли в обятията на Великия евреин.

След години Сайлас Маккол щеше да разказва на внуците си, че когато наблюдавал посрещането на малкото момиче, разбрал — за пръв път със сигурност, — че Америка ще спечели войната. Бе разправял тази история безброй пъти, но винаги я завършваше по един

и същ начин за радост на внуците Маккол: Градът ликуваше, целият град ликуваше!

Рут обаче не бе разказала собствената си история на никого в Уотърфорд, освен на съпруга си и на дъщеря си Шайла, а после, през пролетта на 1986-а, я разказа и на мен, след като се бяхме помирили и аз се бях върнал в града с нейната внучка Лия.

Чак след като Рут ми разказа за страшните си преживявания в Полша, аз най-сетне разбрах коя е Мадоната с монетите.

Закарах дядо си Сайлас Маккол в Уотърфорд, за да прибере Джини Пен от старческия приют. Братята ми останаха в къщата на старците, за да довършат полегатата пътека, по която Джини Пен да може спокойно да влиза и излиза с инвалидната си количка. Дядо ми беше дребен мъж, заклет пушач, човек наблюдателен, но пестелив на думи.

— Радваш ли се, че Джини Пен се прибира у дома? — попитах го.

— Какво друго ми остава? — рече Сайлас. — Всички сестри са вдигнали ръце от нея.

— Татко добре ли е?

— Като преспа, се оправи. После хукна към града.

Сложихме баба на задната седалка. Беше изтощена от усилието и емоциите, свързани с формалностите около изписването ѝ от старческия приют. Бюрокрацията винаги изисква прахосване на излишна енергия, което съсипва хората, особено много старите и много болните. Джини Пен дори не си направи труда да помахна на сестрите, които излязоха да я изпратят.

— Чудовища! — просъска тя, докато ние със Сайлас им махахме любезно усмихнати. — Пиявици. Нощни гърнета. Инфекциозни жаби. Пеницилинови гъбички. Трябва да им забранят да докосват истински дами и изискани жени.

— Държаха се много мило — тихичко промърмори Сайлас по-скоро на себе си.

— Ти ли го казваш? Дето веднъж не дойде да ме видиш — скара му се Джини Пен. — Трябваше да се омъжа за генерал Грант, а не за тази бунтовническа отрепка Сайлас Маккол.

— Би ли спрял за малко пред супермаркета? — попита дядо. — Искам да купя един намордник.

— Дядо идваше да те види всеки ден, Джини Пен — казах.

— Ето, и внуците ме предават. Целият град тръпнеше в очакване. Всички щяха да се пръснат от радост при вестта за моята кончина.

— Аз трябваше да водя парада по главната улица — обади се Сайлас.

— Не я дразни — предупредих го и леко го смушках. — Джини Пен, братята ми те чакат с голям подарък. Цял ден сме строили полегата пътека за количката ти.

— И на това му викате подарък? Откога пътеките за инвалиди минават за подарък?

— Лично надзиравах строежа — направих си оглушки аз. — Ще стане страхотна.

Когато влязох с колата в двора, братята ми се бяха прибрали в къщата. Тя беше много стара и с вида си вдъхваше респект сред новите модерни постройки на плажа, които се бяха пръкнали наоколо сравнително отскоро. Точно зад нея игрището за голф, проектирано от Робърт Трент Джоунс, правеше остра чупка. Двама невъзмутими пенсионери се придвижваха с количка по игрището така безшумно, сякаш платноход се носеше по вятъра. Когато бях малък, смятах, че островът е толкова див, та цивилизацията никога няма да проникне тук, но оттогава много неща се бяха променили.

С изключение, мислено се коригирах, на моите баба и дядо. Те винаги са били особняци и крайно нестандартни хора. Освен това като че ли ги свързваше навикът, а не любовта. Джини Пен често се обиждаше, защото ние, внуците, предпочитаме Сайлас пред нея и бяхме страшно привързани към него — чувство, което не можеше да се каже, че изпитваме към нея. Но когато тя ни го натякваше, ние отричахме категорично и веднага ѝ заявявахме, че я обичаме точно толкова, колкото ни позволяват неуправляемите валенции на вечно променливото ѝ настроение.

— Ето ги и момчетата — казах аз.

— Най-добрите момчета в света — добави Сайлас.

— Дошли са от немай-къде — каза Джини Пен, но си личеше, че е доволна, особено като видя, че всички са дошли да я приветстват.

Братята ми нададоха мощен вик и се спуснаха към нея. Задумкаха по бронята и разклатиха колата, докато намусената Джини Пен не издържа и се усмихна. Щом се усмихна, и четиримата се направиха на омагьосани от нейното очарование, олюляха се и се натръшкаха по земята.

— Само за палячовци ви бива — каза тя, докато Сайлас ѝ помагаше да слезе от колата, а аз докарах инвалидната количка от верандата.

Тий изтича по новата дъсчена пътека, от която целият двор ухаеше на смола. После легна върху нея и извика:

— Добре дошла, мила старицо!

— Като дойда, само на „старицо“ ще ми станеш! — изфуча Джини Пен.

— Погледни, Джини Пен — продължи Тий. — Виж какво съвършено произведение сме сътворили в твоя чест.

После се престори на застрелян престъпник в долнопробен филм и се изтърколи надолу по полегатата пътечка.

— Трябва да се лакира — нареди Джини Пен. — Мразя голи дъски. Това обижда естетическото ми чувство.

— Бабо, страшно се радвам, че те виждам — каза ѝ Далас.

— Момчета, благодаря ви, че сте ми сковали пътека — обади се Дюпре с момичешки глас.

— И срещата със смъртта не е успяла да я промени, момчета — каза мрачно Сайлас и тържествено забута количката към къщата. — Ще си остане усойница до края.

— Точно това предвижда моят план — отсече тя.

По средата на дъсчената пътека братята ми спряха количката и започнаха да целуват баба за добре дошла. Целуваха я по лицето, по врата, гъделичкаха я. Целуваха я по очите, по страните, по челото, докато не ги разгони с бастуна си. Отстъпиха със смях и след малко отново се нахвърлиха с ласките си, а Сайлас едва добути количката до входната врата.

Настанихме се на предната веранда, докато Джон Хардин продължаваше да почиства дъсчената пътека с гласпапир, като изглаждаше и най-малките неравности. От всички нас той беше най-добрият дърводелец — нямаше нещо, което да не може да свърши с ръцете си. Но макар и много сръчен, не можеше да си намери работа, защото не издържаше на напрежението, което неизменно съществува и на най-спокойното работно място. Наблюдавахме го как работи и се възхищавахме на пестеливите му движения — нямаше празен ход.

— Да си го кажем направо — наруши мълчанието Тий, — Джини Пен е голяма лигла. Само аз ли съм на това мнение?

— Кой? — попита Дюпре. — Тази сладка мила старица?

Лия се показва на задната веранда, след като бе прочела на Джини Пен едно стихотворение, което беше посветила на нейното завръщане

у дома.

— Джини Пен хареса ли стихотворението ти, Лия? — попита чичо й Дюпре.

— Не разбрах — отвърна Лия. — Но каза, че го е харесала.

— Да не ти пука — обади се Тий. — Не й е в характера да се държи любезно.

— Да искаш такова нещо от нея е твърде много — съгласи се Далас.

— Вие всички познавахте ли моята майка? — попита Лия, изненадвайки братята ми с въпроса. Те я наобиколиха със загрижен вид.

— Разбира се, Лия — рече Дюпре. — Какво искаш да знаеш? Ти какво си спомняш за Шайла?

— Не си спомням нищо от времето, когато съм имала майка.

— Но ти имаше прекрасна майка, Лия — рече Далас.

— Красива като картина, също като теб — добави Тий.

— Вие всички ли я харесвахте?

— Да я харесваме ли? — каза Дюпре. — Та ние всички бяхме влюбени в твоята майка. Не знам какво ти е разправял баща ти, но тя беше очарователно момиче.

— Най-добрата танцьорка, която съм виждал — обади се Тий. — Като засвириха шаг, нямаше по-добра от нея.

— Какво е това „шаг“?

— Момиче, родено в Южна Каролина, да не знае какво е това „шаг“? — учуди се Дюпре. — Това е престъпление срещу човечеството.

— Значи баща ти за нищо не го бива — обади се Тий.

— В Италия не танцуват шаг, момчета — защитих се аз. — По-добре да я бях научил на хула-хула.

— Не се оправдавай — каза Дюпре. — Чакай, ще докарам колата по-близо до верандата и ще пусна една касетка. Това е голям пропуск в образованието на моята племенница.

— Наистина, по-добре да беше отгледана в някое сиропиталище на Южна Каролина — реши да ме подразни Дюпре. — Джак, срамувам се, че си ми брат.

Той приближи пикапа до верандата, сложи една касетка и наду музиката докрай.

— Това е типично каролинска музика — каза той и се качи при нас. — Най-свещените звуци на земята.

— Сега чичовците ти ще трябва да попълнят празнотите в занемареното ти образование, Лия — каза Далас. — За това, разбира се, е виновен баща ти и аз с удоволствие бих завел дело срещу него.

Дюпре взе ръката на Лия и започна да ѝ показва стъпките. Аз поканих на танц Тий и Лия ни зяпна като омагьосана, защото никога не беше виждала този танц.

— Лия, най-важното в шага е да гледаш с леден непукизъм — обясних ѝ аз. — Никаква емоция, никаква страст. Танцът — това е лятото, несподелените желания, той е отношение към живота. Лицето ти трябва да е като маска.

— Как се казва тоя, бе? Да не е Платон? Ние ще учим детето да танцува, а той взел да философства — обади се Дюпре.

— Аз единствен мога да танцувам като момиче — обърна се Тий към Лия, — защото навремето се учеха с мен. Бях най-малкият и ме караха да им партнирам, докато се упражнявах.

Откъм колата гръмна „Моля, две порции от нейната любов“ и Далас покани Лия на танц.

— Майка ти беше ненадмината танцьорка — рече ѝ той.

— Всичко танцуваше — обади се Дюпре.

— Виж ти, как бързо схваща Лия — похвали я Далас.

— На майка си се е метнала — рече Тий. — Тя е родена танцьорка. Заплювам си ред след Джон Хардин. Ще я науча как танцувахме секс-шага.

— Секс-шага ли? — изписка Лия. — Звучи страхотно.

От този ден нататък Лия стана голяма почитателка на чичовците си. Разтапяше се от вниманието на моите братя и цялата цъфтеше от щастие. Телцето ѝ се раздвижи в ритъма на мелодията и като че самата ѝ детска същност се промени, някак узря, докато се въртеше в танца на голямото чичовско ухажване. Братята ми стояха на опашка, за да танцуват с нея, и непрекъснато се караха чий ред е. Превърнаха следобед в празник, за който тя щеше да си спомня цял живот. Чувстваше се специално удостоена с внимание, като вездесъща кралица под закрилата на обожаващата я армия от предани войни. В края на деня вече умееше да танцува не по-зле от чичовците си.

Наблюдавах всеки танц на Лия с братята ми и тяхната доброта ме трогна дълбоко. Дюпре ме потупа по рамото и каза:

— Следващата песен е за теб и Лия.

„Запази последния танц за мен“ на състава „Дрифтърс“ се разнесе и Лия веднага забеляза промяната у мен.

— Какво има, татко? — попита тя, щом взех ръката ѝ и я поканих да танцуваме.

— Дюпре, превърти го от самото начало — казах аз. — Трябва да обясня значението на тази песен. — След това се обърнах към Лия. — Спомняш ли си историята за това как двамата с мама се влюбихме един в друг? — попитах Лия.

— През онази нощ, когато къщата паднала в морето.

— Същата. Когато двамата с мама танцувахме в онази стая сам-самички, защото всички избягаха панически от къщата, тогава ние танцувахме шаг.

— Не знаех.

— Братята ми са прави, трябваше да те науча.

— Нищо, ти толкова други неща си ме научил.

— Това беше любимата песен на нас двамата с майка ти. Ние се влюбихме, докато танцувахме на тази мелодия.

Лия не беше танцувала с мен, но сега чу доволното сумтене на братята ми, докато се поклащахме в ритъма на тази прекрасна песен. Те пляскаха с ръце, тропаха с крака и подсвиркваха, докато двамата с Лия се въртахме върху ожулените дъски на верандата. Лия ужасно се изненада, като видя, че не може да танцува толкова добре, колкото умеех аз. И ми го каза. Докато танцувахме, лицето ѝ изплува пред очите ми и се преобрази в това на Шайла. Просълзих се — най-накрая успях да се просълзя.

Лия въобще не забеляза, че плача, докато братята ми не се умълчаха. Спряхме да танцуваме и аз седнах на стъпалата на верандата. Лия ме прегърна и това, заедно с песента, която двамата с майка ѝ толкова обичахме, ме разстрои окончателно. Можех да понеса спомена, но не можех да понеса музиката, която го правеше така болезнен за мен.

В началото на май, един месец след нашето завръщане, по настояване на Луси един ден поех по Шосе 17 към Чарлстън, за да я закарам в манастира на трапистите в Мепкинското абатство. Въпреки че не ми каза точно защо държи да отиде там, тя все пак спомена, че иска да се изповяда пред отец Джуд. Откакто бях завел отец Джуд в болницата, където той й даде последно причастие, аз реших, че в техните отношения има нещо повече от обичайната връзка между каещ се грешник и изповедник, макар и вече да не смятах, че са любовници. Бях разпитвал Луси по въпроса, но тя винаги е била царица на неясните отговори. В нейните уста английският език се превръщаше в димна завеса, при това го правеше, без дори за миг да промени простодушното си изражение. Докато пътувахме към Чарлстън, внимателно я изгледах — беше спокойна и красива.

От дълго време се опитвах да хвана Луси насаме, за да й задам въпросите, които ме измъчваха още от дете. Въпреки че нямах ясна стратегия как да изкопча от нея скритите й тайни, щеше ми се да започна разговора, без да събуждам подозрението й.

— Получих една чудесна вест — каза тя и протегна ръце на слънцето. Чак след като се разболя от левкемия, Луси започна да използва предпазния колан. За нея винаги е било въпрос на чест да не се пристяга с това съоръжение и аз много се учудих, когато я видях прилежно закопчана. — На теб ще ти кажа, но само ако обещаеш да мълчиш като гроб.

— Обещавам, че ще кажа само на още един човек — отвърнах. — Иначе ще те излъжа. Тайните вече страшно много ми тежат.

— Току-що научих, че папата е анулирал брака ми с баща ти. И отново мога да приема светото причастие. Вчера двамата с доктор Питс се оженихме отново — този път в църква.

— Много хубаво! И забрави да поканиш синовете си.

— Не искахме да се вдига много шум — каза тя. — Написах едно благодарствено писмо до папата.

— Ти роди на татко пет момчета — казах аз.

— Това беше ужасна грешка. Сега се чувствам като човек, събудил се от лош сън.

— Значи ли това, че всички ние се явяваме копелета? — попитах аз.

— Е, това не ми беше хрумвало — изсмя се Луси. — О, боже! Колко смешно! Ами то така излиза. Не съм се и сетила да попитам. Но Джуд ще знае.

— Значи бракът е анулиран и все едно, че никога не се е състоял. Цялата тази болка, мъка, страдание. Сякаш не са се случвали, така ли?

— Напротив, случвали са се — обясни Луси, — но църквата изтри написаното, а с това и преживяното.

— Но аз съм част от преживяното.

— Не, не си — каза Луси. — Вече си анулиран.

— Щом съм анулиран, значи не съществувам и как тогава ще карам тази кола — извиках аз. — Искаш да кажеш, че вече не съществувам. Че сега не съм тук. Че моите родители никога не са се женили и аз никога не съм се раждал. Тогава хващай кормилото, мамо, защото аз съм едно анулирано копеле.

Вдигнах ръце във въздуха и Луси веднага сграбчи кормилото.

— Мислех си, че да не си роден е най-хубавият подарък, който мога да направя на децата си — каза Луси. — Не ви отгледах в щастлив и спокоен дом.

— Точно обратното. Всичко беше като сбъдната мечта — отвърнах. — С копелетата Маккол в главните роли, с тяхната майка девица и алкохолизираният им баща, който впоследствие получава рога и бива скопен от самия папа.

— Когато баща ти научи за това, искам да знам всяка дума, която ще излезе от устата му. С удоволствие ще изслушам всяка сричка на болката, която съм му причинила.

— Изглежда, чувствата ти по отношение на татко са доста категорични — казах и отново поех кормилото от ръцете ѝ. — В края на краищата нали никога не си била женена за него.

— Разбира се, огорчението ми е излишно. Сякаш никога не се е случвало. Може дори да станем приятели.

— Аз ще те представя, ако желаеш — предложих ѝ. — Съдия Маккол, позволете да ви представя мисис Питс. Лично папата е разсеял всякакви слухове, че някога двамата сте били съпруг и съпруга

и че сте имали пет деца по време на дългия си и призрачно несъществуващ брак.

— Не се подигравай.

— Римокатолическата църква — поклатих глава аз. — Защо ме отгледа в лоното на тази смешна, мухлясала, тъпа, сексуално перверзна, странна, догматична и идиотска църква? Мамо, та ние сме южняци! Защо не англиканец, презвитерианец, методист, баптист, тогава можех да си играя голф, да се правя на важен, да си поркам тайно. Можех да се присламча към Божията църква и да мънкам на неразбираеми езици. Но не, ти ме осъди на зла орис, чудатост и самота, като ме посвети в единствената църква, която направи от мен неудачник в рая.

— Отгледах децата си според каноните на църквата, която е кадилакът на всички религии — отвърна Луси.

— Ние не сме твоите истински деца — отсякох. — Бракът ти е анулиран. Вече можеш да забравиш всички бременности, родилни мъки, плаценти, кърмения в два часа посред нощ, всички морбили и шарки... нищо такова не се е случвало. Твоите деца са само пет дребни кошмара, които никой никога не е сънувал.

— Кадилакът на всички религии — повтори тя. — Върхът. — Отпусна главата си назад и затвори очи.

— Искам отец Джуд да чуе моята изповед — обади се тя след няколко мили мълчание. — Само той може да ме разбере.

— Каж ми, защо държиш толкова на отец Джуд?

Разбрах, че въпросът ми не се хареса на Луси, и тя мълча дълго, преди да отговори.

— По-нататък. Сега няма да ти позволя да развалиш деня ми — каза тя най-накрая. — Ти винаги ме караш да изпитвам угризения за начина, по който съм те отгледала. Но дай да теглим чертата. Имаш висше образование, имаш красиво дете и си написал една дузина книги, върху които стоят твоето име и твоята снимка. А се опитваш да ми внушиш, че не съм си свършила работата както трябва. Ти имаше прекрасно детство.

— Разбира се. Извадих късмет, само че лош.

— Ти въобще не можеш да си представиш какво означава да извадиш лош късмет.

— Добре, разкажи ми повече за моя късмет тогава — опитах се да кажа с ирония, скривайки огорчението, но тя го долови.

— Когато те удряха, ти потичаше кръв, като на мен — рече Луси. — Но след това те настанях в топлото легло... нахранен, а аз стоях до теб да ти сменям студените компреси на лицето.

— Когато бях малък, ти казваше, че си израсла в Атланта.

— Да, прекарах известно време в Атланта — защити се Луси.

— На нощното ти шкафче стоеше снимка на твоите родители.

— Това е дълга история — каза Луси. — За пред баща ти.

— Но не мина пред Джини Пен, нали? — изгледах я аз.

— За съжаление не. Не и пред Джини Пен. Разбра, че съм боклук още в мига, в който ме зърна за пръв път.

— Какъв договор сключихте?

— На Джини Пен ѝ трябваше време, докато провери моята версия и се увери, че лъжа — каза Луси след дълго мълчание. — Но всичко стана постепенно. Докато тя се туткаше да открива истината, аз вече ѝ родих трима внуци и четвъртият беше на път. По онова време баща ти вече се беше прославил в операция „Джак Даниълс“ из целия щат. Джини Пен си даде сметка, че колкото и долен да е произходът ми, все пак ставам да чистя дрехите му от повръщано. Но за тази невинна лъжа аз си платих скъпо и прескъпо.

— Какви бяха родителите ти?

— По-добре да не знаеш — рече тя.

— От каква прослойка идвах?

— От тая, дето е по-долу и от дъното, дори за съжаление не ставах. Нали знаеш, когато си жалка отрепка от Юга, тогава няма нищо по-жалко от теб. Такива бяха родителите ми. Мама беше една добродушна нещастница, чийто живот бе прекършен от самото начало. Татко беше много зъл и проклет, но както мама обичаше да казва, само когато е буден... ха, ха!

Смехът ѝ бе смразяващ.

— Смисълът на „зъл и проклет“ в планината е много по-различен. Там, където светлината трудно прониква през клоните, човек става безчувствен. А моят баща никога не бе виждал достатъчно светлина.

— Ти обичаше ли ги?

— Него — никога. Той не беше за обичане. Така и не успях да открия у него нещо свястно... — каза тя. — Той не си позволяваше нито една човешка черта. Нито веднъж не съм го виждала да се усмихва.

— Живи ли са?

— Не, слава богу — каза тя. — Иначе нас с Джуд нямаше да ни има.

— Нас с Джуд ли? Какво искаш да кажеш?

— Нищо! — отсече тя.

— Баща ти пиеше ли?

— Ха! — изсмя се тя. — Беше далеч по-страшен случай от твоя баща.

— Никой не може да бъде по-страшен случай от моя баща — отвърнах.

— Това, което можеш да си представиш, Джак, е само наполовината от онова, което аз съм видяла. Ти смяташ, че детството те е научило на всички клопки, които можеш да срещнеш в живота и от които трябва да се пазиш. Ала то така не става. В живота болката не пътува по права линия. Тя обикаля в кръг около теб и често те изненадва в гръб. И тези кръгове, тази вечна спирала, тя те убива.

Стигнахме до пътя, който води към абатството. Колата нагази в езера от сенчесто спокойствие и глуха тишина, в която се почувствах като изгубен. Самата земя сякаш бе притихнала, когато пред очите ни изплуваха коленичилите раса и сведените тонзури на монашеското братство; гората се разтвори и пред нас се откри гордата пустош на това затънтено място. Като свихме по дългата алея, която отвеждаше към манастира, двамата с Луси се умълчахме сякаш по някаква неведома заповед. Времето, и то сякаш бе прихлупило абатството с покаяние на своето безветрие. Паркирах колата и отидох да позвъня на вратата за посетители. Въздухът ухаеше на тамян. Отвътре долиташе монотонната песен на монасите. Сградите бяха нови и сякаш строени за склоновете на Калифорния, а не за Юга.

В дъното на коридора се появи отец Джуд със скръстени под ръкавите ръце и със смирено наведена глава. Двамата с Луси се прегърнаха и известно време останаха така, притиснати един към друг.

Джуд имаше вгълбено измъчено изражение на лицето, въпреки че цял живот бе прекарал в спокойното усамотение на манастира.

Знаех, че не познава външния свят. Учуди ме съдържаната близост между двамата. Отец Джуд поведе Луси към параклиса, в който имаше служба.

След службата помолих за извинение и отидох в библиотеката, където цял следобед писах писма и прелиствах странно подбраните списания, за които монахът-цензор се бе претрашил да направи абонамент. Луси и Джуд тръгнаха на обиколка из абатството и въпреки че ме поканиха да отида с тях, усетих, че предпочитат да останат насаме.

Харесвах простотата на монашеския живот и копнеех за неговата всепоглъщаща и искрена любов към Бога. Допадаше ми и идеята за себеотричането и покоя, но се съмнявах, че ще успея с достойнство да изпълня тази роля.

Докато пътувахме обратно към Уотърфорд, нощта бавно се спуска по крайбрежието и умората промени лицето на Луси. Нейното видимо изтощение ме разтревожи и аз веднага си представих как белите кръвни телца щурмуват спорните територии в кръвообращението ѝ. Някога и аз съм се гушел там, хранил съм се от топлата река на нейната кръв, обикнал съм закрилата на мрака у жените, научил съм звънката музика на сърдечния пулс, защото любовта към майката започва от храма на утробата — един стъклопис, възхваляващ сътворението и еликсира на живота. Същата кръв, която някога ме е захранила, помислих си аз, сега я убива.

— Престани да мислиш за моето погребение — обади се Луси, като продължаваше да стои с полузатворени очи. — Още не съм умряла. Просто съм уморена.

— Ами чудех се как ли преживява човек, на когото му е забранена китайската кухня.

— Лъжец! — каза тя. — Отдавна си ме убил и погребал в съзнанието си.

— Теб ли? Предпочитам да убия татко — казах. — Така всички ще разберем какво означава смъртта на един родител, но тъй като родителят ще бъде той, значи никой от нас няма да страда излишно.

— Не говори така за баща си.

— Той не е мой баща. Не забравяй анулирането и срама, които остават за нас, копелетата.

— Какво знаеш ти за срама? — попита Луси, поизправи се в седалката и изглади с ръка гънките на роклята си. — Аз знам много за срама — поклати глава тя и добави: — Джуд е много огорчен, че си напуснал църквата.

— Това не му влиза в работата.

— Той кръсти всичките ми синове. Той ти даде първо причастие — каза тя.

— Като деца смятахме, че двамата сте любовници — рекох. — Казах му го, когато дойде да те причести в болницата.

— И какво ти отвърна той? — изсмя се Луси.

— Почти нищо. Общуването с хора не е неговата стихия.

— Джуд ми каза, че е дошъл моментът — каза тя и притвори очи.

— Моментът за какво?

— Да сваля картите на масата — каза тя.

— Пак се връщаме към темата за срама, а?

— Да. Всичко води обратно натам — каза Луси. — Джак, отец Джуд е мой брат. Твой чичо.

— Странно — казах, след като изминах цяла миля в пълно мълчание. — Странно нещо сте вие двамата.

— Паднах в собствения си капан от лъжи. Цял живот не успях да събера кураж да зарежа измисленото си съществуване и да започна отначало. Можех да понеса всичко друго, но не и презрението на Джини Пен. Разбираш ли за какво говоря?

— Не — отвърнах й честно. — Нямам представа. Знам само, че според южняшката традиция за кръвно родство чичовците се представят на младите си племенници, преди последните да са навършили трийсет и седем години.

— Боже господи, колко си старомоден! — изсмя се Луси.

— Мамо, дори за нас това е прекалено. Честно казано, предпочитам да се беше оказало, че отец Джуд ти е любовник. Щях да го преглътна по-лесно.

— Много добре те разбирам — каза тя.

— С нетърпение очаквам подробностите — рекох, после си подадох главата през прозореца на колата и изкрещях, — зловещите, шибани, невероятни подробности.

— Успокой се — рече Луси и започна разказа си.

Заслушах се.

Истината е, че Луси Маккол се родила върху мръсни чаршафи в тристайната къща на семейство Дилард, край която с бучене се спускала река Хорспасчър в областта Пелцър в планините на Северна Каролина. На сто мили от родното ѝ място нямало нито зъболекар, нито някакъв друг доктор, както нямало и човек над четирийсет години със зъби в устата. Нейният баща Ей Джей Дилард твърдял, че е фермер, но не бил нито работлив, нито преуспяващ. Пиел по време на сеитба, пиел по време на жътва, пиел и цяла зима. Дъщеря му така и не разбрала какво означават инициалите Ей Джей, нито какво е моминското име на майка ѝ. Иначе се казвала Маргарет.

Брат ѝ Джуд се родил две години след нея върху същата мръсна постеля. Бащата пак бил изпаднал в несвяст от алкохола и Маргарет сама изродила детето си, без да издаде звук от страх да не събуди мъжа си от дълбоката пиянска дрямка. Гордеела се с това, дете никога не молела за помощ, както не молела и да я бият, но за последното мъжът ѝ сам се подсещал. За Ей Джей Дилард да бие жена си било едновременно занимавка и отдушник — нещо, което научил още като малък от своя баща. Никой в родата — нито по мъжка, нито по женска линия — не можел да чете или пише. Човек трябвало да отиде чак в Ашвил, за да си купи някаква друга книга, освен Библията. По тези места било съвсем обичайно новородени да измират, а съсипани жени като Маргарет да се молят за такава благодатна смърт. След като родила децата си, Маргарет често мечтаела как веднага след смъртта си те ще отидат при Исуса и той ще им сложи най-хубавите ангелски криле, изтъкани от дантела и бели снежинки. Маргарет била на дванайсет години, когато родила Луси и на четиринайсет — когато Джуд се появил на бял свят. В тази част на Апалачите — областта Пелцър — никой не я смятал за особено млада майка. Но съседите я съжелявали заради лошия ѝ късмет. В цялата област не можело да се намери и един човек, дете да каже добра дума за Ей Джей Дилард. Той олицетворявал най-ниското падение на белия човек по тези земи, където бледоликите стръвно съблюдавали неписания закон на слънцето, според който на негрите било забранено да влизат в окръга след залез. Когато Голямата депресия поразила икономиката на

Америка, във въпросната област никой нищо не забелязал, защото икономика там нямало.

Майка ми се родила гладна — млякото на Маргарет било малко и постно — и щяла да продължи да гладува почти през цялото си детство.

Луси не можеше да си спомни точно кога за пръв път бе решила, че баща ѝ представлява заплаха за тях. Още от малка била свикнала да вижда кръв и рани по лицето на майка си и дори смятала за съвсем естествено съпрузите да се налагат един друг с юмруци. С течение на времето побоищата изцяло променили физиономията на майка ѝ, очите ѝ гледали все по-уплашено, а изпотрошените кости на челюстта и скулите ѝ непрекъснато зараствали под различен ъгъл. Но Луси още помнела нейната доброта.

Когато била на пет години, а Джуд — на три, баща ѝ слязъл в равнината, за да стане наемен работник в една тютюнева плантация в покрайнините на Роли. Понякога се връщал, за да изкара зимата с тях, понякога пращал пари по пощата, но в продължение на пет години почти напълно изчезнал от живота им. Маргарет се разкрасила в негово отсъствие и открила, че в сравнение със съпруга си умее да изкарва много по-добра реколта от каменистата им нива. В двора на небоядисаната къща тя отглеждала пилета, пѣдпѣдѣци и пчели. Луси и Джуд се научили да ловят риба с трѣстикови прѣчки и червеи за стрѣв и по цял ден скитали по бреговете на река Хорспасчѣр. Почти през цялата година на трапезата им имало пѣстѣрва. Маргарет умееела да борава с ловджийска пушка не по-зле от всеки мъж в долината и разменяла застреляните от нея сърни и мечки срещу продукти, които не можела да си набави самичка. Когато станала на десет години, Луси отменила майка си в това задѣлжение и много се гордееела със синината на рамото си, която показвала на всички, преди да си легне след успешен лов. Научила се да стреля с двайсет и две милиметровата пушка на баща си и щом влезела в гората, вече никой не бил в безопасност — нито катеричка, нито заек, нито опосум. Пушката станала като част от нея самата и тя боравела с нея така срѣчно, както и с точилката, когато месела тесто за баница.

Веднѣж убила дива пуйка след упорито дебнене в продължение на цял ден. Пуйката се оказала пуйак — едѣр, охранен екземпляр, толкова великолепно животно, че тя искрено се възхитила на неговата

находчивост, докато бягал и се криел из гъсталака от къпини и шипки, който преодолявал със скоростта на състезателен кон, а тя само гледала да не изгуби следите му по земята — стъпки колкото разперена момчешка длан, — докато прекосявал на прибежки откритите участъци.

В църквите на Апалачия по онова време почитали един суров и безпощаден Бог. Макар и неграмотни, семействата и на Маргарет, и на Ей Джей били ревностни и крайни във вярванията си християни. Сляпо, непоклатимо и безкомпромисно следвали постулатите на своята религия. В моменти на екстаз, за да засвидетелстват своето сливане с Бога, използвали странна церемония. Църквата на техния примитивен Бог и неговите апостоли раздавала на бледаликото праведно паство отровни змии, защото съществувало поверие, че змиите няма да им сторят зло, ако вярата им в Бога е искрена. Луси си спомняла как веднъж двама мъже не издържали на проверката и дълго се мъчели на пода в агония, поразени от дебютиращата тогава източна гърмяща змия. Проповедникът се казвал Бой Томи Грийн и Господ често му се явявал в огнена колесница някъде край нивата под голямата скала Чимни Рок и настоявал с гръмовен глас да изпитва вярата на чадата си с помощта на змии. Той обичал да крещи неистово по време на своите проповеди. В неговите уста името Исусово просъсквало из въздуха като мълния, сякаш самото звукосъчетание било предназначено да сплашва грешните планинци, тръгнали да търсят в църквата утеха и подкрепа. Вечният живот изглеждал особено привлекателен за хора, чиято трапеза рядко предлагала нещо по-различно от пойни птички и бездомни кучета, и които с нечовешко постоянство се опитвали да отчуват хилавата си реколта в ниви, където камъните били повече от пръстта.

Както и другите планинци от областта, Ей Джей сам си произвеждал пиенето някъде над реката Хорспасчър. Това ставало след края на тютюневия сезон и след като така си бил постлал, че вече отвсякъде го пъдели. С течение на времето неговите завръщания у дома се превърнали в събития, от които всички треперели. Луси не помнела баща си поне веднъж да е бил мил или трезв. У него всичко било твърдо и кораво като голите озъбени канари. Да бие жена си и децата си за него било нещо като спорт, с който обичал да се забавлява на разсъмване, полупиян, под напора на махмурлука. Тогава се спускал

да премаже цялото си семейство, да ги налага за грехове, от които и хабер си нямали; после започвал да гледа мрачно изпод навъсените си вежди, изпадал в мирова скръб, а сетне цикълът се завихрял наново заедно с първата глътка чисто уиски. Още от зимата Луси и Джуд започвали да се молят тютюнът да върже и цъфне в полята на Северна Каролина. Вече знаели, че съпрузите са господари в собствения си дом и че мъжете имат право да властват над жените, децата и всички животни. Но така станало, че не друг, а самият Бой Томи бил определен от съдбата да ги спаси от гнева и вроденото безчестие на подлия им баща.

Бой Томи умее да говори на всякакви непознати езици и често цитирал Светото евангелие от Лука от началото до края, без нито веднъж да погледне в Библията. Бил същинско чудо, що се отнасяло до Божиите дела, но не можело да се каже, че е светец, защото станело ли дума за жени, окото му заигравало с настървение, което по би отивало на библейската му любознателност.

Бой Томи посещавал къщата на Дилард само по време на тютюневия сезон, когато знаел със сигурност, че Ей Джей отсъства. Преди да пристъпи прага, за да почете от Библията на Маргарет, той хвърлял една отровна змия върху голата земя на прашния двор, давал по една дълга пръчка на Луси и малкия Джуд, после им показвал как да гонят змията из двора, без да я изпускат от поглед, за да не се шмугне в гората или във вира. Змията имала окраската на октомврийски ден и докато децата я шибали с пръчките си, Бой Томи дарявал Маргарет с духовно просвещение вътре в къщата от три стаи.

Една година Ей Джей се върнал най-неочаквано в началото на септември. Ръката му била счупена и после накриво поставена в шина от самоук доктор, който оправял ратаите след редовните им пиянски свадни или пък лекувал раните им, получени на полето. Ей Джей не бил лишен от интуиция и с един поглед преценил положението. Видял как децата подмятат змията във въздуха на пръчките си и веднага разбрал, че си играят сам-сами в смълчаното безвремие на късния следобед. Когато открил Бой Томи върху жена си — и двамата голи както ги е майка родила, — той убил Бой Томи само с един удар на секирата. Секирата разполовила главата на проповедника и кръвта му плиснала върху двете стени на стаята и върху лицето на Маргарет. Ей Джей натрил още и шията ѝ с кръвта на нейния любовник, като размазал и

парченца от мозъка му върху гърдите и стомаха ѝ. Взел да я удря по лицето с юмруци, докато кръвта ѝ се смесила с тази на Бой Томи в пулсиращо тайнство. Продължил да я налага със здравата си ръка, докато усетил, че е изпотрошил не само нейните кости, но и собствената си ръка. След това взел да я влачи по пода, така както си била гола, а после я изритал на двора пред очите на домашните птици, мулето и на двете си изплашени до смърт деца. Ей Джей я довял до река Хорспасчър, псувайки ту Всевишния, ту жена си. Тъй като и двамата били целите изцапани с кръвта на убития проповедник, той потопил лицето на Маргарет в един бързей, който веднага се обагрил от раните ѝ. Задържал главата ѝ под водата цяла минута, после я вдигнал да си поеме въздух и ѝ казал да се приготви да умре. Писъците на жена му не били нищо в сравнение с неговия справедлив гняв и жаждата му за мъст, но ето че допуснал грешка — ужасна, непоправима грешка, след която живял достатъчно дълго и мъчително, за да съжaliaва за нея. Ей Джей не бил забелязал красивата си и озлобена до смърт дъщеря, която заслизала безшумно по пътеката към реката, а в края на дългата ѝ пръчка още се гърчела отровната змия.

Ей Джей стиснал Маргарет за гърлото и ударил главата ѝ в острия ръб на един камък. Главата ѝ се разцепила на две и яркочервена лента от кръв се проточила в реката. Макар и под водата, Маргарет дочула приглушения вик на мъжа си, който сякаш идвал отдалеч. Самият той дори не успял да види как собствената му дъщеря хвърлила змията към него и тя се увила като хлабава яка около врата му — тръпнеща и невидима. Зъбите ѝ се впили в ключицата му, после му впръскали втора доза отрова край опасната кост. Чак тогава Ей Джей смогнал да я сграбчи и я метнал в бързея, който я понесъл към дълбокия пълноводен вир. Там тя отново изпъзляла на брега и се шмугнала в гората след дългото си пленничество сред двуногите.

И тогава той пуснал Маргарет, която също била понесена от реката и се запремятала надолу по късите бързеи. Сигурно щяла да се удави, но в последния миг успяла да се хване за оголените коренища на голям клен; вкопчила се в тях и останала да виси така, докато си поеме дъх и разбере къде се намира. Зърнала Луси и малкия Джуд, които тичали по планинския склон, а Ей Джей — по петите им. Неговата крачка обаче ставала все по-неуверена с всяка следваща стъпка. Едната му ръка опипвала гърба, търсейки следи от болката,

които здравите му пръсти не успявали да открият. На няколко пъти изревал, после се огледал за жена си. Отровата изгаряла отвътре вените му, но той все още бил в състояние да се движи и в гнева си затътрил трупа на Бой Томи към реката, изплюл се върху него и го подритнал, докато бързото течение поело тялото и го понесло към малките водопади, където то се заклешило между два камъка.

Маргарет видяла ужасена как тялото щръкнало над водата с раззината уста и мъртви очи, а разпенената вода шибала раменете. Тя продължавала да стиска коренищата, студената вода успокоила пулса ѝ и намалила кръвенето, но тя не смеела да излезе от реката, преди да се свечери и преди яростта и болката на мъжа ѝ да стихнат.

Най-накрая се показала, цялата прогизнала, и тръгнала към къщата, като се оглеждала за децата. А те я наблюдавали от една скала, от която се виждали и къщата, и дворът — там, където детството им било отровено. Знаела наизуст мястото на всяко нещо в къщата и веднага тръгнала към газената лампа и онова чекмедже, където държала кибрита. Запалила лампата и светлината отхапала част от мрака. Излязла на двора, вдигнала лампата към лицето си, така че децата да я видят, в случай че се крият наблизо и не смеят да се покажат. Обадила им се тайно, имитирайки гласа на кукумявка — нещо, което умеела да прави добре. Толкова добре, че след години децата ѝ щяха да си спомнят този призрачен кукумявчи вик повече, отколкото гласа ѝ. Притихнали като горски мъх, те стояли прилепени до скалата в очакване да видят дали баща им отново ще се появи, за да се нахвърли върху майка им. Сякаш цялата планина се страхувала от него. Инстинктивно усещайки заплахата, Луси стиснала ръката на братчето си и двамата тръгнали по каменистата пътека, по която можели да се спуснат и с вързани очи.

Отишли при майка си, която в този момент изнасяла от плевнята дълго, навито на кълбо, дебело въже. Писукането на подплашените пилета само изнервяло и без това неспокойната нощ. Шепотът на реката ги поуспокоил, когато приближили коравата земя на прашния двор.

— Впрегнете мулето — подвикнала майка им повече към нощта, отколкото към децата си. Луси и Джуд тръгнали към плевнята, а Маргарет влязла в къщата с въжето, което било толкова дебело, че залитала под тежестта му. Светлината на фенера обляла двора — дива

и жълта като око на ястреб. Щом се решила да действа, движенията на Маргарет станали точни и пестеливи. Мъртво пиян, Ей Джей лежал проснат по гръб върху кървавите постели на леглото, в което съсякъл Бой Томи и където били заченати двете им деца. Вратът му бил надут от отровата. Ей Джей въобще не усетил допира на въжето, когато Маргарет го преметнала през гърдите му и здраво завързала другия му край за железния край на кревата. След това завила въжето още няколко пъти около тялото му, пропълзляла под кревата, промушила го отдолу и пак го пристегнала. Търпелива като градински паяк, тя обвила цялото му тяло с дебелото въже, което било толкова здраво, че можело да удържи едър як бик. Премянала въжето около тялото и после под кревата, стягала го здраво, пак върху него и така, докато Ей Джей заприличал на буба, затворена в своя смъртоносен копринен пашкул. Единствената ѝ цел била да не остави на съпруга си никаква възможност за бягство, защото вече знаела какъв е залогът, какъв е и вкусът на омразата. В къщата си Маргарет нямала огледало, а и да имала, едва ли би посмяла да се погледне в него. Само прокарала пръст по парещите рани, които изгаряли лицето ѝ. При всяко движение счупените ѝ кости сякаш се забивали направо в оголените ѝ нерви. Но тя не спирала — работела бавно, методично и с план. Помогнала на децата да натоварят цялата храна от къщата във фургона, после всичките техни дрехи, одеалата и останалите провизии. Децата се подчинявали на заповедите ѝ като войници, без дума да обелят. Пред очите им тя блуждаела като призрак — странна жена, хем избраница на проповедника, дете бил толкова свят, че змиите не го хапели, хем съпруга на мъж, който бил толкова див, че посегнал да убие и двамата.

Маргарет отишла до реката и взела един камък колкото детска обувка. Харесала тежестта, размера и формата му, харесала усещането, което ѝ давал. Казала на децата да влязат във фургона и да се опитат да поспят сред дрехите и одеалата. Джуд заспал веднага, ала Луси само се престорила, че спи. Видяла как майка ѝ влязла обратно в къщата, откъдето идвала светлина, а от онова, което предстояло да се разиграе пред очите ѝ, щяла да си направи изводи за отношенията между жени и мъже и да носи това познание у себе си до края на дните си.

Ей Джей Дилард се събудил от ужасната болка, причинена от змийското ухапване в гърба и раменете, което било достатъчно сериозно, за да го измъчва дълго, без обаче да го убие. Уискито било

притъпило остротата на болката и той се строполил в несвяст върху леглото. Устата му била пресъхнала и всъщност жаждата за вода го разбудила от неспокойния му сън без видения. Разплакал се от силните болки, които пронизвали тялото му, и опитал да се обърне, но въжето се впило още по-здраво във вените на врата му. Изкрещял името на Маргарет и проклетел и майчиното си мляко, като я чул да му отвърща.

— Развържи ме, жено! — изкомандвал я той, като зърнал сянката ѝ да се приближава. Страданието обаче му попречило да види една подробност. Едната подробност бил камъкът в ръката ѝ. — Развържи ме, за да те доубия. А после и малката, дето ми хвърли змията.

— От това легло повече няма да станеш — отвърнала му Маргарет и тръгнала към него.

— Ако ще ме убиваш, дай ми първо да пийна вода.

— Там, където ще те изпратя, няма да имаш нужда от вода — казала му тя, покатирила се на кревата, яхнала съпруга си, седнала удобно върху гърдите му и го погледнала право в очите.

— Ще ти сплескам мутрата, така да знаеш! — закарал ѝ се той и се изсмял въпреки болката.

— Ти вече ми я сплеска за последен път — рекла жена му и го ударила с камъка по главата. Той изпищял веднъж, но при втория удар горната му челюст хлътнала навътре. Тя продължила да го налага с камъка по главата, докато лице не останало. Само една пихтия от кръв, сополи, слуз и сълзи. Луси се спотайвала във фургона, но вече едва издържала на писъците и молбите му. Само повтарял, че съжалява за злото, дето е сторил, но още не бил готов да напусне този свят и да се изправи пред Страшния съд. Колкото повече кръв губел, толкова по-религиозен ставал и повече приличвал на Бой Томи.

Луси изтичала при майка си и се опитала да я дръпне, но жената не била на себе си от ярост и нищо не можело да я откъсне от заниманието ѝ. Продължавала с нечовешко ожесточение да удря главата на мъжа си, докато най-накрая капнала от умора. После отишла до кофата с вода, измила ръцете и лицето си и заличила всички кървави следи по себе си.

Най-накрая взела да полива пода с газ, и не само пода, но и пердетата, ръчно скованите мебели, без да я е грижа какво ще става след това. Луси не разбрала защо майка ѝ разлива газта навсякъде, дори по масата за ядене, но баща ѝ разбрал и с все сили се опитал да

разкъса дебелиите въжета. Така се замаял, че чак креватът подскочил във въздуха и взел инч по инч да се премества, но тогава Маргарет изляла останалата газ върху него.

— Няма да го направиш — рекъл съпругът ѝ. — Не ти стиска. — Защото не познавал жена си, нито омразата, която отдавна таяла у себе си.

От прага на къщата Маргарет Дилард помахала за сбогом на съпруга си.

— Ей Джей, поздрави Сатаната от мен — казала тя, хвърлила газената лампа в стаята и хукнала към фургона.

Предсмъртните викове на баща ѝ останали да кънтят в ушите на Луси дълго след като напуснали долината на река Хорспасчър и продължили по опасния коларски път, който щял да ги отведе далеч от планините към Сенека, Южна Каролина. Никой не живеел близо до къщата им, за да види пожара или да чуе кресливата агония на Ей Джей. Майка ѝ загърбила къщата и мъжа си и повече никога не помислила за тях. Съсредоточила се върху пътя и мулето.

По пътя си — на излизане от планините, където Маргарет била прекарала всеки миг от своя живот — те срещнали и доброта, и състрадание. Фермерски жени, измъчвани от вечната си самота, разпознали дързостта и онзи необясним импулс, по силата на който жената със счупените скули се озовала на прага им да проси за храна. Давали ѝ яйца, мляко и сирене, задето е жена и защото имала да се грижи за още две гърла.

Цял месец те обикаляли черните пътища, прекосявайки малките градчета на Южна Каролина, докато в главата си Маргарет мътела план. Веднъж зърнала лицето си в една ферма край Клинтън, Южна Каролина, и когато видяла нанесените от Ей Джей поражения, се разплакала. Навремето се гордеела със своята хубост, а сега изпитвала онзи срам, който само грозните жени познават. Разбрала, че мъж никога вече няма да се влюби в обезобразеното ѝ лице. Щом самата тя се отвърщавала от собствения си образ в огледалото, какво оставало за някой приличен добър мъж? И тъй като нямала ясна представа какво да прави оттук нататък, нито къде и как да се установи, тя продължила да пътува с мулето си от град на град, надявайки се да се случи някакво чудо. Но никакво чудо не очаквало Маргарет Дилард и нейните деца. На излизане от град Нюбъри мулето ѝ умряло.

Като стигнали в следващия град, тя завела децата пред портите на едно протестантско заведение, наречено Сиропиталище на Ордена на Агнеца Божий. То се стопанисвало от мисионери, които навремето разпространявали Божието слово сред африканските племена в Сахара. намирало се на пътя между Нюбъри и Просперити в град Дъфордвил и се издигало на самия път. Сградите му издавали онова анонимно безличие, зад чиито сиви стени злото се държи на разстояние от благоприличието на града и неговите обитатели. на входа на сиропиталището Маргарет посочила с пръст главния корпус — двуетажна дървена конструкция с голи прозорци и две небоядисани дорийски колони, които подпирали сградата като патерици.

— Тук приемат сирачета — рекла тя на децата си. — Ще ви дам тук да живеете.

— Но ние имаме теб — изплакала Луси. — Имаме майка.

— Знам — отвърнала майка ѝ, но някак си разсеяно, сякаш се обаждала от друг свят.

Вечерта спрели да пренощуват под един мост, запалили огън, стоплили се и Маргарет нахранила децата си с последните остатъци, които успяла да скъта. Липсата на решителност я прекършила и вече не виждала начин за избавление. Не преставала да се моли най-горещо, но молитвите не ѝ донесли нищо добро — само едно мъртво муле и собственото ѝ преуморено сърце. Маргарет Дилард приспала децата си с песен, шепнейки колко красиви са личицата им на светлината на огъня. Докато спели, тя дълго ги целувала, после ги завила добре, като метнала отгоре и собственото си одеало, и се обесила с късо въже на една от подпорите на моста. Решила, че смъртта ѝ ще бъде единственият и последен подарък, който можела да даде на децата си. И като разтворили очи на разсъмване, те видели точно този подарък.

През годините, които се занизали, Луси не можела да изрече думата „сирак“ на глас, без устните ѝ да се разтреперят. В нейните представи сирак означавало дете, в което злото се е вселило, за да остане завинаги като в родно гнездо; младенец, принесен в жертва на ехидното лукавство. На десет години Луси Дилард вече била видяла как убиват баща ѝ, как майка ѝ се обесила на един железопътен мост и това ѝ давало пълно основание да смята, че е видяла най-лошото, което

светът има да покаже на едно малко момиче. Тогава обаче срещнала преподобния Уилис Беденбо.

Още отрано Луси научила, че за обикновените хора е много трудно да обикнат едно сираче. Сирачето е нещо изоставено, ненужно, захвърлено встрани от пътя, изцяло зависещо от подаянията и милосърдието на случайни хора. По-късно по филми и книги Луси се вбесявала, като вземели да ѝ описват как разни великодушни и сърдечни семейства приютяват в домовете си сирачета и на всичкото отгоре се отнасят с тях като с родни деца. Това, което тя научила, било, че в света има твърде много Уилис Беденбовци и че те като вампири живеят от кръвта на клетите сирачета.

Преподобният Беденбо представлявал един малко по-приемлив вариант на суровия Бог, така както си го представяли проповедниците от планините на Северна Каролина. Гордеел се с млечнобялата си кожа и бакъренорусата коса, които му придавали вид на огромна самодоволна праскова. Носел скъпи, лъснати като огледало обувки, за които се грижел един осемнайсетгодишен сирак, дето бил малоумен и толкова невъздържан, че дори не смеели да го предложат за осиновяване. Той се казвал Енох и живеел в сайванта в дъното на обора.

Тъй като училище нямало, сираците били задължени да присъстват на службата два пъти на ден и да слушат проповедите на преподобния, които им четял дословно от една книга със заглавие „Изкуството да проповядваме“. Мощният му глас изпълвал малкия параклис и звучал авторитетно и успокоително — нещо, от което Луси много се впечатлявала. Тя за пръв път в живота си виждала човек, завършил колеж, и това бил именно преподобният Беденбо. По време на първите няколко проповеди двамата с Джуд не спирали да се чудят къде са змиите. Не могли да разберат как християните доказват вярата си в Исуса без помощта на змия, която да ги порази на място, в случай че лъжат. Но с никого не споделили своите теологически недоумения, а побързали да свикнат с по-затвореното и звучно произношение на хората от Централна Южна Каролина, както и с цветистия стил на красноречивите проповеди.

Преподобният Беденбо изчакал да мине месец от пристигането на Луси в сиропиталището и чак тогава я изнасиллил. След като я изнасиллил обаче, изтрил сълзите ѝ и ѝ прочел един много дълъг откъс

от Посланието на Свети апостол Павел до ефесяните и строго я смъмрил заради разпуснатостта, която виреела у всяка жена, и за това, че женските тела възбуждали лъст у мъжете праведници. Възнаградил я с един ментов бонбон и оттогава Луси ненавиждаше вкуса на мента.

Луси обаче научила, че той не бил изнасилил всички момичета сред сирачетата, а имал свои любимки, на които сипвал допълнително порции от обяда и ги изпращал на по-лека работа в стопанството, от което всички сирачета се издържали. Нощем, след като си пийвал, отивал в голямото помещение, където сирачетата спели върху нарове. Това обикновено ставало към три часа сутринта. И тогава си избирал. Всички негови любимки трябвало да спят на долния ред нарове и нито една от тях не бивало да носи гащета. Много скоро Луси станала неговата любима жертва и оттогава намразила миризмата на уиски точно толкова, колкото и вкуса на мента.

Една вечер, когато преподобният си вършел работата върху нея, тя отворила очи и видяла брат си Джуд, който я зяпал ококорено. Гледал я със съжаление, бяс и безсилие — чувства, които биха обзели всяко момче, наблюдаващо подобна сцена. Тя вдигнала ръка към него в мрака, Джуд протегнал своята надолу, уловил нейната и я държал така, докато преподобният свършил работата си и се надигнал да си върви. След това той обикновено отивал в кабинета си, който се намирал на същия етаж, вземал Библията и четял, докато изпуши една лула. Миризмата на тютюн се разнасяла чак до тъмната спалня и момичетата най-накрая се отпусkali и спокойно заспивали със съзнанието, че тази нощ не ги заплашват нови набези.

През ноември изнасилил едно ново момиче и то още през първата му нощ в сиропиталището. Другите момичета я чули как се бори, как пищи в тъмнината, чули и преподобният Беденбо как ѝ вика да млъкне и да се подчини на Божията воля. Освен това чули и как ѝ строшил врата. Сутринта преди разсъмване Енох изнесъл тялото на момичето и го заровил до Маргарет Дилард в гробището за бедняци, което се намирало в съседство със сиропиталището. След тази случка преподобният започнал да пие още повече и точно тогава Луси станала негова любимка, защото тя не се съпротивлявала и не викала. Брат ѝ Джуд също не издавал нито звук, само стискал ръката на сестра си, докато онзи я насилвал на леглото под него.

Всеки път след въпросното посещение Джуд проследявал всяко движение на Беденбо, когато тръгвал обратно към кабинета си. Там той имал голям прозорец без стъкло, през който наблюдавал спалнята на сираците, но през него Джуд пък наблюдавал проповедника. Преподобният се отпуснал в креслото си и започнал да приготвя лулата си, а това представлявало цял ритуал. Първо внимателно изчегъртвал чашката ѝ с джобното си ножче. Пушел тютюн „Принц Албърт“, който държал в големи кутии върху бюрото си. Вдишвал силната миризма на суров тютюн, след това взимал една голяма щипка с палеца и показалеца и натъпквал тютюна със специално инструментче. Тогава изваждал сребърна запалка, любувал ѝ се известно време на светлината на лампата, щраквал я и приближавал пламъка до тютюна, чийто аромат скоро изпълвал стаята и приспивал Джуд. След това преподобният Беденбо изпивал една половинлитрова бутилка скоч и заспивал тежък пиянски сън, съпроводен с гърлено комично похъркване.

На Джуд му трябвало повече от месец, докато си състави план за действие. Планът, за който се молел в параклиса по два пъти на ден. Една нощ, след като преподобният се върнал в кабинета си, а Луси тихо плачела след посещението му, Джуд се вторачил през осветения прозорец. Дори Луси вече спяла, когато той се промъкнал като котка от леглото си на горния ред нарове към вратата на кабинета на Уилис Беденбо. Искал да накаже преподобния, задето си позволил да насилва сестрата на Джун Дилард — момчето от планините, стаило у себе си онзи гняв и необузданост, които всички планинци носели по рождение. Изчакал да чуе тежкото равномерно дишане на Беденбо и влязъл в кабинета му.

Мекото отпуснато туловище спяло и похърквало под пухения юрган. Джуд отишъл до бюрото и зърнал припламващото огънче на лулата, което още светело и пушело сърдито в пепелника. Отворил първото чекмедже вдясно, както неведнъж бил виждал Беденбо да прави, пхнал ръка навътре и напилал кутията, в която държал газта за сребърната си запалка. После намерил и самата запалка, оставена до лулата, взел я в лявата си ръка, а кутията — в дясната. Майка му го направила по-различно, но идеята била една и съща. Тя черпела сили от своята решителност и от това, че знаела точно какво иска, докато Джуд, макар и да не разбирал много неща на тази крехка възраст, все

пак знаел, че повече не може да държи ръката на сестра си, без да умре от срам.

Развинтил малката червена капачка на тенекиената кутия с газта и взел да я излива върху пухения юрган на преподобния. Докато се изливала, течността тихо бълбукала, затова той гледал звукът да съвпада с хъркането на стария. Джуд работел търпеливо и прецизно и въпреки че това му отнело половин час, той успял да изпразни кутийката, без да разлее и една капчица върху себе си.

Цели десет минути събирал кураж да щракне запалката. Никога преди това не бил държал запалка, само бил гледал как преподобният Беденбо я пали. Усетил грапавото колелце върху палеца си. Задействал го мислено и си представил как лумналият пламък стига чак до покрива на сиропиталището. Щракнал го, но нищо не се получило, само дето леко изпращяло, сякаш мишка дращи по дъска. Звукът обаче променил хъркащия ритъм на свещеника и Джуд изчакал цяла минута, преди да се реши да опита отново. Вторият път не бил по-успешен от първия и свещеникът се размърдал в съня си. На третият път Беденбо се събудил и подушил миризмата на газ по себе си. Чак на четвъртия път Джуд се научил как се пали запалка.

— Какво правиш тук? Защо не спиш? — попитал го преподобният, заваляйки думите.

В този миг пламъкът лизнал юргана и момчето изпяло на един дъх:

Исус обича ме, това аз знам
и Книгата ми казва да не ме е срам.

Беденбо лумнал целият в пламъци, станал от леглото, хукнал да бяга, но дрехите по тялото му горели. Прекосил спалнята с кански писъци — бягаща факла, а не човек. Светел все по-ярко и по-ярко и само неопърленият му език можел да възпроизвежда шум, но не и думи. Когато стигнал дъното на помещението, от косата му се запалили и плътните памучни завеси, а тялото му — овъглено и спечено, се свлякло на колене, после тупнало на пода. Умрял, вмирисан на собствената си прогнила и почерняла плът.

Джуд Дилард наблюдавал обвития в пламъци проповедник от противоположния край на голямата спалня, видял как завесите се

запалили и си дал сметка, че на осем години вече бил убил човек, и почувствал онази чистота на духа, която справедливостта винаги скрепява с подписа си. Пламтящият силует на този мъж щеше да остави неизличим спомен у него. Всяка изповед и всяко разкаяние щяха да включват и вечните угризения за смъртта на Уилис Беденбо. В не един кошмарен сън Беденбо щеше да прелива в образа на баща му и тази ужасяваща двойнственост заедно с предсмъртните викове и на двамата щяха да се превърнат в зловещо предупреждение за проклятието на огъня. Неговият съзерцателен погребан живот започнал още тогава, докато наблюдавал как врагът му се е строполил върху чамовите дъски на пода и чул сърцераздирателните писъци на сираците: „Пожар! Пожар!“ Това поставило и началото на неговия живот в мълчание. Цели две години след пожара в сиропиталището Джуд не успял да отрочи и една дума. Луси го хванала за ръка, отвела го навън, а той примирено я последвал по пътя към новата си съдба след единственото убийство, което бил извършил.

Сградата на сиропиталището горяла цяла нощ и в пламъците ѝ половината от хората в селото загубили работата си. Общо било мнението, че Беденбо бил заспал след обичайната си половинлитрова бутилка уиски и нощницата му пламнала от неизгасената лула. Той бил единственият смъртен случай в причиненото от него бедствие, а селяните погледнали на злощастиято като на заслужено възмездие. Тленните останки на Беденбо били спешно погребани и бързо забравени, тъй като сред овъглените руини намерили само зъби и кокали.

Девическата спалня на колежа в Нюбъри била временно преустроена за приют, а сред фермерите бил разпространен призив да се наемат сираци за работна ръка. Един фермер с тютюнева плантация в покрайнините на Флорънс се спрял на Джуд от редицата строени сирачета, но после се разколебал, тъй като Луси му заявила, че не бива да се разделят брат от сестра, лишавайки ги по такъв начин от малкото им останало семейство. Луси и Джуд били единствените оцелели след пожара в сиропиталището, за които не се намерили семейства да ги приютят.

Хората, които идвали да ги огледат като добитък за продан, смятали, че Луси е прекалено чувствително и копнеещо за уют дете.

Самата тя обаче усещала, че на този свят няма нищо по-излишно и ненужно от едно сираче. Обвързвайки се със воя безмълвен и уязвим брат, тя всъщност отхвърлила собствените си възможности да бъде осиновена или дори само настанена в чужд дом. С всеки изминал ден в Нюбъри погледът ѝ ставал все по-неустрашим и твърд и колкото повече разбирала бремето на собствената си ненужност, толкова повече нараствала вътрешната ѝ сила и устойчивост. Това лято се формирал и нейният характер. Луси щеше да се превърне в живото доказателство на това, че да се изпречиш на пътя на оцетено от съдбата дете е голям риск. Грижейки се за собствения си брат, тя се преобразила напълно.

През септември Луси неволно дочула разговор, в който капеланът на колежа споделил с доктора на девическия пансион намерението си Джуд да бъде изпратен в държавната психиатрия на Бул Стрийт в Кълъмбия. Тя била чувала за някои по-особени деца, които ги изпращали на Бул Стрийт и те никога повече не излизали оттам. Луси обаче решила, че двамата с брат ѝ вече са преживели достатъчно. Само тя знаела как брат ѝ се бил превърнал в живо разкажение и всеки миг от живота му представлявал неизразимо страдание. Той бил деликатно дете, пойна птичка, замлъкнала от страх пред ястребите. Джуд имал нужда от силна сестра и Луси станала тази силна сестра. Той накарал нейния изнасилвач да плати жестока цена и затова тя щяла да го предпази от килиите, където се заглушават виковете на изпадналите в лудост. В продължение на два дни Луси задигала храна от кухнята на колежа и я криела под леглото си. Освен това залепила парче дъвка в единия край на дълга пръчка, отишла в един англикански параклис и успяла като по чудо да измъкне оттам осемдесет и шест цента от кутията за подаяния. Сама се очистила от греховното деяние, като обяснила на унилия си брат, че двамата били точно толкова бедни, колкото и онези, за които били предназначени подаянията.

Същата нощ те се измъкнали от спалнята на пансиона. Луси хванала брат си за ръка, превела го през заспалия, затворен в себе си град и двамата излезли на най-близкия извънградски път, който, както Луси дочула, водел към Кълъмбия. В продължение на осем часа двамата вървели без да спират, докато съвсем капнали от умора, но успели да се отдалечат на значително разстояние от града. Цял месец

се скитали из черните пътища на Южна Каролина, като преспивали наред полето, в гората, в плевници и обори. Придвижвали се от място на място главно по мръкнало, недоверчиви като нощни птици, научили се да преживяват със сурови яйца и прясно издоено мляко. Събирали паберки и всичко друго, което ставало за храна, от покрайнините на фермите. Съвсем неволно поели към крайбрежието, като старателно избягвали Кълъмбия, защото се страхували от лудницата на Бул Стрийт. Тъй като пътували само след залез слънце, били вече свикнали със звездната светлина и черните пътища, край които се простирали натежали от клас ниви, а небето над тях блещукало от съзвездия, на които не знаели имената. И двамата не били ходили на училище и затова не знаели имената на много неща в този свят.

Ръка за ръка те прекосили целия щат Южна Каролина, без никой да ги забележи. Маркирали пътя си с парченца от яйчени черупки и преживявали най-вече с киселици. Веднъж видели как пиян фермер пребива до смърт кучето си с тояга, защото било задигнало едно от пилетата му, и същата вечер, докато си приготвяли въпросното пиле на огъня, Луси и брат ѝ се превивали от смях, а Джуд бил толкова прегладнял, че искал да изяде и кучето. По време на тази страховита одисея през мрака на нощта Луси научила, че гладът може лесно да промени всичките ти схващания за това що е храна. Любовта, която изпитвали един към друг, ги крепяла и по-късно двамата щели да си спомнят за това дълго пътуване, лишено от компанията на възрастни, като за най-щастливите дни в белязаното им от злощастие детство. Без план, те се скитали безцелно като сомнамбули сред дърветата, покрити с дантелени лиани и мъх, които издавали близостта на морето. Дори земята под краката им сякаш се променила — станала по-песъчлива и по-киселинна. Неусетно водата в кипарисовите мочурища започнала да се издига, отеквайки с оживените среднощни диалози на бухалите и с гърлените териториални претенции на алигаторите, уплашени от появата на съперници в мастиленосините води на тресавищата, затлачени с тиня, нанос и водорасли. Прекосявали горите, незабелязани от никого, оглеждали лишения от слънце, поставен под възбрана свят, където ловци са мнозина, но плячка са всички.

Като същински деца на нощта, в техния поход имало нещо приказно и вълшебно. Тъй като Джуд продължавал да мълчи, Луси взимала всички решения самичка — например къде ще се скрият за

през деня. Продължавали да вървят, но и все повече отмалявали и отпадали. Умората ги надвила. Веднъж, като не успяла да събуди заспалия от изнемога Джуд, Луси се затичала към първата къща, от която зърнала да се вие пушек. Без да се колебае, почукала на вратата и след миг на прага се показала една негърка. За пръв път в живота си Луси виждала черна жена. Тя се казвала Лоутъс и за Луси и нейния брат това бил денят на тяхното избавление. Луси не би могла да попадне на по-сиромашки дом, но дом, в който пламтяло естественото великодушие на духа.

Когато Джуд се събудил, той сучел наквазеното в меласа кутре на огромна негърка. Меласата била собственоръчно приготвена от съпруга ѝ и с нея тя първо натрила венците и зъбите на Джуд. Като малка самата Лоутъс била познала много лишения и затова сега решила да поохрани двете хилави дечица, които като изневиделица цъфнали на прага ѝ в къщата на брега на Конгарийското мочурище.

Цели три седмици Лоутъс хранела белите безпризорни деца, докато бузките им поруменели. Давала им бисквитки, дебело намазани с масло, пържен бекон и яйца — колкото успявала да събере в курника. За обед и вечеря им готвела от всичко, което растяло в зеленчуковата ѝ градинка — зеле, грах, цвекло. Благодарение на Лоутъс крехките им телца укрепнали с мазнини, желязо и витамини.

Но ето че един фермер, който пренасял сено за Оринджбърг, зърнал двете бели дечица да играят в двора на негърското семейство и веднага докладвал за това пред един случайно срещнат мирови съдия, с когото се разговорили в гостоприемницата на пътя. След като изпълнил гражданския си дълг, фермерът спокойно продължил към Оринджбърг, но животът на Луси и Джуд Дилард щял отново, за кой ли път, да се промени.

Тъй като било противозаконно да съжителстват бели и черни, шерифът Уитиър просто взел Луси и Джуд, качил ги в колата си и ги закарал в щатския затвор, където оставил децата да пренощуват.

Отново се озовали в положението на нежелани и ненужни. От затвора ги преместили временно в енорията, а оттам ги качили на влака за Чарлстън. Придружавал ги един районен съдия, който ги предал в ръцете на ужасяваща жена, облечена в черно расо с качулка. Тя ги поздравила с добре дошли в католическото сиропиталище „Света Урсула“ в Чарлстън. В тази тиха уличка със строени от двете ѝ страни

дървета и калдъръм, покрит на места с мъх, децата попаднали в странен свят на златни потири и тамян, на свещеници в пищни одежди, които пришепвали молитви на латински. Но те приели света на католицизма без предразсъдъци, тъй като никога преди това не били виждали жив католик, нито дори чували името на тази религия. Отначало били като омагьосани от нейните живописни ритуали и екзотичност. Образите на Исус и светците ги плашели с мълчаливото си присъствие във всички ниши и ъгли на църквата — не можело никъде да се скриеш от неодобрителните погледи на тези всевиждащи икони без клепачи. Монахините и отците изглеждали някак неземни.

От самото начало Джуд се почувствал добре сред буйната зеленина на манастира и добродушието на иначе строгите монахини. Допаднала му установената дисциплина и това, че всички толкова много държат на реда и порядъка. Те изтълкували безмълвието му като знак на святост и вътрешна дисциплина и от първия ден той станал всеобщ любимец. Сестра Йоанна Апасионата, една от монахините, толкова харесала Джуд, че го взела под личните си грижи и покровителство и не след дълго той възвърнал изгубения си глас. Тя го научила на азбуката и много скоро той вече четял читанката за първи клас от началото до края без запъване и смятал всички задачи със събиране и изваждане. Имал бърз ум и много лесно възприемал всичко.

Луси обаче не била толкова доволна от живота си в сиропиталището. След нежните грижи на Лоутъс в „Света Урсула“ тя се чувствала повече като затворник, отколкото като гост. Сестрата, която отговаряла за момичетата, била жена със стиснати тънки устни и изправен като бастун гръб; не понасяла никаква разпуснатост или мързел сред шестнайсетте поверени ѝ момичета. Тя изпитвала панически страх от външния свят и правела всичко възможно да зарази с него и момичетата, за които отговаряла. Учила ги да мразят телата си, защото вече били извършили непростимия грях да се родят жени. В Библията съществувало доказателство за това, че сам Бог мрази жените. Той много държал на тяхното подчинение и не само ги сътворил на второ място, но и от някакво ненужно ребро на Адам. Менструацията също свидетелствала, че жената е нечиста. Сестра Бърнадин не била никак доволна от факта, че се е родила момиче.

И ето че Чарлстън, църквата със стъклописи и каменооки светци, похотливо надничащи от ъглите, както и буйната зеленина на манастирския двор, се превърнали в спасителния дом за двете безпризорни деца, които имали нещастieto да се родят в страната на злия Юг. Чарлстън също съсипвал своите бедняци така, както и мрачните планини, но градът разполагал с много начини да завоалира превъплъщенията на злото.

В крайна сметка случило се така, че Чарлстън донесъл късмет на Джуд и нещастие на Луси. Точно тук те се разделили и раздялата им продължила години, през които и двамата били в неизвестност. Джуд щял да процъфтява под нежните грижи на монахини и отци, дете не можели да се наравдат на вродената му доброта, която ставала все по-неземна с неговото възмъжаване. Още от първия му ден в „Света Урсула“ той сякаш се хранил от католическите ритуали, които били като мехлем за душата му. Оттеглил се да живее в света на молитвата и за него това оттегляне съдържало семената на призванието. Богослужението било пълно с думи и мълчание и духът на Джуд постепенно узрявал в пищността на неговите обреди. Под влиянието на Йоанна Апасионата той пожелал двамата със сестра му да бъдат покръстени в римокатолическата вяра. Циничната Луси със закоравяло от житейски битки сърце обаче веднага съзряла хитростта на този умен ход и се заела да запамети отговорите от катехизиса, които другите момичета рецитирали в клас. Сестрите били вече забелязали, че Луси не умее нито да пише, нито да прочете дори една дума, а сестра Бърнадин открито говорела за нея като за „онази със забавеното развитие“. Лепнали й това определение като прозвище, ала Луси това и чакала — скрила се зад него и станала почти невидима.

Много скоро избягала от „Света Урсула“. Вече познавала живота в бягство, но сега за пръв път била сама, а на всичкото отгоре и в град. Луси била на тринайсет години, когато прекосила Ийст Бей Стрийт и поела към пристанището. Много скоро щяла да разбере, че в света няма нищо по-опасно от това младо момиче да изкарва прехраната си само в тъжния квартал на града. Някакъв мъж й купил билет за влака до Атланта, където започнала да води разпуснат нерадостен живот, докато един ден се появил баща ми. Това вече минавало за щастлив ден в живота на мама.

От първия ден на пристигането ни в Уотърфорд отвсякъде задърпаха Лия, искаха да се чувства щастлива. За нея пък да се прави на щастлива се превърна в нещо като граждански дълг. Хората подхвърляха колко добре изглеждала със същата интонация, с която коментираха времето. Тя често усещаше хорските погледи върху себе си — наблюдаваха я като излязъл под гаранция затворник. Лия нямаше нищо против да я гледат, но ненавиждаше да я оглеждат. Малкият Уотърфорд я караше да усеща много по-болезнено, отколкото Рим, факта, че е останала без майка. Накъдето и да се обърнеше, се сблъскваше с миналото на Шайла. Изведнъж се оказа, че майка ѝ е навсякъде, но за Лия тя си оставаше неуловима и неосезателна както в мислите ѝ, така и в истинския живот. Колкото повече неща научаваше за майка си, толкова по-несигурна ставаше, че въобще някога е знаела нещо за нея. Една събота в синагогата Елзи Розенгартен — възрастна еврейка, която бе преподавала на Шайла във втори клас, избухна в плач, когато ѝ представиха Лия.

След тази случка хванах дъщеря си за ръка и се помъчих да ѝ обясня:

— Хората се стряскат, съкровище, защото много приличаш на майка си.

— Нали приличам и на теб.

— Да, но повече на майка си — отвърнах и я погледнах скришом — не можех да разбера дали всички родители така благоговоят пред красотата на своите деца.

— Хората си мислят, че щом толкова приличам на мама, и аз ще направя нещо като нея — каза Лия. — Сигурно затова ме зяпат.

— Съвсем не — казах аз.

— Така е — отвърна тя. — Недей да ме лъжеш.

— Не те лъжа. Хората не могат да повярват, че съм способен да отгледам толкова добро и общително дете — обясних.

— Сега си притеснен, нали? Страхуваш се да не умре майка ти — каза Лия и гальовно се отърка в мен. — Личи си.

За миг се поколебах, но долових нуждата от нежност в гласа ѝ, желанието ѝ да я поусна в онези пещери на душата, където се

спотайваха страховете ми и по-точно този за болестта на мама.

— О, Лия, ти не знаеш колко лош син бях аз. Не знаеш какви неща съм й казвал. Непростими неща. Толкова пъти съм я гледал с чиста омраза в очите. Никога не съм я разбирал и поради това си невежество често пъти съм я наказвал жестоко. Опасявам се, че времето няма да ми стигне да й се извиня за всичко лошо, което съм й сторил.

— Татко, тя знае, че я обичаш — рече Лия. — Онази вечер я чух да казва на доктор Пейтън, че са малко синовете, дето ще се надигнат чак от Италия, за да бъдат край майка си, когато тя има нужда от тях.

— Това сега ли го измисли?

— Наистина каза нещо от тоя род. Във всеки случай това беше смисълът.

Същата вечер отново излязохме да се поразходим по плажа. Усещах морето под краката си, докато джапах сред звездите, които се отразяваха във всички оставени от отлива локви. Пристигащото лято вече се усещаше по водата, която се затопляше с всеки изминал ден. Вълните трепетно очакваха приближаващия юни и градините навред бяха избуяли със зеленина, която попиваше всеки слънчев проблясък. Въздухът беше горещ в сравнение с хладкото море. Обади се чайка — винаги съм свързвал този крясък с разрыв на сърцето и със самота, която няма име. Молах се само собствената ми самота да не излезе заразителна, да не отрови кръвта ми и да не проникне у дъщеря ми. Обичах нощите в Юга — нощи като тази — и много ми се искаше да не съм така мрачен и умислен по природа, особено когато водех Лия за ръка под разгънатия звезден плащ на нощното небе.

Цял час се разхождахме по брега, докато стана съвсем тъмно, и тогава тръгнахме обратно. Звездите вече блещукаха ярко, а въздухът дъхтеше на саргасови водорасли, стриди и бор.

На следващата сутрин Лия ме събуди преди изгрев слънце и ме сръчка да бързам. Беше ми приготвила чаша кафе, само и само да изляза на плажа час по-скоро. Отидохме с колела до къщата на Луси, паркирахме ги до дворния душ и изтичахме на плажа, където Луси вече ни чакаше. Подаде на Лия три миди, които бе току-що събрала.

— Тези са идеални за твоята колекция. Ще напълним един буркан с мидени черупки и после от него ще направим нощна лампа. — Лия взе мидите и ги пхна в джоба ми.

— Майката костенурка появи ли се? — попита Лия.

— Сама трябва да откриеш — рече Луси. — Двамата с баща ти ще отговаряте за тази миля от плажа. А аз отговарям за цялата програма.

Цяла ескадрила кафяви пеликани прелетя над нас. Носеха се така плавно и грациозно в сутрешното небе, че появата им приличаше на тих псалм във възхвала на самия полет. Минаха над главите ни като сенки, откраднати от душите на други сенки.

— Хайде да поплуваме — предложих.

— Не, първо трябва да прегледаме плажа за костенурки — поклати глава Лия.

— За тази работа ще разчитаме повече на Лия, отколкото на теб, Джак — каза Луси.

— Няколко минути не са от значение.

Продължихме да крачим в мокрия пясък и следите от стъпките ни, макар и различни по големина, издаваха една и съща форма, един и същ свод на ходилото. Лия не откъсваше поглед от пясъка и ето че изпищя, щом зърна тежките отпечатащи от костенурка, прорязали пътечка в пясъка пред нас. Ние с Луси нарочно изостанахме, за да й дадем възможност сама да открие гнездото.

Аз носех кофата и един счупен стик, с който опитвахме пясъка. Лия взе стика и се приближи до пясъчната купчинка, която костенурката бе натрупала, преди да се върне в морето.

— Снася яйцата си с лице към морето. Погледни следите. Костенурката запълва дупката със същите задни плавници, с които преди това я е изкопала — каза мама.

— Лия опита пясъка, така както я бе научила баба ѝ в предишните два месеца на подготовка. Внимателно мушкаше стика и гледаше къде пясъкът ще поддаде. Най-накрая на едно място пясъкът се отрони, тя клекна и предпазливо мушна показалеца си.

— Тук е, бабо — извика тя. — Прилича на пресято брашно. А останалият пясък е сбит и натъпкан до кораво.

— Тази костенурка-майка е измамила доста миещи се мечки, но теб не успя, нали, Лия?

— Да извадя ли яйцата? — попита Лия и вдигна очи към баба си.

— Тази година всичките ще ги извадим и после пак ще ги заровим, но близо до моята къща, за да са ми под око. Така ще бъдат в

безопасност.

— А какво ще каже на това Отделът по опазване на околната среда в Южна Каролина? — попитах аз.

— На тях това няма да им хареса — призна Луси. — Ти копай, Лия, копай!

Лия започна да изгребва с ръце пясък от майсторски издълбаната дупка с форма на пясъчен часовник. Колкото по-надълбоко стигаше, толкова по-сериозна и съсредоточена ставаше. Разчиташе изцяло на усещането си от допира с рохкавия пясък. И ето че в един миг се отдръпна уплашено и замръзна.

— Там има нещо — каза тя.

— Вдигни го внимателно — рече Луси. — Вътре всичко е крехко и безценно.

Лия бавно издърпа ръката си и извади кръгло яйце, малко по-голямо от бебешки юмрук. Меко като кожичка и с цвят на слонова кост.

— Постави го внимателно в кофата, Лия — обади се Луси. — И гледай да бъде обърнато в същата посока, както е било в гнездото. Природата си знае защо. Но първо застели дъното на кофата с пясък. Така.

Лия продължи да вади яйцата едно по едно, като ръката ѝ хлътваше в дупката чак до рамото.

— Четирийсет и осем, четирийсет и девет, петдесет... — Лия ги нареждаше едно върху друго, а Луси си отбелязваше в малко тефтерче.

— Погледни, костенурката се е опитала да изкачи тези камъни, но не е успяла. — Луси посочи следите, които водеха към големи гранитни камъни, донесени специално за да спрат ерозията. — Къщите ни убиват повече костенурки, отколкото ракът пустинник или миещата се мечка. Тук въобще не е трябвало да разрешават каквито и да било строежи.

— Седемдесет и едно, седемдесет и две, седемдесет и три... — продължаваше да брои Лия.

— Това място добро ли е за гнездо? — попитах.

— Един хубав пролетен прилив със сигурност ще наводни гнездото. Няма начин да оцелее. Но за това не можеш да виниш костенурката. Какво да прави тя? Как да преодолее тези камъни — с въже и кука ли? Дори да успее, как ще ги прескочат бебетата ѝ, като тръгнат обратно към морето? Безнадеждна история.

Луси си записа месторазположението на гнездото, деня и часа на откриването му и броя на яйцата, намерени в него — общо сто двацет и две яйца. След това зарови дупката с крак.

— А сега да закараме тези бебенца на безопасно място — рече Луси и м и подаде тежката кофа.

Лия изтича напред и когато след миг вдигнах очи, за да я проследя, видях, че към нея се приближава жена в униформа.

— Коя е тази жена? — попитах Луси. — Ей там, до къщата.

— Това е самата напаст, при това дипломирана с магистърска степен — изпъшка Луси. — Остави ме аз да говоря. Обикновено изпада в паника, когато се държат любезно с нея.

Младата жена беше облечена в униформа и изглеждаше много симпатична. Оживено разговаряше с Лия за събирането на яйцата. Лия й посочи с ръка гнездото, а после взе да й обяснява как ще се погрижим за безопасността на яйцата в кофата.

— Винаги съм ненавиждала жени, които се казват Джейн — каза Луси и се приготви за схватка. — Самото име ги предразполага към запек и заядливост.

— Нима си правила социологически изследвания?

— Не, само житейски наблюдения, сине — прошепна тя, но щом приближихме униформената жена, гласът ѝ стана силен и закачлив.

— Здравсти, Джейн. Тъкмо казвах на сина си колко много харесвам името ти. Джак, запознай се, това е Джейн Хартли. А ти вече си се запознала с моята внучка Лия.

— И ти си ѝ разрешила да изрови цяло гнездо на костенурка! — каза Джейн с много официален и студен глас. Носеше униформата на Отдела по опазване на околната среда в Южна Каролина. — Обзалагам се, не си казала на Лия, че това е противозаконно, нито че миналото лято прекара един ден в затвора за същото това нещо.

— Това не е вярно, нали, бабо? — обади се Лия.

— Технически погледнато е така — призна си Луси, — но няма нищо по-неубедително от простата истина. Подай ми лопатата, Джак. Тук ще изкопая нова дупка.

— Длъжна съм да конфискувам тези яйца — каза Джейн и пристъпи към мен. Но Луси, изпълнена с решителност, веднага се изпречи между нас двамата.

— Тази година няма да жертвам нито едно яйце заради глупостта на идиотите от Отдела по опазване на околната среда. Нито едно! — отсече Луси.

— Обичаш да се правиш на самия Бог, нали, Луси? — каза Джейн.

— Твърде дълго — започна Луси и прелисти тефтерчето си — се придържах към правилата. Така ли е? Не докосвах гнездата. Спазвах духа и буквата на всичките ви нареждания. Природата си знае работата, непрекъснато повтаряха Джейн Хартли и Отделът по опазване на околната среда. Оставете яйцата, където майката ги е заровила. Оставете всичко да следва естествения си ход, нали така ми нареждахте? Природата била жестока, но за всичко си имало причина и обяснение.

— Тези правила продължават да са в сила и днес — прекъсна я Джейн. — Според нас е много по-логично да следваме създадените от Бога закони на природата, отколкото създадените от Луси.

— Да, но чрез моите закони оцеляват много повече костенурки и то се вижда от това тефтерче тук — каза Луси и размаха тефтерчето над главата си като оръжие.

— Баба обича костенурките — защити я Лия.

— Така е, обича ги — съгласи се Джейн. — Но не обича законите. За тях пет пари не дава.

— Синът ми е световноизвестен писател — рече Луси съвсем не навреме. — И ще запомни всяка обидна дума по мой адрес. Умът му е като бръснач.

— Изглеждате неподатлива на очарованието на майка ми — обадох се аз.

— Майка ви ни създава много неприятности, мистър Маккол — заяви жената. — Моята работа е достатъчно трудна и без да се разправям с хора, които се правят на големи еколози.

— Чуйте само какво направиха нейните хора. Изпратиха меморандум до всички проекти, свързани с опазване на костенурките по крайбрежието на Южна Каролина. Защото всеки остров от тук до Северна Каролина работи по отделна програма. Защото всеки остров си има своите проблеми, свързани с ерозията. Половината от естествената среда, в която костенурките снасят яйцата си, е била унищожена през последните десет години. Всички заети по проекта са

ужасно загрижени. Тези хора обаче създадоха нови правила, според които ние не трябва да пипаме нито яйцата, нито гнездата на костенурките. Нямаме право да ги ограждаме, нито да ги пазим, нито да ги преместваме — нищо! В Кълъмбия, представете си, знаели по-добре какво да се прави. Само защото лапат по-големи заплати и смучат кръвта на честния данъкоплатец като мен.

— Някой трябва да плаща за моето мазерати — най-нагло я прекъсна Джейн.

— Не може ли да постигнем компромис? — попитах.

— Ако реша да се придържам стриктно към законите — започна самоуверено Джейн, — за всяко яйце от тази кофа ще получиш по една година затвор! — Като я чу, Лия писна да рече и това малко смути държавната чиновничка.

— Сто двайсет и две години затвор, татко! — изплака Лия, изтича до мен и ме прегърна през кръста. — Само за това, че сме помагали на баба.

— Аз си знаех, че не бива да се водя по нейния акъл. Лия, успокой се! Няма да ни затворят!

— Това обаче не важи за Луси... този път! — рече Джейн. — Още повече, че я хванах на местопрестъплението.

Луси се пресегна и взе кофата от ръцете ми.

— Опитах се да те вразумя. Бог ми е свидетел. Ти, Джейн, не живееш с този проблем всекидневно. Казвам ти, това, което искате вие, не е честно, не е правилно и съвсем не помага за оцеляването на малките костенурки.

— Колкото повече човек се намесва, толкова по-малък е шансът на костенурките да оцелеят — сопна се Джейн.

— Джейн, това е така само на теория. Само според вашите хартийки и доклади, където всичко звучи прекрасно, но не върши никаква работа.

— Луси, вършело е работа години наред. Още от ерата на динозаврите.

— Слушайте, сега ще ви кажа какво точно се случи. Отначало спазвахме всички указания на Джейн. До последната буква. Тъй като тя ни представи статистики, карти, диаграми, сравнителни изследвания и какво ли още не. Защото нейните хора пристигнаха тук тежковъоръжени с оръжие, значки и закона зад тях. Джейн, кажи на

Лия точно какво се случи тогава. Кажи на детето какво излезе от вашите многоумни теории.

— Нашите теории са си много хубави — каза Джейн и си пристегна колана с кобура. — Според природните закони една част от гнездата отидоха зян. Бяха унищожени от хищници, но това се очакваше.

— Дотук нищо ново — обадох се аз.

— Сине, аз признавам твоето превъзходство, що се отнася до пици и други жабарски манджи, но от костенурки нищо не разбираш — каза Луси и погледна изпитателно Джейн Хартли, която устоя на взора ѝ.

— Луси смята, че е над природните закони — рече Джейн.

— Джейн, мога да ти кажа, че в момента въпросните природни закони ме убиват — озъби ѝ се Луси. — Много болезнено осъзнавам тяхната сила, защото съм им подвластна. Догодина вече няма да имаш удоволствието да водиш този спор с мен, но много се надявам, че някоя от другите дами ще ме замести достойно.

— Луси, предай ми тези яйца.

— Не! — отсече Луси. — Няма да стане! Какво ще ги правиш?

— Ще ги занеса в канцеларията — рече Джейн. — Ще ги снимам за доказателство. Ще ги прегледам за наранявания. След това ще ги върна на острова и отново ще ги заровя, колкото е възможно по-близо до първоначалното им гнездо.

— Тези яйца трябва да бъдат заровени веднага — каза Луси и грабна лопатата. — Ще преместя всички гнезда на сухо около къщата ми, разбра ли, Джейн? Само така ще мога да ги опазя, защото ще бъдат на двайсет метра от възглавницата ми.

— Значи ставаш закононарушител.

— А какво се случи с гнездата миналата година? — попитах.

— Нищо — отвърна Джейн.

— Само двайсет процента от тях се излюпиха, ето какво се случи! — отвърна Луси и започна да копае.

— Законите на природата надделяха — рече Джейн, обръщайки се към мен. — Луси греши, като взима толкова присърце тези яйца.

— Миналата година имаше сто и двайсет гнезда — взе думата Луси. — Но ерозията е толкова страшна, че всички започнаха да струпват бетонни блокове пред къщите си. По целия остров бяха

плъзнали булдозери. Когато през май костенурките се появиха, нямаше къде да снесат яйцата си. Две от тях ги снесоха до водата, толкова отчаяни бяха. Ние ги преместихме.

— С наше позволение — намеси се Джейн.

— Да, но не получихме разрешение да преместим и другите гнезда и те бяха отнесени от пролетните приливи. Петдесет и шест гнезда. А това означава някъде към шест хиляди малки костенурки, които не са оцелели, защото Джейн и нейните колеги са ужасно глупави.

— Тогава сбъркахме, Луси. И си признахме грешката.

— Не ми разрешиха да сложа телена ограда, за да предпазя гнездата от миешите мечки и кучетата. И по тази причина изгубихме още двацет и седем гнезда. Проклетите мечета са наводнили острова като хлебарки, защото обичат да се ровят в препълнените боклукчийски кофи. Веднъж видях седемнайсет мечета да се боричкат за едно гнездо с яйца от костенурки. Пръснаха черупките им по целия плаж.

— Имаме една и съща кауза, Луси. Ти така и не разбра това. Мистър Маккол, трябва да знаете, че майка ви беше такава и преди да се разболе — каза Джейн и вдигна ръце в знак на отчаяние.

— Знам — отвърнах. — Нали ме е отгледала.

— Тая кучка пак ли те тормози, а, мамо? — Гласът беше на брат ми Джон Хардин, който надничаше зад вратата. Беше гол или поне без риза.

— О, Джак, забравих да ти кажа, че снощи брат ти се върна от Кълъмбия.

— Здравсти, Джон Хардин — поздрави го Джейн. — Кучката само малко тормози майка ти. Нищо особено.

— Мамо, да я набия ли? — попита Джон Хардин.

— Млъквай, че пак ще те подкарат към Бул Стрийт, ако не си държиш езика зад зъбите — подвикна му Луси.

— Джак, много ти благодаря, че ме посети в болницата — най-накрая ме забеляза Джон Хардин. — Да знаеш само колко съм те чакал да ми донесеш фъстъци и шоколад, както правеше навремето. Ама не, много ти е пораснала работата, за да се занимаваш с някакъв си Джон Хардин, нали? Все си зает по френски ресторанти да препоръчваш на хората сушени домати и оцетен еликсир, за да отделиш време за брат

си. Не можа да си надигнеш дебелия задник, за да посетиш откаченото копеле, нали?

— Престани, Джон Хардин. Брат ти също още не се е съвзел от операцията.

— О, вярно бе, Джак — каза Джон Хардин. — Бях забравил. Ужасно съжалявам. Четох, че си бил ранен и исках да се кача на първия самолет, за да се погрижа лично за теб. Мамо, кажи му, че така беше.

— Точно така, скъпи — извика му Луси, а после сниши глас към мен. — В това състояние можеше да долети и без самолет.

— Кое е това приказно създание? — попита Джон Хардин, щом зърна Лия. — Това ли е прекрасната мис Лия Маккол?

— Здравей, чичо Джон Хардин.

— Тичай бързо да дадеш една целувка на чичо си — каза Джон Хардин, след което отвори вратата докрай и тогава видях, че е свършено гол.

— Защо не си наметнеш нещо? — поклатих глава аз. — Лия никога не е целувала чисто гол мъж.

Като чува това, Джейн и Луси вдигнаха глава към Джон Хардин, който стоеше гордо изправен в своята голота.

— Докато бях в болницата, станах нудист, мамо — каза Джон Хардин. — За мен това е въпрос на принцип. Сигурен съм, че ще подкрепиш решението ми. Уверявам те, то идва от убежденията ми, а не от глупостта ми.

— Я си слагай дрехите, момче! — извика Луси с убийствен глас. — Или ще те цапардосам с тая лопата. Покрий се да не те гледа това невинно дете. Никога не съм виждала подобно поведение посред бял ден.

Тя грабна шапката от главата на Джейн Хартли и я сложи пред очите на младата жена, за да не би да зърне хилавите гениталии на сина й.

— Луси, не ставай смешна. Аз съм човек, който се занимава с наука и подобна гледка не може да ме шокира.

— Аз пък съм майка, Джейн, и това страшно много ме шокира — каза натъртено Луси. — Джак, обади се в психиатрията и им кажи да дойдат да си приберат нудиста.

— Лия, Бог така ме е създал — обърна се Джон Хардин към дъщеря ми. — Виждаш ли нещо отвратително в Неговото творение? Признавам, че дудукът ми не е особено изящен, но кой ще дръзне да критикува нещо, създадено от самия Господ? Така ли е?

— Татко, какво е това „дудук“? — попита Лия.

— Жаргон за пенис — отвърнах.

— Благодаря, татко.

— За нищо, скъпа.

— Аз мисля, че дудукът ти е много симпатичен — обади се Лия с любезен тон.

— Видя ли, мамо, ти си просто една тъпа пуританка — радостно извика Джон Хардин.

— Добре, наричай ме както искаш, но върви да си метнеш нещо върху срамните части.

— Срамни части ли? — удиви се Джон Хардин. — Какво ще ти стане, ако кажеш нещо по-простичко и ясно като например патка, банан, чеп, кавал или кочан?

— Татко, това са думичките, за които ти говорих онзи ден. Дето ги чувам на детската площадка.

— Като ги научиш всичките, тогава вече ще знаеш, че си станала истинско американско момиче.

— Нали съм дошъл на този свят гол като пищов... — пак се обади Джон Хардин.

— Май че така беше — каза Луси и се обърна към Джейн. — Искаш ли кафе?

— С удоволствие — отвърна й тя.

— И гол ще се върна при истинската си майка земята, а не при онази жена, която, раждайки ме, ме е изложила на вечна нечестивост, гнусотия и безчестие. Онова куче, дето ходи по плажа, е голо. Чайката, пеликанът, делфинът — всички са голи както ги е майка родила.

— Стига си дърдорил, сложи си гащите и ела да пиеш с нас кафе.

— Джейн, знаеш ли, че сред нудистите се срещат много по-малко престъпници, отколкото сред други групи хора? — попита я Джон Хардин.

— Не знаех — отвърна Джейн, — но това не ме учудва.

— Аз те плаша, нали? — обърна се той отново към Джейн Хартли. — Никога не си виждала истински шизофреник и сега

трепериш, нали?

— Престани, сине! — извика му Луси. — Няма нужда да си връчваш акредитивните писма. Голотата ти говори достатъчно.

— Джон Хардин, и сестра ми е шизофреничка — каза Джейн и влезе в къщата след Луси. — Всички тези номера са ми добре известни.

Джон Хардин се загледа след нея.

— Хубава е, нали, Джак?

— Да, много.

— Лия, как смяташ, тя дали ме харесва? — попита Джон Хардин с нежен глас.

— Ще те хареса повече, ако се облечеш — отвърна му Лия.

— Това са предразсъдъци — каза той и гласът му помръкна с една октава.

— Тя просто е свикнала да гледа облечени момчета, това е всичко — каза Лия.

— Така ли? — поуспокои се Джон Хардин. — Никога не съм умеел да говоря с хубави момичета. Може би ти ще ме научиш, а, Лия? Самата ти си толкова красива. Сигурен съм, че един ден ще станеш мис Италия. Освен ако не останеш тук, тогава ще те изберат за мис Америка.

— Ето, така й говори, Джон Хардин — каза му Лия. — Това сигурно ще й хареса.

— Знам, че се започва със „здрасти“. Това го правя. После знам, че трябва да кажеш нещо от рода на „какъв хубав ден“. И това го казвам, ако денят е хубав. Ами ако вали или е студено, тогава какво се казва? Ами след това? Как продължаваш след бюлетина за времето? То много неща можеш да кажеш, но какво ще иска да чуе едно хубаво момиче? Това е пълна загадка за мен. Дали ще се интересува например, че предишната нощ е имало земетресение в Пакистан? Което всъщност е много важно. Или ще предпочита да говорим за филми, за козметика. Да, ама аз не употребявам козметика, какво мога да й кажа? Толкова много неща знам и мога да й кажа, но в такива случаи обикновено главата ми се изпразва и аз мълча. Хубавите момичета ме мразят, Лия.

— Не, не те мразят. Те просто не те разбират. Кажи им как се чувстваш, кажи на мис Хартли, тя ще те разбере.

— Сега? Веднага ли?

— Не, недей да бъдеш толкова припрян. Изчакай да му дойде времето — посъветва го Лия.

— Не мога — оплака се Джон Хардин. — Като че никога не му идва времето.

На следващия ден заведох Лия на остров Орион, за да види къщата, която Джон Хардин си бе построил сред клоните на един двестагодишен дъб, надвесен над малко заливче, дето се пълнеше само при прилив. Тъй като беше много сръчен и разполагаше с много свободно време, бе успял да си направи пет отделни стаи и една открита веранда. Цялата къща бе изградена от небоядисан чам. В архитектурата ѝ имаше нещо ексцентрично и в същото време очарователно. Спрях под нея, натиснах клаксона и след миг Джон Хардин се появи и ни спусна една дървена стълба. Озовахме се в малка спалня с хамак и библиотека, пълна с издания с меки корици. Отвсякъде духаше и къщата беше неизползваема през зимата, то и без това студените месеци обикновено съвпадаха с неговите кризи и той ги прекарваше в психиатрията на Бул Стрийт. Преминахме в следващата стая.

— Това е стаята за гости. Още никого не съм канил, но когато това стане, гостите ми ще спят тук. Лия, ти винаги си добре дошла.

— Благодаря ти, Джон Хардин. Толкова си мил.

— Но за останалите от семейството къщата е абсолютно забранена. Джак, само да съм те видял да се навърташ наоколо!

— Не бих посмял — отвърнах аз. Обзе ме тревожното усещане на клаустрофобията, докато преминавах от едно миниатюрно помещение в друго. Струваше ми се, че всичко се олюлява под краката ми. Чувствах се като закотвена яхта през ветровит следобед. Джон Хардин бе украсил стените на всекидневната си с рисунки на негови приятели — пациенти от психиатрията. Приличаха на пощенски марки от страна, където кошмарите са единствената атракция за туристи. Някакъв нов жанр изкуство, в който отчаянието бе изопачило всички форми и образи.

— Всички художници са шизофреници — каза Джон Хардин на Лия. — Знаеш ли това?

— Не, не мисля, че е така.

— Те всички виждат света по много странен начин. И рисуват онова, което най-много им се удава — деформацията.

— Всички тези рисунки от твои приятели ли са? — попита Лия.

— От единствените приятели, които познавам. Онези, дето са били на торазин най-малко една година. Торазинът така те откъсва от теб самия, че изкуството е единственото нещо, което ти напомня, че все още си тук, на тази земя.

— Хубави са — каза Лия, но усетих, че се бои да не каже нещо, с което би могла да засегне изнервения, напрегнат и лесно докачлив свой чичо. — И аз ще ти нарисувам нещо, искаш ли?

— Разбира се. — Лицето на Джон Хардин изведнъж се разнежи. — Ще го пазя като очите си. Обещавам.

— Ще ти нарисувам Пиаца Фарнезе в Рим — каза тя. — Толкова ми липсва, че щом затворя очи, виждам целия площад.

— Наистина ли толкова ти липсва? — попитах Лия.

— Да, татко. Това е моят дом.

— Твоят дом е Уотърфорд — обади се Джон Хардин. — Всичко останало е местен колорит.

— Но аз израснах в Рим — рече Лия. — И той ми харесва.

— Никога не съм обичал хора, които не говорят английски — каза Джон Хардин. — Имам чувството, че крият нещо.

— Невероятно! — обадох се аз. — Типично южняшко усещане.

След това Джон Хардин извади лист хартия от джоба си и тихичко го прочете наум, после се обърна към Лия:

— Тук съм написал нещо, но ще имам нужда и от твоята помощ. Вчера видях, че си голям специалист по отношенията между жени и мъже.

— Грешиш — отвърна му тя. — Аз дори си нямам приятел.

— Но ми даваше съвет как да разговарям с Джейн Хартли, за да ѝ направя впечатление.

— Просто трябва да се държиш естествено, това е всичко.

— Чуй сега това — помоли я той. — Ти ще бъдеш Джейн, а аз ще си бъда аз.

— Боже господи! — възкликнах.

— Няма нищо, татко — прекъсна ме Лия, преди да успея да продължа. — Добре, прочети ми го, а аз ще се опитам да изпълня ролята на мис Хартли.

— Тя е естествоизпитател. Биолог. Затова трябва да я заинтригувам в течение на разговора. Да ѝ дам да разбере, че имаме еднакви интереси. Значи, сядаме в ресторанта и си поръчваме вегетарианска храна.

Джон Хардин изглеждаше объркан, после погледна записките си и продължи.

— Джейн, ти знаеш ли, че мъжката нощна пеперуда издава толкова силен звук, че въздушните вълни могат да убият други насекоми?

Той вдигна очи към Лия.

— Не, не знаех — отвърна тя. — Но това е много интересно.

— Мъжката нощна пеперуда е най-голямото страшилище в света на насекомите. — Джон Хардин пак надникна в записките си. — А знаеш ли, че по последни изследвания алигаторите предпочитат месото на лабрадорското куче пред това на френския пудел? Изследователите смятат, че алигаторите вече толкова дълго време живеят край игрища за голф и жилищни квартали, че домашните кучета са станали предпочитана част от тяхното меню.

— Бедните кучета! — Лия направо се ужаси.

— Времето е чудесно, нали, Джейн? — продължи да чете Джон Хардин.

— Да, затопля се с всеки изминал ден — отвърна му Лия и потърси с поглед одобрението ми. Аз ѝ кимнах да продължава в същия дух. — Дали утре ще завали?

— Добре, че отвори дума за дъжд. Защото той ми напомня за сняг. Знаеш ли, че женската полярна мечка покрива с лапа носа си, когато застава пред дупката в леда, за да лови тюлени? И това е така, защото носът ѝ е черен, а снегът наоколо е бял. И като е бял, мечката се слива с останалата белота и тюленът не може да я види.

— Откъде знаеш толкова много неща за природата? — попита го Лия.

Джон Хардин се усмихна и продължи да чете от листчето хартия.

— Защото според мен човекът е част от природата и когато изучава природата, той всъщност изучава себе си. Утре отивам в библиотеката. Трябва да прочета всички книги за природата. Докато се реша да поканя Джейн на вечеря, трябва да знам повече за животните от всеки друг.

— А кога възнамеряваш да я поканиш? — попитах.

— Ще минат години — отвърна той. — Ще ми трябват поне две-три години, за да се подготвя.

— Но дотогава тя може да срещне друг човек — обади се Лия.

— Съществува такава опасност, но без риск за живота не може — каза Джон Хардин, докато ние с Лия вече слизахме по дървената стълба. — На никого не казвайте за моята къща на дървото — предупреди ни той, слезе с нас и заедно тръгнахме по брега. — Враговете ми са навсякъде и сигурно ще позеленеят от завист, като разберат, че съм свободен човек.

— Ние сме като гроб — успокоих го аз.

Докато минавахме покрай старата ни рибарска колиба, Джон Хардин отключи вратата и ни покани да влезем. Зарадвах се, като видях, че вътре е подредено, счупените прозорци са сменени и всичко е боядисано. Малката печка за дърва си стоеше още в ъгъла. Джон Хардин използваше колибата за дърводелска работилница. Инструментите му бяха в идеално състояние и безупречно подредени. Насред помещението бяха струпани прясно отрязани дъски, които миришеха на чисто.

— Знаеш ли защо съм докарал този дървен материал? — попита той.

— Нямам представа.

— Ще направя ковчег за мама.

— Откъде ти хрумна? Мама знае ли?

— Разбира се, че не знае. Това ще бъде изненада. Поне за ковчег да не се тревожи. Ще го направя здрав и красив.

— Това сигурно ще ѝ хареса — каза Лия.

— Не знам — измънках аз.

Лия ме погледна неодобрително и продължи:

— Баща ми не е прав. Идеята ти е прекрасна.

— Джак, ще видиш, това ще бъде истинско произведение на изкуството. Най-красивият ковчег в целия щат — каза Джон Хардин, после се огледа да не би да го подслушват и рече съзаклятнически: — Нали знаеш, този щат е пълен с алкохолици и лъжесвидетели, разбойници, мошеници, сводници, сатанински изчадия и хора, които не си плащат данъците.

— Хора, които не си плащат данъците ли?

— Ами да, аз например не трябва да плащам данъци, защото съм шизофреник, но има хора, които въобще не попълват данъчни декларации. Те са по-нисши дори от гъбите и лишеите, които растат по дърветата.

За мен спомените са страна на употребеното минало, но напоследък взех да се замислям дали пък и забравата не крие опасности. Неотдавна осъзнах с болезнена острота, че погрешното тълкуване на отминали събития, неправилно сложеното ударение върху тях или пък неизбежната едностранчивост на погледа често води до много повратни представи за нещата. Ето например смятах, че Шайла е била сравнително щастлива в съвместния ни живот. Въпреки че познавах лошите ѝ настроения, депресии и мигрени, изглежда, бях подценявал силата на тези злокачествени, подмолни демони, които я бяха стиснали за гушата и в момент на отчаяние я бяха завели до моста, от който се хвърли. Винаги съм смятал, че вечната тъга на Шайла е част от нейната задълбоченост, тъй като няма нищо полицемерно у хората от тяхната слънчева природа и необоснован оптимизъм. У Шайла имаше толкова много дълбочина, че често, когато собствените ѝ черни духове я обсебваха, аз започвах да се чувствам като изследовател в новооткрита земя на глетчери и полярна зима. Абсолютната непредвидимост на Шайла, както и изблиците ѝ на енергия представляваха друга страна на нейната привлекателност. Шайла не обичаше да се задържа в мрака на своята меланхолия, но сега вече знам, че именно аз не успях да открия онзи бутон, с който се изключваше тази нейна особеност, който ограничаваше достъпа на слънце у нея, тъй като истинското ѝ „аз“ лежеше в най-непристъпните подмоли на душата ѝ.

Докато разказвах на Лия разни истории за майка ѝ, аз неволно се връщах към едни и същи образи, чиято същественост ми бе убягнала навремето. Изкушена от музиката на своя вътрешен живот, тя бе отишла право на срещата със собствения си палач. Когато се мъчех да разгада какво точно бе отвело Шайла до тази гибел, аз започнах да си припомням сцени и образи, които пазех у себе си съвсем девствени, без дори да подозирам истинското им значение. Чак сега си дадох сметка, че Шайла винаги се е притеснявала от родителите си, а аз познавах семейство Фокс от деня на собственото си раждане. Нещата, които те ценяха в този живот, стойностите, които изповядвах, я караха да се срамува. Тяхната чуждоземност я съсипваше, смазваше.

Още от много малка Шайла обичаше да прекарва следобедите си в нашата къща, попивайки шумната атмосфера на един типичен американски дом, която възприемаше за нормална. Щом подушеше миризмата на хамбургери, пуканки или печено пиле, които мама приготвяше в кухнята, Шайла моментално цъфваше в задния двор на къщата и плахо почукваше на вратата. Луси я канеше вътре и започваше да я гощава.

Много добре си спомням първия рожден ден, който Фоксови дадоха в чест на Шайла.

Моята майка бе завела Шайла и мен на кино в театър „Бриз“, където гледахме „Малката Савска царица“ с Шърли Бут. Филмът беше странно подбран за деца на нашата възраст, но само него давахме в града и мама трябваше да го изгледа, докато ние с Шайла се гонехме между редовете и дори се качихме на балкона, където нямаше никой. Това ни се стори страшно интересно и когато, разтревожена от нашето отсъствие, мама се качи наред филма да ни търси, ние си рисувахме татуировки по ръцете с една химикалка. Като излязохме от киното, Луси извади носна кърпичка, навлажни я със собствената си слюнка и дълго търка ръцете ни, докато изтрие следите от химикалката.

Празнуването на рождения ден трябваше да бъде изненада и когато външната врата на тяхната къща се отвори, за да влезе Шайла, баща ѝ започна да свири много прочувствено „Честит рожден ден“, което прозвуча като барокова музика и стресна уотърфордските дечурлига, които се умълчаха сконфузено. Рут, Джордж и Луси бяха единствените възрастни, които си отвориха устата да пеят, а Шайла скри лицето си в шепи, като видя как две съседски момчета се присмиват на гърления акцент на баща ѝ. След това Джордж Фокс се обърна към децата с тон, сякаш говореше пред изискана публика в Карнеги Хол, и им каза, че в чест на рождения ден на дъщеря си Шайла е подготвил един много специален концерт. Десетте деца, поканени на празненството, трябваше да седнат и да стоят мирно, докато Джордж Фокс изсвири цялата Унгарска рапсодия номер две от Лист.

След като гостенчетата изтърпяха концерта, бяха подкарани вкупом към трапезарията, където ни чакаше голяма маса с бяла покривка и сребърни свещници. На лицето на Шайла бе изписано ужасно притеснение, но не можеше да се каже дали от страх или

недоумение, защото изражението ѝ бе замръзнало като маска. Вероятно е знаела какво следва, но се е чувствала безпомощна да го предотврати.

— Така — обърна се майка ѝ към омърлушените ѝ съученици, които бяха тържествено настанени по местата си край масата, — сега ние ще ядем до насита. Ще празнуваме моята сладка Шайла, която е родена, както вече знаете, на този ден. Тя е американско момиче и трябва да празнуваме по американски, нали?

Рут произнасяше момиче като „мъмиче“, пък и от другите думи децата почти нищо не разбраха. Няколко момчета се скриха под масата, за да се накискат на воля. Само присъствието на мама спаси положението. Тя непрекъснато ни обикаляше, за да охлади глупавите ни изблици на неудържим смях.

Но дори и тя не успя да усмири спонтанния възглас на разочарование, който се изтръгна от детските гърла, когато Рут ни сервира най-различни купи за ядене — все неща, подготвени тайно от дъщеря ѝ, специално за рождения ден. Почерпката включваше борш и киселец, които нито едно американско дете не беше вкусувало до този момент, руска салата, която се състоеше от майонеза, грах и накъсана на малки парченца съомга, както и нещо, което се наричаше сиренка. Едно от момчетата — Самюъл Бърбейдж, повърна в собствения си skut, когато опита маринованата херинга. Сервираха ни горещ чай в стъклени чаши с дръжка и един поднос с домашни кифлички, който бе пуснат да обиколи масата от ръка на ръка, но никой не си взе нищо. Втори поднос с риба изуми за пореден път децата, но няколко момчета неочаквано откриха купа с твърдо сварени яйца и страшно се зарадваха на единственото нещо, което можеше да се нарече позната в Америка храна.

Шайла издържа стоически изпитанието, без дума да обели. Добре си спомням облекчението, което се изписа на лицето ѝ, когато Рут Фокс отново се появи в трапезарията, този път последвана от мама, и внесе тортата със свещичките. Мама въодушевено даде знак и всички запяхме „Честит рожден ден“, после излезе да разреже тортата на верандата, за да откъсне децата от мястото на току-що извършеното кулинарно престъпление. Шайла духна свещичките и дойде ред на подаръците. Тогава Луси бързо организира една игра на криеница, и то

в двора, защото вътре в къщата Рут прибираше масата с недокоснатата храна и плачеше.

Така мама успя да спаси положението за момента, но само за момента.

Когато майката на Самюъл Бърбейдж пристигна, за да прибере сина си, той изтича при нея и изплака:

— Мамо, дадоха ни да ядем сурова риба с бит крем и аз повърнах.

Майката на Харпър Прайс пък разбрала, че дъщеря ѝ си изгорила езика с чая, а сладките били твърди като камък.

— Мама ги е купила от Савана — опита се да обясни Шайла.

Тази чуждоземност в семейството на Шайла непрекъснато се натрапваше в очите на нейните приятели и съученици от Уотърфорд. Децата се раждат със стадно чувство и нищо не може да ги нарани по-дълбоко от причудливите навици на техните родители, заради които детето се превръща в нещо като черна овца, подложена на вечен присмех и критика. Шайла прекара цялото си детство в неистов стремеж да прилича на американско момиче. Но нещата бяха много по-дълбоки и необикновени: Шайла Фокс копнееше за друго, недостижимо ниво на американизъм — искаше да бъде южнячка, най-неуловимият и най-непонятен тип американка. Целият ѝ живот се превърна в тиха неотстъпчива мимикрия. С всяка изминала година произношението ѝ ставаше все по-различно и най-вече — по-гърлено. То имитираше колективния глас на жените в родния ѝ град. Типичният южняшки говор ѝ доставяше удоволствие, докато идишът на нейните родители я ужасяваше. Беше се превърнала в тиранин и им бе забранила да говорят на идиш в нейно присъствие. Защото техният идиш звучеше чуждо и неестествено в страната на азалиите, царевицата, пуканките, южняшките плантации и шоколадовите вафли — „в пакетче по две, по три, за да може заедно с теб и друг да се подслади“.

— Ще ми се прави на американка! — възмущаваше се баща ѝ.

— Просто иска да има нормален живот — опитваше се да я защити майка ѝ.

Не толкова фактите, колкото интуицията ми бе подсказала, че в отсрещната къща нещо не е наред. Това, че те честваха празници, за които не бях и чувал, пък и имената им не можех да произнеса, ми се

струваше доста вълнуващо и взех да врънкам Рут Фокс да ме научи мръсни думи на идиш, с които да наричам братята си, когато вземат да ме дразнят. Но в къщата на семейство Фокс имаше нещо тревожно, несигурно и напрегнато — нещо, за което никой в малкото ни провинциално градче и не подозираше. Не само тяхната чуждоземност отделяше семейството от останалите, но и една неизразима тъга, която като смъртоносен прах бе застлала чистите просторни стаи.

Джордж и Рут Фокс се страхуваха от кучета, котки, дори от собствените си сенки. Виждах ги как първо надничат иззад спуснатите завеси, когато отивах да почукам на задната им врата. При всеки неочакван шум подскачаха панически от местата си. Ръцете им трепереваха всеки път, когато вдигаха телефона. В продължение на години се опитвах да дешифрирам какво всъщност витае в тази къща. След мръкване редовно шпионирах, подслушвах, наблюдавах всяко движение на това иначе кротко семейство, следях цялата им дейност от клоните на дъба. И в крайна сметка единственото ми заключение беше, че с всеки изминал ден родителите на Шайла стават не по-стари, а по-мрачни. Мистър Фокс често се събуждаше посред нощ от собствените си писъци, защото и в новата си родина не можеше да се отърве от старите си кошмари. Когато веднъж попитах Шайла защо баща ѝ вика нощем, тя ми отвърна, че сигурно съм сънувал, защото тя никога не го е чувала да крещи. Веднъж в просъница той извика женско име, но име, което не ми беше известно, не беше на никого от нашия квартал. Извика името и се събуди. Тогава тръгнах по клоните на обления в лунна светлина дъб, които бяха моите подстъпи към съседските тайни, и подслушах как Рут галовно утешава съпруга си. Заслушан в тази тъжна интимна сцена, аз трябваше силно да се ошипя, и то най-вече заради Шайла, за да бъда сигурен, че този път не сънувам. Опитах се да доловя повече подробности от разговора им, но те шептяха на непознат за мен език. Естествено, нищо не разбрах, с изключение на едно — че Рут обичаше своя съпруг Джордж Фокс с цялото си сърце и душа.

В годините, последвали злополучния рожден ден на Шайла, атмосферата на тъга и дълбоко нещастие в дома на семейство Фокс като че се задълбочи. Често си мислех, че причината за това е фанатичната привързаност на Джордж Фокс към музиката. Ние всички се страхувахме от мистър Фокс, с неговите безупречни обноски от

света на Стария континент, страхувахме се от обезобразената му ръка, от вечното му страдание, от неестествената му смълчаност и изпълнен с болка поглед. Въпреки че неговите ученици го боготворяха, те обикновено бяха деликатни, изтънчени и много чувствителни деца. Нощем, докато се мъчех да заспя, аз често се заслушвах в пианото на мистър Фокс и тогава от тези среднощни рецитали научих, че музиката може да те натъжи, да отвори стара рана, че красивата музика предлага убежище на страдащия.

Спомням си първия път, когато казах на мама, че според мен Шайла не е съвсем в ред. Бях забелязал, че Рут разговаря по-различно с Шайла, особено когато не знаеше, че съм наблизо. Един ден по клоните на дъба влязох в спалнята на Шайла и тъкмо да тръгна да я търся из къщата, чух гласа на майка ѝ долу, на първия етаж. Преди да успея да се измъкна на пръсти през прозореца по моя таен канал, който свързваше двете къщи, до мен отново долетя гласът на Рут. Онова, което каза, ме накара да притихна на място, за да се уверя, че не ми се е причуло.

— Затвори тази врата, когато разговаряш с мен — извика Рут, — или искаш всички да измрем от пневмония. Това искаш, нали! Всички да измрем. Върви да си измиеш ръцете. И престани да играеш в мръсния пясък. Бог не те е направил червей, за да се вреш из мръсотиите. Боже господи! Тези ръце. Ела тук. Изключи печката. Абе ти луда ли си или какво? Пожарната ли искаш да ми докараш?

Не можех да повярвам, че това е същата Рут Фокс, която познавах. Беше нервна и неадекватна. Тогава за пръв път надникнах, макар и бегло, в детството, което Шайла трябваше да търпи, защото преди години германците бяха нахлули в света на нейните родители, разрушавайки го до основи. Много по-късно щях да науча, че нацистите често посещавали техния дом, че седели и зяпали залъците им със сините си очи, оригвали се на светлината на свещите всяка събота вечер и Шайла бе израсла с убеждението, че бацилите са като баварците — смучат кръвта и душите на евреите.

Докато лазах по дебелиите клони на дъба, отново ме застигна гласът на Рут:

— Махни се от прозореца, Шайла! Ангелът на смъртта ще долети да те грабне.

Обърнах се и видях дребното уплашено лице на Шайла. Тя ми махна и аз ѝ отвърнах. Сега разбирам, че домът на семейство Фокс е бил превърнат в нещо като пристройка на лагера Берген-Белзен, в най-обикновена спирка по пътя към крематориума. Нито бащата, нито майката на Шайла можеха да се откъснат от зловещото си минало. Джордж Фокс свиреше на пиано единствено за да успокои духовете на онези, чиито души бяха излетели заедно с пушека на крематориумите и витаеха във въздуха над цяла Полша.

След като се оженихме, Шайла понякога ми разказваше за детството си. Как си мислела, че всеки момент ще нахълтат германски войници, ще обградят къщата им и тогава всички ще загинат, дори лозницата, розите и азалиите. Но тези изповеди се случваха рядко. Тя предпочиташе да мълчи — и това бе едно натрапчиво и фанатично мълчание, — когато ставаше дума за нейните родители и техните преживявания по време на войната. Темата беше „ферботен“, особено след като се роди Лия. Шайла не можеше да понася мисълта за свят, който е в състояние да хвърли едно толкова мило и беззащитно създание като Лия в газова камера. И така самият свят се превърна в строителен материал за нейните кошмари, които до края успешно потискаше в себе си.

Нямах никаква представа колко сериозна е била тази нейна болезнена мания до деня, когато в моргата на Чарлстън след самоубийството върху ръката ѝ видях прясно татуиран номер. И чрез този грозен номер, деформирал кожата ѝ, тя е искала категорично да обяви принадлежността си към подложения на изстребление народ.

След смъртта ѝ нейните свързани с Холокоста мании се прехвърлиха върху мен. Тогава се заех да изуча тези удавени в мъка години, и то с такава страст и всеотдайност, на които не знаех, че съм способен. Този номер върху ръката на Шайла не ми даваше мира, защото той разкриваше тормоз, за който аз не бях и подозирал. Сигурен съм, че бих могъл да ѝ помогна, ако знаех за тази нейна болезнена мания, свързана с избиването на евреите. Цял живот тя се мъчеше да скрие своя еврейски произход, увиваше го в пашкул от тайни и безценни коприни. Нейният дух се разбуждаше нощем, в мрака, и като молец с белязани от знака на смъртта пърхащи криле се опитваше да полети в музея на собствената си препарирана в хлороформ душа, забодена с карфица върху възглавничка от кадифе.

Майката на Шайла не ѝ беше казала нищо за пубертета, нито я беше предупредила за промените, които трябваше да настъпят в тялото ѝ. При първата си менструация тя веднага решила, че е болна от рак, че с някоя своя постъпка непростимо е разгневila Бога. Така навлязла в своята женственост невинна и неподготвена и това я белязало в собствените ѝ очи като единствена, избрана, необикновена. Станала още по-мечтателна и саможива. В такива моменти майка ѝ била неотлъчно до нея и през тази година двете се сближили много — годината, преди да започнат кризите ѝ. Именно тогава Рут Фокс взела да разказва на дъщеря си всичко, което била преживяла през войната. Историите се леели от устата на Рут жестоки и неразводнени, без тя да може да ги спре или дори смекчи. Ужасните преживелици на Рут и Джордж обсебили въображението на тяхната преждевременно развита и изключително чувствителна дъщеря, истории, така живи с неподправената си мъка, че в мислите си тя неволно и непрекъснато се връщала към тях — най-често, когато идвали дните на нейното кървене. И затова в съзнанието на Шайла страданието на нейните родители по време на войната винаги се свързвало с периодите на собственото ѝ проливане на кръв.

От дълго време Рут се взирала в очите на своите съседи от Уотърфорд и често се чудела какво ли трябва да стане, за да излязат на улицата — подивели и неукротими в колективната си жажда за еврейска кръв. През цялото мое детство, без дори да подозирам, Рут се вглеждала в лицето ми и се опитвала да си го представи под козирката на нацистка фуражка. Във всеки християнин, който се изпречвал на пътя ѝ, тя се мъчела да разпознае бъдещия нацист. Но за всичко това щях да науча много по-късно.

Шайла се оказала добър слушател. Погълнала всички разказани от майка ѝ истории и те станали част от нея. Построили си библиотека по стените на тревожния ѝ ум и тежестта им се превърнала в хронична мигрена и болезнени кошмари. Освобождавайки се от част от своята вечно потискана агония, Рут почувствала известно облекчение, но много скоро разбрала, че с нея е обременила собственото си дете.

В периода от десет до тринайсет години Шайла се затвори в себе си, откъсна се от семейството и приятелите и с нея започнаха да се случват странни неща, които я отведоха до кабинетите на няколко детски психиатри — най-известните в целия Юг. Въпреки че в

училище вървеше много добре, тя престана да се вижда с приятелките си. Това бяха годините, през които най-много напредна с уроците си по пиано и даде надежда на баща си, че от нея може да излезе добра учителка по музика, защото Джордж виждаше, че ѝ липсва виртуозността и страстта на големите концертиращи пианисти.

Скоро започна да не се храни, за да има повече време да усъвършенства някоя музикална пиеса. Любовта ѝ към изкуството я кара да пости, казваха родителите ѝ с нескривана гордост. Музиката звучеше в главата ѝ нестихващо. Като учител, Джордж беше много строг с Шайла, защото смяташе, че тя трябва да постигне определено ниво на компетентност, за което по негово мнение не ѝ достигаше талант. Изискванията му към нея бяха прекалено големи, но всеки път тя успяваше да прескочи поредната поставена от баща ѝ бариера. Успя да усвои и усъвършенства сложни концерти, които според него не бяха по силите ѝ. Тя го предизвикваше да вдига летвата все по-нависоко пред нейната дарба, и то с пълното съзнание, че не владее нито широтата, нито лекотата, присъщи на големите майстори на пианото. За това той беше прав и с голямата си взискателност към нея я сломи. Когато тя накрая окончателно се прекърши, беше отслабнала с пет килограма, а докторите в Уотърфорд не успяха да ѝ върнат апетита. В болницата ѝ слагаха глюкоза интравенозно, а пръстите ѝ продължаваха да свирят върху завивката ѝ безмълвни сонати.

Когато я изписаха, Шайла навлезе в това, което след време щеше да нарича „моята черна година“ — годината на маски, халюцинации, оплакване на мъртъвци, чиито имена дори не знаеше. Тайно от родителите си тя започна да изживява всяко тяхно страдание, така както го знаеше от разказите на майка си, в хронологичен ред, стъпка по стъпка, докрай. Започна да гладува, отказваше вода, пръстите на ръцете ѝ непрекъснато препускаха по въображаеми клавиши и така прекара цяла година, жалеейки вместо родителите си, които никога не бяха имали нито време, нито възможност за това.

Един ден чух Шайла да плаче на пейката до градинската ограда, която разделяше нашите две къщи. Сkochих върху зида, разперих ръце за равновесие и се затичах. Щом стигнах над пейката, се наведох и я попитах какво се е случило. Тогава видях и кръвта по краката ѝ. Хванах я за ръка и я поведох по една пътечка през бурениясалия двор към тресавищата зад нашата къща. Жасминът бе цъфнал и пчелите

съшиваха цветята с нишки от невидима коприна. Накарах я да си свали обувките и чорапите и двамата се потопихме, както си бяхме облечени с леките летни дрехи, във водите на прииждащия прилив.

— Солената вода лекува всичко — уверих я аз.

— Аз умирам. Искам да умра, толкова се страхувам.

— Сигурно е от храната — казах, използвайки вечната реплика на моята майка в случай на оплаквания.

— Мама ще ме убие, ако разбере, че съм намокрила роклята си.

— Първо ще отидем у нас. По клоните на дървото — предложих ѝ аз.

Уотърфордският прилив изми краката на Шайла и двамата се промъкнахме в нашия двор, а след това се покатерихме по задната страна на дъба, където бях заковал малки летвички за стъпенки. Щом се озовахме в моята стая, Шайла свали дрехите си и облече една моя тениска и стари шорти; подаде ми мократа си рокля и пликчетата си, като ме помоли да ги хвърля на боклука. Тъй като се страхувах да не ги открие някой, изкопах дълбока дупка край тресавището и ги зарових вътре заедно с торбата, в която бяха сложени. В това време Шайла бе отишла да каже на майка си, че има кръвоизлив и скоро ще умре.

Но не това кървене я убиваше бавно, а нейната неспособност да съвмести света на родителите си в нейния собствен. Въпреки че бе израсла в тих провинциален град наред Американския юг, където почти всяко дете се чувстваше доволно, сигурно и обезпечено, тя успяваше да долови и най-малката, неволно изпусната искрица безпокойство, след което с радост превръщаше чуждата болка в своя. Тя просто живееше от мъката на другите, това беше нейната предпочитана храна — единственият плод, който бе избрала да изнесе контрабанда от Райската градина. Нейната болест се наричаше Аушвиц, но нямаше доктор по крайбрежието на Южна Каролина през 1960-а, който да постави тази трудна диагноза.

Така тя успя да се закрепил в продължение на цяла година. Но веднъж майка ѝ решила да се качи в стаята ѝ след вечерята, която почти не докоснала. Спряла пред вратата и чула, че отвътре Шайла говори шепнешком на група момичета, които обаче не ѝ отвръщали. Останала така петнайсетина минути, заслушана в страховития монолог от указания и окуражителни думи, после внезапно отворила вратата и видяла Шайла, заобиколена от всички свои кукли, които били

загърнати в черно като монахини. Всяка нощ Шайла им носела скришом храна и ги предупреждавала да не вдигат шум, когато германците патрулират отвън.

Ужасена, Рут притиснала Шайла в обятията си и през сълзи започнала да ѝ се извинява. Изведнъж осъзнала, че е подценила въздействието на разказа за своя живот, както и тънката чувствителност на дъщеря си.

На следващия ден майка ми не повярвала на очите си, като видяла как Шайла влязла в задния двор и заровила всичките си кукли в общ гроб, който сама изкопала предишната вечер. Същата година август се случи най-горещият месец от години насам и точно тогава Шайла постъпи в детското отделение на щатската психиатрия в Южна Каролина. Озова се на Бул Стрийт, където остана шест седмици с диагноза тежка депресия.

Шайла се върна в Кълъмбия непроменена, само дето беше по-вглъбена и саможива. Открояваше се от другите деца най-вече с крехката си физика, но двамата си останахме приятели и често заедно си пишехме домашните в кухнята у нас, където шумът от нашата пренаселена къща като че я успокояваше. Тъкмо си мислех, че тя отново се превръща в старата Шайла, която познавах, когато една нощ в Уотърфорд заваля сняг, а това се случваше за трети път от началото на века. Снегът бе възбудил някакъв конкретен, но мъчно обясним образ в нейното съзнание, който нямаше нищо общо с времето. Странното взаимодействие между снега и химията на паметта ѝ я бе обсебило и тя за пореден път трябваше да научи горчивата истина, че лудостта има много маски, сменя адресите си произволно, умее изкусно да се предreshава, да хитрува и да стреля напосоки. Този път тя ѝ се представи в човешки образ, образа на красива жалееща жена.

Когато жената се появила, тя донесла със себе си и един въображаем свят, до който единствено Шайла имала достъп.

Заличила действителността от съзнанието на Шайла още щом се появила, и ѝ дарила успокоение с безмълвното си, но внушително присъствие. Била изключително мила.

Шайла знаела много добре, че тези посещения са плод на болното ѝ съзнание, но въпреки това продължавала да се вълнува от появата на тази дама. Не можела да я извика по собствено желание. Дамата сама планирала своите посещения — много далновидно и

коварно. Всеки месец тя се придържала към законите на менструацията и пристигала заедно с първата капка кръв.

Веднъж открих Шайла в градината. Беше на колене и сякаш бе изпаднала в транс. Снегът бавно се сипеше.

— Изглежда, Шайла не е добре — казах на мисис Фокс, защото първо отидох при нея.

— Какво се е случило? — попита тя, избърса ръце в престилката си и изтича на двора. Видя Шайла — коленичила до тухлената ограда, помръдваше безмълвно устни и се бе вторачила като омагьосана в нещо невидимо.

— Шайла, това съм аз, твоята майка. Чуй ме, детето ми. Недей, моля те, не ме наказвай така. Не наказвай баща си. Ти си едно щастливо момиче. Всичко имаш. Всичко, чуваш ли? Няма от какво да се боиш. Никой не може да ти стори зло. Ти трябва да бъдеш щастлива. Твое задължение е да бъдеш щастлива. Какво ти направи той? Нарани ли те Джак? Посегна ли ти?

— Рут, Джак никога не би си позволил да нарани Шайла — чух гласа на майка си. — Ти знаеш това по-добре от всеки друг. Как смееш да обвиняваш Джак в такова нещо?

Рут обърна тъжните си очи към мама и вдигна двете си ръце във въздуха в умолителния жест на смирена молба.

— Няма да го понеса, ако нещо се случи с моята Шайла. Луси, просто няма да го понеса. Разбираш ли, тя е нашата надежда — моята и на Джордж. Всяка наша мечта е свързана с това дете и сестра ѝ. Защо точно на нея се случва? Сега имаме толкова много храна и край нас са все мили хора, няма бомби, които да падат наред с нея ти. Всичко е хубаво, всичко е наред и изведнъж... виж как я заварвам. Защо, Луси? Кажи ми, защо?

Мама се приближи зад коленичилата Шайла. Снегът продължаваше да се сипе. После падна на колене до нея и я прегърна.

— Добре ли си, красавице? — рече Луси след известно време.

— Какво е това? — попита Шайла, като видя снежинките върху пуловера си.

— Това е сняг. Аз съм отрасла с него в планината. Но тук, по крайбрежието, той е рядкост. Да знаеш само как ни изплаши, съкровище. Сякаш бе отишла на луната, никаква те нямаше.

— Не, мисис Маккол. Тук бях. Вие виждате ли я?

— Какво да виждам, Шайла? — попита Луси и извърна очи към Рут.

— Мадоната — отвърна Шайла.

— О, господи, тя наистина е луда — изплака Рут и започна да обикаля в кръг, докато най-накрая мама я спря с унищожителния си поглед.

— О, колко хубаво! Сигурна ли си, че беше Мадоната? — попита Луси.

— Да, разбира се. И толкова красива.

— Шайла, и аз понякога сънувам като теб — прошепна й Луси. — Мисля си, че виждам клетата си майчица, двете си говорим и тя ми се струва толкова истинска, сякаш протегна ли ръка, ще мога да отмахна кичура над очите ѝ. Но после изведнъж се сепвам и разбирам, че нея я няма. Това е твоето въображение, скъпа. Ти просто сънуваш.

— Грешите, мисис Маккол. Тя е още тук. Ето я, на оградата.

— Как изглежда тази твоя Мадона? — попита Луси. — Опиши ми я внимателно.

— Ръцете ѝ са заключени в молитва. Край главата ѝ има ореол от светлина.

— Луси, недей да я разпитваш повече — обади се Рут. — Моля те. Вижда се, че е луда и без да ти отговаря на въпросите.

Луси погледна към мен, без да обръща внимание на Рут, после продължи.

— А, това е Дева Мария. Майката на Исус. Значи имаме щастието да ни се яви светиня.

— Мамо, според мен Дева Мария не се явява на евреите — обадох се аз.

— О, ти ли отговаряш за нейните явявания, сине? Да не би да си ѝ станал личен секретар? — изсъска ми Луси и аз разбрах, че нещо си е наумила. — Освен всичко друго би трябвало да знаеш, че Дева Мария е еврейка. Защо да не ѝ се яви?

— Мисис Фокс едва ли мисли като теб — възразих ѝ аз.

— Шайла — обади се пак Луси с тих и нежен глас. — Спомняш ли си онази статуетка, която държа в антрето у дома?

Шайла кимна.

— Ти същата Мадона ли виждаш? Същата ли? Благословената Дева Мария. Майката на Исус от Назарет?

Шайла я погледна и рече:

— Мисля, че е същата.

Луси се прекръсти и взе да мълви молитви.

— Джак, започвай да се молиш заедно с мен. Ние сме свидетели на нещо свято, като децата на Фатима, като Бернадет от Лурд.

— Мамо, мисис Фокс плаче. По-добре да пренесем Шайла в къщата. Всички сме побелели от снега.

— И да оставим бедната Дева самичка навън? — учуди се Луси. — Не бих направила подобно нещо. За нищо на света.

— Но, мамо, аз не виждам нищо — взех да нервнича.

— Ние с теб, Джак, не сме избрани да видим — обясни ми Луси. — Но сме избрани да бъдем свидетели на това, което вижда Шайла.

— Ама аз не виждам какво вижда Шайла. Тя само трепери, мамо. Дай да я приберем на топло.

— Би ли останал тук да правиш компания на Дева Мария? — попита Луси.

— Да — отвърнах. — С удоволствие ще я бавя.

— Не се подигравай, младежо! — скастри ме Луси и помогна на Шайла да се изправи на крака, след това я поведе към къщата. — Помоли я да се застъпи за нас. Да откаже баща ти от пиенето.

— Пресвета Дево, направи така, че баща ми да престане да пие — помолих се аз.

— На това молитва ли му викаш? — обади се Луси и ме изгледа кръвнишки. — Защо не се помъчиш да бъдеш поне малко искрен? Ако аз бях на мястото на Пресветата Дева, нищо нямаше да получиш от мен, щом ми се молиш с този мрънкащ глас.

— Ами аз никога не съм се молил на дувар — отвърнах й. Бях ужасно раздразнен и премръзнал.

— Никой не обича такива като теб, сине. Тома Неверни! Далеч няма да отидеш, така да знаеш!

— Ами ако това е само някаква измишльотина на Шайла? — попитах. — Ами ако този дувар си е само дувар с малко бръшлян отгоре? Тогава за какво да се моля?

— За да може Шайла да се почувства по-добре. За да я подкрепим, като й кажем, че й вярваме. И дори да няма нищо върху дуvara, ти пак се молиш на същия си наш стар Господ Бог.

— Мога да го направя и вътре, на топло.

— Стой при нея! — изкомандва ме Луси.

И това бе първото регистрирано явяване на Дева Мария в цялата епархия на Южна Каролина. Равинът в Уотърфорд не се зарадва на новината, нито пък отец Марсел Бърд — пасивният и крайно необщителен наш свещеник, който от двайсет години само се местеше от една провинциална епархия в друга. Истината е, че никой не се зарадва на тази блага вест, с изключение на моята майка.

Шайла прекара следващите шест месеца сред наранените души в психиатрията на Бул Стрийт. И научи доста за законите на електричеството под формата на електрошокове. Видението на нейната Мадона бе изместено от празнотата на пълното объркване. Бяха обезчувствили мозъчните й клетки, бяха заличили всички образи и картини. Нейната Мадона умря, сякаш езекутирана на електрическия стол. Шоковата терапия е естественият враг на паметта и когато аз й написах писмо още през първата седмица на нейния престой в психиатрията, тя не успяла да се сети кой съм.

Пишех й всяка седмица през този период на нейното отсъствие. Писмата ми, разбира се, бяха срамежливи и сковани, с неестествен и приповдигнат тон, но във всяко едно й казвах, че с нетърпение я чакам да се върне. Прекарах цялото си детство на „една ръка“ разстояние от Шайла и без нея се чувствах безпомощен и объркан. Никой в града не смееше дори да спомене името й, когато я нямаше. Клеймото на психиатрията я бе превърнало в тема табу и дори собствените й родители, потънали в срам, старателно ме отбягваха по улиците. Нейното отсъствие приличаше повече на изчезване, отколкото на временна липса.

В последния учебен ден през юни оставих бележка на родителите си, че Майк, Кейпърс и аз отиваме да ловим риба на остров Орион и че ще се върна най-рано след два дни. Започваше онзи период на сладка свобода, когато заедно с приятелите си прекарвах цяло лято на реката, далеч от надзора и притесненията на родителите. Защото, ако някое уотърфордско момче не прекарваше цяло лято по реката или в спортуване, тогава родителите му знаеха, че имат основание да се тревожат за него. Баща ми намерил бележката и го обзела носталгия по онези изпълнени с мечтателно безвремие часове, когато като момче сам плавал по реката и с дни се губел, уж за да лови риба.

В пет часа сутринта излязох през прозореца на спалнята си по клоните на дъба, които опираха в покрива на къщата. Качих се на автостоп в колата на заместник-шерифа, който караше един затворник в Кълъмбия. Той ме спря пред главния вход на щатската болница на Бул Стрийт, като преди това ми прочете едно конско евангелие за опасностите от пътуване на автостоп.

Дворът на психиатрията беше пуст и добре поддържан, но видът на сградите ми се стори потискащ. Цял час се разхождах из заграждения с тухлена стена двор, опитвайки се да изглеждам като случайно отбил се непукист. Докато чаках да дойде времето за посещение, направо изперках.

Шайла ми се стори улегнала и по-женствена, отколкото си я спомнях. Разведе ме из цялото заведение — библиотеката, трапезарията, където се разписваше при всяко ядене, и безименния параклис.

— Трябва да дойдеш тук и да видиш как се молят лудите. По-интересно е и от цирк. Някои от тях крещат с все сила „амин“, други пищят „мамо, мамо“, трети получават пристъп и санитарите ги затварят в единични килии. Но повечето просто си пеят — красиви като ангели. Лудите имат хубави гласове. Това много ме изненада.

Докато обикаляхме оградената площ, разказах на Шайла всичко, което се бе случило в Уотърфорд в нейно отсъствие. Минавайки покрай главния вход на сградата, Шайла изведнъж хвана ръката ми и ме помъкна нагоре по стълбите. Изкачихме ги и се озовахме в един приличен на пещера таван, който отвеждаше към голямото кубе — то беше основната забележителност в градския пейзаж, защото стърчеше над всички останали сгради. По малка тясна стълба стигнахме до тежките кръстосани носещи греди, които поддържаха сребърното кубе. Дори и след като се изкатерихме до последното стъпало, над нас оставаше още едно огромно пространство до самия връх на конструкцията. Стотици прилепи висяха по стените като бейзболни ръкавици с привикнали към мрака очи. Чувах гукането на гълъбите в стрехите под тях и усещах миризмата на плесен, курешки и застоял въздух.

— Погледни нагоре. Това е изненада — прошепна ми Шайла. — Чак до върха на кубето.

Вдигнах глава и усетих как ретината ми се разширява, докато напрегах очите си в черния мрак. Постепенно пред мен изплуваха очертанията на кубето — просторно и красиво. Ала нищо друго не успях да различа.

— Вгледай се по-внимателно — рече тя. — Зяпа те право в очите.

— Какво ме зяпа в очите? — попитах.

— Изненадата.

И тогава ги зърнах — саможиви и непристъпни в своята дивота. Семейство бухали по форма като две бирени кутии ни съзерцаваха от стряхата си на пет-шест метра над нас. Едва ли другаде щяха да намерят по-опасно гнездо за малките си. Гледаха ни злобно и недоверчиво, а в очите им блещукаха призрачни отблясъци. До слуха ни достигна нетърпеливото и изгладняло писукане на малките бухалчета, което напомняше детски глъч. Мястото приличаше на бърлога, където злото идва, за да си отдъхне, да пооближе раните си и да събере сили; място като от приказките, където великанът страшилище яде изгубени деца.

Вторачих се в бухалите — и те в мен. Перата по ръждивокафявите им криле бяха грижливо подредени. Изглеждаха спретнати. Не можех да реша на пингвини ли ми приличат повече или на маймуни. Имаше нещо красиво в дивотата им, в причудливата им неподвижност. Достолепни стражи в света на лудите.

— Колко са малките? — попитах.

— Останаха три. Бяха пет — отвърна ми Шайла шепнешком.

— Къде са другите две?

— Изядоха ги — другите три малки. Наблюдавах ги. Не можеш да си представиш какво количество плъхове и мишки е нужно, за да се изхранят малките бухалчета.

— Как ги откри?

— Познавам цялата сграда като пръстите на ръката си — каза Шайла. — Те знаят, че аз не съм луда.

— Тогава защо си тук?

— Защото видях Мадоната — отвърна тя.

— Защо ме доведе на това място? — попитах. — Имам чувството, че е пълно с призраци.

— За да бъдем сами.

— Защо искаш да бъдем сами? — Чувствах се като в капан.

— Ето защо — усмихна се Шайла и ме целуна по устните.

Дръпнах се уплашено, сякаш не ме целуна, а ми удари шамар.

— Не се дърпай, глупчо! — рече Шайла.

Пак допря устни до моите и този път целувката ми се услади повече, макар наоколо да витаеха бухали и спотаен страх. Целунахме се още няколко пъти.

— Добре — рече Шайла, — всичко е ясно.

— Защо го направи?

— Всички момичета в отделението говорят за целувки и други неща — отвърна ми Шайла. — Исках да опитам и сметнах, че няма да имаш нищо против.

— За начало не беше зле, нали? — казах и облизах устните си, които още носеха вкуса на нейните.

— Всъщност очаквах нещо повече — призна си Шайла.

— Какво по-точно?

— Не знам — рече тя. — Нещо повече. Но, така или иначе, това не се брои. Не беше истинско. Защото не бяхме полудели от страст.

— Искаш да кажеш, че не ти хареса, така ли?

— Не съм казала такова нещо. Не че беше лошо, но просто не беше онова, което трябва да бъде.

— Сигурно трябва да се поупражнявам — казах. И никога повече не целунах Шайла до онази нощ, когато двамата се олюляхме в поклащащата се от прилива къща.

— Може би — каза Шайла. — Знаеш ли, обичам да идвам тук. Чувствам се така, сякаш съм сама в целия свят. Децата в училище знаят ли, че ми хлопа дъската?

— Знаят само, че си болна — казах ѝ аз. — Мисис Пинкни ни кара да се молим за теб всяка седмица.

Зиме Шайла постъпваше в психиатрията, а лете се връщаше в Уотърфорд; съучениците ѝ почти не забелязваха отсъствието ѝ, тъй като бяха изцяло погълнати от чудния процес на собственото си съзряване. Леко, безболезнено и мълчаливо тя влизаше в новата си роля, а после отсъствието ѝ бързо се забравяше. Тя отново заживяваше в къщата с мрачната музика и двамата отново се виждахме върху клоните на дъба, където обсъждахме всички случки в нашия град. Никой от нас не спомена повече за онзи ден под кубето на сградата

Бабкок, когато си разменихме първите срамежливи целувки под патронажа на строгите бухали. Но тези целувки имаха голяма стойност и за двама ни и ние пазехме спомена за тях ненакърнен.

През лятото, когато я нямаше, в Уотърфорд пристигна Джордан и неговата поява щеше да промени живота на Шайла, както и на нас, останалите. Тъй като беше живял по целия свят, той смело изказваше мнения, които никое друго уотърфордско момче не би споделило от страх да не му се изсмеят. Без да е в истинския смисъл на думата свободомислещ, той беше много оригинално създание, което презираше всякакви слухове и клюки.

След един бейзболен мач, когато Кейпърс, Майк, Джордан и аз стояхме в задния двор на нашата къща и мама ни гощаваше с хамбургери, Шайла видя Джордан за пръв път. По-малките ми братя играеха на криеница и Луси ги навикваше да не мачкат азалиите й. И от съседните дворове се носеше миризмата на скара и пържоли, която заедно с тази на лавандула и див джоджен — изпотъпкани от буйния бяг на невъздържани дечурлига — за мен щеше винаги да остане миризмата на летни дни. Баща ми, който не бе благоволил да дойде на мача, беше още в кантората си, чийто четири стени бяха покрити с книги от пода до тавана, пиеше бърбън от любимата си сребърна чаша и щеше да продължи с това занимание, докато изпадне в несвят някъде в по-късните часове на вечерта. Неговото отсъствие винаги се усещаше така натрапчиво, както и присъствието му, и аз току притичвах припряно до външната врата, за да видя дали няма да цъфне внезапно отнякъде.

Мама с удоволствие гощаваше приятелите ми след нашите мачове и не се цупеше на вмирисаните ни от пот екипи. Тя обичаше градината си, къщата си, съседите си и пропитата със светлина река, която извиваше край нашия двор и излизаше от града. Когато постави на масата първата порция от хамбургери, тя зърна Шайла да наднича над покритата с бръшлян ограда.

— Ела, момичето ми — извика тя. — Ще ти направя един хамбургер, а Джак ще те представи на Джордан. Това е младият жребец, който съвсем отскоро живее в нашия град.

Трудно е да се каже кой се изчерви по-силно — Джордан или Шайла, но тя дойде при нас и всички дълго се заливахме от смях, докато си припомняхме отделни моменти от мача, а след известно

време в дъното на двора се обади и пианото на баща ѝ. Това бе любимият му начин да показва неодобрението си. Щом чуеше смеха на Шайла сред общата глъч, той веднага седнаше на пианото. Наказваше я с музика.

— Това е една соната за пиано на Бетховен — каза Джордан, като килна глава на една страна, за да чува по-добре. — Кой свири?

— Бащата на Шайла — каза мама.

— Шайла, той свири чудесно — каза ѝ Джордан.

— Обича да свири и Елвис — разкикоти се Кейпърс.

Когато започна да се смрачава, Кейпърс и Майк се качиха на колелата си и изчезнаха, мама се скри в къщата, за да сложи малките ми братя да спят, а музиката на Джордж Фокс не секваше нито за миг. Втора соната на Бах ни посипа със звуците си като с медни монети. Джордан и Шайла се разговориха за любимите си композитори и изпълнения, а аз се почувствах засегнат в моето музикално невежество. В един момент Джордан се умълча, а аз продължих да изучавам лицето на Шайла на фона на заглъхващата, но все още прозирна светлина.

— Джак, вие сте идиоти — обади се Джордан. — Ще ви избоде очите, а вие не забелязвате.

— За какво говориш? — попитах.

Джордан стана от пейката и се приближи до Шайла. Свали внимателно очилата ѝ и ги остави на масата. Разплете плитката ѝ и разстла красивата ѝ гъста коса върху раменете. Шайла се сепна, скова се някак, но нито помръдна, нито възрази.

— Шайла, едно дете съм и когато баща ми отсъства, аз разресвам косата на мама. Не те лъжа, имаш прекрасна коса.

На фона на дрезгавата вече светлина косата ѝ се спускаше по раменете като черна вълниста река. Той я погали с върха на пръстите си, сякаш пипаше антрацитно съкровище. Твърде късно открих онова, което Джордан видя при първата си среща с Шайла Фокс.

Седна до нея и прокара ръка по лицето ѝ — край очите, брадичката, скулите. Знаех вече какво ще каже и ми идеше да изкрещя, но нямах право, тъй като не бях видял онова, което винаги е било пред очите ми.

— Слепец си, Джак — повтори ми той. — И всички вие. Дори Шайла не го знае. Нали, Шайла?

— Какво да знам, Джордан? — попита тя.

— Че си много красива, Шайла — каза ѝ той. — Ти си най-красивото момиче в този град.

— Не, не — каза Шайла и скри лицето си в шепи.

Джордан не можеше да откъсне поглед от нея.

— Не е зле да свикнеш с това, Шайла. Ти си прекрасна. Нито едно момиче в този град не може да стъпи на малкия ти пръст.

Шайла стана и изтича към музиката на собствената си къща. Но тя добре чу думите на Джордан и тази нощ не можа да заспи от възмущение. По-късно, през първата година на техния брак, тя сподели с мен, че животът ѝ е започнал от този миг.

— Значи животът ти е започнал с идването на Джордан — казах аз, докато двамата лежахме прегърнати много години по-късно.

— Джак, през онази година аз бях в психиатрията. Тогава ми се яви Мадоната.

Щяха да минат много години, преди да свържа нещата едно с друго и да разбера, че в своите припадъци Шайла е виждала Мадоната с монетите.

Всеки път, когато наближавах дома на Шайла, ме обземаше тягостно усещане. Не чувствах нито утеха, нито трепета на завръщането у дома, докато водех дъщеря си в къщата, където майка ѝ бе играла като дете, преди да стане най-красивата самоубийца в целия град. Трупът ѝ — легнал между мен и семейство Фокс — продължаваше да ни разделя и по всичко личеше, че помирение няма да има. Срещите ни бяха кратки, но любезни. Самото въодушевление на Лия и нейната доброта ни свързваха в съюз, който всички смятахме за ценна придобивка, дошла в резултат на моето завръщане в Уотърфорд. Тъй като Лия се нуждаеше от нашите добри отношения, гледахме да не я разочароваме. С Рут разговаряхме делово, но с приятелски тон, а що се отнася до Джордж — и двамата старателно избягвахме всякакви срещи и се държахме така, сякаш бяхме подписали мълчаливо споразумение да не даваме воля на взаимната си ненавист. Но вежливите ни обноски само потискаха враждата помежду ни.

Къщата на Рут щеше завинаги да си остане едно кътче от Европа и ходът на дните в него се диктуваше единствено от собствените ѝ халюцинации. Рут и Джордж Фокс не можеха да се примирят с липсата на родина. Измъчваше ги носталгия по страната, която бяха заключили в своите куфари и денкове. Америка бе превърнала децата им в американци, но тях не бе успяла да промени и на една йота. Имигрантският английски излизаше тромаво от устата им, беше или твърде разнороден, за да е точен, или твърде разговорен и неясен, за да бъде разбран. Английският беше четвъртият чужд език в речника на Джордж и третият в речника на Рут. Джордж Фокс обаче продължаваше да сънува на полски, а Рут на идиш, а и двамата смятаха, че е истинско чудо, дето още могат да сънуват.

Един ден, точно по време на фестивала в Сполето, Рут Фокс ми се обади, за да ме попита дали съпругът ѝ може да заведе Лия на концерт камерна музика в Чарлстън. Съгласих се с удоволствие, след което тя ме покани на вечеря в нейната къща, защото, както се изрази, искала да обсъди някои неща с мен. Според нормите на официалното общуване, което бяхме възприели, разбрах, че Рут иска да ми разкаже

за детството си в Европа. Ние двамата се разбирахме „стенографски“, с една-две думи. Заради Шайла се опитвахме да бъдем добри един с друг, заради Лия се опитвахме да намерим онези дипломатически пътища, които да ни изведат към примирие, което пък щеше да ни даде възможност отново да се обичаме както преди.

Лия беше нашата най-безопасна тема на разговор и ние с охота я продължихме и след като бяхме изпратили Лия и Джордж за Чарлстън. Вечерята бе сложена върху бяла плетена маса заедно с бутилка калифорнийско шардоне. В далечината се разнесе кучешки лай на фона на монотонното бръмчене на електрическите косачки от съседните морави. Въздухът бе натежал от летни аромати, а пчелите жужаха във възхвала на разцъфналия жасмин. Както седяхме един срещу друг, Рут започна да ми разказва за Полша и всичко, което се бе случило след нахлуването на германците.

Рут Фокс бе израсла в град Кронилов в Полша. Дъщеря на правоверния равин Ефрем Граубарт, чиято любов към Талмуда била широко известна дори в околните градове. Майка ѝ се казвала Хана Шем-Тов. Дядо ѝ бил търговец, който продавал водка и бренди — груб, открит човек с мнение по всички въпроси. Бабата на Рут се казвала Марта — благочестива женица, която еднакво обичали и евреи, и християни.

Рут се радвала на щастливо и спокойно детство. Ала когато станала на тринайсет години, избухнала войната. Целият неин свят лумнал в пламъци, бомбите сринали града до основи и пътищата почернели от обърканите и ужасени бежанци.

След първия ден от бомбардировките Рут и нейното семейство си легнали, а миризмата на изгоряло парела ноздрите им. Дядото Моше Шем-Тов подхванал спор с нейния баща, равина. Настоявал всички веднага да тръгнат към руската граница, където приятелите на Моше щели да им помогнат да прекосят границата. Но Ефрем Граубарт не можел да изостави паството си и като равин чувствал, че сега е моментът да стои до клетите бедняци, които както никога се тълпели в синагогата. И тъй като дъщеря му категорично отказала да изостави съпруга си, а пък жена му — да се отдели от единствената си дъщеря, идеята на Моше останала неосъществена, въпреки че в последните кошмарни дни той не преставал да обмисля нови бягства. Полската армия била вече разбита и немските войници изливали яростта си

върху беззащитните евреи. Германците влезли в Кронилов и плъзнали навсякъде — непобедими и вездесъщи.

Още от първия ден на бомбардировки и артилерийски обстрел майката на Рут започнала да шие дрехи за децата. Като приключила и дрехите за Рут и сестра ѝ Тоня били готови, Хана отишла при баща си и най-неочаквано го помолила да ѝ даде парите, които възнамерявал да ѝ остави в наследство. Моше бил направо стъписан и на бърза ръка скастрил дъщеря си. Ала Хана била наследила част от неговото лукавство и чувство за самосъхранение. Отдавна се заслушвала в приказките на евреите от Кронилов за възхода на нацистите и Адолф Хитлер и много добре знаела, че за онези, които останат в града, няма бъдеще. Думите се лееха от устата на Рут като поток и аз се оставих да ме носи по течението му.

— Мама се подготвяше за германците, като шиеше дрехи. По една дебела топла рокля за мен и за сестра ми. Дядо ми Моше не можеше да откаже нищо на единствената си дъщеря и след като тя му обяснила, че се налага да остане до съпруга си — равина, споделила му, че възнамерява да осигури поне бягството на децата. Тогава Моше ѝ дал шестнайсет златни монети, които криел в една книга — златни монети с образа на цар Николай Втори. Тя взела монетите, покрила ги с плат и ги зашила като копчета на новите дрехи — осем за мен и осем за сестра ми.

Докато роклите станат готови, германците вече бяха установили собствено извънредно правителство в разрушения и парализиран град и се отдадоха на любимото занимание — да намаляват броя на примрелите от страх граждани. Гавреха се с невъоръжени мъже, ей така, за удоволствие. Ръгаха ги с байонетите си, особено евреите, защото не понасяха външния им вид. Любимото им забавление беше да принудят някой невинен човечец да се моли за пощада на развален немски, от който войниците примираха от смях.

След разстрелите и другите мъчения майка ми винаги излизаше на улицата да помага на ранените и веднъж доведе у дома едно момче, което бе пострадало, когато германците открили огън срещу уличната тълпа. Казваше се Стефан и мама се грижеше за него като за собствен син. През първите няколко дни положението му беше критично, изглеждаше на косъм от смъртта, но мама не се отделяше от постелята му и с грижите си го изправи на крака. Моята майка Хана си беше

такава. Щом някой е ранен или има нужда от помощ, не се интересувахе дали е евреин или неверник. Стефан остана дълго време в безсъзнание, мятеше се, бълнуваше и не знаеше на кой свят се намира. Най-сетне положението му взе да се подобрява. Беше селянче от покрайнините на Кронилов и когато позаякна, изпрати вест по калайджията Фишман, който пътуваше от село на село. Фишман казал на майката на Стефан, че синът ѝ е добре и се намира в къщата на един равин. Когато Христина, майката на Стефан, пристигна в нашата къща и завари сина си жив и здрав, тя толкова се зарадва, че от благодарност падна на колене и започна да целува ръцете на мама.

Войната продължаваше и положението на всички полски евреи се влошаваше с всеки изминал ден. Нацистите издигнаха бесилка недалеч от главната квартира на командира си Ландау и на нея с особена наслада бесеха евреите, които бяха заловили да крадат хляб или да укриват собствените си бижута и други ценности. После организираха гетото и подкараха евреите към него. То се намираше в най-бедната, най-изостаналата част на града, където мръсотията бе невъобразима, а водата — непречистена. След като първата зима отмина, храната вече съвсем не достигаше и тогава взеха да ни местят по трудови лагери. Семействата се мъчеха да останат заедно, неразделени, но рядко успяваха. Избиваха евреите където и както им падне, само за това, че бяха евреи.

Мама имаше една добра приятелка християнка, с която бяха израснали заедно като деца. Казваше се Мария. Майка ѝ умряла от инфлуенца, когато била съвсем малка. После бащата на Мария се оженил за една вдовица с пет деца и понеже гърлата в семейството станали твърде много, изпратил Мария в манастир, за да се изучи за калугерка. Калугерското ѝ име беше сестра Паулина. Тя често се обаждаше на мама с писма, описваше ѝ живота си и я молеше да ѝ пише по-често. Непрекъснато повтаряше в писмата си, че ако може с нещо да помогне, ще го направи с удоволствие, въпреки че не разполагала с пари, а само с молитви и с единия си Бог. И така, освен че приши монетите с образа на Николай Втори като копчета на роклите ни, мама пъхна в тях и адреса на варшавския манастир, където се намираше сестра Паулина. Скри го в подгъва. Беше четливо написан и тя ни каза, че ако някога се озовем във Варшава, трябва да отидем и

да потърсим сестра Паулина. Освен това ни накара да научим адреса наизуст и всеки ден ни изпитваше дали сме го запомнили.

Една сутрин, още по тъмно, градът се събуди от виковете на германците: „Вън, евреи! Всички вън от къщите, измет такава! Гадове! Юден! Юден!“ Нямах представа как звучи думата „евреин“ в устата на човек, който те мрази. Германците произнасяха думата юден, сякаш това е най-мерзкото богохулство.

Заповядаха на всички евреи да излязат на площада и там започна подборът. По броя на камионите дядо разбра, че пратката ще бъде голяма и този път няма да ни се размине. Тайно от всички нас той бе подготвил едно скривалище в тавана на съседната къща. Когато всички евреи излязоха на улицата, дядо ни заповяда да го последваме през задната врата, а после нагоре по една тясна стълба, дето водеше към убежището, което бе подготвил със вой приятел. Бяха платили скъпо и прескъпо за това място, което не се виждаше отникъде и можеше да се достигне само по въпросната стълба. Беше заредено с храна, купена на черната борса. Двамата бяха направили сметка по колко души от двете семейства могат да бъдат спасени.

Нацистите обградиха всички евреи в гетото, докато ние — двете семейства — се качихме по стълбата и се скрихме на сигурно място. Таванът беше малък и не се проветряваше отникъде. Чувахме убийствените крясъци на германците и пърпоренето на камионите, които напускаха площада, натоварени с евреи. Баба се разтрепери и скри лице в косата на сестра ми. Всички бяхме примрели от страх и не смеехме да гъкнем. И най-слабият звук можеше да означава смърт.

Скоро чухме как германците претърсват сградите за укрили се евреи. От далечината долетяха писъци, а после — изстрели. Баща ми, равинът, стоеше с особено изражение на лицето си. Знаех, че е погълнат от молитвата си и мислено е далеч от тук. Но ние, останалите, все още се намирахме „тук и сега“ и страхът ни беше така голям, че човек можеше да го докосне с пръст.

Под нас германците взеха да претърсват първия етаж на сградата — същата, в която се укривахме. Не смеехме да дишаме. И точно тогава, когато се приближиха към стълбата, бебето на голямата дъщеря на семейство Смитберг се разплака.

Видях погледите, които си размениха дъщерята на Смитберг и съпругът ѝ. Самият Смитберг и съпругата му. А моята баба изпадна в

отчаяние, като чу бебето. Щом долови стъпките на германците по стълбата, изплака: „Ти ни уби, съпруге.“ Майката запуши устата на бебето с ръка, но това не помогна. Бебето се разплака още по-силно. Тя му предложи гърдата си, но бебето отказа да я засмуче. Плачът му ставаше все по-силен, докато съпругът ѝ го грабна, запуши устата му с огромната си длан и стисна ноздрите му с пръсти. Бебето се умълча. Кожата му посиня. Никой нищичко не каза, въпреки че бебето умря пред очите ни. Германците вече претърсваха втория етаж. Изглежда, попаднаха на някой укрил се, защото отново се разнесоха изстрели. Дочухме и нещо много по-лошо. Кучешки лай. След миг германците бяха точно под нас, а кучешкият лай ставаше все по-яръст. Кучетата опъваха каишките и бързаха да стигнат скривалището ни.

Подкараха ни навън, но всички пицяха така неистово, че аз не си спомням нищо, освен това, че един германец удари дядо с приклада на пушката си и го повали на земята. Изтичах и се хвърлих върху него. Искях да го предпазя от нови удари. Тогава майка ми изпищя и ме извика по име. Моето име беше последната дума, която излезе от устата ѝ. Един от войниците я застреля в главата. Огромно острие блесна пред очите ми, от гърлото на дядо бликна струя кръв и плисна в отсрещната стена. Кучето пък ръфаше гениталиите на Смитберг, който безуспешно се опитваше да се защити. Тогава двама от войниците грабнаха сестра ми, другите момичета и мен и ни поведоха надолу по стълбите. Там ни изнасилиха. Сестра ми я изнасилваха точно до мен. Когато нейният войник свърши, извади нож и ѝ преряза гърлото. Другите момичета ги застреляха и ги оставиха.

Войникът, който лежеше върху мен, беше съвсем млад. Почти момче с изплашени до смърт очи. Когато свърши, той ме погледна. В стаята бяхме останали само ние двамата и трупове на другите момичета. Беше разкъсал гащите ми и след като приключи, нямаше сили да ме погледне. Вдигна панталоните си, оправя се и изтупа прахта от униформата си. Вдигна автомата си и се прицели в мен. После го свали. Сложи пръст пред устните си, после се наведе, взе кръв от трупа на сестра ми и я размаза по лицето ми. Кръвта ѝ бе още топла и той се помъчи цялата да ме покрие с нея. След това изстреля един куршум в тялото на сестра ми и ми направи знак да се правя на умряла. Останах да лежа, докато всички камиони си тръгнаха и наоколо утихна. Станах и тръгнах към отвора на канала, който водеше

към реката. Вече не чувствах никакъв страх. Като жив мъртвец крачех по слизавите нечистотии под улиците на града, а когато стигнах реката, изчаках да се свечери. Нощта падна и аз станах да вървя. Бързах да се махна от града. Изкъпах се в реката. Изчистих се от кръвта, градските нечистотии и слюзта на германското момче, която беше още вътре в мен. Тогава се отправих към последния мост, огледах се и като се уверих, че наоколо няма никой, го прекосих. Вървах сам-самичка в тъмното под звездите. Исках да намеря онази ферма, в която живееше раненото момче Стефан и майка му Христина. В ушите ми звучеше гласът на мама: „Ще отидеш да намериш Христина. Или Стефан. Те ще се погрижат за теб, поне за известно време. Но те са много бедни. Не бива дълго да оставаш при тях, защото съседите може да кажат на германците, а дойдат ли те, всички ви ще убият.“

Нощта беше непрогледна, пътят — черен и аз не виждах нищо, но продължавах да вървя. Молах се за нашите и за себе си — да намеря фермата на Стефан и Христина.

На сутринта спрях пред малка къща. Един мъж излезе от плевнята и запали цигара. Исках да го попитам къде се намира фермата на Стефан, но като го погледнах в лицето, разбрах, че не мога да му се доверя. Затова продължих по пътя си, криех се и така стигнах до втора ферма. Там зърнах едно момиче — малко по-голямо от мен. В полето работеха мъже, но чак в далечината. Бях прегладняла, приближих се и ѝ извиках. Тя се сепна, но дойде при мен и ме зяпна с ококорени очи. Видях, че по крака ми се стича кръв, не много, от онова, което се бе случило предишния ден. Тя ме заведе в къщата при майка си и двете малки братчета. Попитах за Стефан и Христина и тогава майката каза на дъщеря си, че съм еврейка, и ѝ заповяда да ме върне там, където ме е намерила.

Излязохме от къщата. Но полското момиче ме заведе в една плевня и ми даде яйце. След това ме хвана за ръка и ме поведе през полето. Когато минахме покрай работниците, тя им махна, после ме сръчка и аз да им махна, все едно че ги познавам. Без да разменим дума, разбрах, че ме води към къщата на Христина. Минахме покрай едно поточе и тя ме накара да си измия крака. Вървахме много дълго, или поне на мен ми се стори така, може би защото бях премаляла от глад. Пристигнахме в къщата на Христина и Стефан и те много се зарадваха, като ме видяха. Преди момичето да си отиде, аз се затворих

в една от стаите и откъснах едното копче. На тръгване излязох да ѝ благодаря и първата златна монета дадох на нея. Първата петрублева монета с лика на Николай Втори.

Знаех, че за Христина и Стефан е опасно да ме приютят. Криеха ме в плевнята над свинарника. Вонята беше толкова ужасна, че от нея и немските кучета не биха могли да ме подушат. Двамата ме предупредиха, че мъжът на Христина мрази евреите и на него не може да се има доверие. Тогава им казах, че не съм видяла да убиват баща ми и че искам да го намеря и да споделя съдбата му, каквато и да е тя. Христина и Стефан се спогледаха някак странно и тя му каза да ми покаже, но да внимаваме.

Нахраниха ме и Стефан ме поведе през полето, а после поехме по един горист хълм. Но още преди да го изкачим, чух изстрели. Стефан ме предупреди да мълча, иначе германците и нас щели да убият. Стигнахме до билото и залегнахме. Тогава видях камионите, от които скачаха на земята стотици и стотици евреи. В земята зееха огромни ровове. Германците накараха евреите да се съблекат голи и да се наредят по ръба на рова. Малки дечица пицяха и се притискаха в майките си. Имаше и старци, и бебета. Всички се строполиха в рова. След това накараха други пленници да хвърлят вар и пръст върху разстреляните тела. Толкова много бяха убитите, че човек не можеше да ги преброи. Започнах да се взирам с надежда да открия баща си, но кой можеше да го различи от толкова далеч. Хората изглеждаха като мухи. Най-накрая извърнах глава и се разплаках. Плаках, докато очите ми пресъхнаха. Бях на тринайсет години. Стефан стоеше до мен, а сълзите ми се стичаха, докато слънцето залезе и всички камиони си отидоха.

Стефан тръгна да се връща, но аз не исках да вървя с него. Вместо това се втурнах надолу по хълма. Тичах, тичах, имах чувството, че съм пробягала огромно разстояние. Отначало Стефан се опита да ме спре, после разбра какво ми е и продължи да тича след мен. Исках да видя дали баща ми все пак не е жив. Луната не се беше изпълнила докрай, но светеше ярко. Стигнах до рова. Миришеше на кръв, вар и изпражнения. Дочух нещо, но не можах да различа звука. Стефан вървеше зад мен като ангел-хранител, като Божи пратеник, сякаш изпроводен да ме следи и да ме пази. Започнах да викам баща си по име. После взех да изреждам имената на цялото си семейство,

крачейки по още влажната пръст. Дочух нещо. После усетих, че земята под краката ми мърда. Чувах гласовете на заровените евреи. Устните им бяха открили пролука и те молеха за помощ, преди да се задушат. И всичко това ставаше под мен. Живите се гърчеха в агония и прясната пръст се движеше под краката ми. Пристъпих ужасена, защото с всяка крачка смазвах по някой недоубит. Моите стъпки ги раздвижиха. Продължих да викам името на баща си и да тъпча полумъртвите евреи, които бяха мои съседи от Кронилов. Най-накрая Стефан ме дръпна за ръка, върна ме обратно в плевнята и всеки ден идваше да ми носи храна. Но не щеш ли, един ден баща му го проследил и така откри и мен.

Бащата беше едър, силен мъж. Беше ужасно ядосан на Стефан и на Христина. Как са посмели да скрият еврейка в неговата ферма, без да му кажат! Те му отвърнаха, че моята майка е спасила живота на Стефан, но нищо не можеше да трогне този човек. Викна, че ще ме убие и ще ме хвърли на свинете, ако не се махна още на следващия ден. Същата вечер те ме заведоха в близката гора и там ме скриха. Но ето че една сутрин Христина ми каза, че брат ѝ ще ме заведе при сестра Паулина. Брат ѝ Йозеф щял да кара цяла каруца животински кожи на пазара във Варшава и можел да ме скрие между тях. Преди да се сбогувам, оставих по една монета на Христина и Стефан и им благодарих, задето са спасили живота ми, след което дадох на Йозеф адреса с името на манастира, в който живееше сестра Паулина, дето мама ми го бе пришила в подгъва на роклята.

В продължение на няколко дни стоях заровена под кравешките кожи. На всяка крачка ни спираха немски патрули, но Йозеф караше кожи, от които щяха да се правят ботуши за немската армия, и затова минаваше без проблеми. През нощта пристигнахме в старата част на Варшава. Никога не бях виждала толкова голям и красив град. Прекосихме Висла и тогава Йозеф ми рече, че това е най-голямата река в света. А сигурно и най-дълбоката. Взе да ми показва красотите на града — онези, които той харесваше. Много се гордееше със столицата на своята страна. Много се гордееше, че е поляк, и когато минавахме покрай германците, Йозеф сваляше почтително шапката си, но веднага след това започваше да ги кълне и проклина. Беше странен мъж, но с мен се държеше много мило.

Най-накрая стигнахме до улицата с манастира. Йозеф заудря медното чукало по портата. Намигна ми.

Показа се една стара калугерка и Йозеф взе да ѝ обяснява нещо, като от време на време сочеше към колата, а тя клатеше глава в знак на несъгласие. Повишиха тон, а после калугерката се скри. Появи се друга сестра и тя взе да спори с Йозеф. Напразно. Той се оказа упорит човек, бил дошъл да говори само с една сестра и нямало да по мръдне, докато тя не излезе. Най-сетне се появи трета сестра, която изслуша Йозеф най-внимателно. Усетих, че този път ще бъде различно, защото тя излезе напред, показва се извън сянката на портата и тръгна към мен, докато изслушваше обясненията на Йозеф за нашето пристигане. „Ти си момичето на Хана, така ли?“ — попита ме тя, аз ѝ кимнах и тогава разбрах, че това е Паулина. Когато целунах Йозеф по двете бузи за сбогом, пяхнах една от мамините монети в джоба му. Направих го скришом, за да я намери по-късно, тъй като не мислех, че ще приеме какъвто и да било подарък.

Паулина ме заведе право при майката игуменка, която разреши да остана, но това не се хареса на една от калугерките. Тя се казваше Магдалена и взе да разправя, че щом в манастира има еврейка, всички сестри ще бъдат измъчвани, изнасилени и убити и светинята им ще бъде осквернена от нацистите. Тя продължи да нарежда, че няма място за еврейка в един манастир, където всички са отдадени на молитва и тежък труд. Но другите сестри не се вслушаха много-много в думите на тази Магдалена.

И тогава за най-голямо мое учудване Паулина каза на всеослушание, че аз съм искала да се изуча за католичка. Игуменката ме попита вярно ли е и аз отвърнах „да“. Тогава Паулина додаде, че сигурно ще искам да стана и калугерка, и аз отново казах „да“, защото видях, че тази Магдалена мрази евреите точно толкова, колкото и нацистите. Кимнах, усмихнах се на игуменката и потвърдих, че много искам да стана монахиня.

Същата нощ разказах на Паулина какво се беше случило с мама и с цялото ни семейство. Тя плака дълго, защото много обичаше мама. Веднага след това се зае да отреже косата ми и да ме преоблече в униформа на послушница. Цял месец живях в нейната стая и тя денем и нощем ме учеше на молитвите и катехизиса. Докато ги запамятавах, не спираше да ми повтаря, че това, дето го уча, ми трябва, за да оцелея.

Показа ми как да правя кръстния знак, да коленича пред олтара и да топя пръстите си в светената вода, когато влизам в параклиса. Често ми казваше: „Рут, това може да спаси живота ти, ако се случи да те хванат германците.“ Всяка сутрин ставахме рано за първата служба и аз наблюдавах най-внимателно всяко нейно движение. Падах на колене, когато тя коленичеше, и се изправях, щом тя се изправеше. Казвах молитвите си на латински, отброявах ги по зърната на броеницата и не спирах да се моля.

Останах две години в този манастир. Всеки ден се причастявах, пеех химни и се изповядвах. Но дълбоко в душата си пазех една тайна. Когато прекрачих прага на манастира, аз все още носех роклята със златните, направени на копчета монети и тогава Магдалена ми каза, че трябва да я дам на бедните. Но точно тази рокля не можех да дам, защото не знаех какво още ме очаква. Затова една нощ, докато всички спяха, аз я занесох в църквата, която е в съседство с манастира. Там, в дъното на църквата, открих един страничен олтар със статуята на Дева Мария. Под статуята открих една кухня и там скрих роклята с монетите.

И тогава всеки ден започнах да се моля пред тази статуя на Дева Мария. Паулина и игуменката забелязаха това и решиха, че храня по-дълбоки чувства към Пресветата Дева — нещо, което не само харесаха, но и решиха, че трябва още да ме поощрят. Не можех винаги да напипам роклята си, но когато се случеше да съм съвсем сама, пъхвах ръка и я докосвах не само заради монетите, но и затова, че бе ушита от мама, която толкова обичах, а никога повече нямаше да видя. Най-хубаво ми ставаше, когато се молех именно на тази Дева. Молех ѝ се като еврейско момиче на еврейско момиче. Казвах ѝ: „Мириам, ти си еврейка и аз съм еврейка и ти си възпитала сина си да спазва еврейските закони, според които съм отгледана и аз. Като еврейка, Пресвета Дево, аз те моля за помощ. Моля те да ми помогнеш да преживея всичко това. И ако някой от моето семейство е още жив, моля те, помогни му, бди над него. Аз продължавам да бъда благочестива еврейка и ще си остана еврейка, защото такава съм се родила. Точно каквато си била и ти навремето. Моля теб и твоя син да ме закриляте. Кажи му, Мириам, че съм само едно бедно еврейче, каквато си била и ти навремето. Какъвто е бил и той в Назарет, когато е расъл като син на беден дърводелец. Моля те, бди над мен и над сестра

Паулина, и над другите сестри. Ако сториш нещо лошо на сестра Магдалена, няма да ти се разсърдя, защото тя мрази евреите и освен това е кръстена на името на една паднала жена.“

Една нощ след последната молитва, докато бях още пред статуята на Мадоната, почувствах някакъв хлад и ме обзе лошо предчувствие. Станах, прекръстих се и се забързах към малката си килия, когато чух шум в коридора, който отвеждаше към манастира.

В същия миг видях сестра Регина и сестра Паулина да влизат в църквата със скръстени и пъхнати в ръкавите ръце. Зад тях вървеше един есесовец. Нисък, спретнат човек. при вида на офицерската му униформа ме обзе ужас, който изпитвам и до днес. Лицето му беше бледо и арогантно. Спрях на място и почитателно сведох глава пред игуменката.

„Еврейка?“ — попита ме германецът.

„Не“ — поклатих глава.

„Лъжеш като всички евреи“ — изсъска той.

„Тя е една от нас — обади се сестра Паулина. — Израснала съм с нейната майка. Кръстени сме в една и съща черква. Заедно с майка ѝ се готвехме за конфирмацията.“

„И поляците лъжат като евреите.“

„Нали искахте да видите момичето — рече сестра Регина. — Е, вече го видяхте и знаете, че е редовен член на нашия орден.“

„Имаме сведение, че укривате евреи — отсече мъжът. — И това момиче е специално споменато.“

„Тя е католичка“ — рече Паулина.

„Ще се закълнете ли, че по рождение е католичка?“ — попита офицерът.

„Разбира се“ — отвърна сестра Паулина.

„Готова сте да горите във вечните пламъци на ада само за да спасите едно еврейче.“

„За да спася един човешки живот — отвърна му калугерката, — бих горяла в ада.“

„Вече не вярвам в Бог, нито във вълшебни приказки“ — рече германецът.

„Но вярвате в Хитлер“ — подхвърли Паулина.

„Вярвам във Велика Германия“ — извиси глас той и се изпъна като струна.

„Тук няма евреи — каза сестра Регина. — Другаде ги търсете.“

„Откога сте прибрали тази еврейка?“ — попита той и се завъртя край мен, огледа ме и подуши въздуха наоколо, сякаш очакваше да усети специфична миризма, която да ме издаде. Никога през живота си не съм се чувствала толкова уплашена. Кръвта нахлу в главата ми и ушите ми забучаха.

„Навремето бях семинарист в Берлин — обърна се той към мен. — Кажете ми, кой ангел се явява на Дева Мария, за да ѝ каже, че тя ще бъде майката Божия?“ — ухили се есесовецът на двете сестри и ме погледна изпитателно.

„Архангел Гавриил се явява на Девата“ — отговорих и видях как сестра Паулина се усмихва зад гърба му.

„И как се нарича това събитие в католическия свят?“

„Благовещение, хер“ — отвърнах.

После ме изпита на всички молитви, за които се сети, и аз му ги изрецитирах дума по дума. След това ме накара да му изредя дванайсетте апостоли на Христос, но аз успях да кажа само единайсет. Изпях му един черковен химн на латински, казах му една молитва на разкаяние и думите, с които се влиза в изповедалнята. Толкова добре се справих, че изпитът ми достави удоволствие. Той някак успя да ме подлъже и започнах да се чувствам по-сигурна... по-уверена. Уж стана по-приветлив, очите му — по-приятелски, и аз почти забравих, че е германец и есесовец. Съсредоточих се изцяло върху въпросите, които не бяха лесни дори за момиче, откърмено в католическата вяра. След което най-ненадейно ме попита:

„Какво работи баща ти?“ — Дори не обърнах внимание, че зададе въпроса си на идиш и без да се замисля, му отвърнах.

„Равин.“

Зад него видях как сестра Регина се прекръсти, а Паулина остана на мястото си като истукана. Не извади ръце от ръкавите си, само лицето ѝ стана бяло като платно. Германецът се усмихна доволно. Най-накрая бе успял да ме надхитри. Разбрах, че съм издала не само себе си, но и всички сестри от манастира и сега ни чака смърт.

„Не сме знаели, че това момиче е еврейче“ — обади се сестра Регина.

„Много добре сте знаели, сестро — отвърна ѝ есесовецът. — То се вижда, щом я погледнеш. Евреите лесно се разпознават и дори

маска не може да ги скрие.“

„Тук я доведе един праведен католик — продължи сестра Регина. — Каза, че родителите й са загинали.“

„Днес следобед една сестра дойде в щаба на СС и ви издаде. Освен това ми каза, че в камбанарията на тази църква има скрит предавател на къси вълни, който се използва от полското съпротивително движение. Това вярно ли е? И този път не ме лъжете.“

„Вярно е. Ние сме калугерки, но преди всичко сме монахини“ — отвърна Регина.

Германецът взе брадичката ми в шепа и повдигна главата ми така, че да го погледна в очите.

„Нагледал съм се на умиращи евреи — каза той. — Това вече не ми прави никакво впечатление. Мога да понеса гледката и на един жив. До утре предавателят да го няма, ясно ли е? — каза мъжът. — Сестрата, която ви предаде, се казва Магдалена. Тя ми каза за еврейчето и за предавателя.“

„Предавателят ще го махнем — каза Регина. — Но може ли да задържим Рут? тя прие католическата вяра и според нас ще стане добра калугерка.“

„Аз съм добър войник, но по-добър германец — каза есесовецът на тръгване. — Молете се за мен, сестри.“

„Ще се молим“ — обеща му сестра Регина.

„Моли се за мен, еврейче“ — каза ми той и неочаквано се усмихна.

„Разбира се“ — отвърнах.

Заслушахме се в отдалечаващите се по коридора стъпки и дълго време не си казахме нищо. Страхът ни беше смълчал.

„Какво ще правим със сестра Магдалена?“ — попита сестра Паулина.

„Малко усамотяване ще й се отрази добре.“

„Ами ако успее да се добере до друг германски офицер и отново му разкаже същите неща?“ — обади се Паулина, но Регина вдигна ръка и я прекъсна.

„Утре сутрин няма да разполагаме с предавател. Хората трябва да бъдат предупредени.“

„А ти — обърна се сестра Паулина към мен, — ти трябва да забравиш, че знаеш идиш.“

„Сестра Паулина, съжалявам, че не успях да изброя всичките дванайсет апостоли“ — рекох аз.

„Забрави Юда — припомни ми Паулина, — него Магдалена никога не би го забравила.“

Но полската съпротива вече упорито търсеше малко еврейско момиче с моето име, чиято майка навремето е живяла в украинския град Кироницка, а после се е прехвърлила в Полша. След два месеца една нощ в манастира пристигна висок мъж и взе да ме разпитва за моето минало. Каза ми, че някакъв американски евреин на име Русов е платил огромна сума пари, за да ме изведат от страната. Отвърнах му, че нямам роднини в Америка. Но Паулина ме смушка да мълча, защото този Русов познавал много американски политици и значи бил важна клечка, щом е успял да стигне чак до опустошената от войната Полша. Тя взе писмото, което мъжът носеше, прочете го и извика с престорена изненада: „Но това е твойт чичо Макс! Слава тебе, Господи! Той е брат на баща ти.“ А на гърба на плика беше изписан адресът: „Макс Русов, Уотърфорд, Южна Каролина.“ Дотогава никога не бях чувала за тази Южна Каролина.

Минаха още няколко месеца. Дойде време да тръгвам и тогава имаше служба в чест на моето заминаване — голяма литургия. През нощта на тази голяма литургия отидох при Мадоната и си прибрах ушитата от мама рокля. Много скоро, пак през нощта, високият поляк дойде да ме вземе. Бях напълно готова — сестрите и другите послушници станаха да ме изпратят. Носех съвсем малко багаж. Вече бях сложила една златна монета под възглавницата на сестра Паулина. Прегърнах Регина и другите калугерки. Сбогувах се и с послушниците. Те всички бяха добри момичета, но аз почти не ги познавах. След войната научих защо. Около осемдесет процента от тях били еврейчета като мен, ала заради общата безопасност калугерките решили, че ще е по-добре да не знаем нищо една за друга.

На сбогуване Паулина ме нарече „сестро“. Аз ѝ казах, че я обичам, прекрачих прага на моето убежище и тръгнах след високия поляк.

В продължение на много дни пътувахме инкогнито, докато една нощ се озовах на рибарски кораб. Скриха ме под палубата. Преди да ме остави на произвола на съдбата, полякът ме целуна по двете бузи и ми пожела късмет в Америка. Така и не научих името на този човек,

защото в онези времена всяка информация криеше опасност. На сбогуване той ми извика нещо, което никога няма да забравя. Извика: „Да живее свободна Полша.“

Макс Русов и неговото добро семейство ме бяха измъкнали от ръцете на врага. След известно време стъпих на брега в тази Южна Каролина, за която не бях чувала, и ето че стотици непознати ме чакаха на пристанището. Един от тях пристъпи напред. Той беше Макс Русов, на когото викаха Великия евреин. Зад него стоеше жена му Естер. Хора, които никога не са ме виждали, се хвърлиха да ме прегръщат. Хората, които не бяха моя кръв, ме отгледаха като родна дъщеря. Тези, които нищо не ми дължаха, ми върнаха живота. Минах без татуировки, без концентрационни лагери. От тази преживелица аз не излязох огорчена като съпруга си. Напротив, продължих да вярвам, че в света има много добри хора и като малко еврейско момиче аз имах късмета да попадна именно на тях, и то посред ужаса на една война. Това е всичко. Нямам какво повече да ти кажа. Този разказ ми костваше много. Но това се случи с мен. Всяка една дума е истина, такава, каквато си я спомням.

Последва мълчание.

— Когато пристигна в Америка, коя рокля носеше? Онази от майка ти ли? — попитах я след малко.

— Не — отвърна Рут. — Тя ми беше отесняла. Но я бях взела със себе си — за късмет.

— Къде е сега?

— В едно чекмедже до леглото ми — отвърна ми Рут.

— Бяха ли ти останали монети, когато пристигна в Америка? Или ги беше раздала?

— Бяха ми останали три. Само три. Когато за пръв път облякох роклята си, тя беше много тежка, но когато пристигнах в Америка, беше поолекнала — рече тя.

— Огърлицата на Шайла... — попитах.

Рут се пресегна към златната верижка на шията си и ми показа огърлицата си, която заблестя на светлината. Беше направена от една от петрублевите монети.

— Никога не я свалям. Никога — каза Рут.

— И Шайла никога не сваляше своята — казах. — Освен накрая.

— Третата я носи дъщеря ми Марта. Тя също никога не я сваля от шията си.

— Мадоната с монетите, така ли? — попитах.

— Да, статуята на Дева Мария в църквата — рече Рут. — Сгрехих, като казах на Шайла, че според мен тя ме е избавила. Но аз си го мисля и до ден-днешен. И досега се моля на онази Мадона, която ми пазеше монетите. Казах на Шайла, че тогава Божията майка се смили над мен. Все си мислех, че като ме е видяла, аз съм ѝ напомнила за самата нея като младо момиче.

— И това ли е Мадоната, която се явяваше на Шайла? — попитах. — Жената, която виждаше в своите халюцинации?

— Така мисля, Джак — рече Рут. — Ако не бях разказала на Шайла тази история, може би дъщеря ми щеше да е сред живите днес. Колко време мина оттогава, а аз не преставам да се чувствам като убийца на детето си. Съсипах я, като ѝ разказах тази моя история.

— Не мисля, че е така — отвърнах. — Историята е много хубава.

— Как така хубава? Не разбирам.

— Би било прекрасно, ако Дева Мария можеше да се яви пред Шайла след целия ужас на войната, нали така, Рут? Еврейската майка на християнския бог се извинява за всичко, което е трябвало да преживеят родителите на едно еврейче по време на войната. Би било красив жест от страна на Божията майка.

— Само дето такива неща не се случват — рече Рут.

— Толкоз по-зле — отвърнах. — А би трябвало.

— Джак, мъжът ми иска да говори с теб.

— За същото ли?

— Не ми е казал.

Същата вечер след концерта останахме да вечеряме с Рут и Джордж, след което Лия реши да преспи у тях, защото вече бе късно и тя се чувстваше уморена. Качих се с нея да ѝ почета и след малко от първия етаж се разнесе симфония „Юпитер“ на Моцарт.

Лия заспа, а аз излязох от стаята ѝ на пръсти. Долу Джордж Фокс свиреше и отпиваше от чаша коняк с изражението на човек, зареян в спомените си. Дори в собствената си къща той имаше изтощения унил вид на паднал ангел. Приблжих се и той скочи уплашено — за него всеки непознат беше преоблечен есесовец. Щеше ми се да кажа нещо мило на своя тъст, но замръзнах на мястото си безмълвен.

— Джак, пребледнял си — каза най-сетне Джордж. — Изпий един коняк с мен.

— Рут е изгубила цялото си семейство. Винаги съм го знаел, но не в подробности.

— Историята, която току-що си чул — продължи Джордж и ме погледна право в очите. — Рут смята, че тя е виновна за смъртта на Шайла. Но аз не съм съгласен с нея.

— Защо?

— Защото според мен онова, което се случи с мен в Европа, уби Шайла. А аз никога не съм разказвал собствената си история на никого, Джак. Никой не знае какво се случи с мен, защото винаги съм си мислел, че който я чуе, повече никога няма да намери покой. Знаеш ли какво научих, Джак? Научих, че една неразказана история може да те убие. Може би Шайла умря от онова, което не й казах, а не от разказа на Рут. Дълго време смятах, че мълчанието е най-добрата стратегия за онова, което преживях. Смятах, че моите отрови, омрази и срам ще потекат от мен и ще отровят всичко, което обичам.

— Мрак — казах аз. — Това е думата, за която се сещам, щом чуя твоето име.

— Искаш ли да ти разкажа какво съм преживял, Джак? — попита Джордж Фокс с очи, зареяни към реката и звездите. — Би ли ме изслушал? Не тази вечер, но някой друг път.

— Не — отвърнах аз. — Нямам нужда да зная това. Историята на Рут ми стига.

— Но аз наистина държа да я разкажа точно на теб — настоя той. — Аз никога не съм те харесвал, Джак, както и ти мен. Това е най-истинското нещо, което ни свързва. Така ли е?

— Така е.

— Но ти отглеждаш Лия като еврейка. Това ме изненадва.

— Просто изпълнявам това, което обещах на Шайла.

— Но Шайла е мъртва.

— За мен тя е достатъчно жива, за да спазя обещанието си — отвърнах.

— Ще дойдеш ли някой ден да ти разкажа? — попита Джордж и добави една думичка, която никога преди не го бях чувал да казва. — Моля те!

През 1964-та бащата на Джордан, вече полковник, бе изпратен със свръхсекретна мисия някъде отвъд океана в страна, наречена Виетнам. По онова време никой от нас не беше чувал за Виетнам.

Селистайн Елиот се премести да живее на три преки от нашата къща и на една от къщите на Кейпърс и Майк. Това лято бяхме неразделни.

След като отмина бейзболният сезон, нашите се преместиха в „рибарския стан“, тоест в югозападния край на остров Орион, където щяха да изкарат цялото лято.

Още през първата седмица натоварихме моторницата на Мидълтън с допълнителни тенекии гориво, избрахме един прекрасен ден и прогноза за времето, която предвещавахе само ясно небе, дадохме газ до дупка и отпрашихме към прословутия гълфстрийм. По-старите рибари говореха за него с почитително приглушени гласове, наричаха го голямата тайна, тъмносинята река, родена на Юг, която носеше по течението си топлина, марлини и китове, отвеждайки ги на север към Англия. Там водите бяха сребристи или кобалтовосини и рибите тежаха колкото автомобили. Всички рибари, които се завръщаха от гълфстрийма, разказваха невероятни истории за силата на големите океански риби, примамени да излязат от дълбините на своите убежища.

Мина цял час, преди да излезем в открито море. На никого не бяхме казали за намерението си, защото никой възрастен нямаше да ни пусне толкова надалеч с толкова малка лодка. Преди изгрев слънце вече бяхме задминали последната шамандура. Морето беше като езеро, когато първите лъчи го озариха, а носът на нашата моторница сочеше право към Африка. Усетихме тръпката на авантюриста, сякаш наистина бяхме поели към Камерун или Брега на слоновата кост. Бяхме предварително натъпкали хладилното отделение с храна и пиене поне за два дни. Движехме се почти с двайсет възела, отдалечавайки се все повече и повече от сушата.

— Само да ме знае къде съм, мама ще ми скъса еврейския задник от бой — рече Майк, като обходи с поглед хоризонта и не зърна нищо

друго, освен ширналата се навред вода. — Тя си мисли, че ловя raci за вечеря, както й казах.

— Трябваше да вземем една радиостанция — обади се Джордан.

— Морските вълци нямат нужда от радиостанции — отвърна му Кейпърс, като не откъсваше поглед от компаса и носа на лодката, който трябваше да сочи на изток. — Родени сме в тинята на мочурищата с хриле и плавници. Гълфстриймът е наш — с лодка или без лодка.

— Нямаме нужда от радиостанция, калифорниецо — подразних го и аз, — защото мъжките ни топки са корави като автомобилни гуми.

— Само дето мозъците ви са меки и малки като на домашна муха — каза Джордан и огледа притихналата вода. — Добре, че днес морето е в гальовно настроение. В Тихия океан никой не би помислил и малкото си пръстче да потопи без радиостанция.

— На „Мейфлауър“ да не би да са имали радиостанция — каза Кейпърс. — Не се бойте, големият моряк е с вас.

— Никой не знае, че сме в открито море — рече Джордан.

— Мъжът от яхт-клуба ни видя, че излизаме с моторницата — казах. — Нали напълнихме шест тенекии с гориво.

— Ако бяхме казали на родителите си, нямаше да ни пуснат — рече Кейпърс.

— Нашите ще умрат от шубе, ако знаят, че съм в открито море — казах.

— И от страх баща ти може да се пропие — надвика Кейпърс шума от мотора.

Престорих се, че не съм го чул, и погледнах натам, където би трябвало да се намира сушата.

— Аз пък, каквото и да направя, си оставам лигльо в очите на баща ми. Може да пришпоря колата чак до Спартънбург и всички момичета в колежа „Конвърс“ да забременеят от мен, той пак ще каже, че съм педераст.

Точно преди гълфстрийма попаднахме на огромна площ от саргасови водорасли — пасбищата на Северния Атлантук. Образуваха нещо като плаващ архипелаг от кафява морска растителност, в който имаше повече хлорофил, отколкото в целия Канзас. И това беше първият знак, че наближаваме самия гълфстрийм. В часовете по природознание учителят ни Уолтър Нан ни бе нарисувал това морско течение, което започваше от Мексиканския залив и продължаваше на

север по крайбрежието на Флорида. Мистър Нан беше един от онези сериозни и вечно вгълбени учени, дето смятаха, че природата е самото доказателство за размаха и математическия гений на Бога. Разказваше ни как Земята се върти около оста си, Луната притегля водите със своите невидими ръце, а гълфстриймът се движи като подмолен топъл Нил, прекосявайки самото сърце на Атлантическия океан, като по този начин предпазва Англия да не се превърне в сковано от ледове кралство. Гълфстриймът носи топлата сърдечност на Юга към студентите, негостоприемни страни на Европа, той е като любовно писмо, изпратено от южните талози, за да стопи ледените блокове по плавателните маршрути край Гренландия.

Когато навлязохме в самия Гълфстрийм, водата се промени — доби синия блясък на скъпоценен камък, сякаш извираше от сърцето на вълшебна скала. Водата беше бистра и се движеше бързо като планински поток. Като момчета от крайбрежните мочурища, ние винаги се изпълвахме със съмнение при вида на чиста течаща вода. Щом нашата моторница нагази във водите на течението, цветът на водата се промени от тъмно към светлосиньо. Кейпърс отиде да погледне дълбокомера — хиляда фута! Като ни каза, всички подсвирнахме от учудване.

— Човек може да се удави и в три фута вода толкова лесно, колкото и в хиляда — обади се Джордан, който се опита да ни извади от изумлението. Всички се изредихме да погледнем дълбокомера и всички го почукахме с пръст, за да се уверим, че работи.

— Да де, ама в три фута има повече шанс да те намерят, отколкото в хиляда — рече Майк. — Какви ли риби живеят толкова надълбоко?

— Всякакви — отвърна Джордан. — Като вървиш на север по течението, можеш да попаднеш на някой наистина тлъст задник.

— Значи може да срещнем китове — зарадвах се аз.

— Трябваше да вземем една радиостанция — пак се затюхка Джордан.

— Радиостанциите са за мамините синчета — отново го подразни Кейпърс и се изсмя.

Поех кормилото и обърнах носа на моторницата право на север. Половинката на луната почиваше на западното небе — блед воден знак, останал от изминалата нощ. Стори ми се, че видях птици да

прелитат ниско над водата, но след миг осъзнах, че това са всъщност летящи риби. Главите им приличаха на кучешки, но имаха криле като на ехидни ангели. Въпреки че не знаех нищо за тях, реших, че щом са се разхвърчали, значи нещо голямо и опасно, което се намира под водата, ги преследва.

— По дяволите! — изруга Майк. — Дай да си наловим риба за стръв. Не вярвам, че големите рибоци ще се хванат на блесна.

— Това е добра идея — казах и обърнах лодката по посока към брега. След малко нагазихме в саргасови водорасли, които се простираха докъдето стигаше погледът и изглеждаха обещаващо убежище за нашата плячка. Пуснахме котва, хвърлихме въдиците надълбоко, като използвахме за стръв парченца от барбун и скариди. Носейки се сред този напълно притихнал океан, ние се чувствахме като хванати в капана на безвремето. Градините от саргасови водорасли бъкаха от риба. Само за двайсетина минути Кейпърс хвана една малка делфинова риба, докато Майк и Джордан наловиха от по-обикновения барбун. Шепнехме от страх да не нарушим просналата се навред тишина. Договорихме се кой на каква дълбочина ще пуска въдицата и от коя страна на лодката, когато се върнем на дълбокото. Проверихме си отново такъмите и тръгнахме обратно. Обявих на висок глас, когато нагазихме в гълфстрийма, и продължих да съобщавам всяка нова стойност на дълбочината, колкото по-навътре влизахме.

— Разполагаме с предостатъчно влакно — обърна се Майк към Кейпърс, който винаги носеше по-скъпи такъми от нашите. Кутията му беше пълна с кукички и блесни, които никога не бе използвал, но Кейпърс си беше такъв — нафукан и ужасно амбициозен риболовец. Съдеше за успеха единствено по големината и бройката. Тъй като това беше първото му плаване до гълфстрийма, много държеше да се върне триумфално с огромна риба и в това отношение никой не можеше да го разубеди.

— Моето влакно издържа до петдесет фунта — гордо заяви Кейпърс.

— Значи с него можеш да измъкнеш и алигатор — извиках му аз.

— Всъщност, някой знае ли какво се лови в тези води? — попита Майк. — Защото аз нямам представа.

— Ловят се трофеи — обади се Кейпърс. — Неща, които след това закачаш на стената вкъщи.

Загледах се напред. Безбрежната вода и необятното небе не само имаха един и същи цвят, но сякаш бяха сътворени и от една и съща субстанция. Само звукът на нашата лодка беше някак чужд и несъвместим с глухата тишина наоколо. Усетих безмълвната хармония на всичко заобикалящо ме. Сякаш си сам-самичък и навлизах все по-надълбоко в катедралната глухота на природата. За един кратък миг шумът от мотора изчезна, заглъхна под необятните копринени води на Атлантика, за да ни разкрие съвършенството на своите смълчани безучастни гълбини. Тримата ми приятели изчезнаха от съзнанието ми, както, сигурен съм, и аз от тяхното.

В същия миг нещо налага въдицата с делфиновата риба — нещо голямо, което плуваше надълбоко. Джордан и Майк започнаха да навиват въдиците си, аз изключих мотора и тримата заехме места, откъдето да наблюдаваме рибарските умения на Кейпърс в условията на гълфстрийма. Искяхме да видим как ще се справи. Рибата бе налагала стръвта, за малко да налага и цялата му въдица, но Кейпърс просто не ѝ се даде. Вlakното се опъна, но Кейпърс не направи опит да го спре, просто го остави да се развива. Доставяше му удоволствие, че е център на внимание, че приятелите му са се втренчили в него. Всички с ужас забелязахме, че влакното се развива със страхотна скорост, но тогава Кейпърс започна леко и много внимателно да го спира и придърпва.

— Как го усещаш? — попита Майк.

— Като че дърпам локомотив — отвърна му Кейпърс.

Играеше превъзходно с рибата, на която очевидно не липсваше нито сила, нито кураж, нито боен дух.

— Искам да видя тая риба! — обади се Джордан на петнайсетата минута от началото на двубоя, когато рибата все още не бе помръднала от мястото си. По лицето и гърдите на Кейпърс блестяха капчици пот, дори и по космите на краката му.

— Ще имаш дълго време да ѝ се наслаждаваш — отвърна му Кейпърс. — Ще го хвана това копеле, та каквото ще да става!

— Ами ако е толкова голяма, че не може да влезе в лодката — казах. — Кой знае какво е това! Може да е акула-мако или голямата бяла.

— Забравил си, че имам и харпун — рече Кейпърс с напрегнат глас. Борбата го изнервяше. — Я ми го приготи.

Измъкнах харпуна и свалих кожения калъф от острието му. Взех точилото от кутията на Кейпърс и наточих стрелата, докато металът лъсна със зловеща усмивка. Опрях палец в острието и на мястото веднага се появи черта от кръв. Майк донесе едно въже, завърза единия му край за харпуна, а другия — за една от металните скоби на лодката.

И тогава видяхме рибата. Всички ние бяхме хващали големи парчета по време на риболовната си кариера. Но никой от нас и не подозираше, че може да съществува такова туловище. Синият марлин се показва с петдесетметров скок над водата на нашата лодка. Обзе ме неописуема радост, дори някакво божествено прояснение при вида на извисилата се във въздуха риба, огряна от слънчева светлина. Сякаш прекрачих прага на нови неznайни селения. Това бе първата ни среща с рибата като мит, като кошмар и звяр.

Всички ахнахме, само Кейпърс беше прекалено изтощен, за да издаде звук. Адреналинът препусна през цялото му тяло и облекчи ужасната болка в напрегнатите мускули на гърба, раменете и ръцете. Цялото му тяло, цялото му същество се бореше с рибата. Този ожесточен и невероятно гъвкав марлин. Пак скочи, разпука гладката повърхност на водата и сякаш застана на голямата си раздвоена опашка, грациозен като балерина, после отново се гмурна с такъв оглушителен плисък, сякаш самолет се разби във водата край нас.

Всички подсвирнахме едновременно от удивление.

— Не можем да го вземем в лодката — казах.

— Не говори глупости! — провикна се Кейпърс с глас, който не приличаше на неговия.

— По-голям е от лодката — добавих.

— Ще го убием с харпуна — обади се Майк.

— Джак е прав — защити ме Джордан. — Ако го качим, лодката ще потъне.

— Ще го влачим на буксир — прошепна Кейпърс, вече на края на силите си.

— Ей, човече, тая книга съм я чел — обади се Майк. — Казва се „Старецът и морето“. Тъпанар! Нали тогава цяла нощ ще пъдим акулите.

— Но нали сме с мотор — казах. — Ще успеем да я опазим.

— Чакайте бе, Кейпърс още не я е хванал — каза Джордан. — Тая риба хич не ми изглежда уморена. Ако питате мен, засега само загрява.

— Ей, приятел, искаш ли някой от нас да те смени? — попита Майк.

— Тая риба е моя — просъска Кейпърс. — Аз сам ще си я извадя.

— Ето, това е духът, който е прославил нашата страна — казах с нескрит сарказъм.

— Според мен вече агонизираш — обади се Джордан. — Какво толкова ти е казал Майк, просто иска да ти помогне.

— Това може да се окаже рекорд — задъха се Кейпърс. — Няма да се брои, ако не съм я извадил сам.

— Абе ние ще излъжем — предложих му аз. — Ще се закълнем върху цяла камара Библии, че ти сам си я уловил.

— Предпочитам да спазвам правилата на играта, така съм научен — продължи Кейпърс. Ризата му беше плувнала в пот. — Правилата са вид дисциплина. Те не са случайно измислени.

И тримата изръкопляскахме подигравателно на кратката му реч.

— Присмивайте се, нещастници — рече Кейпърс. — Ще ви видя как ще се смеете, като прочетете името ми в „Спортс Илъстрейтид“. Само да довлека това маце до пристанището. Само да я претеглят, пък тогава ще видим кой ще се смее.

— И понеже си толкова гаден — каза Майк, — да знаеш, ще кажа, че аз съм ти помогнал.

— И аз.

— И аз.

— Ще има да вземате! — отвърна ни Кейпърс. — В Уотърфорд на мен ми вярват. Думата ми тежи на мястото си, защото зад гърба си имам непоклатимата честност на рода Мидълтън в продължение на цели триста години.

И в този миг марлинът пак се появи. Вlakното отново взе бясно да се развива. Ала изведнъж се отпусна и Кейпърс започна да го навива като луд. Дясната му ръка се движеше толкова бързо, че очертанията ѝ се размазваха пред погледа ми. Тогава рибата пак направи своя невероятен скок високо във въздуха. Видях болката, която

сгърчи лицето на Кейпърс — толкова силна, че за миг изгуби концентрацията си. Мускулите на ръцете и пръстите му се бяха сковали и той с мъка освободи едната си ръка и я разтърси, за да раздвижи кръвообращението си. Познавах мъчителните спазми, които плъзват по мускулите и нервите като пареща болка. Още по-неистово взе да обира влакното, но марлинът се дръпна и могъщото му туловище се гмурна към дъното на океана. Когато влакното се скъса, всички извикахме в един глас.

— Копеле! Копеле! Копеле! — изплака Кейпърс тихо и продължи да навива вече олекналото влакно. Гласът му бе пълен с отчаяние и той изкрещя към спокойните води на океана, после метна с все сила въдицата си колкото можа по-навътре в морето. Тя тупна с плясък, който бе направо нищожен в сравнение с внушителното гмуркане на марлина.

Като гледах опечаленото лице на Кейпърс, очаквах всеки миг да се просне и да се разплаче от яд, но вместо това той се изправи на кърмата и се хвърли в морето. Цели двацет секунди остана под водата, после се появи, пое си дъх и пак се гмурна надълбоко. Когато отново цъфна на повърхността, Джордан му извика:

— Кейпърс, мисля, че и по този начин няма да я хванеш. Искам да кажа, с голи ръце. И не защото не можеш, ами защото сигурно вече е преполовила пътя до Африка.

— Такава риба втори път няма да ми се случи — отвърна му Кейпърс от водата. — Такъв шанс идва само веднъж в живота.

— Хайде, качвай се в лодката — подканих го аз.

Кейпърс поклати глава.

— Не мога, не мога да си вдигна ръцете.

— Защо се чудиш тогава, че рибата ти избяга — каза Майк и подаде ръка на Кейпърс. Но той беше толкова изморен, че не успя да поеме подадената му ръка. Майк се наведе още повече и го хвана под мишниците, след което ми направи знак да му помогна. Успяхме да го изтеглим, въпреки че той не спря да реве от болка. После се свлече на една от седалките — съвсем изнемощял и отчаян.

— Цял живот съм имал всичко, което съм искал — каза той. — Всичко! Страхотни родители, отлични бележки. Станах спортист и половина — голф, бейзбол, баскетбол, всичко. Най-готините гаджета ми се лепят като мухи на мед и ми пускат бележчици в час. От трети

клас насам всяка година ме преизбират за председател на класа. И сега това. Измамен, надигран, прецакан. Нищо не съм искал така много, както да хвана тази риба.

— По всяка вероятност рибата не е знаела с кого си има работа, иначе нямаше да ти върти номера — обади се Джордан. — Ако знаеше за отличните ти бележки, за готините гаджета, сигурно щеше сама да се метне в лодката ти, вместо да ти прави лупинги под носа.

— За пръв път виждам такава риба-чудовище — казах аз. — Как мислите, колко ли е тежала? Сигурно хиляда фунта.

— Глупости! — рече Майк. — Не повече от сто.

— Петдесет — намеси се Джордан. — В гълфстрийма рибите изглеждат по-големи.

— Копелета! — каза Кейпърс и затвори очи. — Единственото нещо, което ми липсва в този живот, е свестни приятели.

През следващия половин час продължихме да се движим с бавна скорост и тогава за пръв път се обезпокоихме за горивото. Решихме да тръгнем към брега и да спрем за риба близо до някоя от саргасовите концентрации. Щом има морска флора, значи ще има и морска фауна, решихме ние. Като стигнахме до нещо, което мога да оприлича само на каньон от саргасови водорасли, Джордан пусна котва в добилата плътност вода и зъбите й скоро потънаха в гъстата подводна джунгла. Докато всички ние припряно сменяхме кукички, влакно и пръчки, Кейпърс се сви на сянка под планшира и на мига заспа. Разочарованието му бе така горчиво и толкова прясно, че решихме да не го закачаме.

Редувахме се да си разтриваме раменете и гърбовете с комбинация от плажно и бебешко масло. Съблякохме се по бански гащета и целите лъснахме от пот, но упорито хвърляхме въдиците. Надявахме се на улов от червена луцианова риба, още повече, че използвахме жива стръв. Преди да си дадем почивка за обяд, бяхме хванали петнайсетина парчета, най-голямото от които тежеше двайсет фунта.

За обяд отворихме торбички с чипс, фъстъци, бонбони, кифли и консерви с виенски кренвирши. Наизвадихме кока-кола, безалкохолна бира, седнахме и докато се хранехме, поведохме разговор, но тихо, за да не събудим Кейпърс, който впрочем спеше като пън. Обядът ни представляваше безпогрешна комбинация от най-долнопробните

храни, произвеждани в Америка, но беше ужасно вкусен. Размечтахме се за риби, момичета, спортове, но по-късно не можах да си спомня и една дума от нашия разговор.

Без да бързаме, събрахме боклуците си и ги сложихме в една найлонова торба. Кейпърс продължаваше да спи непробудно. Аз подострях куката си, а Джордан се канеше да мята въдицата си, когато Майк каза:

— Предлагам ви да ловим още час и после да потегляме обратно. Трябва да се приберем по светло.

— Имаме още много време — казах аз.

— Заседнали сме върху пясъчен нанос — промълви Джордан с вперени във въдицата си очи.

— Стига глупости! — отвърна му Майк. — Не забравяй, че се намираме наскре Атлантическия океан. Пясъчни наноси, мойто момче, има по към брега.

— Застанах до Джордан и хвърлих въдицата си. В същия миг видях, че нещо не е наред. Стръвта ми се приземи върху пясъчна ивица.

— Виждам стръвта — казах.

— И аз виждам моята на дъното — повтори Джордан.

— Тук дълбочината е над двеста метра — каза Майк, след като погледна дълбокомера.

— Тогава защо стръвта лежи на дъното пред очите ни? — учуди се Джордан.

— Майк, какви ги приказваш, под нас няма повече от един метър вода — обади се аз.

— Но дълбокомерът показва друго.

— Той може да си показва каквото ще — каза Джордан. — Ела да видиш.

Майк дойде, погледна и дръпна козирката на бейзболната си шапка ниско над очите. След това свали слънчевите си очила, за да вижда по-добре.

— Това там е стръвта. И тя лежи на дъното.

Двамата с Джордан чухме как гласът на Майк буквално изчезна и усетихме ужаса му, който ни порази като смъртоносна отрова.

— Исусе Христе! Момчета, навивайте влакното, но много бавно и внимателно. Толкова внимателно, че да не усети нищо. Не мърдайте.

Не дишайте. Нищо не правете, само лекичко си приберете кукичките и не дразнете тлъстака.

— Какво е това бе? — прошепна Джордан. — Да не е син марлин?

— Не знам какво е, но знам, че ще глътне синия ти марлин на един залък. И се движи. Никога не съм виждал такова чудовище. Никога!

Прибрахме въдиците си с почти незабележимо движение на китките. Светлината падаше така, че водата изглеждаше матова, и ние не можехме да видим онова, което бе видял Майк. Когато оставихме въдиците си, коленичихме до Майк и се взряхме във водата. И пак ни се стори, като че сме заседнали върху пясъчен нанос, само дето беше най-черният пясък на света. Черното дъно под нас беше някак странно и извънземно на вид. Но аз продължавах да недоумявам какво беше паникьосало Майк. В този миг Джордан го видя и ахна от изумление.

— Господи мой небесен! — промълви той. — Джак, само не мърдай. Видях го, Майк. Видях го. Това е нещо колосално.

— Абе аз нищо не виждам — казах отчаян, като продължавах да се вирам там, където зяпаше и Джордан. Също като пейзаж от някое „магическо око“, където сърните са скрити сред листата на дърветата. Но след малко очите ми се адаптираха към мрака на водата и чак тогава видях онова, което всъщност отдавна бях гледал. Полека-лека ми стана ясно, че онова, което бях взел за пясък, диша. И не само че диша, ами беше най-грандиозната морска твар, която някога съм виждал. Не плуваше, а се носеше, така, както орелът-рибар или земеродното рибарче се носят над лагуната, преди да нападнат барбуна. Вляво забелязах лекото помръдване на крило, което сигурно тежеше един тон. Вдясно зърнах черен плавник, който за миг щръкна над водата и после пак се прибра, без дори да надипли водната повърхност.

— Виждал съм ги и преди — казах аз. — Това е гигантска манта или крилат скат. Дяволска риба. Най-голямата в света. Не са опасни, но само недей да мърдаш.

Когато бях на осем години, ме заведоха да вадим остатъците от един кораб, който се бе разбил край остров Орион по време на урагана от 1893-та. Баща ми и дядо ми решиха, че е време да извършат нещо като покръстване да ме посветят в тайните на морския риболов, за да

стана и аз мъж. На връщане от това излизане в морето срещнахме цял пасаж от крилати скатове, които играеха във водния ръкав, дето отвеждаше към малкото пристанище на Уотърфорд.

Така и не разбрах дали скатите бяха увлечени в някаква любовна игра или просто радостно лудуваха, но добре си спомням, че татко и дядо направо онемяха, наблюдавайки това сборище на гиганти. Мятаха се така ентусиазирано, че водата наоколо се разпени като при буря. Сякаш тъмните водни маси бяха ненадейно оживели и вълните танцуваха една с друга. В силуета на тези огромни животни имаше нещо демонично и зверско — тежки, масивни, с криле. Но въпреки това ми направи впечатление колко подвижни са — скокливи като спаниели и много любвеобилни в закачките си. Скачаха и се мятаха, играеха лудешки като невъзпитани деца. Океанът кипеше под тях. Цял час плавахме подире им, за да наблюдаваме загадъчната им забава в крайбрежните води на Южна Каролина. Макар и огромни, нито един от онези скатове не можеше да се сравнява по големина със съществото, което се поклащаше като черна крилата химера на един метър под нас. Може би спеше; или пък тайно ни наблюдаваше с любопитство. Устата му беше достатъчно голяма, че да ни глътне заедно с лодката наведнъж. Лодката ни, която винаги съм смятал за солиден и надежден съд, сега за пръв път ми се видя крехка и беззащитна като сал.

— Ще се опитам да хвана това маце — казах аз, след като се посъвзех. — Доколкото знам, те умират за скариди.

Посегнах към въдицата си, но Джордан сграбчи китката ми и я задържа.

— Шегувам се — рекох. — За толкова глупав ли ме смяташ?

— С това шегата не бива.

И точно в този миг чухме писъка на Майк, обърнахме се и видяхме как великият Кейпърс Мидълтън бе вдигнал харпуна си високо във въздуха и със страхотна сила го заби в гигантската манта. С Джордан нямахме време да реагираме, нито дори да му извикаме. Само видяхме острието, което блесна на слънцето, изсъска във въздуха и след това всички политнахме напред, защото мантата скочи, разклати лодката и профуча под нас. Главата ми удари релинга на моторницата, а когато въпреки болката вдигнах очи, видях белия корем на манта да се носи над нас като изгонен от рая библейски ангел на смъртта. Сред

неистовите ни писъци се чу зловещото прашене на отпорен метал. Въжето на харпуна се беше оплело в мотора и докато се развиваше, рибата го откъсна с такава лекота, сякаш бе направен от пластилин. За малко да се преобърнем, а въжето мина като меч над нас. Ако в този миг някой от нас се бе изправил, със сигурност щеше да му отреже главата. Успя обаче да отнесе предното стъкло на моторницата и то без никакво усилие. В следващия миг гигантската манта дръпна лодката и тя се понесе по вълните с невероятна скорост.

В продължение на няколко минути двамата с Джордан останахме да лежим един до друг на дъното на лодката сред отломки и падащи предмети. Чувствахме се ужасно объркани. Лявата ми вежда беше разцепена и кръвта се стичаше по лицето ми. Една от рибарските куки се бе забила в бузата на Джордан и превит от болка, той се опитваше сам да си я извади. Майк и Кейпърс лежаха неподвижно, а под главата на Кейпърс се бе разляла локва кръв. Слънцето бе още високо и набързо прецених, че трябва да е някъде към три часа следобед. Просто не можех да повярвам на скоростта, с която ни теглеше този звяр — по-бързо, отколкото с мотор. Преди да се надигна, опитах мислено да си представя колко голяма е тази манта, която в болката си скочи над нас. Сянката ѝ затули слънцето като при затъмнение. Имаше силует на митическо животно. Изпълзях до Майк и разбрах, че е сериозно ранен. През кожата на ръката от една грозна рана стърчеше парче от счупената му кост.

— Майк! — извиках.

В същия миг чух задавен глас и видях Джордан, който ми сочеше с пръст собствената си уста и рибарската кука. Тръгнах към Джордан и натиснах кукичката така, че тя проби бузата му и се забодя в мекото месо край кътниците, откъдето вече лесно я извадих от широко отворената му уста. Бързо изтичах до малката аптечка и почистих раната със спирт. Джордан изпищя от болка.

— Здравата сме закъсали — казах.

— Помогни ми да изхвърлим Кейпърс зад борда — рече Джордан, като продължаваше да държи бузата си. — Защото тоя нафукан тъпанар ни докара това до главата.

— Не е знаел — отвърнах, докато продължавах да почиствам лицето на Джордан и се мъчех да не гледам към счупената ръка на Майк.

— Това чудовище можеше да ни убие.

— Още не е късно. Дай му малко време, и ще видиш.

— Защо метна харпуна това копеле?

— Сигурно е търсел реванш след загубата срещу марлина —
предположих аз.

— Толкова ли му е акълът на този аристократичен задник? Лайнар
такъв! Пак ти казвам, можеше и четиримата да ни убие — рече
Джордан и поклати глава.

— Сигурно ще тръгнат да ни издирват — опитах се да го
успокоя. — В Уотърфорд има много добра морска спасителна служба.

— Само дето няма да знаят къде да ни търсят — рече
Джордан. — Нали си мислят, че ловим раци в някое от малките
заливчета и преплюнчваме стари броеве на „Плейбой“. Косите им ще
настръхнат, като разберат, че двутонна манта ни е завлякла на буксир в
открито море.

След това сложихме по един спасителен пояс под главите на
Майк и Кейпърс; и двамата продължаваха да бъдат в безсъзнание.
Отидохме до носа на лодката, за да огледаме опънатото въже, което се
губеше във водата на около трийсет метра пред нас. Изглежда,
харпунът се бе забил надълбоко в черните мускули на плавника ѝ,
който приличаше повече на крило. Тогава ми хрумна, че и крилатата
манта, като всеки изненадан от ловци горски дивеч, бяга, за да се спаси
от нас, измъчвана от ужасна болка. Точно така. Мантата гледаше да се
отърве от нашата лодка. Това беше повече от ясно. Ние обаче лежахме
безпомощни и покрити с рани, които пареха при всеки повей на вятъра
и всяко поклащане на лодката. А морето се беше разбунило.

След време често щяхме да си говорим какво е трябвало да
направим през тези първи минути, но истината е, че двамата с
Джордан бяхме в шоково състояние. Още не можехме да преодолеем
първоначалното си стъписване от връхлетялото ни бедствие. Голямата
риба продължаваше да ни тегли и ние просто се возехме, изпаднали в
будистка пасивност, вцепенени пред неведомата сила на невидимото и
неизразимото. Само един миг на безразсъдство ни бе хвърлил в тази
опасност и ние се озовахме в ролята на безпомощни свидетели на
собствената си съдба. Но освен това усещахме паниката и ужаса на
гигантската манта, която пореше водите на океана заедно с острието,
дълбоко забито в едното ѝ крило. Мислехме си, че скоро ще умрем, и

въпреки че седяхме един до друг с Джордан, имах чувството, че съм сам в това безумно пътуване. Дори не направихме опит да си разменим няколко утешителни думи, както се полага на братя по съдба.

В продължение на двайсет мили мантата не спря да ни тегли през надигащите се вълни, които ставаха все по-високи. От изток задуха силен вятър и мантата понамали скоростта, най-вероятно от изтощение и загуба на кръв. Помислих си дали, ако заумира, няма да ни завлече на дъното и чак тогава намерих сили да се обадя:

— Да развържем въжето, а? — казах аз, без да се обръщам към никого по-специално.

— По-скоро да го прережем — отвърна Джордан, който продължаваше да притиска ръка към едната си страна.

Но не щеш ли, въжето изведнъж се отпусна и аз реших, че крилатата манта е успяла да се освободи от харпуна. Ала само след няколко секунди тя изскочи като звяр от водата в цялата си чудовищна сила подобно на мистичен бехемот, изникнал от селенията на отдавна потънал континент. Огромното ѝ туловище се вдигна във въздуха и размаха криле като кръвожадна митическа птица. Скокът ѝ така ни изненада, че за малко не паднахме във водата, когато звярът се плъосна обратно в морето с оглушителен плясък, който сигурно е проехтял чак до брега. Изплашени до смърт, ние отново се отпуснахме на местата си и здраво се вкопчихме — кой за каквото успя, тъй като мантата се замята в серия от гърчове. Изскочи цялата в пръски, сякаш вещаеше смърт и прокоба. Приличаше на същество, изваяно от най-зловещите игри на болно въображение; творение на страха, пръкнало се в миг на перверзен проблясък.

След това обаче смени курса си и се втурна право към нас. В този миг Майк дойде в съзнание и изпищя от болка, но ние не му обърнахме внимание, защото бяхме погълнати от въжето, което отново се отпусна, увисна хлабаво, а ние зачакахме вцепенени поредния скок на гигантската манта. Майк продължаваше да пищя, когато тя изникна от водата и връхлетя към нас, белият ѝ корем прелетя отгоре ни, закри слънцето и уби всякаква надежда за спасение. Лодката изглеждаше като играчка под сянката на ранения звяр и ако мантата се бе приземила върху нас, щеше и четирима ни да размаже като червеи. Но тя се извъртя, праметна се във въздуха и се освободи от харпуна и

въжето. Лявото ѝ крило шибна десния борд на лодката и я потопи в морето. Нагълтахме се с вода, след което отново изплувахме.

Двамата с Джордан започнахме да изгребваме водата с пластмасовите чаши, които се търкаляха по целия под. Това занимание с подръчни средства продължи цяла вечност, но в крайна сметка се отървахме от водата. Чак тогава ни остана време да обърнем внимание на Майк, от чиито охкания сърцето ми направо се късаше.

Доколкото можа, Джордан намести ръката на Майк, стегна я здраво с парцали, които накъса от една тениска, и отгоре нави непромокаем пластир от кутията за такъми. Наведе се над Кейпърс, изми раната му отзад на главата и каза, че по всяка вероятност има мозъчно сътресение. После предложи да ми зашие разцепената вежда, но аз не му дадох.

Тази нощ прекарахме в открито море — носехме се без посока, натежали от изтощение, като в пуст сън, който приличаше на безсъзнание. Безсъзнание, дълбоко като самия океан.

Бях вече станал, когато Кейпърс се събуди от първите лъчи, които се процеждаха на изток. Макар и все още замаян, той се озърна, опипа раната на главата си и обходи с поглед лодката.

— Копелета, какво сте направили с лодката на баща ми? — събра сили и се провикна той.

— Кейпърс, по-добре заспивай — отвърнах му аз.

— Къде е моторът? — настоя той. — О, боже, баща ми ще ви убие, като види какво сте направили с лодката му.

— Нищо ли не си спомняш? — попитах.

— Какво да си спомням?

— Мантата.

— Искаш да кажеш, марлина? — поправи ме той. — Нали хванах един марлин, който после ми се изплъзна. След това заспах, сега се събуждам и виждам, че сте потрошили лодката на баща ми.

— Пази си силите, Ахав — обади се Джордан, изправи се в седнало положение и огледа ширналия се от всички страни океан.

— Трябва да ми платите щетите — продължи Кейпърс с все по-писклив глас. — Само двигателят струва повече от две хиляди долара.

Джордан отиде при Майк и провери ръката му. Майк също се бе събудил, но ръката така го болеше, че нито можеше да говори, нито да

се движи. Очите му блестяха неестествено. Джордан сложи ръка на челото му.

— Искам да знам какво се е случило — настоя Кейпърс. — Аз съм капитанът на този съд и няма да мръдна оттук, преди да ми разкажете какво сте сгафили. А и как възнамерявате да се измъкнем оттук без мотор? — продължи той, без да визира конкретно някого.

— Дватама с Джак проведохме една малка анкета, докато ти спеше — каза Джордан, — в резултат на която решихме, че ще бъде страхотен кеф да се върнем в Уотърфорд без мотор.

Аз се изсмях и обясних на Кейпърс и Майк какво е станало, след като Кейпърс заби харпуна си в мантата. Тогава Майк си спомни, че е видял как Кейпърс се кани да метне харпуна, Кейпърс обаче не успя да си спомни абсолютно нищо. Стоеше, слушаше и не можеше да повярва на ушите си.

— Трябваше да ме спрете — рече Кейпърс и пак опипа раната на тила си. — Някой от вас трябваше да ме спре.

— Добре бе, Кейпърс, вината е наша — обади се Майк. — Ти винаги си прав.

— Вместо да се обаждаш, по-добре ми помогни да измисля нещо за пред баща ми — каза Кейпърс. — Нещо като китове например. Попаднали сме на стадо гърбати китове и един замахнал с опашката си и откъснал мотора. Ще доизмисля и подробностите.

— Ще разполагаш с достатъчно време — казах и погледнах натам, където предполагах, че се намира сушата.

Майк понечи да се изправи, но болката отново го свали на колене. Джордан му помогна да седне, настани го удобно, като подпря едната му ръка върху възглавници от седалките и спасителни ризи.

— По-нататък трябва да се топнеш във водата, Майк. За да сме сигурни, че раната е чиста. Иначе може да загnoi.

— Няма начин. За нищо на света не влизам във вода, в която се вдят твари като оная крилата манта.

— Как не съм я видял! — ядоса се Кейпърс.

— Видя я достатъчно добре, за да ни докараш до това положение — отвърна му Джордан.

— Значи сега не знаем къде се намираме — рече Кейпърс.

— Благодаря ти за осведомителния бюлетин — озъби му се Джордан.

— Нищо подобно — изсмя се Майк. — Знаем — насадили сме се като куче в каруца. Повече от това, здраве му кажи.

— Аз ще ви изведа оттук — рече Кейпърс. — Ще измисля нещо.

Пристъпи напред и се загледа в необятния океан. Сложи ръце на хълбоците и зае властническа поза, изразяваща дълбока загриженост. Цели пет минути стоя така, докато най-накрая Майк му извика:

— Още ли не си измислил нещо?

— Знаете ли — започна Кейпърс с притихнал тържествен тон, — нищо изключено да пукнем тук.

— Голям мислител си — кимна Майк. — Едно изречение, ама се вижда, че си покрил всички възможни гледни точки.

— Благодаря ти, че ни осветли по въпроса — обадох се и аз.

— Няма да умрем — успокои ни Джордан.

— И какво ще ни попречи? — попита Майк.

— Моят баща — отвърна му Джордан. — Моят шибан баща.

— Ама него го няма — рече Кейпърс.

— Когато бях малък, в края на всяка седмица старият ме мъкнеше по планините и спяхме на палатка. Караше ме да вървя по двайсет мили бърз ход, да си представям, че е военно време. Никога не си носехме храна. Ядохме каквото намерим — гъби, буболечки, папрат, жабешки бутчета, цветя и насекоми. Знаете ли, че насекомото е само белтъчини?

— Човече, надявам се никога да не отвориш ресторант — обади се Майк.

— Ненавиждах тези излети с баща ми и винаги умирах от страх. Той обичаше да се подлага на всевъзможни изпитания. Разправяше ми как, ако някой враг посмее да стъпи на американска земя, той и такива като него веднага ще се скрият в планините, където можели да издържат с години. Щели да преследват врага нощем с ножове, тояги и бръсначи. Веднъж уби една малка сърна и я ядохме цели три дни. Всичко... дроб, бъбреци, сърце.

— Ще повърна — обади се Майк.

— Тези приказки няма да ни помогнат да се измъкнем оттук — отсече Кейпърс.

— Напротив, ще ни помогнат. Но ще трябва да правите каквото ви кажа — рече Джордан. — Знам достатъчно и за глада, и за жаждата.

Много скоро всички ще се запознаем с тях. Но засега аз мога да ви гарантирам оцеляване.

— Започвай! — подканих го аз.

— Ама нали аз си оставам капитан на кораба — обади се Кейпърс.

И тримата го погледнахме, онемели от глупостта му, затова той побърза да добави:

— Искам да кажа, че съм свикнал да бъда водач. Джордан не знае, но аз винаги съм бил председател на класа. Нали така? Кажи бе, Майк, Джак!

— Тук не става дума кой ще организира училищен мач, Кейпърс — разсърди се Майк.

— А става дума за оцеляване. Джордан знае повече от теб, защото баща му го е научил — обясних. — Как иначе ще издържим наскоро океана?

— Нашият най-голям враг е ей там — каза Джордан и посочи на изток. — Ако останем в лодката прекалено дълго, слънцето ще ни убие.

— Но затова пък ще добием страхотен тен.

— Не е време за шеги — срязва го Майк. — Положението е сериозно.

— Хайде, Джордан — казах, — трябва да ни измъкнеш оттук. Щом искаш, ще те слушаме, кажи какво да правим.

— Хайде, Джордан — подкани го и Майк.

— Вие двамата с Кейпърс ще се скатаете под планшира на сянка. Ще свалите всички дрехи от тялото си. А ние с Джак ще се покрием колкото може по-плътно. В хладилната камера ни е останал малко лед. Ще го разпределим на порции, но през нощта. С Джак цял ден ще ловим риба. Не се движете. Пазете силите си.

— Сигурно ще ни намерят още днес — каза Кейпърс.

— Може би. Но ще действаме така, сякаш никога няма да ни намерят — разпореди се Джордан.

— Опитваш се да ни изплашиш — каза Кейпърс.

— Престани! Той единствен се опитва да ни спаси — казах аз.

— Защо, Джордан? Защо искаш да ни изплашиш до смърт? — изхленчи Майк.

— Защото никой не знае къде се намираме — отвърна му Джордан. — Никой не знае къде да ни търси. Нямаме радиостанция, нямаме сигнални ракети, нито сме оборудвани за подобно бедствие. Вода имаме за не повече от два-три дни. Ако след това не завали, ще умрем от жажда до пет дни, най-много седмица.

— Каква мила картинка — рекох.

— Значи ще умра само защото Кейпърс Мидълтън е тъп задник — каза Майк и поклати глава.

— Няма доказателство, че аз съм хвърлил този харпун — рече Кейпърс и тримата го зяпнахме като ударени с мокър парцал. — Нищо чудно вие тримата да сте измислили тази история, докато съм бил в безсъзнание.

— Доказателството, скъпи Кейпърс — отвърнах му аз, — е, че се намираме неизвестно къде, наред океана, без мотор, в разнебитена лодка и дотук не ни е довлякла никаква русалка или морска писия, а чудовищно голяма крилата манта.

— Като види какво сме направили с моторницата му, старият ще ме убие — изплака Кейпърс.

— Сме направили, така ли, нещастнико? — изрепчи му се Майк. — Не виждам никакво място за първо лице множествено число в този разговор. Ти не поиска разрешение от никого, преди да боднеш крилатата манта с харпуна си. Ей така, остави се на чувствата си. Това беше абсолютно своеволие, Кейпърс.

— Нали излязохме да ловим риба — обади се нагло Кейпърс. — И аз се опитах да хвана една. Никой не може да ме обвинява за това.

— Но рибата беше колкото небостъргач — казах. — Това поне можеше да видиш.

Джордан въведе строга дисциплина и ние я спазвахме безпрекословно. Подчинявахме се на всяка негова заповед, без дума да обелим. За момче, свикнало да живее в самота, той се справяше много добре с живота по часовник и с натрапената компания, а освен това и командването му идваше отръки. Носехме се по океана, а дните отминаваха — тихи и тягостни. На втората вечер в открито море Джордан ни заповяда всички да скочим във водата, за да се измием и да си изперем дрехите.

— Джак, ти влез пръв. Ние с Кейпърс ще спуснем Майк. Майк, трябва да изплакнеш раната си със солена вода. Трябва да измием

всичките си порязвания и наранявания. Но един винаги трябва да стои в лодката, докато другите са във водата. Освен това не се отдалечавайте. Навъртайте се наблизко. Винаги наблизко.

Скочих във водата. Океанът беше прохладен, дълбок и страшен. Разцепената вежда се разлюти от солта и аз едва се сдържах да не извикам от болка. Кейпърс и Джордан започнаха внимателно да спускат Майк. Гледаха да не ударят контузената му ръка. Аз го поех отдолу и лекичко го потопих. Майк наистина не изглеждаше добре. Тенът на лицето му бе станал бледопепеляв. Звук не издаде, когато солта заципа раната му, дори позволи на Джордан да му масажира ръката. Изохкваше тихо при всяко докосване, но имаше пълно доверие на Джордан, защото дори и съвсем гол наред Атлантика, той създаваше впечатление за човек, който знае какво върши.

— Недейте да пиете от солената вода — каза Джордан, — независимо колко сте жадни. Солта ще ви дехидратира. Тя поглъща три пъти повече урина, за да се изхвърли от тялото.

— Кой си ти? — обади се Кейпърс от лодката. — Чичо доктор?

Нощем разговаряхме, ловяхме риба и сушихме дрехите си на лекия вятър. Всеки си гледаше поверените му задължения. С помощта на изкуствена и естествена стръв и всички такъми, които бяха оцелели след нападението на гигантската манта, запретнахме ръкави да наловим колкото е възможно повече риба с пълното съзнание, че от нея зависи животът ни. Джордан провери нивото на водата в хладилната камера и ни съобщи, че имаме само за още един ден, а облаци не се виждаха.

По пладне, когато слънцето беше най-високо, Майк и Кейпърс се свиваха под планшира. Там беше много тясно и неудобно, но затова пък имаше сянка. А ние с Джордан се скривахме под насмоления брезент, който служеше за покривало на лодката. Горещото пладне беше време на пълно затишие и ние полека-лека се приспособихме към свършено новия ритъм на живот, съвсем различен от онзи, който водехме обикновено. Наложихме си да стоим нащрек, с наострен слух за евентуален шум от хеликоптер или моторница. Веднъж дори зърнахме един самолет, който очевидно оглеждаше морето на север. Скочихме на крака и викахме, докато самолетът се изгуби от погледа ни. Но тази искрица надежда, че може би все пак ни търсят, ни изпълни със страхотен оптимизъм, след който последва неизменната

бездна на отчаянието, подсилена от глада и жаждата. Нашите разговори на тема вода станаха маниакални, след това преминаха в халюцинации и накрая Джордан ни забрани да споменаваме тази дума. Истинско чудо бе, че ръката на Майк, макар и наместена така набързо, не се инфектира там, където счупената кост бе разкъсала плътта.

Докато се носехме наред океана, научихме, че жаждата подклажда кошмарите и че гладът е най-доброто мезе за халюцинациите. Жегата и слънцето наситиха крехкия ни сън с огнени пламъци. Събуждахме се по здрач, облени в пот, и с благодарност скачахме в прохладната вода чисто голи. Докато плувахме, солта щипеше напуканите ни устни и ние плюехме усилено от страха да не погълнем и една капчица вода.

Щом приключехме с нощното плуване, Джордан ни нареждаше да пуснем всички въдици във водата, въпреки че стръвта ни вече бе гранясала. Нашето търпение бе възнаградено на петата нощ, когато Кейпърс хвана един златист каранкс и всички го посрещнахме на палубата с дружно „ура“. Джордан веднага го уби, нарязва го на малки парчета и се разпореде всички въдици да бъдат презаредени с прясна стръв.

— Пет дни в морето и само един пиклив каранкс — възнегодува Майк.

— Въобще не виждам смисъла на целия този риболов — подкрепи го Кейпърс. — Не можем да си хапнем риба, дори когато я уловим.

— Разбира се, че можем — отвърна му Джордан. — И това ще стане.

— Не можем да ядем сурова риба — казах аз.

— Ще изядем толкова сурова риба, колкото успеем да хванем, и дори ще ни хареса — каза Джордан и хвърли въдицата.

— Само като си помисля, и ще повърна — обади се Кейпърс. — Джордан, това не мога да го направя. Ако щеш, вярвай.

— Като прегладнееш, ще го направиш. Или като прежаднееш — увери го Джордан.

— Никога не съм могъл да ям сурови стриди — рече Майк.

— А сега ще можеш ли? — попита го Джордан.

— Сигурно да. Ще ги лапам с цели шепи — отвърна му той, след като размисли малко.

— Когато изпратиха баща ми в една база в Япония, родителите ми се научиха да ядат сурова риба. В Япония това е голям деликатес; японците се отнасят с голямо уважение към рибата, а онзи, който я нарязва, е направо артист.

— Джордан, много способно момче си, но от Мидълтън японец няма да направиш — обади се Кейпърс.

— Бас държа, че ще направя — каза му Джордан, — защото само дъвченето на сурова риба ще утоли жаждата ти. Именно водата на рибата ще ни спаси.

— Да смуча вода от бъбреците на риба! — казах аз. — Цял живот само за това съм си мечтал.

— Пригответе се психически. Това ни чака. Стоим без вода цели три дни, което означава, че вече сме започнали да умираме.

— Не можеш ли да се изразиш по-деликатно? — попита Майк.

— Добре, започнали сме да отмаляваме — рече Джордан.

— Така наистина е по-добре — казах. — Съветвам те да си подбиращ думите. Не е време да откровеничиш.

— Аз ще си подбирам думите, а вие, момчета, се пригответе да пирувате със сурова риба.

Сложихме прясна стръв и хвърлихме наново въдиците. Бях се умислил, когато викът на Джордан ме сепна. Нещо сериозно се бе закачило на въдицата му. Цели десет минути продължи да се бори с него, докато най-накрая метна на палубата едно десеткилограмово парче. След това се скри от нас и внимателно го нарязва на ивици. Изчака, докато съвсем се стъмни, и ни поднесе суровото рибено месо, което белееше в мрака със седефен отблясък. Месото беше полупрозрачно, чисто и слюзесто.

Джордан сложи една хапка в устата си и започна бавно да дъвче, наслаждавайки се на всяка капка влага, която изсмукваше от нея. Кейпърс и Майк повърнаха по два пъти, аз — само веднъж, преди да успеем да преглътнем поне част от месото. Пречката беше чисто психологическа, но и ужасно трудна за преодоляване. Ала преди да се зазори, всеки един от нас бе успял да погълне около половин кило сурова риба. Джордан прояви голямо търпение и не вдигна ръце от нас. Дори когато започнахме вкупом да повръщаме. Събра повърнатите парченца риба, за да ни послужат за стръв.

Тази нощ уловихме още четиринайсет риби и настроението на лодката се смени: от примирение към решителност. Спахме през целия следващ ден, успокоени от факта, че сме се доверили на капитан, който, изглежда, си знаеше работата.

На следващия ден на около седемстотин метра от нас мина товарен кораб, но никой не бе чул нищо, само Джордан се бе събудил, когато образуванияте от кораба вълни разклатили лодката. Всички наскачахме и викахме до прегракване, но корабът невъзмутимо изчезна зад хоризонта. Плавахме на юг, носени от течения и ветрове. Непрекъснато си говорехме за това как ще ни спасят, какви разговори ни предстоят с родителите, какви добрини ще сторим, като се приберем живи и здрави, и най-накрая си споделихме всички тайни, които бяхме заключили дълбоко в сърцата си. Времето загуби всякакъв смисъл, докато безкрайните вълни поклащаха лодката ни в монотонен ритъм. Изпитите ни лица бяха белязани от знака на изтощението: страните ни ставаха все по-хлътнали, кожата на лицето — все по-черна, а погледът ни напразно блуждаеше, търсейки спасение сред пълното равнодушие на величествения и невъзмутим океан.

По сто пъти на ден изпадахме в отчаяние и по сто пъти откривахме нови резерви от оптимизъм. Разказвахме си вицове, спазвахме си всекидневните задължения и живеехме дисциплинирано като войници. Един ден, след като Кейпърс внимателно изми Майк и Джордан го накара да поплува малко, за да се раздвижи кръвта му, аз протегнах ръце, за да го вдигна на борда. Майк обаче изпищя неистово и аз реших, че съм го наранил неволно. Но писъкът му бе предизвикан от едно движение на водата под него — на водата, която не бе помръднала цял ден. Тогава го видях, видя го и Джордан, който бе все още в морето. Кейпърс беше с гръб към перката, която бързо пореше водата на не повече от петдесет метра. Перката стърчеше много по-високо, отколкото главите на Джордан или Кейпърс.

— Кит! — каза Майк и аз много исках да беше прав.

Джордан доплува до Кейпърс, който в същия миг се обърна, за да види какво сочи Майк.

Тъмната вода бе достатъчно прозрачна, спокойна и пропита от слънце, за да успее Майк да различи ясните очертания на чукоглавата акула. И до ден-дневен си спомням зловещото ляво око на огромната

риба, когато зави край лодката. Майк видя зиналата ѝ паст, а Кейпърс и Джордан панически заплуваха към нас, пицейки като обезумели.

— Акула, копеле! Това е акула — каза Майк и въпреки счупената си ръка се наведе да помогне на Кейпърс. Джордан обаче замръзна на място, сякаш не можеше да се движи или не можеше да реши какво да прави. Полека започна да се отдалечава от лодката, докато и тримата му викахме да се върне.

Майк пръв зърна отново перката — препускаше със страхотна скорост към Джордан. Акулата пореше вълните както мълния прорязва нощното небе. Майк забеляза и онова зловещо око, което този път зави край голото беззащитно тяло на Джордан.

Най-накрая Джордан успя да доплува достатъчно близо и аз мигновено го сграбчих за китката. Кейпърс докопа другата му ръка и заедно го вдигнахме право горе, далеч от ужасната смърт и писъците, които щяха дълго да долитат от дълбините под нас. Перката изчезна, но след миг внезапно се появи отново. Нападна ни яростно, докато стояхме, още вцепенени от страх и ужас. Всички видяхме сивото дясно око на чукоглавата акула, което ни изглежда, докато се чудехме как да се прикрием в тази изпотрошена лодка. Тази нощ всички плакахме, дори и Джордан. За нас бе голяма утеха, че и Джордан можеше да изпитва страх.

Цяла нощ не помръднахме. Само слушахме как чукоглавата кръжи около лодката и от време на време я блъска с туловището си. На фона на притихналия океан и яркото пълнолуние перката изглеждаше бакърена на цвят. Изчезна за около час-два и после отново се появи — неканена и без предупреждение, може би за да провери дали не сме сгруппили отново да се гмурнем във водата.

— Да пукна, ако до края на живота си потопя задника в друга вода, освен силно хлориран басейн или домашна вана — каза Майк.

— Какво си помисли, като видя перката? — попитах Джордан, който трепереше неудържимо.

— Първо се вцепених от страх. Сериозно, направо се парализирах. Сякаш тялото ми се приготви да умре. До такава степен, че ако акулата ми бе откъснала крака, не знам дали щях да усетя.

— О, за усещане щеше да усетиш — подхвърли Кейпърс. — Боже, само като си представя зъбите на това чудовище. Затварям очи и

единственото нещо, което виждам, са челюстите на тази зинала насреща ми паст.

— Да, зъбите си ги биваше — съгласих се аз.

— Момчета, искам да погледнете приятеля си Майк Хес — каза Майк на висок глас. — Хубаво ме погледнете, порадвайте ми се, защото повече на риболов аз няма да изляза. Никога повече няма да ме видите да ям риба, нито да се кача на кораб.

Изсмяхме се дружно, но после акулата пак се отри в лодката ни и така ядно я шибна с опашката си, сякаш ни се скара да пазим тишина. Затаихме дъх и отново наострихме уши. В подплашеното си въображение си представяхме как лунните води под нас гъмжат от чукоглави акули. За нас акулата се превърна в неутолим вездесъщ символ. Тя ни преследваше — само нас — с цялото лукавство, присъщо на презрения ѝ вид. Тя бе подушила страха ни — миризма, позната ѝ още от времето на португалските галери, не по-различна от тази на бягащите, забулени в мастилени облаци октоподи.

Цели три дни акулата продължи да обикаля в кръг лодката ни. Понякога се губеше за по половин ден, но не забравяше да се върне точно в мига, в който решавахме, че вече сме се отървали от нея. Но ето че ненадейно изчезна завинаги, когато над океана изви буря. Щом видяхме черните сърдити облаци, се развикахме от радост. Жаждата ни беше толкова силна, че никой не смееше дори да произнесе думата „вода“. Езиците ни бяха подпухнали и почернели, затова трескаво следяхме всяко облаче в небето и страстно се молехме за буря и дъжд.

Когато акулата ни напусна завинаги и се отправи на север, небето на изток просветля от светкавица. При други обстоятелства бихме се страхували от мълнии в открито море, но сега ги приветствахме като вестители на дъжда. Разгънахме насмоления брезент и магнахме капака на пресъхналия хладилен шкаф. Бурята бавно набираше сила, а ние не откъсвахме поглед от облаците, които се трупаха на кълба, изваяни сякаш от невидими ръце, и чакахме с напукани устни да закапе вода и да ни спаси.

Изви вятър, вълните се надигнаха и бясно се подгониха една друга. Гръмотевиците, които преди миг долитаха глухо отдалеч, вече кънтяха над нас ведно с гърча на мълниците, а дъждът livна отведнъж, спусна се като завеса и покри изсъхналите ни почернели лица. Тежки

капки навлажниха устните и езиците ни, ние паднахме на колене и се разплакахме от щастие.

Джордан ни се разкрещя да не се отпусκαме и ние веднага се заловихме за работа. Опънахме брезента, но не много, за да хлътне по средата и да се събира водата там. Наредихме се в редица, работехме като един и успяхме да напълним хладилния шкаф. Джордан отново ни подкани да продължим да събираме вода, но и тримата, въоръжени с по една чаша в ръка, се бяхме скупчили около камерата и жадно се наливахме с вода. Но и Джордан не издържа и се присъедини към нашия пир. Кристалният еликсир върна силите на гласовете ни и ние ликувахме при всеки гръм. Изпихме всичко, което бяхме събрали, затова разстлахме брезента още веднъж, за да напълним отново големия хладилен шкаф със скъпоценната течност. Но ето че вятърът се усили и ни обзе нов страх. Вярно, че се бяхме молили за дъжд и буря, но за вятър не бяхме споменавали.

Не се виждаха никакви звезди, нито луна, а вълните заблъскаха лодката с такава сила, че бързо се изпокрихме на определените си места. Застрашително се издигаха като грамади над нас, а после се сгромолясваха с неимоверен трясък. Въпреки че нашата лодка не бе изгубила плавателните си качества, не можехме да я управляваме. Една огромна вълна се разби върху нас и едва не ме отнесе. Нагълтах се със солена вода, задавих се и чак в последния миг успях да се хвана за кърмата. Втора вълна разкърти хладилния шкаф и го прати зад борда заедно с една кутия рибарски такъми. По нареждане на Джордан навлякохме спасителните жилетки, стегнахме вървите им и започнахме да се връзваме един за друг, а после и за лодката с второ допълнително въже. Една вълна удари Майк и той се прекатури през глава, но не успя да падне в морето, защото Джордан се пресегна и го сграбчи за банските гащета. Но изпълнявайки това кълбо, Майк се удари в щурвала и отново счупи ръката си на още едно място. Лодката ни се мятеше като лист сред черните талази и само мълниите прорязваха пълния мрак.

На сутринта открихме, че лодката ни е пълна с вода. Джордан и аз започнахме да я изгребваме с голи ръце, тъй като бурята бе отнесла всички съдове. Майк виеше от болка и се мятеше в несвяст, а ние не смеехме дори да докоснем наново счупената му ръка. Този път инфекцията беше неминуема и ние с нищо не можехме да я спрем.

Кейпърс отново бе ударил главата си и парче от кожата му висеше така, че отдолу се виждаше белият скалп. Лежеше в безсъзнание. С Джордан имахме счупени ребра и едва си поемахме дъх.

Продължихме да изгребваме водата, докато капнахме от умора. После се проснахме и заспахме дълбоко — сън, пълен с болка и отчаяние. Така мина още една нощ и още един ден. През този ден слънцето започна да ни мори — напече зверски, а нямахме сили дори да се скрием от него. Изгарянията ни бяха страшни, а на по-следващия ден краката ни вече се подуха, покриха се с мехури, с една дума, смъртта настъпваше.

Вече всички бяхме изгубили представа за времето и пространството, единствено мисълта за смъртта продължаваше да ни терзае. Джордан го втресе и една нощ протегна ръката си в мрака към мен.

— Хей, Грамадения, този път май лошите ще победят.

— Направихме каквото можахме.

— Да ти кажа право, съжалявам, че тръгнах с вас.

Изсмях се, но от това ужасно ме заболя.

— Джак, чуваш ли ме?

— Да.

— Само ние двамата ли сме живи?

— Само ние двамата сме в съзнание — казах. — Завиждам им на другите двама.

— Значи двойката католици още се държат — рече Джордан.

— Късметлии сме.

— Дай да се помолим — предложи той. — Нека се оставим в ръцете на Дева Мария.

— Бих се оставил и в ръцете на Зевс, стига да помогне.

— Ако оцелеем, Джак, значи ще дължим живота си на нея.

— Боже, аз ли съм единственият човек в тази лодка, който още не е откачил?

— Обещай, че ако излезем живи от това премеждие, ще посветиш живота си на Дева Мария и на нейния син Исус — рече Джордан.

— Да не си полудял? — попитах го.

Спомням си как Джордан започна да се моли на глас, после слънцето, после звездите, после нищо, после пак звезди, после нищо,

после пак нищо...

След това мъгла и някакво движение.

Събудих се, без да знам дали съм жив или мъртъв.

— Джак, стани! — чух гласа на Джордан. — Трябваш ми, Джак, стани!

Изправих се, олюлях се. На кърмата видях Джордан да гребе с едно счупено гребло, като гримасничеше и при най-лекото помръдване на лодката.

— Чуваш ли нещо?

Прескочих телата на другите двама. Все още дишаха, но изглеждаха като мъртви. Мъглата е вид слепота. Чувствах се като потопен в река от мляко. Наоколо се развиделяваше, но като че с изкуствена утринна светлина и аз не можех да видя почти нищо.

— Ела на носа — подкани ме Джордан. — Чуваш ли? Кажи, чуваш ли нещо?

Затворих очи и се съсредоточих. За миг ми се стори, че всички сме мъртви и в селенията на мъртъвците цари вечна мъгла.

— Чух! — отвърнах му аз. — Звукът на разбиващи се в брега морски вълни. Това е плисъкът на прибоя.

— Не това! — ядоса се Джордан. — Във водата има нещо. Нещо живо.

И тогава чух другия звук, неземния звук, който не принадлежеше на океана. Приличаше на мотор, на мучене, на нещо, което съска и дъхти наблизко в мъглата. Звукът се приближи и аз си помислих, че това е агонията на човек, издъхващ във водата на педя от нас. Но после разбрах, че звукът не е човешки и уплашено се дръпнах назад, като се сетих за миграцията на гърбатите китове. Гърдите ме боляха, изпитвах ужас от онова нещо във водата, но не исках да разочаровам Джордан... Изведнъж обаче плисъкът на вълните ми прозвуча като звука на нашето спасение.

Видях го право срещу себе си и макар да бях съвсем объркан, унесен и самовглъбен, инстинктивно протегнах ръка към него, за да докосна нещо, което бе неразделна част от моя момчешки живот, от мочурищата и полетата на Южна Каролина. Белоопашат елен — голям и силен самец, който плуваше към някой от многобройните острови. Бях виждал подобно нещо само веднъж преди това. Улових левия му рог и усетих как пръстите ми сами се вкопчиха в него. Еленът понечи

да се освободи от мен, но аз го стиснах още по-здраво и почувствах как лодката заплава в ритъма на плуващия елен. Намираше се в един от дълбоките ръкави, пък и приливът беше в силата си. Най-накрая еленът, изглежда, се отказа от собствените си намерения и реши да плува към сушата, само и само да се освободи от нас и така ни докара до брега.

Откъм кърмата Джордан гребеше колкото сила има, за да помага на елена. Аз се разплаках от болка, докато стисках рога му. Той пък взе да диша тежко и сърдито, но продължаваше да влачи лодката след себе си в мъглата. Джордан трескаво се молеше на глас — една молитва без начало и край. Когато лодката заседна в пясъка, самецът скочи на крака, а аз останах да лежа в черната тиня на мочурището.

Бяхме се приземили на остров Къмбърланд в Джорджия след петнайсет дни в открито море. Джордан Елиот пропълзля от мочурището и успя да сигнализира на някакъв горски, който пък се обадил на бреговата охрана. Закараха ни с хеликоптер в Савана, Джорджия. Лекарите бяха единодушни, че на Кейпърс и Майк им е оставал живот не повече от двацет и четири часа и че въобще е чудо на чудесата, дето сме останали живи при тези изпитания.

На втората нощ в болницата Джордан дойде при мен.

— Една гатанка, Джак?

— Моля те, не ми е до игри.

— Но тази е много важна, от космическо значение.

— Майтапиш ли се?

— Никога в живота си не съм бил по-сериозен — отвърна

Джордан.

— Тогава, давай!

— Кажи ми, Джак, къде според теб срещнахме Бога? Кой от всички беше Богът?

— Въобще не разбирам за какво ми говориш. Хайде, махай се от главата ми.

— Дали беше синият марлин? Или гигантската манта? Или онази риба, чието сурово месо ни спаси подобно на Христовите хлябове и риба? Или чукоглавата акула? Или бурята? Или белоопашатият елен?

— Само от гореизброените ли трябва да избирам? — попитах озадачен.

— Бог беше всяко едно от тези неща — обясни Джордан. — Той ни се яви в различни форми. Защото ни обича, затова се погрижи за нас.

— Ако питаш мен, страшно се изложи — отвърнах сърдито.

— Напротив, беше страхотен — каза Джордан. — И ние сме живи.

— Откъде знаеш? Искам да кажа, това за Бога. Че ни се е явил под формата на всички тези животни?

— Попитах Дева Мария, неговата майка — отвърна Джордан. — Винаги се обръщай направо към източника.

ПЕТА ЧАСТ

Не по наша воля или желание випуск '66 от гимназиите на цяла Америка се пръсна като зарчета по покритите със зелено сукно комарджийски маси на съдбата. По пътя ни нямаше нито знаци, нито упътвания, нито правила, с помощта на които да преодолеем непонятния лабиринт на шейсетте години. Изстреляха ни съвсем напосоки в пълното с вълчи ями, хлъзгаво и бясно препускащо десетилетие. При това положение единственото, което можехме да направим, бе да си покрием очите и ушите, да си предпазим гениталиите подобно на някой мравояд или броненосец, за да бъдем сигурни, че меките ни коремчета не са изложени директно на опасността от излишно любопитство или наточен нож.

Випуск '66 се впусна в живота на една болна Америка, която от известно време халюцинираше. Цялата страна сякаш се бе затворила в себе си и всички довчерашни стойности й изглеждаха незначителни и кухи; непоклатимото самочувствие на тази свикнала на уважение нация се пропука за една нощ. Докато нашите стъпки още отекваха по гимназиалния подиум, випускът ни навлезе в живота на страна, която пътуваше инкогнито дори към себе си. Аз щях да стана част от първото американско поколение през този век, което обяви война само на себе си. Виетнамската война беше единствената чуждестранна война, която се водеше на местен терен. Всеки беше напълно свободен да вземе страна. Кибиците бяха обект на присмех и презрение. Нямаше оцелели — имаше само жертви, военнопленници и ветерани, чиито вопли пронизваха нощта.

Въпреки че продължавам да смятам шейсетте за едни от най-тъпите и отвратителни години, ако ме попитат, може би ще призная, че в тях имаше и чудесни, дори вълшебни моменти. Тогава преливах от енергия и всичките ми сетива ликуваха. Нито едно от последвалите десетилетия нямаше да ме дари с такова усещане за живота. Но мисля, че сега не бих дори познал момчето, което бях тогава. Нито пък съм сигурен, че младежът от колежа на име Джек Маккол би си направил труда да спре и да се ръкува с човека, който обстоятелствата направиха от мен, след като димът на битката се разсея.

Обичах Университета на Южна Каролина. Това бе бягство от дома на моя баща и то ми изглеждаше като най-истинското освобождение на духа. Баща ми не можеше да ме унижава по простата причина, че вече не му бях под ръка, вече не обитавахме един и същ дом. Всеки ден учителите ми отваряха очите за нови и нови произведения от писатели, за неизвестни за мен мъже и жени, които бързо успяха да ме омагьосат с божествения си талант и чудесата, дето бяха извършили с английския език. Едно от най-големите ми преживявания беше да прочета Чосър на староанглийски — превивах се от смях. Дори не си бях представял, че в средновековна Англия хората са се майтапели. Смятах, че смехът е достижение на съвременната цивилизация и въобще не е имал място в живота на слугините и франтовете от онова време. Носейки се от книга на книга, удоволствието стана мое ежедневие.

Първите две години в колежа бяха спокойни, вълнуващи и изпълнени с учение. Огромният университет, анонимността на този буен, неспокоен и самоуправляващ се град-държава, от който се откриваше гледка към самата щатска столица, ми даваше добра представа за света като място, гъмжащо от възможности, изобилстващо от случайности — открити и примамливи, — в които всеки куражлия можеше да си опита късмета. Интелектуалните идеи, с които се запознах, ме освежиха и така ме обсебиха, сякаш в някакъв мой вътрешен свят цареше вечно пълнолуние и вечен прилив.

Докато другите американски колежи бушуваха и кипяха по времето на общонационалните дебати във връзка с Виетнамската война, ние, студентите от Университета на Южна Каролина, се напивахме. Изпивахме цели бъчви от една убийствена отвара, наречена „Храбрият Христос“, която се състоеше от неферментирал гроздов сок и евтина водка. Сребристи бъчонки бира се поклащаха сред парчета лед на всяко наше събиране, превръщайки се в гвоздеа на студентските ни вечери. Да бъдат вечно пияни бе доброволно избраното състояние на голям процент от моите колеги; да се правиш на много учен и да демонстрираш хладнокръвна ирония бе любимата поза на мъжката половина на колежа, която умираше да се пъчи, надува и често-често да разтваря пъстрите си паунови пера за назидание на ужасно придиричивите ни колежки.

Неоспорвана от никого, в колежа властваше системата на всевъзможни братства и сестринства с гръцки имена, чието тълкуване ми даде единствените познания по гръцки през първата година. Още през първия месец Кейпърс ми заяви с покровителствен тон, че изборът на студентско братство е най-важният избор, който трябва да направи един мъж. Вторият по важност бил изборът на съпруга. Сподели ми, че се е заредил с единайсет препоръчителни писма от бивши членове на най-известните мъжки клубове. От Ледар пък научих, че три от приятелките на нейната майка също й дали препоръчителни писма, но тя щяла да кандидатства в „Трай Делт“, където е членувала майка й. Подшушна ми, че членството й вече е уредено по втория начин.

Ледар скъса с мен веднага след като завършихме гимназия, защото й предстоеше влизане в обществото, а аз не бях достойна партия според членовете на височайшата компания, в която се движеха техните; този кръг от изискани люде имаше тежката задача да преценява всичко и най-вече дебютантките и техните избраници. Тъй като баща ми беше съдия и член на адвокатската колегия, а майка ми — представителка на славния Чарлстънски род Синклер, винаги съм си мислел, че семейната ми кръв, макар и не синя, не е за пренебрегване. Така и не бях разбрал какво поражение бе нанесъл върху семейството ни дълбоко неравният брак на баща ми с една неграмотна жена от нисшите слоеве. Нито пък мама можеше да ми помогне да преплувам тези коварни плитчини. Не разбирах нито кодекса, нито униформите на студентските братства — това са неща, към които човек придобива вкус още с майчиното мляко. Онова, което най-много харесвах в свободния си живот, не беше на почит в елитните студентски общества. Иначе бях добър и възприемчив студент, умеех да измервам настроенията сред колегите си по-бързо от живачен стълб и на мига улавях недоверието на онези, които при запознаване ме оглеждаха изпитателно от глава до пети.

В началото на август най-неочаквано получих още един урок по непонятната за мен обществена етика, в която #ми плуваха като в свои води. Придружих Кейпърс и властната мисис Мидълтън на пазар в луксозния магазин на мистър Бърлин в Чарлстън. Трябваше да купят прилични дрехи на Кейпърс за „изключително важната първа година“.

— Запомни рече Юлейлия Мидълтън, — първото впечатление е единственото впечатление, което има значение, иии — наблегна тя, проточвайки съюза — единственото, което остава.

— Точно така. Точно така — подкрепи я мистър Бърлин, който навличаше върху Кейпърс поредното синьо сако.

— Опаковката прави подаръка — продължи тя, докато Кейпърс се оглеждаше, вече облечен в костюм на тънки райета.

— Мисис Мидълтън, трябва да напишете книга — каза ѝ мистър Бърлин, докато отбелязваше с шивашка креда дължината на ръкавите и крачолите. — Въпреки че всички тези неща ни се струват естествени, представа си нямате какво чувам аз тук, в този магазин.

— Всичко е въпрос на здрав разум — натърти тя, повдигайки леко едната си вежда. — Добрият вкус е нещо, с което човек се ражда. Или го имаш, или го нямаш.

Когато този следобед Кейпърс си купи смокинг, за пръв път научих, че смокингът може и да се купува, а не само да се взима под наем за една нощ. Сметката на Кейпърс надвиши три хиляди долара и аз подсвирнах с уста, след което разбрах, че съм направил непросит светски гаф, защото видях усилието, което положиха Кейпърс, мисис Мидълтън и мистър Бърлин, за да се престорят, че не са ме чули. Попресметнах някои неща наум и се зачудих дали моите родители бяха похарчили общо три хиляди долара за мен, откакто съм се родил, включвайки и храната. И все пак най-странна ми се стори грижливостта, с която Кейпърс и майка му подбираха неговия гардероб.

Въпреки че се опитах да усвоя всички протоколи на колежанския живот още през моя напрегнат първи семестър, събра ми се твърде много информация, която трябваше да обработя за кратко време, докато се влачех като кутре по петите на Кейпърс от кръчма на кръчма. Навсякъде ни посрещаха любезно и прелюбезно, но аз не успях да си намеря място в нито едно студентско дружество. Без някой да ми каже, усещах, че никъде не съм желан — най-малкото в елитните братства на университета, — и в най-добрия случай се явяха в края или по средата на кандидат-листите на второстепенните клубове. Хирургическата операция по моето отстраняване бе извършена перфектно — без думи и без упойка. Затова много преди братствата да вземат окончателно решение, аз знаех, че не съм сред избираемите

членове, затова заявих на приятелите си от гимназията, че съм решил да си остана Независим. Провинциалният въздух, изглежда, бе полепнал по мен и евтината му миризма ме преследваше навсякъде из моите лутания, докато се опитвах да си намеря място сред колегите в университета. Това, разбира се, не се отнасяше за Кейпърс и Ледар — университетските общества се надпреварваха да ги привлекат за свои членове.

Още с пристигането си в университета Майк веднага се включи в еврейското братство. Той най-добре знаеше какво прави. Единственото му желание бе да работи във филмовата индустрия и сега му предстоеше да се подготви за целта. Въпреки че завърши управление на търговията, още от първия ден започна да посещава всевъзможни курсове, които имаха нещо общо с киното. Освен това не пропускаше ден да не отиде на кино. Само в тъмнината на киносалона намираше своето щастие. В университета стана известен с това, че не се разделяше с осеммилиметровата си камера и с течение на времето започна да я използва доста артистично.

Единствено Шайла като че си остана непроменена от шеметния университетски живот. Ние често обядвахме заедно и още имахме стария навик да си разказваме всичко. И двамата бяхме единоподушни, че Джордан ужасно ни липсва. Той бе тръгнал по стъпките на баща си и записа военната академия „Цитаделата“. Бяхме убедени, че свободолюбивият му дух се измъчва в това сковано учебно заведение.

На първи юни Луси ми се обади по телефона и ме помоли да отида при нея, но сам. Гласът ѝ ме разтревожи и веднага ме обзе предчувствие за нещо лошо. Когато пристигнах, тя ми каза, че предишната нощ се събудила по никое време и почувствала лека, едва доловима промяна в тялото си — като тихото прещракване на комбинация от цифри в ключалката на сейф. Тя винаги бе успявала да разчита безпогрешно сигналите на собственото си тяло и винаги бе усещала бременността си, много преди докторите да потвърдят интуицията ѝ. Снощи, докато лежала плувнала в собствената си пот, изведнъж разбрала, че левкоцитите-убийци отново са се разшавали. Че левкемията ѝ се е върнала и този път, както сама се изрази, завинаги.

И друг път бях виждал мама да плаче, но никога — над собствената си тленност. Беше изпълнявала стриктно всички нареждания на докторите, но не бе успяла да се отърве от смъртната присъда. Не смятам, че сълзите ѝ се стичаха от самосъжаление, въпреки че именно това бе първата ми мисъл, докато седях до нея в ролята на безмълвен свидетел. Полека започнах да разбирам. В такива моменти човек плаче, защото повече никога няма да види този красив свят и никога няма да може да изпълнява безбройните си роли в него. За всеки мракът има различен смисъл. Тялото започва да се подготвя за края, за безмълвието на покоя. Майка ми се опитваше да си представи света без Луси Питс. Отначало, разбира се, това ѝ се стори немислимо, но постепенно сълзите разквасиха пресъхналата земя на тази немислима пътека. Идеята започна да я привлича със своята непонятност. Леейки сълзи пред мен, Луси всъщност направи първите си куражлийски крачки към една достойна смърт.

Ако бях по-добър син, щях да прегърна майка си и да се опитам да я утеша. Но бях твърде свенлив. Прострях ръка към рамото ѝ, ала щом влязох в периметъра на нейното тяло, бързо я отдръпнах. Скръбта я правеше да изглежда опасна, цялата наелектризирана. Ала зад този непристъпен параван незнаен древен кодекс ѝ подсказваше политика на отстъпление. Пак се пресегнах към нея, но ръката ми не стигна да прекоси разстоянието между нас. Въпреки горещината на утрото усетих как тънка корица лед покри сърцето ми. Стоях безмълвен и

трескаво търсех думите на утехата. Знаех, че трябва да я притисна към себе си, но бях като парализиран. Имах навика да премислям всичко прекалено много и ненужно дълго. Така отлетя и този съкровен миг, който, знам, придава смисъл на живота. Изпуснах го завинаги. Не можех да си помисля за допир, без пред очите ми да изплуват картини на насилие и бездиханна смърт, сцени на ужас и терор. Докато другите мъже намираха утеха в прегръдките на своите жени, за мен те бяха като задушавашите обятия на пророчицата Пития.

Седяхме на терасата, заслушани в песента на приборя. Луси ми повтори за кой ли път, че това са последните месеци на живота ѝ. Каза, че е време да сложи нещата си в ред, да каже истините, които е премълчавала, да обясни на децата си, че никога не ги е изоставяла, въпреки че те точно така си мислят. Че ние винаги сме имали погрешна представа за нея и че винаги сме я смятали за палач в пола. Но тъй като е гледала да ни предпази от ужасите на собственото си детство, не е успяла да ни защити от нашите далеч по-обикновени страдания. Беше излъгала коя е и откъде идва, защото искала ние да започнем на чисто в този живот — същият, който се бе отнесъл така грубо с нея. Смяташе любовта за своята най-силна и истинска черта, но за съжаление никога не я показваше открито, пазеше я скътана и притисната дълбоко в душата си. Но тъй като вече умираше, искаше да знаем, че винаги е обичала синовете си толкова много, че дори се бояла от собствената си любов към тях. Луси ни бе обичала дискретно от страх и този страх бе превърнал любовта ѝ в игра на шпионаж със свои конспиративни пароли и строго поверителни тайни. Беше прикривала чувствата си към нас зад плет от тръни и бодлива тел и бе минирала всички лехи с рози, които водеха към тях. С протегнати напред ръце ние, нейните синове, прекосяхме неспирно тези осеяни с мини полета, само и само да стигнем до сърцето ѝ. Ако беше знаела, че любовта е нещо, за което човек се бори, за да го заслужи, сигурно щеше да ни научи да воюваме за всяка нейна проява на любов.

Чак след като ракът започна да отхапва големи залци от живота ѝ, тя си спомни за онова малко момиче, което някога е била. Същото, за което да обичаш означавало да си дълбоко нещастен. Пред очите ѝ любовта бе прекосила прага на горяща къща, където баща ѝ се гърчел в пламъците, подпалени от собствената ѝ майка. После пък любовта трябвало да се измъкне на пръсти под трупа на същата неутешима

майка, която се обеси на моста. Как ли изглежда любовта с окървавени ръце? Усещах, че мама се опитва да ми обясни всичко това, мъчейки се да намери подходящи думи. Но езикът ѝ изневери и аз не чух нищо друго, освен плисъка на вълните. Дишаше тежко. Беше дошло време да сложи ред в живота си, да поправи грешките, преди да умре. Това бе и посланието ѝ към мен сутринта, в която ми каза, че левкемията отново се е върнала в тялото ѝ, този път като постоянен гост.

Доктор Питс дойде при нас на терасата. Веднага разбрах, че мама вече е споделила новината с него.

— Трябва да отложим партито в чест на Луси — каза той. — Ти ще съобщиш на братята си, Джак.

— Не — прекъсна го мама. — Това е мое празненство. То ще се състои.

— Те искаха да отпразнуват твоята ремисия — учуди се доктор Питс.

— Не е нужно да знаят, че ремисията е свършила — каза тя. — Това ще си остане само между нас. Няма закон, който да те задължи да казваш всичко на братята си, нали, Джак? Нали, сине?

— Не, такъв закон няма — съгласих се аз.

— Ще си купя най-хубавата рокля от Атланта — каза Луси и целуна доктор Питс по бузата. След това направо ме срази, като добави: — И после с нея ще ме погребете.

И така, ние с братята ми започнахме да подготвяме празненството в чест на едногодишната ремисия на мама. Изпитвах странно успокоение от факта, че братята ми не знаеха, че нейните бели кръвни телца са тръгнали отново на поход. И без това всички треперехме за състоянието на кръвната ѝ картина. Макар че знаехме всичко за смъртта и я бяхме приели както в интелектуален, така и в примитивен план, ние никога не се бяхме замисляли, че мама също ще умре, че някой ден ще ни напусне. Тъй като тя беше толкова млада, когато ни роди, винаги бяхме гледали на нея като на по-голяма сестра и душеприказчик, а не като на родител. Нейната сложна природа продължаваше да ни учудва, докато растяхме. Никой от нас не би могъл да я опише с едно-две изречения. Ако трябваше да го направим, щяха да се получат описания на пет съвършено различни жени, от различни географски ширини, дори от различни слънчеви системи.

Луси се гордееше с това, че е загадъчна и непонятна, изваяна сякаш от неведомия мрак на нощта. Когато ѝ казахме, че възнамеряваме да поканим гости в чест на нейното здравословно подобрене, тя се разплака. Братята ми решиха, че това са сълзи на благодарност, но аз знаех, че тя плаче, защото синовете ѝ отказват да признаят простия факт, че тя умира. Майк Хес предложи да се съберем в огромната му къща, като заяви, че пиенето ще бъде от него. Цяла седмица преди насрочената дата ние с Далас, Дюпре и Тий пазарувахме. Трябваше да отпразнуваме по подходящ начин победата на Луси над непобедимото.

Когато доктор Пейтън се бе обадил от болницата с последните резултати от кръвната проба, той само потвърдил факта, че процесът на ремисия, тоест на подобряване, е приключил. Казал ѝ, че още на следващия ден трябва да влезе в болница, за да поднови химиотерапията.

— Няма начин, докторе — отвърнала Луси. — Тази химиотерапия ми причинява повече страдания от самата левкемия. Момчетата ми са замислили празненство в моя чест и аз за нищо на света няма да го изпусна.

— Както искаш. Но докато се гощаваш с пържени скариди, онези бели левкоцити ще тържествуват.

— Изчетох какво пише за моята болест в медицинските книги на мъжа ми. Според тях моят вид рак е особено упорит и аз нямам никакъв шанс да се оправя с химиотерапия или без нея.

— Луси, винаги има шанс — казал ѝ младият доктор.

— Тогава ще го има и след моето празненство — отвърнала тя. — Цяло лято синовете ми го подготвят.

— Защо то е толкова важно за теб?

— Защото ще бъде последното празненство в моя живот — отвърнала тя. — И аз имам намерение добре да се позабавлявам. Заповядай и ти. Моите синове умеят да гощават гостите си.

Решихме партито да бъде огромно и да няма ограничения за броя на поканените. Когато казахме това на Луси, тя прие думите ни буквално. Сърцето ѝ се размекна дори към враговете и очите ѝ се замъглиха, като взе да ни разправя защо престанала да говори на някои жени от града. Съжаляваше онези, които не са я оценили и много се изненадали, когато най-накрая събрала сили да изрита съдията от живота си. Направи всичко възможно, за да заличи опустошението,

което той бе оставил след себе си заради безкрайните му моменти на запои и пълно затъмнение на съзнанието. Не беше честно, че чак сега, в края на пътя си, тя бе успяла най-сетне да подкара живота си в така желаните от нея прави релси. Беше ужасно щастлива, че ѝ предстои това празненство и че толкова много хора се обадиха, за да потвърдят присъствието си.

Когато на следващия ден Луси се събуди, освежена и тръпнеща от живот, тя иронично нарече предстоящото празненство „Тайната вечеря“. Сложи си красивата нова рокля, която си бе купила от Атланта, както и една широкопола шапка, която си бе донесла от Рим. Цялата сияеше в естествената си красота, която бе донесла от високите планини на Северна Каролина. Доктор Питс се суетеше около нея, докато ѝ сервираше закуската. Струваше ми се, че любовта им почива върху нуждата от ред и учтивост, която и двамата изпитваха. И двамата бяха преживели по един първи брак на хаос и грубиянщина и най-накрая бяха свили тихо гнездо.

Най-сетне, след четирийсет години, Уотърфорд се бе научил да приема Луси такава, каквата е. Градът познаваше състрадателната и смирена Луси, както и грубата, невъздържана Луси. Петстотин души дойдоха на нейната „Тайна вечеря“ — двеста повече от поканените. Луси никога не е признавала официалностите и всички в Уотърфорд знаеха, че вратата на дома ѝ е винаги широко отворена. Тя обичаше да се усмихва на хората. И те всички дойдоха да кажат „сбогом“ на нейната прословута усмивка.

Майк Хес искаше да възложим цялата организация на празненството на фирма, но ние настояхме сами да приготвим трапезата. Като повечето от моите най-близки приятели, и той се беше влюбил в майка ми много преди да се влюби в някоя своя съученичка. В първото си интервю за списание „Премиера“ Майк бе казал, че още когато отишъл да празнува петия рожден ден на своя най-добър приятел и зърнал майка му Луси Маккол, разбрал, че в малките градчета на Америка живеят истински богини на красотата. Винаги съм знаел, че Майк прекарва времето си у нас не толкова заради мен, колкото заради добродушния нрав и закачливата природа на майка ми. Луси бе една от онези обаятелни личности, които си правеха труда да изслушват приятелите на своите синове, даваха им съвети и по този

начин, за добро или лошо, тя доста повлия на всички нас, които имаме късмета да бъдем край нея в годините, в които растяхме.

Майк, Луси и доктор Питс стояха на верандата и посрещаха гостите, сред които имаше и петдесетина чернокожи. Отново си помислих, че трябва да съм благодарен на съдбата, защото имам късмета да бъда отгледан от родители южняци, които не само че не бяха расисти, но и успяха да ни предпазят от тази най-силна зараза на Юга. Нашите бяха от малцината, които поеха един опасен риск в момент, когато бялото население на Юга беше здраво сплотено в демонстрацията си на идеи без бъдеще, освен това — и противоамерикански.

През 1956-а, когато бях само на осем години, баща ми Джонсън Хагъд Маккол се славеше като блестящ, макар и доста сприхав юрист. По онова време, когато все още само чиракуваше за алкохолик, адвокатите се страхуваха от него в съда, защото не понасяше зле подготвените им пледоарии, с които му губеха времето. Беше известен в адвокатските среди с острия си безпощаден език. В заседанията на съда под негово председателстване цареше ред и присъдите му бяха справедливи. Въпреки че Джонсън Хагъд не беше добър баща, още по-малко съпруг, законът го облагородяваше и извикваше на живот черти на характера, които удивляваха дори самия него. Но точно онези години в Южна Каролина не бяха от най-добрите, за да проявяваш смелост в ролята си на съдия.

Той беше окръжен съдия на Четиринайсети съдебен окръг и докато заемаше този пост, често и дълго отсъстваше от Уотърфорд. Случаят, който му донесе неприятности, беше много прост, но и много спорен точно там, където трябваше да се гледа — в една дълбока южняшка провинция. Гимназиален учител на име Тони Калабрезе бил уволнен от работа, защото открито защитавал в клас идеята за интеграция в общинските училища, където да учат и бели, и цветнокожи. Мистър Калабрезе преподавал в училището на окръг Рийс, който бе известен в цяла Южна Каролина със своите назадничави жители. Баща ми го наричаше „окръга на кръвосмесителите“ и не понасяше тамошните адвокати. Тони Калабрезе си бе признал, че е защитил схващането за интеграция в училищата, но само като учителски похват, за да възбуди дискусия сред учениците си, които и без това се славели с мисловна леност и

невъзприемчивост към идеи. На клетия Тони Калабрезе, който бил роден в Хадънфийлд, Ню Джърси, в семейство на имигранти от Неапол, не му помогнало и това, че е вярващ католик и предан поддръжник на Републиканската партия.

Баща ми бързо схванал, че училищният съвет не е спазил нито една от процедурите за уволнението на мистър Калабрезе. По време на показанията самият учител пламенно се защитил, въобще не се покаял и дори си позволил да дава акъл на членовете на училищния съвет. Мистър Калабрезе бил настръхнал от възмущение и смело заявил, че светът на идеите никога няма да бъде пренебрегнат в класна стая, в която учителят е той. И че никой не е в състояние да го сплаши, нито да го накара да се откаже от идеите, до чиято правота е стигнал сам, с помощта на собственото си непредубедено мислене. Докато баща ми го слушал, си казал, че в такива малки провинциални градчета е хубаво да се случват съдебни процеси като този срещу Тони Калабрезе, и наум аплодирал свободомислещия учител, макар и настроението в съдебната зала да ставало все по-недоброжелателно и враждебно. Той започнал да се отъждествява с този пламенен учител, заел се с тежката задача да разобличи неподготвените си колеги от училищния съвет.

Към края на процеса баща ми попитал Калабрезе: „Сър, как така се озовахте в окръг Рийс?“

Калабрезе го погледнал, усмихнал се и отвърнал: „По силата на лошия си късмет, господин съдия.“

Баща ми се изсмял и това била единствената усмихната физиономия на фона на намусената зала. Той приключил делото в полза на Калабрезе, възстановил го на работа с предишната заплата, след това обаче направил грешката да дръпне една реч пред училищния съвет и гражданите на окръг Рийс.

— Не можете да уволните един учител затова, че в клас е обсъждал въпрос, който е на всички първи страници по вестниците в страната. Човек може и да не е съгласен с идеята за интеграция в училищата, но всеки грамотен вижда, че тя е неизбежна. Днес може да уволните петстотин учители като Калабрезе, но това няма да спре процеса на интеграция. Калабрезе просто се е помъчил да подготви децата ви за едно по-различно бъдеще. И неговото уволнение е акт на безсилие, защото много ви се иска да си остане старото. Не можете да уволните един учител затова, че е научил децата ви на едно от техните

конституционни права. Интеграцията ще дойде в Южна Каролина, със или без Калабрезе.

Същата вечер десет мъже от окръг Рийс с маски на лицата заловили Тони Калабрезе и го пребили от бой. Подпалили колата и къщата му, след това го закарали на границата с Ню Джърси и го изхвърлили на пътя, омотан в рибарска мрежа и с едно извадено око. Нападателят на Калабрезе тъй и не бяха заловени, въпреки че съгражданите им знаели кои са, но дълбоко в сърцата си вярвали, че по този начин Калабрезе си е получил заслуженото — така както южняците го разбират.

Вечерта след процеса баща ми беше домакин на официална вечеря, на която бяха поканени местни знаменитости и техните съпруги. Бяха се събрали у дома, за да решат как могат да подкрепят младия Ърнест Ф. Холингс, който възнамеряваше да се кандидатира за губернатор. Вестта за изчезването на Калабрезе стигна до Уотърфорд и шерифът бе намекнал, че няма да е зле да се поставят постове край нашата къща за около седмица или повече. Баща ми обаче не се чувстваше застрашен в родния си град и въобще не се обезпокои от новината. Майка ми се оказа далеч по-проницателна. Докато приготвяше вечерята, тя провери всички „подстъпи“ към къщата и скришом от татко се обади на шерифа, за да попита дали не са постъпили допълнителни сведения във връзка с отвлечането на Калабрезе. Тя беше бременна в шестия месец с най-малкия ми брат, Джон Хардин, и смяташе, че макар и интуитивно, разбира по-добре какво е отношението на белокожите селяни към въпроса за интеграцията. Затова провери всички ключалки в къщата, после счупи няколко чаши за сладолед в умивалника и нареди парченцата покрай перилата на терасата. След това ни сложи да спим рано и заключи прозорците отвътре. Далас, Дюпре, Тий и аз си легнахме в моята стая за по-сигурно, заедно с кучето Чипи. Докато мама оглеждаше къщата, татко пиеше. Под влиянието на бърбъна той бързо се отпусна самодоволно и въобще забрави за изчезването на Калабрезе.

Поради изпитото количество „Джак Даниълс“ баща ми станал неустрашим. Луси бе подредила масата с много вкус и с удоволствие наблюдавала как изисканите ѝ гости се отправят към трапезарията с бавна отпусната походка. Особено Беки Траск и Джулия Рандъл заели

местата си с плавната грациозност, с която пеперудата-монарх каца върху божур.

Бях заспал, когато чух как Чипи скочи от леглото ми и се загледа в мрака през прозореца. Козината ѝ настръхна и взе тихо да ръмжи. Станах и отидох до нея, надникнах през прозореца, но нощта беше безлунна и нищо не видях. Ала не успях да усмиря Чипи.

— Няма нищо, Чипи — прошепнах ѝ аз, но настръхналата ѝ козина говореше за обратното и думите ми не успокоиха свирепото ѝ, макар и сподадено ръмжене.

После един камък счупи прозорец на долния етаж и падна върху масата за хранене. Последваха други камъни и тухли. Чух писъка на Беки Траск, когато един от камъните улучи рамото ѝ. Столовете бяха бързо преобърнати, за да се използват като щитове. Запалените свещи се разпиляха по пода и баща ми се озова на земята лице в лице с кмета, когато един вик прониза мрака: „Смърт за съдията, почитател на негрите! Смърт за теб, копеле!“

Мощен залп от автоматичен огън разтърси прозорците и веднага се разнесоха женски писъци. Мъжете също взеха да си подвикват, чудеха се какво да предприемат. В този миг чух изстрел точно под прозореца на стаята си.

— Ще ни застрелят като кучета тук на пода — обади се кметът и под нас отново проехтя изстрел, след който като че нападателите изчезнаха в нощта. В далечината пронизително изпищя сирена, на която Чипи отвърна с истеричен лай.

Тогава, залегнали и затаили дъх, гостите видяха една сянка да прекрачва прага на външната врата и на фона на бледата, глухо прасяща светлина на свещите видяха как Луси се връща с още димящата си пушка, за да я постави обратно в килера до предната врата. Майка ми бе разбрала много по-добре от баща ми за какво става дума въпреки всички негови дипломи и прехвалено образование.

Беше приготвила вечерята, след това бе заредила пушката си ей така, за всеки случай, ако някой се реши да стори зло на семейството ѝ. Отваряйки предната врата, беше стреляла ниско и ако имаше човек на неосветената улица, със сигурност би го убила.

Случката беше една от многото, след които градчето Уотърфорд щеше да промени мнението си за моята майка.

Празненството беше в разгара си, оркестърът, който свиреше на ливадата отпред, изпълняваше всякакви поръчки за любими песни — стари и по-нови. Всичките ми братя и аз изкарахме по един танц с мама, както и съдията Маккол.

Сред пъстрата шумотевица, докато обикалях гостите, зърнах Кейпърс и неговата съпруга-дете Бетси, които използваха посещенията си да вдигнат малко политическия градус на тълпата. Усмивките им бяха съвършено еднакви, сякаш изработени по калъп. Движеха се като двойка лъвове по време на лов — пълна концентрация и животинска грациозност. Хвърляха се в тандем към редиците на гласоподавателите. Виждах как от време на време си разменят погледи, доволни от това, че наистина са страхотен отбор.

— Бетси — казах аз, когато се приближиха. — Как постигаш този беззащитен израз на лицето? Въпрос на мъчителни репетиции или вроден талант?

Очите на Бетси светнаха гневно, но тя беше твърде обиграна, за да се хване на въдицата.

— О, Джак. Тъкмо за теб говорех. Надявам се, че вече си си купил билет за връщане в Италия.

— Колко си мила, Бетси — отвърнах. — Жалко, че прекрасното ни приятелство ще повехне от липса на внимание.

— О, непременно ще повехне, ако ти участваш в него — рече тя.

— Много те харесвам, когато си зла. Това ме възбужда.

— Скъпа, не му давай да се кефи за твоя сметка — обади се Кейпърс. — Аз съм неговият проблем, не ти.

— Най-накрая да се уточним — казах.

— Чувам, че моята бивша съпруга ти е хвърлила око, Джак — подметна Кейпърс.

— Много се надявам да е така.

— Но то означава, че в известен смисъл ще станем роднини — продължи той.

— Точно така — отвърнах. — Дори възнамеряваме да кръстим първото си дете на теб.

— Поласкан съм — каза Кейпърс.

— Единственото нещо, което малко ни смуцава, е, че Гадняр не е много благозвучно име. Ти как мислиш, Бетси?

— Джак, Джак — изпъшка Кейпърс. — Погледни си обноските!

— Прощавай. Не знам какво ми е станало днес.

— Не мога да повярвам, че някога си харесвал този човек — обърна се Бетси към съпруга си. — Опитвам се да си спомня къде съм срещала по-голямо говедо.

— В църквата, Бетси — припомних й аз. — Пред олтара в деня на твоята сватба.

Бетси побесня, но вместо да избухне, се огледа, зърна една приятелка, лепна огромна усмивка върху лицето си и тръгна към нея.

— Кейпърс, Бетси е родена за теб — казах. — Това е най-обидното нещо, което съм казвал за някого през живота си.

И двамата се умълчахме, като видяхме Майк Хес да се хили насреща ни.

— Майка ти изглежда щастлива, Джак — каза той. — Едно време се надървах само като си помислех за нея. И не само аз.

Поклатих глава, а Майк продължи.

— Казах на Ледар да не поемате ангажименти за четвъртък вечер.

— Защо? Какво има? — попитах.

— Представление — подхвърли Кейпърс и се отдалечи.

— Не мога да ти кажа — продължи Майк. — Още не е съвсем ясно, но ще бъде нещо голямо. Може би най-голямата нощ в нашия живот.

— Кажи ми нещо повече.

— Обадил се е Джордан — рече Майк. — Иска всички да се съберем заедно.

— Мислех, че е в Европа — отвърнах, стъписан от тази новина.

— Обзалагам се, че лъжеш, Джак — изсмя се Майк. — Но не се безпокой. Джордан се свърза с мен. Знаеш, че опитите ми да го спипам в Рим се провалиха.

— Къде ще се срещнем?

— Не мога да ти кажа — отвърна Майк. — Преговорите продължават. Той нещо шикалкави, но смятам, че пробивът е направен. Иска да се срещне лице в лице с Кейпърс.

— Защо тогава се е свързал с теб? — попитах.

— Защото най-накрая се съгласи да използвам историята на неговия живот във филма си — поясни Майк. — Сигурно иска да се предаде. Ако питаш мен, трябва му пари за адвокати.

— Майк — казах и сграбчих приятеля си за китката, — ако вие с Кейпърс се опитате да уредите арестуването на Джордан, да знаеш, че много скоро ще ви намерят обърнати по корем в някоя пълна с раци плитчина.

— Човече, не разбираш ли, че съм на твоя страна — каза Майк.

— Много внимавай — предупредих го. — Половината от тези хора присъстваха на погребението на Джордан през седемдесет и първа. Те продължават да смятат, че е мъртъв.

— Те всички са добри християни — рече Майк и очите му огледаха присъстващите. — Идеята за възкресение не им е чужда.

— Кой друг ще бъде там?

— Както ти казах, преговорите продължават — рече Майк. — Казах ти повече, отколкото трябваше. Просто не поемай ангажименти за четвъртък вечер.

— Не мога. Ще си купувам тор за африканските теменужки.

— Трябва да дойдеш с Ледар — каза Майк, без да обръща внимание на опита ми за шегя. — Ще ти се обадя допълнително с повече подробности.

— До четвъртък — казах.

— Аз бях добро дете, нали, Джак?

— За чудо и приказ — отвърнах. — По-прекрасно дете от теб не се е раждало.

— Но не харесваш това, в което се превърнах, нали? — попита Майк.

— Никак.

— Нищо не може да спре свободното падане, Джак — каза Майк със странен глас, в който долових нотки на съжаление. — Някога гледах на себе си по-различно. Като на пълен с амбиции млад мъж. Начетен и талантлив. После пред очите ми започна да се върти филмът на собствения ми живот и се ужасих. Аз съм срам за семейството.

— Недей да се осъждаш толкова сурово, Майк. Не забравяй, че сме южняци. В това понятие има голяма доза вродена глупост и лошотия, иначе сме готини.

— Така е — съгласи се Майк. Вниманието му бе привлечено от един фолксваген със сгъваем покрив, модел 1968-а, който някога е бил жълт, но сега бе само мръсен и избелял. — Я виж какво се носи насам. Ти не караше ли тази кола в колежа?

— О, тя мина през ръцете на всичките ми братя. Сега е на Джон Хардин. Той се готви да изненада мама с голям подарък — казах.

Нещо като мебел, цялото покрито с одеала, стърчеше извън габаритите на шофираната от Джон Хардин кола. Ловко изманипулира между колите на паркинга и спря точно пред опънатата на двора маса, където седеше Луси. Тълпата от гости бе вече понамаляла, но най-близките ѝ хора бяха още край нея. Лия седеше до Луси, която разказваше на гостите си интересни случки от своя живот, като ги доукрасяваше с тънкото си чувство за хумор. Умееше да хипнотизира публиката си, като спираше по средата на най-интересното място, повдигаше вежда и след това триумфално довършваше изречението. И този път веждата на Луси се изви нагоре и тя закова погледа си в Джон Хардин, чиято кола продължаваше да си прокарва път към нея. Той единствен можеше истински да нервира мама, но тя толкова го обичаше — нейния изтърсак, „наранената душичка на мама“, — че всичко му прощаваше. Скри раздразнението си, когато той излезе от колата, за да поздрави нея и гостите ѝ с подозрително високопарните си излияния. Беше довършил подаръка си точно навреме за празненството. Гостите ѝ започнаха да ръкопляскаат, когато тя стана и отиде до колата. Джон Хардин бе плувнал в пот и целият лъщеше. Накара Луси да затвори очи и барабаните да свирят „туш“, докато той тържествено откри подаръка си. Издърпа цяла дузина одеала и стари чаршафи, спря за миг, преди да махне и последния, след което взе своя подарък от задната седалка на колата, вдигна го на ръце и го постави в краката на мама, без въобще да забележи, че тълпата ахна дружно и занемя от учудване.

Джон Хардин бе направил ковчег за Луси от едно дъбово дърво, което бе ударено от гръм. Постави го на земята и започна да ѝ обяснява собствения си майсторлък, сякаш ѝ бе направил цигулка, а не ковчег. Виждаше се, че и Луси е шокирана, но тя се съвзе най-бързо, защото знаеше, че в шизофреничния свят на Джон Хардин това е израз на любов.

— Сигурно носи и няколко галона с балсамираща течност — каза Далас и поклати глава.

— Страхотно го е изпитал — възхити се Дюпре. — Ковчегът е направо съвършен. Това момче трябва да строи яхти, а не ковчези.

— И аз се опитвам да кажа нещо остроумно — обади се Тий, — ама не мога да се меря с вас, братлета. Когато ме е правил, съдията е бил на възраст и очевидно спермата му вече не е струвала. А и яйцата на мама са били стари и съсухрени. Затова ние, изтърсаците, сме малко улави, най-вече Джон Хардин. Ще кажа само, че според мен е странно да подаряваш на майка си ковчег, особено когато е болна от рак на кръвта. Това е моето изявление за пресата. Може да се предостави и на световните осведомителни агенции.

— Но той е отвърнал на една насъщна необходимост — обади се Дюпре. — Наистина, подаръкът е малко странен, но ще спести много пари на доктор Питс.

— Клетата мама — рече Далас. — Сега ще трябва да благодари на Джон Хардин, сякаш ѝ е купил половин колеж и го е кръстил на нейно име.

Луси се повдигна на пръсти, целуна Джон Хардин по бузата и го притисна към себе си. Опря чело в неговото и му се усмихна. Той се изчерви. След това тя отстъпи назад, погледна ковчега и рече:

— Кой е издал тайната ми? Това беше скришното ми желание за подарък и сега изгарям от нетърпение да го пробвам.

Гостите се разсмяха и напрегнатата атмосфера се разведри. Всички приветстваха бързата ѝ реакция. Джон Хардин обаче ни изненада, като реши да дръпне една реч.

— Искях да дам на мама нещо, което малко синове са подарявали на своите майки. Повечето от вас знаят много добре колко неприятности съм причинил на мама, защото страдам от разни неща, които не мога да контролирам. Притеснявах се, че когато види подаръка ми, мама ще реши, че я чакам да умре. Това въобще не е така. Тя винаги ни е казвала, че думите са хубаво нещо, ала всеки може да говори. Казваше ни да гледаме не думите, а делата, действията, кой какво прави и как го прави. Караше ни да вярваме повече на очите, отколкото на ушите си. Сърцето ми се свива само като си помисля, че може да я няма. Не бих издържал. Не мога и да говоря за това. Но, мамо, когато ти дойде часът, искам да знаеш, че този ковчег е направен за теб с голяма любов. Само за теб съм мислил и само теб съм обичал, докато рязах дървото на парчета, докато го милвах с шкурката. Лакирах го така, че да мога да се оглеждам в него като в огледало. Моите братя организираха това тържество без моя помощ. Аз пък

направих това. Страхувах се, че може да разстрои теб и твоите приятели, но си представях, че строя твоя вечен дом, къщата, в която ще живееш, когато Бог те призове.

Луси прегърна сина си още веднъж, Джон Хардин се разплака върху рамото ѝ, а гостите започнаха да ръкопляскат. После се откъсна от нея, вдигна ковчега, сякаш беше сърф, върна го на задната седалка в колата си и потегли, без да вземе и една хапка от трапезата.

— Засенчен от един шизофреник — обади се Далас. — Ето, това е историята на моя живот.

— Не — обадох се аз. — Това е само идеалният завършек на празненството.

— И тъй, Джак.

Искаш да знаеш какво се е случило с мен по време на войната, така ли? В своята невинност вярваш, че там се крият отговорите, че там е ключът към загадката и причината за самоубийството на Шайла. Смяташ, че мостът в Чарлстън, от който се хвърли Шайла, има връзка с портите на Аушвиц, така ли, Джак? В твоя живот всичко става по рецепта. Само спазваш указанията, внимаваш с дозите, не правиш експерименти, броиш минутите и резултатът е съвършено ястие в тих и добре уреден американски дом. Смяташ, че аз просто съм пропуснал някой от съставните продукти и затова съм провалил живота си. Смяташ, че като чуеш моя разказ, като го смелиш, претеглиш, помиришеш и дефинираш, ще узнаеш истината за смъртта на Шайла Фокс.

Имаш ли малко време да се отбием заедно в ада, Джак? Да ти поразкажа нещичко за живота на червеите. През онези години червеите на Европа бяха най-тлъстите червеи в света. Ще те разведа из коридорите на пъкъла и вярвам, че ще запомниш моето достоверно описание на екскурзовод. Защото аз съм бил там — безплатно пътешествие, организирано от пътническата агенция на Третия райх. Ти, Джак, обичаш да се шегуваш, но сега не виждам усмивка на лицето ти, изглежда ми мрачно. Няма смисъл да си толкова сериозен. Нали все така ми викахте с Шайла. Миналото си е минало. Да спи зло под камък. Добре. Значи няма да се засмееш. Но искам да ми обещаеш нещо. Трябва да изслушаш историята докрай. Няма да имаш време за повръщане. Нито за сълзи. Ще те удуша със собствените си ръце, ако се опиташ да пролееш и една-единствена християнска крокодилска сълза за смъртта на онези, които обичах. Съгласен ли си?

— Съгласен — отвърнах.

— И тъй, Джак. Най-накрая се събрахме. Ти и аз след години на взаимна неприязън; никой друг не знае колко дълбока е тя, нито колко мъчителна. Аз те мразех заради неща, за които ти нямаше вина и за които, сигурен съм, дори не подозираше. Как можеше да знаеш, че приличаш на есесовец, на пилот от Луфтвафе? Сините очи за мен са очите на смъртта. Сини очи ни посрещнаха, когато с цялото си

семейство прекрачихме прага на Аушвиц. Твоите сини очи израснаха в съседната къща в Уотърфорд. Менгеле със сините си очи посочи с пръст наляво и изпрати цялото ми семейство в газовата камера. И Шайла тръгна наляво, когато избра твоите обятия.

Ти никога не си срещал жив музикант от моята класа. Такъв, какъвто бях някога. Аз израснах от дълголетните традиции на Европа, където кръвта на изкуството отдавна тече във вените на един избран елит. Още отрано започнах да чиракувам на онези пет хоризонтални линии, върху които са накацали черните ноти на музиката. Това е един свят на знаци и нотиране, чийто език аз владее до съвършенство. Място на музикални ключове, петолиния, фиоритури и трийсет и вторини, които представляват общият език и наследството на всички музиканти по света. Това е свят, от който ти нищо не разбираш. Що се отнася до музиката, ти и твоето семейство, Джак, сте пълни неграмотници. А за мен тя е нещо, без което животът е немислим. Защото без музика животът представлява пътуване през пустиня, в която името на Бога е непознато. В сладостната хармония на музиката аз намирам всички доказателства за съществуването на Бог, който царува на земята посредством божественото петолиние. Сам е отбелязал всички ноти и паузи — така съвършени, че с красотата си да възхвалят неговите творения. Навремето смятах, че съм толкова добър, та да изсвиря дори музиката, звучала в ушите на Бога, когато е нареждал съзвездията по небесния свод. Така бях научен да мисля. Погледни някой път звездите. Те са ноти. Те са музика.

Но дойде еврейският геноцид. Холокоста, Джак. Да, отново тази дума. Тази глупава дума, тази куха черупка. Повръща ми се от нея. Тя е изчерпана дума, която не означава нищо. Ние, евреите, я пуснахме в обръщение, за да може всеки да я използва, както му скимне. Една самотна дума не може да понесе такъв товар и тази наша клетка думичка винаги ще се клати и залита под огромното си бреме. Коловозите, издълбани от волски коли, стенещите старци с воднистите екскременти, които се стичат по изтънелите им крака, писъците на млади майки, чиито невръстни деца умират в ръцете им, мъчителната жажда на младите при тези вечни преселения, убийствената жажда до мига, в който милиони се катурват в газовите камери, впили устни в собствените си кръвясали изгризани нокти, а газта ги мори като мухи...

Холокост. Една английска дума не би трябвало да носи върху плещите си толкова много човешки души.

Не си мисли, че ние сме оцелели. Нито един от нас. Ние бяхме просто зарчета. Размесиха ни и ни хвърлиха в зиналата паст на ада. Тогава научихме, че човешкият живот не струва дори колкото една конска муха. Снесените в лайна личинки на мухата имат много по-голям шанс да оцелеят, отколкото евреинът, приклещен от машината на Третия райх. Нацистите са талантиливи убийци. Преди да започне войната, аз не бях виждал човек да умира. Преди да свърши, вече бях на „ти“ със смъртта и непрекъснато я молах да ме отърве от този свят на кошмари. Научих, че няма нищо по-лошо от това, смъртта да ти каже „не“. Да не иска да те споходи. Смъртта обаче никога не се съобразява с желанията на някакви си зарчета. Зарчетата първо трябва да се изтърколят и тогава да се види дали им е излязло числото. Те нямат чувства. Предназначени са за бездната. Аз мога да ти кажа как се излиза от лабиринта на нищото. Картата е у мен, Джак. Всички имена на улици са покрити с кръв и са павирани с еврейски черепи. Ти, Джак, си християнин и тук сигурно се чувстваш добре, на мястото си. Ненавиждам християнската ти мутра. Съжалявам. Винаги съм я ненавиждал и винаги ще я ненавиждам.

Убийството на евреи, масовите арести, невероятните зверства — невероятното стана тривиално. Холокостът беше християнско дело от началото до края. Понякога само се представяше за католическо. Всичко започна от един правоверен евреин, въпросния Христос. Милиони негови братя и сестри бяха избити в името на същия този евреин Христос. Христос, който е бил обрязан, който най-стриктно се е придържал към духа и буквата на еврейските закони и чиито последователи преследваха евреите като ненужни твари и гадина. Дори писъците на нашите деца не трогнаха християнското сърце. Плачът на нашите невръстни бебета само ядосваше германските войници. Бебетата. Тяхното невъздържание обиждаше Райха. Най-щастливите от тях стигнаха го вратите на газовите камери.

Казваш, че мразиш очите ми, Джак. Всички мразят очите ми. Защото са студени. Мъртви. Мислиш ли, че не го знам? Виждал съм се в огледало. Избягвам да гледам очите си, дори когато се бръсна. Тези мои очи са отдавна мъртви, но продължават да съществуват, защото тялото ми е още живо. Мога да се насиля и всичко да забравя. Но

моите очи видяха и там, зад ретината ми, още висят тела, окачени на касапски ченгели. От честото излагане на чудовищни страхотии очите ми станаха безчувствени и непроницаеми.

Разбира се, всичко това е много изтъркано. Кой не е чувал тези истории за хиляден път? Евреите викат: „Ние никога не трябва да забравяме“, след което продължават да разказват една и съща история отново и отново така монотонно, така безнадеждно, че думите вече са се разнишили по края, станали са нечетливи и дори аз искам да запуша уши и да извикам „стига“. Боя се, че ще дойде време, когато нашата история съвсем ще се износи от повторение. Изтъркала се е заради германската прецизност. Щом пуснаха в действие машината на смъртта, нацистите нито веднъж не отстъпиха от своята методология. Те влизаха във всеки град, село или паланка, въоръжени с най-подробен план за унищожението на еврейското население. Ние всички разказвахме една и съща история. Различни са само дребните детайли.

Аз не бях роден сред евреи, както се говори сега в Уотърфорд. Баща ми беше берлинчанин и се сражаваше в името на кайзера — беше ранен при Сом и награден с орден за храброст. Майка ми произхождаше от семейство на музиканти и фабриканти, които бяха известни в цяла Полша. Джак, това бяха светски люде. Те бяха вкусили от най-доброто, което Европа можеше да предложи. Евреите в Уотърфорд произхождат от утайката на руското и полското еврейство, от онези, които растяха в невежество и преживяваха на сурови картофи и вмирисана херинга. Защо така повдигаш вежди? Опитай се да ме разбереш, иначе няма да проумееш нищо от онова, което ще ти разкажа.

Рут е потомка именно на такива хора. Селяни, амбулантни търговци и дървари, които денем говорят идиш, а нощем си пощят въшките. Нещо като негрите в Америка, чернилките. Не правя преценки. Това е истината за Рут и мен. Това е нашият произход. По волята на европейските традиции и на моето семейство аз трябваше да стана музикант. Написах първата си соната, когато бях на седем години. На четиринайсет сътворих симфония по случай четирийсетия рожден ден на майка ми. В цяла Южна Каролина няма семейство, което по култура и образование да се мери с онова, в което се родих. Казвам ти го с надеждата да разбереш за какво става дума. Няма надменност в моето твърдение, само факти. Европа бе в кръвта на

много поколения от моя род. Тя ни откърми в недрата на своята хилядолетна култура. Америка няма култура. Тя е още в пелените си.

Имах четири сестри и всички бяха по-големи от мен. Казваха се Беатрис, Тоска, Тоня и Корделия. Както виждаш, това не са еврейски имена, а имена, внимателно подбрани от света на литературата и операта. Където и да отидеа, край тях кънтеше весел смях. Всичките бяха щастливо омъжени за заможни хора. Приличаха ми на млади лъвици — силни, упорити, своенравни. Не разрешаваха на мама да ми каже една дума напреки. Щом се опитах да ме скастри, сестрите ми ме обграждаха, копринените им рокли заставаха като щит около мен — талиите им бяха на нивото на очите ми. Ръцете им милваха лицето и косата ми и в един глас се бореха с бедната ми майка. Баща ми четеше вестник и се забавляваше, сякаш пред него се разиграваше модерна парижка комедия.

Ние не бяхме добри евреи; бяхме само добри европейци. Човек затаяваше дъх само при вида на татковата библиотека с кожените томове на Дикенс, Толстой, Балзак и Зола. Беше изключително ерудиран и изискан човек. Макар и фабрикант, всички го обичаха. Избягваше грубостите, авторитарният маниер му беше чужд и понеже беше начетен, знаеше, че щастието на неговите работници ще му се върне хилядократно под формата на онова богатство, което задоволството винаги носи със себе си.

Моето семейство посещаваше синагогата само по време на големите еврейски празници. Бяха хора хуманисти и рационалисти. Баща ми беше по-скоро свободомислещ — човек, който, когато не събираше цифри и не поръчваше суровини за фабриката си, бе истински мечтател.

В къщата ни във Варшава нашата майка представляваше центъра на вселената; тя искаше децата ѝ да имат всичко на този свят. Аз бях единственият ѝ син и тя ме обожаваше така, както малко деца са били обожавани. Усмивката ѝ беше като слънцето за мен. Тя беше моят първи учител по пиано. Още от самото начало ми каза, че ще стана велик изпълнител. Тя нямаше врагове. Освен, разбира се, целия християнски свят, но като дете това не го знаех.

На осемнайсет години спечелих един голям конкурс за млади пианисти в Париж. Моят основен съперник беше един холандец, който беше истински музикант, но не понасяше светлината на прожекторите.

Друг от конкурентите ми се казваше Джефри Стопард от Лондон. Даде изключително силно изпълнение. Имаше невероятна техника, но му липсваше чувство. За мен критиците писаха, че отивайки към пианото, съм се движел като Принца на мрака. Кръстиха ме Черния вълк.

Но най-добре си спомням немския пианист. Казваше се Хайнрих Бауман и не беше от най-добрите. Свиреше страстно, но му липсваше истински талант — нещо, което самият той си знаеше още тогава. В продължение на години двамата си разменяхме писма, в които споделяхме мислите си за музиката, за нашата бъдеща кариера, за всичко. Вечерта след конкурса двамата се разхождахме цяла нощ из Париж. Изгревът ни свари на стъпалата на „Сакре-Кьор“ — слънцето обагри сградите в бледорозово и пленени от гледката, ние затаихме дъх. Всеки град изглежда по-красив, след като си спечелил конкурс. Хайнрих се беше класирал трети — най-доброто му представяне до този момент. Спря да пише през 1938-а. Защото тогава вече стана опасно да си кореспондираш с евреин. Дори и той да е Черния вълк.

От най-ранна възраст винаги съм бил целеустремен. Тази всеотдайност е необходима черта на всички велики музиканти. Преследването на славата означава край на всякакъв мързел в живота. Сутрин работех по гамите. Вярвам в тях. Усъвършенствах ли граматиката на гамите, тайните на най-добрите композитори сами ще ти се разкрийт. Моят талант ми поставяше все по-високи и по-високи изисквания. Направи ме строг и безразличен към добрите обноси. Не си губех времето с любезности, а само мечтаех да остана насаме с нотите, струйна ли по петолинието като водопад от пръски над скали. Когато започвах да работя върху нови симфонии, аз се чувствах така щастлив, както първите астронавти, стъпили на Луната.

Но защо си губя времето да ти разказвам всичко това, Джак? Ти и „Котешкият марш“ не можеш да изсвириш, та ако ще и Хоровиц да дойде да ти държи ръката. Едно от непростимите предателства на Шайла бе, че се омъжи за човек, който е такъв музикален невежа.

Джак, аз имах друга жена, първата ми жена. Имах и трима синове. Не си знаел, че съм бил женен преди Рут?

— Не.

— Не си знаел, че съм имал и други деца преди Шайла и Марта?

— Не.

— Това няма значение. Няма смисъл да си говорим за мъртвите. Така ли е?

— Така е.

— Знаеш ли какво е да загубиш съпруга?

— Да, знам — отвърнах.

— Ние със Соня бяхме родени един за друг. Тя беше красива — толкова красива, колкото и музиката, която свирех в нейна чест. Тя също свиреше на пиано, и то много добре, особено за жена по онова време. Непосредствено след триумфа в Париж ми предстоеше концерт във Варшава. Всички места бяха продадени седмици преди това. Името ми се носеше от уста на уста сред почитателите на музиката в цяла Полша. Това бе първият концерт, който щях да изнеса в родния си град. Уверявам те, бях блестящ. Безпогрешен. Завърших с Трета унгарска рапсодия на Лист, защото е мелодична, завладяваща и всяка публика я обича. Соня седеше на втория ред и когато излязох на сцената, първо нея погледнах. Гореше като жив пламък. И досега, когато затворя очи, я виждам. Годините не могат да ме освободят от спомена за този вълшебен миг. Тя бе жена, свикнала да бъде в центъра на вниманието. Видя, че я забелязах, улови момента, в който бях пленен от нейната красота. Останах завинаги изгубен в този първи поглед. Въпреки че през онази вечер публиката наброяваше повече от петстотин души, аз свирех само за нея. Когато публиката се изправи на крака, за да ме приветства, забелязах, че тя единствена остана да седи на мястото си. „Защото исках да те накарам да ме намериш и да ме попиташ защо“ — каза ми тя по-късно.

Нашата сватба бе една от най-големите и най-шумните сред еврейското население на Варшава. Семействата и на двама ни бяха заможни и издигнати. Нейното бе дори по-известно, защото по майчина линия тя бе родственица на видни равини, които следваха семейната традиция още от осемнайсети век. Сватбеното си пътешествие прекарахме в Париж, където по цели дни се разхождахме ръка за ръка. Във Франция разговаряхме на френски. Дори когато се любехме, си шептахме на френски. По-късно твърдеше, че е забременяла още в онази първа брачна нощ. Телата ни изгаряха от страст, когато бяхме заедно. Не знам как да се изразя другояче. Сигурно се случва само веднъж в живота и само на много млади години, когато човек усеща кожата му да пламва при всяко докосване

на другия. Не можех да ѝ се наситя — колкото повече любов ми даваше, толкова повече огладнявах. Такава любов се изживява само веднъж.

Соня разбираше от музика почти колкото мен. Седеше в стаята, докато се упражнявах, и аз свирех с надеждата да получа нейното одобрение. Само то ме интересуваше, защото тя беше моята най-компетентна и най-спонтанна публика. И двамата много се зарадвахме, когато научихме, че е бременна. Изливах душата си в най-вълшебната музика, за да може спящият плод да расте в утробата на своята майка под звуците на красотата. По онова време и аз като всички хора често изпадах в сантиментални настроения, но ти не познаваш тази моя страна. Много отдавна съм я заровил дълбоко в себе си и тя никога повече няма да възкръсне.

Соня харесваше тези мои настроения повече от мен дори. Близнаците Йосиф и Адам се родиха на 4-ти юли. Специално за случая бях написал песен, която не спрях да свиря по време на родилните мъки, защото това бе желанието на моята Соня.

Това не продължи дълго, но бяха години на безоблачно щастие. Под галещия поглед на красивата Соня и сред врявата на малките ми синове аз надминах себе си, надскочих вродения си талант. Достигнах онова съвършенство, когато можех да накарам пианото да плаче, да скърби или да ликува под пръстите ми.

Ала в това време нацисткият звяр растеше. Гласът на Хитлер разнасяше своята зараза в ефира и евреите, особено в големите градове, се почувстваха застрашени от преследване. Смятах, че като голям музикант аз съм извън опасност, че вилнеещите армии няма да ме засегнат, че вярата на моите деди няма никакво значение, когато седна пред клавишите, за да възпроизведа страстната музика, която Брамс, Шопен, Шуман и останалите велики бяха оставили на света. Изцяло погълнат от музиката, Соня и моите красиви близнаци, аз не обърнах никакво внимание на възхода на Хитлер. Когато вестниците започнаха да ме безпокоят със своите новини, просто престанах да ги чета. Когато слуховете по улиците станаха тревожни, аз престанах да излизам навън и посъветвах Соня да стори същото. Когато веднъж след ужасяващите вести по радиото Соня се разплака, аз го изключих и забраних да се включва. Отказах да се вслушам във воя на нацисткото псе. Политиката ме отвращаваше и отегчаваше.

После, един ден, съвсем неподготвен в своята невинност, чух дращене по вратата и видях нацисткия звяр. Седнах на пианото, за да успокоя неговата кръвожадност. Звярът харесваше моята музика, посещаваше моите концерти, извикваше ме на бис, хвърляше рози по сцената и възторгнат, крещеше моето име. Той толкова обичаше да слуша музика, Джак, че аз дори не забелязах мига, в който зъбите и ноктите му се обагриха с кръвта на моето семейство. Полша, която ненавиждаше евреите, бе нападната от Германия, която също ги ненавиждаше. Но аз много по-късно си дадох сметка, че Втората световна война е започнала и че цялото ми семейство се намира в центъра на конфликта.

Още в първите дни на войната разбрах, че аз не съм човек на действието. Как може един музикант да реагира на бомбардировачите? Направо се парализирах от страх и по време на първата бомбардировка останах на пианото, защото открих, че нямам сили да помръдна. Пианото сякаш ме закриляше повече от скривалището, в което бягаха да се крият жена ми, децата и съседите. Чувах приближаващите самолети и воя на сирените, оповестяващи въздушна тревога, знаех какво се прави в такива случаи, но няхах сили да се затичам. Вместо това сях на пианото и обикновено свирех втората част на Бетовеновата соната за пиано N32. От неговите трийсет и две сонати това е най-последната част на последната му соната.

Ти, Джак, не си виждал нападната страна. Не можеш да разбереш хаоса, отчаянието и паниката, които заливат улиците. Според мен затова модерната музика и модерното изкуство са толкова грозни. След края на първата бомбардировка съпругата ми Соня ме откри на пианото — продължавах да свиря, почти в несвяст, обсебен от музиката. Толкова се бях уплашил, че от страх си бях напикал панталоните. Въобразявах си, че моята музика е по-силна от бомбите и ще ме спаси, ще ме обвие в защитен пояс, ще кръжи над мен и ще ме пази. Соня беше много мила с мен: „Всичко ще се оправи, съпруже. Нека да ти помогна. Облегни се на мен.“ По време на въздушното нападение нито веднъж не помислих нито за Соня, нито за синовете си. Нито веднъж! Дотогава и за миг не бях помислял, че съм страхливец, най-долен и презрян страхливец. Сега дори Соня знаеше този факт.

Саул Юнгерман, бащата на Соня, беше човек на действието. Той умееше да разсъждава хладнокръвно, когато е притиснат от обстоятелствата и положението изглежда безнадеждно. Беше изчел „Моята борба“ на Хитлер и бе проследил внимателно неговия възход в Германия. Той беше богат фабрикант, който притежаваше цяло състояние в четири страни, и тогава ни каза, че знае много добре какви цели преследва Хитлер. Той ни нареди да бягаме на изток, и то колкото е възможно по-скоро, за да изпреварим германската армия. Двамата му синове — Марек и Стефан — отказаха да напуснат Варшава, тъй като техните съпруги бяха градски момичета, отгледани и свикнали с удобствата на варшавския живот. Децата им бяха вече на училищна възраст и смятаха, че дори германците да спечелят войната, те не могат да забранят на децата им да ходят на училище. Сега е лесно човек да се подиграва на тяхната наивност, но, Джак, не забравяй, че по онова време Треблинка, Аушвиц и Маутхаузен не говореха нищо на света. Нито един от семейството на Соня, които останаха във Варшава, не оцеля. Нито един.

Въпреки че цяла Варшава бе обляна в кръв, обсипана с рани и обзета от смут, Саул Юнгерман успя да уреди нашето прехвърляне по река Висла с шлеп, а после с волски коли и каруци на двацет километра от Варшава в една ферма, където ни чакаха две коли с униформени шофьори. Тази акция стана възможна не заради богатството на Сониния баща. Много богаташи умряха от глад във варшавското гето. Той просто имаше план в случай, че дойде най-лошото, и без много да се хвали, го осъществи. Спяхме денем, а нощем пътувахме. На четвъртата нощ прекосихме границата и навлязохме в територия под контрола на Червената армия. Саул смяташе, че тук семейството му ще бъде на сигурно място, тъй като Рибентроп и Молотов бяха сключили нацистко-съветския пакт за ненападение. Братът на жена му имаше фабрика там и той знаеше за нашето пристигане. На пети септември семейство Шпигел ни прибра. Настанихме се в прекрасна къща с огромен роял, който бе специално настроен за моето пристигане. Градът, който ни даде убежище, беше в Украйна. Наричаше се Кироницка.

Колелото на съдбата се върти и най-неочаквано те докосва. Това е същото място, от което са родом твоят Велик евреин Макс Русов и жена му Естер. Но съдбата ни се разкрива бавно и само когато тя

пожелае. Настанихме се там и всеки ден, докато свирех на пианото, под прозореца ми на улицата се събираха тълпи от любители на музиката. Отначало в Кироницка всичко вървеше добре. Населението беше почти изцяло еврейско — някъде около дваайсет хиляди — и ни приеха много радушно. От Варшава всеки ден пристигаха все по-лоши и по-лоши новини, които научавахме от радиото. На седемнайсети септември Съветският съюз нападна Полша от изток.

Аз започнах да давам уроци по музика и някои от учениците ми се оказаха много талантиливи, но това не беше животът, за който бях мечтал. Тъст ми предприе още няколко изпълнени с опасност пътувания до Варшава. Донесе ни храна и лекарства. Никога не бях виждал по-смел човек. Разказа ни и какви страшни неща ставали във Варшава. През ноември еврейските гета вече били заградени с бодлива тел, а на евреите било наредено да носят Давидовата звезда. Не успяхме да разубедим Саул Юнгерман да не рискува вече с тези пътувания до Полша. Той смяташе себе си повече за полски патриот, отколкото за евреин.

Въпреки че тогава не знаехме, още при пристигането ни в Кироницка моята Соня е била бременна с третото ни дете. Ала то, клетото, и не подозираше какъв свят го чака отвън и продължаваше да си расте в нея. Много се притеснявахме за нашите близки в Полша и все пак бяхме благодарни на съдбата, че успяхме да избягаме. Третият ми син, Йонатан, се роди през юни. Ако знаех какво ще се случи, щях още тогава да го хвърля в реката. Щях да дам отрова на близнаците, на Соня, а след това и на себе си.

През юни 1941-ва германците обявиха война на Съветския съюз. На дваайсет и втори юни цивилното население на Кироницка преживя и първото масирано въздушно нападение. Три седмици по-късно, след една кратка окупация от унгарските войски, аз чух по улиците най-страшните думи, които някога са стигали до слуха ми: „Германците са тук.“

Германците са тук. И в този миг животът на евреите се промени изцяло. Тъй като Съветският съюз беше съюзник на германците, ние се бяхме отпуснали, защото смятахме, че сме в пълна безопасност. От Варшава, а после и от други селища на Полша пристигаха слухове за съдбата на евреите, но ние не им вярвахме. В края на краищата, и германците са хора, си казвахме тогава. Същата година започнах

редовно да посещавам синагогата за сутрешните молитви. Но един ден германците я подпалиха и тя изгоря до основи заедно със стоте евреи, които са били вътре. Ако през тази сутрин на Соня не ѝ беше прилошало, и аз щях да загина с тях. Сега смятам, че онези, които изгоряха в синагогата, са били големи щастливци.

И тогава пристигна Гестапо — същински зверове, но красиви по начин, от който кръвта ти се смръзва. Геният и гордостта на Гестапо бе, че всички до един бяха дипломирани садисти. Не можеше да се разчита на тяхната състрадателност, защото бяха свръхчовеци. В Кироницка живееше един украински търговец, който притежаваше най-голямата къща в града и германците му я взеха за щабквартира на хауптштурмфюрера Рудолф Крюгер. Търговецът се наричаше Кузак и той, разбира се, заяви, че семейството му е едно от най-издигнатите в цяла Украйна и че те трябва да се отнасят с нужното уважение към името Кузак. Крюгер побърза да се съобрази с протеста му и веднага обеси клетия Кузак на една гредка, стърчаща от покрива на собствената му къща. Оставиха тялото да виси седмици наред за назидание. Чак когато трупът започна да се разлага, Крюгер заповяда да го свалят и да го хвърлят в канала.

Разбира се, във войната си срещу евреите германците влязоха в много излишни и свършено ненужни разходи. Затова трябваше да наложат тежки данъци на еврейското население. В това отношение потърсиха помощта и на украинците. Ако украинците някога забравят тази грозна глава от тяхната история, това означава, че Бог е бил дълбоко заспал през цялата война. Вместо да носят обичайната жълта лента на ръката си, евреите от Кироницка трябваше да носят бяла с широчина десет сантиметра и синя еврейска звезда. Всички евреи трябваше да предадат златото и среброто си в канцеларията на Юденрата^[1]. Така двамата със Соня се простихме с венчалните си халки. Всички електрически уреди и кожени стоки бяха конфискувани, както и всички книги на немски език. Зависехме изцяло от благоволенieto на престъпници, убийци и крадци. Ние, избраният народ.

Някои нещастници евреи дочули, че ако приемат християнството, ще могат да избегнат ужасната съдба на своите сънародници. Един петък се състоя масово покръстване, където двайсет еврейски семейства, с изключение само на неколцина от по-възрастните им

членове, приеха християнството. Гестапо обаче ги чакаше с готов подарък за кръщенето. Всички бяха заведени под строй в християнското гробище и разстреляни с картечница. Жените и децата също. По-късно един от членовете на Юденрат, който бе имал възможност да опознае Крюгер по-отблизо, го запитал защо. Крюгер му отвърнал шеговито: „Ако вкараш свиня в катедрала, от нея пак ще излезе само шунка и бекон, а на катедралата нищо й няма.“ Този член на Юденрата бях аз.

Юденрат. Джак, ти не знаеш тази дума, нали? Тя е срамът, с който живея. На никого не съм казвал, че съм бил член на Юденрата. На никого, ти си първият.

Крюгер избра комитет от евреи, който трябваше да отговаря за всички чисто еврейски дела в новото гето. Отказът да участваш в него, при условие, че си поканен, означаваше бърза и сигурна смърт. Присъединяването пък означаваше да сътрудничиш на германците в унищожението на собствения ти народ. Когато германците се нуждаят от работна ръка за поправянето, да речем, на мост, тогава Юденратът представя на Крюгер списък с имената на евреи. Щом германците решат, че трябва да намалят броя на обитателите на гетото, тогава Юденратът решава кои евреи да бъдат арестувани, натоварени на камиони и отведени в неznайна посока, за да не ги видим повече. И като вършех тази мръсна работа, аз си въобразявах, че по този начин спасявам живота на Соня и децата. И това беше така. Въпросът е: защо ги спасих?

Юденратът се оглавяваше от един хирург на име Исак Вайнбергер. Той беше един вечно умислен търпелив човек, който вярваше, че и нацистите са хора и че с тях трябва да се говори и те да бъдат убеждавани в правотата на едно или друго начинание. Именно той настояваше тъст ми Саул Юнгерман да стане член на Юденрата. Саул веднага видя опасностите, които криеше този пост, но и мъдро прецени, че по този начин може да бъде от полза за семейството си. Именно Саул настоя да участвам в Юденрата. Първоначално ме уплаши, като ми сподели под най-строга тайна, че нацистите планират да изтребят всички евреи в света. Изсмях се на думите му. Дори му отвърнах, че войната кара хората да си измислят и преувеличават. Саул свали очилата си, избърса ги и ми каза, че винаги се е възхищавал на моя талант, но това не ми пречило да разсъждавам като истински

глупак. Намирахме се в нашата квартира в гетото, децата играеха край мен, жена ми и тъща ми приготвяха вечерята и нещо си говореха. „Те са трупове — подшушна ми Саул Юнгерман. — Те са трупове, не го забравяй!“

На трийсети август германците поискаха от Юденрата да им състави списък на всички еврейски интелектуалци. В него влизаха двеста и седемдесет учители, трийсет и четири аптекари, сто и двацет лекари и трийсет и пет инженери. Аз също фигурирах в списъка като музикант. На следващия ден сто души от въпросния списък бяха подбрани още призори и натоварени на камиони. Помахаха на разплаканите си семейства и изчезнаха от лицето на земята. С изключение на един.

Казваше се Лаубер и беше един от трийсет и четиримата аптекари от списъка. Върна се в гетото една нощ. Той разказа на останалите съпруги какво се е случило с техните мъже, след като камионите потеглили. Откарали ги на петдесет километра от селището в едно бобено поле, раздали им лопати и им заповядали да копаят. Изкопали огромен ров, след което ги накарали да се съблекат чисто голи и да налякат по ръба на ямата. А после картечният огън ги спасил от бремето на тази война. Избраниците се върнали при Бога на избрания народ.

Никой не повярва на този Лаубер. Но Гестапо го откри. Изведоха го навън заедно с жена му, децата, възрастните родители и още две други семейства, които живееха в същата къща, и ги отведоха в еврейското гробище. Там ги разстреляха. Тогава всички разбраха, че Лаубер не ги е излъгал. Жена му умряла, докато му се карала, задето се е върнал.

Хауптшурмфюрер Крюгер беше един жесток простак, който демонстрираше обноски и се правеше на човек с изисканост, която не притежаваше. Говореше на доктор Вайбергер за любовта си към Вагнер, но не можеше да назове името на нито една от ариите, които обичаше да свири с уста. Вайнбергер му споменал за мен и веднага ми наредиха да свиря пред група офицери, които заминаваха за фронта. Докато те се хранеха, аз свирех и слушах какво си говорят за войната и многобройните си успехи на руския фронт. Разговаряха като съвсем нормални хора, но след една-две чашки започнаха да говорят като нацистки войници. През вечерта, за която ти говоря, изядоха повече

месо, отколкото евреите от гетото бяха виждали. След това се оттеглиха в библиотеката за по една пура с коняк. Всички, с изключение на един, който се доближи до пианото и остана да слуша. „Продължаваш да свириш като небесен ангел. Дори и в тези времена.“ Вдигнах глава и видях моя приятел Хайнрих Бауман. Седна до мен и двамата продължихме да свирим. Той започна с Моцарт, аз му отвърнах с Шопен. Докато свирехме, Бауман ме разпита каквото можа за мен и семейството. Каза ми да внимавам не за друго, а само защото съм евреин. След вечерята ме върна в гетото с личния си джип. Навсякъде войниците му козируваха. Беше от редовната армия, а не есесовец. У дома се запозна със Соня и дори целуна заспалите ми синове. Поклони се на Саул Юнгерман и на тъща ми, когато отиде да се запознае с тях. В един чувал ни остави брашно, месни консерви и царевича. Когато си тръгна, хер Бауман ме целуна и се извини от името на целия немски народ. „Ние с теб обаче все още принадлежим към братството на музикантите“, рече ми той. Беше убит при Сталинград.

Един добър германец ли? Не. Хер Бауман се сражаваше в армията на Хитлер. В най-добрия случай може да се каже, че е като мен, който бях член на Юденрата. Имаше и няколко германци, които не можаха да ми простят членството в Юденрата. Те знаеха, че и аз съм като тях — по различен начин, но все пак си приличахме. Човек, който танцува с врага и оставя да го води.

Джак, мислиш ли, че би могъл да хвърлиш дъщеря си Лия в крематориум? Разбира се, че не. Любовта ти към нея е твърде силна, нали? Ами ако погладуваш една година? Ами ако с глад и физически тормоз те прекърша? Ако избия всички хора, които обичаш, и издевателствам над теб, докато се предадеш? Ами ако всекидневно те унижавам, ако напълня косата ти с въшки и хляба ти с буболечки? Ами ако реша да пробвам доколко ще издържиш там, където цивилизацията свършва и започват нечовешките лишения, когато духът го няма, защото душата ти е разръфана. Ето, това направиха с мен, Джак. В края на войната аз бях в състояние да хвърля и самия Месия в крематориума и бих го направил само за една чаша супа. Можех да предам Рут, Шайла, Марта, Соня, синовете си, Лия — всички без изключение можех да ги хвърля в пещта, без дори да се замисля. Това е номерът, Джак. Прекършиш ли човека, ти го притежаваш. Дай да те пречупя така, както те пречупиха мен, и аз ти обещавам, че ти ще

хвърлиш Лия в огъня, ще я обесиш собственоръчно, ще гледаш как я изнасилват сто души, как ѝ прерязват гърлото и как хвърлят разрязаните ѝ тела на изгладнелите улични песове. Думите ми те разстройват, така ли? Съжалявам. Казвам ти само онова, което знам, защото съм го виждал с очите си. Но и ти знаеш, че е възможно да хванеш Лия и да я удушиш със собствените си ръце, ако видиш как светът се разпада, а Бог е скрил лице в шепите си и тогава ти си мислиш, че убивайки я, за сетен път доказваш неизмеримата си любов към нея. Лично аз бих убил Лия още тази вечер, ако знаех, че ѝ предстои да преживее онова, през което минах аз, Джак. А аз обичам дъщеря ти повече от всеки друг на тази земя.

Не, не защото ми напомня за моите непрежалими синове. Нито пък ми напомня за Шайла. Тя е много по-спокойна и уравновесена от майка си. Не, твоята Лия докосва у мен една струна, която отдавна смятах за мъртва. Тя ми напомня за Соня, моята обична съпруга.

Станах един от любимците на Крюгер. Аз му свирех на пиано, докато се храни, и това, изглежда, му бе достатъчно, за да се смята за културен и издигнат човек. Лесно се напиваше и тогава започваше да плаче. Единственият му син Вилхелм се върна от руския фронт, за да отпразнува деветнайсетия си рожден ден. Двамата се напиха и ме накараха цяла нощ да им свиря немски народни песни. После ме изгониха като куче, защото по предварително нареждане в стаята цъфнаха две украински курви. На следващия ден десет еврейски младежи бяха подбрани и откарани на петнайсет километра от селището в едно поле, което извежда към реката. Казали им да тичат към реката и който се добере до водата, да смята, че е свободен. Крюгер и сина му застанали в средата на полето с две мощни ловджийски пушки. Когато евреите се затичали, бащата и синът започнали да стрелят по тях. Славели се като отлични стрелци. Независимо че някои от евреите тичали на зиг-заг, други пък се понесли като вихър, нито един не стигнал реката. Крюгер ми разказа случката още същата вечер, когато ми заповяда да свиря само Хайдн.

Хванаха един стар правоверен равин на име Небенщал, че се моли, и Гестапо веднага се зае да го унижи публично. Накараха го да плюе върху священата Тора, докато плюнка не му остана. След това му заповядаха да се изпикае върху нея. После пък да се изходи, но той не можа, защото с дни нищичко не бе хапвал. Донесоха му хляб. Самун

след самун. Натъпкаха го в гърлото му. Бяха толкова нетърпеливи, че той се задуши от сухия хляб, след което го оставиха да умре на улицата. Останалите евреи се спуснаха да грабят кой колкото може от недоизядения хляб, който още стърчеше от устата на мъртвия равин. Друг равин пък измъкна осквернената Тора и тържествено я зарови в еврейското гробище.

През октомври Крюгер поиска от Юденрата да направи още един списък, този път на хиляда евреи. Гетото пак трябваше да се свие. Ние избрахме най-нисшите между нас — най-бедните, най-презрените евреи; сиромасите и гладните са лесни жертви, както и престарелите, особено ако не са от знатен род. И този път опазихме нашите семейства и семействата на нашите приятели. При всеки нов валс с врага затъвахме все по-надълбоко в поквара. След като подборът бе направен и камионите напуснаха града, нацистите ни възнаградиха с допълнителни количества храна. За един самун хляб в повече продавахме чедата на Израел в нещо много по-лошо от робство.

Един ден тъст ми ме заведе насила във фабриката за дрехи, в която работеше. Шефът бе напуснал града заедно с руснаците и Саул трябваше да поеме неговите задължения. Фабриката изпълняваше поръчки на германците. Шиеха шинели за войската. Саул ме сложи до един майстор-шивач и нареди на човека да ме научи да шия. Бях бесен и му се разкресях, че аз съм пианист и не ми е мястото сред селяните. Саул ме хвана и ме разтърси. Беше стар, ала силен. Научи се да шиеш, викна ми той. „Научи се да вършиш нещо, от което германците ще имат полза.“ Той знаеше, че нацистите биха изпратили и самия Бетовен в газова камера, ако не умее да шие ризи за войниците им на Източния фронт. Така станах и музикант, и шивач.

Майката на Соня се казваше Гизела. Тя бе много мила, отзивчива жена и всички я обичаха. Но съпругът ѝ направо я подлудяваше с рисковете, които поемаше. Саул умееше да подкупва украинската и еврейската полиция. Намираще начин да подкупи дори и Гестапо. Така успя да организира нелегалното внасяне на храна в гетото. Въпреки че добре знаеше какво го чака, ако бъде разкрит, Саул Юнгерман успя тайно да се свърже с партизаните, които от време на време нападаха германските патрули. Един еврейин доносник на име Фелдман обаче съобщи на Гестапо, че Саул се е снабдил незаконно с оръжие. Това не беше вярно, но, така или иначе, то означаваше смърт за Саул

Юнгерман. Жена му Гизела беше откарана в щаба на Гестапо заедно с него. Сигурно щяха да приберат и Соня и синовете ми, но те били навън от къщата, търсели да купят отнякъде мляко. Обзет от ужас, тръгнах да ги диря и най-накрая ги открих скрити в канализацията на гетото.

Същата вечер имах ангажимент да свиря на вечеря в къщата на Крюгер. Той се правеше, че не знае къде е тъст ми. Преди да събера кураж да го попитам, той ме освободи. Когато Соня разбра, че не съм научил нищо за родителите ѝ, тя ми се разсърди. Опитах се да ѝ обясня, но нищо не помогна.

И други членове на Юденрата дойдоха да ме питат какво е станало със Саул и Гизела. Решихме всички заедно да отидем в кабинета на Крюгер, за да си даваме кураж един на друг. Доктор Исак Вайнбергер оглави делегацията ни, тъй като беше шеф на Юденрата. Дори нацистите го уважаваха, тъй като лекуваше и членове на Гестапо. Когато се изправихме пред самия Крюгер, той удари Вайнбергер с една пръчка и продължи да го налага, докато ние, останалите, го молехме да спре. Разkreся се, че ще организира специална акция за членовете на Юденрата и техните мръсни еврейски семейства, ако не се научим да го уважаваме. След това се доближи до мен и ми изрева в лицето, че аз стоя зад това посещение и той много добре го знае. „Така значи, рече ми той, искаш да видиш тъст си ли?“ Аз не му отговорих, защото си бях глътнал езика от страх. Само успях да кимна. Той ми отвърна, че знае много добре как се постъпва със свине, че дядо му бил свинар и че всички свине свършват по един и същ начин. След което ме заведе в кланицата извън гетото и ме покани да вляза. Там се помещаваха центърът за разпит и затворот на Гестапо. Отвсякъде долитаха човешки викове и вопли, но жива душа не се виждаше. Крюгер вървеше бързо и аз го следвах. Цялата сграда миришеше на кръв и мърша, но не можех да кажа дали човешка или животинска. Стигнахме до една врата и Крюгер попита патрула отпред: „Юнгерман става ли за свиждане?“, като се надяваше, че няма да го разбера. Патрулът се ухили и каза: „Да, става и още как.“ Пристъпих в мрака. Крюгер запали лампа. Бяха обесили Саул Юнгерман на касапски ченгел, който бе промушен през едната му плешка. В първия миг не познах лицето му, защото бе смачкано и напълно обезобразено. Но той бе още жив и изхвъркналите му очи гледаха втренчено към противоположния ъгъл

на стаята. Проследих погледа му и видях Гизела, която беше вързана за краката и висеше с главата надолу чисто гола. Беше изкормена. Огромен прорез зееше по дължината на цялото ѝ тяло — от гърлото до чатала. Вътрешностите ѝ се точеха надолу и закриваха лицето. Докато гледах, Крюгер излезе от стаята. Чух, че повърна в коридора.

Същата вечер, докато се хранеше, ме накара да му изсвирия „Четиригодишни времена“ на Вивалди.

Въпреки че Соня не спря да ме разпитва, не ѝ казах какво съм видял в кланицата. Казах ѝ, че родителите ѝ са били откарани с конвой. Не казах и на другите членове на Юденрата. Не исках да засилвам страха у хората. Беше ясно, че всички сме в ръцете на обезумели касапи. Соня започна да се самоуспокоява с мисълта, че са изпратили родителите ѝ в трудов лагер. Аз побързах да насърча тези мисли у нея. Отчаянието беше нашият хляб насъщен и от него имахме в изобилие.

През юли се проведе още една акция и петстотин евреи бяха закарани в кланицата. След това изпратиха целия еврейски доброволен отряд от пожарникари някъде извън града и ги накарали да изкопаят масов гроб. След това клетите евреи пак трябвало да се съблекат голи, тъй като дрехите им се ползваха за шиенето на немски униформи. Един млад евреин на име Волински се нахвърлил срещу германец. Имал у себе си нож, който успял да скрие предварително. Ножът се забил в гърлото на гестаповеца, който се задавил от собствената си кръв, но въпреки това се затичал след Волински и успял да го промуши със щика си. Всичко станало за секунда. „В чест“ на Волински още на следващия ден германците нарочиха други петстотин евреи за изстребление. Знам, защото с останалите членове на Юденрата стояхме цяла нощ, за да съставим списъка. Гледахме да избираме най-бедните и беззащитни евреи. Все хора, които не познавахме и с които не са ни свързвали роднински връзки.

Цял живот съм бил маниак на тема чистота. Но в гетото хигиена няма. Подобно на останалите, и аз трябваше да живея като в кочина. Нощем императорите на мрака, тоест плъховете, плъзваха навред. Чувахме ги как обръщат тенджери и гърнета в отчаяното си търсене на остатъци от храна. Най-доброто място за плъховете беше гробището. Там те се угодяваха, като гложеха останалото по кокалите месо на умрелите от глад евреи. Дървениците бяха другата напасть. Бяха

толкова много, че често събуждахме децата посред нощ и излизахме да спим на улицата под открито небе. Зиме нямахме избор и тогава трябваше да се борим с дървениците, хлебарките и въшките. Най-безценната течност беше водата. Дори и мръсна, тя беше същинско съкровище. Веднъж един възрастен евреин останал насаме за миг и затворил очи, за да благослови къшея хляб, който се канел да изяде, но не щеш ли, един плъх изскочил от близкия килер и грабнал хляба от ръцете му. Евреинът толкова се ядосал, че замахнал с обувката си и го убил, нарязал го на парчета и го сготвил на огъня, след което лакомо го излапал. Не след дълго пристигнал равинът не да го укори, че яде мръсна храна, а за да го попита какъв вкус има въпросната гад. Голямо беше отчаянието на евреите от Кироницка.

Един криминален престъпник на име Бергер стана началник на еврейската полиция, след като първият ѝ шеф бе застрелян на улицата от германците, задето не бил изпълнил някаква заповед достатъчно бързо. Този Бергер беше едър и силен като бик. Беше обикновен работник — хамалин на гарата, освен това пияница и простак. Бергер навлече униформата и тръгна въоръжен с една палка. Доставяше му удоволствие да сплашва по-образованите евреи, като безпричинно ги налагаше. Някои от евреите се страхуваха повече от него, отколкото от немските войници.

Един ден се връщам по главната улица на гетото от фабриката, където цял ден бях преправял кожени палта в топли униформи за германските войници на Източния фронт. Бях капнал от умора и се чувствах съвсем отчаян. Крачех бавно към къщи с наведена глава, като гледах да не привличам внимание, защото това е най-добрият начин да оцелееш. Но не щеш ли, край мен се надигна врява. Викове, хора пищят, плачат. Вдигам глава и виждам двама гестаповци, мъкнат две момчета еврейчета, които били внесли храна в гетото незаконно. Едното момче беше на десет години, другото — на девет. Братя. Децата плачеха, а германците ги биеха. На единия от площадите имаше готово скеле и примки, където бесеха евреи, поляци и украинци, позволили си да разгневят някой германец. Нацистите много обичат да бесят хора ей така, за назидание. В същия миг спря един джип и от него излезе Крюгер.

И двете момчета плачеха гръмогласно, докато ги караха към бесилката, но аз реших, че най-лошото няма да се случи, защото бяха

съвсем деца. Бяха се опитали да внесат в гетото незаконно няколко рибни консерви и една бутилка водка — неща, които се продаваха на баснословни цени. Като на игра качиха децата на трикраките столчета, вързаха им ръцете на гърба и нахлузиха примките на врата им. Гледката беше страшна, а насъбралите се евреи само стенеха. В този миг някой извика името ми. Крюгер. Беше ме забелязал и ми заповяда да изляза напред. „Те са още деца“, казах аз с наведена глава и той ме шибна с камшика си за езда през лицето. Усетих вкус на кръв в устата си. В този миг тълпата отново се разшумя, един мъж си проби път и застана отпред. Беше Бергер — надутият грубиян от еврейската полиция. „Това са моите синове — извика той. — Синовете на вашия покорен слуга Бергер, който сам ще ги пребие от бой. Кълна се пред Всевишния.“

„Това не са момчета или синове — обърна се Крюгер към насъбралите се. — Това са врагове на Райха, които трябва да си получат заслуженото, трябва да бъдат наказани най-строго.“ После се пресегна да провери дали примките са добре стегнати. И двете момчета се разпищяха, молеха баща си да ги спаси. Той напираше да стигне до тях, но удар с приклад го повали на земята. Ала Бергер беше силен като вол и полудял от страх. Письците на децата му го изправиха отново на крака, той залитна и викна към децата си да не се безпокоят. Продължи да им говори на идиш, да ги уверява, че Йехова ще им помогне. Но през тези години Йехова очевидно е бил в отпуск, взел си е дълга ваканция, за да не чува воплите на своя избран народ. Във всеки случай не е бил в Източна Европа, Джак, в това съм сигурен.

Отново чувам, че Крюгер споменава името ми. Изрече го спокойно, почти приятелски, така че тълпата да не чуе. „Ти си член на Юденрата, водач на своя народ — прошепна ми той. — сега е моментът да вземеш едно трудно решение, да изпълниш задължението си като достоен служител на Райха. Вие, евреите, сте една паплач, дето знаете само да паразитствате и да пиете кръвта на работещите. Ти трябва да отървеш Райха от тези вредители. Хайде, пианисте, ти ще обесиш тези малки гадове.“

Бергер започна да се моли за живота на децата си, а немските войници се опитваха да го накарат да млъкне. Ала той беше силен като животно. Издрапа напред на четири крака, но трима гестаповци скочиха изневиделица и го сграбчиха. Тогава Крюгер ми вика, и това,

Джак, бяха думите, които пречупиха нещо в мен: „Ако не ги обесиш сега, тогава аз още утре ще обеса твоята красавица Соня и всичките ти сладки дечица на същата тази бесилка.“ При тези думи всичките ми колебания изчезнаха на мига. Приблжих се до момчетата, докато бащата ме гледаше с неизмерима омраза, и ритнах столчетата под краката им. Извърнах се да си вървя, но Крюгер препречи пътя ми. Накара ме да гледам гърчовете на детските тела, докато агонизираха. А те, младите тела, умират бавно, Джак, не като старите.

Бергер изрева от мъка. Никога не бях чувал вопъл, изпълнен с толкова болка. Взеха да го теглят и както разбрах по-късно, закарали го в щабквартирата на Гестапо. Оттам само курвите излизаха живи. Когато се прибрах вкъщи, казах на Соня какво съм направил. Тя ме прегърна и в желанието си да ме утеши обсипа лицето ми с целувки. Шептеше ми да не се тревожа, да не страдам, че това е изпитание, изпратено ни свише, но че ние ще оцелеем, ще им покажем, че идваме от жилавия корен на народ, който в продължение на три хиляди години е бил преследван. Че те могат да правят каквото си искат с плътта ни — да ни измъчват, да ни избиват, но душите ни не могат да вземат. „Не могат да ни лишат от това, което сме, съпруге“ — каза ми тя, докато ме притискаше към гърдите си и ме целуваше. Соня излезе права за себе си. Но по отношение на Джордж Фокс сбърка.

Същата нощ Крюгер пак ме помоли да му изсвирия нещо от Хайдн, но аз му изсвирих нещо от Телеман, ала нещастният идиот така и не разбра. Не е грях да си некултурен. Грях е да се правиш на културен. Тази нощ, докато забавлявах Крюгер, си представих как свиря пред кралска публика в Лондон, и то така блестящо, че дори сдържаните англичани се изправят на крака да ме аплодират. Никога не съм твърдял, че не съм участвал в обесването на две невинни деца. Тяхната кръв оплиска пръстите ми, с които свирех Телеман.

Щом настъпи есента и времето стана по-студено, чудовището Крюгер започна да нервничи. Имаше дни, в които въобще не излизаше от къщата. Друг път се разбесняваше и вилнееше със седмици. Откриха, че някакво еврейско семейство скрило златото и диамантите си под един надгробен камък в християнското гробище и Крюгер ги преби до смърт с една каменна статуя от черквата. Сред тях беше и едно двегодишно момиченце.

В един от дните си на маниакална депресия Крюгер пристигна във фабриката, където работех. Всеки еврейски шивач получаваше сърдечен пристъп само при вида на пристигащия Крюгер. В очите на хората от гетото той беше самият Ангел на смъртта. Това властване със средствата на терора бе издълбало дълбоки бръчки дори по лицето на Крюгер. Страните му бяха хлътнали, сякаш гниеше отвътре. Посочи ме с пръст и ми направи знак да изляза. Какво можех да направя? Нали бях негов роб. Последвах го, разбира се.

Настани ме на задната седалка на джипа си. Изплю се върху Давидовата ми звезда, за да ми напомни какво мисли за всички евреи. Стана ми смешно — нима имах нужда от това напомняне? Минахме с колата му по улиците на Кироницка и спряхме пред едно сиропиталище, пълно с невръстни дечица. Същият месец в гетото се очакваха да пристигнат много евреи от Унгария, които никой не искаше. Евреите от Кироницка се отнасяха ужасно с тези от Унгария, изключение правеха само няколко по-видни личности. Сред хората само по-видните личности оправдават Божиата идея за сътворението на човечеството. Но през онзи ден в сиропиталището самото понятие човечество беше докрай извратено.

Натовариха на камионите над сто деца — най-малките, най-беззащитните. Дванайсет от тях не бяха дори еврейчета. Четири носеха непростимата вина, че са се родили полячета. Осем бяха украинчета. Повечето бяха едва проходили. Много от тях обаче бяха толкова слаби, че нямаха сили и да плачат. Джипът на Крюгер вървеше начело на конвоя. Излязохме от града. Пътувахме цял час и се качихме доста високо в планината. Стигнахме един мост над дълбока клисура. На десет метра под нас бушуваха водите на пълноводна река. Войниците започнаха с най-малките, едва проходилите. Хващаха ги за краката и ги пъхаха — всяко в отделен чувал от зебло. Повечето плачеха, някои се дърпаха, трети бяха полуживи и въобще не протестираха. Крюгер извади една хубава ловджийска пушка и ми каза, че в Бавария често излизал на лов за елени и глигани. Прикладът ѝ беше инкрустиран.

Докато пътувахме към моста, немските войници не спряха да пият. Когато стигнахме, до един бяха пияни. Грабнаха чувалите с нежелани деца и започнаха да ги хвърлят от моста долу в реката. Мостът се разлюля от зловещия ужас на тази гледка. Онези дечица, за които не бяха стигнали чували, се разбягаха панически. Викаха

майките си. Никой не знаеше какво става и това беше единственото човешко нещо в тази неопишуема картина. Крюгер зареди пушката си и се прицели. Успяваше да улучи горе-долу всеки трети подхвърлен от моста чувал. Той се славеше като отличен стрелец дори в средите на есесовците. Уцели едно от падащите бебета три пъти, преди то да цопне във водата. Точността му бе възторжено приветствана с гръмогласни възгласи. В друг момент успя да уцели петнайсет деца едно след друго, после пропусна едно бебе. След време обаче тази игра му омръзна и той внимателно прибра пушката си в калъфа. Извика на войниците да побързат и те хвърлиха последните дваайсет-трийсет деца в пропастта, без дори да си дадат труд да ги пхнат първо в чувалите.

Същата вечер Крюгер поиска от мен да му изсвирия нещо успокояващо, което да го разтовари от тежките задължения на службата му. Изсвирих му Двайсет и първи концерт от Моцарт, защото в него има много скрита красота. Той изведнъж се разплака и аз разбрах, че пак е пиан. Разприказва се, но не за онези клетки деца, а за непосилните си задължения. За да бъде добър войник, трябвало да изпълнява дословно всяка заповед на фюрера с настървение и безпощадност. За него било по-лесно да е мек и отстъпчив, защото винаги бил такъв в цивилния си живот. Всички му разправяли, че разглезва децата си, особено дъщеря си Бригита. В цивилния си живот бил банкер и единственият му проблем бил, че раздавал прекалено много кредити. Не можел да откаже дори на отявлени пияници и непрокопсаници. Цял час продължи да ми разказва с монотонен глас колко мекушав човек е, как обичал да бере диви цветя за дъщеря си Бригита, как обичал да рита топка с двамата си синове, как винаги играел вратар и ги пускал лесно да му вкарват голове. Аз продължавах да свиря Моцарт и да си гледам пианото. Той продължаваше да плаче и да пие, да плаче и да пие. След това изпадна в несвяст и аз излязох от къщата му на пръсти. Джак, ако има Бог, тези сирачета трябва да пресрещнат Крюгер на онзи мост, който извива снага над зиналата паст на ада. Тогава Бог трябва да му обърне гръб, както обърна гръб на своя избран народ през годините, за които ти говоря. Адът трябва да бъде неговият вечен живот.

Всеки ден срещях все повече и повече прегладнели по улиците. Първо краката им се надуваха, а после придобиваха особен цвят на лицата си. Движеха се някак особено, като че под вода. Започнах да

познавам обречените, онези, които щяха да умрат след ден-два. Ходеха обвити в невидима аура и издаваха тежък дъх. Хората ги избягваха, заобикаляха ги отдалеч. Но тъй като бях член на Юденрата, шивач във фабриката и личен пианист на Крюгер, в сравнение с другите, членовете на моето семейство бяха добре нахранени. Живеехме в смрад и мръсотия, но малцина в гетото можеха да се похвалят със запаси като нашите. Разбира се, бях благодарен за това и най-вече заедно моята красива Соня и моите синове бяха живи.

Но не щеш ли, един млад, буен и силен евреин на име Склар посрещнал нацистите, дошли да арестуват родителите му, с буркан солна киселина. Плиснал киселината в лицето на командира им. Той ослепя и половината му лице бе обезобразено. Склар бил убит на място от другите германци, родителите му получили по един куршум в главата. Крюгер заповяда тялото му да бъде обесено на публично място и подпалено. Но такова скромно отмъщение не можеше да задоволи неговата кръвожадност. Ослепелият нацист бе върнат в родния си град Дюселдорф, след което Крюгер свика Юденрата на нощно съвещание и поиска триста евреи да бъдат обесени по уличните стълбове в Кироницка за назидание и като ответна мярка заради ослепелия войник на Райха. Юденратът разгласи намерението на Крюгер сред евреите на града и тръгна да пита има ли доброволци. Но, разбира се, рядко се намират доброволци за собствената си смърт.

В Юденрата се измъчвахме от страшни терзания. Решихме да дадем имената само на старците с успокоителното основание, че те са вкусили достатъчно от живота. Сетне отидохме в болницата и подбрахме най-болните. След това дойде ред на лудите и тогава дори си казахме, че им правим услуга, тъй като те и без това не разграничават живота от смъртта. Крюгер бе нашият черен бог, на когото трябваше да служим безпрекословно, и затова най-съвестно продължихме да му избираме евреи за избиване. Но при всичките ни усилия не успяхме да наберем нужния брой. Крюгер се разkreщя, че щом е така, ще избеси всички нас заедно със семействата ни. И тогава, за голям наш късмет, на гарата пристигна група унгарски евреи. За този късмет след време платихме солено. От всички улични лампи, от стърчащи греди и специално издигнати бесилки увиснаха телата на триста евреи — въздаяние за един ослепял нацист. Крюгер ги остави да висят, докато трупите се разложиха.

След тежкия ден на голямото бесене, след този изтощителен линч Крюгер си поръча Вагнер. Вагнер, антисемитът. Но Крюгер е тъп човек и неговите музикални желания тази вечер не бяха продиктувани от някаква тънка ирония. Отново се напи и пак се раздрънка: „Ти знаеш ли цената? Цената, която плащам. Ти нямаш никаква представа.“ Продължих да свиря, без да му обръщам внимание. Продължих да свиря Вагнер, докато същата нощ триста евреи прекосиха Червено море и се озоваха в Обетованата земя. Триста евреи, които не измениха на създателя си, се поклащаха от ледения вятър, спуснал се от покритите със сняг планини край Кироницка. Много добре знам цената, хер Крюгер, мислех си аз. Много добре знам цената, защото аз съм ги избирал тези жертви.

Юденрат. Трудно произнасям това име на глас. Срамът, който ме обзема, е толкова голям и непреодолим, че се задушавам от отчаяние. Във варшавското гето председателят на Юденрата се самоуби. Но за това е нужна смелост, която ми липсваше. Какво щеше да стане със Соня и синовете ми, ако аз си прережа вените или се нагълтам с отрова? Знам за четири семейства, които заедно решиха и се самоотровиха. За да умрат по собствена воля. Докато аз, аз чаках нацисткия звяр да огладнее и да се заоглежда кръвожадно. Кой си е мислел, че един ден този звяр ще хвърли око на моята Соня?

Бях си поставил за цел единствено да запазя живи Соня и децата, а целият останал свят да върви по дяволите. Един ден обаче затвориха фабриката по донос за очакван саботаж. Оказа се, че тревогата е фалшива, но въпреки това ни изпратиха по домовете със заплахи, че ще ни отнемат допълнителните дажби. Върнах се в претъпкания апартамент, където живеехме с още няколко семейства, включително и от новодошлите унгарци. За децата ми се грижеше една възрастна еврейка от провинцията. Попитах я къде е жена ми, докато поех бебето в ръце, а другите двама синове се покатериха на скута ми и взеха да претърсват джобовете ми за храна. Трудно ми е да произнеса имената им, Джак. Когато Соня се върна, изглеждаше много изненадана, че съм си у дома. И много засрамена. Попитах я къде е била. Било заради украинската полиция или германските войници, които непрекъснато патрулираха из улиците, за всяка хубава жена беше опасно да излиза навън. Тя допря пръст до устните ми и рече: „Моля те, съпруге, не питай.“

Същата нощ, сред заспалия град и хъркането на непознати — само едно одеало ни делеше от другите, протегнах ръка, за да придърпам Соня към себе си. Искях да се утеша с тялото ѝ. Искях да забравя всичко, докато я любя. Тя както винаги ме целуна, след което ми каза, че никога повече не можем да се любим, че тя ме е опозорила, опозорила е нашите семейства и че никога повече не бива да я взимам в обятията си. Разплака се неутешимо в мрака и с последни сили ме помоли да ѝ простя. Преди месец чудовището Крюгер отишло при нея и ѝ заповядал веднага да се яви в къщата му, защото според него от нея щяла да излезе прилична курва. Взел надълго и нашироко да ѝ обяснява как не вярвал в законите за чистота на расата, изобретени от самите нацисти, но се съобразявал с тях заради кариерата си. Тя се разтреперила и го помолила да не я кара да върши това. Но тъй като Крюгер е цар точно на тези мръсотии, той се изсмял в лицето ѝ и ѝ казал, че ще застреля собственоръчно съпруга и децата ѝ на улицата, а после ще я доведе да живее в къщата му като слугиня. Но изведнъж се отегчил от собствените си обяснения, тези увещания му се сторили смешни и той я изнасилвил на канапето до пианото. Задължил я всеки ден да се явява в къщата му. Соня го помолила да не ми казва за това нейно падение. Крюгер благоволил да ѝ обещае. „Всеки път, скъпи, той ме изнасилваше, защото насилието е това, което му харесва“ — каза ми Соня. След това додаде, че не можем да се любим, тъй като Крюгер я е заразил със сифилис. Моята Соня. Нейното страдание и срам тази вечер в обятията ми беше еднакво непоносимо и за двама ни. Но на сутринта ние отново се врекохме един на друг във вечна любов. Казахме си, че могат всичко да ни отнемат, но не и нашата любов един към друг, която ще остане вечна.

В гетото е така. Тъкмо решиш, че вече си чул, видял и преживял най-лошото, което може да се случи на евреин, и те изненадва нещо толкова страшно, че човек безпомощно се затваря в себе си. Молах се да нямам чувства и мисли. Да нямам въображение. И молитвите ми се сбъднаха. Научих, че злото е бездънно. Обзелото ме отчаяние ме парализира напълно.

Сега, като ти разказвам всичко това, Джак, аз непрекъснато се питам как ли звучи то в твоите уши. Дали не си мислиш, че преувеличавам? Дали не изпускам някои важни подробности, които да те убедят в истинността на тези събития? Дали да не премълча някои

детайли, които ще ти се сторят твърде зловещи и неправдоподобни? Дали ми вярваш? Кажи ми, Джак? Кажи нещо. Твоите очи. Винаги съм мразел очите ти. Очите на Крюгер. Очите на Германия. Ха! Очите на моя зет.

Епидемия от коремен тиф. После от холера. Времето застудя, а това означаваше края на гетото. И на германците не им провървя на руския фронт. Както винаги, майка Русия започна да изяжда армиите на своите похитители. Самодоволството изчезна от немските физиономии.

Изхвърляха умрелите през нощта на улицата като сутрешен боклук.

Крюгер взе да ми приказва като на стар приятел. Имаше нужда да говори, затова избра мен. Не искаше да участвам в разговора, само да поклащам глава, докато пръстите ми се движат по клавишите. Научих се да кимам състрадателно, с разбиране към незавидната му участ и бремето на командирския му пост. Тогава ми каза нещо интересно. Чудовището Крюгер ми каза, че никога няма да проумея какво означава да имаш цял град под контрола си, да го владееш. Знаел, че градът се управлява единствено чрез силата на чистия терор, но научил, че и терорът имал граница. Точно тогава, докато ми говореше, свирех Дворжак. Докато се блъскаше над тази дилема, разля коняка си. Всеки човешки живот в Кироницка му принадлежал, можел да го отнеме безнаказано. Той, Крюгер, можел да заповяда всеки един да бъде убит. В квартирата на Гестапо непрекъснато измъчваха мъже и жени, докато издъхнат. Знаел всичко — как се забиват гвоздеи под ноктите и че болката е непоносима. Всяка част от тялото се използвала за определен вид болка. Забиване на ножицата дълбоко в ноздрите, в ушите, в ануса. Изтръгване на скротума. Всеки отвор в тялото можел да се превърне в тунел и проводник на онова, което той наричаше „изтънчена болка“. Можел да накара всеки език да проговори, след което да го изтръгне. Разбрал, че човешката болка вече не го трогва. Можел да заповяда убийството и на хиляда души, но и това не му стигало, чувствал се като че е убил муха с пантоф. Дъщеря му се беше разболяла от пневмония, а синът му носел само слаби бележки. Споделяше ми как си мечтаел жена му поне да умее да готви по-добре, как някога играел вратар в училищния отбор. После добавяше „няма да продължи дълго“, но не уточняваше какво. Затова тази нощ

предпочел Моцарт пред Бетовен. Идиотът въобще не разбра, че свиря Дворжак.

На следващия ден имаше нова акция. Подбраха две хиляди евреи, откараха ги пред масовия гроб, специално изкопан от еврейската пожарна команда, и ги разстреляха в снега. Но този път се случи нещо необичайно. Разстреляха и всички членове на пожарната команда.

Вечерта аз вече свирех на пианото, когато Крюгер се прибра пиян. Свирех Брамс. Приблужи се и се надвеси над мен. Не го беше правил преди. Нежно докосна рамото ми, сякаш бяхме добри приятели. След това завря пръстите си в лицето ми. Направи го изненадващо и с демонстративна грубост. „Тази миризма — каза той, — това е миризмата на Соня. Позната ли ти е? Тя ми принадлежи. Завинаги. Аз съм собственикът на тази миризма. Чуваш ли ме, чифутино? Аз притежавам тази миризма. Така мирише моята курва.“ За миг като че се засрами от казаното. После ми се ядоса. Удари ме по лицето и аз паднах на пода. Изправих се и отново засвирех. Той плисна коняка в лицето ми. Разкрещя се, че мрази евреите повече от Хитлер дори и че ще помогне на своя фюрер да ги изтреби до крак. После ми каза, че само аз го разбирам. Че само аз съм му приятел. Че обича Соня повече от гадната си жена. Но се бои за дъщеря си. Страхува се и за себе си — да не попадне в плен на руснаците. Прилоша му. Повърна до пианото. Но скоро всичко щяло да свърши. Много скоро. Пак повърна и падна в безсъзнание, цопна в собствения си бълвоч. Извиках иконома украинец и заедно го занесохме в спалнята му. Излязох навън. Беше нощ. Оттогава не съм свирил Брамс. Не мога. За мен Брамс умря, а аз го обожавах.

Има нещо, което трябва да знаеш за Соня и мен. След като научих за Крюгер, помислих си, че това ще отрови любовта помежду ни. Самата тя смяташе, че ще ми опротивее. Аз пък, че никога повече няма да мога да я погледна в очите. Но това не се случи. Тези изпитания сякаш закалиха още повече нашата любов и ние се вкопчихме един в друг, сякаш не можехме един без друг. Обещахме си, че Крюгер няма да успее да омърси най-красивото ни чувство. Нашите тела и нашите съдби бяха негови, но ние принадлежахме един на друг.

Соня. Соня. Соня.

Това беше почти всичко. През февруари, наред зимата, гетото в Кироницка трябваше да бъде премахнато. Бяха останали по-малко от хиляда евреи, които трябваше да се натоварят на влака. Крюгер дойде да се сбогува със Соня и мен. Не го каза, но на лицето му се изписа съжаление, задето си отиваме. Той беше влюбен в моята Соня — това беше повече от ясно. Соня обаче го гледаше с омраза и отвращение и това го нараняваше. Това чудовище Крюгер беше голям самотник. И тъй като аз живях в самота четирийсет години, добре знам какво е изпитвал. Влакът вървя два дни, след това изведнъж спря наред нищото в студения мрак. През тази нощ умря нашето бебе Йонатан и това сякаш прекърши силата на Соня. Много хора, повечето старци, умряха от измръзване. Влакът потегли отново. Нямаше никаква вода, нито пък други условия. Живеехме сред собствените си изпражнения и тази воня ни унижаваше, хвърляше ни в черно отчаяние. Плачът на децата, хленчеци за вода. Не знам дали можеш да си представиш, Джак. Едва ли. Аз още нося това пътуване с влака у себе си. Но то сломи окончателно Соня. Прекърши я. Толкова бяхме преживели, а сега и влака. Моята красива Соня умря, преди германците да успеят да я хвърлят в газовата камера. Когато портите на Аушвиц се отвориха пред нас, Соня вече си бе изгубила ума. Беше ги изпреварила. Трябваше със сила да разтворят пръстите ѝ, за да измъкнат мъртвото бебе Йонатан.

Ето моята татуировка, Джак. Германците обичат списъци, каталози, във всичко трябва да царят ред. Поради таланта ми като музикант те ме знаеха и очакваха. Пренасочиха ме към редицата на живота. Отделиха Соня и близнаците към редицата на смъртта. Момчетата застанаха от двете страни на майка си, сякаш да я закрилят. Знаеха, че майка им е полудяла, но като че тогава в тази редица обречени евреи те възмъжаха. Те трябваше да изпроводят майка си до прага на смъртта. И двамата ми помахаха за сбогом. Скришом, за да не видят германците. И тримата изчезнаха от взора ми, потънаха във вечността. Опитах се да уловя погледа на Соня, но очите ѝ бяха празни. Останах загледан в нея, докато излезе от живота ми, но продължавам да я виждам и досега след всичките тези години на ужас, след всичко преживяно и разбирам защо някога я наричаха най-красивата жена в Европа.

Докато обличах униформените дрехи на лагера, някой ме удари отзад и аз се строполих на пода. Получих ритник в стомаха, после в лицето. Настана суматоха и аз си помислих, че германският патрул ще ме убие още тук, в съблекалнята. Оказа се, че това е Бергер, еврейният грубиян от Кироницка. Онзи, чийто деца бяха откраднали храна и бяха обесени за това престъпление. Единственото нещо, което Бергер си спомняше, бе, че аз съм ритнал столчетата под бесилките на двамата му синове. „Този еврейн е мой“ — изрева той.

Бергер беше член на спецкомандите, един от онези омразни евреи, които трябваше да изваждат трупове от газовите камери и да ги превозват до крематориума. Всеки ден успяваше да ме намери, за да ми нанесе поредния побой. Сред прокълнатите той беше нещо като крал. Нещо като Крюгер. Най-накрая дойде и ме отведе нанякъде. Удари ме, изви ръцете зад гърба ми и ми сложи белезници. Движеше се свободно из помещенията на лагера. Постовите го виждаха от вишките, но той беше като официалния портиер — всички го знаеха. Подкара ме към едно място, откъдето се чуваше еврейска песен — ода за Всевишния. Беше тъмно и въздухът бе пълен с черен дим. Изведнъж започна едно пищене, което не може да се сравни с никакъв друг звук на земята. После настана тишина. Бергер ме удари още веднъж и аз паднах. Ритна ме да стана и взе да ме бута пред себе си към едно място, където се бяха събрали други евреи. После минахме през една врата и той ми заповяда да върша каквото прави и той. Стояхме пред купчина трулове на евреи, стотици трулове. Повечето бяха на жени, деца и старци. Помагах му да ги махнем оттам. Аз работя, а Бергер ме налага. Хвацах ги за краката и ги влачех. Някои от тях бяха съвсем леки. Тъкмо влачех един труп, когато Бергер ме спря и ми посочи нещо. Поглеждам — това бе Соня. После ме накара да ровя около нея, докато намеря и синовете си. Открих ги и ги довлакох в краката му. Тогава ми подаде клещи и ми заповяда да извадя всички златни зъби от устата на Соня. Първо той отвори устата ѝ и изтръгна първия зъб. Аз стоях като вцепенен, не можех да помръдна, но той ме удари с клещите по главата. Отворих устата на Соня. Извадих един зъб. Тогава Бергер грабна клещите от мен и на бърза ръка извади всичките ѝ зъби. Този Бергер, той също беше луд и също невинен. По-късно срещнах един еврейн, който работеше в администрацията и който ме бе слушал навремето, когато изнасях концерти. Беше голям почитател на

музиката. Като разбра, че Бергер ме кара да работя денонощно, този непознат за мен евреин, който си знаеше работата, вписа номера на Бергер в колонките на смъртта. Един ден дойдоха да го вземат, а после, когато вадеха трупове от газовата камера, аз бях на смяна.

Всичко останало в Аушвиц е като в Аушвиц. Можеш да прочетеш, има цели книги за този лагер. Всичко, което пише там, ми е минало през главата. Работех. Страдах. Гладувах. Веднъж за малко да умра от дизентерия. За да оцелея, докато работех, мислено си свирех музиката, която обичам. Събирах големите композитори на света в главата си и те свиреха най-хубавите си творби за мен. Затънал в смрад и мръсотия, всяка нощ, облечен в смокинг, аз мислено вечерях с Бетовен, Бах, Моцарт, Шопен, Лист, Хайдн, Пучини, Римски-Корсаков, Малер, Щраус, Чайковски и много други. Всяка вечер се обличах бавно — ризата, ръкавелите, папийонката. Обикалях мислено най-големите ресторанти на Европа и си поръчвах само специалитети. Живеех мислено в друг свят, подхранван от неизчерпаемата красота на музиката, и затова оцелях. Сред омерзението и смрадта аз чувах възшебни мелодии. Направих това, което си бях обещал да не правя: оцелях. И заради това оцеляване намразих себе си.

През зимата на 1945-а ни изкараха от Аушвиц, защото руснаците напредваха. Трябваше да вървим през дълбоки преспи сняг, без храна, без почивка. Който паднеше по пътя, изритваха го встрани и получаваше куршум в главата. Тези куршуми сигурно са били като подаръци. Бях в Дахау, когато американците освободиха лагера. Първоначално нищо не си спомнях. По-късно ми показаха купчина голи тела. Виждал си ги тези снимки. Купища от мъртви плашила. Човекът, който ми показва снимката, беше доктор и я беше направил сам. Докато фокусираше апарата си, му се сторило, че гръдният ми кош се повдигнал леко. Проверил пулса ми и веднага ме откарал в медицинската палатка. Лявата ми ръка беше измръзнала с начало на гангрена. Отрязаха малкия ми пръст. Безименния го движа, макар че ми е съвсем безчувствен. Винаги съм съжалявал, че онзи доктор бе решил да снима точно моята купчина с трупове. Трябваше да си остана там. Така щях да отида при Соня.

Срещнах Рут в лагера за разселване, където търсеше оцелели свои роднини. Беше чула за някакъв евреин, който питал дали в лагера има хора от Кироницка. Оженихме се и аз провалих живота на тази

добра жена. Целувам я, но тя знае, че копнея за Соня. Когато се любим, аз често шептя името на Соня. Родиха се Шайла и Марта, но аз пак бях недоволен, защото това не бяха моите изгубени синове. Не ги обичах. Разочароваха ме, защото не бяха моето старо семейство. Джак, не можех да обичам Рут. Опитвах се, но не успях. Не можех да обичам Шайла, нито Марта. Обичах само своите духове. Вечер си лягах, изпълнен с любов единствено към тях. Събудих се чак след като Шайла скочи от моста.

Това е, Джак.

[1] Еврейски съвет ↑

ШЕСТА ЧАСТ

Мразя шейсетте и особено спомена, който нося за шума, суматохата и грубостта на тези неблагозвучни години. Най-вече си спомням силните крясъци, после позите и преструвките и накрая — липсата на хигиена. Това е единственото десетилетие в моя живот, което вместо на прощаване да каже с достойнство „квит сме“, продължи да си показва рогата до самия край — а 1970-а за мен бе най-лошата от всички години.

Тогава намразих кънтри-музиката, общоприетите догми на обществото, брадите, шарените ризи и всякакви политически прояви. Някога бях възторжен пленник на тези времена, пристрастен наркоман, чиято дрога беше мрачната епоха на Виетнамската война. Най-голямата трагедия на тази война не беше толкова безсмислената смърт на млади момчета по бойни полета с непроизносими имена, а това, че цялата страна оглуя за една нощ. Тя превърна много близки приятели в непримирими врагове. Оставихме се на вихъра на времето и когато бурята отмина, вече не бяхме същите — нито един от нас.

След като димът се разсея, аз си дадох дума повече да не скъсвам с нито един приятел заради нещо толкова субективно и хлъзгаво като някаква политическа кауза. „Аз съм американец — обявих на всички около мен. — Затова съм свободен да си мисля каквото си искам, както и вие.“ И това се превърна в мое верую, в централна тема на моя живот, но ако не бяха нетърпимостта и вироглавството, които бях демонстрирал със замах през онези години, и неотстъпчивото отношение, с което често парадирах, аз щях да навляза в моята зрелост така равнодушен към света на идеите, както е всеки един южняк. Моят характер се оформи покрай каузата на Виетнам, макар и да не ми е лесно да го призная.

В четвъртък след празненството на Луси двамата с Ледар потеглихме към Чарлстън по Шосе 17. Карахме със свалени прозорци; уханието на полето и реката ни обви, а лекият ветреца в плете пръсти в косата на Ледар, която имаше цвят на пчелен мед. Майк ни бе изпратил покани с молба да отидем в театъра на Док Стрийт в Чарлстън в два следобед. Така бе формулирал поканата си, че нямаше място за измъкване — никакви извинения не се приемаха.

— Какво ли е намислил пак Майк? — попитах.

— Нищо добро — отвърна Ледар.

— Ти знаеш, така ли?

— Ясно, че си е наумил нещо, но го пази в тайна.

— Защо?

— Сигурно смята, че няма да отидем, ако знаем предварително.

Никой театър в Америка не може да се сравнява с театъра на Док Стрийт по задушевна атмосфера и съдържана величественост. Вътре цареше тишина, сякаш цялата сграда бе затаила дъх.

— След десет минути започваме — каза Майк на екипа, с който работеше. — Всички си знаете задълженията, нали така? Веднъж започнем ли, гостите ми не бива да ви усещат. Ясно ли е, момчета? Все едно, че ви няма. Не бива нито да ви виждат, нито да ви чуват. Тук не става въпрос за изкуство. Искam само чист запис — каза им той, докато ние с Ледар се спускахме по централната пътека.

— Какви са профсъюзните правила в щата? — попита един от екипа, който наместваше камерата.

— Никакви, любопитко — отвърна му Майк и се усмихна. — В Южна Каролина всеки има право да работи. От времето на Гражданската война тук ненавиждат всякакви производни на думата „съюз“.

— С каква цел е всичко това? — попита едно момче с камера чак от втория балкон.

— Целта е домашни видеоклипове — отвърна му Майк и плесна с ръце.

Когато го приближихме, Майк отново плесна с ръце и всички от екипа му се разпръснаха така, че повече не ги видяхме. Беше се подготвил много старателно. Ние бяхме първите пристигнали.

— Подрали сте — каза Майк. — А това ме изнервя.

— Тогава да си вървим — предложи Ледар.

— Не, бях подредил и реда на пристигането. Кейпърс и Бетси трябваше да бъдат първи, но те както винаги закъсняват. Вървете да седнете на местата си. Има сандвичи и бира.

— Какви са нашите роли? — попита Ледар.

— Днес ще импровизираме. Всичко ни е разрешено, но и трябва да свалим на масата всички карти — каза Майк. — Ще ви стане ясно, когато всички се съберат.

Някакво раздвижване в дъното на театъра привлече вниманието ми и аз обърнах глава. Изпънатият по войнишки силует на генерал Рембърт Елиот стоеше мирно до последния ред. Към него се доближи един по-висок мъж с прошарена коса. Учудих се, когато познах собствения си баща, облечен в съдийската си тога. Бяха дошли заедно от Уотърфорд. Една жена се прокашля зад мен и когато се обърнах, видях Селистайн Елиот, която сигурно бе влязла откъм сцената. Изглежда съпруга си с убийствен поглед.

Когато зърна собствената си съпруга, генерал Елиот забави крачка и я проследи с поглед. Знаех, че след онова злополучно посещение в Рим двамата не се бяха виждали и разговаряха единствено чрез адвокатите си. Генералът се поклони пред нас с Ледар някак сковано и прекалено официално.

— Джак, страх ме е — каза Ледар, загледана след генерала и баща ми, съдията.

— Защо?

— Когато стана на седемдесет, искам всички грешки в живота ми да бъдат зад гърба ми. Искам поне трийсет години безгрешен живот, преди да стигна техните години. Погледни ги. Съдията, генералът, Селистайн. И тримата имат изтерзан вид. Не мога да понеса мисълта, че остатъкът от живота ми ще бъде така болезнен, както и миналото ми.

— Самоанализът е грешка — казах. — Носи се по течението и се чувствай щастлива.

— Това не е отговор — рече тя.

— Съгласен съм. Но е добър съвет.

Кейпърс Мидълтън поздрави всички гръмко, когато с Бетси влязоха в театъра гордо и уверено. Усмивките им приличаха на заучени гримаси. Подобно на повечето политици, които познавах, Кейпърс умееше да обгърне стаята с един поглед. Видях го как кимна на Ледар — със снисхождение и презрение. Когато Кейпърс скъсваше с някого, това бе завинаги, без право на обжалване, освен ако, разбира се, не му се наложеше отново да опре до услугите на този някой. С бизнесменска сдържаност той насочи Бетси към определените им места на сцената, без да си губи времето с излишни любезности. Въпреки че най-важното нещо за него беше да се чувства господар на

всяка ситуация, усещах, че не е спокоен в компанията на познайниците си от нашето общо минало.

Майк погледна часовника си и впери очи в страничната врата, през която се влизаше откъм Док Стрийт. Баща ми бе заел мястото си зад едно бюро на по-висока трибуна и държеше съдийското чукче в ръка. Удари го два пъти, повече за да разпръсне напрежението, отколкото за тишина. Изглеждаше стар и съсипан и аз се укорих, задето, угрижен по мама, съвсем го бях пренебрегнал. Много исках да се отнасям към него така, както един син трябва да се отнася към баща си, но не можех да се преструвам. Не можех да го обичам, изпитвах само съжаление. Баща ми се изправи, изглади с ръка съдийската си тога, оправи връзката и яката си и отново седна.

Майк бе наредил местата ни по възможно най-добрия начин — в полукръг, така че всички бяхме с лице един към друг. В лявата част бяха Ледар, Селистайн, аз и до мен един все още празен стол, а срещу нас — Кейпърс, Бетси, генерал Елиот и още един незает стол. Високо над себе си усетих едва доловимото прещракване на фотографски обектив.

Майк седеше в центъра до съдията, откъдето виждаше всички.

— Добре дошли, приятели. Благодаря ви, че дойдохте. Искам да ви кажа, че нашата среща се записва и снима. Ако искате да кажете нещо, просто вдигнете ръка и съдията Маккол ще ви даде думата. В мига, в който заема мястото си, това ще се превърне в нещо като съд. Съдията ще го ръководи. Тази вечер той е единственият платен участник. Останалите сте тук, защото всеки от вас ми е бил особено скъп в определен момент. Към всички вас изпитвам любов и възхищение. Повечето познавам от детството си.

Защо избрах това място? — попита Майк реторично. — Защото реших, че в този театър ще можем да се съберем като в пиеса — една драма, която тази вечер всички заедно ще напишем. Довел съм и двама мистериозни герои. Пиесата ще си има своите изненади и неочаквани обрати, но тя трябва да има и достоен завършек. В края на представлението всички ние ще трябва да гласуваме. Човекът, когото ще съдим, ми е дал разрешение да поискам от вас с гласа си да решите съдбата му.

О, виждам, че ви стана интересно. Заинтригувах ви, нали? Налапахте въдицата. А сега ще ви съобщя и правилата. Правила няма.

От вас не се очаква нищо друго, освен да прецените и отсъдите нашето общо минало. Всички вие, с изключение на Бетси, сте били или участници в събитията, за които ще стане дума, или свидетели. Някои от вас са звездите на това представление, но всеки един с нещо е помогнал нещата да вземат една или друга посока. Хамлет не би бил Хамлет без Розенкранц и Гилденстерн. Така и тази история би била непълна без всеки един от вас.

Всички вие знаете, че Кейпърс, Джак и аз израснахме заедно и бяхме неразделни. Когато си мисля за приятелството, за мен то има две имена. Двамата с Джак обаче се отчуждихме и това ужасно ме наскърбява. Освен това, смятам, че няма да преувелича, ако кажа, че Джак мрази Кейпърс или поне никак не го обича.

Седях точно срещу Кейпърс. Погледнах го право в очите и казах:

— Мрази е по-точната дума, Майк.

— Нали ти казах, Майк, нищо няма да излезе — обади се Бетси. — Напразно се хабиш. Аз отказвам да седя тук и да слушам как някакъв самозван готвач обижда съпруга ми.

— Бетси, харесвам те — отвърнах аз — заради начина, по който умееш да разсъждаваш.

— Джак, не се заяждай с жена ми — намеси се Кейпърс. — Не ти отива.

Баща ми удари чукчето и рече:

— Достатъчно, сине.

— Ти така и не разбра, Джак — продължи Кейпърс. — Аз все още те обичам. И затова е цялата тази вечер.

— Тогава тя ще продължи безкрайно, приятелче — отвърнах.

Баща ми отново удари чукчето.

— Тишина, моля.

Този път си замълчах, като видях зачервеното му от гняв лице.

Генерал Елиот се изправи — войник до мозъка на костите си, деспотичен и раздразнителен. Все още беше як като морски пехотинец, който може да преплува река и да пререже гърлата на всички патрули на отсрещния бряг.

— Цялата тази дандания е заради моя син, нали така? — обърна се той към Майк.

— Генерале, онова, което се случи с Джордан, е в центъра на нещата. Всички го знаем. Ако ти не беше получил онова назначение на

остров Полък, събитията нямаше да се развият по този начин. Джак и Кейпърс щяха да продължават да си бъдат най-добрите приятели. Ти и Селистайн нямаше да се развеждате сега. Мисля си, че дори и Шайла може би щеше да е сред живите, въпреки че е възможно и да греша. Но когато Джордан пристигна в нашия град, всичко се промени. Той стана не само нашият най-добър приятел, но и наша съдба.

— Ако знаеш къде е синът ми, длъжен си да съобщиш на федералните власти. Защото в противен случай може да бъдеш обвинен в укриване на беглец. Лично аз ще те предам, Майк, и ти много добре знаеш, че ще го направя.

— Защо не млъкнеш? — обади се Селистайн.

Съдията пак удари чукчето, за да въдвори ред. Генералът отново се обърна към Майк. Гласът му трепереше от болка, сякаш ще дава заповед за екзекуция.

— Ако знаеш къде се намира синът ми, морално си задължен да съобщиш тази информация на властите — каза той.

Зад завесата нещо прошумоля и на сцената се яви Джордан Елиот в трапистките си одежди. Беше заедно с отец Джуд и още един монах. Седнаха на определените за тях места.

— Здравей, татко — обърна се Джордан към генерала. — Ти така и не разбра какво се случи. Знаеш всичко за останалите, но нищо за мен.

— Двама невинни загинаха заради теб — озъби се генералът, но изненадата от появата на сина му като че приглуши гнева му. — Вместо войник, отгледах беглец и лигльо.

— Не — отвърна Джордан. — Без да искаш, отгледах свещеник.

— Моята църква не би приела да й служи един убиец — заяви генералът и втренчи очи в другите двама свещеници на сцената.

Абатът се надигна, изправи се закрилнически до Джордан и рече:

— Срегнах сина ти в Рим, когато беше още послушник. Станах негов изповедник и опекун. Опрощението на греховете е част от същността на римокатолическата вяра. Всички траписти, които познават сина ти, го смятат за добър човек, а в очите на някои той е светец.

— Той е позор за родината си и за вярата, на която служи — обади се генералът. — Кой го смята за светец?

— Неговият изповедник — рече абатът, поклони се и седна на мястото си.

— Не съм ти разрешил да сядаш — провикна се генералът.

— Не се нуждая от разрешението ти, генерале — отвърна му абатът и избърса чело с ръкава си. — Ти вече не си на активна служба и званието ти има само декоративна стойност. Докато аз съм игумен на Мепкинското абатство и моят сан все още носи тежестта и неопетнената власт на едно духовно благочестие, просъществувало две хиляди години. И не ми повишавай тон, генерале. Твоят син е тук по мое благоволение, но аз мога да го изведа веднага и да го приютя в скривалища по цялата земя, за чието съществуване не си и подозирал.

— Ватикан две — присмя се генералът. — Именно тук църквата сгреша. Тлъстият папа, който не може една лицева опора да направи, дори ако животът му зависеше от това, събра около себе си всевъзможни либерално настроени педераста и франтове в така наречения Ватикан две, за да могат заедно да разрушат всичко истинско и стойностно в католическата църква. Църквата беше добра, когато беше строга. Ненавиждам тази нова, мекушава, всеопрощаваща, прекалено чувствителна църква, в която свещениците и монахините се чукат като зайци и свирят на китара по време на богослужение.

Баща ми удари с чукчето.

— Губиш ни времето, генерале. Отклоняваш се от темата. Продължаваме!

— Има още един загадъчен гост, който трябва да присъства — каза Майк. — Повечето от вас не го знаят, но са чували името му, което в един момент беше доста нашумяло. Ако сте чели вестници по времето, когато ние бяхме в колежа на Южна Каролина, ще се сетите. Дами и господа, представям ви Радикала Боб Мерил, лидера на Студенти за Демократично Общество (СДО) в Каролина от 1969-а до 1971-ва.

Щом се обърнах и видях Боб Мерил да излиза на сцената откъм гърба ми, изведнъж проумях ужасния факт, че тази вечер ще бъде далеч по-тежка и опустошителна за всички нас, отколкото си бе въобразявал Майк. Мислех си, че мразя Кейпърс Мидълтън повече от всичко на света, само защото бях забравил за Радикала Боб Мерил. Въпросният Боб се появи за кратко в нашия живот, нанесе ни непоправими щети и изчезна.

Мерил отиде до Кейпърс и двамата се прегърнаха. После се приближи до Джордан и го прегърна. Обърна се към мен и колебливо протегна ръка.

— Подам ли ти ръка — казах му аз, — следващото ми движение ще бъде да те сграбча за гърлото.

— Джак, наистина, опитай се да пораснеш — беше неговият отговор. — Време е да забравим миналото.

— Боб, когато си приел поканата да дойдеш тук тази вечер — започнах аз, — замисли ли се как ще се измъкнеш, без да те претрепя от бой?

Чукчето на съдията пак прокънтя, баща ми се прокашля, а Майк побърза да застане между нас двамата.

— Кой е Радикала Боб? — попита баща ми.

— Радикала Боб е първият лидер на антивоенното движение в университета. Той ни забърка в много неща — поясни Майк.

— Майк, какво си намислил? — попита баща ми.

— Не мога да отговоря на въпроса, преди да сме стигнали до края — отвърна му Майк.

— Майк, какво кроиш? — Ледар се изправи. — Имам чувството, че искаш да се възползваш от старото ни приятелство. С каква цел?

— Ледар е права — рече Майк. — Взел съм правата върху историята на Джордан и затова трябваше да уредя тази вечер. Ако ние решим, че Джордан е виновен, тогава той сам ще се предаде на съответните власти на остров Полък. Кейпърс си предложи услугите като негов адвокат, в случай че Джордан трябва да бъде съден. Безплатно.

— За да стане герой в очите на гласоподавателите от Южна Каролина и за да си вдигне рейтинга — додаде Ледар. — „Мидълтън защитава свещеник убиец, негов приятел от детството“ — това е заглавието, за което се бориш, нали, Кейпърс?

— Цинизмът те загрозява, скъпа — усмихна ѝ се Кейпърс.

— И ти си се съгласил Кейпърс да ти бъде адвокат? — обърна се Ледар към Джордан.

— Много мило предложение, но сега го чувам за пръв път — поклати глава Джордан.

— Ако той ще води защитата ти в съда, тогава дано си получиш електрическия стол — обадох се аз.

— Джак! Джак! — провикна се Кейпърс. — Хората ще си помислят, че сме скарани.

— Майк — казах аз и станах от мястото си. — Ти искаш от цялото това шоу да направиш филм. Кейпърс иска да стане губернатор. Но Джордан по всяка вероятност ще се озове в затвора. Кажи ми, защо ти трябваше тази сцена? Тези декори? С врагове и приятели, събрани на едно място. Не можеше ли всичко да се уреди на четири очи? Ако Джордан е щастлив в новото си поприще, защо го закачаш? Остави го на мира. Остави го да се махне оттук и да се върне откъдето е дошъл. Това, което правиш, е опасно за Джордан. И защо го правиш в крайна сметка? За да си събереш материал за филмчето, така ли? Или помагаш за губернаторската кампания на Кейпърс?

— Не, Джак — рече Майк. — С течение на времето забелязах, че вече рядко се впрягам така, както едно време. Заслушай се сега в учестеното ни дишане. Усещаш ли напрежението? Всичко тук обещава, че това ще се превърне в нощ, която никой от нас няма да забрави до края на живота си. Не разбираш ли? Нашето минало ни държи в капана си и ни измъчва. Навремето ни свързваха чувства, които огряваха пътя ни — отвън и отвътре. Тази вечер трябва заедно да разберем къде отидоха тези чувства, къде отиде нашата любов един към друг и защо омразата зае мястото ѝ толкова лесно.

— Откъде започваме? — попита Кейпърс.

Баща ми пак удари чукчето и рече:

— Който иска да говори, трябва да излезе и да седне на свидетелския стол. Който говори, трябва да казва само истината, както това се прави в истинската съдебна зала.

— Нашите гледни точки са толкова различни — обади се Ледар. — Аз вече не съм онова момиче, което бях в колежа. Дори мразя онова момиче.

— Тогава, разкажи ни за тази омраза — рече Майк. — Ние всички ще разкажем собствената си история и те заедно ще образуват истината, до която никой от нас все още не е стигнал. Гласовете ни поотделно ще изплетат една сюжетна линия. Никой от нас не може да пострада от казаното тук... с изключение на Джордан Елиот. Но ако успеем да стигнем до истината за Джордан, ние ще стигнем до истината за всеки един от нас.

Майк щракна с пръсти и светлините в театъра угаснаха. Остана само сцената, обляна в светлината на ярките прожектори. Удави ни глуха тишина. После чукчето удари и Майк започна:

— Пренасяме се във времето на Виетнамската война. В Белия дом е президентът Никсън. Страната е на нож — във война със себе си. Всички университети са се превърнали в храмове на яростен протест. Ние сме в Южна Каролина и си живеем студентския живот. Разбира се, сме южняци, което значи аполитични. Нещо повече — войната е доста популярна в нашия щат, защото Южна Каролина е консервативна. Въпреки всичко в университетските среди става нещо. Антивоенното движение пуска корени и дори се разраства. Но все още сме изцяло погълнати от гаджета, спорт и малко учение.

Дами и господа, нека нагазим в нашето време без предварителна подготовка, без хитрости и лукавство.

— Да започваме. И няма да спрем, докато не изслушаме всички.

През хор от различни гласове и необичайни гледни точки историята започна да се разплита. Баща ми ни извикваше един по един и отначало много държеше да не се прекъсваме. Светлините на сцената го обгръщаха в седефен ореол, докато слушаше, облечен в черната си тога на правосъдието с изразение на безспорен авторитет. Беше красив и достолепен; властта му отиваше.

Първо кимна към Ледар, която зае мястото си на свидетелския стол. Тя беше преминала през битката, която се канехме да пресъздадем, като равнодушен наблюдател и като че най-удачно бе именно тя да започне първа, да обрисова обстановката, на фона на която ни предстоеше да се явим и ние, останалите.

Докато я слушах как нахвърля в едри щрихи особеностите на онова отминало време, изведнъж си дадох сметка, че тогава не я възприемах като наблюдателно момиче. Все ми се струваше, че лениво се носи по периферията на събитията, че е глуха за обществения гняв и неподатлива на трескавите пристъпи, които измъчваха нас, останалите. Бе избрала позата на безучастен съзерцател и сега, докато говореше, разбрах, че тогава тя бе станала невидима за мен и нарочно се бе отдръпнала встрани, докато ние се оставихме да бъдем засмукани в епицентъра.

— В началото никой не знаеше нищо за Виетнам — каза Ледар и погледна към баща ми. — Искам да кажа, че чак когато отидохме в

колежа, войната се превърна в реално съществуващо събитие. Разбира се, бях гледала по телевизията демонстрации, но в Южна Каролина всичко е по-различно. Аз продължавах да се интересувам най-вече от девическите клубове и купоните в университета. При това съвсем не бях изключение. Мислех много повече за гримове и козметика, отколкото за делтата на река Меконг. Такова момиче бях и сега няма смисъл да се оправдавам, защото бях възпитана по този начин. Родителите ми смятаха, че най-сериозните ми усилия трябва да бъдат насочени към намирането на подходящ съпруг — такъв, дето да ми осигури безгрижен живот. За тях колежът беше само средство да се дошлифовам, за да ловя око. Спомням си, че през първите две години най-големият шум, който се вдигна в университета, бе заради липсата на достатъчно места за паркиране. Съвсем сериозно. Това беше наболял проблем, който наистина вбесяваше студентите. После обаче нещата се промениха. Някак изведнъж. И тази промяна направи впечатление на всички. Усещаше се във въздуха...

Докато я слушах, собствените ми спомени оживяха и аз се пренесох назад във времето в онези колежански години, когато врях и кипях в живота на нашия тих и приветлив университет. През първата година войната беше много популярна сред студентите и ние отидохме да чуем речта на държавния секретар Дийн Ръск, когато пристигна при нас, за да защити политиката на демократите. По онова време явяването му по другите американски университети беше станало опасно, но студентите от Каролина го посрещнаха с ентузиазъм и възторг. Той говори за опасността от комунизъм — най-страшната дума в английския език по наше време. Като истински южняци, ние се ужасявахме от живота в комуна, а много малко от нас можеха да живеят в безбожие, лишени от вярата си. И тогава си мислех: Виетнамската война имаше и друг аспект, с който бе популярна при нас, на Юг — ние нямахме нищо против да убиваме хора или въобще да воюваме срещу нация, за която не сме и чували. Като южняци ние гледахме с лошо око на федералното правителство, когато ни облага с данъци или се опитва да се меси в нашето щатско законодателство, но му се доверявахме напълно, когато изпращаше войници в онези опасни, влажни места да убиват жълти хора, които говореха неизвестен за нас език. В Южна Каролина нито една наборна комисия не можеше

да се оплаче, че има проблеми по набирането на квотата си от доброволци.

Ледар продължаваше да говори, а аз си спомних, че докато студентите превземаха административните сгради в Колумбийския университет и Харвард в знак на протест срещу войната, при нас цареше пълно спокойствие и безразличие. Ала признаците на настъпващата промяна не закъсняха. Започнахме да носим дълги коси, някои си пуснаха мустаци, други — бради. Всяко момче с костюм вече изглеждаше смешно и старомодно. Дъщерите на провинциални застрахователни агенти и баптистки свещеници се облякоха като хипита и престанаха да се гримират, освен когато трябваше да се върнат по домовете си в края на седмицата.

Животът на момичета като Ледар протичаше по предварително написан сценарий — много преди да постъпят в колеж. Нейната красота беше тиха и южняшка, не екзотична и опасна като на Шайла. Ледар беше от онези момичета, които ставаха гаджета на капитана на футболния отбор, но се женеха за отличника, който редактираше „Юридически преглед“. От красавицата на гимназията тя с лекота се превърна в царицата на колежа, като смени помпоните и късата поличка на мажоретка с по-изисканите маниери на девическите клубове. Като изключим Шайла, малцина забелязаха, че тя стана член на Фи Бета Капа^[1] и специалността ѝ беше философия. През цялото време Шайла се мъчеше да въвлече Ледар в разгорещените политически дискусии, но тя се чувстваше по-добре в библиотеките и сред шума и суматохата на футболните стадиони, отколкото сред злобата на деня.

Страхуваше се от своето време и странеше от него. Тъй като беше много хубава, никой не си даде труд да я опознае по-надълбоко, включително и тя самата. Може би затова в театъра на Док Стрийт Ледар Ансли бе човекът, който ни описа най-точно. Тя бе видяла всичко отстрани. Само тя бе забелязала мига, в който студентското ни ежедневие се бе поддадо на убийствените пориви на войната. Вгълбен в думите ѝ, изведнъж я чух да казва, че не друг, а Шайла е била ключът към цялата история. Че Шайла се е променила най-много, че тя се е превърнала в опасна и фатална жена, и че именно Шайла е довела Радикала Боб в нашия затворен приятелски кръг.

Когато чу името си, Радикала Боб Мерил се изсмя от сцената, където седеше.

— Радикала Боб — повтори той. — Като чуя това име, и се връщам години назад.

— Съгласен съм с Ледар — каза Кейпърс и се изправи. Той смени Ледар на свидетелския стол. — Трудно ми е да опиша това, което представляваше Шайла през онези дни. В прогимназията и гимназията не си спомням да е била много активна. Дори напротив — беше болезнено стеснителна. Само като я погледнеш, и тя се свиваше като от физически допир. Тази нейна болезнена притеснителност направо се стопи в края на гимназията. С всяка изминала година ставаше все по-хубава и по-хубава. Дори по-сексапилна. После започна да прави впечатление с искрящата си интелигентност, с онзи остър ум, с който умееше да те скастри, раздразни или прилъже. Умееше да завладява цели аудитории единствено с широтата на убежденията си. В колежа Шайла изведнъж разбра, че е роден водач. От нея би станал блестящ републиканец.

— Тя мразеше републиканците от дън душа — обади се Майк. — Веднъж, по време на кампанията на Макгавърн, ми каза: „Едно време на южняците, които мразят негрите им викаха расисти. Сега им викат републиканци.“

— Републиканците винаги са имали проблеми с черното население. Някак все не успяват да им внушат посланията си — съгласи се Кейпърс. — Но сега работим повече върху този проблем.

— Ако успеете да вземете и един черен глас, значи нещата отиват на зле — провикнах се аз.

— От теб това звучи като комплимент — отвърна ми Кейпърс.

Съдията удари чукчето си.

— Стига, Джак! Успокой се.

Кейпърс започна да ръкопляска подигравателно, с което само увеличи напрежението.

— Жалката самозаблуда на американските либерали. На думи те много обичат негрите, унизените, потиснатите, сакатите, бедните, но никога не общуват с тях, никога няма да ги видите на трапезата им — обичат само да говорят за тях.

Съдията отново удари чукчето си.

Генерал Елиот седеше встрани от останалите, а на лицето му бе изписано силно неодобрение. С нищо не издаваше, че е чул изповедите в залата. Гледаше право в сина си, който му отвърщаше със спокоен поглед. С изправената си стойка и открито лице, слаб, строен и очарователен, Джордан свещеникът приличаше досущ на баща си. Различаваха се само по едно: мракът, който Джордан донесе със себе си, бе мек и облагороден от молитви, докато този на генерала сякаш идваше направо от бойното стрелбище.

— Ние с Кейпърс ще разкажем какво стана след това — обади се Майк, — когато всички си пуснахме дълги коси.

— Косата ми стигаше до раменете — припомни си Кейпърс.

— Дългите коси са едно нещо — обади се Ледар, — но никой от нас не изгуби приятел във Виетнам. Каквото и да се е случило, нито един наш приятел не загина във Виетнам.

— Някои от моите обаче загинаха — гръмогласно се намеси генерал Елиот.

— Но не и Джордан. Не и твоят син. Джордан е пред очите ти — каза Селистайн. — Най-накрая той е тук тази вечер — лице в лице срещу теб.

— Селистайн, Джордан е по-мъртъв от всеки американски войник, който се е бил и умрял с чест във Виетнам. За мен той е невидим. Неговото малодушие ме заслепява. Между нас двамата се е спуснала толкова гъста мъгла, че никой не може да я прекрачи. Река от кръв ни дели. Кръвта на онези, които влизаха в бой под моя команда. Всеки път, когато се опитвам да погледна сина си, тяхната кръв ме заслепява. Техните имена изпълват очите ми и не мога да видя Джордан. Всичките имена, които са изписани върху паметника на падналите във Виетнам, се изправят и тръгват срещу мен. Стотици хиляди букви — все имена на загинали момчета, които са изпълнили дълга си, които са служили достойно на Америка, имената им вървят в строй срещу мен, полк след полк, докато аз се опитвам да зърна моя син-страхливец. Нашият Джордан.

Настъпи мълчание, дълбоко мълчание, а после аз станах и изкрещях срещу генерала:

— След като армията ни се ръководи от такива тъпанари като теб, учудвам се, че въобще има американски момчета, които успяха да се върнат живи от Виетнам. Как е възможно един толкова безчувствен

задник да знае всичко на този свят? Кажете ми, генерале. Тук стои синът ти. Той не е национален флаг, нито знаме на рота, не е автомат, ръчна граната, плацдарм или стрелкови окоп и въпреки това ти демонстрираш повече привързаност и любов към тези неща, отколкото към собствения си син. Ти съсипа детството на Джордан и всички го знаят. Ти съсипа и Селистайн, но това го знаят малцина. Храбри ми генерале на републиката, дете си седнал тази вечер да съдиш сина си... ти не си и наполовината мъж, колкото е той, и никога не си бил. Да ти кажа ли какво умееш най-добре? Да биеш сина си и да биеш жена си. Ти не си нищо друго, освен мислител лека категория и грубиян тежка категория. И знаеш ли какво ти пречи да се превърнеш в пълнокръвен нацист? Само това дете не знаеш немски. Но ние тук имаме конституция, според която такива луди за връзване като теб трябва да си знаят мястото.

Отново чукчето.

— Млъкни, Джак! И седни на мястото си. Много си се разпалил, а ние още не сме започнали на сериозно.

— Не, ваша светлост — обади се Майк. — Вече дълбоко нагазихме в нашата драма.

— Искам да отговоря на Джак — рече генералът, изправи се и вдигна заплашително пръст. — Вашето е първото поколение, което опозори Америка. Когато страната призова синовете си, страхливите кръшкачи и мамини синчета от вашето поколение покриха срамотите си с женски гащи, взеха да получават астматични припадъци, слагаха захар в пробите си от урина, подлагаха се на диети, за да станат под нормалното тегло, или се тъпчеха, за да натрупат наднормени килограми, оплождаха приятелките си, за да избегнат повиквателните, и на цели тумби се присъединяваха към националната гвардия, само и само да не влизат в бой. Във Виетнам ние имаме нужда от железни мъже, а трябваше да ги избираме от цяла нация педерастична. Нашата нация се разваля отвътре. Гной. Това е република без мъжка сила — затлъстяла, феминизирана, подпухнала от всички излишества на едно разкапващо се общество. Повръща ми се! Повръща ми се от такива като теб, Джак!

— Добре казано, генерале — обади се Кейпърс в последвалата тишина.

— Скъпи, защо не кажеш нещо за верността? — каза Селистайн Елиот, след което стана от мястото си. — Ти възпита Джордан да мисли, че верността е най-ценното качество на войника.

— И не се отмятам от думите си — отвърна ѝ генералът, без да я гледа в очите. — Но Джак не знае нищо за верността, която имам предвид.

— Той може да те научи на вяроност, за която не си и сънувал — каза му тя. — Джак нито веднъж не изостави нашия син. Той остана верен до края на единственото ни дете. Нито веднъж, нито за миг не се поколеба в своята преданост. Никога не отстъпи, не се скри, не отказа. И никога не поиска нищо в замяна, никога!

— Това не е вяроно — казах аз.

— И какво получи в замяна, Джак? — попита Селистайн.

— Това, че Джордан ме обичаше. За мен той винаги е бил незаменим приятел. А този факт ме караше да се чувствам по-малко самотен — отвърнах.

Докато траеше тази размяна на реплики, Джордан не сваляше очи от баща си. Изражението му въобще не се промени. От погледа му струеше ведростта на един прекаран в монашество живот.

След това Майк продължи разказа.

— Всички ние — каза той — станавме свидетели на промяната, която настъпи у Шайла Фокс след срещата ѝ с Радикала Боб Мерил, който беше преместен от Колумбийския университет в Каролина през лятото на 1969-а. Боб беше от онези радикали, които бяха участвали в превземането на административните сгради в Колумбийския университет и бяха поставили толкова невероятни изисквания, че била извикана нюйоркската полиция, за да разбие обсадата по време на студентското нападение, което доста урони престижа на това бляскаво и прогресивно академично заведение. Точно по време на самото нападение обаче Боб отсъствал — бил в Харлем, където се учел как се правят запалителни бомби от един негър мохамеданин, който бил пуснат от затвора под гаранция. А присъдата му била за осакатяване на полицаи, хвърлени срещу политически демонстранти. Боб бе пристигнал на Юг с единствената цел да основе подразделения на СДО в университета на Южна Каролина. Първото му завоевание се наричаше Шайла Фокс. Преди той да напусне университета, СДО наброяваше петдесетина души. Той ги бе образовал политически и ги

бе изваял по свой образ и подобие. Беше изключителен организатор. Но това се разбра по-късно, след случката в Кент. И бурята, която бе разбила живота на всички нас, отново навя в театъра на Док Стрийт.

— Не бяхме виждали човек като Радикала Боб — продължи Майк. — Имаше дълга черна коса, като на индианец, говореше три чужди езика, можеше да цитира наизуст цели страници от Уолт Уитман и Карл Маркс. Нищо не можеше да го обърка или развълнува. Не беше добър оратор, но умееше да преценява хората и да открива онези качества у тях, с които се става лидер. Знаеше, че южняците не обичат пришълци, и затова първо се зае да им влезе под кожата, за да може след това да ги използва. Винаги стоеше на заден план, правеше се на невидим и дърпаше конците от сянката, в която се криеше. Той беше човекът, който започна да ни обучава политически. В това няма никакво съмнение. С изключение на Шайла, никой от нас не даваше и пет пари за войната. Така че в ръцете му бяхме като мека глина. Лично аз цял живот бях чакал да срещна някой като Радикала Боб. Хладнокръвен, готин. В устата му идеите добиваха плът и кръв. До един се хванахме на въдицата му. Без Джордан.

Тогава се обади Радикала Боб, облечен в безупречен костюм от „Брукс Брадърс“, с пригладена коса и маникюр на ръцете си.

— Джордан беше напълно неподатлив, може да се каже имунизиран срещу обаянието на революционните идеи. Освен това беше прекалено емоционален, за да се разчита на него. Но той беше опасен с това, че умееше да пленява хората. Приятелите му вярваха. В невинността си Шайла и Майк го боготворяха. Но с мен той не се сприятели. Аз обаче успях да убедя Шайла и Майк да не му вярват толкова. И след време те поохладнях към Джордан. Приложих същата процедура и спрямо Джак.

— Но аз бях твоето най-голямо завоевание, нали, Боб? — обади се Кейпърс.

— О, да — потвърди Боб и се усмихна на Кейпърс. — Бях ти хвърлил око още през първия месец след пристигането си. Шайла и до известна степен Майк също представляваха добър улов, но да си кажем правичката, те все пак бяха евреи и като такива едва ли щяха да спечелят доверието на южняшките тъпанари, до които се домогвах. Използвах собствения си еврейски произход, за да ги привлека, но с останалите ми трябваше друга тактика. Измислих стратегията. Когато

разбрах, че всички се познават още от Уотърфорд, възложих на Шайла да започне да ви събира в „Йестърдей“ — ей така, приятелски, на чаша бира, където евентуално можех да подхвана разговор за по-сериозни неща. За войната. За отношението към нея. И, разбира се, за гражданско неподчинение.

— Един от изразите ти, които най-добре си спомням — обади се Кейпърс, — е следният: „Щом ще се лее кръв в оризовите полета на Виетнам, тогава същото количество кръв трябва да се пролее по улиците на Южна Каролина.“ Боб, това от теб съм го научил.

— Вие двамата с Шайла бяхте най-добрите ми ученици. Кейпърс, ти умееше да възпламеняваш тълпите както никои друг.

— Само споменаването на думата Виетнам ни възпламеняваше и всички заемахме местата си от едната или другата страна на барикадата — рече Кейпърс.

— Имаше и много целувки на Юда — обадох се аз, но не си направих труда да погледна Кейпърс. — Удари чукчето, татко, преди тези двамата да се завалят в собствената си мръсотия.

Боб и Кейпърс се изсмяха едновременно, но смехът им бе нервен и градусът на напрежението в театъра се покачи. Атмосферата бе като натегната пружина. Отец Джуд се изкашля. Селистайн се извини и отиде до тоалетната. Ледар се наведе напред. Чукчето проехтя и с разказа си Майк отново ни върна в отровните изпарения на нашето минало.

Докато Майк говореше, аз си припомних нашите срещи в „Йестърдей“. Уотърфордската ни група беше най-активната сред студентите в университета. Много обичахме да остроумничим, и то на висок глас, а Радикала Боб плащаше сметките за безбройните халби бира, които изпихме в „Йестърдей“. Скоро след като Кейпърс се сприятели с Радикала Боб, Ледар скъса с него. А един месец по-късно Кейпърс отпадна от престижното студентско дружество, в което членуваше, заради пламенната антивоенна реч, която си бе позволил да държи.

В края на 1969-а Кейпърс Мидълтън, потомък на един от най-старите и знатни родове в историята на Южна Каролина, наследник на трима от великите американци, сложили подписа си върху Декларацията за независимостта, стана всепризнатият лидер на СДО и на цялото радикално студентско движение в Южна Каролина. В дъното

на организацията обаче продължаваше да стои Боб Мерил, винаги готов да даде напътствия, съвет и политически указания. Втора по важност беше Шайла, която в този момент споделяше както леглото на Кейпърс, така и решителността му да спре войната в Югоизточна Азия и да върне всички американски войници у дома. За мое най-голямо съжаление Кейпърс и Шайла бяха неразделни в тези неудържими, шеметни дни. Сутрин двамата пиеха еспreso в кафенето „НЛО“ на Гервис Стрийт, като уговаряха младите войничета от Форт Джаксън да се противопоставят на войната. Пътуваха заедно из цялата страна, за да присъстват на демонстрации и конференции с други лидери на движението за мир. Шайла се прочу със своята хубост и красноречие, Кейпърс — със смелостта си срещу полицейските вериги и способността си да съчетава страст и практичен ум в речите си, които държеше всеки ден пред групи, чиято численост варираше от пет до хиляди души. С леко гъгнеция си глас той мъркаше като котарак и за броени минути омагьосваше огромни тълпи.

— Шайла беше истински революционер — продължи Радикала Боб. — Щом я открих, веднага разбрах, че такова съкровище не се среща всеки ден. Изглеждаше наивна, но и много вълнуваща. На нея можеше да се разчита, защото беше истински неподправен човек. Мисля, че дори и по онова време беше влюбена в Джак, но Джак не се интересуваеше от политика и не желаше да се промени. Кейпърс спечели любовта ѝ с това, че загърби миналото си и застана на барикадата до нея. Шайла гледаше на Кейпърс като на свое завоевание. По същия начин, по който аз гледах на нея.

Шайла смяташе, че Виетнамската война е голямо зло... но нейните представи бяха доутежнени от миналото на собствените ѝ родители. Еврейският ѝ произход беше ключът към цялата ѝ антивоенна дейност. В лицето на виетнамците тя виждаше евреи. В нейното въображение американците бяха агресорът или, с други думи, нацистите. При всеки разговор, който подхващаме за войната, Шайла ме повеждаше мислено към Аушвиц. Много скоро научих, че макар и евреин, аз бях доста по-различен от нея. Моите родители бяха благодарни на Америка. А аз гледах на нея през очите на родителите си. Докато нейната представа за света беше помрачена от татуировката на баща ѝ. Според мен тя изпитваше необходимост да протестира срещу войната не за друго, а защото, когато нацистите са вилнеели

срещу евреите, никой не е протестирал. Всеки убит виетнамец ѝ напомняше за рововете, пълни с еврейски трупове.

— А какво представляваше моят син? — попита генерал Елиот. — Приемам обяснението за протеста на Шайла. Никога не съм се съмнявал в нейната честност. Шайла беше чиста душа. Но ти ми кажи нещо за Джордан. Доколкото знам, той е бил също тъй аполитичен, както и Джак. Въпреки това и двамата попаднаха във вихъра на тази глупост. Това вече не ми е ясно.

— Шайла не миряса, докато не записа Джордан и Джак в Студенти за Демократично Общество — обади се Кейпърс. — Те непрекъснато я дразнеха и подкачаха за нейните радикални убеждения. Дори известно време я наричаха Джейн Фонда. Но тя все пак успя да ги заведе на всички възможни митинги. Бяха умни момчета и аз мисля, че ако не бяха толкова запалени по бейзбола, щяха да се включат и по-рано.

— Ние просто бяхме понесени от водовъртежа на събитията — подхвърлих аз. — Нещата, които се случваха, бяха извън нашия контрол.

— Добре, Джак, тогава продължавай ти — каза Майк, аз кимнах и заех свидетелския стол.

[1] Най-старото дружество на студентите отличници в САЩ, основано през 1776 г. Фи Бета Капа са гръцките инициали на *Philosophia biou kybernetes* — философията водачка на живота. ↑

Започнах да разказвам бавно, опитвайки се да бъда максимално точен. Щеше да мине известно време, преди да се включа в главното действие, но вече бях станал свидетел на учудващите промени у моите приятели. Щом Шайла и Кейпърс се вляха в движението за мир, те просто забравиха за нас — техните приятели от Уотърфорд. Рядко посещавах лекции, но успявах да поддържат висок успех. На двайсет и една години Кейпърс Мидълтън и Шайла Фокс бяха най-известните студенти в щата, които не дължаха славата си на спортни завоевания. Имената им често се чуваха във вечерните новини — непрекъснато ги цитираха и вестниците поместваха снимките им. За първи път бяха арестувани по време на посещението на Дюпон в университета, за да набира студенти за работа в корпорацията, която произвеждаше напалм. Само след една седмица бяха арестувани за втори път, когато се опитаха да блокират един от изходите на амфитеатъра в Шарлот по време на реч на президента Никсън. Кейпърс и Шайла сякаш живеяха в някакъв сумрачен свят на непоправим фанатизъм. На всички въпроси, свързани с войната, и двамата отговаряха като навити пружини. И двамата бяха изпълнени със справедливия гняв на своята кауза и благодарение на техния жар и удивителните им умения да спорят, да се противопоставят и да завладяват хората около себе си с всяка изминала седмица антивоенното движение в нашия университет се разрастваше.

Но за повечето от нас учебните занимания си оставаха най-важното.

След лекции често се срещах с Джордан и понякога с Майк. В продължение на три години списвах почти всички книжки на университетския ежегодник, които Майк илюстрираше обилно със снимки. Макар и по-бавно, Майк също попадна под влиянието на Радикала Боб, но продължаваше да отделя време и за годишника, защото за нас той бе една възможност да документираме и тълкуваме времето.

Когато Кейпърс и Шайла бяха арестувани за шести път в една година, а това стана през декември 1969-а, ние зарязахме всичко друго и тримата с Майк и Джордан отидохме да поръчителствуваме за освобождаването им под гаранция. Вече бяхме станали

професионалисти в това отношение, тъй като родителите и на двамата бяха вдигнали ръце от тях и категорично отказваха да се намесват в разправиите им със закона. Семейство Фокс, подобно на всички емигранти, се страхуваше да има вземане-даване с властите, а родителите на Кейпърс го бяха низвергнали, защото петнял честта на достолепното им семейство. Останали без защита, двамата много скоро се запознаха отблизо с омразата и бюрокрацията на полицията, която не понасяше дългокоси разглезени колежанчета да използват американското знаме за подпалки.

През въпросната вечер попаднахме на заместник-началника на полицията, който се казваше Уилис Шийли. Беше късно през нощта, а това е опасно в южняшките затвори. Събрах целия си кураж и най-вече — цялата учтивост, на която съм способен. Полицията обаче ме огледа от глава до пети с увиснала от отегчение челюст, с което ясно ми показаха отношението си към такива като мен.

— Имам сестра с ей такъв бюст, ама косата ѝ е по-къса от твоята — присмя ми се Шийли.

— Чиновникът каза, че документите са в ред, сър — казах аз, без да го гледам в очите.

— Ти чу ли какво ти казах?

— Да, сър.

— А косата на приятеля ти, оня, дето е вътре, му стига до гъза. Какво има между краката му обаче, не се знае.

— Ще трябва да питате него, сър.

— Недей да ми остроумничиш, за да не отидеш да му правиш компания.

Точно в този миг влезе Джордан, за да види защо се бавя. Той отдавна се бе върнал към стария си калифорнийски стил и беше един от първите в Южна Каролина, които сплетоха косата си на плитка.

— Какво става? — попита Джордан.

— Ето ти го още един — каза провлачено Шийли и поклати глава с отвращение. — В тоя колеж гъмжи от педали.

Джордан обаче не беше момче, дето ще преглътне такива подмятания.

— Слушай, нещастнико, изкарай нашия човек от пандиза и ще те оставя да си изстискаш пъпките на спокойствие.

— Моят приятел обича да се шегува — опитах се да замажа положението.

Уилис Шийли взе палката си от бюрото и каза:

— Сега обаче се шегува със смъртта. Играл съм футбол в гимназията.

— Виж ти! Джак, чу ли го? — Джордан се престори на уплашен и вдигна ръце във въздуха. — Ако знаех, че нашият супермен е играл футбол в гимназията, нямаше думичка да обеля. Коленете ми винаги се разтреперват, когато се изправя срещу някой дебелогъз пъпчив пръдльо, който знае да играе футбол.

— Млъкни, Джордан! — казах му, без да откъсвам очи от палката. — Сър, бихте ли освободили нашия приятел?

— Твоят приятел никак не ми харесва — каза полицаят и се приближи до Джордан, който му отвърна, като пристъпи към него.

— Приятелят ми не е добре — казах аз.

— Има лек дрисък на ченето — изсмя се полицаят. — Хей, педи, кеф ли ти е да духаш кавала, а?

— Сър, ако не дразните приятеля ми, по-бързо ще свършим — намесих се аз.

— Позна! Страшно си падам по кавалите — каза Джордан с вид на човек, който се забавлява. Шийли преглътна ядно. — Афисионадо съм. Пардон, ти не знаеш какво значи тази думичка, защото тя има твърде много срички. Но слушай, Шийли, едно ще ти кажа. Духал съм на най-прочутите кавали в тази страна. Защото съм професионалист. Моят език е един от най-известните из гей-баровете на Америка. Може да се каже, че нямам предпочитания. Еднакво обичам и дебели кавали, и кльощави кавали. Някои кавали имат вкус на сирене, други на прясно разрязано свинско, трети на кълцано говеждо, четвърти на кочан царевица, но аз най-обичам кавалите с вкус на захарна тръстика. Да знаеш обаче, хигиената на някои момчета е под всякаква критика, на такива като теб, Шийли, дето се къпят веднъж в месеца. Смърдят на рибна консерва или в най-добрия случай на аншоа... — Джордан се беше разприказвал. Никога не го бях виждал в такова настроение.

— Ти си откачен, бе — извика му Шийли. — Никога не бих пуснал перверзия като теб в моя затвор.

— Моля ви, освободете нашия приятел мистър Мидълтън — примолех се, — и аз ще изведа това извратено копеле оттук.

— О, мистър Шийли — пак започна Джордан и се приближи до полицаия, който отстъпи назад, — сигурно ви е като на магаре. Едва ли ще мога да го налапам целия.

— Ако приятелят ти направи още една крачка — обърна се полицаят към мен, — ще ви застрелям и двамата. Пази го, докато доведе Мидълтън.

Когато Шийли изчезна от погледа ни, аз се обърнах към Джордан:

— Подходът ти е малко странен.

— Както видя, твоето подмазване не свърши работа.

— Слушай, не трябва да се заяждаш с полицаи, защото не им плащат достатъчно и си го изкарват на такива като теб.

— Мислех, че познаваш Юга — каза Джордан. — Единствената причина, поради която все още сме живи, е, защото сме бели хора.

— Все пак повече предпазливост няма да ти навреди.

— От предпазливост затъпявам — каза Джордан с делови глас. — Само когато действам непредпазливо, ми е интересно.

— Направи ми една услуга — казах. — В бъдеще ме предупреждавай, като решиш да действаш непредпазливо, за да се чупя навреме.

— Джак, недей да изтъпяваш. Обещай ми никога да не изтъпяваш.

— Правя каквото мога — отвърнах и в този момент се появи Кейпърс под охраната на все още разтреперания Шийли.

— Какво сте му казали на бедния Шийли, че трепери като лист? — извика Кейпърс, щом ни видя.

— Следващия път да си организираш демонстрациите някъде другаде, разбра ли, Мидълтън? — предупреди го Шийли. — А на тези приятелчета да им купиш ароматизатор за уста, ясно ли е?

— Добре го даваш, капитане. Харесва ми, че говориш образно — обади се Джордан. — Умирам за културни хора. Това ми вдъхва вяра в нашата образователна система.

— Какво копеле си ти! — изпъшка Шийли.

— Джордан пил ли е нещо? — попита Кейпърс и си опъна косата назад.

— Не, чувства се опиянен от живота — казах. А сега да се омитаме.

— Какво се опитваш да направиш? — попита го Джордан. — Да разрушиш Америка ли? И всичко, което ни прави велики?

— Опитвам се да спася Америка — отвърна Кейпърс и лицето му веднага доби сериозно изражение.

— Кейпърс, станал си голям сърдитко, откакто се опитваш да спасиш планетата и пеещите птички в нея — продължи Джордан.

— Хайде да продължим този разговор в „Йестърдей“ — предложих аз. — Майк сигурно вече е освободил Джейн Фонда. Тя също ще иска да поспори с нас.

Когато отидохме в „Йестърдей“, Майк и Шайла бяха вече там и унило дремеха над чашите си. Щом влязохме, Кейпърс и Шайла се разцелуваха страстно — това им бе станало навик през онези бурни дни на арести, демонстрации и речи. Винаги ходеха хванати за ръка и демонстрираха нежните си чувства на обществени места по такъв начин, че лично аз се чувствах ужасно неловко, а Джордан обикновено извърщаше очи. Сякаш не им стигаше, че живеят заедно, ами искаха да покажат, че силата на убежденията им възпламенява още повече сексуалния им живот. Докато чакахме да ни донесат бирите, ръцете им шареха неспокойно, сякаш извивките на телата им бяха единствената азбука, която можеха да четат.

— Разpletете се — каза им Майк, — за да можем да си поръчаме на спокойствие.

— Ти просто ревнуваш — сопна му се Кейпърс, без да откъсва поглед от Шайла. — Разpletем ли се, сякаш оставам без ръце и крака. Откакто започна нашата революция, имам чувството, че с Шайла сме едно цяло.

— Каква революция? — попитах аз.

— Джак, кога ще се събудиш? — озъби ми се Шайла. — Колко още млади момчета трябва да умрат във Виетнам, за да решиш, че този въпрос заслужава малко внимание?

— Седемдесет и две хиляди триста шейсет и осем — отвърнах аз, докато изчитах менюто.

— Как можеш да се шегуваш, когато твои връстници гинат в тази неморална война? — попита ме Кейпърс и ме сграбчи за китката.

— Аз искам сандвич със сирене и лук — обади се Джордан, докато изучаваше менюто. — А, има и други вкуснотии. Бих мушнал и една салатка, но като си помисля за онези момчета, дето измират в

неморалната война, изведнъж престава да ми се яде. Прииска ми се да грабна един плакат и да хукна след някоя антивоенна демонстрация, за да почувствам и аз морално превъзходство над шляещите се неангажирани хорица.

— Аз пък щях да си поръчам пържола, но всяко късче месо ми напомня трупове и смятам, че е ужасно неморално да си позволявам пържола в такъв момент. Оризът пък ми напомня за оризищата и за войните на Виетконг, които измират в тяхната си високоморална война срещу такива изроди като мен. Така че и ориз да не виждат очите ми. Въобще, яде ми се нещо без плънка от политически послания. Най-добре да си поръчам суров морков и чаша вода.

— Кейпърс и Шайла не мислят, че това е смешно — предупреди ни Майк.

— Жалко — отвърнах.

— Какво толкова смешно има, като става дума за Виетнам? — попита Шайла.

— Смятам, че цялата ни страна е изперкала — обадох се аз. — Ето, вие двамата сте се превърнали във фанатици. Кейпърс, погледни се! От едната в другата крайност и то в разстояние само на една календарна година! А ти, Шайла? Едно време не познавах по-приятно и забавно момиче от теб, а сега по-скоро бих изчитал архивите на Конгреса, отколкото да бъда с теб в една компания. Не мога да разбера защо не си останете либерали, без да се превръщате в досадни, надути, вечно прави мърморковци.

— Джак, ние се опитваме да спрем войната — каза Кейпърс. — Съжалявам, ако с това ти разваляме купона.

— Ти въобще имаш ли някакви убеждения? — попита Шайла.

— Американското знаме — отвърнах.

— Евтин патриотизъм! — изсмя се Кейпърс. — Най-хубавото на американското знаме му е това, че не представлява нищо. Можеш да го гориш, да го тъпчеш, да го мачкаш, да го плюеш, да го хвърлиш на боклука, защото нашата Конституция ни гарантира това свещено право.

— Джак, у теб дреме фашист, който всеки момент може да се събуди — обади се Шайла.

— Единственото нещо, което може да го събуди, е вашата компания с Кейпърс — отвърнах. — След всяка среща с вас двамата

изпитвам непреодолимо желание да пусна една бомба над Ханой.

— Значи ти си за войната — изкрещя Шайла. — Признай си.

— Ние сме студенти — намеси се Джордан. — Никой от нас не е за войната. Това е една глупава война, запалена по глупави съображения, която се води от глупави хора.

— Значи сте на нашата страна — каза Шайла.

— Разбира се, че сме на вашата страна — продължи Джордан. — Само че не сме толкова шумни и не обичаме да парадирате с убежденията си.

— Не мога да мълча, когато става дума за нападм и за изгарящи деца — каза Кейпърс.

— Нито пък аз — подкрепи го Шайла. — Още по-малко пък ще седя на една маса с онези, които могат.

Двамата с Кейпърс станаха да си вървят.

— Вдигам тост за нападма — извиках след тях и се изправих на крака, но двамата изчезнаха, без дори да се обърнат.

— Май че напълно са си изгубили чувството за хумор — каза Майк и щракна една снимка.

— Съвсем са се изкофтили — казах аз. — Те могат да говорят часове наред за речи и демонстрации, а после да се сърдят, че някой, представи си, не е съгласен с тях.

— Не ти е това болката, Джак — каза Майк.

— Така е — съгласи се Джордан.

— А каква ми е болката тогава? — попитах.

— Влюбен си в Шайла — каза Майк. — Не е грехота, но за съжаление тя си пада по храбри демонстранти, които плачат само от сълзотворен газ.

— Аз също съм против войната, но обичам Америка.

— Те само си говорят, че искат да спрат войната, но не го мислят сериозно — обади се Джордан и отпи от бирата си.

— Аз смятам, че го мислят, и то много сериозно — каза Майк.

— Не си прав. Не обичам да цитирам баща си, но в едно нещо той е прав — продължи Джордан. — Казва, че единственият начин да провериш доколко един човек е убеден в каузата си, е да видиш какво е готов да рискува. Миналия месец ми каза, че не гледа сериозно на Кейпърс, защото според него изявите му са само поза.

— И какво трябва да направи Кейпърс, за да го опровергае? — попитах.

— Ако Кейпърс наистина вярва в това, което говори — изсмя се Джордан, — според баща ми той трябва да взриви целия Форт Джаксън. Баща ми не вярва на празни приказки. Щом убежденията ти са искрени, трябва да си готов да се жертваш за тях. Докато Шайла и Кейпърс само плямпат, без да действат, той не би им обърнал никакво внимание.

Войната обаче навлезе в живота ни много по-късно. Един ден, докато Джордан си седеше в стаята и четеше, а аз пишех писмо на мама, Майк цъфна на прага.

— Чухте ли? — попита той, а на врата му висяха три фотоапарата. — Войници от националната гвардия са убили някакви студенти по време на антивоенна демонстрация.

Погледнах през прозореца и видях как студентите изсипват всичкия си боклук през прозорците. Други тичаха като обезумели по улиците — пицяха и плачеха.

— Шайла и Кейпърс свикват демонстрация — каза Майк, надвеси се от прозореца на втория етаж и започна да снима бунта срещу убийствата в Кент.

Ако тези студенти бяха убити в известните с радикалните си възгледи Харвард или Колумбийския университет, поне щеше да има почва за тях, някакво смекчаващо вината обстоятелство. Но стрелбата срещу тринайсет студенти в тихото и идилично градче Кент в щата Охайо — един колеж, в който винаги е царяло тъпо примирение и мълчаливо съгласие с властите, ни разтърси. На всички стана ясно, че правителството е открило ловния сезон и всеки противник на войната ще бъде преследван. Много скоро обаче ужасът от това хладнокръвно убийство се превърна в гняв, дори най-хрисимите освирепяха, изпълниха се с величието на бойния дух. Университетите в цяла Америка се разбуниха като пчелни кошери. Интелектът и разумът минаха в нелегалност, добрите обноски заспаха зимен сън и дивият бунт надигна глава. Но никой не знаеше какво точно да предприемем.

По-късно това движение без посока се превърна в незабравимо усещане и то ми помогна да проумея закрилата на стадото, сигурността на множеството, утехата, която хората намират в тълпите религиозни поклонници. Никога не бях участвал в толкова голяма

кауза. Ръцете ми трепереха от ярост, устата ми беше вечно пресъхнала; възбудата ме заслепяваше, пречеше ми да мисля трезво и все пак любопитството ми надделяваше над гнева, особено като гледах колегите си, много от които плачеха.

Щом нашата разярена тълпа стигна площада пред библиотеката, се разбра, че Кейпърс и Шайла са били вече арестувани за организиране на демонстрация без предварително разрешение. Вестта за тяхното арестуване бързо се разчу заедно с изненадващото допълнение, че лично президентът на университета се е застъпил за тях и е поискал да бъдат освободени.

Същата вечер Джордан, Майк и аз седяхме в „Йестърдей“, когато се появиха Шайла и Кейпърс. Посрещнахме ги с гръмки ръкопляскания и вдигнати във въздуха юмруци. Цяла нощ студентското ни градче се огласяваше от викове, една полицейска кола избухна в пламъци някъде край стадиона. Воят на сирени не спря до сутринта. Това, което ставаше в колежа, не можеше да се нарече анархия — нещо бе разклатило утайката на обществената апатия. Човек просто усещаше как летаргията ни се възпламенява и с всеки изминал час лумва във все по-буйни пламъци. През онази нощ простичкият факт, че живеем, ни се струваше вълнуващ като новооткрита религия. Атмосферата на заспалия град бе пропита с безпокойство и необузданост. По радиото и телевизията съобщиха, че нито един от убитите студенти не е бил радикално настроен, а един дори е бил в Корпуса за подготовка на запасни офицери. Полицията бе стреляла по мирна и беззащитна студентска демонстрация. Моето поколение се обедини в гнева си. Навсякъде родителите трепереха за децата си.

На следващия ден следобеда тълпите отново започнаха да се събират и тогава разбрах, че възбуденият инстинкт е много по-страшен от всяко предварително планирано и обмислено действие. Когато се приближихме към площада пред библиотеката, чух, че говори Шайла: „Вчера войната избухна и в Щатите. Защото сме против това нашите войници да загиват в една несправедлива война, те решиха, че може някои от нас да загинат тук, на място. Защото нашият протест е мирен, те решиха да действат с куршуми, за да ни подсказат каква ще бъде цената на този мир. Защото ние мразим войната, те решиха да обявят война на нас самите. Нека отвърнем на огъня им, като още по-твърдо

защитим каузата на мира и на връщането на нашите войници в Америка. Нека първо погребем момчетата, а после да погребем и цялата Виетнамска война завинаги!“

Речта ѝ бе посрещната с продължителни ръкопляскания. После думата се опита да вземе Радикала Боб, но един офицер от полицията, полковник Стром, го прекъсна, за да съобщи, че няма разрешение за това наше събиране и че демонстрацията е забранена със заповед на кмета. Радикала Боб избута човека встрани и се опита да превземе микрофона, но в същия миг няколко души го обградиха и много чевръсто му сложиха белезници. Тълпата не спря да дюдюка, докато го вкараха в патрулната кола. Студентите, които бяха в периферията, се опитаха да разкъсат полицейския кордон и да освободят Боб, но много бързо бяха отблъснати.

Кейпърс завря носа си в лицето на полковник Стром и след кратко шушукане успя да изпроси разрешение да използва микрофона само за едно съобщение.

— Нашата среща се премества в театъра в Ръсел Хаус. Забраняват ни да говорим тук, на улицата, но за щастие сградата на Студентския съюз е наша собственост.

Заточихме се в тънка нишка между автоматите, пистолетите и палките на силите на реда. Бяхме много спокойни и дори се учудвахме защо е необходима тази мрачна демонстрация на сила и параноя. Очите на полицаите ни гледаха с омраза.

— Страх ги е да не им се случи нещо — обади се Джордан до мен. — Бедните копелета. Страх ги е от нас.

— Защо в силите за сигурност има толкова дебели мъже? — попитах го.

— Не са дебели. Отдолу носят бронирани жилетки, затова така изглеждат. Стой в средата — предупреди ме Джордан. — Ако започнат да стрелят, първо ще окастрят краищата.

— Няма да посмеят — казах. — Те са най-обикновени момчета от Южна Каролина, като нас двамата.

— А ти какво си мислиш? Че онези от Националната гвардия не са били най-обикновени момчета от Охайо, както и застреляните студенти ли? — рече Джордан.

— Моля те, не ме изнервяй допълнително — казах. — Дай да се връщаме в стаите си. Ако питаш мен, пет пари не давам за тая

Виетнамска война.

Преди да влезем в сградата на Ръсел Хаус, видях, че над нас кръжат два хеликоптера. Едно момиче, което носеше транзистор, каза, че са съобщили, че всички сили на полицията в Чарлстън са мобилизирани. Видях как патрулите си предават от ръка на ръка бутилки със сълзотворен газ, чух лая на добермани и немски овчарки, които се събираха зад библиотеката. Държавата бе стегнала силите на реда.

Когато стигнахме сградата на Студентския съюз, ние с Джордан заставахме на една от претъпканите пътеки, а Кейпърс Мидълтън се качи на подиума. Тълпата започна да се освобождава от напрежението си чрез овации, викове, пищене, които се превърнаха в неудържимо племенно негодувание. Залата се изпълни докрай.

— Тук сме се събрали да празнуваме величието на нашата страна — започна той. — Страната, в която англичаните искаха да ни лишат от свободата на словото и събиранията и само да ни взимат данъците. Те бяха помислили за всичко, с изключение на едно-единствено нещо: ние повече не бяхме англичани. Англичаните така и не успяха да разберат кога подчинената им страна се е променила и ние сме станали американци. Като американци ние научихме целия свят какво е това свобода на словото. Ние сме измислили свободата на словото. И никой, повтарям, никой никога няма да ни я отнеме.

Тогава силите на реда допуснаха стратегическа грешка. Шефът на градската пожарна команда се появи на сцената — поклащаше се несигурно като пингвин. Виждаше се, че се чувства неловко пред тълпата от дългокоси студенти. Изтръгна микрофона от ръцете на Кейпърс, като по време на кратката им схватка Кейпърс се усмихваше за пред публиката, а онзи си въобразяваше, че той му се подиграва. Направи знак с лявата си ръка и сцената мигом се изпълни с полицаи. Един от тях пръсна спрей в очите на Кейпърс, той изпищя и се свлече на земята, докато друг полицаи го удари с палката си. Изглежда, Кейпърс бе изпаднал в безсъзнание, защото го вдигнаха и изнесоха навън. Ние бяхме толкова стъписани от светкавичното развитие на нещата, че направо онемяхме и в залата настъпи глуха тишина. Единствено фотоапаратът на Майк продължаваше да щрака.

Най-накрая шефът на пожарната проговори:

— Тук този мистър Мидълтън няма разрешение за събирането ви. Нарушавате правилата на противопожарната охрана. Наредено ми е от самия губернатор да не допускам събирания в Студентския съюз до второ нареждане. Ясно ли е? Забранено ви е да се събирате в Ръсел Хаус. Давам ви пет минути да се разпръснете.

Останалата без водач тълпа се разшумя и в този миг до мен се обади глас. Беше Джордан.

— Ей, тлъстак! Ако Студентският съюз не е за студенти, тогава за кого е, по дяволите?

— Арестувайте го! — изкомандва пожарникарят.

— Аз съм студент — изкрещя Джордан. — Няма закон, според който на студентите е забранено да се събират в сградата на собствения си Студентски съюз. Искam да знам какво търсите вие тук! Тази сграда е построена с наши пари и е наша собственост. А вие пристигате неканени, арестувате и биете приятелите ни, прекъсвате събранието ни и се мъчите да ни уплашите. На всичкото отгоре имате нахалството да ни гоните от собствената ни сграда.

— Момче, млъкни, ако не искаш да загазиш — провикна се началникът на градската пожарна.

— Защо да млъквам? — отвърна му Джордан. — Аз живея тук. Родителите ми плащат добри пари, за да мога да посещавам този университет. Взел съм изпити, за да вляза в него. Това важи за всички нас. Нямате право да ни гоните.

— Създавате пожароопасна обстановка — отсече началникът. — В тази зала не могат да влизат повече от две хиляди души наведнъж.

— Тогава да се омитат ченгетата и ще останем колкото трябва — продължи Джордан. Полицаяте вече си пробиваха път към него, но тълпата им пречеше с каквото може. Полковникът, който отговаряше за Националната гвардия, застана пред микрофона.

— Чуйте ме — каза той. Гласът му беше мек, но се виждаше, че не може да ни трае. — Искam малко ред и тишина. Отказахте да изпълните заповедта на началника на пожарната да се разпръснете. Трябва да ви кажа, че когато имам работа с тълпи като вашата, лично аз не обичам да пипам с кадифени ръкавици. Хайде, надигайте си хипарските задници и да ви няма!

Гневът на тълпата се разгоря като блатни огънчета из цялата зала. Само Джордан запази самообладание.

— Полковник, извинете ни се, задето ни нарекохте хипарски задници — каза той. — Моите състуденти са фини хора и не обичат обидите. Виждате ли, ние сме обременени с непозната за вас чувствителност.

— Дадох заповед да се разпръснете, Бетси, или както ти е там името — отсече полковникът. — Съжалявам, но не мога да позная дали си момче или момиче.

— Полковник! — провикна се Джордан. — Какво ще кажеш за един боксов мач на сцената. Тогава ще можеш да отгатнеш пола ми.

Залата ревна от удоволствие и заглуши следващите думи на полковника.

— ... да припомня, че в този момент прекрасни американски момчета се бият и умират във Виетнам — довърши полковникът. — Знаете ли защо загиват тези младежи?

— Разбира се — провикна се Джордан. — Защото са нямали достатъчно пари или късмет, за да се намърдат в шибаната Национална гвардия като теб и онези котараци не с чизми, а с автомати, дето са дошли да ти светят...

Възбудената тълпа отново се разшумя и въпреки че се опита, полковникът не успя да въдвори ред в продължение на няколко минути.

— Нашите момчета загиват във Виетнам в името на каузата, в която вярват — отново се обади Джордан. — И с това спечелиха нашата любов и уважение. Затова искаме да спрем тази война и да ги върнем у дома. Нашата армия е на бойното поле и се сражава срещу врага, а какво правите вие, нещастници, тайни и явни ченгета, страхливци, копелета — клатите си краката на топло и се правите, че изпълнявате дълга си към родината. Ама няма да отидете в джунглата, няма да се изправите срещу Виетконг, нали! Препасали сте патлаците и обикаляте американските университети, да опандизите някое американско момче или момиче. На това ли му викате дълг към родината, а, ченгета? Вчера убихте четири невинни момчета в Охайо. А за днес колко ви е нормата? Кажете де! Ако има някой да клинчи от войната, това сте вие, а не студентите. Треперите си за жалкия животец и сега ви е гот, защото няма начин да ви изпратят във Виетнам, да ви пръснат черепа, да пипнете малария или да ви лепнат трипер, нали?

— Момче, внимавай! Подстрекаваш към бунт — обади се полковникът в утихналата зала.

— Кого по-точно? Студентите или ченгетата? — попита Джордан.

Един мазен, лустросан млад мъж от кабинета на губернатора зае мястото на полковника и мина на темата, без много да се церемони.

— Ако след пет минути в тази сграда остане някой студент, той ще бъде изключен от университета до края на семестъра. Няма да има право да полага изпити, нито да завърши със своя курс.

Викове и ругатни изпълниха въздуха, но въпреки това се усети общо раздвижване по посока към изходите. Когато движението се успокои, видяхме, че сме останали към петстотин души, които не бяхме помръднали от местата си. Огледах се и с изненада установих, че повечето лица са ми непознати и че сред нас няма нито един член на нашумялото СДО.

Личеше си, че младият мъж на сцената си знае работата и не възнамерява да си губи времето. Младостта му го правеше да прилича на фашист. Студентите продължиха да се изнизват през входовете с наведени глави — стигаха до вратата и си плюеха на петите.

Когато изтекоха въпросните пет минути, младият мъж, който се бе представил като Кристофър Фишър, заяви, че останалите стотина студенти могат да се смятат за изключени.

— Какво ли правя тук? — казах аз. — Би трябвало да съм си в стаята и да се подготвям за изпита по викторианска литература.

— Правиш се на мъж с характер — подметна ми Джордан, който много спокойно се бе отпуснал на стола до мен. — Тук си, защото не обичаш да се криеш и да бягаш само за да доставиш удоволствие на някакъв си правителствен кретен.

— Ще видиш, няма да завършим — натъртих аз. — Няма дипломи, няма родителски прегръдки. А аз дори не съм убеден, че съм против Виетнамската война. И виж сега какво се получава — няма да завърша, защото приятелите ми са до един фанатици, а ти, копеле, реши точно днес да истеризираш.

— Не забравяй, че откараха Кейпърс в болницата в безсъзнание — отвърна ми Джордан. — Арестуваха Шайла само заради една реч.

— Така де — казах, — знам, че става въпрос за високи морални принципи, в които не вярвам. Знам, че провалям живота си по един много глупав начин.

— Тогава тичай към вратата — предложи ми Джордан.

— Да, да! За да ми викаш после, че нравствено ме превъзхождаш.

— Че аз те превъзхождам — отвърна Джордан и се усмихна.

— Ако го направя, Шайла никога повече няма да ми проговори — продължих да разсъждавам на глас.

— Виж, това е сигурно — кимна Джордан.

— А Майк вероятно ще ме снима как се гърча и скимуча като сритано псе.

— И на всичкото отгоре ще публикува снимката във всички вестници.

— Значи ми остава само една възможност — да се скрия в Аляска, там никой не е чувал за Южна Каролина. Ще започна нов живот. Другата възможност е да замина за Виетнам като доброволец. Ще стана зелена барета. Ще дам воля на главореза у мен. Ще спечеля медали. Ще ходя да се чукам в Банкок. Ще си направя огърлица от човешки уши. Сигурно и на мен ще ми се случи да стъпя върху мина. Ще ми отрежат двата крака. Ще спестя за електрическа инвалидна количка. Дано поне някаква част от пишката ми остане. Не, не! Оставам тук.

— Мъдро решение — подхвърли Джордан.

Кръгът от полицаи и ченгета започна да се стеснява около нас.

— Нашите ще ни убият — пак започнах аз. — Боже мили, мама ще побеснее, като научи.

Отново прокълнтя гласът на Кристофър Фишър.

— Онези, които не напуснат сградата на Студентския съюз в следващите пет минути, ще бъдат арестувани. Обявено е извънредно положение. Вече имате само четири минути и четирийсет секунди, за да се върнете по стаите си.

— Ама вие май не разбрахте за какво става дума — провикна се Джордан, след като се изправи на крака. — Хайде пак да си го преговорим. Тази сграда е наша. Това е Студентският съюз. Студентски. Ясно ли е?

Един от студентите в края на стесняващия се кръг, който до този момент не бе обелвал дума, се изправи. Не го познавах. Имаше ужасно войнствен вид. Носеше дълга рошава коса, мазна лента на челото и скъсани джинси. Камуфлажното му яке го правеше да изглежда още по-страшен. Стана, разкрещя се и взе да раздава заповеди.

— Щом говедата толкова искат тая сграда, дай да ѝ палнем клечката. После ще им подарим пепелта. Не може да има мир с тия копелета, не ги ли виждате. Само на бой налитат, дайте тогава и ние да им налетим. Щом толкова искат да стрелят по невъоръжени деца, дайте поне малко съпротива да им окажем, стига сме се лигавили. Стига само приказки. Поне на един да му видим сметката.

Джордан извика на всички да си стоят по местата, после бавно се приближи до студента, който се бе разпенявил. Прегърна го през рамо и здраво му стисна врата с една ръка.

— Виж ти в наше време как са взели да се обличат ченгетата — обърна се Джордан към останалите демонстранти. — Някой да познава този тук? Аз не ви знам всички по име, по физиономии обаче сте ми познати. А този господин Радикал отдавна го наблюдавам. Попрекалил е с дегизирането, а? Какво ще кажете? Така облечен, щеше да си бъде съвсем на мястото в Бъркли, но при нас повече прилича на холивудски клоун. А акъл взел да ни дава — да се нахвърлим срещу въоръжените полицаи, така ли, господин Радикал? Много умно!

— Провокатор! — викнаха някои от студентите.

— Хайде, приятелче, омитай се! — каза му Джордан. — Тук сме се събрали все добри деца и не искаме неприятности.

— Мразя я тая шибана война! — извика студентът в последен опит да разбуни остатъка от тълпата. — Казвам ви, няма смисъл от приказки. Действия трябва, само с действия ще привлечем общественото внимание.

Минах зад гърба му и измъкнах портфейла от задния му джоб. Имаше полицейска карта. Вдигнах я високо във въздуха, за да видят всички, че Джордан е излязъл прав в подозренията си. Всички започнаха да дюдюкат, докато ченгето се омете с подвита опашка.

— Сега вече няма от какво да се срамуваме, задето останахме.

— Те нямат право да вършат това! — възмути се едно от момчетата. — Как така ще ни гонят от сграда, която е наша?

— Аз не съм противник, а привърженик на Виетнамската война — обади се едно хубаво момиче. Казваше се Лорел Лий и беше приятелка на Ледар. — Но у дома са ме научили кое е правилно и кое — не. Това, което стана тук, е възмутително!

След което заповедта бе дадена и ние бяхме арестувани.

Когато на следващия ден излязохме от затвора, вече се бяхме превърнали в герои и в част от онова неспокойно време, когато американците бяха престанали да се изслушват. Петстотин студенти и пет телевизионни камери ни посрещнаха заедно с ослепителната слънчева светлина на един щат, в който лятото отново бе подранило. Шайла и Кейпърс ни прегърнаха тържествуващи за пред камерите и бързо ни отвякоха в едно закътано местенце на Блосъм Стрийт, където ръководството на СДО се бе събрало, за да обсъди следващата си проява. Радикалите, които доскоро въобще не ни понасяха нас с Джордан, сега се държаха, като че бяхме доказали предаността си в някакво страхотно изпитание. И този затворен кръг, който никак не харесвахме, на бърза ръка ни обяви за свои хора. Истината е, че нощта в затвора ни бе уплашила и последвалото ухажване подежда като лечебен мехлем на изтерзания ни дух. Марихуаната беше безплатна, както и уискито.

Бях вече на градус и много щастлив, когато Шайла ни направи знак да я последваме. Заведе ни до една маса в задния двор. Там Радикала Боб беше свикал военния съвет — на открито, за да е сигурен, че никой не записва разговорите. Той твърдеше, че още е рано да се доверяват на нас с Джордан, че ние не бива да присъстваме на това съвещание само защото сме били арестувани и сме изиграли главната роля в една демонстрация, която се оказала неефективна, тъй като нещата излезли извън контрол. Спореше, че движението не е място за подготовка на млади кадри, които предлагат услугите си, без да проповядват революционната философия като свое кредо. Още същия ден стотина рошави студенти бяха нападнали административната сграда в спонтанен бунт, лишен от цел и водачество.

— Действия, неподплатени с философия, това е анархия — заяви Радикала Боб.

— Какво? — попитах. — Боб, всеки път, щом си отвориш устата, имам чувството, че си изучавал английски задочно.

— Теб кой те пита, бе! — озъби ми се той в отговор. — Това, че двамата с Джордан вчера сте се правили на герои на своя глава, съвсем

не означава, че сте помогнали с нещо на нашата кауза.

— А ти можеш ли да ми обясниш защо нито един от вас не беше арестуван вчера? — попита Джордан и изгледа събраните двайсет и двама ветерани на СДО, насядали около масата за пикник.

Заниманието на повечето от тях се състоеше в това да си подават един на друг тънко свити цигари от марихуана — толкова тънки, та имах чувството, че си разменят косъмчета от срамните части. През този ден обаче, с изключение на Боб, всички се отнасяха много мило и почитателно към нас с Джордан. Само защото се озовахме на първите страници на вестниците, изведнъж бяхме станали много ценни за тях.

— Боб, не си прав — намеси се Шайла. — Те рискуваха всичко и загубиха всичко. Бяха арестувани заедно с другите. Когато ни арестуват нас двамата, това не изненадва никого, защото се случва всеки ден. Но тяхното беше бунт на никому неизвестни студенти, и то без да е предварително организиран. Героизъм в чист вид, бойният вик на обикновения човек. В една-единствена спонтанна акция тези студенти направиха повече, отколкото СДО за цяла година. Разбира се, не са знаели какво вършат, но резултатът е прекрасен.

— Те не бива да участват в акцията тази вечер — отсече Боб.

— Тук не съм съгласна — каза Шайла.

— Вие искате ли да дойдете? — попита сърдито Боб. — Хайде, копеле, казвай!

— Мирен протест ли ще бъде? — попита Джордан.

— Разбира се. Ние се опитваме да спрем войната, а не да започнем нова.

Джордан погледна към мен и каза:

— Толкова съм пиан, че не мога да откажа. Освен това утре нямам изпит.

— Нито имаш къде да отидеш — додадох. — Нали ни запечатаха стаята. Разполагаме с цялото време до края на живота си да правим каквото ни скимне.

— Значи ще участваме — заключи Джордан.

В два часа на следващата сутрин Кейпърс Мидълтън, дегизиран във военни дрехи, счупи едно малко прозорче на тоалетната на първия етаж в сградата на Мейн Стрийт, в която се помещаваше наборната комисия на Южна Каролина. Той се промъкна в мрака и излезе през вратата, която извеждаше в задната уличка, а там го очаквахме ние,

останалите, които по-късно щяхме да станем известни като Колумбийската дванайсеторка.

Като отвори вратата с малко насилие, Кейпърс сложи пръст на устните си и ни поведе по задната стълба към вътрешността на сградата. Акцията беше планирана отпреди седмици и през първите минути на взлома всички изпълняваха стриктно задачите си. Разполагаха с предварително откраднати ключове, задигнати от разсеяни пазачи. Момчетата носеха тежки кофи, пълни с кравешка кръв, а момичетата — запалителни материали, с които да унищожат досиетата на всички подлежащи на мобилизация момчета в Южна Каролина.

Шайла отиде до първия шкаф с архиви и без много да му мисли, измъкна папките и ги разпиля по пода. Ние с Джордан направихме същото, като след това ги заливахме и с кравешка кръв. Кейпърс с останалите действаше в друга стая, като натрупваха книжата в средата. Купчината растеше, а Кейпърс ни даваше зор да действаме по-бързо. В един момент погледна часовника си, кимна на Радикала Боб и заля хартиите с бензин. Докато продължаваше да ни пришпорва, усетих лек фалцет в гласа му и се спрях. Подуших миризма на бензин. Огледах се и видях съсредоточеното лице на Шайла, която приличаше на изпаднала в екстаз монахиня. Всъщност всички приличахме на религиозна секта, подготвяща едно съвсем модерно аутодафе. Без никаква външна причина изведнъж ме обзе паника. Загледах се в лицата на моите приятели и другите, които ми бяха съвършено непознати, като продължавах да се боря с непреодолимото си усещане, че съм в капан. Отстъпих назад от дългите редици с архиви, сграбчих Джордан за раменете и в този миг видях как Радикала Боб драсна клечка кибрит, а другите щракнаха запалките си и се приближиха към купчината архиви.

— Хайде да подпалим цялата сграда — извика Радикала Боб.

— Не! — отсече Шайла. — Само архивите.

— Боб е прав — обади се Кейпърс. — Нали това е революция, хайде да подпалим сградата. А после и целия град. Да започнем война тук, у дома. Да им покажем какво им е на виетнамците.

— Стига! — обади се Шайла. — Ние сме против насилието. Разбра ли? Против насилието.

— Говори само от свое име — сръза я Радикала Боб и стаята избухна в пламъци. Отвън долетя воят на стотици сирени. Пожарникари и полицаи вкупом нахлуха в стаята. Цяла армия ченгета ни обгради, а после ни повалиха на пода с палки и юмруци. Двама огромни мъжаги седнаха върху мен, докато ми слагаха белезниците, изсмяха се, когато изохках от болка и ги стегнаха така, че спряха притока на кръв в китките ми.

— Гадове! — изрева Кейпърс. — Мръсни гадове. Кой ни е изпортил?

— Казах ти да държиш проклетите си приятелчета настрана от тая работа — каза му Радикала Боб. — Аматьори!

— Вината не е в нас — обади се Шайла.

— Майка му стара! — изохка Джордан

— Какво има? — попитах.

— Тъпи копелета излязохме — каза Джордан. — Трябваше по-рано да се сетим. Това е федерално престъпление. Сега вече здравата го закъсахме.

В деня, в който трябваше да се явим пред съда, ни качиха в полицейски коли, но преди да влезем в съдебната зала, трябваше да изтърпим атаката на репортерите и фотографите. Майк също беше там със своя никон, насочил обектив право към генерал Елиот. Генералът представляваше неповторима гледка в блестящата си добре изгладена униформа на морската пехота. Откъсна се от тълпата и се приближи до сина си. Един детектив водеше Джордан по стълбите — държеше го за белезниците и го дърпаше след себе си. Когато генералът го удари с опакото на ръката си и Джордан се свлече на колене, Майк улови момента. В своя справедлив гняв генералът представляваше самата възмутена власт, която наказва дългокосия нарушител на обществените правила и закони на стъпалата пред залата на съда. Снимката беше като камея с почти библейски внушения: бащата, който въдворява ред в собствения си дом. Паднал на колене и унижен, с неговото измъчено лице, Джордан олицетворяваше срама и оскърблението на едно детство, продължило твърде дълго. В очите на по-възрастното поколение генерал Елиот представляваше добрият американец, но в нашите очи той символизираше всичко тиранично, закостеняло и лицемерно в духа на Америка, което Виетнамската война бе оголила като раните на прокажен. Падналият на колене Джордан — това беше

нашето поколение, което се чувстваше предадено. Снимката на Майк беше последният билет по пътя, от който връщане назад нямаше. Джордан се изправи с мъка, погледна баща си в очите и продължи нагоре по стълбите.

Тогава генералът се изплю в лицето на сина си и светът, който бяха делили до този момент, потъна в непрогледен мрак. Войната и всички рани, които бе нанесла на американската душевност, можеха да се видят в тази мимолетна среща между баща и син. Това беше краят на Джордан Елиот. Той сякаш прекрачи някаква невидима граница, отвъд която никой не можеше да го последва, затвори се в самотата на неизлечимата си болка. В затвора той забрави всичко за Виетнам. Единствената му мисъл беше какво да направи, за да нарани най-силно баща си. Какво да стори, за да го прекърши завинаги. Никога преди това не бях чувал човек да се моли така настойчиво и страстно, както Джордан се молеше за смъртта на баща си.

Когато бях освободен благодарение на гаранциите, дадени от моите родители, баща ми нито миг не се поколеба да застане в моя защита. Опасността, която ме застрашаваше и която той като юрист разбираше много по-добре от мен, го накара да изтрезнее. Лично той ми избра най-добрите адвокати в щата. На четири очи двамата с майка ми са имали ужасни скандали относно нашите методи и тактиката, избрана за протест срещу Виетнамската война, но пред хората те твърдо застанаха до мен и яростно защитаваха всяко мое действие. Колкото повече научавах за войната, толкова повече охладнявах към политиката, довела до нея. Когато процесът започна, и Луси, и баща ми бяха твърдо на моя страна, готови да ме защитават със зъби и нокти. Родителите на Шайла също я подкрепиха, макар и по-сдържано. Семейството на Кейпърс даде своето съвършено съгласие с неговите действия, но въпреки това подкрепи своя дългокос радикал.

Сред арестуваните студенти нямаше нито един, чиито родители да се отвърнат от него. Изключение правеше само генерал Елиот.

Според него нещата бяха прости. Ние бяхме изменници, защото с действията си сме подпомагали врага.

Когато Джордан излезе от затвора, генералът го чакаше отвън, но този път не му удари шамар пред камерите. Вместо да го заведе в къщата на остров Полък, генерал Елиот го закара право в щатската психиатрия на Бул Стрийт. Един военен доктор, един съдия от щатския

Върховен съд и самият генерал бяха подписали документ, освидетелстващ Джордан Елиот като психически неуравновесен, което означаваше, че той не можеше да бъде съден, но трябва още същия ден да бъде хоспитализиран, за да е под лекарско наблюдение. В Южна Каролина законите са такива, че не е никак трудно да затвориш човек в лудница.

Процесът се състоя в Кълъмбия в началото на декември. Страстите, които бяха обзели Америка след убийствата в Кент, бяха отдавна утихнали и равнодушието отново бе застлало живота на обществото. Цялата страна се чувстваше изхабена и осакатена от преживяната трагедия.

Когато съдебният пристав извика към залата да стане на крака, съдията Станли Карсуел излезе с решителна стъпка, седна, усмихна се, изгледа ни, поклати тъжно глава и каза:

— Обвинението да призове първия си свидетел.

— Ваша светлост, бих искал да призова първия свидетел на обвинението от името на щата Южна Каролина, мистър Кейпърс Мидълтън.

В този миг духът на шейсетте години, доколкото въобще го е имало в Южна Каролина, умря, изчезна, стопи се. Кейпърс се явяваше от името на щата да свидетелства срещу нас. Той назова всички имена, издаде всички тайни, издекламира всички наши данни, преразказа всички наши разговори, прочете от дневника си всички дати, разноси и проведени телефонни разговори и с показанията си изпрати в затвора десетки хора от цялото Източно крайбрежие. Внимателно насочван от прокурора, той описа как е бил вербуван от Дж. Д. Стром, как е бил внедрен в антивоенното движение още като първокурсник. Кейпърс си призна, че е използвал приятелството си със своята съученичка Шайла Фокс, за да навлезе в средите на радикалните активисти. Смятал, че без Шайла никога не би могъл да спечели доверието на хора като Радикала Боб Мерил. Неговият всеотдаен патриотизъм и непримирим антикомунизъм го накарал да стане таен агент на щатските служби за сигурност. Неговата любов към родината стояла на първо място. Според него радикалите, с които се срещнал, не представлявали никаква опасност за държавата. Той продължавал да обича приятелите си Шайла, Джордан и мен с цялото си сърце и смятал, че ние сме просто едни наивници, които лесно се палят от силни приказки, без да

ги разбират. Показанията на Кейпърс продължиха цели пет дни и промениха всичко в нашия живот и най-вече отношението ни към приятелството, политиката и дори любовта.

Адвокатите на защитата разпънаха Кейпърс Мидълтън на кръст. Въпросите им преливаха от презрение и неприязън. Присмиваха се на неговата честност, когато твърдеше, че е действал така, защото смятал, че страната се намира в голяма опасност. Дразнеха го, като непрекъснато му препрочитаха цитати от собствените му речи, пускаха видеозаписи, в които Кейпърс се правеше на голям противник на войната. Опитваха се да го направят за посмешище, но той продължаваше да твърди безсрамно, че е само един истински патриот. По време на мъчителните кръстосани разпити с нищо не отстъпваше на защитата по презрително отношение и заядливост. И до края не си призна, че ни е предал.

Когато говореше за Шайла, не намери сили да я погледне в очите. Смяташе я за най-искрената и предана противничка на войната. Била идеалистка, при това безстрашна. Повтори няколко пъти пред съда, че в действията си тя се е ръководила само от високоморални подбуди. Смяташе, че това нейно отношение към Виетнамската война е породено до голяма степен от факта, че баща ѝ е преживял Аушвиц, а майка ѝ е станала свидетел на избиването на цялото ѝ семейство.

Кейпърс обаче запази най-острите си обвинения за Радикала Боб Мерил — пришълеца, дошъл от онова дъхтящо чудовище Ню Йорк. Според него единственото верую на Радикала Боб било насилието. Говорел с мек глас, но всяка подхвърлена от него идея означавала убит полицаи или вдигната във въздуха патрулна кола. Всеки негов инструктаж завършвал с думите: „Ако сте сериозни противници на войната, трябва да атакувате не нещо друго, а направо Форт Джаксън.“

„Тия противници на войната бяха до един кретени — каза Кейпърс в съда. — Въпреки че лично аз смятах Радикала Боб за откачен, направо луд, в едно нещо той все пак излезе прав. Ако тези противници на войната бяха наистина искрени, те би трябвало да са готови да жертват и живота си в името на своите идеали. Те обаче не искаха нищо друго, освен да демонстрират с плакати, да се дрогират и да се чукат. Моите деди, когато е трябвало, са се сражавали, не са говорили. Грабвали са оръжието, вместо да съчиняват речи и плакатни остроумия. Макар и според мен Радикала Боб да е опасен тип, той все

пак ми отвори очите за грешките на това антивоено движение. Липсваше им кураж да защитят убежденията си и аз съм щастлив, че мога да ги разоблича като малодушни страхливци, каквито са.“

С показанията си вторият свидетел на обвинението промени до голяма степен картината, обрисувана от Кейпърс Мидълтън. Всички ахнахме, като разбрахме, че Кейпърс Мидълтън е бил таен сътрудник на щатските сили за сигурност в Южна Каролина, но когато вторият свидетел на обвинението срещу нас се оказа Радикала Боб Мерил, ние направо щяхме да припаднем. Той стана и зае мястото си до съдията като свидетел от страна на правителството. Федералното бюро за разследване вербувало Боб като доносник по време на сблъсъците в Колумбийския университет, след което той така умело се самовнедрил сред активистите радикали, че се превърнал в най-достоверния източник на информация за ФБР.

Въпреки че нашата защита успя да докаже, че всяко незаконно действие, в което бяхме участвали в нощта на взлома, е било планирано или от Кейпърс, или от Радикала Боб, ние все пак бяхме обвинени в незаконно влизане в чужд имот и злонамерено унищожаване на федерално имущество. Осъдиха ни на една година затвор, но след това промениха присъдата в условна, посочвайки нашата младост и идеализъм като смекчаващи вината обстоятелства.

Когато Кейпърс седна на свидетелския стол в театъра на Док Стрийт, всички млъкнахме, за да изслушаме историята за въпросния процес. Въпреки че разказа спокойно своята част от историята, усетих, че все още се чувства неловко, задето е предал приятелите си. Кейпърс се защити, като каза, че действията му са били продиктувани от патриотизъм и желание да служи на родината си. Когато се подписал да сътрудничи като агент на правителството, не знаел, че в капана, който бил заложил за враговете на Америка, ще паднат собствените му най-близки приятели.

— Кейпърс, Шайла те обичаше — обади се Ледар. — А ти? Ти само се преструваше, че я обичаш, така ли?

— Не съм се преструвал — отвърна Кейпърс и погледна бившата си съпруга. — Чувствата ми към Шайла бяха истински. Толкова много неща научих от нея, тя имаше съвършен инстинкт за политика, разбираше средствата за масова информация и така умееше да работи с тях, че те често обслужваха нашата кауза. Все си мислех, че един ден

ще мога да ѝ обясня какво се случи тогава. Любовете ми към нея не беше преструвка — та нали всички ние я обичахме. Но аз гледах на нещата по друг начин. В по-едър план. Смятах, че страната ни е застрашена. Знаех, че много комунисти са внедрени в движението за мир. За разлика от всички вас аз имах достъп до агентите.

— Твоите приятели не бяха комунисти — обади се Джордан Елиот. — Ние с Джек дори не се занимавахме с политика. Майк и Шайла просто бяха против войната.

Генералът веднага се надигна и отвърна троснато на сина си:

— Кейпърс, ти изпълни своя дълг към родината. Няма от какво да се срамуваш.

— Кейпърс никога не се е срамувал от това, което извърши тогава — отвърна му Ледар. — Докато бяхме женени, доста сме спорили по този въпрос.

— Не е точно така — каза Кейпърс. — Просто се бях примирил със случилото се. Има разлика.

— Ако не бяхте вие с Шайла, ние с Джордан нямаше и да забележим убийствата в Кент — обадох се аз.

— Не бягам от отговорност — каза Кейпърс.

— Кейпърс, ти винаги ме държеше настрана от демонстрациите — каза Майк. — Аз имах единствената задача да правя снимки. Казваше ми, че трябва да запечатам историята. Защо го правеше? За да ме предпазиш ли?

— Ти беше много впечатлителен човек — отвърна му Кейпърс. — Пазех те от Шайла и от теб самия.

— Значи, беше нарочил Шайла, така ли? — попита Майк.

— Тя се беше нарочила самичка. А моята цел беше Радикала Боб.

— Каква ирония на съдбата — каза Боб.

— Плащаха ли ти? — попита Джордан.

— Разбира се — изненада се Кейпърс от въпроса. — И имаше защо.

Когато Джордан зае своето място на сцената на Док Стрийт, знаех, че всички парченца от пъзела ще дойдат на мястото си. През всичките тези години нито веднъж не се реших да го попитам за случилото се, а и той предпочиташе да мълчи. Сега, когато проговори, за пръв път усетих как се отпусна въпреки стоманения поглед на баща си. Говореше делово, като бизнесмен. С лекота пресъздаде събитията и тогава изведнъж си спомних защо моята църква учи, че изповедта е мехлем за душата. Докато разказваше, ние всички се заслушахме, дори неволно се наведохме напред, за да уловим всяка негова дума. И генералът наостри слух.

— Щом пристигнах на Бул Стрийт, ме хвърлиха в съвършено гола единична килия. Дадох ми хапчета за успокояване, но аз продължих да крещя на сестрите, на нощните дежурни, на другите пациенти, затова ме изолираха още повече. Увеличиха ми и дозата успокоителни и речта ми стана съвсем несвързана. Когато ме върнаха в отделението, забраниха ми всякакви други посещения и писма, освен от родителите ми.

Не си спомням точно в кой момент, но много скоро след това, бях подложен и на първия от четирите сеанса шокова терапия, от които загубих всякаква чувствителност. С месеци се влачех като парцал сред останалите замаяни от торазин болни, обвит в гъст цигарен дим. Но онова, което изглеждаше лудост в очите на докторите и сестрите, всъщност бе невъзможността ми да се помирят с предателството на баща ми. От шоквата терапия забравих всичко, но постепенно паметта ми се върна и тогава наистина ме заболя. Когато си спомних шамара на баща ми и слюнката, която потече по лицето ми... Направих опит да се обеса с един колан, който бях откраднал от заспалия пазач. След като не успях, направих и втори опит — този път с чаршафи. Тогава отново ме подложиха на шокова терапия. Мама ме посещаваше два пъти в седмицата.

Останах на Бул Стрийт до май на следващата година. Бях престоял почти дванайсет месеца, когато ме изписаха. Всички се изненадаха от моето освобождаване. Най-много аз. Към средата на февруари бях започнал нова стратегия — пълно послушание и

безропотност. Превъплътих се в голям чаровник. Когато дойде време да си вървя, вече бях станал всеобщ любимец. Действах съвсем целенасочено за собственото си измъкване. Дори успях да организирам кръводарителска акция в полза на Червения кръст в собственото ми отделение. Убедих половината пациенти и те дадоха кръв, защото имаха повече доверие на мен, отколкото на сестрите. След това всички започнаха да ми вярват — и пациенти, и доктори. Аз обаче изчаках и само се усмихвах. След това скришом взех да се подготвям за онова, което трябваше да свърша след излизането си.

Докато слушахме Джордан, сякаш видяхме света през неговите тогавашни очи след цялата серия от силни успокоителни и шокова терапия.

Точно по онова време, когато бил сам в стая, започнала да го блазни мисълта за монашеско уединение. Открил, че умее да утешава с думи ужаса на хрисимите, обърканите и обезумелите. Още тогава се научил да говори като духовник, като в същото време ревностно криел страшната омраза, която го измъчвала като вирус. Така се родил свещеникът Джордан, но воинът у него все още жадувал възмездие. През онези дълги месеци затвор единствените гласове, които продължавал да чува, били на баща му и на Кейпърс. Всяка нощ нахлували в съзнанието му, не му давали покой.

Излязъл от психиатрията с готов план за действие. Написал една картичка на родителите си, в която им съобщавал, че тръгва на автостоп за Калифорния, където възнамерява отново да се отдаде на любимия си сърф. След което скочил на автостоп в колата на един полицаи, който бил тръгнал на излет с мадамата си, и го помолил да го хвърли на остров Полък. Там се представил на дежурния на бариерата за сина на генерал Елиот и се отправил към къщата на родителите си. Къщата била огромна и почти празна. Безшумно се промъкнал колкото огромна колкото човешки бой азания и наблюдавал нищо неподозиращите си родители, докато вечеряли. Прекарал нощта в една от неизползваните стаи за прислугата.

Следващите два дни прекарал в подготовка на отговора, който се канел да даде на баща си заради онова унижение на стъпалата пред съдебната зала. В работилницата на баща си с подръчни материали успял да направи малка запалителна бомба с детонатор.

Когато майка му излязла през деня, а приходящата прислужница чистела на горния етаж, той се вмъкнал в кухнята и задигнал колкото може повече храна от килера. След известно време прислужницата си тръгнала и той влязъл в стаята на майка си, седнал пред тоалетката ѝ, както правел като малък, и вдишал аромата на всичките ѝ парфюми. Искал отново да усети старата атмосфера на къщата. Можел да прости на баща си всяко престъпление, с изключение на едно. Не можел да му прости, че е откраднал детството му.

В края на седмицата родителите му поели на излет някъде из планините на Северна Каролина и тогава той направил последните си приготовления. Написал им писмо, в което подробно обяснил какво възнамерява да направи и защо. Отново им заявил убежденията си, че е против Виетнамската война и че вижда като единствена своя слабост това, че не е готов да отвърне на насилието с насилие. На майка си изпращал само неувяхващата си любов и благодарност. На баща си оставял своя труп, омраза и никаква благодарност, защото нямало за какво. Скрил писмото в кутията за бижута на майка си.

Решил да действа в събота вечер. Отишъл в яхт-клуба, където бил предварително запазил малка яхта на името на сина на адютанта на баща си. Проверил мотора ѝ и дори поставил бомбата под предната ѝ седалка. Натоварил я допълнително с резервни туби бензин, с храна и кока-кола, с една бутилка уиски, която задигнал от барчето на баща си, и банки с кръв, които бил откраднал от донорското отделение на щатската болница. Пъхнал ги в хладилния шкаф на яхтата. Всичката кръв била нулева група, тоест неговата.

Бавно и търпеливо започнал да се облича в униформата на баща си, като си определил чин майор и се окичил със съответните отличителни знаци. Лъснал на бърза ръка обувките му с плюнка и бил готов. Косата му била подстригана още в болницата. Огледал се целия в голямото огледало и видял онова, което баща му искал да направи от него — прекрасен истински морски пехотинец. Но през онази нощ той бил само един опасен, сърдит младеж със замъглен от ярост ум.

Качил се в колата на Генералния щаб, седнал зад кормилото, изпънат като войник, и пропътувал петте мили до уотърфордското военно летище. След това продължил към хангарите и големите бойни машини.

Дълго се колебал дали да вдигне във въздуха А-4 или някой „Фантом“. Обичал изчистения красив силует и на двата. Навремето мечтаел да стане авиатор от морската пехота и затова се измъчвал, че трябва да разруши самолет, който е копнял да пилотира. Било все едно да разруши част от собственото си детство.

Но не щеш ли, вниманието му било привлечено от един DC-3, паркиран в края на пистата, който му заприличал на отломък от забравена ера в историята на въздухоплаването. Ала бил съвсем удачен за посланието, което искал да отправи към баща си. Спрял колата встрани от пътя зад някакви големи храсти и тръгнал към самолета. У себе си носел бомбата. Само светлините на пистата сочели пътя му и, както сам се изрази, чувствал се невидим дори за себе си.

Прикрепил бомбата под корема на фюзелажа, близо до резервоара за гориво. Нагласил часовниковия механизъм за четири часа сутринта. После вече не помнел нито че се е върнал на остров Полък, нито че е паркирал колата на баща си в гаража, нито че е поставил резервния ключ под кутията за боя.

Върнал се в спалнята на родителите си, закачил униформата на баща си в гардероба. Отгърнал семейния албум и взел оттам любимата си снимка, на която бил с майка си. Преди да върне обувките, отново плюл, за да ги лъсне.

После влязъл в банята, взел пакетче с ножчета „Жилет“ от шкафчето на баща си, а сетне с червило изписал върху огледалото: Джордан.

Джордан се обърна към баща си:

— Искah да знаеш, че съм използвал къщата за военна база на акциите си.

Пак се върнал при тоалетката на майка си и отново прочел писмото, с което ѝ съобщавал за самоубийството си. Прозвучало му ужасно жестоко. Погледнал часовника си, отишъл в своята стая и се преоблякъл в бански гащета и тениска.

— По целия път до яхт-клуба тичах, отвързах лодката и я оставих да се носи по вълните. Включих мотора чак когато стигнах главния ръкав на пролива. Още не се бях отдалечил много, когато чух експлозията откъм летището.

Като ни каза това, всички ние, които се бяхме събрали в театъра на Док Стрийт, онемяхме. Сякаш бяхме забравили да дишаме.

Знаех много добре какво се бе случило през онази нощ. Малко преди полунощ ефрейтор Уилит Егълсби се срещнал с Бони, дъщерята на полковник Харолд Прюит. Никой не гледал с добро око на тяхната любов, а най-малко — амбициозната Елън Прюит, която не спирала да натяква на мекушавия си съпруг, че тази връзка може да навреди на кариерата му. Напрежението вече станало непоносимо, когато пламенният ефрейтор открил празния самолет, изоставен на пистата недалеч от къщата на Бони. Ефрейтор Егълсби и седемнайсетгодишната Прюит се любили, когато бомбата избухнала. Двамата бяха погребани един до друг.

В невъобразимия хаос, последвал експлозията, много от уликите били унищожени неволно, тъй като никой не подозирал, че може да става дума за престъпление. Телата на Бони Прюит и ефрейтор Егълсби били открити чак следобеда на следващия ден от експертите, пристигнали да огледат овъглените останки от самолета. Когато отишли в къщата на полковник Прюит, обезумялата от скръб и угризения Елън Прюит им показала три бележки, които Бони била написала преди време и в които заплашвала родителите си, че ще се самоубие, ако продължават да се противопоставят на връзката ѝ с Уилит Егълсби. Самият ефрейтор бил син на строителен инженер, известен като специалист по експлозивите. След подробен анализ всички стигнали до заключението, че младите влюбени са се самоубили. В доклада на експертите обаче било отбелязано със сухия език на бюрокрацията, че резервоарът на самолета бил пълен, когато бомбата избухнала, и че по принцип половият акт не се схваща като акт на отчаяние.

Селистайн Елиот подхвана разказа оттук нататък. Седна на свидетелския стол и се обърна с лице към Джордан, Ледар и мен. Каза, че щом чул за експлозията, генерал Елиот веднага прекъснал почивката си и заминал с хеликоптер за мястото на произшествието. Тя се качила на колата и се върнала на остров Полък. Преди съпругът ѝ да се прибере вкъщи, успяла да заличи всички следи от присъствието на Джордан. Прочела писмото, в което си признавал за престъплението за вдигнатия във въздуха самолет, като обяснявал, че го е направил с единствената цел да съсипе кариерата на баща си като офицер от морската пехота. Това бил неговият отговор за унижението, което трябвало да изтърпи на стъпалата пред съда. Само огънят и

собствената му кръв можели да заличат срама от това да бъдеш заплют в лицето от собствения си баща.

По-нататък Джордан обяснявал как ще излезе с лодката в открито море посред нощ, ще си пререже вените, а когато отмалее, ще се прехвърли зад борда, като преди това ще върже котвата за кръста си. Последните му изречения били несвързани и крайно нетипични за него.

Селистайн изгорила писмото на сина си, защото знаела, че мъжът ѝ няма да преживее такова нещо. Хвърлила остатъците в канала на кухненската мивка, наляла си едно питие и зачакала връщането на съпруга си.

Пропила се. Мъжът ѝ решил, че това е вследствие смъртта на Джордан. Лодката му била открита да се носи по вълните на Атлантика, а цялата ѝ вътрешност била опръскана с кръв нулева група. Рибарят, който я открил, разправял, че имало толкова кръв, сякаш бик са клали вътре.

Именно тогава Елиот се обърнал към един капелан и той го посъветвал да бъде отслужена литургия в памет на Джордан.

Селистайн Елиот не изтрезняла цели три години — тъгувала по сина си, мразела генерала, но и себе си, задето няма сили да го остави. Нейното пиянство бе такъв срам за генерала, че той бил принуден да се оттегли преждевременно от активна служба. На два пъти генерал Елиот трябвало да научи горчивия урок, че врагът вкъщи е десет пъти по-опасен от врага на бойното поле.

Майк Хес се изправи.

— Всичко това е станало преди петнайсет години. Ужасно е, че е коствало живота на двама млади. Никой не отрича това. Но животът продължава. Ние всички изстрадахме тази война и тя ни промени по различен начин. Нашето поколение се раздели на две. Двете половини се мразеха, не си говореха. Защо? Тук сме се събрали в името на опрощението.

— Не! — обади се генерал Елиот и стана на крака. — В името на справедливостта.

— Чия справедливост, генерале? — обади се монахът от Мепкинското абатство. — Твоята или Божията? Какво търсиш — военна справедливост или божествена справедливост?

— И двете, отче — отвърна му генералът. — И ако питаш мен, ти и целият ти орден се изправихте на пътя на справедливостта.

— Ние познаваме сина ти като добър свещеник и Божии служител — каза отец Джуд с тих глас.

— Той е отнел живота на двама млади — каза генералът. — Това е всичко, което и Бог трябва да знае за моя син.

Съдията Маккол удари чукчето и погледна часовника си.

— Хайде, по-стегнато. Трябва вече да приключваме.

— По какъв начин напусна страната, сине? — провикна се генералът. — Лодката ти се полюшваше празна наред океана.

— С помощта на сърфа — каза Джордан. — Минаха два дни, преди да стигна до сушата. Останах цяла седмица на остров Орион в рибарската хижа на Макколови. Преживях с риба и раци, които ловях нощем. Когато възстанових силите си, взех лодката на Джак и цъфнах в къщата му посред нощ.

— Сега вече мога да продължа аз — казах.

Скръбта ме затисна като камък. След службата в памет на Джордан аз се заключих в стаята си. Искях да си възстановя точно от кой момент нататък всичко тръгна наопаки.

Скоро след това Шайла тръгна за някаква антивоенна демонстрация пред сградата на Обединените нации в Ню Йорк. Отказах да я придружа. Бях си обещал никога повече да не ставам жертва на независещи от мен обстоятелства. Искях да заживея съдържан и предпазлив живот. Джордан беше станал жертва на неспособността си да се примири със своя баща или да излезе от неговата орбита. Шайла се хвърляше с главата напред и прегръщаше всяка нова идея, която можеше да даде смисъл на живота ѝ. Като някакъв заблуден равин, животът ѝ мина в непрестанно търсене на едно все още ненаписано Петокнижие.

Майк продължаваше да гори с пламъка на своята неугасима амбиция. Работеше в агенцията на Уилям Морис в Манхатън, когато в сауната на нюйоркския Атлетик К्लъб случайно срещна човека, който му възложи първия филмов проект. Всяка вечер ходеше на кино или театър и пишеше дълги писма, в които описваше представленията със своите критични бележки към тях или с идеи как би ги поставил, ако той е режисьорът. Майк не страдаше от южняшкия недъг да гледа

вечно назад към миналото. Докато аз открих, че повече ми се удава да се затварям в себе си до степен на пълна парализа.

И точно тогава една нощ се събудих, защото някой грубо запуши устата ми с длан. Опитах се да извикам, но чух гласа на Джордан, който ми прошепна да мълча. Опирах в мрака лицето му, за да се уверя, че това е той. Бях толкова изненадан, че навлякох чифт бермуди и една тениска и излязох навън с него. Седнахме на плаващия пристан и топнахме босите си крака във водата.

— Как е дядо Боже? — попитах. — Чух, че си ходил да го видиш.

— Добре е. Пита за теб — каза Джордан, но изведнъж помръкна. — Не съм добре, Джак. Нещо не съм в ред.

— Виж, тук съм съгласен с теб. Кръвта ти беше опръскала цялата лодка.

— Беше нулева група, но принадлежеше на други хора — отвърна Джордан. — Съставих плана си, докато бях в психиатрията. Какво каза баща ми за самолета?

— Какъв самолет? — попитах.

— Онзи, дето го вдигнах във въздуха.

— Не! Не си го направил, Джордан — казах и мислено се помолих да съм прав.

— Още на осем години можех да разглобя автоматична пушка със завързани очи. Защо мислиш, че не мога да направя една бомба? Колко му е? — каза той със странен, безпльтен глас.

— Джордан, случи се нещо много по-ужасно — казах.

— Да, Джак, отидох доста далеч с този самолет — продължи той. — Знаех, че това няма да ти хареса.

— Ти чувал ли си някога за Уилит Егълсби и Бони Прюит? — попитах го.

— Не, кои са те?

— Те са били в самолета, когато е избухнал. Хората смятат, че сами са го направили. За да се самоубият. За да умрат заедно — били са влюбени.

И до днес не мога да разбера как викът, който се изтръгна от гърдите на Джордан, не събуди цял Уотърфорд. Разтърсващ вик на неописуем ужас. Докато плачеше неутешимо, аз го прегърнах и започнах да мисля как да го скрия. Преди да съмне, го прибрах в

стоята си, а оттам на тавана. Докато той страдаше и въобще не беше на себе си, аз се опитвах да съставя план за бягството му.

Шайла се върна от Ню Йорк и аз ѝ разказах всичко. Тогава тя измисли една история, която щяхме да твърдим пред хората, а аз начертах точния маршрут на бягството.

Подготвих всичко предварително. Стегнах си колата и купих кану от един спортен магазин в Чарлстън. Шайла отговаряше за храната. Освен това отиде при своя лекар и след като се оплака от безсъние и потиснатост, излезе оттам с толкова валиум и хапчета за сън, че можеше да приспи цяло стадо бизони. Под нейните медицински грижи Джордан наистина успя да поспя за пръв път от дълго време насам. Дватамата с Шайла седнахме и написахме по едно писмо до родителите си. Знаех, че ще причиня голяма болка на нашите, както и тя на Джордж и Рут Фокс. Обяснявахме им как заминаваме, за да се оженим, и че ще прекараме медения си месец край езерото Люри в планините на Северна Каролина.

Тримата напуснахме Уотърфорд в два часа сутринта. Джордан легна на задната седалка, скрит под цяла купчина одеала. Но не поехме към Северна Каролина, а по пътя към Чикаго. Редувахме се на кормилото и само веднъж спряхме, за да налеем гориво и да отидем до тоалетната. През цялото време обсъждахме съвместния си живот и отминалите дни. Говорехме за всичко, само не и за онова зловещо събитие, което бе предизвикало прибързаното ни бягство.

Преспахме в един хотел под чужди имена и рано на следващата сутрин тръгнахме, обвити в мека като пух мъгла. Спуснахме кануто по едно от отбелязаните на картата езера. Нощта прекарахме на брега му и се къпахме голи в още студената от топящите се снегове вода. И тримата спяхме в една палатка и така преплавахме цялата броеница от навързани едно след друго езера, сгушени сред гъстите безмълвни гори.

Това пътуване скрепи още по-силно нашето приятелство и мълчаливата ни любов един към друг. Знаехме, че с всеки изминал ден се приближавахме към мига, в който Джордан щеше да изчезне от живота ни така внезапно, както се беше появил преди много години върху скейтборда с развети руси коси. Вече се намирахме в най-дивата пустош на севера, където често чувахме воя на вълци, а веднъж дори

видяхме и цяла глутница. Говорехме си за Бог и ни беше лесно да вярваме в него, съзерцавайки красотата на творенията му.

Минаха десет дни, преди да стигнем Канада. Всъщност бяхме плавали цели три дни в канадски води, без да разберем. В Канада, където бяха далеч по-толерантни към противниците на войната, Джордан можеше да се оправи с лекота.

Последната вечер вдигнахме тост за бъдещето на Джордан. Бяхме сигурни, че повече няма да го видим, а и той ни каза, че няма да прави опити да се свърже с нас, тъй като това можело само да ни навлече неприятности.

— Това, което направихте за мен, е повече от приятелски жест — каза Джордан, — защото знам, че и двамата се ужасявате от онова, което извърших. Ще се опитам да изкупя греховете си. Ще се опитам да осмисля случилото се. Обещавам.

— Джордан, ние те обичаме — каза Шайла. — Това е достатъчно основание за всичко.

Когато на следващата сутрин се събудихме, Джордан вече го нямаше. Беше потънал в горите на Канада, за да започне своя живот в бягство. Ние с Шайла тръгнахме обратно, оженихме се в Минесота и след още три седмици се върнахме в Южна Каролина.

Когато свърших своя разказ и се върнах на мястото си, в театъра настъпи напрегната тишина. Нужно ни беше време, за да се уталожат страстите. У всички нас Джордан бе разбудил нещо, което отдавна бе станало жертва на забравата. Театърът заприлича на изповедалня. Опитах се да си поема дъх, но вдишах само праха на времето. Самият аз вече нямах нищо общо с момчето, което бях. В онези дни единствено инстинктът управляваше всеки мой ход. Никога нищо не премислях. Онова момче, което някога даваше кураж на Джордан, лежеше мъртво и неоплакано. Огънят у мен бе отдавна угаснал, макар че още ме помнеха такъв, какъвто бях навремето.

Седяхме и чакахме притихнали, само камерите щракаха край нас.

Нещо ни спираше да говорим. Един призрак се бе стаил на сцената и ние трябваше да го разпознаем и назовем, преди да настъпи мир помежду ни. Виетнам. Където и да бягахме, той се изпречваше на пътя ни, преследваше ни на патерици, в инвалидни колички, без ръце и крака; присъствието му бе вездесъщо. Въпреки че мразех тази война от

дън душа, знаех, че това е моята война. Тя разголи Америка, потопа я в съмнения, ярост и траур. Старите истини рухнаха, законът и институциите се сгромолясаха. Нищо стойностно не оцеля.

Сговорчивите, подкупните и евтините — те станаха знаменитостите на деня. Мръсниците заговориха с мазен глас. А нас ни обзе равнодушие, вече в нищо не можехме да повярваме. Бог се отдръпна от нас.

Претърсих света, защото копнеех за някаква надежда, но всеки път се връщах с празни ръце. Виетнам, казах си аз, време е да се помирим.

Някой се обади и с учудване установих, че това е Кейпърс Мидълтън.

— Изслушах всичко, но продължавам да не разбирам. Някой трябва да ми помогне.

— Така е в живота — отвърна му генерал Елиот. — Гаранции няма.

— Колко типично, че именно ти го казваш — рече жена му. — Да избягаш от отговорност и да разпределиш вината поравно. Това наистина го умееш.

— Това, което искам да знам — започна Кейпърс, — е кое е моето истинско „аз“. Защото то винаги е било вътре в мен и вие сте го познавали. Онова, което не знаех, е, че у себе си тая коварство, което ми даде сила да предам приятелите си. Аз съсипах живота на Джордан Елиот. Погледнете докъде доведох родителите му.

— Винаги си бил безмилостен критик на самия себе си — побърза да парира думите му Бетси.

— Млъкни, Бетси! — срязва я Майк Хес. — Красавице, моля те, не се обаждай.

— Има ли прошка за такова нещо? — попита Кейпърс. — Това искам да знам.

— Ти! Защо ти да поискаш прошка? — попита генерал Елиот, който не можеше да повярва на ушите си. — Ти си единственият тук, в този театър, който се държа мъжки и излезе с чест от цялата история.

— Какво знаеш ти за честта? — провикна се Селистайн към съпруга си. — Кажи де, какво? Кажи го на жена си и сина си, които предаде.

— Мамо, татко просто остана верен на принципите си — обади се Джордан. — Никого не е предавал.

— Жестоки принципи — казах аз.

— И аз не ги разбирах — призна Джордан, — преди да се запозная с няколко йезуити в Рим.

Отец Джуд и абатът се изсмяха.

— Джордан — обади се Ледар, — защо стана свещеник? За да се скриеш от миналото си ли?

— Не — отвърна той, — за да се скрия от настоящето. И от себе си. Но обикнах призванието си, Ледар. Аз съм роден духовник, но трябваше да убия двама невинни, за да го разбера.

— Защо тогава не удави страстите си в молитви, а не в пламъци, сине? — саркастично попита генералът.

— Бих искал да можех, татко — каза Джордан. Ръцете му лежах смирено скръстени в скута.

— Какъв срам, какъв безволев характер! — обърна се генерал Елиот към сина си.

— Тук не става дума за характер, а за умереност — каза Джордан.

— Остави сина ми на мира — възмути се Селистайн.

— Той е и мой син — отвърна й генералът.

— Тогава се дръж като баща — подканих го аз. — Поне го гледай в очите, докато говори.

— Такъв съм — отвърна ми генералът. — Не мога да се променя.

— Нито пък аз, татко — тихо каза Джордан.

Селистайн се изправи и с гневен израз на лицето се приближи към съпруга си.

— Нима не разбираш, Рембърт? Всичко е толкова ясно. Никой не можеше да бъде друг и да действа различно от това, което е. Съдбата е слугиня на характера. Наемна помощница и нищо друго. Ти самият не си се променил и на йота, откакто те срещнах. Погледни се. Каква чиста душа. Света вода ненапита! Виж само колко си закостенял. Много добре знам какво искаш ти! Не е нужно да те питам. Ти не мислиш, Рембърт, ти боравиш единствено с клишета. Искаш да видиш сина си зад решетките. Искаш да изгние в затвора.

— Мамо, аз съм монах — обади се Джордан. — Килиите не ме плашат. Те не са нищо друго, освен място за молитва.

— Но, Джордан, ти беше откраднат от мен — проплака тя. — Никога няма да му простя това. Нито ще простя на себе си, че

допуснах това да стане. Развеждам се с баща ти заради срама, който ми причини — срам и изнемога.

— И бъркаш, Селистайн — рече генералът. — Ти не обичаш Джордан повече от мен. Само така изглежда. Това е всичко.

— Продължавай, генерале — подкани го Майк Хес, но думите му прозвучаха повече като заповед, отколкото като молба.

— Обичам Джордан не по-малко от жена си. Но в рамките на собствените си убеждения. Аз умея да предвождам момчета в битки. Малцина могат да се похвалят с тази дарба. Лесно общувам само с войници. Един добър баща не би могъл да бъде толкова добър войник.

Баща ми удари чукчето и взе думата.

— Рембърт, ти не си вече морски пехотинец. Всичко свърши. Кажи сега какво ще правим с Джордан.

— Ще го държа отговорен — отвърна генералът.

— Днес видях нещо, което ме изненада — продължи баща ми и най-неочаквано ме погледна. — Джордан те уважава много повече, отколкото Джак мен. Вижда се с просто око. Но като че ли това не означава нищо за теб.

— Джордан бе възпитан да различава доброто от злото — рече генералът, — но когато родината го призова, той не откликна.

— За Виетнам ли намекваш? — попита Кейпърс.

— Да, за Виетнам — отвърна генералът. — Човек не си избира кога да се роди, но съм благодарен, че не съм част от вашето поколение, което и една война не можа да преглътне.

— Рембърт, не се излагай! — скастри го баща ми.

— Да се излагам ли? — попита генералът с леден глас.

— Джордан дойде тук, защото искаше да ти разкаже своята история — каза съдията. — Всички ние сме второстепенни герои.

— Маккол, ти се би с германците в Европа. Наградиха те с орден. Какво мислиш тогава за Джак и другите, за начина, по който реагираха, когато родината ги призова?

— Аз нямаше да постъпя като тях — призна баща ми.

— Ето, видя ли?

— Но нека бъдем справедливи. Ние ги мерим с аршин, който отдавна е излязъл от употреба — каза съдията. — Синът ми Джак отстояваше собствените си убеждения. Защото така е научен. Така го възпитахме.

— Лентата е на свършване — провикна се Майк. — Трябва ни край, завършек.

Генералът се изправи и отиде до Джордан, който го гледаше с немигащ поглед.

— Ти каза в началото, че това е нещо като съд — обърна се генералът към Майк. — Искам да гласуваме за това дали Джордан е виновен или невинен.

— Добре — отвърна Майк. — Аз казвам: невинен.

— Невинен — почти едновременно се обадиха Ледар и Селистайн.

— Невинен — казаха абатът и отец Джуд.

— Невинен — повториха Бетси и Кейпърс.

— Невинен — каза баща ми, съдията.

— Сега е мой ред — рече генералът и гласът му се разтрепери. — Съжалявам, сине.

Джордан нежно покри устата му с длан.

— Не казвай нищо, татко. Знам как се чувстваш. Дойдох само за да се помира с теб. Искях да изляза от този театър с мисълта, че вече имам баща. Показах на всички, че не мога да живея без теб.

— Не мога да се променя, сине, такъв съм. Кажи ми, че не беше прав.

— Никак не бях прав, татко — рече Джордан. — Омразата ми към теб ми пречеше да виждам нещата ясно. Трябваше да те послушам, да следвам пътя, който бе предначертал за мен. Америка е добра страна, струва си да умреш за нея, дори когато бърка.

— Стига, Джордан! — обадих се аз. — Това беше една гнусна война. Не му давай да ти натрива носа заради нея.

— Какво да направя, татко? — попита Джордан в очакване на бащината присъда.

— Предай се — каза генералът. — Ако се предадеш, аз ще застана до теб, ще се боря за теб.

Джордан се поклони в знак, че приема волята на баща си. Двамата траписти станаха и тръгнаха към него — слаби, изпити, закалени в молитвите хора. Джордан коленичи и получи благословията им. Тогава абатът рече:

— Рано тази сутрин Джордан ме накара да се обадя на генерал Пиътрос на остров Полък. Казах му, генерал Елиот, че утре по обяд вие

лично ще предадете сина си на началника на военната полиция. Генерал Пиътрос обаче иска първо да се отбиете в кабинета му. Каза, че познавал Джордан от дете.

Приглушеният плач на Селистайн Елиот прониза настъпилата тишина. Тя стана и изтича към сумрака в дъното на сцената. Джордан се спусна след нея, за да я утеши. Всички се изправихме. Видях как баща ми се приближи до генерала, който изглеждаше някак победен и съсипан, след като извърши единственото нещо, което му повеляваше съвестта.

Идва време, когато всеки син трябва да мине през това, мислех си аз и заставах до братята си край леглото на мама. Обонянieto ми долови металния мирис на химиотерапията, усетих го дори върху езика си. Тази химиотерапия трябваше да унищожи белите кръвни телца, които бяха задръстили кръвообращението на Луси и задушаваша живота на червените ѝ клетки. Представих си как кръвта на майка ми се превръща в смъртоносен белезникав сняг. Когато я погледнах, в красивите ѝ сини очи за пръв път видях ужас. Всяка фибра на тялото ѝ трепереше с вибрациите на безименен страх.

И петимата се бяхме събрали край леглото на Луси, обсипвахме я с целувки, докато най-накрая тя ни помоли да си вървим. Тий се разплака и рече:

— Обичам те, мамо, обичам те с цялото си сърце и душа, въпреки че направи всичко възможно да съсипеш живота ми.

Изсмяхме се, а Луси ни махна за сбогом. Всички си тръгнахме, остана само Тий, който според графика трябваше да поеме първото дежурство. Докато си разпределяхме часовете за бдение, никой не искаше да включваме и Джон Хардин, но той така се разсърди, че за да не го обидим, му дадохме първото нощно дежурство, тъй като и без това си имаше проблеми със съня. Погледнах шумните си развълнувани братя и по лицата им разбрах, че никой от тях не е подготвен за следващите трийсет или четирийсет години, които ще трябва да преживее без Луси.

В чакалнята изпихме по още едно кафе, обвити в цигарен дим, мрачни мисли и безутешни страхове. Всички бяхме забелязали ужаса в очите на Луси.

— Аз съм единственият, който продължава да смята, че мама ще живее още поне десет години — каза Джон Хардин. — Докато вие не вярвате, нали?

— Джон Хардин, аз поемам първата смяна. Ела да ме смениш в полунощ. Останалите сте свободни — каза Тий и ние се разпръснахме.

Точно в полунощ, когато цял Уотърфорд бе потънал в дълбок сън и морето се отдръпна от мочурищата и широките речни ръкави заедно

с отлива, Джон Хардин сменил Тий. Полузаспал, Тий тръгнал да си върви, като забравил дори да стегне връзките на обувките си.

След половин час една сестра влязла, за да смени системата с химиотерапия, и после каза, че Джон Хардин изглеждал напрегнат, но се държал много приятелски с нея, докато измервала температурата и кръвното на Луси. Когато обаче Дюпре пристигнал в седем сутринта, заварил стаята празна. От Джон Хардин и Луси нямало и следа. Само при страничния вход на болницата открил инвалидната количка, която по всяка вероятност бе използвал, за да изведе Луси от болницата. Беше оставил бележка под възглавницата ѝ, на която пишеше: „Не давам повече да убивате мама с отровите си. Може да ми викате, че съм луд, но така тя ще разбере, че я обичам повече от скапаните си братя.“

Когато научихме какво се е случило, се събрахме у съдията да обсъдим стратегията на предстоящото издирване.

— Взел е колата на мама — казах аз. — Когато се поуспокои, доктор Питс ми каза, че от килера в къщата липсва цялата храна. Както и пиенето. От скрина за бельо са изчезнали одеала, чаршафи и кърпи. Когато Дюпре се обади тази сутрин, веднага отидох до къщата на дървото, но там няма никой.

— Той няма нито кредитна карта, нито пари в брой — додаде Дюпре. — Портмонето на мама не е пипано. Няма къде да отиде. Всички патрули по пътищата са предупредени да търсят колата на мама.

— Джон Хардин може и да не е съвсем в ред — каза Тий, — но за такива работи акълът му щрака. Бас държа, че си е изготвил план, и то страхотен.

— Знаете ли защо се стигна до тази бъркотия? — обади се Далас. — Защото нашите ни възпитаха да вярваме в доброто у хората. Никой нормален човек нямаше да разреши на психар като Джон Хардин да дежури край леглото на една умираща жена. Никой, освен нас. Ако бяхме възпитани не в либералната, а в консервативната традиция — като всеки бял южняк, — никога нямаше да оставим един откачен да пази мама.

— Да, но всички консерватори са егоцентрици, подлеци, реакционери и досадници — намесих се аз.

— Точно такъв искам да бъда — кимна Далас.

Въпреки че много лоши неща могат да се кажат за малките щати като Южна Каролина, хубавото в тях е, че всички живеят заедно. За по-малко от двайсет и четири часа целият щат беше на крак и търсеше червен „Кадилак Севиля“, модел 1985-а, с леко мръднал шофьор и болна жена с изтощен, нездрав вид.

Тий се залови да проверява хотелите и мотелите в целия щат, а Далас започна да се обажда на всички шерифи. Аз отидох в Чарлстън и от местния вестник започнах да въртя на всички главни редактори в щата с молба да ми отделят малко място на първите си страници за описание на изчезналата Луси. Дюпре взе да издирва приятелите на Джон Хардин по заведенията около университета. Алкохолът беше първото убежище, до което прибегваше Джон Хардин, щом умът му се замъгледеше и го обземеше паниката на свободното падане. Дружеше предимно с хора, които като него смятаха, че животът е непоносим. Когато обаче научиха, че Джон Хардин е изчезнал с майка си, те веднага затрупали Дюпре с всевъзможни сведения, телефонни номера и имена на общи приятели. На третия ден Дюпре най-накрая откри единствения човек, който можеше да му каже къде се е скрил Джон Хардин и как да го намери.

Върнън Пелърин бил доста дрогиран и без много да му мисли, изплюл камъчето. Казал на Дюпре, че преди около две седмици е дал на Джон Хардин ключовете от собствената си рибарска хижа на река Едисто. Това станало в бара на Мълдун. Хижата била негова и на брат му Кейси, но той живеел в Спокейн, Уошингтън. Джон Хардин споделил с него, че трябва да се скрие в най-уединеното и тайно място в цяла Америка, за да може да напише едно есе, което щяло да промени хода на човешката история. Хижата била чиста, бедно обзаведена, но удобна за целта. До нея обаче се стигало само по вода.

На следващата сутрин взехме две големи лодки и поехме по река Едисто, южно от Оринджбърг. Ние с Тий бяхме в едната, а Дюпре и Далас — в другата. На всяка цена трябваше да върнем Луси в болницата, но трябваше да внимаваме и с Джон Хардин, защото състоянието му бе такова, че го избиваше насилие, а тогава той можеше да тероризира цял град — нещо, което Уотърфорд знаеше много добре.

Спуснахме се по течението на буйната, преляла от дъждовете Едисто. Дъбовете от двата бряга се бяха надвесили над водата и в

сплетените им клони се гушеха пойни птички и водни змии. На един от клоните, под който минахме, Далас преброи точно девет такива змии.

— Мразя змиите — обади се Далас.

— Ти остави змиите, ами помисли какво ще правим с Джон Хардин. Сега той е големият ни проблем.

— Може би ще го сварим в добро настроение — подметнах. — И ще му съобщим, че сме му купили билет за концерта на „Ролинг Стоунс“.

— Това едва ли ще помогне — рече Дюпре. — Тъй като пак пропусна датата за инжекцията си, сега сигурно е превъзбуден и пие, защото е убеден, че докторите се опитват да убият Луси. Трябва много да внимаваме с него. Ако успеем с думи да го убедим да ни предаде мама, ще бъде чудесно. Но, така или иначе, трябва да я върнем в болницата час по-скоро.

— Как смяташ, дали е въоръжен? — попита Тий.

— По всяка вероятност, да — отвърна Дюпре.

— Нали знаеш кой е най-точният стрелец в семейството? — попита ме Тий.

— Чакай да помисля. Джон Хардин.

— Страхотен е. Комар уцелва.

Минахме покрай няколко малки безлични къщи, после реката направи завой и тогава на петдесетина ярда от нас зърнахме неголям пристан. Лодката на Джон Хардин беше сложена в задния двор и добре замаскирана. Завързахме нашите лодки за пристана, разделихме се на две и запълзахме към къщата. От комина се виеше тънка струйка дим. Въздухът миришеше на мухъл и водорасли. Меката земя бе надупчена от копитата на сърни и елени, чиито следи бяха изписали загадъчни йероглифи в калта.

Тъй като Дюпре бе единственият от нас петимата, който продължаваше активно да се занимава с лов и риболов, пуснахме го напред, а ние тримата изостанахме, но не го изгубихме от поглед. Видяхме го как пропълзя по корем до входа на къщата, клекна върху една набързо скована веранда за временно ползване и надникна през стъклото на мръсния прозорец. Очевидно не успя да види нищо, защото се премести на следващия прозорец, изтри го и пак надникна. После наплюнчи пръста си и почисти кръгче в стъклото. Нито чу, че

вратата се отвори, нито видя Джон Хардин, преди да усети дулото на пушката му в слепоочието си.

Дюпре вдигна ръце, а Джон Хардин го изкомандва да застане в средата на обраслия с бурени двор. Накара го да коленичи с ръце зад врата, а очите на Джон Хардин обходиха гората.

— Излизайте всички или ще откъсна пишката на Дюпре и ще я хвърля на мечетата — изкрещя Джон Хардин.

— Сега пак ще ни кара да се събличаме голи и ще се присмива на малките ни пишки, както стана на моста, спомняш ли си? — попита ме Тий, но аз му направих знак да мълчи.

Далас не издържа и излезе от прикритието си. Опита се да респектира малкия ни брат с престижа на професията си.

— Предай се, Джон Хардин — заповяда му Далас и размаха парче хартия. — Това е съдебно решение за твоето арестуване, братле. Подписано е от трима полицейски началници и от родния ти баща. Татко иска да бъдеш арестуван и тикнат зад решетките. Държи да те заключат в единична килия. Аз съм единствената ти надежда, Джон Хардин. Аз ще издействам да те пуснат под гаранция. Само един блестящ адвокат, който знае как да омагьоса съдебните заседатели, може да те спаси от пандиза. Джон Хардин, знай, че в три щата те търсят под дърво и камък. Обявено е общонационално издирване за теб.

— На колене! — извика му Джон Хардин. — На колене или ще ти отнеса главата. Още сега! И знай, че няма да престоя и една минута в затвора. Ясно ли ти е защо? Защото съм луд. При това освидетелстван. Само ме дразните, така правехте и когато бях малък. Кой знае, сигурно от вас съм пипнал тая шизофрения.

— Кой знае — повтори Дюпре. — А може да е и от манджите на мама.

— Млъквай! — изпищя Джон Хардин. — Само още една дума срещу мама, и с теб е свършено! Може и да не е била свършена, но помисли си за кого се е омъжила — за нашия ужасен баща, който не заслужава да го познаваш, камо ли да се омъжиш за него. И тя е имала мечти, красиви мечти, но какво е получила — четирима синове, дето са... хвани единия, удари другия. Признавам, че и аз я разочаровах. Но тя винаги ми е казвала, че аз съм прекалено чувствителна душа за този

увълчен свят. Пренесла е целия си живот в жертва на татко и на вас, смрадливи копелета. Само мама ме разбира на този свят.

— Тогава защо я убиваш, Джон Хардин? — попита Дюпре с делови глас.

— Не говори глупости! Само да го кажеш още веднъж, нещастник такъв.

— Той е прав — обади се Далас. — За мама има само едно спасение и то е в химиотерапията.

— Трябва да видите какво ѝ коства тази химиотерапия — обади се Джон Хардин с ужас в гласа. — Не може да задържа никаква храна. Всичко повръща. Тази химия я убива отвътре.

— Трябва да върнем мама в болницата — каза Дюпре и се изправи на крака.

— На колене! — изкомандва го Джон Хардин и го удари в свивките на краката с приклада си.

В този миг вече ми прекипя и повече от яд, отколкото от смелост, се хвърлих шумно напред и без дори да поглеждам към Джон Хардин, изтичах до входната врата, блъснах я и влязох при мама. Тя лежеше до една пламтяща печка — почти в безсъзнание, в спален чувал, който беше мокър от пот. Сложих ръка на челото ѝ — гореше. Луси отвори очи и се опита да каже нещо, но треската погълна думите ѝ и нищо не излезе от устата ѝ. Вдигнах я на ръце — бях бесен и нищо не можеше да ме спре.

Излязох навън и тръгнах към Джон Хардин, чиято пушка сочеше право между очите ми.

— Върни мама в къщата или те пращам на небето.

— Махни се от пътя ми, Джон Хардин. Мама цялата гори и ако до един час не я върнем в болницата, с нея е свършено. Ти какво искаш, да я убиеш ли?

— Не, Джак. Кълна се в Бога, опитвам се да я спася, да ѝ помогна. Питай я, ако не вярваш. Събуди я. Тя знае какво се опитвам да направя. Само дето забравих да взема аспирин. Това е всичко. Обичам я повече от всеки друг. Във всеки случай повече от вас, момчета. И тя го знае.

— Тогава помогни ни да я заведем там, където може да бъде спасена.

— Моля те — казаха в един глас Далас, Дюпре и Тий и Джон Хардин свали пушката си.

Дори след като я върнахме в болницата, Луси остана в натрапеното ѝ царство на делириума. Отново се скупчихме край нея и молитвено заповтаряхме „обичам те, мамо“ с надеждата, че ще облекчим самотата и страданието ѝ. Неприятният мирис на химиотерапията изпълни стаята, а бистрата течност капка по капка се запромъква във вената на дясната ѝ ръка. Изгаряше всичко по пътя си и убиваше всяка клетка — и добра, и лоша. Пое по магистралите, свързващи отделните ѝ органи, сякаш бяха отдалечени градове, поведе я към олтара на смъртта. Цялото ѝ същество се обърна навътре, графиката на жизнените ѝ функции се люшна колебливо, а младият лекар заби тревожен поглед в монитора. Той трябваше да направлява стъпките ѝ по този последен път на живота, да я доведе до крайната спирка и да изключи химиотерапията, оставяйки попареното ѝ и измъчено тяло само да се оправя оттук нататък.

Доктор Пейтън смяташе, че тя ще умре още през първата нощ от връщането ѝ в болницата, но очевидно бе подценил тялото ѝ, което бе издържало пет трудни раждания и от което бяха излезли пет здрави бебета — всяко с тегло над четири килограма. През тази първа нощ тя на два пъти си отиваше и на двата пъти се върна отново.

В края на втория ден Луси отвори очи и ни видя. Ние веднага се развикахме радостно и една сестра дотича да ни се скара. Без да разбира какво става, Луси ни намигна съучастнически. След това спа непробудно пет часа, събуди се и ние отново я посрещнахме с шумни овации.

След второто събуждане Тий не издържа и се измъкна от стаята. Тръгнах след него. Той мина през задния вход на болницата и пое към реката. Застигнах го. Плачеше тихо.

— Джак, не съм готов за това. Кълна ти се, не съм. За тази работа трябва да има образователни курсове. Книги да се пишат, за да знам какво да правя и как да се чувствам. Всеки жест ми се струва фалшив и неискрен. Дори сълзите ми — сякаш се преструвам, че страдам повече, отколкото страдам. Не е трябвало да ни ражда, ако е знаела, че един ден ще трябва да стоим край леглото ѝ и да я гледаме как си отива бавно, всеки ден по малко. Не че чак толкова я обичам. Дори смятам, че вие, по-големите, сте повече късметлии. Наистина. Защото в един

момент тя просто ни заряза, сякаш вече не ѝ харесваше да ни бъде майка. Но, така или иначе, сега е на смъртно легло и това ме убива, не знам защо. Уж всичко е в реда на нещата. Аз дори я обвинявам за Джон Хардин. Смятам, че тя не се помъчи да го отгледа както трябва. Грижеше се единствено за храната му — като че поливаше цветето колкото да расте. Съжалявам. Знам, че нямам право да говоря така.

— Не се притеснявай. Говори каквото си искаш — казах. — Изглежда, вече нищо друго не можем да направим.

— Тя обича Джон Хардин повече от мен само по една-единствена причина — продължи Тий. — Защото той е откачен, а аз не съм. Така ли е? Трябва да ревнувам, защото не съм шизофреник. Направо му завиждам, че е психар.

— Джон Хардин има повече нужда от обичта на мама — опитах се да му обясня. — Неговият случай е по-специален.

— Защото е откачен, така ли? — попита Тий. — На практика той почти уби мама, а ние се правим, че нищо не се е случило, само защото Джон Хардин, видите ли, е забравил да си вземе торазина.

— Той живее в друг свят — казах. — Аз му завиждам. Ние стоим и се молим на един Бог, за когото знаем, че не ни чува. Докато Джон Хардин действа — отвлеча жената, която обича, скрива я далеч от очите на света, в измислен замък, който никой не знае къде се намира. Както и всичко друго на този свят, любовта се нуждае от дела.

— Но нали ние я намерихме, ние я върнахме обратно — каза Тий.

— Хайде да си вървим — предложих му аз. — Трябва да сме край нея, когато има нужда от нас.

След две нощи, в два часа сутринта, докато спях на едно походно легло край леглото на Луси, я чух как извика. Бе повърнала върху себе си. Дишаше тежко и хрипливо, а косата ѝ лежеше върху възглавницата на сплътсени тънки кичури. Ръката ѝ стисна китката ми, докато я почиствах. Прошепна ми, че трябва да отиде до банята.

— Всичко в мен се руши. Разпадам се — отчаяно промълви тя. Вдигнах я от леглото — тежеше колкото един хляб. Краката ѝ висяха безпомощно, сякаш беше парцалена кукла. Поставих я върху тоалетната чиния и се заех да почиствам пода от жълтеникавата диря, която бе оставила след себе си. Разплака се от болка и унижение.

— Оправи се на спокойствие, мамо, аз ще се върна след минутка. — Затворих вратата след себе си и бързо събрах спалното бельо от леглото ѝ, застлах го с чисти постели и завивки, измих пода и го дезинфектирах с лизол. После тихичко почуках на вратата на банята.

— Мамо, добре ли си? Всичко наред ли е?

— Ще ме изкъпеш ли, сине?

— С удоволствие.

— Цялата воня.

— Нали затова е измислен сапунът.

Пуснах топлата вода, насапунисах я от краката до главата и Луси въздъхна с облекчение. Докато миех косата ѝ, цели кичури останаха в ръцете ми. Изсуших я, измих ѝ зъбите внимателно и я сложих да си легне.

След малко тя вече спеше. Разместих вазите с цветя и ги сложих по-близо до главата ѝ, за да ѝ замирише на рози и лилии, когато се събуди. Легнах и дълго време се въртах, без да мога да заспя. След известно време се изправих, обзет от старото отчаяние на безсънието; видях как луната прекоси умореното лице на мама. Очите ѝ бяха отворени и тя гледаше към нощното небе.

— Помислих си, че това е край — каза Луси. Устните ѝ бяха напукани от треската. — Ако имах пистолет, сама щях да дръпна спусъка.

— Виждаше се, че ти е много зле — промълвих.

— Затова се моля по-скоро да си остана насаме с моя рак — рече Луси. — Тялото ми не иска тая химия, дето се произвежда във фабриките. Левкемията може и да ме убива, но поне си е приготвена по моя рецепта.

— Ще се оправиш, мамо — казах.

— Няма — отвърна Луси. — Приятно ми е да ви слушам как всички ме успокоявате, но това няма да стане. Най-интересното е, че очаквах да ме е страх. Но онова, което чувствам, е по-скоро някакво облекчение и примирение. Чувствам се част от нещо друго, необятно. Ето сега, бях се загледала в луната. Погледни я, Джак. Изпълнила се е почти докрай. Когато бях малка, смятах, че и луната като мен е родена някъде из високите планини. Знаеш ли, сине, не мога да си спомня как изглеждаше лицето на мама. Но тя беше много мила жена, родена с

много лош късмет. Веднъж ни посочи луната, на мен и на брат ми. Знаела от майка си, че там живее една дама, но много малко хора могат да я видят. Трябвало да си безкрайно търпелив, защото тя била свенлива и не разкривала красотата си пред всекиго. Косата ѝ била като сияещ ореол, а профилът ѝ — самото съвършенство. Досущ като камей — онези брошки, дето ги продаваха в бижутерските магазини в Ашвил. Човек можел да я види само при пълнолуние. Не се показвала на всекиго.

— Защо никога не си ми разказвала тази история?

— Току-що си я спомних. Непрекъснато ме връхлитат спомени от миналото. Толкова много, нижат се като на лента пред очите ми. Бедният ми мозък сигурно бърза да си припомни всичко, преди да изключи — каза тя. — Главата ми е като галерия, която не отказва картина — приема всичко наред, без да пита.

— Сигурно е много забавно.

— Джак, помогни ми.

— С удоволствие, мамо. Кажи какво мога да направя.

— Тъй като умирам за пръв път, не знам как се постъпва — рече Луси. — С доктор Питс ще се оправя — там е лесно, защото той много ме обича, пък и никога не е знаел коя съм всъщност. Но с вас, момчета, нещата са по-сложни. Толкова строга бях с вас, на толкова ненужни изпитания ви подложих. Не знаех, че невежеството ми може да ви навреди, както и стана. Бях се нагледала на толкова страхотии през собственото си детство, че за мен най-важното бе да сте добре нахранени и дебело облечени. Представа си няха какво е това психология. Отгледах пет прекрасни момчета, които обаче не бяха щастливи, защото нещо липсваше на нашето семейство, нещо не беше наред. И всички си го изкарваха на мен. Защото непрекъснато бърках. Каквото и да подхванех, все ми беше за първи път. Всичко трябваше да уча в движение по пътя на опита и грешката — това бе единственото училище, което съм посещавала.

— Беше страхотна, мамо. Справи се отлично.

— За друго искам да ти благодаря.

— Недей, няма нужда.

— Никога не съм ти казвала, че ти ме научи да чета — рече тя.

— Не знаех.

— Когато беше в първо отделение, връщаше се вкъщи и започваше да разказваш какво си научил в училище. Двамата сядахме, за да приготвиш домашното си.

— Така правят всички деца.

— Изпитвах истински ужас, че някой може да разбере — каза мама. — Джак, ти беше толкова търпелив с мен. А аз се чувствах толкова неловко, че дори не събрах сили да ти благодаря.

— Удоволствието е мое, мамо. Както и за всичко друго, което съм направил за теб.

— Тогава защо всички са толкова сърдити?

— Защото никой не може да понесе мисълта, че ти умираш — отвърнах. — Нито един от нас не е в състояние да преработи тази информация, без да полудее от гняв.

— Мога ли да ти помогна с нещо, Джак?

— Да. Не умирай. Остани тук. Слез от този влак, мамо.

— Този влак минава за всички, сине.

— Да, ама Джини Пен е заумирала от двайсет години и още е жива — казах аз.

— А, тя лесно няма да се даде — рече Луси и се усмихна. — Боже мой, ние двете какви битки сме водили — това войната между Севера и Юга нищо не е в сравнение с нашата. Кажи, Джак, вие с Шайла карахте ли се много?

— Не, почти не сме се карали. И двамата винаги знаехме какво мисли другия. В много отношения ние с Шайла си приличахме. Ти как смяташ, дали се самоуби, защото не успях да направя живота ѝ по-щастлив?

— Не, разбира се, че не. Двамата бяхте лудо влюбени един в друг. Нали знаеш, че още от малка чуваше гласове — те я убиха. Също като Джон Хардин. Чувствителни души са те, а чувствителните мъчно оцеляват. Природата-майка ненавижда хрисимите и добрите. Шайла беше дълбоко наранена душа. Ти, сине, успя да я предпазиш от моста доста дълго време.

— Смяташ, че двамата с Джон Хардин си приличат, така ли?

— От един вид са. И двамата преливат от любов и така губят равновесие. Непрекъснато залитат, спъват се и падат под тежестта на любовта, която носят у себе си. След време това падане става всекидневие, начин на живот. Свикват да губят. Любовта ги изпълва,

задушават ги, а тук, на земята, с такава чувствителност е трудно. Защото те искат и да получават любов, и то толкова, колкото дават. Ето защо всички ги разочароват. И в крайна сметка умират от чуждото безразличие и студенина. Трудно им е да си намерят ангел-хранител.

— Аз също съм студен човек, мамо — казах. — Има нещо у мен, което кара всеки, с когото се сближа, да умира от студ. Има жени, които след един уикенд с мен получават измръзвания. Не че искам да е така. Но дори и когато го съзнавам, не успявам да го преодолея. Казах на Лия, че любовта е нещо, на което човек трябва да се учи. Мисля, че този предмет трябва да се преподава на части, за да се овладее по-лесно. Но мен, мамо, никой не ме е учил. Мисля, че и вие с татко не бяхте учили този предмет. Въпреки че всички непрекъснато говорят за любов. Като за времето. Но как човек се научава да обича? Как да отворя онези клапани, които са скътани толкова дълбоко в мен? Ако знаех как да го направя, щях да дам на всекиго колкото му се полага. Щях да раздавам любовта си, без да ми се свиди. Но никой никога не ме е учил стъпките на този танц. Никой не ми го обясни. Затова все си мисля, че мога да обичам само тайно. У мен тече една пълноводна река, от която мога да черпя чувства, но само в уединение, когато наоколо няма жив човек. Пък и тя е толкова дълбоко в мен, че друг не може да я открие. Затова и любовта ми е странна, прикрита и уклончива. Любовта ми е същинска главоблъсканица — не носи нито забава за тялото, нито утеха за душата.

— Но не е така с Лия. Ти обожаваш Лия и това всеки го знае. Най-добре — самата Лия.

— Знае го, но дали го чувства? И дали моето обожание е всъщност любовта, за която хората говорят? Опасността ще дойде, когато тя се опита да обича някого с неистинска любов. Защото, ако това се случи, тогава децата ѝ ще станат свидетели на същия маскарад. Но като изключим Лия, друг не мога да обичам. Не знам какво е това любовта, мамо. Не мога да я почувствам, не знам как изглежда, нито знам къде да я открия.

— Това е нещо, за което не си струва да се тревожиш. Не можеш да направляваш любовта, остави я на спокойствие и тя сама ще намери пътя си към теб, когато му дойде времето.

— Едва ли.

— Обичай както можеш, Джак — посъветва ме Луси. — Мисля, че не те бива да говориш за нея. Остави това на жените, на тях повече им се удава. Ти си глътваш езика, щом стане дума за любов.

— Любовта, изглежда, старателно ме избягва — казах. — Никога не мога да обясня какво чувствам. Все за нея си мисля, но още нямам готова дефиниция. А би трябвало да има дефиниция — там девет, десет думи, които да обобщават същността ѝ, думи, които човек може да повтаря и повтаря, докато най-накрая ги осмисли и любовта му стане ясна.

— Искаш да научиш Лия, така ли?

— Да, но не мога.

— Не ти трябва дефиниция, сине. Кажи ѝ, че любов, това е да почистиш майка си след повръщане, да смениш нощницата и спалното ѝ бельо, да измиеш пода след нея. Да прелетиш пет хиляди мили, щом чуеш, че се е разболяла. Кажи ѝ, че любовта е да намериш изгубения си брат или стотици пъти да помагаш на пияния си баща. Кажи ѝ, че любовта е още да отгледаш сам малкото си момиче. Любовта е действие, Джак. Тя не е думи и никога не е била. Мислиш ли, че докторите и сестрите тук не знаят, че ме обичаш, като видяха какво правиш за мен? Мислиш ли, че аз не знам, Джак?

— Аз просто предпочитам да съм зает с нещо, да има какво да правя — отвърнах.

— През следващите няколко седмици няма да останеш без работа, обещавам ти — рече Луси. — Защото аз си отивам. Малко ми остава, Джак. Ракът ме яде отвътре. Скоро ще ме довърши.

— Това, дето вярваш в Бога, помага ли ти?

— Да — рече тя. — Това е единственото нещо, което помага. В края на тази седмица се връщам вкъщи. Не, не, не се опитвай да ме разубеждаваш. Тук направиха за мен каквото можах. Ще взема сестри да се грижат за мен у дома. Искам да умра, заслушана в песента на прибоа. Освен това искам всичките ми момчета да са край мен. Всичките.

— И Джон Хардин ли? В момента той е най-прочутият луд в целия ни щат.

— Джон Хардин не е луд — рече Луси и обърна глава към избледняващото небе на изток. — Той е просто момчето на мама.

Мислеше си милият, че ако хубаво ме скрие, смъртта няма да ме намери.

— Де да беше така — въздъхнах.

— Кой знае? Вие не му дадохте възможност да провери.

Мама се върна на остров Орион, за да изживее на спокойствие оставащите ѝ дни. Макар всички да знаехме, че Луси е сложна, непознаваема и сурова жена, никой от нас и не подозираше колко е смела, преди да започне да умира. Къщата ѝ на плажа се изпълни с приятели, които идваха да се сбогуват и с изненада установяваха, че вместо скръб, в дома ѝ цари оживление. Както бе правила цял живот, и на смъртния си одър тя просто заразяваше хората с високия си дух и искряща жизненост. Луси бе научила, че всички правила на етикецията се свеждат до усмихнатото и вечно приветливо лице.

Потокът от гости не секваше и аз се затворих в кухнята, за да осигуря гощавката им. Останал насаме със себе си, открих, че аз също не съм готов за смъртта на мама. Наблюдавах как полека-лека тя се превръща в непознат за мен човек — жена, напълно лишена от присъщата ѝ енергичност и жизненост, домакиня, която няма сили да посрещне на крака гостите си. Очите ѝ помръкнаха от болкоуспокоителните лекарства и тя често се унасяше по средата на започнатата фраза, потъваше в дрямка, без да се доизкаже. Състоянието ѝ се влошаваше с часове. Бавният невидим процес набра скорост и препусна в галопиращ бяг.

Понякога вечер Луси изглеждаше по-добре, оживяваше се, но такива вечери бяха рядкост. А ние унивахме с часове, наблюдавайки как това нейно тяло, на което бяхме законни поданици, вехне пред очите ни. Въртахме се безпомощни край нея, наливахме си чашка след чашка, търсехме утеха един в друг, излизахме на верандата, за да пролеем скришом от другите по някоя сълза или правехме дълги разходки по плажа нощем, само и само да избягаме от клаустрофобията на смъртта. И тогава си помислих, че точно в този момент мама се нуждае от грижливите ръце на една дъщеря, а не от грубите и неспокойни синове, на които бе дала живот. Мотаехме се край нея, пречкахме се един на друг и бихме били благодарни, ако можеше да ни намери работа, да ни изкомандва да преместим хладилника или да боядисаме гаража. Искахме да я прегърнем, но проявата на нежност ни притесняваше, физическият допир ни беше

чужд, страхувахме се, че грубите ни ръце ще повредят нежната ѝ кожа, която бе придобила белотата на лист хартия.

Един ден късно вечерта Луси ни извика — нас, петимата братя — при себе си. С изтръпнали сетива се събрахме за последно сбогом край леглото ѝ.

— Искам да ви кажа нещо — прошепна Луси.

Ние притихнахме и стоята се изпълни с шепота на океана, който ухажваше нощта с галъовните си вълни.

— Момчета, направих за вас каквото можах — рече тя. — Разбира се, вие заслужавахте много повече. Заслужавахте да се родите в царски палат.

— Ти беше нашата царица, мамо — едва промълви Дюпре и Далас кимна след него.

— Тихо — каза Луси и ние се наведохме над нея, за да я чуем. — Трябваше по-малко да бдя над вас и повече да ви обичам. Вие сте ми единственото нещо в този живот, което получих даром.

— Мамо, мамо, мамо — проплака Джон Хардин и се свлече на колене, а Луси чу тази първа думичка, с която всички ние бяхме проговорили, потъна в предсмъртна кома, изчезна в нощта и ни остави сираци.

Същата нощ Луси умря. Когато на следващия ден пристигнаха от погребалното бюро да я приберат, нощницата ѝ бе още мокра от сълзите на нейните петима синове, двама съпрузи, един брат и внучката ѝ Лия Маккол. Светът притихна в мига, в който Луси спря да диша, ала после приливът изпълни всички заливчета и реки и слънцето лумна на хоризонта — първият изгрев без Луси.

След погребението хванах Лия за ръка и отидохме да поплуваме.

Някой ни извика от брега. Беше Ледар, още в черната си рокля от погребението и с перли на шията. В ръката си държеше новородено морско костенурче албинос — чисто бяло. Някой го открил чак при игрището за голф. Загубило се и не можело да намери пътя към морето.

— Може би е вече мъртво — провикна се тя и отвори дланта си с бялото костенурче. — Но и да е живо, само няма да преодолее прибоя. Пуснете го навътре в морето.

Качих Лия на раменете си, дадох ѝ да държи костенурчето високо над главата си и заплувах навътре.

— Дори да не е живо, Лия — казах ѝ аз, — ще стане част от хранителната верига в океана.

— Глупости, татко. Хранителна верига!

Плуването срещу вълните ме измори, но когато влязохме достатъчно навътре, Лия ми подаде безжизненото костенурче. Потопих го във водата. След миг-два нещо в него като че трепна, сякаш малкото му моторче се запали и по силата на инстинкта четирите му плавника се размърдаха. Телцето му оживя.

— Живо е! Живо е! — извика Лия и двамата заплувахме кучешката край бебето албинос. Бялата му главичка се гмурна, показва се пак и стремително заплува навътре в океана. Поплувахме известно време след него, после обърнахме към брега, където ни чакаше Ледар.

Епилог

Следващото лято с Ледар Ансли се оженихме в Рим. Присъстваха всички наши приятели. Докато пишехме сценария за Майк Хес, открихме, че вече не можем да живеем един без друг. Когато най-накрая се реших да ѝ поискам ръката, научих, че неотдавна Ледар и Лия бяха купили венчална рокля от Чарлстън, бяха съставили списък на гостите и дори бяха написали съобщението за вестниците. Единственият човек, изненадан от влюбването си в Ледар, бях самият аз.

Ръката ѝ поисках по време на партито у Джордан Елиот, защото на следващия ден той влизах в затвора. Получи петгодишна присъда за убийство и предумишлено унищожаване на федерално имущество. Главният прокурор искаше да го осъди на двайсет години затвор, но Кейпърс Мидълтън се намеси, след като предупреди федералните власти, че цял манастир е готов да свидетелства в полза на Джордан. Генерал Рембърт Елиот се премести в Канзас, за да бъде близо до него по време на затворничеството му. Още преди да се стигне до произнасяне на присъдата, генералът бе станал яростен защитник на сина си. Всеки ден го посещаваше в затвора и двамата много се сближиха. Откриха се късно, след пораженията и дълбоките рани на взаимно съсипания си живот, но се сприятелиха завинаги и се помириха, макар и да бяха толкова различни.

Нощта преди венчавката двамата с Ледар се изкачихме на хълма Джаниколо. Древният град, обвит в мараня, се простираше в краката ни и жужеше като кошер, докато залязващите лъчи на слънцето хвърляха бакърени отблясъци по хълмовете на запад. Бях решил да дам на Ледар писмото на Шайла, защото то обясняваше нещата по-ясно и точно, отколкото бях в състояние да го направя аз. Преди много години в съда с това писмо спечелих делото срещу семейство Фокс и запазих бащинските си права над Лия, която искаха да ми отнемат.

— Значи това е писмото — каза Ледар, когато ѝ го подадох. — Известното писмо.

— Заслужава си известността. Сама ще се увериш.

— И без това изпитвам ревност към връзката ти с Шайла.

Писмото сигурно ще ме накара да се почувствам още по-зле.

— То обяснява много неща. Част от него е предназначена за теб.

— За мен ли?

— Да, ще видиш.

Ледар отвори писмото и се зачете.

Скъпи Джак,

Не е хубаво, че всичко свършва по този начин, но така трябва, любов моя. Повярвай ми, така трябва. Спомняш ли си нощта, когато се влюбихме, когато къщата отплава в морето, а ние не можехме да се откъснем един от друг? Не можехме да си представим живота един без друг, защото през онази нощ в сърцата ни лумна огънят на любовта. А спомняш ли си нощта, когато Лия бе зачената — на последния етаж в хотел „Рафаело“ в Рим? Беше прекрасно, защото и двамата искахме дете, защото по този начин щяхме да превърнем отчаянието и лудостта на собствения си живот в надежда. Джак, когато се случеше и двамата да бъдем във форма, тогава с любовта на телата си можехме да подпалим целия свят, да го превърнем в самото съвършенство.

Още не съм ти казала защо ви напускам двамата с Лия. Ще ти кажа сега. Защото съм луда. И лудостта вече много ми тежи. Мадоната отново се появи. Мадоната с монетите се върна, Джак, онази, за която ти бях разказвала като дете. Като бях малка, тя само ме гледаше втренчено и ме съжаляваше, сега обаче е станала жестока. Сега ми говори с гласовете на германци и ме заплюва в лицето, задето съм еврейка. Като момиче, Джак, не можех да понеса мисълта за

страданията, които са преживели моите родители. Тяхната болка растеше у мен и ставаше непоносима. Всяка сутрин се събуждах със съзнанието за безмълвната им мъка, за света, с който воюваха и който никакви слова не можеха да опишат. Носех болката им у себе си, сякаш бе плод на дете. Живеех от нея, подхранвах я, оставих я да отрови кръвта ми. Така и не ми стигнаха силите да преглътна ужаса на тази история. Историята на моите родители и техните страдания — тя не ми дава мира, Джак, полудявам от собственото си безсилие.

Мадоната с монетите ме зове и аз не мога да ѝ устоя. Нямам златни пари, зашита в роклята ми, и не мога да се откупя. Лагерите ме зоват, Джак. Татуировката ми е още прясна, пътуването с волската кола свърши. Мечтая за Циклон-Б. Трябва да послушам този глас, Джак, и когато скоча от моста, аз просто ще се хвърля в рововете с измършавелите, прекършени тела на шест милиона евреи, ще отида при тях, защото не мога да заглуша воплите им. Телата на моите родители са сред онези убити евреи, нищо, че те дори са нямали късмета да умрат. Ще отида в онези ровове, Джак, защото там ми е мястото, моето законно място. Ще бъда еврейката, която изважда златните зъби от устата на мъртъвците, еврейката, която предлага измършавялото си тяло за сапун за германските войници, защото Райхът воюва на Източния фронт. Джак, това е лудост, но тя е истинска. Най-истинското нещо у мен. Прости ми, скъпи.

Но, Джак, мили мой добър Джак, как мога да те напусна? Теб и Лия? как да разкажа на Мадоната с монетите колко много ви обичам? Тя не иска любовта ми, Джак, тя иска живота ми. Гласът ѝ е така примамлив, така сладостен и покоряващ. Тя си знае работата, Джак. Тя знае, че аз не съм в състояние да обичам, докато живея в страната на сломените, стенещите и умопомрачените.

Така е най-добре, любими, най-добре и за мен. След като си отида, разкажи на Лия всичко за мен. Разкажи ѝ всичко хубаво. Грижи се за нея. Обичай я и за двама ни. Пази я така, както бих я пазила аз. Открий майката у себе си, Джак. Отгледай Лия с нежност. Изпълни моето задължение и не се оставяй някой да ти попречи. Помни ме чрез любовта си към нашето дете.

И още нещо, Джак. Един ден ще срещнеш друга жена. Аз вече я обичам тази жена, уважавам я и ѝ завиждам. Тя ще грабне мъжа,

когото обичам, а аз бих се борила за него с всяка жена на този свят. Кажи й това и й разкажи за мен.

Кажи й и още нещо. Чуй ме добре, Джак.

Аз те чакам. Чакам те в онази погълната от морето къща, в която се влюбихме. Тогава разбрахме, че съдбите ни се преплитат завинаги. Обичай тази жена, Джак, и й бъди верен. Ала кажи й, че аз стоя в онази къща и съм я подредила за твоето пристигане. Там ще те чакам, Джак, така да знаеш. Къщата е под водата и в ъглите й пърхат ангели, надничат иззад мебелите. Ще чакам да почукаш на вратата, Джак, и аз ще ти отворя, ще те хвана за ръка и ще те задърпам към онази стая, в която танцувахме и се целувахме, легнали върху килима, и аз те помолих да се влюбиш в мен.

Ожени се за добра жена, Джак, но не чак толкова добра, че да не искаш да се върнеш при мен в къщата под водата. Надявам се, че ще бъде хубава и ще обича нашата дъщеря като своя. Но, Джак, предупреди я, че аз от теб няма да се откажа. Отстъпвам те, Джак, но само временно. Сега си тръгвам, но знай, че ще те чакам в къщата на дъното на морето.

Заповядвам ти, Джак, и това е последният вопъл на душата ми и вечната ми любов към теб — ожени се за някоя прекрасна жена, но веднага й кажи, че не друг, а аз те поканих на онзи танц. Кажи й, че последният танц е запазен за мен.

О, скъпи...

Шайла

Ледар прочете писмото няколко пъти, после го сгъна внимателно и ми го върна. Не каза нищо, мъчеше се да преглътне сълзите си.

— Джак, аз не мога да те обичам като Шайла — каза тя най-после. — Не съм устроена така.

— Май не биваше да ти показвам писмото.

— Не, защо? То е толкова хубаво. Но като на твоя бъдеща съпруга ми се струва малко заплашително.

— Така е. Може да се каже, че и аз съм пленник на това писмо. При всяко прочитане плачех над него. Сега вече сълзите пресъхнаха.

— Джак, нека си поживеем. Нека да се любим колкото можем повече. А последният танц нека бъде на Шайла. Тя го заслужава.

На следващия ден, сутринта преди сватбата, взех Лия и излязохме да се поразходим из Пиаца Фарнезе. Искях да остана насаме с дъщеря си, за да ѝ разкажа историята за Мадоната с монетите. След това подарих на Лия огърлицата, която Шайла не сваляше от врата си. Това бе желанието на Шайла — да дам нейната огърлица с монетата на Лия, когато стане достатъчно голяма, за да чуе историята.

— Когато войната свършила, в роклята на Рут били останали три монети. И от тях тя направила три огърлици. Тя носи едната. Втората — леля Марта, а третата беше на Шайла, Лия. Това бе нейното най-ценно съкровище.

— Няма да я свалям от шията си, татко — каза Лия.

— Това ще хареса на майка ти. А сега е време да се връщаме, хлапе. Днес разчитам на твоята помощ, за да се ожения.

— Отдавна чакам да ми намериш майка.

— Лия, благодаря ти, че си това, което си. Най-милото, най-страхотното хлапе в целия свят. Въобще не съм те отглеждал, само стоях и те зяпах в захлас.

— Е, хайде, недей да скромничиш. Не съм диваче, ти ме отгледа.

— Да, удоволствието беше изцяло мое.

За последен път потънах в мисли за Шайла Фокс, оставих се да ме обвее нейният дух, да ми прости щастието, което изпитвах.

Извиних ѝ се, че засега я напускам. Наум ѝ казах, че ако бе останала, завинаги щях да ѝ бъда верен, никога нямаше да я напусна, независимо от тежките ѝ страдания и неизлечимите ѝ рани. Затворих очи и отново усетих непреодолимия си копнеж по момичето, което бе пропълзяло по клонестите подстъпи на дъба, за да дойде в стаята ми. Тя промени моя свят, като отвори съкровищницата на душата си пред мен. Ледар ме чакаше. Преди да отида при нея, се усмихнах, защото се сетих за срещата си с Шайла. Тя ме бе научила да гледам сериозно на магията в нашите крехки човешки отношения. Знаех, че Шайла ще ме чака, за да се понесем във вихъра на онзи последен вечен танц в къщата някъде под водата на златистото море.

Източник: <http://bezmonitor.com>

Набрана през клавиатурата от любител на файловата литература

Издание:

БЛУС В ЛЯТНА НОЩ. 1996. Изд. Обсидиан, София. Роман.

Превод: от англ. Иглика Василева [Beach Music / Pat CONROY].

Формат: 20 см. Страници: 592. ISBN: 954-8240-33-5

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.